NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
18 A
33

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
13. 16/. c. 9

D. N.

IOANNIS RAYNAVDI IVRECONSVLTI AVINIONENS.

COMPREHENSORIVM

FEVDALE, quo tota Feudorum materia magno omnium Iureconſultorum commodo continetur, ac feliciſſimè explicatur.

Acceſsit nunc primum Index locupletiſsimus.

Ex legato

M.ri Cocini

LVGDVNI,

Apud Hæredes Iacobi Iuntæ.

M. D. LXI.

SOC. IESV * BIBL. ... COL. ROM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FLORENTI ET FAMOSO STVDIO, EIVSQVE SACRAE VNIVERSITATI INSIGNITAE

ciuitatis Auinioñ. Ioannes Raynaudi, legū doct. inter cæteros minimus, & dictæ ciuitatis originarius, nunc verò ciuis Maſsiliæ ac prędictæ Vniuerſitatis filius, humilem recōmendationem, ac honoris & felicitatis augmentum.

PRAEFATIO.

CVM ſuperueniente caſmate quodam & ſubortis aliquibus turbidis nouitatibus aduerſus parlamentum Regium Prouinciæ, ſeu dominos noſtros præſidentes, in eodem tantæ ſolertiæ & tantæ ſcientiæ viros legum eximios profeſſores, quibus vt collega iunctus, licet indignus, ad propria redierim, vt cæteri domini, neceſsitate compulſus: & applicando ſpeciali habitationi meæ, vt tutò refugio volens, quemadmodum cuiuſlibet ſapientis inter eſt, otij vitium poſſe tenus euitare, ne animus meus otioſo inuoluetur conflictu: cùm omnis ſubita mutatio rerum non ſine quodam quaſi conflictu contingat animorum, propoſuerim tunc à labore cauſarum quieſcens, meo priùs reuoluens in animo, & quadam reuolutione commemorans alias in ſtudio Auinioñ. dū curſum meum peragerem inter cæteros actus publicos, ter librum feudorum legiſſe: quamuis permiſtis materijs fuerit textualiter inordinatè compilatus, dare ſiquidem operam efficacem, vt ſuper aliqua conſtitutione ſcriberem, & ſcribendo materiam feudorum reducerem breuiùs ad ordinem: nec ſilerem quæ intellectui meo erant clariùs explicanda. Aſſumens propterea onus ſcribendi cōfortatus cū illo, quo dirigēte omnia peraguntur, & teſte actore, labor improbus omnia vincit: mentaliter ſum amplexus illā excellentē conſtitutionē: Imperialem decet ſolertiā. rubrica de probi. feud. alie. per fre. quæ totius libri fuit reparatrix pariter & ornatrix.,

Incepi igitur, In nomine Domini manum ponere ad aratrum & calamo, loco vomeris exarare, cōmiſta ſeparādo, & diſperſa hincinde colligendo, ac vtilia ſub compendio perſtringendo, & aggrega-

tam materiam congruenti parti cuilibet conſtitutionis prædictæ, vt notabiliùs facere potui, adaptando recitandóque ſuper his gloſas: Et doctorũ qui in hac ſcripſerunt materia & quorum ſcripta vidi, ſcilicet, Iacob. de domino Ardiſitione in Summa. Odof. in Summa, Ioan. blanchi, in Summa, quæ fuit copioſa: Iaco. de bello viſu in lectura: Guil. de cug. in lectura. Bertrandi caprioli in lectura: qui ſubtiliter ſcripſit. Pe. Iac. in libr. I. quo libellorum ſumma. Spec. tit. de feudis, & in aliis locis. Referendo etiam dicta aliorum qui ſparſim in aliis iuris partibus ſcripſerunt: & qui in pluribus conſuluerũt, videlicet Cy. Iac. de but. Bar. Io. fa. Innocen. Hoſti. & Io. an. & aliquorum aliorum. Necnon reuerendi domini genitoris mei, Domini Põcij Raynaudi in ſuis conſiliis. Plura etiam addendo, quæ vidi in queſtionibus facti, & per modernos recitari. Audio tamen d. Bal. de Perufio, ſuper hoc libro ſcripſiſſe. Sed quia eius ſcripta non vidi, ideo non recito: Sicque continuato opere huiuſmodi exordiendo materiam, & ſuis vicibus per interualla ſcribendo, compleui finaliter diuino auxilio mediante quod propoſueram opuſculum. In quo ſpero ſub breuitate & in ſum. feu. materias fore omnes comprehenſas fuiſſe: quo reſpectu, & vt nomen ſit conſonum rei, præſens opuſculũ duxi COMPREHENSORIVM FEVDALE *propria inſtitutione vocandum. Quod reuerendis dominationibus, & paternitatibus veſtris, non ex ipſius operis elatione, ſcilicet de veſtrorum begninitate confiſus, reuerenter ac fiducialiter tranſmitto, vt ſaltim iuuenes ſcholares in hac materia faciliùs inſtruantur, & à fluctibus delectentur. Non quòd propter hoc ducatum aliis præſtare præſumam: cum ducatu aliorum magis indigeam, ignorantiæ nubilo peruolutus. Nec miremini. Reuerendiſſ. patres & domini, ſi quid minus rite vel rectè proceſſerim: cùm animi ruditas, & ignorantiæ denſitas prohibeant vnumquemque ſublimia pertractare: veniant propterea poſtulans & affectuoſè depoſcens, vt idem opuſculum licet ex animi compoſitoris ruditate inter alia opera vtriuſque iuris venire non audeat. Charitas veſtra, ſi placet, gratenter recipiat: & receptũ diſcretio more paterno corrigat, & emendet: ignorantiam & defectus meos benigniter ſupportando. Confidens ſaltim, quia per cauſam & occaſionem præſto in hoc breui labore minùs perfectò inſurget aliquis melius intelligens: qui aliquod opus perficiet, quod erit omnibus fructoſum. Scriptum Maſiliæ Anno dominicæ incarnationis Milleſimo quatrecenteſimo decimooctauo, die quarta Aprilis.*

RERVM AC VERBORVM SCITV DIGNIORVM IN VSVVM FEVDALIVM COMMENTARIOS, INDEX.

Prior numerus paginam, poſterior numerum marginalem denotat.

Quoniam ex vtroq; opere vnum tantum Indicem conflauimus, ne quid lectorem falleret, vtriusq; autoris nomen cuiq; ſententiæ prætexim⁹.

ABBAS quomodo feudum det Vdal.pa.28. nume.34
Abbatiſſa quomodo feudum det Vdal. 29.49
Abolitio Vdal. 122.48
Abſens pro improbante habetur Vdalr. 103.32
Abſentia quot modis dicitur Raynau. 82.13
Abuſiue inueſtiens poſſeſsionem tradere cogitur Vdal. 39.12
Acceſsio feudi cui cedat Vd.46.47
Acceſsio feudi duplex Vdal.46.48
Acceptabilis qui Raynau. 98.10
Accidentalia contractuũ Vdal. 5.8
Actio ſpoliationis feudi corã quo fieri debet Raynau. 169.11
Actor à reo inſtrui nõ debet Raynau. 157.15
Actionum cumulatio regulariter in libellis admittitur. Raynau. 18.10
Accuſans dominum criminaliter feudum amittit Vdal. 121.40
Accuſatus de dilapidatione, feudum concedere non poteſt. Vdal. 28.45
Actor ſequitur forum rei. 145.10
Actus agentium in ſubiecto prædiſpoſito operantur Vdal. 40.17
Adiuncti ratione purgatur ſuſpicio Vdal. 149.26
Adminiſtratio bonorum antiqui feudi renouationẽ & propriorũ bonorum in feudum conceſsionem operatur Vdal. 26,31
Adminiſtratore quomodo alieno nomine feuda concedant Vdal. 28.40
Adminitraſtores nec officiarij adminiſtrationem abdicare non poſſunt, niſi in manibus illius à quo habent Raynau. 69.12
Adoptiuus feudum patris ſui non recipit Vdal. 34.67
Adultus, minor tamen natu, nõ petens inueſtituram, non excuſatur Vdal. 50.8
Aduocatiæ feudum degenerans Vdal. 154.10
Aduocatus, Kaſtuogt Vdal.121.44. & 124.55
Aduocati monaſteriorum Vdal. 124.55
Aduocatus contra dominum feu-

a 3 dum

dum amittit Vdal. 121.42
Aedificium ſine ſolo in feudum concedi poteſt Vdal. 15.4
Aequitas inter dominum & vaſallum obſeruanda Vdal. 49.3
Aetas pupillaris ignorantiæ ſubiacet Raynau. 81.12
Aetas quatuordecim annorum expectanda, quoad petendum inueſtituram Raynau. 77.2
Affterlehen, ſub feudatio Vdal. 98.16
Agnati hæredes vaſalli alienata per eum reuocari non poſſunt Vdal. 101.28
Agnati feudo nouo in infinitum ſuccedunt Vdal. 76.33
Agnati mutationi vt feudũ paternum nouum fiat conſentientes excluduntur Vdal. 72.21
Agnati domino præferũtur in feudo paterno Raynau. 89.30
Agnati an admittatur in feudum apertum & præferantur domino Raynau. 155.10
Agnatorum ſucceſsio Vdal. 64.1
Agnatus delatam ſibi defuncti hęreditatem repudiare,& feudum retinere poteſt Vdal. 69.15
Allegans qualitatam, eam probet Vdal. 150 32
Alienatio feudi quomodo olim cõceſſa Vdal. 91.1
Alienatio feudi neceſſaria vaſallum excuſat Vdal. 34.95
Alienatio quid Raynau. 58.8
Alienatio feudi, ſine domini conſenſũ, fieri non poteſt Raynau. 28.2
Alienationis verbum qualiter ſumitur Raynau. 43.29
Alienationis prohibitio extẽditur ad preteritos caſus Rayn. 50.37
Alienandi licentia, an extendatur ad perſonas prohibitas diſting. Raynau.30.31.8.9
Alienatum feudum illicitè perditur. 109.1
Allodiale Vdal. 84.57
Allodium quid Raynau. 23.20
Allodium in quo à feudo differt Raynau. 25.23
Ambigui vaſalli Vdal. 142.5
Amicitia vaſallorum cum amicis domini concilianda Vda. 119.33
Anconitanus Marchio quomodo à Papa inueſtiatur Vdal. 87.66
Annonæ ciuiles quæ,& quid contineant Vdal. 16.14
Annui reditus quicunque in feudum concedi poſſunt Vdal. 15.9
Antecedente deſtructo deſtruitur & conſequens Vdal. 84.59
Antianus. i. ſenator Vda. 120.36
Antiquior dominus per vaſallum plus venerandus Vdal. 54.23
Antiquum feudum Vdal. 9.1
Antiquior dominus quis dicitur Raynau. 104.22.& 120.56
Antiquum feudum quanto tempore per hæredẽ dari poſsit Vdal. 50.7
Antiquum feudum ad dominum ſi contra eum delictum ſit, reuertitur Vdal. 136.101
Antiquum feudum apertum ad agnatos reuertitur Vdal. 134. 94.& 137.104
Antiquum feudũ quomodo nouũ fiat Vdal. 167.44
Antiquum dicitur reſpectu noui Vdal. 167.43

Apertio

Apertio feudi quadruplex: Refutatiõe Vdal.132.85. Morte. 133.89. Defectu, 133.90. Delicto 134.92
Appellari an poſsit à domino, vel paribus in cauſis feudalib⁹ Raynau. 162.5
Archiepiſcopus quomodo feudum concedat Vdal. 28.43
Area & ſuperficies diuerſo iure in feudum concedi poſſunt Vdal. 15.4
Argumentum complexiuum vdal. 41.25
Arrogatus feudum patris ſui nõ recipit vdal. 34 67
Arrogatus in feudis non ſuccedit vdal. 69.14
Articulus mortis an contrahentes impediat vdal. 27.32
Aſcendentes non admittuntur ad feudum, & quare Raynau. 67.8
Aſcendentes deſcendentibus non ſuccedunt vdal. 65.2
Aſſertus vaſallus abuſiuè inueſtitus, quando fidelitatem præſtet vdal. 150.30
Aſſertus vaſallus eum vero litigãs quem iudicem ſortiatur vdal. 143.8
Aſſerti vaſalli vdal. 142.5
Aſſerti vaſalli quẽ iudicẽ habeant vdal. 143.8
Aſſultus in dominum factus feudũ perdit vdal. 120.37
Aſſultus quid vdal. 120.38
Atteſtatio non habet locum in legato Raynau. 35.18
Augmentum feudi duplex Vdalr. 46.48
Augmẽtũ feudi an ſit vaſalli Vdal. 46.47
Auitum feudum per nepotem retineri poteſt Vdal. 69.11
Autores feudorum Vdal. 2.1

B

Badenſis Marchio Rheni cuſtos Vdal. 22.10
Bannito domino ſeruitia non præſtantur Vdal. 56.40
Baro vel valuaſor, minorum capitaneorũ vaſallus eſt. Vdal. 18.22
Bellum iuſtũ quód dicitur, & quot eiuſdem ſpecies Raynau. 101.15. & 102.16. & 103.18
Bellum geritur, vt pax acquiratur Raynau. 103.20
Bellum iuſtum iuuãdum, ſecus iniuſtum Vdal. 56.39
Beneficij memoria non abolenda Vdal. 54.26
Beneficium vnde Raynau. 4.13
Beneficiũ propriè qd Raynau. 15.2
Beneficium per vnum poſſeſſum alteri conferri non poteſt Vdal. 40.20
Beneficiũ alicui cõceſſum, licet alij poſtea concedatur & tradatur, prioris tamen eſt Vdal. 24.17
Bodmẽ nobilis familia. Vda. 25.26
Bona quando de eccleſiæ menſa eſſe dicantur Vdal. 29.50
Bonæ fidei poſſeſſor an poſsit, omiſſe repetitione precij agere ad intereſſe Raynau. 53.45
Bonifacius Amerbachius de origine Marchionum ad D. Zaſium Vdal. 22.9
Breue teſtatum Vdal. 38.4
Burgenſe feudum Vdal. 6.5

C

Caecus quomodo feudum retinent Vdal. 88 68

Cęſar quare dicitur Auguſtus Raynau. pag. 13. nu. 1
Camera quid Vdal. 15.7
Cameræ feudum Vdal. 163.31
Cancellariatus feudum degeneràs Vdal. 154.10
Capitanei triplices Vdal. 25.24
Capitanei regni Vdal. 21.3
Capitanei valuaſores minores Vdal. 25.22
Capitanei etiam ſunt, qui maiora feuda dignitatem non habentia habent Vdal. 25.19
Capitanei quos iudices habeant Vdal. 124.6
Capitulum prælato carens ipſum infeudat Vdal. 29.48
Caroli quinti Imperatoris conſtitutio ſuper opinione Dn. Zaſij de filiorum fratrum ſucceſsione Vdal. 72.20
Caſtaldi qui Vdal. 153.8
Caſtaldia quid Vdal. 153.7
Caſtaldiæ feudũ degenerans Vdal. 153.4
Caſtra priuatæ conditionis hominibus committenda non ſunt Raynau. 137.28
Caſtrorum domini dant res particulares in emphyteoſim Raynau. 38.20
Caſtaldia quando ante annum reuocata, feudũ nihilominus maneat Vdal. 154.11
Caſus in quibus vaſallus poteſt impunè dominum dimittere Raynau. 111.37
Cauena quid Vdal. 1?.8
Cauenæ feudum Vdal. 163.31
Cauſa belli iuſta præſumitur in principe Raynau. 102.17
Cauſæ exhæredationis, ſunt etiam cauſæ feudi amiſsionis. 115.13
Cauſæ per querelam deuoluuntur ad principem Raynau. 19.11
Cauſæ propter quas vaſallus excuſatur ſi nõ præſtet ſeruitium domino Raynau. 11.50
Cauſæ feudi perdendi variæ Vdal. 126.63
Cauſæ quibus vaſallus, ſi inueſtituram debito tempore non petierit, excuſatur Vdal. 49.4
Cauſam poſſeſsionis nemo ſibi mutat Vdal. 162.28
Cauſæ iuſtæ de iure ciuili recuſandi iudicem quæ Raynau. 171.15
Cauſæ iuſtæ, propter quas excuſatur vaſallus, ſi non petit inueſtituram Raynau. 80.11
Cauſæ per quas feudum amittitur Raynau. 195.27
Cautio, quæ non poteſt committi non debet interponi Raynau. 183.6
Caualcatæ cõuentiones quæ Raynau. 101.14. & 113.41.9
Cautio aſſertoria Vdal. 162.27
Certus certiorari non debet Raynau. 40.25
Citatus à paribus, quomodo cõparere cogatur Vdal. 148.19
Ciuilis filius in feudo non ſuccedit Vdal. 91.8
Ciuis quomodo ciuitati iuret Vda. 53.21
Ciuitas per principem inuitis ciuibus alienari non poteſt Vdalr. 61.60
Ciuitas quomodo delinquat vt feudum amittat Vdal. 128.71
Claudus quomodo feudum retineat

neat Vdalr. 88.68
Clauſula, Et cui dederit Vdalr. 16126
Clauſula, Saluo iure &c. in feudi alienatione appoſita, quid pro ſit Vdal. 113.14
Clauſula, Saluo aliorum iure &c. quid in inueſtitura operetur Vdal. 41.25
Clauſula, Saluo noſtro iure feudali, quid operetur Vdal. 42.27
Clericus an feudum poſsit accipere Vdal. 35.71
Clericus diui Hieronymi Vdalr. 35.72
Clericus vaſallus an teneatur adiuuare dominum in bello Raynau. 112.39
Clericus in quo caſu ſortitur forū temporale Raynau. 192.25
Clericorum inueſtitura qualiter fit Raynau. 88.27
Cohęredes feudi ſacramentū fidelitatis præſtare debent Raynau. 131.18
Collaterales quomodo & quando in feudo ſuccedant Vdal. 65.5
Collatio, quæ fit à domino, qualis eſſe debeat Raynau. 91.34
Collatio, quæ fit ab infimo & humili, remunerationem habet Raynau. 91.35
Collegium Prælato carens ipſum infeudat Vdal. 29.48
Comes vnde originem habeat Vdal. 21.7
Comes dignitatis vaſallus Vdalr. 21.2
Comes feudum concedere poteſt, cuius vaſallus valuaſor dicitur Vdal. 25.20
Comitatus non diuiditur Vdalr. 106.42
Commerciales tantum res infeudantur Vdal. 14.1
Committens alteri, ipſe facere intelligitur Vdal. 146.14
Compromiſsio vaſalli ſuper feudo an recepta Vda.46.46.& 99.20
Compromiſsio ſimplex an feudū amitti faciat Vdal. 110.7
Conatus pro effectu Vdal. 117.28
Concedens feudum per alium poſſeſſum, ſi moriatur ante feudū, non valet conceſsio Vdal. 33.61
Concubina Prælati cucurbitata, an feudum perdatur Vdal. 118.30
Condictio ex lege quando datur Raynau. 73.17
Conditio feudi non deterioranda, ſed melioranda Vdal. 59.54
Conditio obligationis ex perſona hæredū mutari non debet Raynau. 158.14
Conditio ſtipulatione grauari poteſt Raynau. 189.16
Conditio nepotum quàm filiorum melior eſſe non debet Raynau. 126.9
Conditionatū feudum quod Vdal. 80.48
Conditionatum feudū quale ſeruitium habeat Vdal. 157.18
Confines feudi per vaſallū oſtendendi Vdal. 44.39.& 59.52
Coniuratio an poſsit pmitti Raynau. 160.2
Conſanguinei deterioris conditionis quàm extranei Vdal. 28.40
Conſenſus ſimplex, filium conſentientis nō obligat Vdal. 101.27
Conſenſus agnatorū quāti in feudi alien-

 alien

alienatione fiat Vdal. 100.23
Conſenſus domini in feudi alienatione expreſſus vel tacit⁹ Vdal. 102.31
Conſenſus domini non requiritur in diuiſione feudi diuiſibilis Raynau. 129.13
Conſenſui nihil tam contrarium quàm error Raynau. 40.24
Cõſenſus domini an ei in dominio directo præiudicet Vdal. 104.35
Cõſtitutio precaria Raynau. 21.18
Conſtituti in mortis articulo, an & quomodo contrahant Vdalr. 25.32
Conſuetudo obtinet Vdal. 99.22
Conſuetudo feudalis authoritatẽ legis habet Vdal. 2.3
Conſuetudo patriæ attendenda Raynau. 17.49
Conſuetudo feudalis antiqua retinenda Vdal. 32.60
Continuatio poſſeſsionis feudi per inueſtituram etiam abuſiuam probari poteſt Vdal. 38.8
Contra factum proprium venitur Vdal. 111.10
Contractus fictus precio accepto ſub colore inueſtituræ prohibetur Raynau. 56.2
Contractus poteſt fieri in teſtamento Raynau. 6.19
Contractus colonarius Raynau. 22.19
Contractus in fraudem legis prohibitus Raynau, 56.3
Contractus quando dicitur fictus Raynau. 56.5
Contractus emphyteoticus fraternizat cum contractu feudali Raynau. 30.6
Controuerſia ſuper feudo veri vaſalli, inueſtituram de controuerſo feudo nõ impedit Vdal. 149.28
Conualeſcere non poteſt quod ab initio non valuit Raynau. 52.43
Copula, &, quid ſignificet Vdalr. 80.45.& 81.51
Correctio legum euitanda Raynau. 161.3
Correctiones legũ euitandæ Raynau. 80.10
Cucurbitare quid Vdal. 115.24
Cui dederit, clauſula Vdal. 161.26
Cum, præpoſitio quid importet Vdal. 81.50
Curator quomodo alieno nomine feudum det Vdal. 28 40
Curator, ein trager Vdalr. 51. 11. & 157.18
Curiæ dominicales, dinckhoef Vdal. 141.2

D

Datoris iure reſoluto, reſoruitur ius acceptoris Raynau. 47.34.& 92.39
Debita domini vaſallus ſoluere non cogitur Vdal. 114.20
Decimæ an in feudũ dentur Vdal. 18.24
Decimæ laicales ad eccleſiam reuerſæ, an iterum per Prælatum infeudari poſsint Vdal. 18.25
Decimæ laico per laicum infeudari non debent Vdal. 18.26
Defectus feudum aperit Vdalric. 133.90
Degenerans feudum Vdal. 153.4
Deliberatio maturitatem deſignat Raynau. 27.1
Delicta compenſatione tolluntur Vdal.

Vdal. 118.31. ratione loci aggrauantur Vdal. 116.27
Delictum amittendi feudi cauſa Vdal. 134.92
Delictum patris quando filio noceat Vdal. 128.76.& 135.95
Delictum morte extinguitur Raynau. 146.4
Delictũ patris filiis non debet nocere Raynau. 145.3
Depoſitũ licet fines ſuos excedat, depoſitum tamen manet Vdalr. 166.40
Deſcendentes in feudo præſcripto ſuccedunt Vdal. 92.81
Deſcendentes ſuccedẽtes in infinitum ſuccedunt Vdal. 65.3
Detractioni legitimæ locus, non dignitatib⁹ indiuiſibilibus Raynau. 126.8
Deſtructo antecedente deſtruitur & conſequens Vdal. 84.59
De iudicij feudalis proceſſu Vdal. 149.26
Dicta in præfationibus, in ſequentibus repetita intelligũtur Raynau. 155.11
Dies interpellat pro homine Raynau. 93.31
Dies interpellat pro homine Raynau. 96.7
Differentia inter inueſtituram & infendationem Raynau. 77.3
Dignitas electione potius quàm ſucceſsione obuenit Vdal. 87.65
Dignitates nõ diuidũtur Raynau. 126.6
Dignitatum vaſalli Vdal. 21.2
Dilapidator feudũ concedere non poteſt Vdal. 28.45
Diſtans modicum, nihil diſtare videtur Vdal. 110.4
Diuiſio feudi ſpecies quædam eſt alienationis Vdal. 105.39
Diuiſio qualis eſſe debet Raynau. 13.2
Diuiſio permutationi ſimilis Raynau. 130.16
Diuiſio emptionis vim habet Raynau. 131.17
Diuiſio emptionis vicem obtinet Raynau. 129.14
Diuitiæ ad potentiam conferunt Raynau. 115.45
Domeſtici qui Raynau. 174.6
Domi facta maioris habẽt Vdalr. 116.26
Dominia obtenta perpetua cenſentur Vdal. 84.54
Dominium traditione transfertur Vdal. 110.6
Dominus abuſiuè inueſtiens poſſeſſionem tradere cogitur Vdalr. 39.12
Dominus æque ac vaſallus feudũ alienare non poteſt Vdal. 96.9
Dominus antiquior plus per vaſallum venerandus Vdal. 54.23
Dominus alienanti vaſallo conſentiens an ſibi in dominio directo præiudicet Vdal. 104.35
Dominus cum extraneo contendẽs quem iudicem habeat Vdal. 145.10
Dominus & vaſallus ad paria iudicantur Vdal. 130.81.& 147.16
Dominus feloniam remittere poteſt Vdal. 129.77
Dominus ignorantem inueſtiens, ei tenetur, ſi res euincatur Vdal. 40.18
Dominus indiuiſibilis feudi partẽ

vacantem redempturus, in duobus caſibus præfertur Vdalric. 75.24
Dominus inueſtituram vaſallo dare cogitur Vdal. 60.58
Dominus mortiferè vulneratus relinqui per vaſallũ poteſt Vdal. 56.38
Dominúsne an vaſallus feudũ rectum vel degenerans eſſe probet Vdal. 154.12
Dominus pauper quomodo per vaſallum iuuandus Vdal. 58.47
Do. per vaſallum comitãdus Vdal. 57.42
Dominus quãdo per vaſallũ accuſari vel nõ, ſentẽtia contra eum ferri vel nõ poſsit Vdal. 122.47
Dominus quando per vaſallũ alendus Vdal. 58.48
Dominus quomodo cõtra vaſallũ delinquendo feudi proprietate priuetur Vdal. 130.80
Dominus quomodo & ad quid vaſallo teneatur Vdal. 60.56
Dominus quomodo per vaſallũ in ius vocetur Vdal. 58.49
Dominus, ſalua reuerentia, conueniri poteſt Vdal. 58.49
Dominus ſciẽs & tacẽs, an pro conſentiente habeatur Vdal. 102.31
Dominus & vaſallus quem iudicẽ in controuerſiis feudalibus ſortiantur Vdal. 145.11
Dominus ſi feudi naturam mutet, agnatis non conſentientibus nõ præiudicat Vdal. 71.22
Dominus ſine paribus curiæ inter vaſallos iudex eſt Vdal. 143.7
Dominus vaſallo non iurat Vdal. 60.57
Dominus vaſallum alteri delegare non poteſt Vdal. 61.61
Dominus compellitur vaſallum, præſtito iuramento fidelitatis, mittere in vacuã poſſeſsionem Raynau. 86.19
Dominus quãdo cognoſcit de cauſa feudali in quo loco cognoſcere debet Raynau. 170.17
Dominus ſimpliciter conſentiens alienationi rei feudalis ſibi pręiudicat Raynau. 14.26
Dominus vaſallo iurare tenetur Raynau. 182.4
Dominus res ſuas ignorare non debet Raynau. 157.14
Dominus an poſsit cogere vaſallũ, vt oſtendat feudum pro quo eſt ſibi ſubditus Raynau. 155.12
Dominus ſimpliciter conſentiens alienationi rei feudali ſibi præiudicat Raynau. 41.26
Dominus nõ poteſt transferre feudum in potentiorẽ Ray. 137.29
Dominus feudo quando priuatur Raynau. 149.4
Dominus feudum in vſus ſuos redigere poteſt Raynau. 95.4
Ducatus nõ diuiditur Vdal. 106.42
Duo vel plures domini vtiles vel directi inſolidum eſſe non poſſunt Raynau. 152.8
Dux feudũ dare poteſt, cuius vaſallus valuaſor dicitur Vdal. 25.20
Dux vaſallus dignitatis Vdal. 21.1
Dux vnde originẽ ſumpſerit Vdal. 21.6

E

Eccleſia cultrix & auctrix iuſtitiæ Vdal. 147.17
Eccleſia non niſi antiqua feuda infeudat,

ſeudat Vdal. 12.6
Eccleſia quomodo feudum tyranno conceſſum ab eo recuperet Vdal. 31.56
Eccleſia quomodo Prælato dominum offendente, feudo priuetur Vdal. 127.70
Eccleſiaſticæ perſonæ quæ, & quomodo infeudent Vdal. 29.42
Eccleſia vaſallum feudi eccleſiæ collati, pro libito priuat, vel in vaſallum retinet Vdal. 96.10
Egregia ingratitudo Vdal. 127.64
Egregium, Latinis quid Vdalr. 127.65
Electio potius quàm ſucceſsio in dignitatem feudis locum habet Vdal. 87.65
Emphyteuſis iure feudi conceſſa, iure antiqui feudi cẽſetur Vdal. 11.5
Emphyteuſis libellus dicitur Vdal. 93.1
Emphyteuta cur non poteſt dare in emphyteuſim, ſicut vaſallus in feudum Raynau. 59.9
Emptio feudi, ſubſtantiã feudi non mutat Vdal. 158.21
Emptio ſine precio eſſe non poteſt Raynau. 20.14
Emptor malæ fidei, ſi nondũ ſoluit precium, an ſit tutus exceptiõe, vt venditor non poſsit contra eum agere Raynau. 54 47
Emptor malæ fidei an poſsit repetere precium Raynau. 53,46
Emptor feudi ſciens vel ignorans, ſi feudum reſtituere cogatur, quomodo pretium recuperet Vdal. 111.9
Emptor malæ fidei, reſtituta re pretium etiã perdit Vdal. 105.39
Epiſcopus non niſi antiqua feuda infeudat Vdal. 12.6
Epiſcopi & eius officialis, idem auditorium Raynau. 162.9
Et, copula, quid ſignificet Vdalric. 80.45. & 81.51
Etiam, dictio implicatiua eſt Raynau. 108 32
Euentus nihil operaturus fruſtra expectatur Vdal. 130.79
Euẽtus litis, & iudiciorum, dubius Raynau. 108.31
Euictio an per dominum vaſallo ignorãter de re aliena inueſtito præſtanda Vdal. 40.18
Euictio feudi nõ vaſallo, ſed domino nocet Vdal. 40.18
Excipiendi per vaſallũ in iuramento fidelitatis Vdal. 53.22
Excluſus ab honore onerari non debet Raynau. 192.22
Excommunicato domino ſeruitia non præſtantur Vdal. 56.40
Excõmunicatus vaſallus domino ſeruitiis obligatur Vdal. 57.41
Exhæredatus an & quãdo feudum retineat Vdal. 68.8
Exhæredatus quando auitum feudum retineat Vdal. 68.9
Extraneus contra vaſallum contendens quem iudicẽ habeat Vdal. 145.9

F

Facto proprio contraueniri poteſt Vdal. 111.10
Factum domi, maiorem iniuriam infert Vdal. 116.26
Factum legitimum non irritandũ Vdal. 83.53
Famoſa actio contra dominũ non inten

intentanda Vdal. 58.49
Fauores ampliandi ſunt Raynau. 95.5
Felonia Vdal. 10.2
Felonia inueſtituram etiã promiſſam irritam facit Vdal. 129.78
Felonia patris quando filio noceat 128.75
Felonia quid, & vnde Ray. 140.31
Felonia quomodo per dominos rẽ mittatur Vdal. 129.77
Feudabilis res quãdo dicatur Vdal. 30.52
Feuda in Curia Vdal. 141.3
Feuda indiuiſibilia & quare Raynau. 124.1.& 125.4
Feuda inſeudari ſolita, etiam ſi ad eccleſiã reuerſa ſint, inſeudari tamẽ quibuſcunque etiã perſonis poſſunt Vdal. 30.51
Feuda infeudari non ſolita, inſeudari per prælatum non poſſunt Vdal. 31.53
Feudales commentatores Vda. 2.4
Feudalia ſcita legis authoritatem habent Vdal. 2.3
Feuda maiora, regalẽ dignitatem non habentia Vdal. 24.18
Feuda non regalia Vdal. 25.26
Feuda regalia Vdal. 25.25
Feuda regalia & dignitatum per ſolum Romanum principẽ conferuntur Vdal. 21.1
Feuda ob inopiam domini retinentur Vdal. 31.59
Feuda quomodo alterno vſu diuidantur Vdal. 105.40
Feudalia regni frãciæ ad patrimonialia redacta ſunt Rayn. 11.29
Feudalis res an poſsit pro anima relinqui Raynau. 49.35
Feudi natura & proprietas Ray. 2.5
Feudi pignoratio prohibita Raynau. 28.3
Feudi partes, earũmque explicatio Raynau. 3.7.8.& 4.9
Feudi incremẽtum cui cedat Vdal. 46.47 & 151.35
Feudi natura duplex Vdal. 166.39
Feudi ſubſtantialia, naturalia, accidentalia. Vdal. 5.8
Feudo ab Imperatore duobus diuerſo tempore cõceſſo, quid iuris Vdal. 24 16
Feudo euicto, aliud per dominum emendum Vdal. 18.22
Feudorũ grad' quatuor vda. 26.29
Feudorum origo Vdal. 3.1
Feudorum diuiſio Rayn. 4.14.& pagina 5.15.16.& pagi 6.17.18. & pag. 7.21 & pag. 8.14
Feudum cõmiſſum per offenſam vaſalli, reuertitur ad dominũ, à quo tenebat Raynau. 149.3
Feudum paternum an licitum ſit alienare Raynau. 28.4
Feudũ à domino emi poteſt Vdal. 157.19
Feudum accipere vel dare qui poſſint Vdal. 21.1.& 33.61
Feudum ad quantum tempus per vaſallum locari vel ſubſeudari poſsit. Vdal. 97.12
Feudum quid Raynau. 3.6.&. 1.2
Feudum peragium, ſiue nobile à quibus recipitur Raynau. 7.22
Feudum à minorib' vaſallis receptũ, ignobile dicitur Rayn. 7.23
Feudum venit in generali obligatione Raynau. 46.31
Feudum amiſſum propter feloniã, ſeu delictum vaſalli, an cadat in

commiſſum

commiſſum Raynau. 71.13
Feudũ quando dicitur aperiri Raynau. 71.14
Feudũ per iudiciũ, vel trãſactionẽ alienari poteſt. Raynau. 39.22
Feudum vnde dicatur Rayn. 4.10
Feudũ amiſſum per alienationẽ ad dominũ reuertitur Rayn. 60.2
Feudum quando & quomodo diuidi poteſt Raynau. 125.3
Feudum amiſſum ad quem pertinet Raynau. 65.5
Feudum poteſt iterum dari in feudum Raynau. 149.2
Feudum amiſſum ad propinquiorẽ dominũ pertinet Rayn. 94.3
Feudum quando transfertur ad filios Raynau. 21.15
Feudum agnato, conſentientibus aliis (ſi plures ſint) alienari poteſt Vdal. 100.25
Feudum agnatorum conſenſu alienabile Vdal. 100.23
Feudum alienatum intra quod tẽpus reuocandum Vdal. 101.29
Feudum alienatũ amittitur Vdalr. 94.3
Feudum amittitur iiſdẽ cauſis quibus & filij exhæredantur Vdalr. 115.23
Feudum an in dotem dari poſsit Vdal. 95.7
Feudũ an negatũ amittatur Vdalr. 123 51
Feudum an ſit bonæ fidei contractus, vel ſtricti iuris Vdal. 4.6
Feudum antiquum à fœmina conferri poteſt Vdal. 84.56
Feudum antiquum domino refutatũ alienari poteſt Vdal. 97.14
Feudum antiquum refutatum ad maſculos filios reuertitur Vdal. 133.88
Feudum apertum ad quem reuertatur Vdal. 132.84
Feudum à quo recognoſcendum Vdal. 83.55
Feudum auitum per nepotem ſi pater ante auum moriatur, retinetur Vdal. 69.11
Feudum certi ſeruitij degenerat Vdal. 155.13
Feudum conſuetudine alienabile Vdal. 99.22
Feudum cum omnibus pertinẽtiis conceſſum degenerat Vdalric. 164.33
Feudum cum vniuerſitate alienabile eſt Vdal. 96.11
Feudum inter viuos quomodo acquiritur Raynau. 77.5
Feudum emitur & redimitur pecunia Raynau. 90.33
Feudum degenerans Vdal. 153.4
Feudum deterioratum amittitur Vdal. 224.54
Feudum dicitur contractus nominatus Vdal. 4.5
Feudorum diuiſio Vdal. 6.1
Feudum eccleſiaſticum & Reip. quanto tempore præſcribatur Vdal, 43.31
Feudum eccleſiaſticum in deterius nouari non poteſt Vdalric. 167.45
Feudum eccleſiaſticum quãdo per vaſallum vendi poſsit Vdalric. 138.107
Feudum emptum an feudum ſit Vdal. 157.19
Feudum ex inueſtitura legem ſumit Vdal. 41.24

Feudum

Feudum ex longa poſſeſsione paternum præſumitur Vdal. 13.8
Feudum extra curiam vel curtem Vdal. 141.1
Feudum francum an ſine domini conſenſu alienari poſsit Vdalr. 165.37
Feudum habitationis degenerat Vdal. 162.30
Feudum hæreditarium quãdo repudiata hæreditate retineri poſſit Vdal. 66.6.& 69.15
Feudum hodie omnino non alienatur, alioquin amittitur Vdalr. 94.3
Feudum in Curia vel curte Vdalr. 141.1
Feudum inuito vaſallo alienari nõ poteſt Vdal. 96.9
Feudum mariti ab vxore, poſt mortem eius ad eam reuertitur Vdal. 42.28
Feudum maternum Vdal. 11.3
Feudum ne in neceſsitatis quidem caſu alienabile Vdal. 97.13
Feudum nobile, ignobili per errorem conceſſum non nobilitat Vdal. 34.69
Feudum nõ cõfiſcatur Vdal. 135.99
Feudum non rectum, repudiata hæreditate non amittitur Vdal. 69.12
Feudum nouũ repudiata hæreditate retineri poteſt Vdal. 69.11
Feudum nouum illicitè alienatum Vdal. 134.93
Feudum paternũ potius & rectũ, quàm nouum & non rectũ præſumitur Vdal. 150.31
Feudum per diuiſionem non alteratur Vdal. 54.24
Feudum per vaſallum non deteriorandum ſed meliorandum Vdal. 59.54
Feudum per vaſallum emptum de ſuis & fratris communibus bonis quomodo ad fratrẽ deuoluatur Vdal. 73.25
Feudum per vaſallum venditum quomodo per dominum recuperetur Vdal. 112.12
Feudum per vaſallum non tranſfertur Vdal. 61.62
Feudum per vnum poſſeſſum alteri cõferri poteſt in tempus quo aperiatur Vdal. 33.61.& 40.19. & 46.59
Feudum pignorari poteſt, ſi non tradatur accipienti poſſeſsio Vdal. 98.18
Feudum præſcriptione acquiritur Vdal. 42.30
Feudum pro libitu alienabile degenerat Vdal. 161.25
Feudum pro quanta parte accipitur, pro tanta acquiritur Vdal. 76.35
Feudum quadrupliciter aperitur Vdal. 132.85
Feudum qualiter & quando nobilite Vdal. 34.68
Feudum qualiter olim alienatum Vdal. 93.1
Feudum quãdo de eccleſiæ menſa eſſe dicatur Vdal. 29.50
Feudum quando licitè vel illicitè alienetur Vdal. 100.24
Feudum quãdo nouum ſtat Vdal. 11.4
Feudum quanto tempore præſcribatur Vdal. 94.2
Feudum quid Vdal. 4.3.& 157.20

Feudum quatenus beneficium dici poſsit Vdal. 4.4
Feudum quodcunq; refutari poſſe Vdal. 155.14
Feudum quomodo conſtituatur Vdal. 37
Feudum quomodo & quando inuito domino refutetur Vdalric. 132.86
Feudum quomodo potenti per eccleſiam conceſſum per eandem recuperetur Vdal. 31.56
Feudum rectum quod Vdal. 152.1
Feudum rectum potius quàm non rectum præſumitur Vdal. 153.3
Feudum ſimpliciter hæreditarium hæreditate repudiata non retinetur Vdal. 50.17
Feudum ſine inueſtitura acquiſitum degenerat Vdal. 166.38
Feudum, ſi nihil aliud accedat, à recti feudi natura non recedit Vdal. 167.42
Feudum ſoldatæ Vdal. 163.32
Feudum vnde dictum Vdal. 5.2
Fideiuſſor cōtra dominum feudo priuatur Vdal. 122.45
Fideiuſſor fideiuſsionem negans beneficium D. Adriani perdit Vdal. 123.52
Fidelitas remiſſa feudum impropriat Vdal. 165.34
Fidelitatis iuramentum non remittitur Vdal. 165.35
Fidelitas controuerſia feudali finita primum iuratur Vdalric. 149.18
Fidelitas quid, & vnde Raynau. 184.7
Fides vnde Raynau. 4.12
Fides, dati feudi cauſa Rayn. 4.11
Fides meritum non habet, vbi humana ratio præſtat experimentum Raynau. 184.8
Fidem fallere graue Rayn. 185.9
Fides in principe præcipuè eſſe debet Vdal. 24.17
Filia domini vaſalli ſubſidio dotanda Vdal. 59.50
Filia vaſalli per dominum veſtita fœminæ deinceps ſuccedunt Vdal. 78.40
Filiæ in materno feudo ſuccedunt Vdal. 78.39
Filij fratris cum patruo in ſtirpem ſuccedunt Vdal. 70.17
Filij fratrum quomodo ſuccedant Vdal. 70.18
Filij naturales in feudo non ſuccedunt Vdal. 90.72
Filij cur non veniunt ad feudum quādo pater illud alienat. Raynau. 67.7
Filij pacto patris à feudo excludi poſſunt Vdal. 89.71
Filij voluntati patris in feudo hæreditario diſponentis contrauenire non poſſunt Vdal. 85.61
Filii poſterioris matrimonij pacto à feudis excludi poſſunt Vdalr. 34.70
Filius à patre præteritus feudum retinere poteſt Vdal. 68.7
Filius contra patrem non pugnabit Vdal. 55.30
Filius domini delinquens ad vaſallum deducendus eſt Vdal. 131.82
Filius patrem quando impunè occidere poteſt Raynau. 108.29
Filiusfamilias feudum habere poteſt Vdal. 33.64
Filius nouum feudum, repudiata

hereditate, retinere poteſt Vda. 69,13
Filius patrem patriæ proditorem interficere poteſt Vdal. 66.35
Filius ob delictum ſeparatur à patre Raynau. 141.1
Filius patri in antiquo feudo ſuccedens, ſine alia traditione poſſeſſor ſit Vdal. 44.40
Filius præſumitur ſimilis fore patri Vdal. 135.97
Filius propter dominum alimenta patri non ſubtrahet Vdal. 55.31
Filius quando ex paterna felonia teneatur Vdal. 128.75
Filius vaſalli dominum offendẽs, patri in feudo nocet Vda. 125.57
Fines feudi domino per vaſallum oſtendendi Vdal. 59.52
Fines feudi per dominum oſtendẽdi Vdal. 44.39.& 59.52
Fiſcus malè acquiſitorum ſucceſſor Raynau. 54.48
Fœmina in feudo franco ſuccedat Vdal. 80.43
Fœmina cum extãte maſculo non admittitur Vdal. 80.45.& 81.52
Fœmina deficientibus maſculis ſuccedit Vdal. 80.47
Fœminæ ex conſuetudine quandoque cum maſculis ſuccedunt Vdal. 79.42
Fœminæ in feudis non ſuccedunt Vdal. 77.36. ne in empto quidẽ. 77.37
Fœminę in feudo, niſi ex pacto, nõ ſuccedunt Raynau. 6.20
Fœminæ pacto expreſſo in feudis ſuccedunt Vdal. 78.38
Fœmina etiam feudum dare poteſt Vdal, 27.33
Fœmina feudum accipere poteſt Vdal. 33.65
Fœmina feudum antiquum conferre poteſt Vdal. 84.56
Fœmina genus auariſsimum Vda. 27.35
Fœmina in feudo cõditionato ſuccedit Vdal. 81.49
Fœmina inter vaſallos ſuos iuriſditionem habet Vdal. 27.34
Fœminina feuda degenerãt Vdal. 162.29
Fœmina ſemel excluſa, ſemper erit excluſa Vdal. 84.58
Forma prẽſtãdi iuramentum fidelitatis Raynau. 187.13
Forma feudi per eius diuiſionem non alteratur Vdal. 54.24
Francum feudũ quod Vdal. 80.44
Francum feudũ improprium Vda. 165.36
Francũ feudũ an ſine dñi conſenſu alienari poſsit Vdal. 165.27
Frangenti fidem, fides frangatur eidem Raynau. 88.29
Frater fratri in feudo in exercitu acquiſito ſuccedit Vdal. 74.26
Frater fratri in feudo ſingulis inſolidum conceſſo ſuccedit Vdalr. 74.27
Frater fratri in feudo indiuiſibili ſuccedit. 74.28. ĩ emphyteuſi ſuccedit. 75.31. in nouis feudis nõ ſuccedit. 73.23. ex pacto p dñm permiſſo ſuccedit Vdal. 73.24
Frater germanus an fratrem conſanguineum à feudo excludat Vdal. 92.82
Frater quãdo fratri in feudo empto ſuccedat Vdal. 73.25
Fraudibus & malitiis hominum obuiand

obruendum Raynau. 56.1
Fructus feudi in dotem dari poſſunt Vdal. 55.8
Fructus feudi mala fide percepti, reſtituendi Vda. 31.55.& 1.8.74
Fructus feudi quomodo mortuo vaſallo diuidantur Vda. 139.109
Fructus rei cuiuſque in feudú concedi poſſunt Vdal. 17.9
Furatus quinque ſolidos, feudorum iure, laqueo ſtrangulatur Raynau. 9.27
Furioſus quomodo feudum accipiat Vdal. 33.66

G

Germania quale fidelitatis iuramentum vſu frequentet Vdal. 53.16
Guardia quid Vdal. 153.5
Guardiæ feudú degenerans Vdal. ibidem
Guardia ante annum reuocata, feudum eius nihilominus legitimo tempore durat Vdalric. 154.11

H

Habeant, verb. vis & energia in contractibus celebrandis Raynau. 30.7
Habitationis feudum degenerat Vdal. 162.30
Hæredes vaſalli plures quomodo inueſtituram petant & iurent Vdal. 51.10
Hæredes domini quomodo inueſtituram dent, & iuretur eiſdem Vdal. 51.11
Hæreditas defuncti, retento feudo repudiari poteſt Vdalr. 69.15
Hæres quanto tempore antiquum feudum petere poſſi. Vda. 50.73
Homagium quando, & cur introductum Raynau. 2.2
Homagiú qualiter & ſub qua forma præſtatur Raynau. 192.23
Homagiú qualiter probatur Raynau. 193.6
Homagiú quotuplex Ray. 150.18
Homagium an poſſit fieri ſine feudo Raynau. 191.28
Homagium, ſiue homiciú, ſiue hominiú quid propriè Ray. 189.15
Homagium ligium in quo differt à non ligio Raynau. 190.21
Hypotheca, et ſeruitus, fit autoritate legis Raynau. 92.38

I

Ignobile feudum quod Vdal. 6.4
Ignorantia rei feudalis vaſallum excuſat Vdal. 10.6
Ignoranti non currit præſcriptio Raynau. 83.15
Illicitum in feudum concedi non poteſt Vdal. 16.12
Impeditus ſi intra legitimú tempus inueſtituram non petat, excuſatur Vdal. 49.3
Imperator ab inferioribus ſe feudum accipit Vdal. 35.73
Imp per vaſallum in iuramẽto fidelitatis excipiendus Vdal. 53.22
Imperator an añ coronationẽ poſſit priuilegia cõcedere Ray. 17.5
Imperator tres coronas recipit Raynau. 95.6
In alternatiuis electio eſt debitoris Raynau. 58.18
In alternatiuis eſt electio debitoris Raynau. 143.8
Indiuidua inſolidú debentur Raynau. 112.18
Inæqualitas in teſtamento ſuper

feudi ſucceſsione ordinari non poteſt Vdal. 85.60
In capillo eſſe quæ dicatur Vdalr. 115.25
Incarceratio fratris per vaſallum &c. Vdal. 127.6
Inceſtæ nuptiæ feudo priuāt Vdal. 117.29
Incorporalia iura in feudum dari poſſunt Vdal. 17.20
Incorporalia indiuidua, quomodo diuidantur Vdal. 106.41
Incrementum feudi cui cedat, & ad quem ſpectet Vdalr. 46.47. & 131.35
Indignatio domini Vdal. 121.41
Indignatio Petri & Pauli Vdalric. ibidem.
Indiuiſibile duobus conceſſum cuiuſlibet eſt in ſolidum Vdalric. 74.28
Infamibus clauditur porta digni tatum Raynau. 118.51
Infantis operæ nullæ ſunt Raynau. 118.52
Ignorans ſuum remittere non videtur Raynau. 126.5
Ingratitudo vaſalli quot teſtibus probanda Vdal. 139.108
Inimici domini quomodo per vaſallum arcendi Vdal. 57.43
Iniurius domino, feudum amittit Vdal. 120.39
Inopia eccleſia feuda retineri facit Vdal. 32.59
Inopia domini quatenus per vaſallum ſubleuendā Vdal. 58.47
In omni ſacramēto fidelitatis Imperator excipi debet Raynau. 180.1
Inſolitū nō inſerēdū Vdal. 31.55
Intellectis Auinionenſis ſtatuti de dote à parentibus filiabus factā Raynau. 18.9
Inter perſonas nō eſt diſcretio, nec acceptatio Raynau. 128.11
Inuaſor violentus ad perditam litem dupluſr etiam ſoluet Vdal. 115.21
Inuentarii beneficio retinetur feudum Vdal. 69.10
Inuentariū quid proſit Vdal 86.62
Inueſtitura abuſiua pro reali Vdal. 38.6. quæ præcedere debeat Vdal. 52.14
Inueſtitura abuſiua non facit poſſeſſorem Vdal. 38.7.
Inueſtitura an iuramentum fidelitatis præcedat vel ſequatur Vda. 40.15 & 52.14
Inueſtitura antiqua ſeruanda. 32.60.& 41.23. congruo loco & tēpore petenda. 49.5 cori. quibꝰ facienda 37.3. cū honoris præſtatione petenda. 52.12. ad talem ſuū reſtringenda. 41.22. feudum regulat. 41.24. intra quod tempus petēnda. 48.1. neceſſariò danda Vdal. 60.58
Inueſtitura de feudo per alium poſſeſſo quando valeat Vdalr. 40.29
Inueſtitura quid, & vnde dicatur Raynau. 84.16
Inueſtitura per quos fieri debeat Raynau. 86.20
Inueſtitura poteſt recipi per procuratorem & mediā perſonam Raynau. 86.21
Inueſtitura in quorum præſentia & teſtimonio fieri debet Raynau. 87.24

Inueſtitura

Inueſtitura quando ponitur Raynau. 79.8
Inueſtitura quotuplex Raynau. 77.4.& 85 17
Inueſtitura de re aliena facta quando valeat vt præſtetur eui ctio Vdal. 40.18
Inueſtitura feudi eccleſiaſtici deteriorari nõ poteſt Vda. 167.45
Inueſtitura noua quãdo neceſſaria 87.64.quibus temporibus petẽda.51.9.quid,& quotuplex 37.1. quomodo fiat Vdal. 38.6
Inueſtitura primo & neceſſariò per domini ſucceſſorem danda 149.27. propter feloniam non probatam non deneganda Vda. 130.79
Inueſtitura quomodo fiat per alicuius rei traditionem Vda.39.12
Iudex is eſſe non debet, quem altera pars poſtulauerit Raynau. 167.10
Iudex per partẽ electus vel nominatus ſuſpectus eſt Vdal. 146.14
Iudicis officium, Ne quis dãnum patiatur Raynau. 156.13
Iura feudorum cur in ſcriptis redacta fuerunt. Et an ſint leges autenticæ Raynau. 8.25.& 9.26
Iura ſanguinis tolli nõ poſſunt aliquo iure ciuili Raynau. 107.26
Iura communia ſpecialibus fortiora ſunt Raynau. 173.14
Iuramentum fidelitatis an inueſtituram præcedat vel ſequatur. 40.17. in feudo rei mobilis præſtitum an teneat. 18.22. in Germania quale. 53.16. poſt controuerſiam feudalem finitam tandem præſtatur. 149.27. qualiter à quolibet præſtãdum 53.20. quandam ſeruitutis vmbram inducit. 53.17. quid contineat.52.15. remiſſum feudũ impropriat Vdal. 165.34
Iuramentum fidelitatis quando, & an ſemper præſtandum Raynau. 186.11
Iuriſditio in feudum dari poteſt Vdal. 17.20
Iuriſdictio parium Curiæ & domini in vaſallos ordinaria eſt Vdal. 147.18
Iuriſditio, propter iuſtitiæ defectũ, ad ſuperiorem deuoluitur Raynau. 161.4
Iurium Romanorum origo Raynau. 11.28
Ius patriæ fortius quàm poteſtatis paternæ Raynau. 108.30
Ius accreſcendi an in feudis locum habeat Vdal. 75.32
Ius libellariũ Vdal. 104.36
Ius prælationis & retentionis habet locum in inueſtitura feudi, vt in emphyteuſi, & cui competit Raynau. 91.37
Ius actoris reſoluitur, reſoluto datoris iure Rayn. 150 6.& 154.9
Iuſſus domini, quo vaſallũ in rem feudalem ingredi iubet, quomodo poſſeſſorem faciat Vdal. 38.10
Iuſſus domini &c. Feudũ ad hæredes tranſitorium facit Vdalric. 39.11

L

LAici bonorum adminiſtrationem habentes, antiquũ feudũ renouare, & ꝓpria bona in feudũ cõcedere poſſũt Vd. 76 31

Laicus laico decimas infeudare nõ poteſt. Vdal. 18.26
Laudimium, ſiue trezenũ, debetur pro inueſtitura Raynau. 90.32
Laudimium an debeatur in diuiſione feudi Raynau. 1015
Laudum contra vaſallum datum, agnatis etiam ſcientibus nõ præiudicat Vdal. 99 21
Legata piorum locorũ negata, in duplum ſoluenda Vdal. 123.53
Legatus à latere quomodo feuda ſuæ prouinciæ conferat Vdalr. 29.46
Leges priores ad poſteriores trahendæ non ſunt Rynau. 137.27
Legitimitas filiorũ non impeditur matrimonio putatur Vda 99.77
Legum correctio euitanda Rayn. 136.26
Lex quæ tollit ſimplex aliquot, nõ tollit compoſitum Rayn. 52.41
Libellarium ius Vdal. 104.36
Libellus quid & quare Raynaud. 20.21.& 13 16
Liberalis in neceſsitatibus nemo exiſtit Raynau. 57.6
Liberi cur ob feloniam patris non admittantur ad feudum Rayn. 66.6
Libertas rei feudali præſcribi poteſt Vdal. 43.23
Ligius quis dicitur Raynau. 190.19
Limitata cauſa limitatum parit effectum Vdal. 105 37
Longe grauius eſt diuinam, quàm temporalem offendere maieſtatem Raynau. 116.47

M

Malæ fidei emptor reſtituta re pretium etiam perdit Vdalr. 105 39
Malæ fidei vaſallus fructus feudi reſtituere cogitur Vdal. 37.55
Marſus quid Vdalr. 47.49
Marchia nõ diuiditur Vda. 106.42
Marchio feudum dare poteſt Vda. 25 20
Marchio vaſallus dignitatis Vdalr. 21.2
Marchio vnde dictus Vdal. 21.8
Margraphij Vdal. 22.10
Maritus domino ſeruire tenetur, quando feudum datum eſt in dotem Raynau. 119.54
Maritus an vxori in feudo dotali ſuccedat Vdal. 89.70
Maſculi deſcẽdẽtes, cæteros omnes excludunt Vdal. 65.4
Maternum feudum ad filias tranſit Vdalr. 78.39
De Meſa eccleſię feuda Vda. 29 50
Minor quis, & quot modis dicitur Raynau. 80 9
Minor excuſatur à perſonali ſeruitio Raynau. 118.53
Minor curatorem habẽs, qui pupillo æquiparatur. quomodo feudum det. 27.36. minor læſus in integ. reſtituitur. 50. 8. inueſtituram non petens, non excuſatur. 50 8 quid, & quomodo in feudet. 27.36. quomodo feudum accipiat. 33. 66. fine curatoris authoritate feudũ cõcedens. vaſallo non obligatur Vda 27.39
Mobilia quia vſu conſumuntur, in feudum non dantur Vdal. 17.21
Modis faciendi homagium Rayn. 192. 24
Monachus de feudo inueſtitus monaſterio acquirit Vdal. 33.64

Monaſt

Monaſterium quo ad monachos, filij loco eſt Vdal. 91.79
Mors vaſalli feudum aperit Vdal. 133.89
Mortiſ articulus quomodo cōtrahentes impediat Vdal. 27.32
Mos fideliſsimæ vetuſtatis retinendus Raynau. 16.4
Mulier quando in capillo eſſe dicitur Raynau. 197.28
Mutus quomodo feudum retineat Vdal. 88.68

N

Natura feudi propria & impropria Vdalric. 5. 6. & 166.39
Naturales non ſuccedunt in feudo Vdal. 90.74
Naturales quomodo per Principem aut ſubſequens matrimonnm legitimentur Vdal. 90.74
Naturalis matri ſuccedit Vdalric. 90.74
Nemo carnem ſuam odio habuit Raynau. 107.27
Nemo ſibi vltionem permittere poteſt Raynau. 122.58
Nemo rem ſuam, niſi furi, condicere poteſt Raynau. 73.18
Nomina an & quando in feudum concedantur Vdal. 16.11
Notariorum falſum committentium pœna Rayn. 60.3. & 74.19
Notarius falſum ſcribēs inſtrumētum quam manum perdere debet Raynau. 75.21
Noua inueſtitura quando neceſſaria Vdal. 87.64
Nouum feudum apertum ad quē reuertatur Vdalric. 136. 100. & 137.103

O

Omnis dictio in plurali ponitur collectiuè & ī ſingulari diſtributiuè Raynau. 132.22
Opem non fert qui ad peccandum adiuuat Raynau. 100.12
Operæ fabriles vaſalli delegari poſſunt Vdal. 62.63
Ordo ſcripturę attendendus Raynau. 107.28

P

Pactum de non ſuccedendo in feudis, valet Vdal. 34.76
Panes ciuiles in feudum dari poſſunt Vdal. 16.14
Panes hebdomadarij Canonicorum Vdal. 17.17
Papa ab inferioribus feuda accipit Vdal. 36.73
Papa cum omni prælatura eccleſiaſtica concurrens quomodo feuda concedat Vdal. 28.44
Papa rem nōn feudabilem infeudare poteſt Vdal. 31.54
Parentes pro agnatis Vdal. 79.41
Pares Curiæ an vt ſuſpecti recuſari poſsint Vdal. 149.25
Pares qui Raynau. 87.25
Pares curiæ an inter vaſallos iudicare cogantur Vdalr. 148.20
Pares curiæ quomodo iudices eligantur Vdal. 145.12
Pares curiæ, qui dicantur Raynau. 166.8
Paribus ſuſpectis, adiunctus dandus eſt Vdal. 149.26
Pars feudi fraterna vacans, fratribus cedit Vdal. 101.26
Pater & filius ex eiſdem cauſis feudum amittunt Vdal. 134.96
Pater filium delinquētem deduce-

re debet Vdal. 125.57
Paternum feudum dupliciter dicitur Vdal. 9.1
Pater patriæ proditor, per filium occidit poteſt Vdal. 58.33
Pater quomodo inter filios ſuper feudo hæreditario diſponere poſsit Vdal. 85.61
Pater vaſallo potior eſſe debet quàm dominus Vdal. 55.32
Patria prouinciæ prouinciarū Italicum ius habet Raynau. 25.22
Patris conſenſus ſimplex filiā non obligat Vdal. 101.27
Pauperias non facit quem ignobilem Raynau. 115.44
Pedagia an in feudum detur Vdal. 17.18
Penſio de re illicita in feudum turpiter conceditur Vdal. 16.12
Penſio merè perſonalis in feudum concedi non poteſt Vdal. 16.10
Penſiones annuę in feudum conceduntur Vdal. 15.9
Per ſpecialem prouiſionem receditur à prouiſione iuris communis Raynau. 162.7
Perſona loquētis nō intelligitur in generali ſermone Rayn. 182 3
Perſonę plures ſuccedētes pro vna reputantur Raynau. 131.19
Pignoratio alienationis appellatione continetur Raynau. 42.28
Pignoratitium feudum Vdalric. 161.24
Pignoratio feudi phibita eſt Vda. 94.3.& 95.6
Pignus & hypotheca in quo differunt Raynau. 45.30
Pignus iudiciale vel prætoriū venit in rei feudalis conſtitutione Raynau. 46.32
Pignus an ſub pacto legis commiſſoriæ in feudum conuerti poſsit Vdal. 159.22
Plures hæredes domini quomodo inueſtituram dent, & iuretur eiſdem Vdal. 51.11
Plures hæredes vaſalli quomodo inueſtituram petant & iurent Vdal. 51 10
Pœna alienantis feudū Rayn. 60.1
Pœnalia reſtringenda Raynau. 140 30
Pœnæ ſecundum diuerſitatem caſuum imponendæ Rayn. 75.20
Pœnæ molliendæ & reſtringendæ Raynau. 88.28
Poſſeſsio feudi continuata probari per inueſtituram etiam abuſiuam poteſt Vdal. 38.8
Poſſeſsione feudi alienata, feudū amittitur Vdal. 109.1
Poſſeſsio quomodo in ſucceſſorē continuetur Vdal. 45.43
Poſſeſsio ſub conditione tradita, non preiudicat ei cui prius promiſſa fuit Vdal. 29.14
Poſſeſsio vnius feudi feudalis an totius feudi poſſeſsionem operetur Vdal. 42 29
Poſſeſsio propria & abuſiua neceſſaria eſt, in materia feudali Raynau. 18.18
Poſſeſsorium iudiciū an per pares curiæ diffiniatur Vdalr. 148.2.
Poſsidens quomodo ab onere probandi releuetur Vdal. 150.33
Prædia prouincialia regulariter tributoria ſunt Raynau. 24.21
Prælati eccleſiarum quomodo feuda dent Vdalr. 29.47

Prælatus

Prælatus quomodo in prælio intereſſe poteſt Raynau. 103.19
Prælat⁹ eccleſiæ quomodo feloniã remittere poſsit Vdal. 129.77
Prælatus eccleſiæ quomodo vaſallum offendens puniatur Vdalr. 131.83
Prælatus inſolitum infeudare non poteſt Vdal. 31.53
Prælatus propria bona in feudum concedere poteſt Vdal. 31.54
Præpoſitus quomodo feudum concedat Vdal. 28.43
Præſcriptio alienationi ad caſus præteritos non obſtat Ray. 50.38
Præſcriptio non currit contra minorem Raynau. 83.14
Præſcriptio decẽ vel viginti annorum requiritur ad conſuetudinẽ inducendam Raynau. 51.39
Præſcriptum feudum à vero non differt Vdal. 92.81
Præſtatio fidelitatis, & ius vaſallorum indiuidua Raynau. 132.20
Primogenitus quomodo & quando ſuccedendo potior ſit Vdalr. 88.67
Princeps ciuitatem inuitis ciuibus alienare non poteſt Vdal. 61.60
Princeps contractibus ſuis obligatur Vdal. 24.17
Princeps quomodo res principatus ſui alienet Vdal. 6.2
Princeps vtilitatẽ publicam incorruptã ſeruare debet Ray. 16.3.8
Principis appellatione continetur rex vel Imperator Rayn. 17.6
Probationes in cauſis feudalibus quomodo fieri debent Raynau. 174.15
Procurationis feudum degenerãs Vdalr. 154.10
Procurator quomodo feudum concedat Vdal. 28.41
Prodigi an feuda concedant Vda. 28.45
Prohibitio alienationis in Reip. fauorẽ introducta eſt Ray. 40.29
Proprij homines feudum habere poſſunt Vdal. 33.63
Prorogatio an fieri poſsit ſine iudicis licentia Raynau. 177.16
Prouẽtus illicitus non licitè in feudum conceditur Vdalr. 56.12
Pupillus inueſtituram non petens excuſatur Vdal. 50.8
Pupillus quibus & quomodo feudũ concedere poſsit Vdal. 27.37
Pupillus quomodo feudum accipiat, & fidelitatẽ præſtet Vdal. 33.66
Pupillus ſine tutore feudum concedens, vaſallo non obligatur Vdal. 27.39

Q

QVæſtio feudi inter duos vaſallos vel dominum & vaſallum orta apud quem iudicem diffinienda Vdal. 148.21
Quæſtus negotiationis honeſtæ in feudum dari poteſt Vdal. 18.22
Quęſtus turpis turpiter in feudum conceditur Vdal. 16.12
Qualitas allegata, per allegantem probanda Vdal. 150.32
Qualitas formalis feudi per diuiſionẽ non altera tur Vdal. 54.24
Qui de vno vetat, de aliis conſentire videtur Raynau. 162.6
Quod ab vno vel vni fit, omnibus factum videtur Rayn. 183.5
Quod iuris eſt de toto quoad partem:

tem:idem de parte quo ad partem Raynau. 129.12
Quod ab initio eſt voluntarium Raynau. 112.38
Quod nullum eſt admitti nequit Raynau. 79.7
Quod tacitè ineſt ſi exprimatur, nihil operatur Ray. 180.2

R

Rebelli domino vaſallus ſerui re non cogitur Vda.56.40
Receptio fructuum non reputatur vſura Raynau. 121.57
Reconuentio poteſt fieri corã eodem iudice, etiã de cauſa, de qua aliàs nõ fuerat iudex Ray.170.12
Rectum feudum abſq; inueſtitura conſtitui non poteſt Vdal. 38.9
Reditus annui in feudum conceduntur Vdal. 15.9
Reditus pedagiorum, ſigillorum, teloneorum, vectigalium an in feudum dentur Vdal. 17.18
Refutatio feudi an licita ſit & inuito domino fieri poſsit Vdalr. 132.58
Refutatio qualiter fieri debet Raynau. 69.11
Regalia feuda Vdal. 21.1
Regalia communia quæ Vda.23 13
Regalia potiora quæ Vdal. 23.13
Regalia Principi reſeruata an quo modo, & per quem in feudum concedantur. Vdal. 23.12
Regnum diuidi non poteſt. Raynau. 126.7
Religio eſt ſeruit⁹.Raynãu.189.17
Rei vendicatio propter vtile dominiũ vaſallo cõpetit. Vdal. 44.37
Renuntiatio bonorum paternorum non facit amitti feudum Vdal. 68.9
Reprobus denarius, denarius dicitur. Raynau. 75.22
Requiſita ad conſuetudinem inducendam. Raynau. 52.40
Res à ſubſtantialibus remotam nõ plus integratur Vdal. 110.3
Res commerciales tantum in feudum dari poſſunt. Vdal. 14.1
Res commerciales quadruplices Vdal. 14.1
Soli, id eſt, immobiles. ibid.
Solo cohærentes Vdal. 15.4
Inter immobilia computata. 15.6
Mobiles Vdalr. 17.21
Precaria quæ. Raynau. 20.12
Res ad libellum data, non cadit in commiſſum. Raynau. 21.17
Res emphyteotica an poſsit donari. Raynau. 34.16
Res emphyteotica an poſsit dari in dotem & an locus ſit laudimio Raynau. 35.27
Res feudalis an poſsit diuidi ſine domini conſenſu. Raynau. 38.21
Res facile ad ſuam naturam reuertitur Vdal. 18.25
Res feudalis quando pro libera præſcribi poſsit Vdal. 43.35
Res quãdo feudabilis dicatur Vdal. 30.52
Res tranſit cum onere Vdal. 23.11
Res vendi poteſt vt in feudum cõuertatur Vdal. 15.23
Retaliatio permiſſa Vdal. 139 102
Reuerentia erga dominum licet cum eo agatur, ſalua eſſe debet Vdal. 148.24
Reuocatio feudi alienati quo tempore fienda. Vdal. 101.29
Rex duces, marchiones, & Comites

tes creare poteſt, & eas dignitates eis conferre Vdal. 22.11
Rex in ſuo regno regales dignitates confert. Vdal. 21.4
Rex quia regnum ad hæredes trãſmittit, plus iuris in regno habet quam imperator in Imperio Vdal. 21.5
Rex tenens regnum feudale à ſuperiore, ſi decedat, filius eius poteſt ſe intitulare regem, abſque autoritate ſuperioris. Raynau. 78.6
Romanus Princeps ſolus feuda dignitatum & regalia confert. Vdal. 21.1
Ruſticus à principe Rom. inueſtitus quando nobilis fiat. Vdal. 34.68

S

SAcerdotes anniuerſariorum reditus decoquentes Vdal. 94 5
Sacerdotium alicui conceſſum, licet alij quoq; cõcedatur & tradatur, prioris tamẽ eſt Vdal. 24 17
Sacramentales qui Vdal. 151.36
Sacramentum fidelitatis quid & quantum cõtinet in vaſallo. Raynau. 186.12
Saluo aliorũ iure &c. clauſula quid in inueſtitura operetur. Vdal. 41.25
Saluo, verbi vis. Raynau. 32.13
Saluo iure &c. clauſula in alienatione feudi appoſita, quid proſit Vdal 113.14
Saluo noſtro iure feudali &c. clauſulã, quid operetur Vdal. 42 27
Samaritanus euangelicus Vdal. 56.38
Sceptra nõ cõfundẽda Vdal. 90.76
Scholder, turpiter in feudum datur Vdal. 16.13
Sciens & tacens an pro conſentiente habeatur Vdal. 10.31
Scriba inſtrumenti alienationis feudi, quomodo puniatur. Vdal. 94.4
Secreta non reuelãda. Vdal. 119.34
Sententia arbitri contra vaſallum agnatis etiam ſcientibus non præiudicat Vdal. 99.21
Sententia declaratoria in quibus caſibus neceſſaria Vdal. 128.73
Sententia libello conformis eſſe debet. Raynau. 73.16
Separatorum ſeparata eſt ratio. Raynau. 134.24.
Seruitia, ad quæ vaſallus tenetur Raynau. 94.1
Seruitium feudi quod conditionatum dicitur, quale Vdal. 157.18
Seruitia occaſione rei præſtita, eã feudalem faciunt Vdal. 43 32
Seruitia præſtanda quandiu feudum retinetur Vdal. 54.27
Seruitia incerta equè obligant atque certa Vdal. 156.16
Seruitus quomodo feudo per vaſallum imponatur. Vdal. 60.55. & 125.56
Seruus à domino de feudo inueſtitus liber efficitur Vdal 33.63
Seruus feudi capax eſt Vdal. 33.62
Seruus propriam ſalutem poſponit ſaluti domini. Raynau. 110.35. & 110.55
Seſſlehen Vdal. 155.13
Sigilla epiſcopalia an in feudum concedi poſſint. Vdal. 17.18
Similia ſimilibus regulantur Vdal. 127.68

Singula

Singula ſingulis referenda Raynau. 187
Socius ſocij mei, ſocius meus non eſt Raynau. 105.21
Socius ſocij mei, non dicitur ſocius meus Raynau. 149 5
Socius meus, ſocij mei ſocius non eſt vdal. 126.60
Soldatæ feudum vdal. 163.32
Solennitates in alienatione rerum eccleſię, neceſſarię non ſunt negligendæ vdal. 32.57
Solertiæ etymologia Raynau. 1-.1
Spiritualia non cōceduntur in feudum vdal. 18.23
Spoletanus dux quomodo à Papa inueſtitur vdal. 87.66
Sportulæ vdal. 16.16
Spurij in feudo nō ſuccedunt vdal. 90.73
Spurius matri ſuccedit vdal. 90.74
Spurius ſecundum ius Canonicum alendus vdal. 59.51
Subditi inuiti alienari non poſſunt vdal. 61.60
Subditi in feudis ſuperioris iudices ſunt Raynau. 160 1
Subditus domino perſonaliter iurare cogitur vdal. 53.21
Subfeudatio cum ſua cauſa permiſſa cenſetur vdal. 103.34
Subfeudatio, affterlehen, quādo recepta & quomodo vdalr. 98.16
Subfeudatio tam in eccleſiaſticis quàm in ſecularibus feudis recepta vdal. 98.17
Subſidiū moderatè petendum Raynau. 114.4
Subſtantia corrupta perimitur eſſentia vdal. 158.20
Subſtantialia cōtractuum vdal. 5.7
Subuaſallus cuius domini conſenſum in alienando requirat vdal. 103.35
Subuaſallus feudum per vaſallum refutatum retinere poteſt vdal. 132.87
Subuaſallus maiorem dominum offendens minori domino non præiudicat vdal. 125.58
Succeſsio feudi agnatorum vdalr. 64.1
Succeſsio feud. ex teſtamento vdal. 85.60
Succeſsio feudi fœminarum vdalr. 77.36
Succeſsio inæqualis ſuper feudo in teſtamento diſponi non poteſt vdal. 85.60
Succeſsio liberorū in feudo æqualis Raynau. 128.10
Succurritur propter bonam fidem Raynau. 53 44
Superficies ſine area in feudū concedi poteſt vdal. 15.5
Superior inferioris vaſallos vocās præſeſtur vdal. 57.41
Superiores ab inferioribus feuda accipiunt vdal. 36 73
Surdus quomodo feudum retineat vdal. 88.68
Suſpecti prodigalitatis quomodo feudum dent vdal. 28.45
Suſpicio purgatur ratione adiuncti vdal. 149.26
Suum nemini auferendum vdalr. 90.75

T

TAcens an pro conſentiente habeatur vdal. 102.32
Telonea an in feudum dentur vdalr. 17.18

Tempora

Tempora tria obſeruanda in alienatione feudi Raynau. 29.¢
Tempus nō currit impediato Vdal 49.3
Tempus petendæ inueſtituræ vtile & continuum, quibus currat vel non Vdal. 49.2
Tempus petendi inueſtiturā quantum Vdal. 48.1
Tempus præſcribendi feuda quantum requiratur Vdal. 42.30
Tenor inueſtituræ antiquitus retinendus Vdal. 41.3 & 166.41
Territorium veluti totum vniuerſale Vdal. 141.4
Teſſera frumentaria Vdalr. 16.15
Teſtamentum, in materia feudorum, quid Raynau. 87.26
Teſtatum breue quare ſic dictū 38.4
Teſtificans contra dominum feudum amittit Vdal. 121.40
Traditio poſſeſsionis ſub cōditione facta non præiudicat ei cui prius erat promiſſa Vdal. 39 14
Trager curator Vdal. 53.11
Tranſactio vaſſalli ſuper feudo an ſit recepta Vdal. 46.45.& 98.19
Tranſuerſales quomodo & quando in feudo ſuccedant Vdalric. 65.5.& 76 34
Trezenum quid Raynau. 35 19
Tunc, ad temporis extremitatem præcidit Vdal. 72.19
Tutor quomodo pupilli nomine feudum det Vdal. 28.40
Tyrannis tyrānide cludenda Vdal. 31.56

V

Vagans dominus an comitandus Vdal. 58.46
Valuaſini vaſſallorum minorum vaſſalli Vdal. 26.28
Valuaſores maiores vdal. 25.21
Valuaſores minores Vdal. 25.22. & 25.27
Vaſſalli dignitatum vdal. 21.1
Vaſſalli in curia vel extra curiam, in curte vel extra curtem vdal. 141.1
Vaſſalli periculis ſunt expoſiti vdal. 127.69
Vaſſalli quouſque dominos comitari teneantur vdal. 57.42.& 58.40
Vaſſallo clerico facto ad quē feudum reuertatur Vdal. 133.91
Vaſſallus ad domini comitatum requiſitus, ſeruire tenetur, alioqui feudum amittit vdalric. 114.17 & 138 106
Vaſſallus ad multa domino tenetur Vdal. 54.25
Vaſſallus aduocatus contra dominū feudum amittit vdal. 121.42
Vaſſallus alteri per dominū delegari nō poteſt vdal. 61.61. niſi operas fabriles certas debeat vdalr. 62.63
Vaſſallus an contra patrem ſuum, fratrē, filiū, &c. dominū iuuare teneatur vdal. 55.29.& 11.19
Vaſſallus an ipſo iure feudo priuetur vdal. 128.72
Vaſſallus an liberto æquiparetur vdal. 53.18
Vaſſallus qua ſolēnitate dominum adire debeat Raynau. 87.23
Vaſſall⁹ ſi habet plures dominos, & oēs habent guerras, an teneatur oībus auxiliū pſtare Ray. 103.21
Vaſal⁹ vaſal ɩ priuatur iure feudi, ſi offendat dñm dñi Rayn. 148.1

Vaſſallus

Vaſall' q̃ feudũ vẽditũ ſiue licẽtia, pòſt recuperat. an illud ipſum amittat. Et quid de re emphyteutica Raynau. 31.10.& 11
Vaſallus de feudo teſtari non poteſt Raynau. 49 36
Vaſallus ſeruitutẽ in feudo conſtituere non poteſt Raynau. 47.33
Vaſall' coact' à iudice vẽdere feudũ nõ cadit ĩ cõmiſsũ Ray. 41.27
Vaſallus an poſsit dare rẽ feudalẽ in feudum Raynau. 57.7
Vaſallus contra quos debet iuuare dominum Raynau. 107.25
Vaſallus quando non adit dñm infra annum & diem an cadat à iure ſuo Ray. 72.5
Vaſallus, inuito domino, feudo renunciare poteſt Raynau. 67.9
Vaſallus an poſsit rem feudalẽ donare poteſt Raynau. 34.15
Vaſallus ſuis propriis ſumptib' dominũ iuuare tenetur Ray. 100.13
Vaſallus compellitur præſtare iuramentum fidelitatis omnibus hæredibus domini Rayn. 135.25
Vaſall' vaſalli an teneatur dominũ domini adiuuare Rayn. 100.7
Vaſall' an teneatur cõferre, ſi dñs emat aliquã terrã Rayn. 115.46
Vaſall' nõ cogit recognoſcere plures dños p vno feudo Ray. 124.2
Vaſallus refutãs feudũ remanet in aliquo ligatus dño Ray. 69.10
Vaſallus bona fide contra dominũ agere debet Ray. 185.10
Vaſallus inter annum & diem pro inueſtitura petenda dominum adeat oportet Rayn. 77.1
Vaſallus coactus à iudice vendere feudum, non cadit in commiſſum Raynau. 41.27
Vaſallus per ſubſtitutũ ſeruire poteſt Raynau. 94.2.& 97.8
Vaſallus, ſi efficiatur clericus, vel intret religionem, feudum perdit Raynau. 64.4
Vaſall' tenetur cõtribuere p filia domini maritanda Ray. 114.43
Vaſall' p vno feudo plures habere dños nõ cõpellitur Ray. 104.23
Vaſallus an poſsit feudũ legare, vel ĩ eo hæredẽ ĩſtituere Ray. 32.14
Vaſallus quãdo & in quib' tenetur iuuare dominũ verbo & facto: citra tamẽ propriæ ſalutis præiudicium Rayn. 110.34.& 36
Vaſallus an propter inopiã à ſeruitiis excuſetur Vdal. 58.45
Vaſallus antiqui feudi in dominũ delinquens Vdal. 136.101
Vaſallus aſſertus abuſiuè inueſtitus, quando fidelitatem iuret Vdal. 130.30
Vaſallus cæde pollutus feudo priuatur Vdal. 127.67
Vaſallus contra ſeipſum domino auxiliũ ferre non cogitur Vdal. 56.34
Vaſallus cum extraneo cõtendens quẽ iudicẽ habeat Vdalr. 145 9
Vaſallus dominũ accuſari faciens, feudo priuatur Vdalr. 122.46
Vaſallus dominum comitari tenetur Vdal. 57.42
Vaſallus dominum in filia dotanda iuuare tenetur Vdal. 59 50
Vaſallus dominũ iuſta bella mouentem ſequi tenetur, ſecus iniuſta Vdal. 56.27.& 114.18
Vaſallus & dominus ad paria iudicantur Vdal. 130.81

Vaſallus & dominus contendentes quem iudicem habeant Vda. 145.11
Vaſallus & filius eius, eiſdem cauſis feudum amittunt Vdal. 134.96
Vaſallus excommunicato, bannito vel rebelli ſeruire non cogitur Vdal. 56.40
Vaſallus excommunicatus ſeruitiis nihilominus obligatur Vdalric. 57.41
Vaſallus feudi indiuiſibilis partem vacantem redempturus præfertur domino Vdal. 75.29
Vaſallus feudum alienare non poteſt Vdal. 94.3
Vaſallus feudum negās, conuictus illud amittit Vdal. 123.51
Vaſallus grauiter vulneratus, dominum relinquere poteſt Vdal. 56.83
Vaſallus ignorās rē eſſe feudalem, ſi inueſtituram non petat, excuſatur Vdal. 50.6
Vaſallus iuſtitiā domino denegās feudum amittit Vdal. 121.43
Vaſallus mala fide feudū detinens, fructus eius reſtituere cogitur Vdal. 31.55
Vaſallus monachꝰ factus quomodo feudum retineat Vdal. 91.78
Vaſallúsne an dominus feudum rectum vel degenerans eſſe probet Vdal. 154.21
Vaſallus nō petens inueſtiturā ex iuſta cauſa excuſatur Vda. 49.3
Vaſallus hæredibus domini omnibus ad fidelitatē tenetur Vdalr. 51.12
Vaſallus patrē domino potiorem habebit Vdal, 55.32
Vaſallus patri in antiquo feudo ſuccedens, ſine alia traditione poſſeſſor fit Vdal. 44.40
Vaſallus per dominum ſpoliatus quomodo contra eum experiatur Vdal. 148.23
Vaſallus per procuratorem iurare poteſt Vdal. 53.20
Vaſallus pro ſubuaſallo ſatisfacere tenetur Vdal. 126.59
Vaſallus quando à domino fugere eúmque deſerere poſſit Vdalr. 41.4
Vaſallus quando dominum accuſare vel non, ſententiā cōtra eum ferre vel nō poſſit Vdal. 122.47
Vaſallus quādo inopem dominum alere teneatur Vdal. 58.47
Vaſallus quando propriis ſumptibus domino ſeruire teneatur Vdal. 57.44
Vaſallus quāto tempore cōtumax, feudum perdat Vdal. 126.61
Vaſallus quatenus dominū iurare teneatur Vdalr. 56.37. & 114.17
Vaſallus quomodo de feudo teſtari poſſit Vdal. 86.63
Vaſallꝰ quomodo dominum intus vocet Vdal. 58.49
Vaſallus quādo ex cucurbitatione feudum amittat Vdal. 115.24
Vaſallus quomodo feudo vtatur & fruatur Vdal. 44.35
Vaſallus quos in iuramento fidelitatis excipiat Vdal. 53.22
Vaſallus ratione vtilis dominij agere & ſe defendere poteſt Vda. 44.37
Vaſallus ſeipſum interficiens ad quem feudum tranſmittat Vda. 138.105

Vaſallus

Vaſallus ſuper euictione cõtra dominum agit Vdal. 44.38

Vaſallus ſuper feudo cõpromittere poteſt Vdal. 46 46.& 99.20

Vaſallus ſuper feudo trãſigere poteſt Vdal. 46 45.& 99.10

Vaſallus vẽdens feudũ ignoranti, ſi euicantur, ad pretiũ reſtituendum tenetur Vdal. 105.28

Vaſallus vniuerſitatis quomodo obligetur Vdalr. 59 53

Vbi maius periculum, ibi cautius prouidendum Raynau. 125 5

Vectigalium prouentus infeudantur Vdal. 17.8

Verba enunciatiua quando operẽtur Vdal. 1 7

Verba illa apponi ſolita in inſtrumẽtis nẽpe, Cõſtituens ſe ſuo nomine poſſidere, &c. quid operentur Raynau. 32 12

Verba in inſtrumento appoſita debent de aliquo operari Raynau. 114.48

Veritas, non fictio attẽdenda Raynau. 56.4

Via brocardica, periculoſa Raynau. 51.42

Verus vaſallus cum aſſerto litigãs quẽ iudicem habeat Vdal. 143.8

Verus vaſallus quando fidelitatem in feudo controuerſo præſtet Vdal. 150.29

Vicedomini, Vitzhumb Vdalric. 153.9

Vitium perſonale ſine diſpenſatione non tollitur Vdal. 115.22

Violentus inuaſor, ad perditam litem duplum etiam ſoluet Vdal. 115.21

Vita propria quando pro domino impendenda Vdal. 56.37

Vniuerſitas an teneatur præſtare homagiũ domino Rav 134 23

Vniuerſitas multa transfert, quæ alias non tranſirent Vda. 61.50. & 95.11

Votum captandæ mortis improba ſucceſsionis ſpes Vdal. 40 21

Vox liberti contra patronum improba Vdal. 122.50

Vox patris vox filij Vdal. 56.36

Vſus armorum clericis interdictus Raynau. 112.40

Vtendi & fruendi verba quando proprietatem ſignificent Vdal. 44 36

Vtile dominiũ ex inueſtitura vaſallo quæritur Vdal. 43.33

Vtilitas publica, includens in ſe priuatam priuatæ præferẽda Raynau. 109.33

Z

Zaſius contra text. feudales & cõmunes opiniones Vdalr. 114.19

Zaſius nouum ius à Carolo quinto Imperatore euicit. Vdal. 72.20

FINIS.

LECTVRA AVREA DOMINI IOANNIS RAYNAVDI, IVRIS VTRIVSQVE DOCTORIS, in titulos feudorum accurata diligentia domini Ioan. Tyerri, Lingonenſis, recognita. In vtroque iure doctor.

SVMMÆ.

1 *Feudum quid.3. & 6.*
2 *Homagium quando, & cur introductum.*
5 *Feudi natura & proprietas.*
7 *Feudi partes, earúmque explicatio.8.9.*
10 *Feudum vnde dicatur.*
11 *Fides, dati feudi cauſa.*
12 *Fides vnde.*
13 *Beneficium vnde.*
14 *Feudorum diuiſio.15.16.17.18 21.24.*
19 *Contractus poteſt fieri in teſtamento.*
20 *Fœminæ in feudo, niſi ex pacto, non ſuccedunt.*
22 *Feudum peragium, ſine nobile à quibus recipitur.*
23 *Feudum à minoribus vaſallis receptum, ignobile dicitur.*
25 *Iura feudorum cur in ſcriptis redacta fuerint. Et an ſint leges autenticæ nu.26.*
27 *Furatus quinque ſolidos, feudorum iure, laqueo ſtrangulatur.*
28 *Iurium Romanorum origo.*
29 *Feudalia regni Franciæ ad patrimonialia redacta ſunt.*

IMPERIALEM decet ſolertiam. ¶In nomine ſanctæ & indiuiduæ trinitatis patris, filij, & ſpirituſſancti. Hæc conſtitutio ſituata eſt in lib. feu. x. coll. tit. ſiue rubrica, de prohi. feu. alie. per Federic. Et in lectura huius conſtitutionis ſeruabo hunc ordinem. Primò præmittam aliqua, generalia euidentialia circa materiam feudorum. Secundò deſcendam ad rubrū. Tertiò veniam ad nigrum, expediendo ſuperſcriptionem, & conſtitutionem diuidendo, & ſubdiuidendo. Vltimò quamli-

bet particulam diuiſam expediam, caſum & caſus ponendo: & deinde literam exponendo, & declarando notabilia colligendo, exponẽdo, & quęrendo: in quibus colligam magnam, & maiorem partẽ materiæ feudorum, imò ferè totam materiam, vt notabilius potero. Primò igitur quærẽdum eſt, quid ſit feudum, & vnde dicatur, qualiter diuidatur, quo iure ſit inductum, & quare hę cõſtitutiones ſint in ſcriptis redactę. Itẽ, an iura feudorum ſint leges, & pro legibus ſeruari debeant, &
1 an ſit liber authorizabilis. ¶ Dicitur * igitur feudũ, ſiue diffinitur per doct. diuerſis modis. Vno modo, ꝙ feudum eſt conceſsio rei pro homagio facta. & colligitur ex c. ſi diligenti. extra, de ſimo. & iſtã diffinitionẽ ponũt nõ approbãdo, nec reprobando Io. blãchi, in ſum. ti. j. in prin. Iac. de bel. & Guil. de Cug. in prin. huius libri. Sed iſta diffinitio non procedit, nec eſt ſufficiens: quia ſunt plura feuda ſine homagio, & ſacramẽto fidelitatis. vt c. nulla. j. per quos fiat inueſti. Et quia homagiũ fuit incognitum tempore huius libri, nec in aliqua parte ipſius aliquid de hoc agitur: ſed dũtaxat de inueſtitura & fidelitatis ſacramento, de quibus dicam. j. §. prætereà, ſi quis, & §.
2 fin. quoniam * homagium eſt ex poſt inductum moribus & quadam conſuetudine faciendo ſe hominem alterius, vt ibi dicã. de quo in Spec. tit. de feudis. §. ij. & Ioan. And. in cle. ij. §. rurſus. de ſenten. & re iudic. gloſ. ſuper verbo homóq; ligius.
3 ¶ Alio modo * diffiniũt: feudum quod eſt beniuola actio tribuens gaudium capientibus: capiẽſq; tribuẽdo: & in id quod facit prona & ſponte ſua parata. Hoc ponit tex. ſuprà, iniquæ cau. feud. amit. §. beneficium. j. rñdeo. Sed iſta diffinitio proprie cõgruit beneficio, quod eſt genus ad feudũ: vt ibi expreſſè dicit litera. Quandoq; beneficiũ ſumitur pro feudo, quando ſimpliciter profertur in hac materia: vt c. beneficiũ. ſuprà ſi de feu. contro. fue. & in hac conſtitutione circa princ. quia
4 ibi videbitis. ¶ * Aliter & alio modo diffiniunt doct. quod feudum eſt conceſsio rei facta cũ traditione vtilis dñij ad vtendum fruẽdum cum exhibitione honeſti ſeruitij. Et iſtud clarè colligitur ex tex. d. §. beneficium. ver. huius autẽ generis. vbi ponitur deſcriptio beneficij in ſpeciẽ prout eſt feudũ. Sed iſta diffinitio licet appropinquet veritati, eſt deffectiua: cùm
5 non fiat per eſſentialia diffiniti. Nam de * eſſentia & de proprio feudi eſt, ꝙ liberè & gratuitè cõcedatur: quia nõ prętextu pecuniæ conceditur, ſed amore & honore domini: vt in c. j. in fi. de feu. da. in vicem legis cõmi. Item eſt de eſſentia &

Quid ſit feudum.

Tertia diffinitio feudi.

proprio

proprio, ꝙ fidelitate adſtringatur accipiẽs expreſsè vel tacitè:vt s̃.per quos fiat inueſti.c.nulla.in fi. vbi dicit fidelitatem haberi ſine iuramento ex pacto.ergo ſiue iuretur,non tenetur fidelitate.Itẽ eſt de eſſentia,quod res concedatur per imperpetuum ſicut dicit tex.in dicto.§.beneficiũ circa fi. & iſta deficiunt in dicta diffinitione. ¶ Vnde * Odo. in ſumma ſua feudorum, in prin.primi tituli dicit, quod feudum eſt quædã beniuola actio conceſsionis rei in faudum datæ retenta proprietatæ & conceſſo vſufructu capienti : ad hoc vt fideliter ei ſeruiat Et iſta diffinitio ſatis appropinquat veritati. ſed eſt obſcura, nec dicit imperpetuum,nec declarat cuius rei.¶ Vnde coniungendo iſtas duas vltimas diffinitiones, poſſumus aliam diffinitionem ſic colligere:quæ ſecundum me, eſt magis compendioſa : licet omnis diffinitio ſit periculoſa lege, omnis diffinitio. ff. de regu. iur. vt dicamus. *Feudum eſt beniuola libera & perpetua conceſsio rei immobilis vel Solo cohærentis , aut inter immobilia computatæ, ad vtendum fruendum cum tranſlatione vtilis dominij , proprietate retenta ſub fidelitate & exhibitione ſeruitij .¶ Dicitur beniuola,propter verba tex.dicti.§.beneficium.Libera,propter c.j de feu.da.in vicem legis cõmiſ.Et perpetua, hoc vult tex. in dicto §.beneficium. circa fi.Et iſtud intelligo de feudo recto, & habente propriam naturam , vt in feudo gardiæ caſtaldiæ : vt ſuprà de feud. gardi. & caſtel. c.vnico. & in quibuſdam aliis feudis. de quo dicam ibi circa deſcriptiones feudorum. Rei immobilis,vel ſolo cœherentis,aut inter immobilia computatæ : vt cap.fina.de feu. cog. & dicto §. beneficium. vt comprehendatur feudum gardiæ , & caſtaldiæ, de quibus ſtatim dixi, & feudum cameræ & caueræ , vt in illo.§.fina. & feudum iurium in corporalium , vſufruc. vſus boſca yrandi poſcendi, cretam fodendi, lapidem ſcindendi, & ſimilia. de quibus remitto ad Ioannem blanchi in ſumma tertiæ partis.c.fin.& Pet.Iac.titulo de diſtinctionibus feudorum.iiij.diſtinctione.& tangam infrà, ibi diſtinctionibus ſiue diuiſionibus feudorũ, necnon feudum ſoldatæ.de quo.s̃. quis dicatur dux. §. fina. ¶Cum tranſlatione vtilis dominij: quia * re vera in vaſſalum ex natura feudi transfertur vtile dominium. hoc vult text. in dicto §. beneficium. & ideo hoc ſubiicitur, infrà in diffinitione, proprietate retenta. Et hoc etiam volunt clarè text. alibi. de inueſtit. de re alien. fac. §. fina. & de controuerſi.inter vaſall. & alium de

6 Quarta diffinitio feudi.

Quinta diffinitio.

7.

8

A 2 be.

be.c.vno.& ibi notatur.& dicetur plenius infrà ſuo loco.in §.
9 calidis.& §.illud quoque præcipimus.¶Sub*fidelitate & ex hi
bitione:ſeruitij.vt d.§.nulla.in fi.& d.§.beneficium.quod ſer
uitium quandoq; exprimitur,quandoq; non, vt ibi dicitur in
fi.de qua materia dicet hoc infrà hoc §.firmiter.¶Quæro ſe
10 cundò,& vlterius,vnde dicatur*feudum?& vt dicunt doct.ꝙ
dicitur à fide vel fidelitate.hoc dicit expreſsè tex. in d.c.nul
la.per quos fiat inueſtitura. Sed videtur ꝙ iſta etymologia
vocabuli non ſit propria:quia etiam in aliis contractibus re-
quiritur vel exigitur bona fides,quam fallere graue eſt l.j.in
prin.ff.de conſti.pec.l.bona fides depoſiti. C.de act.& obli.l.
bonam fidem.Sed dic ꝙ in hoc contractu feudali magis exi-
11 gitur bona fides quam in aliis: quia*feudum datur principa-
liter propter fidem & fidelitatem,vt dicto c.nulla.& ti.ſeq.&
ſe.pro quo facit quod dicimus in contractibus bonæ fidei, in
quibus magis exuberat bona fides.inſtit de act.§.actionum.
ſecundum Iac.de belloui & Gui. de Cug. in locis allegatis &
dicit Odo.in ſumma titu.in quibus teneatur vaſ.ſerui domi-
12 no*ꝙ fides dicitur quaſi fac,& dic.quia in facto & dicto de-
bet eſſe vaſſallus fidelis & ſic in opere & ſermone:vnde cum
lingua non poteſt ſeruire, vt mutus amittit feudum. vt ſ.vt
mutuo aliter imperfec.c.vno.& debet domino dicere verita
tem etiam ſine ſacramento,vt in epiſtola Philberti.ſ.de for-
ma fidelitatis.ſecundum Odo. & dicam plenius j. eo.§.fi.vbi
13 videbitis qualiter ſumatur fides,vel fidelitas in hac materia:
beneficium * verò dicitur a beo beas, quia beatum facit ac-
cipientem.beare enim idem eſt ꝙ prodeſſe.l.bonorum.ff.de
verbo. ſignifi.& rerum ad vſum concedere, dicitur concedi
in beneficium.ff.como.l.in comodato.§.ſicut. ¶Quero ter-
tiò,qualiter & quot modis diuidatur feudum?& in iſta mate-
ria multi multa & diuerſimodè ſcripſerunt : ſed inter cæte-
ros clarius ſcripſerunt Iac.de Bel.& Pet.Ia.ti. de diſtinc. con-
do.feudi.Iac.ponit decem diuiſiones ſiue diſtinctiones feudo
rum ſ.in princ.huius libri, quas ibi etiam perſequitur Ber-
trandus Caprioli. Pet. Iac. xiij. licet aliquæ ex eis ſint ſuper-
fluæ & impropriæ.cum non concernant differentiam ſpeci-
ficam.Videamus igitur iſtas diuiſiones,quas reducam ad mi
norem numerum, & cōpendioſè cōtentus viij. diuiſionibus,
vt ceſſet ſuperfluitas. Et quia breuitate gaudent moderni,
14 Not.in l.j.in prin.ff.quod met.cauſæ.Prima*diuiſio feudorū
eſt,ꝙ aliud eſt paternum,aliud nouum, & aliud fœmineum.

Pater

Paternum, dicitur feudum antiquum à ſuperioribus aſcẽden tibus acquiſitum. hoc eſt ab eo, qui fuit agnationis cõmunis ſ.de gra.ſucce.in feu.§.iis verò.& de natura ſucceſſ. feu.circa princ. licet aliàs impropriè & ſtrictè dicatur paternum à patre quæſitum.ſ.j.titul.huius li.§.cùm verò Corradiis.& de ſucceſſ.feud.§ j.cum ſimilib. Nouum eſt quod nouiter & de nouo eſt acquiſitum, vt ſ.quot teſt.ſint neceſ.ad proban. not. inueſti.circa fi.Fœmineum eſt quod per fœminam eſt acquiſitum ſ.de benefi.feu.c.vno.& de natura ſucceſ. feu.c.j.& tit. an maritus ſuc.vxor.c.j. Secunda * diuiſio eſt, quòd aliud eſt 15
feudum cum fidelitate iurata, & aliud cum fidelitate non iurata, vt ſi ex pacto remittatur ſacramentum. iuxta c. nulla.in fi.ſuprà, per quos fiat inueſti.in quo notandum ꝙ non eſt feu dum ſine fidelitate: licet quãdoq; non iuretur, vt ibi.nec obſt. tit.ſequens ibidem in fi.quia ibi fidelitas impropriatur, vt ſu matur pro iuramento iuxta ſubiectam materiam.l.ſi vno anno.in princ.ff.loca. Et aliud eſt feudum cum fidelitate & homagis: & quid ſit & qualiter diuidatur in ligium & non ligiũ. ponit Spec.titu.de feud.§.quoniam.circa princ.& Pet.Iac tit. ſ.alleg.in diſtinctione.dicam plenè j. in §.fi. huius conſtitutionis. Tertia diuiſio eſt, quòd feudorum aliud eccleſiaſticũ, aliud temporale.de iis breuiter remitto ſ.de iis.qui feu.dare po.in princ.& ti.epiſcopum vel abbatem.in princ. & qui ſuc. c.vnico.cum concor. Quarta * diuiſio eſt ꝙ feudum aliud eſt 16
habens propriam naturã feudi: aliud non habens propriam, habens propriam naturã eſt quòd eſt ſimplex & rectum, purum & liberum & perpetuum. Non habens propriam naturam eſt feudum conditionatum: ſicut eſt datum ad ſeruitium certum, vel ad certam conditionem ex pacto, vt ſ.quid ſit inueſ.§.pen.& §.fi.& de capi.qui cur.vend.c.fi.cum ibi not. de qua materia dicàm j.§.firmiter. Item feudum quid datur alicui vt hæredes, & ij, cui dederit habeant: de quo ſ.de feu. nõ ha.propriam na.feud. c. vno. Item feudum gardiæ & caſtaldiæ, & quod pro mercede datur, cum ſit annuale.ſ.de feud. gardiæ.in princ.& ibi not.per Iaco.in rubrica, Item feudum cameræ vel cauernæ, vt c.fi.de feud.cog. vel ſoldatæ: quia iſta non ſunt perpetua ſed finiuntur morte dantis eſt accipientis, vt tit.quis dicatur dux.§.fi.& refert ibi Iaco. ꝙ tempore ſuo vidit iſta iura præſtari in curia Caroli regis Siciliæ. Item feudum vſufructus, vel aliud ius conſtitutum gratia perſonæ vt depaſcendi lenhayrandi de quibus tetigi ſuprà circa dif-

Ratum & aliud non iuratum.

Quarta diuiſio feudorum.

finitionem feudi: quia morte finitur l. corruptionem.c. de vſufruc. Item feuda,quæ ex pacto dantur ad vitam ſolùm & ſimilia:vel feuda in quibus non habetur ſucceſsio,ſicut habetur in vero & recto feudo, de quibus dicam infrà ſexta diui-

17 *Quinta diuiſio.* ſione.¶*Quinta diuiſio feudorum eſt,quod aliud eſt diuiſibile,aliud indiuiſibile.Diuiſibile eſt regulariter. fallit in feudo Marchiæ Ducatus & Cõmitatus,vt in §.preterea ducatus.infrà hac conſtitutione.Et idem hodie in regnis principatibus,

18 baroniis,& ſimilibus,de quibus dicam in §. propterea duca-

Sexta diuiſio. tus.¶*Sexta diuiſio eſt, quòd aliud eſt feudũ, in quo habetur ſucceſsio, ſecundum iuris feudorum regularem diſpoſitionem. Aliud quod non habet talem ſucceſsionem intelligendo ſanè ſucceſsionem in hac materia. nam ſecundum veritatem non eſt in feudo ſucceſsio iure hereditario ex teſtamẽto vel ab inteſtato. in teſtamento tamen conſtitui poteſt feudum,ſicut dicitur de vſufructu & ſeruitute:vt inſti.de ſeruitu. §.fina.& de vſufruc.§.j.Not.Ia.ſ̃.in prin.huius libri.§.eſt ter

19 tio videndum. ſubaudi * per modum contractus, qui poteſt fieri in teſtamento. Nota in lege hæredes palam.§. fi. & ibi per doc.ff.de teſtamen.ſic intellige quod dicitur ĩ.§.preterea ſi quis in op.j.Sed eſt quædam ſucceſsionis continuatio,quia de prædeceſſore tranſit ad alium.ſicut in beneficiis eccleſiaſticis,vt not.Ioan.de bel.ſuprà,de iis,qui feud.da.po.§.& quia in quinta opinio. ¶Dico ergo quòd aliud eſt in quo habetur ſucceſsio, & aliud in quo non habetur. Regulariter verò in feudo vero & recto ſucceditur,ſi ſit paternum ſeu antiquum: ſcilicet, vt ſuccedant primò deſcendentes maſculi in infinitum:& illis deficientibus collaterales vſque ad ſeptimum gradum,vt.ſ̃.de his qui feud.da.po.§.& quia vidimus.verſi.quod hodie. & §. hoc quoque ſciendum. ver. licet moderno tempore.& de gra.ſucceſſ.in feu.in princi.& §.j.aſcendentes verò non ſuccedunt. vt tit. de natu. ſuccedunt feud. in prin. & hoc in antiquo feudo. In nouo verò non ſuccedunt collate-

Vide hic in quo feudo ſuccedatur, & qui ſuccedant in feudo & qui non &c.

20 rales.vt dictis iuribus Fæminæ*etiam non ſuccedunt in feudo,niſi ex pacto,vel niſi eſſet fœmineum deſcendens ex fœmina,vt dictis iuribus,& tit.quemadmodum feu. ad fin. parti.c. vno & titu.de benefi.feudi.ca.cum etiam.de qua ſucceſsione tetigit Ioan.Fabri,& ſatis compendioſè,inſtitu.de ſerui.§.cognatione circa fi. In feudo autem non recto, nec habente omnimodam naturam feudi,non ſucceditur quandoque, vt

in

in feudis gardiæ & caſtaldię,& quod pro mercede datur,quæ
ſunt annualia vt in feudis cameræ & cauenæ & ſoldatæ quæ
ſunt ad vitam,vt dixi ſ. in quarta diuiſione.quãdoq; ſunt feu-
da in quibus iuxta pacta ſucceditur.Et quãdoq; ſucceditur ſe-
cundum vſus & mores patriarum,vt in regno Franciæ. Sici-
liæ & in Normania , vbi , ſecundum relata Iaco. de Bel. &
Bertrandi caprioli, primogeniti ſuccedunt. quod diſcrepat à
iure communi feudorum ſecũdum quod omnes, qui eodem
gradu ſunt, ſuccedunt æqualiter.ſ. de his qui feu. da.po.§.&
quia vidimus ver. quod hodie.& ti.de ſucceſ. feu. in prin. de
quo dicam.i.in §. præterea Ducatus. ¶Septima * diſtinctio, 21
ſiue diuiſio feudorum eſt quod aliud cum dignitate, aliud cũ *Septima diuiſio feudorum.*
peragio ſiue honore, id eſt, nobilitate: & aliud plebeium, id
eſt, ignobile. & iſtam diuiſionem ſumo tam ex dictis Iaco.
de Bel. quàm ex dictis Petr. Iacob. & colligitur ex illo titu.
quis dicatur dux. &c. §. fina. Feudum cum dignitate eſt
feudum nominatum, vt ſunt Marchia, Ducatus , Commi-
tatus, & hodie principatus , & regna recognoſcentia ſupe-
riorem, vt ſuprà allega. titul. quis di. dux.in princip.de qui-
bus ſuprà tetigi. tales enim vaſalli dicuntur proprie im-
perij atque regni capitanei , vt ſuprà de his qui feud. dare
poſſunt, capitul. vno. §. Marchio. feudum * cum pera 22
gio ſiue honore , eſt feudum innominatum , quod recipitur
ab imperatore vel rege:& de tali non eſt dubium quod eſt
nobile quod idem eſt cum per agio ſiue honore,quod in vul
gari Italico dicitur paradegere, vt dicitur in tex.§.fi.quis di.
dux.& ibi exponitur per Iac.de Bel.¶Item feudum quod re-
cipitur à prædictis habentibus à rege vel ab imperatore, eſt
etiam nobile : & habentes tale feudum , Magni valuaſſores
dicuntur,& hodie etiam capitanei,licet impropriè dicuntur,
vt d.§. marchio. & titulo hic poteſt eſſe titulus.qui mo. feu.
amit. c. vnico. ¶*Sed feudum quod recipitur à minoribus 23
vaſallis, dicitur ignobile, ſiue plebeium niſi ab antiquis
temporibus teneant , vt dicto tit. quis di. dux.§. cæteri ve-
rò. & ibi per Iacob. de Bel. Et ex hoc reſultat vulgari-
ter dictum feudum nobile & antiquum: ſicut patet in plu-
ribus recognitionibus & in feudationibus& ſic per feudum
quis nobilitatur per indirectum : hoc eſt per accidens, pro-
pter rem feudalem nobilem. notat.in l.prima. C. de digni-
tati.libro decimotertio, & ibi per Barto. dixi plenè in re-

petitione mea.l.nobiliores.C.de commerci.& merca.& ſicut dicunt doc.Feudũ eſt quandoq; magis nobile;quãdo à princi pe minus nobile: quando ab aliis conceditur pro quo.l.fi.ff. de albo ſcri.ſicut diximus in armis quæ à principe conceduntur no.Bar.in tractatu de armis prima parte quæſtio. Sed ſi-

24 *Octaua diſtinctio.* militer quæro quid releuent &c. ¶Octaua diſtinctio * eſt quod aliud eſt feudum francum,aliud non. & ſumitur ex generali locutione & practica: licet ſatis poſſit colligi ex dictis ſuprà in quarta diſtin.Sed iſtam diſtinctionem pono pro declaratione, & vt clarius eluceſcant, quæ habentur hodie in vſu. Vnde ſicut dixi ſ.eſt dare feudum ſiue penſione aut ſeruitio certo annuali ſicut cõmuniter eſt de propria eius natura,ſicut dixi ſ. in iiij.diſt. & iſtud dicitur francũ: ſed tamen, quando venditur datur trezenum,vt videmus ſeruari.An autem,ſecundum ius commune feudorum ſit dandũ trezenum, dicam j.§. præterea ſi quis. ſed ſi non daretur penſio annualis,ſed certum ſeruitium & cum hoc trezenum:non dubium quod non eſſet francum feudum.hîc tamen attende quod aliquando reperitur res omnimodè libera,& habetur per poſſidentem pleno iure,tam reſpecu directi dominij quam vtilis: licet ſit ſcita in & ſub iuriditione alterius, & dicitur Allodiũ, quod multum differt à feudo. vt.ſ.de pace iura.fir.§.ad hoc qui allodium. de quo plenè dicam.j. in princi. huius conſtit. vbi agetur de differentiis contractus feudalis,contractus amphiteotici cenſualis, libellarij allodialis, & plurium aliorum

Quæſtio quarta. ſimilium,& ibi videbitis.¶Quæro vlterius & quarto quo iure eſt inductus contractus feudalis:& dicunt doc.quod moribus & vſibus: cum iure ciuili eſſet incognitus,cum in eo non cauetur de feudo,nec de vaſſallo:licet vellẽt dicere quidã quod imò quia vaſſallus dicitur cliẽs vel cliẽculus.ſ.de alie.feu.§. & ſi clienculus & tamẽ in multis.ll.iuris ciuilis ſit mentio de cliẽte,vt l.ij.in fi.ff.de vſu & habi.& l.ſi libertus.ff. de fur.& l.nõ dubito.de capti. ſed in illis iuribus ſumũtur clientes pro ſeruitoribus & ſubiectis.probatur iuſti.de vſu & habi.§. item: qui.ædiũ.& ff.de teſta.l.qui teſtõ.circa prin.& ſecundum hoc iura feudorũ ſunt conſuetudines quæ poſteà fuerunt in ſcri-

25 *Quæſtione quinta.* ptis redactæ de quo clarius dicetur infrà.¶Quæro * & quinto quare iſta iura fuerũt redacta in ſcriptis.dicit Iac.Blã.in ſum ti.j.circa fi.quod controuerſiæ feudorũ aliæ iure Romanorũ deſcribebãtur, aliæ iure Longobardorũ, aliæ ſecundũ regni conſuetudinem & aliæ ſecundũ vſus aliarum partium, & iſta

deſcri

deſcribuntur ad literam.ſ.de feu.cog.c.j. quæ conſuetudines
in ſcriptis nōn erant redactæ. Vnde vtile & neceſſarium fuit
ſcribere & in ſcriptis redigere vt memoriæ cōmendarentur.
l.contrahitur.ff.de pig.& Iuſti.de iure natu.§.& nō inelegan
tur.& ita deſcriptæ ſunt in hoc libro.¶Sed aduerte quod par
tim ſunt deſcriptæ conſuetudines regni,vt patet ſuprà,hic fi-
nitur,lex incipiunt conſue.regni.& partim cōſuetudines alię:
vt.ſ.titu.j.huius libri. & partim ſunt incertæ conſtitu. impe-
riales Lotharij:vt ſ.titu.j.conſtitutiones feudales domini Lo
tharij &c.& ti.ſeq.& ti.de prohi.feu.alie.per Lotha. Itē Cor-
radi:vt tit.de l.Corradi.& titu.de capitulis Corradi.Item he-
roici.vt.j.ti.j.quot teſtes ſunt ne.ad pro nigra.Item Federici:
vt tit.de pace tenē.& tit.de pace iura.fir.& in hac præſenti cō
ſtitutione & j. titu. de ſtatutis & conſuetu. contra libertatem
eccleſiæ &c. ¶Quero*ſexto an iſta iura feudorum ſint leges, 26
& pro legibus ſeruari debeāt, & an ſit liber autorizabilis ſeu
autenticus. ¶Et primò videntur quod non, immò videantur
quidam vſus & conſuetudines, probatur ſuprà in prin.huius
libri,dum dicitur in rubrica, Incipiunt conſuetudines feudo-
rum &c.& in titu.de conſue.recti feudi. imò etiam videren-
tur conſuetudines locales alicuius regni:vt tit.hic finitur lex
incipiunt conſuetudines regni &c. & aliquæ Mediolanum.vt
in princi.titu. huius libri.§.fi. & de alie.feudi paterni.c. non
eſt conſuetudo. ¶Secundo probatur , quia iſta iura fuerunt
quàm plurimum compoſita per Obertū de Orto,& Geraldū
& Agapiſti.vt patet.ſ.de feud.cogni.in principio.& ſ.in qui.
cauſ.feu.amit.in princ.& de capi. qui curiam vendi.in pluri-
bus capitulis. & tamen illis non apparet datā poteſtatē legis
cōdendæ,ſicut fuit in iuriſcōſultis, quæ iura cōdiderunt,vt C.
de veteri iure enucle.l.j.§.j.& l.ij.§.quæ omnia. & in prooe-
mio inſti.§.cūque hoc.& §.igitur poſt libros.igitur nō vide-
tur liber autēticus.¶Tertio videtur iſta iura nō debeant ſer-
uari pro legibus,vt ſint autētica:quia permittunt duellū,vt ſ.
de pace tenē.§.j.&.ij.& §.ſi ruſticus.& §.ſi miles ruſticum.§.
ſeq. vbi etiā de purgatione, quæ ſolet fieri iudicio diuino &
vulgari: quod tamen iura ciuilia & canonica abhorrēt.l.qua
actione.§.ſi quis in colluctatiōe.& ibi not.ff. ad legē Acquil.
& extra de cleri.pug.in duello.& tit.de purg. vulg. per totū.
Præterea iſta iura ordināt* qui furatus fuerit quinq; ſolidos 27
ſuſpēdatur.vt d.tit.de pace tenē.§.ſi quis quinq; ſolidos.quod
iura & leges prohibent:quia pro furto quis non debet mori

autent.ſed nouo iure.C. de ſerui. fugi.Et per iſta videtur iſta iura non eſſe leges, nec iſtum librum eſſe autenticum, & in hanc ſententiam videtur ſe inclinare Pet.Iaco.in titu.de cauſis.ex qui.vaſal.quã.eſt de iure ſcripto.debet amittere feudũ, dicens quod non reputantur iura, vt ligent regnicolas Franciæ intelligendo ſanè de regnicolis linguæ Occitanæ: quia non dubium de alia parte,quæ regitur ſuis conſuetudinibus. Et intelligit idem Petrus quòd non lingant niſi quatenus ex aliquibus conſtitutionibus feudorum ſumuntur aliquæ autenticæ incorporatæ ſuper legibus C. Sed in contrarium tenent quaſi omnes cæteri docto.quòd imò ſint iura autentica, & pro legibus ſint ſeruanda. Et primo hoc tenet Iacob. de Bel.ſ. in titu.j. huius libri.§. fin. referens quòd octo vicibus legerat hunc librum, & tamen nondum non fuerat ſibi mota hæc quæſtio, nec de illa cogitauerat. Et multum eleganter probat quatuor rationibus. ¶Primò ab autoritate l. nam vt ait. ff. de legi.& l. ſeptimo menſe.ff. de ſtatu ho. quia iſte liber inſertus eſt,& incorporatus inter libros imperiales:ſcilicet inter libros autenticorum & tres libros C. imperatore patiente & tolerante: & præſumendum eſt quòd ipſo mandante, & ſic cenſentur eius conſtitutiones, & ab omnibus ſeruandæ.C. de emen. inſtitu.C.§.fi.& de veteri iur. enucle. l.j.§. omnia enim: imò dicit. Odof. in autenth. caſſa.C.de ſa.ſanc.eccle.quòd expreſſo mandato imperatoris fuit iſte liber hic in corporatus. Vnde refert quòd poſt coronationem Federici iunioris ſub papa Honorio, ſub anno domini. M. ccxx. die ſancti Martini ipſe imperator mandauit ſuas conſtitutiones: ſcilicet iſtam & de pace tenenda. & de pace iura. fir.& de ſta.conſue. contra libertatem &c.& aliorum prædeceſſorum in ſtudio Bononieñ. vt & illas componerent & aptarent eis ſingulas ll. c. ſub congruentibus titulis & tunc do. Hugol. doc. Bononiæ hunc librum incorporauit mandato ſibi facto, vt pòſt ix.collat.autenticorum dicetur.x. collat. & extraxit certas autenticas, quas collocauit in C. ¶Secundo probat idem Iac. ab opinione: quia communis opinio eſt quòd ſit liber autorizabilis in omnibus ſtudiis.& glo. illum allegant tam in iure canonico quàm ciuili in ſuis titulis & capitulis & communis opinio multum operatur.legej. C. de teſta. & l. Barbarius.ff. de his qui ſunt ſui, vel alie.iu. Immo eſt.ff.de officio prætoris. Nam negocia aut deciduntur iure, ſiue legibus Romanorum, aut iure Lombardo-

rum

rum, aut iure conſuetudinario feudali. ita dicitur ad literam ſupra, de cog. feu. capit. primo. facit inſtit. de offic. iudic. in principio. Sed cùm nec in iure ciuili Romanorum, nec in iure Lombardorum caueatur de natura contractus feudalis, vt tetigi ſuprà in quarta quæſtione, igitur decidentur per iſta iura olim conſuetudinaria. nunc verò ſcripta: maximè cum aliæ conſuetudines non reperiantur ſuper hac materia ſcriptæ. Quarto probat idem Iac. à ſimilibus. l. à Ticio. ff. de verbo. obli. Nam 28
*iura ciuilia romanorum originem partim ſumpſerunt ex iure non ſcripto, quo vna ciuitas vtebatur, vt. §. & non eleganter. inſtit. de iure natur. Et ſic illud ius non ſcriptum poſt redactum in ſcriptis fuit commune & ciuile. ita etiam in propoſito iſta iura in hoc libro contenta. licet prius fuerunt conſuetudines: tamen poſtquàm redacta ſunt in ſcriptis & maximè incorporata inter libros iuris, dici debent iura generalia. & ita do. Iaco. firmiſſimè concludit. cuius opi. ſequitur Ioan. And. in nouella. extrà de feu. cap. ij. & de reſcrip. cap. ij. & idem Bertrandus Caprioli. §. in prin. huius libri, vbi notabiliter etiam dicit quòd hæc iura ſunt communia & generalia: non quòd dicantur iura Romanorum vel longobardorum: ſed iura feudorum. Et licet olim dicerentur conſuetudines, tamen hodie ſunt iura ſcripta, nec obſtat, ſuprà in principio huius libri in rubrica, incipiunt conſuetudines &c. & in pluribus teſtibus, in quibus appellantur conſuetudines: quia illa referuntur ad olim, cùm tunc ſic eſſent: & ideo debent exponi conſuetudines, quæ olim erant & dicebantur. Sed hodie ſunt iura ſcripta & leges. In hoc etiam videtur reſidere Guil. de Cug. §. in prin. huius libri. & communiter ita tenetur & abſque dubio ſic tenendum eſt: quicquid dicatur de regno Franciæ an ibi ſeruentur vel non. vel de aliis terris vbi eſt alius vſus & aliter ſeruatur. Et in illis verificatur, quod dicit Ioan. Fa. in auth. ingreſſi. C. de ſa. ſanc. eccleſ. quòd *feudalia regi Franciæ redacta ſunt ad patrimonialia. Sed 29
quo ad alias partes iſta iura ſunt autentica & pro leges ſeruantur. & feuda tenent ſuam naturam. Reſtat tollere rationes contrarias: vnde non obſtat iſta iura nominari conſuetudines &c. quia iam reſponſum eſt: quia olim ſic dicebantur: licet nunc poſtquàm redactæ ſunt in

in ſcriptis ſunt iura cõmunia feudorũ. Non obſt.illa eſſe localis quàm in aliis ſunt quàm plurimũ generalia. Non obſt. illos Obertum & Geraldũ non habuiſſe poteſtatem &c. quia ſufficit quod iſte liber ſit incorporatus & approbatus.Sic etiã ſolet fieri diſputatio de libro decretorum:quia cõpillatus per Gratianũ:ſed eſt autorizabilis & approbatus Non obſt.quod permittat duellum:quia ius licet ciuile & canonicũ nõ admit tãt, tamen ius feudorum, quod eſt aliud quàm Romanorum aliter potuit diſponere.Et ſic etiã poteſt reſpõderi ad rationẽ factã de §. ſi quis quinque ſolidos. vel aliter quod ibi loquitur de tali furto commiſſo in fractionem pacis. ita notauit glo.ſ.de pace iura.fir.§.iniuria. gloſa tertia circa finem quæ eſt ſolita dici habere caudam ſcorpionis.

¶*De prohibita feudi alienatione per Federicum.*

Rubrica conſtitutionis.

PRAEMISSIS his generalibus ad materiã feudorum deſcendamus.ſecundò ad rubricam huius conſtitutionis, quæ intitulatur de prohibita feu.alie. per Federicum Et primo opponitur contra rubricã, inter rubrũ & nigrũ debet eſſe congruitas & cõuenientia: cum per vnum colligatur intellectus alterius.l.ij.ff.de ſta.ho.& l.j. ſi certum pet.ſed hic non eſt congruitas nec conuenientia: quia plus continet nigrũ,& de vlteriori & potius extranea materia,quàm de alienatione feudi.vt patet.j.in §.præterea, ſi quis infeudatus.vſque ad finem.Secundò fatendum eſt quod minus continet rubrum quàm nigrum, faciendo denominationẽ à prima parte cõſtitutioni cauſa breuitatis.l.j.in princi.& ibi notatur.ff. ꝙ metu cã.nec mirum ꝙ minus contineat,quia ſic eſt ſuprà de prohi.feud.alie.per Lotha.vbi ſubiiciuntur aliæ duæ conſtitutiones,quæ tractant de alia materia. ſic habemus econtrà ꝙ rubrica plus cõtinet quàm nigrum:vt C.de religio. & ſumpt. fu. & aleæ vſu , & aleator. & tamen ibi nihil dicebatur de aleatoribus:licet poſtea fuerit addita conſtitutio Græca alearum ludus &c. & tit.de re. cre. & iure iuran. vbi non tractatur de rebus creditis: niſi in titulo ibi ſequenti. Quero quare ponatur in rubrica hîc hoc verbum per Federicum. Reſpondeo ad differentiam rubricæ. de prohi.feud. alie.per Lotha.¶Quero de continuatione rubrice.Iaco.de Bel.conatur continuare dictum eſt ſuprà multipliciter de iure feudorum

dorum & quia feuda contingebant alienari in magnum præiudicium in quo Federicus prouidit, ideo ſubiicitur hic titulus.Sed aduerte quod in iſto libro, ſicut nec in aliis collationibus autenticorum non poſſunt propriè fieri continuationes rubricarum:ſicut nec.ll.C.continuantur notauit glo.in l. ij.C.de petit.bo.ſubla.lib.decimo. Rubricæ tamen.ff.orum.& C.bene continuantur.& propter congruitatem earum,argui pōteſt de ſituatione legum,vt l.ij.ff. de ſta.ho.& l.j.ff. ſi certum peta.ſ.allega.Rubrica tamen quæ habet perfectum ſenſum pōt pro iure allegari.vt ſupra epiſcopū vel abbatem &c. & extra vt lit.non conteſt.& ibi per doc. & C.ne fideiuſſ.dodentur.& ibi not.glo.circa finem.facit quod not.C. de impo. lucra.deſcript.l.vna.§.penul.ibi, ſi ad primordium tituli &c.

SVMMÆ.

1 *Cæſar quare dicitur Auguſtus.*
2 *Diuiſio qualis eſſe debet.*

De rubrica venio ad nigrum.

EXPEDITVS. Tertio loco. & reperitur quædam ſuperſcriptio.idem Auguſtus vniuerſo populo. Et debet exponi, idem ſcilicet Federicus, vt eſt deſcriptum ſuprà conſtitutione præſenti.¶Sed*quare dicatur Auguſtus,potes 1
dicere ſicut notant glo.in rubrica proœmij inſtitutionum.in rubrica proœmij.ff.orum.vel melius ſecundum Ioā.Fabr.ibi valet in proœmio inſti.& ſecundum hiſtorias Romanas dicitur ab Octauiano Auguſto,qui auxit imperium, à quo cæteri imperatores dicti ſunt Auguſti. in quo non curo inſiſtere. Sed vnum non omitto,quòd cum hîc dicatur,vniuerſo populo, Not. eſſe legem generalem. quod etiam colligitur.j.§.j. cùm dicat,edictali & perpetuo valitura &c. vt.l. leges vt generales.C.de legi.Deſcendamus amodò ad textum huius cōſtitutionis Imperialem,quam diuido pro nunc,& ingreſſo in duas partes principales, licet diuerſi diuerſimode diuidant. ¶Primò exorditur ſubiungendo occaſionem legis cōdendæ. ¶Secundò ſtatuti. ſecunda in §. habito igitur. & ibi videbimus ſubdiuiſionem. Et maximo ſic diuido:quia * ſumma & 2
bona diuiſio debet eſſe bimembris vel ſaltem reducibilis ad

bimem

bimembrem ſecundùm Logicos.& probatur in l.in ſumma. C.de ſta:ho.Sed primò expediamus primam partem.

S V M M Æ.

1 *Solertiæ etymologia.*
2 *Beneficium propriè quid.*
3 *Princeps vtilitatem publicam incorruptam ſeruare debet.nu.8.*
4 *Mos fideliſſimæ vetuſtatis retinendus.*
5 *Imperator an ante coronationem poſſit priuilegia concedere.*
6 *Principis appellatione continetur rex vel imperator.*
7 *Singula ſingulis referenda.*
9 *Intellectus Auinionenſis ſtatuti, de dote à parentibus filiabus facta.*
10 *Actionum cumulatio regulariter in libellis admittitur.*
11 *Cauſæ per querelam deuoluuntur ad principem.*
12 *Res precaria quæ?*
13 *Libellus quid & quare.16.*
14 *Emptio ſine precio eſſe non poteſt.*
15 *Feudum quando transfertur ad filios.*
17 *Res ad libellum data non cadit in commiſſum.*
18 *Conſtitutio precaria.*
19 *Contractus colonarius.*
20 *Allodium quid.*
21 *Prædia prouincialia regulariter tributoria ſunt.*
22 *Patriæ prouinciæ prouinciarum Italicum ius habet.*
23 *Allodium in quo à feudo differt.*

IMPERIALEM. Hoc principium diuiditur in duas partes.Primò ponit quoddam antecedens.Secundò infert ad conſequens.ſecunda ibi,quapropter.Et loco caſus dic ꝙ imperator exordiẽs dicit ꝙ ſicut ipſe ſtudet ſubiectorum commoda procurare vt ſingulorum ſtatus ſeruetur illæſus. Item etiam ſtudet curam rei publicæ gerere, vt regni vtilitas incorrupta perſiſtat.quaſi dicat, ꝙ vtilitas publica potius debet ſpectari : & ideo cum ipſe querimonias recepiſſet de alienationibus feudorum , dum pro tribunali cederet apud Roncalias,per quas alienationes debita ſeruitia amittebantur, & honor ac ſtatus imperij diminuebantur,pro tanto intendit imperator ſuper hoc prouidere ſicut prouidet in §. habito

habito igitur &c. hoc dicit. Expono literam, ſolertiam id eſt, prudentiam * & ſagacitatem, & dicitur à ſolors. quod deriua- 1
tur à ſolo, quod eſt totum, & ars artis: quaſi totus in arte. nota. inſtit. in proœmio. §. cumq;. de vocabulo ſunt plures text. in l. j. §. non fuit ff. de dolo. & C. de iis qui ve. æta. imp. l. ij §. fæminas. & l. ſi vindicari. in fi. de pœnis. inde dicitur inſolertia per contrarium. l j. §. pen. C. de reuocan. dona. Sequitur vlterius in litera, iugiter. ideſt continue. l. j. C. de feriis. & l. liberi. C. de inoffi. teſta. & ibi not. Quapropter hic eſt ſecunda pars, & ponitur illatio: quod denotat hoc verbũ, quapropter, quod eſt illatiuum. l. fina. C. de iuriſdic. omnium iudic. ſicut verbum quocirca vt ſuprà de prohi. feu. alie. per Lotha. c. j. §. j. & ſicut verba ergo, igitur, ideo, propterea & ſimilia, quæ ſunt coniunctiones rationales ſecundum Grammaticos. Roncaliæ nomen eſt loci de quo etiam fit mentio ſuprà de prohi. feu. alie. per Lotha. cap. j. Beneficia, ideſt feuda. nam * be- 2
neficium proprie eſt genus ad feudum ſuprà in qui. cau. feu. amitta. §. beneficium. licet quandoque permiſsiuè vnum pro alio ponatur: vt ſuprà ſi de feu. controuer. fue. cap. beneficium. dixi ſuprà circa diffinitionem feudi. Quæ ab eis tenebant. & ſic in recto feudo de quo dicetur infrà. §. callidis. & §. inſuper. & §. ſequen. dominorum, alibi dicitur ſeniorum, vt ſuprà de prohib. feud. alien. per Lotha. capit. j. Licentia attende quia. j. §. j. dicitur permiſsione. de quo ibi dicetur. Libelli nomine, eſt quidam contractus ad inſtar emphiteoſis ſub vili penſione, de qua dicam infrà & eius naturam ponam. Debita ſeruitia, ſcilicet incerta: ſecundum propriam & rectam naturam contractus feudalis. de quo primo §. firmiter. licet ex pacto impropriando naturam feudi, poſsit eſſe certum ſeruitium, vt ibi dicam. & tetigi, ſuprà in quarta diuiſione feudorum. Expeditionis in qua ſolet ſuccurri principi per ſubditos de ſeruitiis, vt dicetur infrà §. firmiter. Minuebantur fuit ergo occaſio, imò ratio neceſſaria in hoc prouidendi, vt ſtatim in ſequenti §. habito igitur &c. ¶ Ex iſto principio colligo notabilia. Vnde nota primò quòd imperator, more rectè ſcribentium incipit ab exordio & proœmio, ſicut notauit gloſſa. finali. rubricè iuſtit. in proœmio, quoniam tales præfationes ad materiam facilius nos perducunt & euidentiorem præſtat intellectum, lege prima. in fine. ff. de origin. iuris. & tales præfationes cauſam finalem inducunt

ducunt.l.fi.ff.de hæred.inſtit.& ibi not.per Bar.talibus enim præfacionibus & narrationibus, maximè per principem factis,ſuper quibus conſtitutio & diſpoſitio ſua fundatur, ſtandum eſt.& fidem plenam faciunt vt in Cle.literis.de probat.
3 cum ibi not.glo.fina.Secundo not.ad * curam principis ſpectare vtilitatem publicam incorruptam ſeruare & ſubiectorum commoda inueſtigare.concor.§.de prohib.feu.alie.pro Loth.c.j.C.de nup.l.imperialis.in princ.& in auten. de quæſtore in princ.coll.viij.in auten.vt diffe.iudi.in prin. coll.ix. cum multis ſimilibus.Tertiò not.de aduerbiis ita, vt,de quibus dicetur.j.in oppoſitionibus. Quartò not. imperatorem quandoque pro tribunali ſedere & tenere conſiſtorium ſuũ ſic etiam dicitur ſuprà de prohib.feu.alie. per Loth.c.j.quo caſu dicitur publica lætitia,vt C. publicè lætitie.l.vna.& ibi glo.ſuper verbo,ſacros vultus. Quintò nota morem prædeceſſorum ſeruari maximè in ſedendo.l.more maiorum.ff.de
4 iuriſ.omnium iudic.l.pen.ff.de iuſti.& iure.mos*enim fideliſsimæ vetuſtatis retinendus eſt.vt l.teſtamenta omnia.C.de teſta.¶Sextò not.per querelam deuolui cauſas ad principem. quod examinabo infrà per modum quæſtionis. ¶Septimò nota,alios ſubiectos imperatori,dici principes. vt in text.ibi, à principibus Italicis de quo tangam in oppoſitionibus. ¶Octauò nota.de contractu libelli, cuius materiam examinabo per modum quæſtionis. Nonò not. ꝙ omne illud per quod honor & ſtatus imperij vel regni diminuitur fieri prohibetur.concordat,ſuprà de prohi.feu.alie.per Loth.c.j.¶Ex quo ſequitur ꝙ imperator vel rex non poſsint alienare aliquid,per quod fiat iuriſdictionis vel dominationis imperialis.ſeu regalis diminutio.quod intelligunt doct.ſi fiat magna diminutio imperij vel regni: vel aliàs enormiter lædatur, quia tunc non valeret, etiam interueniente iuramento, vt c. intellecto.extra, de iureiurando. ſecus ſi aliàs non ita læderetur nec fieret tanta diminutio; quia tunc etiam præiudicaret ſucceſſori in regno vel imperio.vt c.abbatis ſanc.extra de re iudica.lib.vj. hoc poſuit notabiliter Specu. in titu. de inſtru. edi.§. nunc autem videndum.in fin. & Bart.in l.prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. ¶Et iſta faciunt ad quæſtionem antiquam, an valuerit donatio facta eccleſiæ per Conſtantinum? de qua per gloſ. in autentic.quomodo oportet epiſcop. & cleric.circa principium. & ibi Iacob. de Bello. & per Iacob. de Butrig. in proœmio digeſtorum.

Et ſic facit ad quæſtionem an donatio facta eccleſiæ per imperatorem Conſtantinum valuit, de qua vide per gloſ.

& ibi

& ibi per alios doc.& per Ioan.Andr.in clement.Romani.§.
porro.gloſ.diſputant aliquid de iureiurand.ad quæ loca,cau-
ſa breuitatis,remitto,cum iſta non ſint præſentis ſpeculatio-
nis.¶Nunc opponamus contra textum.Et primo opponitur Opi.j.
quia hîc circa princip.dicitur in litera regni dum dicit,vt re-
gni vtilitas incorrupta perſiſtat &c.& infrà ibi,quam alijs fi-
delibus regni &c.& tum circa fi. dicitur, & honor imperij
&c.& ſic iſta ſunt diuerſa. Solutio, dico quod iſta ponuntur
promiſcuè,ſcilicet regnum pro imperio,& imperium pro re
gno.cum imperator rex Romanorum dicatur & concordat
ad hunc promiſcuum vſum.in l.fi.C.de legi.circa prin.ibi,re
galem ſenſum contemnat &c.& §.j.ibi,regina interpretatio-
nem obtinere &c.vel dicitur imperator rex à maieſtate re-
gnantis.l.digna vox.C.de legit.quanuis vt dicunt doct. prius
dicatur ante coronationem rex.& poſt imperator vt in cle.
romani.§.dudum.& ibi not.de iureiurand.per Ioan.Andr. &
per Bartol.in conſtit.ad reprimandum.gloſ.ſuper verbo im-
peratoris & gloſa ſeq.¶Sed * an poſſit ante coronationem 5
priuilegia cōcedere & iuriſditionem exercere ibi videre po-
teſt.& per Cyn.recitantem diſputationem Iaco.de Are.in l.
bene à Zenone.C.de quadri.præſcriptiōe.¶Opponitur quia
text.dicit & vtitur hoc verbo, Italicis principibus per quod
videtur denotari, quod alius qui ſubeſt imperatori dicatur
princeps,contra quòd ad ipſum imperatorem ſpectet ſolum
hoc nomen.vt.l.princeps.ff.de legi.& l.princeps.ff.de verb.
ſignifi.Solutio. imperator vel rex per excellentiam dicitur
princeps,alij per ſuperioritatem,reſpectu ſubiectorum ſuo-
rum.¶Vnde * in dubio quando verbum princeps profertur 6
intelligitur de imperatore vel rege, vt in iuribus contrariis:
quanuis aliquando dicatur princeps,à feudo ſic nominato, vt
in principatu Aurayce de Pinayrolis vel Tarante & Cyn. de
quo.j.in §.præterea ducatus. ¶Opponitur vlterius de fine Opi.iij.
tex.ad principium.nam in fine habetur quòd per tales aliena-
nationes feudorum diminuebatur ſtatus imperij:in quo ver-
ſatur vtilitas publica:& ideo prouidetur & in hoc pręfertur
vtilitati priuatæ vendentium feuda.& tamen ſupra in princi-
pio videtur velle,ſecundum ibi exordita,contrarium, cum di
cat:ita rei publicæ curam gerere & ſubiectorum commoda
inueſtigare:vt regni vtilitas incorrupta perſiſtat & ſingulorũ
ſtatus iugiter ſeruetur illęſus &c.& ſic videtur parificare vti
litatem publicam & priuatam,vt vna non pręferatur alteri.

quòd eſt contra iura cum publica præferatur.C.de primipil. l.vtilitas.lib.xij.Præterea in conſtitutione Lotharij. ſupra de prohib.feud.alien.per Lotha.c.j.in ſuo exordio hoc expreſſe dicit,hanc vtilitatem publicam præferri:ad quam conſtitutionē hæc l.ſe refert & illā extendit:vt.j.§.proximo. Solu.
7 dupliciter quòd intelligatur principiū huius litere * oportet referre ſingula ſingulis:vt dicamus,decet imperialem ſolertiam ita rei publicæ curam gerere, vt regni vtilitas incorrupta perſiſtat.& ita ſubiectorum commoda inueſtigare,vt ſingulorum ſtatus ſeruetur illæſus.q.d.quod licet vellit ſingu-
8 lorum ſtatum ſeruare illæſum * tamen vult vtilitatem regni ſeruari incorruptam,quæ corrumperetur, ſi permitterentur tales alienationes.Nec eſt nouum quod ſingula ſingulis referantur.quia ſic habemus.C.de cadu.toll.l.vnica.§.ſinautem ſub conditione.& ibi not.glo.ſuper verbo, ex fortuna: & in auten.de exhiben.& intro.reis.coll.v.circa princi.& ibi not. glo.ſcilicet iudicialibus. & l. qui in futurum.§.j.ff. de pact. ¶Et iſta poſſunt ad multa prodeſſe.& ideo reuerendus genitor meus recolende memoriæ inferebat hæc iura ad queſtio
9 nem.Cauetur * ſtatuto Auinion.de filiabus maritatis dotatis à patre. vel à matre,vt nullum regreſſum habeant ab bona paterna vel materna.quod intelligatur referendo ſingula ſingulis.ſ.ꝙ nullum regreſſum habeant ad bona paterna, quando à patre:vel materna quando à matre dotatæ fuerūt: & ad hoc etiam notabiliter allegabat.l.j.C.de hiis qui. latro. ocul. ¶Ego etiam induco ad aliā queſtionem. Tu ſcis quòd
10 in * libello regulariter admittitur cumulatio actionum:niſi in caſibus contentis in regulis datis per doct.in quibus eſt prohibita cumulatio.de quo per Dyn. in c. nullus pluribus. de reg.iur.lib.vj.& Cyn.& Barto.in l. edicta.C. de eden.Pone,in libello petitur certa res & certa pecunia:& ſic cogitur reali & perſonali,reſpectu diuerſorum, & concluditur ſimul petendo condemnari ad dandum & reſtituendum,An talis libellus procedat?& per prędicta defendi,alias talem libellum, reddendo ſingula ſingulis,vt illud reſtituendum referatur ad rem & dandum ad perſonam per iura prędicta. Secūdo modo poteſt ſolui dicta oppoſitio vt litera plane legatur & ſimpliciter intellligatur, vt iacet ſecundum tamen veritatem iſtorum aduerbiorum & eorum reſtrictionem,ſcilicet ita, & vt prout aduerbium ſimilitudinis, & quantum ſic, vel ſicut. & aduerbium vt, eſt demonſtrationis: & iſta duo aduerbia

quand

quando iunguntur ſic quod vnum ſe referat ad aliud,faciunt
& inducunt modum.allego duos textus mirabiles ad hoc in
l.libertas.§.hac ſcriptura.ff.de manu.teſta. & l.ſi cui legata.
ff.de fideiuſ.liber.facit.j.§.præterea ducatus.in ver.ita vt o-
mnes &c.Ex quo ſequitur quòd imperator voluit in propoſi-
to concludere quòd ipſe intendit ita vtilitatem & commo-
dum ſingulorum ſeruare:vt tamen vtilitas publica non læda
tur,operantibus hiis aduerbiis ita,vt & ſic ceſſat oppoſitio de
dictione vt:quãdo per ſe ponitur,vel alias videri poteſt in l.j.
C.de hiis quæ ſub.mo.per glo.& doct.& l. cum ab eo.ff.de
contrahen.emp.& per Bar.in l.quibus diebus.§.fi.ff.de condi
tio.& demon.& per Bar.& alios doct.iuris canonici.in c. fi.
extra de conditio.apposi.Reſtat circa iſtam primam partem, 11
querere de aliquibus.¶Primo quero;*an per querelam cau-
ſæ deuoluantur ad principem.& non eſt dubium de querela,
que fit per appellationem:nam de minori ad maiorem deuo
luitur cauſa.l.j.§.ſi quis.ff.de appellat.gradatim tamen de iu-
re ciuili.l.imperatores.eo.tit. ¶Idem * etiam dicendum eſt
de querela que fit per viam nullitatis:quia de cauſa nullitatis
poteſt agi coram eodem iudice,vel ſuperiore iudice, vt l.ac-
cuſatoribus & l.abſentem.ff.de accuſa. ¶Sed de ſimplici que-
rela que fit citra appellationem vel viam nullitatis eſt dubiũ,
an per talem ſimplicem querelam deuoluantur cauſæ ad ſu-
periorem.Et vt breuiter me expediam,certum eſt de iure ci-
uili quòd regulariter non deuoluuntur,ſed eſt cognitio mi-
noris ad maiorem,& alias deuoluere eſt prohibitum in au-
then.de man.prin.§.ſit tibi.ver.& non permittere. col.iij. &
in authen.vt differen.iudi.§.j.coll.ix.Fallit in caſu iniuſticię,
& eius defectu:quia ob hoc deuoluitur iuriſditio ad ſuperio-
rem,vt.e.ti.§.ſi tamen contingerit.& extrà,de offi.ordi.c. ir-
refragabili.& c.ſignificauit.& viij.q.iij.c.iuſticia. Sed ſi taci-
te vt denegando vel copiam,viam probationis pręcludendo,
vel alias differendo & negligẽdo:vt in auten.de queſtore.§.
ſi vero forſam coll.v.& C.vt lite pen.non licc.ſuppli.l.ij.& in
auten.in medio lit.non ſi.for.per totum coll.viij.Fallit etiam
propter in potentiam & inſufficientiam iudicis inferioris ad
iuſticiam miniſtrandã:vt opus ſit auxilio ſuperioris.l.ij. C.de
hiis qui latro.occul.& l.iij.in prin.ff.de offi.pręfect. vigil. &
ita tenet Pet. Iac.tit. de conditione ex.l.quæ oritur ex litera-
rum obliuione,circa fi.¶Et per hoc vltimum , idem dicendũ
quãdo litigans habet aduerſariũ potentem vel tyrãnũ. cuius

No.hic coram quo agatur de cauſa nullitatis.

No. hic de litigãte cũ potente vel tyranno &c.

potentiam vel tyranniam per horeſcit.C.ne lice.poten.l.j. & ſi quacunque prædi-poſ.l.vna. & l. Fulcinus.§.quid autem ſit latitare.ff.qui.ex cau.in poſſe.eatur.Et idem dicūt doct.quando agitur de perſonis miſerabilibus:vt C.quando impera.inter pu.& vi.l.vna.Nec ob.quòd dicitur hic in principio conſtitutionis:quia loquitur de querelis non litium:ſed alienationis feudorum,ſuper quo prouiſio ad principem ſpectat. Et hoc de iure ciuili.De iure canonico indiſtinctè per ſimplicē querelam omnia deuoluuntur;vt c.j.extra de offi. lega. & c. ſtatutum.de reſcript.lib.vj.Hoc tenet Spe.tit.de legato.§. ſupereſt.verſi.j.& Hoſti.in ſumma ti.de offic.lega.& Ioan.Fa. in l.ij.C.vt lite pend. & per Henricum in c.paſtoral.de offic. ordina.¶Secundo quia hîc fit mentio de libello, quero quid ſit libellus,ſiue contractus libellarius. Et hîc attendendum quia in pluribus partibus huius libri,fit mentio de libello, vt hic & ſupra qui.mo.feu.amit.§.ſimiliter ver.aut ſi libellario. & §.rurſus.& §.fi.& de alie.feu.c.vno.circa prin. verſi. quòd dictum eſt & §. inde poteſt preſumi.& §.& ſi clientulus.& ſi de feud.contro.ſue.c.ij.& iij.& ti.qualiter olim feu, po. alie. §.bona re.Qualis eſt ergo iſte contractus. Azo.in ſumma prima col.C.locati. videtur dicere , Quando à vaſallis conceduntur res ſub annua penſione vſq; ad xx.annos, dicitur libellus.& gl.in authen.ingreſſi.C.de ſa.ſan.eccl.que fuit additio. aliter videtur dicere,ſcilicet quòd libellus ſit quādo quis emit

12 ab illo qui habebat præcariam.Et *præcaria dicitur , quando quis emit ab illo qui habebat in emphiteoſim.Cyn.tetigit in l.j.C.de iure emphit. ſed parum dicit Iacob. de Bel. videtur velle quòd libellus ſit emphiteoſim.idem ſibi ſimilis.not.per eum, ſuprà quib. mod. feud. amitt. & ibi de hoc per Barto.

13 qui breuiter concludit cum Dyn. * quòd libel. & proprie id quod à vaſallo vel emphiteo. datur ſub villi vel modica penſione. ſicut dicit text. in §. donare qualiter olim. feud. po. alien. ad quem text. dicunt recurri debere. cum iſte contractus ſit ignotus iure ciuili , & potius ex vſu ſit inductus. & melius declaratur in illo §. quam alibi. & ideo non eſt propriè emphiteoſis: quia concedens non eſt,dominus ſaltim directus:nec cōcedit vt dominus,nec eſt præcaria, vt infra dicam. ¶Item intellige talem conceſſionem libelli fieri precio interueniente.probatur in dicto. §. donare, ibi cum dicitur,ſicut eſt per libellum,vt dicatur venditio &c. a-

14 lias * enim ſine precio,non dicetur venditio. vt inſti. de emptio.&

ptio.& vendi.§.precium.& concedens transfert in accipientem vtile dominium,vt ſentit glo.in dicto §. ſi de vectigalibus.glo.& x.annis &c.in fi.Item poteſt fieri libellus in perpetuum,vel ad tempus,vt colligitur ſupra de alie.feu.§.inde poteſt preſumi.& ſic poteſt intelligi dictum Azo.in eo quod dicit,viginti annis.Et ſolum permittebatur olim ſicut per libellum alienari rem feudalem vſq; ad medietatem,non vltra ſine licentia & voluntate domini:vt eo.titu.in prin.& §.ſi clientulus.Hodie talis contractus prohibetur fieri in totum,vel in parte ſiue domini licentia,ſiue loquamur de re emphiotecaria vt l.fi.C.de iure amphi.ſiue loquamur de re feudali. quia videtur fraudulentus contractus & fieri ſub quadam colluſione,vt hac conſtitutione in princi.& §.j.tamen ſi cum domini voluntate fieret,valeret.Et eo caſu videndum eſt de effectu iſtius contractus quid operetur.& dicit dominus Oliuarius de Sacerto doctor Bonnonien.in tractatu ſuo:de differentijs iſtorum contractuum,ꝙ * iſte contractus quando ſit, 15
cum licentia tamen domini, & de re feudali tranſit nedum ad maſculos ſed ad fęminas, vt ſupra,ſi de feu.cōtro.ſue.§.& ſi clientulus. verſic.ſi vero cum domini voluntate.& in hoc concordat cum emphiteoſim.Sed differt à feudo quod tranſit ad maſculos & non ad fęminas : niſi ex pacto vel niſi feudum eſſet fęmineum,ſuprà quemadmodum feud.ad ſi.per c. vno.& titu.de beneſi.fæminę : cum Cyn. & dixi:ſupra in diſtinctionibus feudorum. vj. diuiſione. ¶Sed ſi iſte contractus libelli fieret ab emphiteotica non eſt dubium quod trāſiret ad filios & filias & quoſcunque ſucceſſores.l.j.ff.ſi nego.vecti.vel emphi.pe.& inſtit.locati.§.adeo.& ff.de verbo. ſigni.l.ſi in conuentionibus. ¶Sed ſi talis libellus alienetur cuius conſenſus requiratur , an conſenſus primi domini vel conſenſus illius,qui dedit ad libellum?videbitis.j.§.illud quo-
que.Sed quare * dicitur libellus:doct.dicunt , quia requiritur 16
in eo ſcriptura:ideo libellarius à libello ſiue ſcriptura dicitur, vt nomen ſit conſonum rei, vt §.eſt & aliud.inſtit.de donat. Vnum tamē,ſcias quòd ſicut dicit dictus dominus Oliuarius.
Res * data ad libellum non cadit in commiſſum propter ceſ 17
ſationem ſolennis penſionis:ſicut ſolet dici in contractu colonario.per not.in auten.quo rem.C.de ſacroſan.eccl. & dicam infra.
¶Tertiò quero * quia ſupra feci mentionem de 18
contractu qui dicitur,precaria,iuxta not.per glo.in authent. ingreſſi.C.de ſa.ſan eccl.¶Quero quis & qualis eſt iſte con- *Conſtitutio precaria.*

B 3 tractus

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tractus & ſicut dixi:dicta glo.dicit quod precaria eſt quando quis emit ab illo,qui habebat in emphiteoſim ſed ſecundum doct.iſtud nihil eſt.vnde dicunt breuiter,ꝙ iſte non eſt contractus precarij:de quo loquitur tit.ff. & C. de precario. qui reuocatur ad voluntatē concedentis.Sed eſt quidam alius cōtractus dictus precaria. hoc eſt quædam conceſſio rei, de quinq; in quinq; anno renouanda,cum tranſlatione vtilis dominij,& eſt quaſi emphiteoſim:& eſt magis ex vſu quam de iure,de quo loquitur c.j.extra de preca.& ibi per Inn.& iſtud ſequitur Bar.in l.ſi finita.§.ſi de vectigalibus.ff.de damno in fec.Differt tamen ab emphiteotico contractu,quia in eo ceſſat renouatio cum fiat in perpetuum.¶Dicunt vlterius doct. quòd eſt alius contractus dictus precariæ,quando res conceditur ad vitam accipentis,cum tranſlatione tamen. vtilis dominij & aſsimilatur etiam contractui emphiteotico. Differt tamen quia emphiteotica eſt in perpetuum, iſte ad vitam, & de iſto contractu loquitur, extra de preca.c.ſi.in fi.& gloſ.in c.j.eo.ti.Vnde verſus,precarie,ria,rium:tria ſunt quibus eſt caput vnum re,cum moritur hominum: nec vult reuocari ria.magis viuit per ſingula luſtra renaſcens, rium. ſicut ego

19 moritur.cum vult ſuus auctor.¶ Quarto * quero de quodam alio contractu qui dicitur contractus colonarius, vnde text. in auten.de non alie.aut permu.§.lex itaq; dicit colonarium ius eſſe,quando quis recipit domum magni precij, & illud precium plus vel minus ab initio ſoluit.& promittit annuatim vnam paruam penſionem in pecuniam, & habet illam rem in perpetuum per ſe & heredes ſuos ita dicit tex.vbi etiā dicitur hunc contractum prohiberi,iure eccleſiæ.Et ſicut dicit prefatus do.Oliuarius de Sarceto, iſte contractus dicitur pro tāto colonarius,quia ſicut colonus ſimplex explicat ſuam penſionem in pecuniam.l.ſi merces.§.his maior.ff. locati.ſic iſte.¶Item quia ſicut colonus recipit domum ruralem ædificatam cum ſua colonia.l.diffinimus.& ibi not. C. de agri.& cenſi. ſicut etiam iſte recipit domum conſtructam, dicitur etiam iſte recipiens talem domum per hunc contractum colonarium,& nominatur ſecundum literam d.§.lex itaq; parícos,in Græco,quod exponit ibi gloſ.dupliciter.¶Primò.idest penſionator.à pariare.quod eſt ſoluere.l.antepen. §.fi. ff..de ſtatutis.& l.fi.§.penul.ff.de condi.inde. ¶Vel ſecundo dicitur à pari.quia eſt ferè per domino concedenti:quia ſic concedendo in perpetuum ad penſionem transfertur vtile dominium,

minium,& ſecundum iſta,contractus talis aſsimilatur emphiteoſi:ſed differt ab eo,quia libellus datur à vaſallo vel emphiteota,vt dixi ſuprà.¶ Et fortè iſte contractus eſt ille qui hodie,ſecundum vſum, dicitur Acazamentum. vnum tamen non omitto,quia in hoc contractu res non caderet in commiſſum, nec expelleretur recipiens, propter ceſſationem ſolutionis penſionis, tum quia.l.non cauetur, tum etiam eſſet iniquum, propter vilem & modicam penſionem:vt notauit gloſ.in auten. qui rem. C.de ſacroſanct. eccleſi. Et per hanc rationem idem dicendum in contractu libellario, vbi agitur de vili penſione,iuxta.§.donare, ſupra qualiter olim feu.po.alie.& dixi ſupra.¶ Quinto quero,nos habemus vltra prædicta alios contractus ſcilicet cenſualem, tributarium, penſitationem.& in ijs breuiter tranſeo:quia in his contractibus debetur & fit penſionis ſolutio principi ſeu fiſco in ſignum ſubiectionis & ſuperioritatis:& iſta non ſunt pręſentis ſpeculationis,ſed me mitto ad loca ſua. ff. de cenſibus. C. de anno.& tribu.lib.x.& ti.ſi propter publi.penſio.per totum.& C.ſine cenſu,vel reli.per totum & l.comparuit.C.de pręſcri. xxx.vel.xl.anno.& poſſeſſor talis rei habet directum & vtile dominium,ſicut videbis.j.q.ſeq.pro quo.C.de omni agro deſer.l.quicunq;.& l.qui agros.& l.locorum domini.Et idem ſi cenſus preſtaretur eccleſiæ per modum iſtum.& tunc dicitur contractus cenſualis vt c.coſtitutus.extra,de religi. do. & ibi not.per Ber. de hoc per Io. Fa.inſti.locati.§.adeo. per cuius dicta poſſet laxari materia.¶ Sexto & vltimo quæro,quia nos habemus allodium,de quo in diuerſis partibus huius libri, & in aliquibus glo.iuris ciuilis fit mentio de allodio.Quid ſit allodium.Et certum eſt,quòd * allodium valde differt à feudo, & à dictis contractibus:quia in illis ſolum transfertur in accipientem vtile dominium. Sed hic res allodialis tranſit pleno iure cum directo & vtili dominio nec in allodio præſtatur aliquod ſeruitium alteri,nec datur vel præſtatur aliquod ius nomine trezeni vel laudicum venditur:ſed eſt proprium & liberum patrimonium.& iſtud voluit glo.in l.ac ſi quis.§.interdum.ff.de religio.& ſuple.fu.& C.fa. hericiſ.l. ſi familiæ. & de inge. manu. l. pen. Et ideo omnes doctor. in hoc concordant quod allodium eſt proprium patrimonium & liberum,ſiue res propria & libera, quam quis à nomine tenet:nec recognoſcit niſi à deo: licet ſit ſcita in alieno diſtrictu & iuriſditione:ita quòd ſolum eſt ſub domino 20

 diſtri-

diſtrictus quo ad protectionem, & iuriſdictionem, ſicut ſo-let notari per gloſſ.& doc.in l.bene à Zenone. C. de quadri. præſcri.& hoc eſt quod vulgariter dicitur ad Francum allo-dium.& iſtud probat tex.ſupra de pace iura fir.§.ad hoc qui allodium.& §.ſeq.& ibi clarè notatur per Iaco. de Bel. etiam per Guil.de Cug.ſupra in prin.huius libri:& facit ſupra ſi de feud.contro.fue.c.ij.& iij.Idem etiam notauit Ioan. Blanchi. in ſumma in prin.primæ partis,verſic.ſed quandoq; à pluri-bus quæritur an feudum idem etiam ſit quod allodium &c. Idem etiam ſequitur do. Oliuarius de Sarceto in ſupradicto tractatu ſuo.¶Sed contra iſta videtur fortiter opponi: quia poſſeſſores rerum immobilium, ſpecialiter prouincialium, non ſunt domini directi, propter tributa, quibus aſtringun-
21 tur regulariter * enim prædia prouincialia ſunt tributoria: exceptis ijs, que habẽt ius Italicum.l.j.& fi.& per totum.ff. de cenſi.& l.de ijs.C.de epi.& cle.& quod notatur in l.fi.C.ſi ne cen.vel reli.& quòd prouinciales poſſeſſores immobiliũ non ſint domini directi. glo.ſunt ordinariæ in l.ob ęs gloſ. fi.ff.de prędi.minor.& l.& in prouinciali.de ſerui.& aqua.gl. j.Et per conſequens videretur inferri ceſſare allodium, vel ſaltim allodium nõ eſſe cum pleno dominio.& ſic teneri ſub alio,reſpectu domini. Inferebant etiam quædam non poſſe intentari rei vendicationẽ directam pro prędijs prouinciali-bus,cum non ſint domini directi.Sed breuiter reſpondeo q̃ ſi prædia prouincialia ſint tributoria,non ſequitur:ergo poſ-ſeſſores non ſunt domini directi:quoniã tributum, licet affi-ciat rem pro ſolutione illius:tamen non ſubicit rem, vt poſ-ſeſſor illam teneat ſub dominio directo alterius, imò rema-net dominus pleno iure tam directo quam vtili:maximè cum hodie non ſit differẽtia inter prædia Italica & prouincialia quantum ad dominij acquiſitionẽ & tranſlationem.l. vna. C. de vſuca.trãsfor.& ibi notatur per gl.& inſti.de rerum diui-ſio.§.per traditionem.& ibi etiam notatur. Eſt etiam gl.in l. in prouinciali in principio in gloſ.j.ff.de no. oper. nuncia.& pro hoc debent intelligi gl.in cõtrariu e allegate d.l.ob eccl. & d.l.in prouinciali,ſcilicet quod olim erant domini directi, vt ibi dicitur hodie ſecus:ita quod hodie e ſolum eſt differen-tia inter prædia Italica & prouincialia, quo ad tributi pręſta-ſtationem ſed non quoad dominium.& ſic illæ gl.intelligun tur ſecundũ alias gl.magis plenas. Ita etiã notatur in.l.de ijs. de epi.& cle.ſupra alle.& per conſequens poſſe intentari pro
talib

talibus rebus rei vendicationem directam, & procedere libell.i.Hoc expreſſè & notabiliter ponit Io.Fa.in d.§.per traditionem de rerum diui.imò plus.ſecundum eum.ſic libellus ſi rei vendicatione formaretur per vtile dominium, adhuc procederet libellus quia agens videtur talem actionem deduxiſſe qualis ſibi competebat,vt l.ſi quis intētione.ff.de iud. l.ſed ſi poſſeſſori.§.item ſi iurauero.ff.de iureiuran. cum ita dicit ibi & inſti.de actio.§.j.Prçterea * ſi fas ſit vlterius loqui iſta patria prouinciæ prouinciarum habet ius Italicum & non eſſe ſub triburo.& ſic in hac pater ceſſare totam hanc diſputationem probatur: quia ſecundum hiſtoriagraphos, iſta patria eſt ſituata in Galliis,ſecundum communem diuiſionem orbis & in parte quç dicebatur Gallia Burgundiæ.Cuius caput erat: Arela,alias Arelatæ,ciuitas:vel ſecundum alios erat caput regni Vienen.Modò ſic dicit text.quòd Valentini, Liſitam Burgondionenſens, lugdu. Galli & Vienen.ſunt immunes à tributo:ergo habent ius Italicum.Iſte eſt caſus infrà.l.ſina.in princi.ff. de cenſi. ¶Vnde * redeundo ad priſtinam materiam allodij,concluditur allodium eſſe proprium & liberum patrimonium,de quo quis poteſt diſponere liberè,abſq; ſolutione alicuius ſeruitij,vel prçſtatione laudij, ſeu trezeni,vt dictũ eſt.& eſt tranſibile ad maſculos & fœminas, vt ſupra ſi de feu.cõtro.ſue.c.ij.& iij. Et per prçdicta differt à feudo Franco:quia illud tenetur ſub directo dominio alterius,& datur trezenum cum venditur: & in eo ſuccedunt maſculi & non fçminæ:niſi ex pacto,vel niſi eſſet feudum fœmineum,vt dixi ſupra circa diſtinctiones feudorum. Et hæc ſufficiant quo ad principium huius conſtitutionis.

22

23 *Concluſio quid ſit allodium.*

¶Sequitur.§.Habito Ioan.Reynaudi legum eximius profeſſor.

SVMMÆ.

1 *Deliberatio maturitatem deſignat.*
2 *Alienatio feudi,ſine dominij conſenſu,fieri non poteſt.*
3 *Feudi pignoratio prohibita.*
4 *Feudum paternum an licitum ſit alienare.*
5 *Tempora tria obſeruanda in alienatione feudi.*
6 *Contractus emphyteoticus fraternizat cum contractu feudali.*
7 *Habeant.verb. vis & energia in contractibus celebrandis.*
8 *Alienandi licentia, an extendatur ad perſonas prohibitas. diſting.nu.9.*

10 *Vaſallus qui feudum venditum ſine licentia, poſt recuperat, an illud ipſum amittat. Et quid de re emphyteotica.nu.*11.
12 *Verba illa adponi ſolita in inſtrumentis, nempe, Conſtituens ſe ſuo nomine poſsidere,&c. quid operentur.*
13 *Saluo, verbi vis.*
14 *Vaſallus an poſsit feudum legare, vel in eo hæredem inſtituere.*
15 *Vaſallus an poſsit rem feudalem donare.*
16 *Res emphyteotica an poſsit donari.*
17 *Res emphyteotica an poſsit dari in dotem : Et an locus ſit laudimio.*
18 *Atteſtatio non habet locum in legato.*
19 *Trezenum, quid.*
20 *Caſtrorum domini dant res particulares in emphyteoſin.*
21 *Res feudalis an poſsit diuidi ſine domini conſenſu.*
22 *Feudum per iudicium, vel tranſactionem alienari poteſt.*
23 *Prohibitio alienationis in Reip. fauorem introducta eſt.*
24 *Conſenſui nihil tam contrarium quàm error.*
25 *Certus certiorari non debet.*
26 *Dominus ſimpliciter conſentiens alienationi rei feudali ſibi præiudicat.*
27 *Vaſallus coactus à iudice vendere feudum, non cadit in commiſſum.*
28 *Pignoratio alienationis appellatione continetur.*
29 *Alienationis verbum qualiter ſumitur.*
30 *Pignus & hypotheca in quo differunt.*
31 *Feudum venit in generali obligatione.*
32 *Pignus iudiciale vel prætorium venit in rei feudalis conſtitutione.*
33 *Vaſallus ſeruitutem in feudo conſtituere non poteſt.*
34 *Datoris iure reſoluto, reſoluitur & ius acceptoris.*
35 *Feudalis res an poſsit pro anima relinqui.*
36 *Vaſallus de feudo teſtari non poteſt.*
37 *Alienationis prohibitio extenditur ad præteritos caſus.*
38 *Præſcriptio alienationi ad caſus præteritos non obſtat.*
39 *Præſcriptio decem vel viginti annorum requiritur ad conſuetudinem inducendam.*
40 *Requiſita ad conſuetudinem inducendam.*
41 *Lex quæ tollit ſimplex aliquid, non tollit compoſitum.*
42 *Via brocardica periculoſa.*
43 *Conualeſcere non poteſt quod ab initio non valuit.*
44 *Succurritur propter bonam fidem.*

Bonæ

45 *Bonæ fidei poſſeſſor an poſſit, omiſſe repetitione precij agere ad intereſſe.*

46 *Emptor malæ fidei an poſſit repetere precium.*

47 *Emptor malæ fidei, ſi nondum ſoluit precium, an ſi tutus exceptione, vt venditor non poſſit contra eum agere.*

48 *Fiſcus malè acquiſitorum ſucceſſor.*

§. Habito igitur. Iſte §. eſt continuatiuus ad principium huius cōſtitutionis: quoniam verba præcedentia fuerunt hucuſq; ſuſpenſiua, vt patet. Et eſt hic ſecunda pars principalis in qua ſtatuit pro diuidendo ſuper eo de quo fuerunt principi expoſitę querelæ vſq; ad. §. præterea ſi quis infeudatus. ibi, prouidet & ſtatuit circa alia. & illa ſecūda pars durat vſq; ad finem licet ſubdiuinenda in alias particulas, vt ibi dicetur. Prima pars ſubdiuitur in tres partes. Primo prouidet aduerſus alienationes feudorum, prohibendo alienari. Secundo obuiat fraudibus, vt in §. callidis. Tertiò adiicit pœnam, vt in §. pena. Expediammus igitur & primo iſtum §. vſq;. ad §. callidis: vbi multa erunt agenda & pulchra maximè vtilia. Et iſtum §. habito diuide ſpecialiter vſque ad §. callidis. in tres partes. Primo prohibet alienationem feudi. vſque ad verſicu. vnde imperator Lotharius ibi extendit prohibitionem ad præterita tempora & præteritos caſus vſque ibi, emptori bonefidei. ibi prouidet emptori bonefidei circa repetitionem precij. ¶ Caſus breuiter in ſumma. Imperator auditis querelis de alienationibus feudorum. ex quibus honor & ſtatus imperij ac vtilitas publica minuebantur, prohibet alienationem & prohibitionem feudi, & pro annua indicationem in totum vel in parte, ſine permiſsione domini: & hanc prohibitionem extendit etiam ad alienationes præteritas, illas caſſando & irritando, ſubueniendo emptori bonefidei, de pretio contra venditorem. h. d. vſq; ad. §. callidis. ¶ Expone literam. habito igitur &c. habes hic ꝙ Imperator procedit cum conſilio procerum. ſic in autem. habita. C. ne fil. pro patre. & l. humanū. C. de legi. * Nam 1 deliberatio maturitatem deſignat. l. ſi manumiſſori. C. de obſequijs patro. præſt. & l. & ſi ad te. de falſ. Non tamen neceſſariò aſtringitur princeps legem condere cum conſilio procerum, vt not. Ioan. Fa. inſtit. de iure naturali. §. ſed quid principi. ver. aliæ autem. vbi videre potes per eum. Ducum marchionum &c. qui ſunt iſti homines ſupra quis dica. dux. c. j. & videbis j. §. præterea ducatus. Hac edictali & ſic per hoc iſta conſtit

conſtitutio eſt l.generalis,& per verbum perpetuo, ꝙ ſtatim ſequitur.vt.l.leges vt generales.C. de legit.Pignorare id eſt ſubiugare ad pignus.quid alias conſultum dicitur.s̄.de inue-
No. de gageria ſeu te neſone. ſti.de alie.fac.§.fi.in fi.& alibi dicitur gageria.quod eſt vulgare Teutonicorum:vt not.Bart.extra,de ſen.c.j.& vulgariter dicitur,in Teneſonē. Iudicare ideſt dedicare vel diſpone re.ſic ſupra qualiter olim feud.po.alie.§.donare.& in c.licet. extra,de ſepulturis.lib.vj.& plenius dicetur infrà, Sine permiſsione.attende ad hoc.ſed in conſtitutione Lotharij dicitur permiſſum,vt ſupra de prohi.feu.alie.per Lotha.& alibi dicitur volũtate.ſupra de alie.feu.in principio.& §.& ſi clientulus.& de.l.Corradi.c.ij §. ſimiliter nec vaſallus. & ſuprà proximè in princ.huius conſtitutionis licentia.Ad quem feudum ſpectare dignoſcitur.Attende bene ad hoc cuius domini requiritur permiſſio.ad quod.j̄.§.pręterea ſi quis infeudatus.quod prodeſt,quando res tenetur in retro feudum an tũc requiratur permiſsio ſeu voluntas domini mediati, vel domini immediati.de quo dicam infrà illud quoq; primò.Vnde imperator Lotharius &c.hic eſt ſecunda pars legem promulgauit.quæ eſt ſupra tit.j.l.j.Caſſamus & in irritũ deducimus. Attende ad hæc verba,quæ probant tales alienationes ipſo iure non valere de quo dicam.j̄.§.pæna.Emptori.hic eſt tertia pars.huius §. Expediamus materiam huius §. per ſingulas ipſius particulas.vnde circa primam partem pono, pro nunc
2 tria principalia notabilia. ¶Et primo nota *prohiberi venditionem,alienationem & diſtractionem feudi,quocunq; modo fieri ſine permiſſione domini.concor.ſupra tit.ij.l.j.& nihilominus prohibitionem nedum quo ad totum, ſed etiam quo ad partem facit l.que de tota. ff. de publica. ¶Secundo
3 not.*prohiberi pignorationem. concor.s̄.de inueſti.de re. alie.fac.§.fina.pro anima iudicare feudum.concor.s̄.qualiter olim feu.pro alie.§.donare.Et quodlibet iſtorum notabiliũ recipio pro materia.Vnde materia primi notabilis eſt de alienatione feudi que hic prohibetur.Et illam expediamus pri
4 mò.vnde * opponitur ꝙ imò ſit licitum feudum paternum alienare,etiam ſine domini permiſsione in proximum agnatum,vt ſupra de alie.feu.pater c.j.per quos fiat inueſti.§. ſed & res.& de alie.feu §.ſed & ſi clientulus.verſi.fratri.verò &c. Solu.poſſet dici prima facie.quòd illa iura corrigantur hic. ſed doct.aliter dicunt euitando correctionem legum quod iſta l.determinatur & reſtringitur per iura prædicta vt dicatur

tur alienationem prohibitam regulariter fallit in proximo agnato quando erat ſucceſſurus in feudū quia potius videtur quidā refutatio talis ſucceſſori facta. vt dicitur d.c.j.in fin.de alie.feu.paterni.nec per hoc fit præiudiciū domino cū agnati præferantur dño in ſucceſsione feudi vt d.c.j.& ſ.de gradi. ſucceſ.in feudum.§.iis vero & dicetur infra. vel clarius dicamus quod prohibitio alienationis generaliter facta nō extenditur ad proximos pro quo.l.pater.§.quindecim.ff.de leg.iij. & l.voluntatis.C.de fideic.& C.de impo.lucra.præſcrip.l.vna in prin.ij.reſpon.& §.cęteri.lib. x. Et iſtud ſequuntur gloſ.in *dictis iuribus* contrariis.& Iaco.ibidē & hic in vij.qōne.& ibi etiam Bertrādus capri.& Guil.de Cug. & Ioā.blanchi in ſumma tit.qui.mo. feu.amit.§.& quod ſupradictum eſt & ſic eſt hic vnus caſus in quo fit alienatio ſine permiſsione domini quod not.Et intellige de proximo habili ad ſuccedendū.aliâs ſecus:vt ſ.epiſcopū vel abbatē.§.fin.& tit.an mutus. vel aliter imperfec.c.vno.Et intellige etiā alienare rem feudalē eo iure quo habet quod declarabitur j.in vij.q.opponi.ſ.qua olim feu.po.alie.§.ſi vero vel totū ver.eo excepto &c. vbi ſi ille in quem facta eſt alienatio velit a dño feudū recognoſcere tunc remanet vēditio firma.Solu.volūt quidam dicere quod illud hic corrigatur ſed Iaco. ibi & hic in vij.q. dicit contra quod nō corrigatur ita ꝙ feudum eo caſu non admittatur etiā hodie.idē ſequitur ibi Caprioli & ſic vnus eſt alius caſus multū notabilis.Opponitur ꝙ imò poſsit vaſallus feudū alienare vſque ad medietatē:vt ſ.quibus mod.feu.amit.§.ſimiliter.& §. rurſus.& §.fi.& de alie.feu.in prin.& §.& ſi clientulus cū multis ſimilibus. Solu.illa iura hic expreſſe corriguntur cū prohibeatur in totū vel in partē vnde ſecundum Iac.& alios doc. hic *notāda ſunt tria tēpora.antiquus,antiquū.& nouū.de iu- 5
re antiquiori poterat alienari.etiā per venditionē vſq; ad medietatem. vt iuribus prædictis, ſed erat fallentia qñ feudum erat in curte vel diſtrictu domini quia tunc nullo modo vt titu.quib.mod.feu.amit.§.fi. Iure antiquo non poterat aliâs alienari niſi per viam libelli vſq; ad medietatem: vt d.titu.de alie.feu.in princ. Sed iure nouo eſt prohibitio indiſtincte vt hic ita notauit dictus Iac.ibi.ſ.alleg.titu.quib.mod.feu.amit. §.fi.Opponitur quod imò poſsit alienare dando alteri in feudum:vt j.§.callidis.& ſ.qua olim feu.po.alie.§.fin. Solu.fallit in datione in feudū.dum tamen fiat pure ſincere.& ſine fraude.videbitis plane in §.callidis.¶Opponitur de feud.non habente

bente propriam.na.feud.cap̄.vno. & ſi de feudo contro. fue. cap̄.feudum ea lege:vbi permittitur alienatio feudi. Solu.ibi hoc eſt quia dn̄s concedit rem in feudum vaſallo hac lege ſiue pacto.vt ipſe ſuiq; hæredes & quibus ipſe vaſallus daret id habeant. & ideo propter pactum poteſt vaſallus vendere donare concedere ad libellū vel aliter donare & ſine domini voluntate & iſtud impropriat naturā feudi vt ibi dicitur.¶Et ſic habes quod dn̄s poteſt in inſtrumento in feudationis concedere licentiam alienandi.ſicut videbimus cōmuniter poni in inſtrumentis emphyteoti. & in feudationis quod poſsint alienari in quaſcunq; perſonas exceptis ſanctis militibus. &
6 aliis prohibitis &c.¶*Sed tunc quomodo procedit hoc quod dicunt doct.in materia contractus emphyteotici qui fraternizat hoc contractu feudali.quod licet in inſtrumento detur licentia alienandi.tamē adhuc quando res venditur eſt neceſſaria requiſitio & licentia domini.de quo in Spec.tit.de locato.§.nunc aliqua.verſi.xciiij.& per Ioā. Fab.in l.ſi.C.de iure
7 emphy.¶*Attēde bene ꝙ in d.c.de feu. nō habende propriā na.feu.c.vno.& c.feudum ea lege.ſi de feu.contro.fue.ponūtur hęc verba.vt ipſe ſuiq; hęredes & quibus daret id habeāt. quæ verba importāt facultatē alienandi maximè verbum habeant.quod effectū reſpicit vt contractus valeat vt l.habere duobus.& l.id apud ſe.ff.de verb.ſigni. & merito non requiritur licentia vel conſenſus ſeu voluntas dn̄i cum hoc ſemel conceſſerit ex pacto vt ibi. Sed quando ſimplex dictum eſſet ciuiliter ſcilicet voluntate domini preeunte contractū ad quem ſpecialiter venitur & ita loquitur dictum ſpec.in loco alleg.Et iſta fuerunt verba reɫolēde memorie domini pōcij raynaudi reuerendi domini genitoris mei. ¶Vnde quod dixit de verbis aponi ſolitis in inſtrumentis quod poſsit alienare &c.exceptis ſanctis militibus intellige ſane ſi vltra iungantur verba importantia effectum contractus vt eſt verbū
8 habeant vel ſimilia verba equipolentia.quia tunc non eſt requirendus dominus:dum tamen * non fiat alienatio in perſonas prohibitas.vt eſt eccleſia vel perſone religioſe.ſ. de alie. feu.§.inde poteſt preſumi & ſi de feu.contro.fue.c.qui clericus.& de beneſi.femine.§.ſi.vel perſone non ydonee facilitate conueniendi vt not.Ber.in c. potuit. extrà de locato. & in ſpe.ti.de locato.§.nunc videndum. verſi.cxvj. vel ſi eſt ciuitas vel alia vniuerſitas.nota.Iac.ſ.de alie.feu.inde poteſt preſumi.& dicam. j. circa materiam tertij nobilis. ¶Sed ſi ſimplicit

Vtrum licentia alienandi extēdatur ad perſonas prohibitas.

pliciter concederet poſſe vendere vel alias alienare &c. Aliter eſſet dicēdum vt patet ex iam dictis:quod eſt tenendū mēti.*Et prędicta vera quando ſimpliciter conceditur & ge- 9
neraliter alienare. ſcilicet ſi ſpecialiter concederetur reſpectu certe perſonę non eſſet dubium quod in talem perſonam poſſet fieri alienatio. Nec ſpectaretur alia licentia,ſed ſi vlterius in aliam perſonam fieret nō valeret alienatio Et ideo ſi detur licentia vendendi amico tali.& vendat alij non valet ita notatur per glo.iij. hic. & idem Iaco. per.l. cum ſeruo.ff. de contrahen.emp.Idem caprio.pro quo.l.ſi quis mihi bona. §.pe.ff.de acquirē.here.&.l.denunciaſſe.§. quid tamen.ff.de adul. & ſic eſt expedita iſta glo. iij. huius.§. ¶Veniamus ad queſtiones. circa hanc materiam primi notabilis. ¶*Quero 10
quid ſi vaſallus vendidit ſine licentia & poſt recuperauit & nunc intro.glo.ij.huius.§. que arguit, pro & contra. Primo quod obſtante recuperatione feudū non amittat vt.l. ex hoc edicto.§.ſi quis.ff.de alie.iu.mu.cā. fac.& l.ſicut.§. ſuperuacuum.qui.mo.pig.vel ypo.ſol.Econtra quod amittat vt.l.j.§. ſi rem.ff.depoſiti.concludit eſſe caſum pro hac parte.§. quid iuris ſi ſit poſt ali e. feud. vaſal. illud recup.c. vno quod incipit preterea.in prin. & hoc ſequuntur doct. ſecundum quod intelligas ſi vaſallus vendidit & tradidit & ſic fuit perfecta venditio & per traditionem tranſlatum dominium vt.§.per traditionem.inſti.de rerū diui. & l. traditionibus.C. de pact. de qua perfectio ne & de aliis habetur in l.j.C.de periculo.& commo.rei vendi. & ita quęſitum fuit ius domino,per quod non obſt.dictus.§. ſi quis cum concord. quia in illis erat res integra:& ita intellexit Bar. licet ſubcincte loquatur in l. ſequitur.§.idem labeo.ff. de vſucap. Sed ſi vaſalus cum voluntate domini alienat & poſtea recuperet quo iure debeat cenſeri illa res dic vt dicto tit. quid iuris ſit &c.§. profecto. per gloſ.& Iaco.& caprioli. Secus ſi contractus eſſet nudus a traditione & ſic extitiſſet res in finibus contractus. quod ſequitur Iaco.in dicto titulo quid iuris ſit &c.quia tunc non intereſt domini nec talis actus eſt prohibitus. ¶*Et iſtud idem 11
dicunt doct. in re emphiteotecaria.Not.Petr.Iac.de act.in rē pro re emphi.§. & circa legem ſi.&c. & ſpec. ti. de locato.§. nunc aliqua.ver.xcv.dictus Pet.Iac. hoc etiam tenet expreſſe in re feudali.in tit.de conditio.ex.l.imperialem.§.callidis.ibi dant alias vendunt & in alios transferūt &c. pro quo l.alienatum in prin.ff.de verborum ſignifi.& pro hoc etiam facit notab

Quādo datur licentia vendendi vni perſonę.

Quid ſit res emphiteoticaria vendatur & poſt recuperatur.

12 notabiliter.l.ij.ff.de reſcin.ven.¶Quero*quomodo ergo ſecundum iſta Procedit quod quotidie ponitur in inſtrumẽtis. Conſtituens ſe ſuo nomine poſsidere &c. iuxta l. quod meo. ff.de acqui.poſſeſ.an ſi ſic dicatur in inſtrumento contractus alienationis rei emphiteotie vel feudalis videatur tradi res. ſpecu.in titu.de emp.& vendi.§.j in prima forma ſuper verbo dare.& in ſecunda forma ſuper verbo. iuris emphiteotici.& in ver.hoc tamen nota.videtur velle quod in inſtrumẽtis emphiteoticis feudi vel locationis verba talia adiecta operentur improprie & ficte vt ſic etiam ſi addicerentur iſta dedit tradidit conſtituens ſe illius nomine vel precario poſsidere &c.non operantur niſi ficte ita quod re vera non habeatur res pro tradita & pro hoc videtur caſus in l. prædia.ff.de acquirẽ. poſſ. quod inſtrumentum continens iſta verba non probet veram traditionem.nec ademptionem poſſeſsionis & ibi not.per Iac.de Are.& Oldra.& Bar.poſt eos. tamen Petr. Iaco.in ti.de actio.eadem ſi agitur cõtra emptorem.in.§. itẽ eſt notandum.iubet omnino in talibus ſubiungi valet.& prędicta voluit & conceſsit dictus venditor ſaluo iure domini à quo tenetur in feudum vel emphiteoſum & ſaluis ac retentis
13 voluntate & conſenſu eiuſdem &c.¶Et*ſic iſta verba pręſeruabunt a commiſſo quia verbum ſaluo eſt magne efficatię.l. ſi debitor.§.j.ff.quibus mod.pign. vel ipo.ſolu. facit.l.j.C.de ſun. pat. ibi ſalua.l.&c. lib.xj. &.l. vniuerſi. ibi ſaluo canone &c.e.ti.¶Pro hoc etiam do aliud fundamentũ:quia iſti ablatiui abſoluti.ſaluo iure &c.faciunt conditionem.l. qui filium in princi.ff.de ma.teſta.& l.ſi quis ita libertatem.§. ſi duo.de ſta.libe. & ſic contractus eſt conditionalis & effectus conditionis impedit tranſlationem dominij & poſſeſsionis. caſus eſt in.l.qui abſenti.§.j.ff.de acquiren.poſſ.& ibi no.per Bart. Et licet propter ignorantiam excuſetur a commiſſo: vt dicã. j.q. xvij. Tamen ex hoc poteſt dari cautella alienanti talem rem. vt faciat contractum conditionalem ſicut etiam notauit.Io.blanchi in ſumma. qui.mo.ſeu amit. .vaſallus.verſi.ſi peritus fuerit &c. Quod maxime prodeſt quandǫ alienans credidit rem liberam. vt ipſam vendat conditionaliter ſi ſit libera & ſi in futurum reperiretur ſeruilis in emphiteoſim vel ad feudum aut alias quod habet venditionem pro non factam &c.per dictam l.qui habenti.§.j.ff.de acqui.poſſ.¶Que
14 ro * vlterius & reddo ad eandem gloſ. ij. An vaſallus poſsit legare feudum vel in eo hęredem inſtituere.& immiſcet quã dam

dam aliam queſtionem. An feudo poſsit ſeruiri per ſubſtitutum ſed illa non eſt propria materia ad preſens & ideo remit to ad notata.ſ.ſi de feu.cõtro. fue.c.ſi quis deceſſerit. & dicetur.j.§.firmiter. Videndum ergo an res feudalis poſsit legari vel in ea heres inſtitui. Et intelligi gl.ac forma quæſtionem legando extraneo vel extraneum inſtituendo deſcendentibus & agnatis deficientibus. Et videtur quod ſic. vt.l. ex hoc edicto §.ſed hęredem.ff.de alie.iu.mu.cã. fac. allegat etiam ff de leg. iij.l.pat.§. Iulius Agrippa.ſed ille text. parum facit. quia ibi fuit nudum preceptum de non alienando merito po tuit inſtitui extraneus. Item pro hoc quia hęredem inſtituere vel legare eſt alienatio neceſſaria. ff. factam habet. Glo. breuiter tenet contrarium quod non poſsit ſic diſponi de re feudali.quia in hoc ordinatio defuncti nõ procedit. vt de ſuc ceſsio.feu.in princi.pro quo.ff.de lega.ij.l.peto.§. fratre.& l. cum pater.§. quindecim. de leg.iij.Idem ſequitur hic Iacob. Quid autem dicendum eſt in rem emphiteotecariam. vide in ſpe.tit.de locato.§.nunc aliqua.verſi.cxij.& ver.cxiij.Et an hęredem inſtituere ſit alienare.vide Iac.in l.ſi quis prioris.§. certum C.de ſecũ.nup.& Bar.in dicto §.fratre.& l.ſi ita quis. §.ea.lege ff.de verborum obligatione. ¶Secundum quorum dicta intellige prædicta ſane in hęredis inſtitutione quia licet res feudalis ſit prohibita alienari a lege.tamen vaſallus poſſet generaliter & vniuerſaliter in bonis hęredem inſtituere extraneum. & tranſiret res feudalis cum vniuerſitate.l.j. ff.de fun.doc. & l. quidam de acqui.rerum domi. cum Cyñ. Impunè etiam abſque pena legis. Sed feudum reuertitur ad dominium.& illud heres reſtituere tenetur cum retinere nõ poſsit.ſ.de gra. ſucce. in feu.§ iis vero in fi.faciunt notata in glo.j.ſ.an.agna. vel ſi.defunc. Sed an locus ſit trezeno. dicetur infra. Et prędicta intellige niſi dominus cõceſsiſſet quod vaſallus,& cui dediſſet id haberet iuxta ea qui dixi. ſ. in iiij. op.quia tunc poſſet inſtituere vel legare.nota.Ioan.Blanchi. in ſumma quibus mo.feu.amit. §.item nec pro anima. Aliâs autem non poteſt feudum etiam per viam teſtamenti aliquo modo diſponi vt.ſ.dixi Nec etiam põt de feudo diſponi per viam aſſignationis vni ex liberis.cũ omnibus liberis reſeruetur.ſ.de ijs qui feu.da. po. §.& quia vidimus in fin.arg.ff.de ope.liber.l.vt iuris iurãdi.§. vlti.& l.iij.§.ſi plures.ſi quis.j.pa. cum Cyn.Hoc communiter tenent doc.Iaco.de domino Ardiſiono in ſumma.§.cum prędictum ſit.ver.verum licet non

poſsit. & Ioan. blanchi. etiam in ſumma ti. quibus mod. feu. amit. §. verum licet non poſsit vbi per eos ponũtur iura pro
15 & contra. ¶ Quęro* an vaſallus poteſt rem feudalem donare. & caſus eſt quod non ſupra qualiter olim feud. po. alie. §. donare. & etiam hoc videtur velle littera hic huius §. cum dicit
16 ibi vel quocunque modo diſtrahere &c. ¶ Sed quid* dicemus in emphiteota glo. monet quęſtionẽ in l. fi. C. de iure emph. & pla. fuit in opi. quod non poſsit ſine conſenſu domini cum ſit alienatio. ſed glo. contra per. l. j. C. de fundi. patri. lib. xj. cũ aliquibus iuribus ſimilibus. Cyñ. ibi ſequitur glo. in originali. & Inno. in. c. potuit. extra de locato. & Ioã. fa. in dicta. l. fi. de iure emphi. & ſpe. ti. de locato §. nunc aliqua. ver. cvij. & Pet. Iac. in ti. de actio. in rẽ pro re emph. qui cecidi in commiſ. §. & eſt notandum quod in illa. l. fi. Cy. vero in additionibus tenet oppoſitum. Placẽ. & Bar. in. l. ſi domus § fi. ff. de leg. j. Si teneamus hanc vltimam opi. quę fuit Pla. tunc idem in emphi. quod in feudum. Si teneamus opi. glo. tunc eſt diuerſitas inter feudum & emphiteoſim. & tunc quęro quę ſit ratio diuerſitatis, & dic quod in contractu emphiteotico fit denunciatio & requiſitio conſenſus domini propter ius prælationis & retentionis. quod in donatione non habet locum. quia non eſt locus retentioni niſi in venditione ergo poteſt donari citra licentiam vel conſenſum domini. Sed in contractu feudali non fit denuntiatio ſiue permiſsionis requiſitio ad hunc effectum. ſed principaliter ne ſeruitia amittantur vt in principio huius conſtitutionis. & ne dominus inuitus acquirat in vaſallum quem habere nolit. s̃. de fratribus. de no. l. ij. inueſti. c. ij. in fin. quanquam in feudo habeat locum ius retentionis: ſed aliomodo vt infrà dicã. ¶ Sed an de donatione debeatur laudimium ſpe. in loco alleg. dicit quod non. Petr. Iaco. quod ſic. in dicto §. & eſt notandum quod in illa. l. fi. de hoc latius dicã. in. q. ſeq. ¶ Quęro an res feudalis poſsit in dotem conſtitui. vt quando vaſallus vult dare rem feudalem filiæ in dotem. & faciunt iura quod ſic. C. de natura. lib. l. iij. in fi. & ff. ſi quid in frau. patro. l. j. §. ſed ſi libertus. ff. qui. mo. pig. vel hipo. ſol. l. ſicut. §. ſed ſi promiſit. ver. quod ſi in dotem. facit etiam. C. communia. de leg. autem res quę. Glo. tamen. hic determinat contrarium. quia eſt caſus. qua olim feu po. alie. §. donare. idem Iac. hic in. q. vnica. & Bertrã. cap. & omnes doct. nec illi. §. donare. eſt derogatum per hanc conſtitutionem. Imò hic potius confirmatur cum prohibeatur alienatio quocunque
modo

modo.& ratio poteſt aſsignari:quia fœmina nõ eſt habilis ad feudum. Vnde ſi prohibetur alienatio in perſonam habilem multò fortius in non habilem arg. autẽ. multo magis.C. de ſacro ſanct. eccle. ¶Quid * autem ſit in re emphiteotecaria 17
an poſsit dari in dotem.vide in ſpe.titu.de locato.§.nunc aliqua.ver.cix.& cx.vbi concludit quod ſic. deſtinguendo tamẽ quod aut pater dat filię in poteſtate conſtitutę in dotem.!& tunc ſi det illam rem inęſtimatam hoc poteſt nec requiritur conſenſus domini.nec eſt locus laudimio.allegat in auten.de non alie.§.emphi coll.ij.ar.l.dos à patre.C.ſo.ma.& l.fi.C.de impu. & aliis ſubſti. aut ęſtimatam tali eſtimatione qui facit emptionem iuxta.l. quotiens.C.de iure dotium.& l. plerunque. §.ſinautem.ff.e.ti.& requiritur conſenſus domini & datur laudimium.quia tranſit domini in maritum vt dictis iuribus:& quia fit eſtimatio quod vult tex. cum gl. in l.fi.§. & ne auaritia.C.de iure emphi.ibi precij vel ęſtimationis.quãdo alio titulo transfertur.Aut pater dedit in dotem filię mãcipatę. & idẽ ac ſi data eſſet ab extraneo. per l.fi.§ ſimiliſque mõ.C.de iure dotium.& l.vna. C.de rei vxo.ac.§.accidit.in fi. &.§.extraneum.& ſtatim dico.aut datur talis res ab extraneo & dicendum ſicut in donatione. Super quę attende quia de hoc fuit diſſentio inter vltramontanos & citramon. Pro cuius euidentia pręmitto quod in.l.fi.C.de iure emphi.fuerunt duę denunciationes ſiue atteſtationes.vna in princi. pro obtinenda licentia alienandi.& tunc competit ius pręlationis & retentionis.quod locum habet,vbi precium interuenit. vt.§. j.&.ij.ea.l.alia fit poſtea pro inueſtitura & laudatione,in quo ſuccedit laudimium.vt.§.& ne auaritia.ea.l. ¶Vnde*doct.vl- 18
tramontani tenent in legato non eſſe locum iſtis atteſtationibus.nec deberi trezenum. & idem dicunt de hęredis inſtitutione. ¶Citramontani dicunt quod ymoſaltim habere locum ſecundam atteſtationem in donatione per verba illius. §.& ne auaritia ibi precij vel ęſtimationis.cum glo.Quia trezenum datur*pro labore domini immittendum in poſſeſsio- 19
nem vt ibi.Et idem in legato ſi fiat extraneo. Not.per Petr. Iac.in alleg.§.& eſt notandum quod in illa.l. fi.vbi clarius loquitur quàm aliquis qui ſcripſerit. pro quo.ff.de leg.iij.l. penul.in fi.Not.etiam per Cyñ. in addi.j.q.iij.l.fi. de iure emphi.¶Prima autem atteſtatio ſine dubio non haberet locum. cum non ſit locus retentioni in donatione legato. vel hęredis inſtitutione & maxime in legato & in inſtitutione quia in

 iſtis

iſtis transfertur dominium per.l.& non per traditionem hominis.l.cum heredes in prin.ff.de acquir. poſſ.& l.j C. communia de lega.cum Cyn.Non autem poſſeſsio. & ideo opus eſt apprehenſione.vt dicta l.cum hȩredes.& quod not.in l.cũ miles in prin.ff.ex quibus cau.maio.ex quo ſequitur quod ſit locus laudimio ſeu trezeno.per dictum.§ & ne auaricia. Sed in hȩredis inſtitutione eſt dubium an in ea debeatur trezenum quia heres ſuccedit in ius defuncti. l. nihil aliud.ff.de verbo.ſig. in quo voluerunt aliqui diſtinguere inter heredẽ ſuum,& extraneum. Sed iſtud nihil credo breuiter quod in hȩredis inſtitutione non requiratur prima atteſtatio.nec eſſe locum iuri retentionis, quia non ſit alienatio vel tranſlatio rei & eius dominij: per hominem immediatè ſed per l. nec eſſe locum ſecundæ atteſtationi & ſic non deberi trezenum; quia licet re vera non continuetur poſſeſsio.tamẽ per fictionem iuris cenſentur continuari de defuncto in hȩredem. & ſic intelligitur quod not.in l.in ſuis ff.de libe.& poſthu.Iſtud notabiliter ſequitur Io.fab.inſti.de hered.quali & diffe.§.ſed ſui.¶Sed an in feudo ſit locus iuri retentionis & laudimij.dicam.j. §. preterea ſi quis. ¶Quero vlterius quid ſi ipſamet mulier habens feudum. quia forte femineum eſt. vel pacto queſitum.iuxta titu.ſ.de benefi.fœminȩ in princi. cum Cyñ. vult conſtituere illud in dotem marito ſuo. an poſsit abſque permiſsione domini dic.quod ſic & ſunt tex.ſ.de inueſti. quã citius accep.a ſemper c. vno in prin. & titu.de eo qui ſibi & hæredum maſ. & fæminis in prin. & ita not. ibi Bertrandus Cap.& Ioã.Blanchi.in ſumma ti.qui.mo.ſeu.amit.§.ſed nunquid in dotem verſi.ipſa etiam mulier non obſt.§. donare.ſ. qua olim ſeu.alie.quia ibi loquitur, quando per dotis conſtitutionem ſit alienatio vera & tranſlatio, vt quando per patrem vel extraneum datur in dotem,de quo dictum eſt in q. præcedenti.ſed hic quando per ipſammet mulierem, ſed Iaco. intelligit in predictis capitulis idem in vtroque caſu per d.§.donare. quia loquitur indiſtinctè. Sed verior eſt opinio præcedens vt aliud ſit in vno caſu,& aliud in alio,Ratio diuerſitatis:quia quando pater,vel extraneus dat in dotem, re vera ſit alienatio & tranſlatio de perſona in perſonam. de quo loquitur.d § donare Sed quando ipſa mulier dat in dotem.ipſa iure naturali & re vera domina remanet:licet iure ciuili & ex eius ſubtilitate ſit in dominio mariti, emolumenti poteſtate.l.doce ancillam C.de rei vendicatio. & l.in rebus de iure

re dot. vbi de hoc: & hoc clarè dicit tex. in l.quamuis in bonis.ff.de iure dotium.Et iſtud verum,niſi dos daretur eſtimata,iuxta l.quotiens.C.eo.tit.¶Et quæ dicta ſunt de re feudali danda per vxorem viro:etiam vendicant ſibi locum econtrà, ſi vir vxori det talem rem donatione propter nuptias eadem ratione niſi fieret pactum de dote vel donatione propter nuptias lucranda in totum,vel in parte.vt.c.nuper. extrà,de dona inter virum & vxo.& eſt teſt.notabilis.ſ. de inueſti de re. alie.fac.§ ſi in fin. quia tunc per tale pactum fuerat alienatio & ideo in hoc non vendicaret ſibi locum. autē. præterea.C. vnde vir & vxor.& not. Iaco.in d.§.fin. ¶Quero an vaſallus poſsit rem feudalem dare in emphiteoſim ſine licētia & permiſsione domini.& tunc redeo ad dictam glo. & dicit glo in fi.forte quod non.cum ſit alienatio, vt § alienationis in autē. de non alie.re eccle. coll. ij. & etiam habetur in l.fi. C. de re. alie.non alie.Hoc ſequitur Iac.& Capreoli.& Ioā. Blanchi,in ſum̄a tit.ſ.ſæpe alleg. emphiteoticus verò contractus &c. limitans hoc, ſi talis vaſallus habeat verum, proprium & rectum feudum: ſed ſi feudum non haberet propriam naturam, tunc poſſet alienare vendendo, donando, libellando, vel in emphiteoſim dando:vt ſ.de feu.non ha propriam na. feu.c.vno.& hoc operatur impropriatio libelli,& propter pactum & legem à domino impoſitam:vt ibi & ſ.ſi de feu.contro.fue.c. feudum ea lege:vbi autem feudum haberet rectā & propriam naturam feudi non poſſet alienari ſine permiſſione domini, vt hic, niſi proximiori agnato ſucceſſuro in feudum, vt dixi ſ.in prima opi.vel niſi alteri donaret in feudum.de quo dicetur.j.§.callidis. & tunc debet concedi & traſferri cum ea lege & conditione ac qualitate cum quibus habet propriè vaſallus alienans & in talem qualis eſt transferens:vt ſ.de leg. Corradi.c.ij.§. ſimiliter.& §. perfecto. Nec obſt.c j in fi.de alie feu.paterni.vbi vaſallus vendit. proximo ad libellum : & ſic aliter quàm haberet : quia ibi dicitur non valere vt libellum, ſed vt refutationem & ibi per doct. Sed Ioan.fab.inſtit locati §.adeo videtur eſſe in contraria opinione quòd imò vaſallus poſsit dari in feudum reprobando glo.iſtam.Sed ſalua ſua pace dictum ſuum non poſſet ſuſtineri. quia præſupponendo feudum habere propriam naturam: ſecundum hoc fieret dando in emphiteoſim alienatio,& alio modo,& per alium contractum, quam ipſe concedens haberet.Sed dando in feudum fit ſub eodem contractu,nec domi-

no paratur prçiudicium imò fit melior conditio ſicut dicetur j.§.calidis. Veruntamẽ vt dicit Ioan.fab.contrarium videmus vſitari,quod domini caſtrorum dant in emphiteoſim res particulares talis caſtri vel eius territorij & hoc etiam velut dominus genitor meus in conſiliis ſuis, in nono conſilio,quod incipit, quæritur de hoc, vbi vide & in iſto attenderetur. conſuetudo & in hoc bene. dicunt. ſed quantum eſt de iure feudorum credo verius quod prçdixi.Pet.Iaco.in titu.de condi.ex lege,imperialem.§.callidis.circa finem,dicit,de conſuetudine ſeruari quod vaſalli hodie paſcua, & loca inculta, & herma concedunt ruſticis in emphiteoſim:& hoc tolerat conſuetudo. ¶Quæro an vaſallus poſsit dare ad libellum vel ſimilem contractum? dic quod non: quia hîc prohibetur alienatio vel diſtractio quocunque modo.imò ſpecialiter prohibetur contractus libellarius vt patet in prin. huius conſtitutionis ibi, quadam colluſione libelli nomine vendiderant & quia fieret alienatio aliter quam haberet alienans.Nec obſt. c.j.de alie.feu.paterni in fine. quia ibi non valet, vt libellus: ſed vt refutatio,vt dixi in quæſt.præcedenti.¶Quæro an poſſit feudũ locari vel arrẽdari ſine voluntate domini?dic quod ſic:niſi fiat in fraudẽ: vel niſi fiat in perpetuum? vel ad non modicum tempus vt.ſ.qua olim.feud po. alie.§.donare.& in auten.de non alie.§. alienationis. & ff.ſi agric. vectigal.l.j.in fi.& l.fin.tangitur.j.in fi.vij queſt.materiæ ſecundi notabilis. & iura quæ ibi quæſtione nona allegantur, potes hîc iungere.
21 re. ¶Quæro an res * feudalis poſsit diuidi ſine conſenſu domini dicetur j. in §.prçterea ducatus.& dic vt ibi. Quæro an res feudalis poſsit cum alia permutari vel fieri cambium ſine conſenſu domini:de quo cambio fit mentio ſuprà de contro.inueſti.§. cum autem, & quo tempore miles. inueſti pe. debe.c. ij. Et breuiter dic ſecundum omnes, quod non. quia eſt alienatio,& quaſi venditio,vt habetur in ll.ſeq. ff.ad legẽ flauiam.de plagi.l.lege flauia.& de libe.cã.l.intantum.& l.ſequen.& quando acti.de pecu.eſt.an.l.j.§.in alienatione. & in auten.de nõ alie.§.alienationis.C.de rerum permu.l.permutationũ.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.l.fi.C.de prædiis minorũ l.nõ ſolùm.& ff.de rerũ permu.l.fi.hoc ponit Odo.in ſumma.eo.ti.§.itẽ prohibet permutare &c.& iſtud idem tenet Pet.Iac.ti. de condi.& lege, imperialẽ.§.callidis.ver. prouidetur ergo, vbi vide.Et iſtud idẽ dicũt multi doct.in cõtractu emphiteotico, vt ſit prohibita permutatio ſine licentia domini, vt habetur

betur in ſpecu. titu.de locato.§. nunc aliqua. verſicu. cxxj.& Ioã. Fa.in.l.fi.C.de iure emph.ſed Pet.Iac. in titu. de actio.in rem pro re emphite.quæ cecidit in commiſſum.§.eſt notandum, quod illa.l. fin. &c. dicit rem emphiteotecariam poſſe permutari ſine conſenſu domini, cum prima atteſtatio non ſit in hoc neceſſaria, nec habere locum ius retentionis: ſed bene habere locum, ſecundam atteſtationem pro inueſtitura, & pro hoc deberi laudimium ſecundum æſtimationem, vt §. & ne auaricia C. de iure emphiteo.ibi, precij vel æſtimationis.cum gloſellis ibi poſitis: & in §. neceſsitatem. glo. ſuper verbo,tranſponere, dicit ſcilicet permutando:& idem dicit Pet.Iac.in loco alleg.in cōtractibus innominatis ſcilicet do vt des:facio vt facias.iuxta l.naturalis.ff.de preſcrip.verb. & l.ex placito.C. de rerum permuta. cum ibi nota. per doc. quamuis permutatio ſit etiam contractus innominatus. cum nomen ſuum non ſit proprium in ſpecie,ſed in genere.& idē eſt quod do vt des. notatur in rubrica d. tituli. C. de rerum permu. ¶Quæro an poſsit dari in ſolutum: dic quod non:per iura qui per fundamentum precedentis quæſtionis allegata ſunt.& facit.l.ſi fundum.C.de euic.notat.Io.blanchi.titu.ſ.al leg.§.item nō poterit in ſolutum.&c.¶*Quæro an per iudi. 22
cium vel tranſactionem poſsit alienari.dic quod ſic,dum tamen fiat ſine fraude.caſus eſt ſ.ſi de feud. contro.ſue.c.ſi vaſallus de ſuo.& de cōte.inter do.& vaſ.c. vno. vbi de hoc per Iaco.& per Caprioli. & de hoc per Ioan. Blanchi.in ſummā, quibus mo.feu.amit.§.tranſigere tamen &c. & de tranſacti. ſi res tradatur.debetur laudimium. C.de vſuca. pro emp.l.ex cauſa.in glo.ſecus ſi retineatur.l.dedi.§.ſubtilius.ff.de cōdit. ob cauſ. quia tunc videtur potius redimere vexationē ſuam. extrà,de ſimonia.c.dilectus.ita tenebat Oldrad.vt in ſuis ſcriptis reperitur. ¶Quæro vidimus vaſallum non poſſe alienare rem feudalem ſine permiſsione domini, Quid ecōtrà nūquid dñs poſsit alienare ſuū maius dominium,ſine voluntate vaſalli de hoc dic vt.ſ.§.præterea ducatus in fi.& ibi videbitis materiam plene. ¶Quæro dicitur hic prohiberi alienationem ſine permiſsione domini, quid ſi dominus eſt ſciens & non cōtradicit ſed tacet,an ſufficiat:& videtur ꝙ ſic,ita ꝙ valeat venditio:qnia ſciētia & patiētia operātur cōſenſum.l.j.C. de remiſ.pig,& l,ſi hypotheca, e.ti.& l.quidā.ff.de euic.& l, creator.de reg.iur.& l.honores.§.ſi.ff.de decu.& l.q patitur, ff.man.cū Cyn,Glo.ſ.de prohi.feu.alie.per Lotha.c.j.gl.iiii.

eſt

eſt opinionis, q̄ dñs tacens habeatur pro conſentiente. quam ſequitur ibi Iaco. de Bel. viſu. maximè quia agitur de venditione: iuxta nota. in l. Caius. ff. de pigno. act. In contrarium facit quia tacens habetur pro contradicente. l. qui vas §. vetare. ff. de furtis. & l. filiusfa. §. inuitus. ff. de procur. maximè vbi agitur de præiudicio, vt ibi. & hanc partem ſequitur Caprioli in d. c. j. quia licet in re aliena inuito domino venditio fieri poſsit. l. rem alienam. ff. de contrah. emp. tamen non propter hoc dominus ſciens & patiens conſentire videtur, cùm ſciat ius ſuū durare, propter huius legis prohibitionē. l. ſicut. §. non videtur. ff. qui. mo. pign. vel hypo. ſolu. Itē* alia ratione, quia
23 prohibitio alienationis eſt introducta in fauorem reipubli. vt vaſalli non poſſint alienare feuda. propter publicam vtilitatē vt in hac conſtitutione in prin. & d. c. j. in prin. Reſpondet ad iura contraria. vnde non obſt. l. j. C. de remiſ. pigno. quia ibi hoc eſt fauore libertatis. Non obſt. l. ſi hypothecas quia ibi fuit ſubaſtatio ſolenniter facta: ideo creditores habentur pro conſentientibus per ea quæ habentur in l. j. C. de fide inſtru. & iure haſtę fiſ. lib. x. non ob. l. creditor. quia ibi cōſentijt nō obſt. l. quidam. quia ibi precium recipit. non ob. l. honores. in fi. quia ibi eſt ſpeciale, vt habeatur pro conſentiente, propter indemnitatem reipublicę vitandam. Iſta ſunt verba ſua ſatis notanda. Quid dicēdum iſta eſt vna via brocardica de cuius materia poteſt videri per glo. ſ. de benefi. fratris, & qualiter frater fratri &c. plenius per Dyn. in c. qui tacet. extrà de reg. iur. l. vj. ¶ Sed reſtringendo ad propoſitum, breuiter credo diſtinguendum, quando venditur res feudalis, aut dominus habet ſcientiam non certam, ſed erroneam & tunc non vide-
24 tur conſentire. l. ij. ff. de iudi. quia nihil tam contrarium conſenſui* quam error. l. ſi per errorem. ff. de iuri. om. iudi. no. ſ. ti. ij. c. j. glo. iiij. in fi. ſ. alleg. & in hoc benè loquitur glo. ibidem. Aut habet certam ſcientiam, & tunc aut dominus non erat præſens in contractu, ſed ſciens. & credo in hoc optimè procedere opinionem Caprioli. maximè cum domino debebat denunciari vt haberetur eius promiſsio & conſenſus ſiue licentia vendendi: & ſic non fiebat denuntiatio ſolùm ad certiorandum, ſed etiam ad aliud de nouo fiendum. ſcilicet, concedendum licentiam & promiſsionem: & ideo non ſufficit ſola ſcientia, caſus in l. denunciaſſe. §. j. ff. de adulter. & ibi not. per Bar. Secus ſi fieret denunciatio ſolum ad certio-
25 randum. quo * caſu non eſſet neceſſaria: quia qui certus eſt

amplius

amplius certiorari non debet ſic loquitur.l.j. in fi.ff. de act. emp.licet Dyñ.aliam dederit doctrinam in c. eum qui certus. de regu. .iur.lib.vj. quem recitat Cyñ. in l. empt. C.de euict. Aut dominus eſt præſens habens certam ſcientiam, & tacet & hic eſt & maius dubium,quia gl.iiij.c.j.ſ.ti.ij.expreſſè etiam dicit dominum videri conſentire,& Iac.idem vt dixit ſ. pro quo.l. ij. in prin.ff. ad municipal. & quod not.in l. Caius.ſ allega. Sed attentis præmiſsis cum hic agatur de pręiudicio domini & reipublicæ(vt dictum)eſt talis pręſens nõ habetur pro conſentiente.pro quo l.j in fi. & l.ij. & iij ff. de aucto.tu.Et quia fit ſpecialis prohibitio alienationis ſiue per miſſu. per quod non obſt. ratio quæ fit per l.rem alienam.& per notatã in l. ¶Caius.ſ.alleg.quia rei alienæ non prohibetur venditio,imò in tex d.l rem alienam.de contrah.emp.dicitur poſſe diſtrahi. intelligendo, de re cuius habetur commercium. per quod non obſt.l. ſcilicet celſus eo.ti. Sed quia hic fit prohibitio rei feudalis nedum in fauorem domini,ſed & reipublicæ vt dictum eſt,videtur mihi ſequendam opinionem dicti Caprioli,tanquam veriorem.¶Quæro hic habes quod non poteſt alienari feudum ſine licentia domini, ſeu eius conſenſu & permiſsione: quid ſi dominus permittit & vaſallus alienat, an dominus remaneat directus dominus: hoc pro tanto quęro,quia videtur quod non?quia qui alij cõſentit,iura ſua perdit.l.ſi.ff.de inoffi. teſta.& l. cum quidam. C.de amit.tu. no.ſ.titu.ij.c.j. glo.iij.facit. C. de re alie. non alie.l. ſi fundum à contrario ſenſu. & eſt caſus cum ratione ſ.quid iuris ſit. ſi poſt alie.feu. &c.§.perfecto. vbi ſi vaſallus vendat feudum voluntate domini & poſtea recuperet, non habebit iure feudi.& ratio eſt,quia ibi vendendo tranſlatum eſt voluntate domini vtrunque dominium:vt ibi notatur per Iaco. & Capriol. ¶Vnde* & breuiter dicẽdum eſſet quod ſi 26 dominus conſentiat ſimpliciter alienationis rei feudalis ſibi pręiudicat.ſecus ſi ſimpliciter det aſſenſum vendendi ius ipſius vaſalli,& pro tanto vt declaretur animo, & dominus ſibi proſpiciat vtile eſt quod permittat & conſenſum præbeat, ſaluo directo dominio:& idem no.ſ.§.inſuper.in fi.iure ſuo. Et ideo cõmuniter ita fit, & practicatur pro quo optimè l.ſi 27 debitor.§.j.ff.qui mo.pig.vel hypo.ſol.¶Quæro*quid ſi vaſallus qui alienat feudũ ſiue permiſsione domini,ſit ignorans dic quod liberatur à perditione ſeu amiſsione: niſi haberet craſſam & ſupinam ingnorantiam, vt ſ.ſi de feu.contro.ſue.

Quid ſi quando vaſallus eſt ignorans.

c.ſi vaſallus feudũ.& ſ.de cõtro.inter dñm & emp.feu.c.vno. vbi de hoc,ſuper quo eſt cautela faciendi cõtractum cõditionalẽ de quo dixi ſ.in ij.q.vide ibi.¶Quæro,ſi vaſallus alienet ſine permiſſione dñi, quo iure & qua actione dñs petet rem ab eo in quẽ facta eſt alienatio? Iaco. remittit ad ea,q̃ habẽtur in d.tit.de cõtro.inter dñm & empt.c.vno.& ſi de feu.cõtro.fue.c.ſi vaſallus feudũ dicam.ĩ.§.pœna.¶Quæro, quid ſi feudũ quod videtur ſi paternũ ſiue antiquũ in quo agnati ſuccedũt deſi:iẽtibus deſcẽdentibus, an tũc vltra permiſſionem dñi ſit neceſſarius cõſenſus agnatorũ?videtur ꝙ ſic cũ in feudo tali ſit potior cõditio agnatorũ quã dñi ſupra, qua.olim feu.po alie.§.porro.& videtur tex.ſupra. de alie. feu.paterni. c.j.in princ.vbi tex.dicit alienationẽ aliter nõ valere.Sed dic ꝙ vẽditio valet interueniẽte dñi permiſſione ſola,licet reuocabiliter:quia agnati reuocãt poſteà,vt c.Titius filios.ſupra, ſi de feu.cõtro.fue.nõ ob.d.c.j.de alie.feu.paterni. quia cũ dicit ibi,non valet ſub irreuocabiliter. ¶Et ideò ad hoc, quod alienatio valeat abſq; ſpe reuocationis, denunciandũ proximioribus agnatis cũ eos tangat ne ex hoc poſſet lædi.l nam ita diuus.ff.de adoptio.l.in diẽ.& l.in concedendo.ff.de aqua plu.ar.& l.per fundũ.ff.de ſerui.ru.prædi.cũ Cy. Sed nũquid vocandi ſunt oẽs,vel omniũ cõſenſus debeat requiri?Caprioli dicit oẽs agnatos vocãdos:quia primis deſi:iẽtibus veniũt ſequẽtes.arg.l.peto.§.fratre.& l.cum ita.§.ſi.ff.de le.ij.ſ.ſi vaſallus.feu.prin.c.vno.& de eo qui ſibi & hæredi.ſuis.c.vnico cum Cy, Bar. verò in ſimili dicit alibi vocandos ſolum illos, qui ſunt proximiores in primo gradu.l.j.§. pe.ff. de ven.inſpici.notatur per eum in l.in diem.ff.de aqua plu.ar.& in cõſtitutione ad reprimenda in glo. ſua ſuper verbo, per edictũ facit quod ipſe notat in l.ſi eo tẽpore.C.de remiſ.pig.¶Quæro,quid ſi vaſallus coactus à iudice vendat:an cadat in commiſſum?dic quod non:quia tantũmodò prohibi videtur alienatio, quę voluntate fit: non quę ex neceſſitate , vel per coactionem.l.alienationes.ff.fa.her.& l.j.de fun.do.iudici enim habuit parere:ergo dolo caruit.l.non videntur.§.j.ff.de reg. iur.& qui facit ex neceſſitate, dolo facere non videtur l. lib. hõ j.in prin.ff.de here.inſti.no.Io. Blãchi. in ſumma ii.qui. mo.feu.amit.§.ſed quãdo poteſt ſi coactus.idẽ Ia.de domino Ardiſione in ſumma.§.cũ ſupradictũ ſit ver. ſed quando poteſt.& hæc ſufficiant quoad,materiam primi notabilis.¶Ve-
28 niamus* nũc ad materiam ſecũdi notabilis.De prohibitione

impi

impignorationis habens in prima parte huius § habito qualiter prohibetur rē feudalē pignorare opponitur ſ.qui. mo. feu amit.§.ſimiliter & §.rurſus cum Cy.vbi fit pignoratio vſque ad medietatem.So.dicebat Pileus,quod vſque ad medietatē erat & adhuc eſſe permiſſum.& reſpondebat ad hanc cōſtitutionem,quia loquitur de alienatione fraudulenta:ſed cōtrà eum in aperto eſt iſte tex qui expreſſè prohibet pignorationem in totum vel in partē:quia hic ſunt verba ſimul colligata ſub quodam ſcruto verborū, cum dicitur,vt nulli liceat feudum totū,vel partem aliquam vendere,vel pignorare,vel pro anima iudicare ſine permiſsione &c. Et ſic illa verba,totū vel partē referuntur etiā ad pignorationē cum omnia iſta verba textus vnā Latinitatē & perfectā orationē faciāt,quod ſcrutū verborū dicitur. de quo vocabulo habetur in l.deniq;. §. ij ff.de minor.& l.malū.§.ſtructurā de verb. ſig.& in talibus colligationibus verborū facientiū orationem perfectam dicitur,ꝙ nō eſt ordo:quia ſimul videtur diſpoſita & prolata. l quidā teſtō. ff.de pec lega.& maximè quia hic verba hæc in totū vel in partē præcedūt & ſic referūtur ad omnia ſequentia, vt l.iij.§.ante hæredis ff de lib.& poſth.fac.c ij. requiris. extrà,de app. Et ideò glo.j. hic ſoluit aliter quàm hic corrigantur cōtraria & plenius poſuit ſ.de alie.feu.in prin.& hoc ſequūtur omnes doct.Iaco.de Odo.in ſumma d.titu qui.mo. feu.amit.& Caprioli, nec eſt verum ꝙ iſte § habito. loquatur ſolū de alienatione fraudulenta:ſed de omni alia ſine permiſsione domini:de fraudulenta verò bñ habetur ſpāliter in §.callidis.j.e.l.& ibi videbitis. Opponitur hic prohibetur feudum alienari vendi,vel diſtrahi,& vlterius additur non poſſe pignorari cōtra.l.quia hoc fruſtrà fuit expreſſū de pignoratione,tū quia anteà fuerat prohibita.ſ.de inueſt.de re.alie. fac.§ fi.in fi.tū quia appellatione alienationis continetur pignoratio.l.ſi C.de re alie.nō alie.& ff.de lib cā.l.ſi vſumfr.§. 29
j.&.l.j.§.fi.ff.que res pig.obli.poſ cū.Cy. Et qui tacitè inerāt. dū exprimuntur nihil operātur.l.iij.ff. de le.j.So. dupliciter, Primò ꝙ licet de pignoratione prohibita eſſet prouiſum,& ſub nomine alienationis cōtinetur tamē voluit loqui, ſpecialiter de his, & ſpecialiter prohibere ne viderentur quaſi neglecta, ſicut dicitur in l.itē apud Labeon. §. hoc edictū.ff de iniuriis. Secūdò poteſt ſolui, ꝙ fuit neceſſariū exprimi de pignorat.quia ſi ſolū feciſſet mēſionē de alienat.certè ſub nomine alienationis, nō cōtineretur pignoratio. cū tūc agatur de prohi

prohibitione quæ continet partim odium & partim fauorẽ: odium, ſcilicet, aduerſus vaſallos alienantes, fauorem verò reipublicæ & ſtatus imperij vt ſ. in prin. huius conſtitutionis. ¶Pro cuius declaratione ſciendum eſt, ſecundum glo. & doc. quod verbum, alienationis, quandoque ſumitur ſtrictè pro omni actu, per quem transfertur dominium: vt l. j. C. de fun. dota. quandoque ſumitur largè. vt c. nulli extrà, de re. eccle. non alie. cum ſuis concor. & in aut. de non alie. §. alienationis. & §. quia verò Leonis. coll. ij. Item vltra dicunt doc. quod ſi in prohibitione alienationis verſatur merus fauor, & tunc nomine alienationis pignoratio continetur: ſicut prohibitio alienationis feudi dotalis rei minoris & eccleſiæ: ſic loquitur d. l. fi. de re alie. nõ alie. & d. c. nullis. & C. de prædiis minorum in rubrica. & l. & ſi præſes. & ff. de rebus eorum per totum. Si autem prohibitio alienationis contineat merum odium, tunc nullo modo cõtinetur pignoratio, vt l. alienationis verbum. ff. de verbo. ſignifi. & d. l. j. de fun. dota. Si verò continet odium & fauorem, niſi expreſſè. l. hoc dicat: vt hic. Et ideo fuit hic neceſſe quod imperator expreſſerit de pignoratione, & iſta multum rationabiliter deduxit dominus genitor meus in ix. c. ſuorum conſiliorum. Opponitur extrà de feud. c. j. Sol. ibi ſpeciale quod vaſallus poteſt obligare rem feudalem domino, non autem alij vt hic. Opponitur quod imò poſsit res feudalis pignorari: vt l. res vectigalis. ff. de pign. & l. tutor. §. fi. ff. de pigno. ac. ¶Si tamen ipſa res emphiteotecaria perueniat ad dominum, vt ad dominum ſcilicet. quia res cecidit in commiſſum: vel quia cùm alij venderetur ipſe retinuit & comparauit eodẽ precio pignoris obligatio euaneſcit. vt l. lex vectigali. ff. de pigno. ſecundum Fab. But in titu. de ac. in rem pro re. emphi. §. Item eſt notandum quod emphiteota. Sol. ibi de re vectigali. ideſt emphiteotecaria, quæ bene poteſt pignorari, vt ibi & no. in l. fi. C. de iure emphi. per glo. & Ioan. Fab & per Inñ. in c. potuit. extrà, de locato. de quo in Spec. ti. de locato. § nũc aliqua ver. cxxij. vbi etiam dicit cautellam, quod emphiteota denunciet domino, ſi velit ſibi mutuare tantam pecuniam quantam reperit ſub pignore rei quod præferatur, alias neceſsitate vrgente alij pignorabitur. quę cautela eſſet propria in re feudali. arg. extrà, de pig. c. j. & de vſur. c. j. ¶Sed tunc quæ eſt rõ. quod emphiteota poſsit impignorare & non vaſallus. dicit Guil. de Cug. ſ. in princ. huius libri quod emphiteota habet plenius ius

Qualiter ſumatur verbũ alienationis, &c.

Vna ex differentijs inter emphit. & vaſallum.

ius in re,quã vaſallus:ideo difficilius amittitur. nec eſt perſo-
naliter obligatus,ſed ſolum res eſt aſtricta ad penſionem:ſed
vaſallus eſt obligatus perſonaliter virtute iuramenti ad ſer-
uiendum , & domino obediendum. Sed fortè melior rõ fuit,
quia per pignorationem fit tranſlatio poſſeſsionis in credi-
torem,vt dicam.j.in prima q.& hîc fit prohibitio nedum re
ſpectu domini,ſed & poſſeſsionis. vt ibi dicam. Aliud autem
in emphiteoſi : quia ibi fit prohibitio reſpectu domini. Ve-
niamus ad quæſtiones. & primò quæro , hîc prohibetur rei
feudalis pignoratio,an poſsit hypothecari.ſcis enim quod dif
ferentiam eſt inter pignus & hypotecam:& ponuntur vt di-
uerſa.quoniam pignus dicitur quando res ſimul obligatur &
traditur.ſed quando ex conuentione ſolum obligatur abſque
traditione eſt hypotheca *vt iſta de plano literaliter haben- 30
tur iſti.de actio.§.item Seruiana.& ff.de pig.act.l.ſi rem alie
nam.§.propriè pignus.& ibi per Dyñ. & Ioã.Fab.licet gl.ibi
ſuper verbo,maximè. videtur dicere quòd pignus dicitur in
re mobili: cum ſua etymologia ſit à pugno:cuius dictũ pro-
cedit ſi ſumatur pignus propriè & ſtrictè.Sed largè etiam di
citur res immobilis pignus, ſi ſimul obligetur & tradatur,ſe-
cundum prædictos doct.& probatur C.de pig.l.cùm te. & l.
ſi durum.& extrà, de pig.c.illo nos.& ſ̃. de feud.da.in vicem
l.com.c.quidam obligauit, modò ad quæſtionem dico & re-
ſpondeo,quod licet prohibeatur hîc pignoratio: non tamen
eſt prohibita hypothecatio. tex. enim ſolum loquitur de pi-
gnoratione rei feudalis,quæ propriè per traditionem ad aliũ
trãsfertur, reſpectu poſſeſsionis quæ alias gageria dicitur in
c.j.extrà de feudis. & cùm agatur de odio iuxta ea. quæ dixi
ſ̃.in ij.opi. ergo debeat ſtrictè teneri, & non ampliari.l. cum
quidam. ff. de libe. & poſthu. & hoc ſequebatur notabiliter
Odo.in ſumma, quibus mod. feu.amit.§. item nota quod in
conſtitutione quicquid dixerit Ioã. Blanchi.in ti.ſ̃.ſæpiſsimè
alleg.§. item nunquid ſi amittit vel alienat tamen poſſeſsio-
nem &c,allegans.ff.de alie. iudi.mu. cau.fac.l. item ſi res.§.
ij.ſed contrà eum eſt quod ibi not.& l. non ſolùm. in princi.
ff.eo.ti ſic debet intelligi quod ponit Io.Fab.in d.§.item Ser
uiana. & pro hoc facit rõ huius l. concedendæ, qui fuit, quia
feuda reperiebantur tranſportata & alienata in alias perſo-
nas : & ſic vaſallos eſſe exutos rebus feudalibus. vnde debita
ſeruitia amittebantur:vt ſ̃.in prin. & clarius in conſtitutione
Lotharij.ſ̃.ti.ij.c.j.ibi, omnibus beneficiis exutos &c. prohi-

Differentia inter pignus & hypothecã.

betur ergo tranſlatio feudi,nedum rõne dominij vtilis, quo caſu eſt alienatio.ſed etiam reſpectu poſſeſsionis ſiue detentionis in creditorem transferendæ:cum tunc ſit eadem ratio amittendi ſeruitia : creditor enim poſsidet iuxta notata. in l. cum notiſsimi.§.ſed cum illud.C. de preſcrip.xxx.vel.xl. annorum. Et ex hoc apparet ratio inter feudum & emphiteoſim,vt tetigi ſ in iiij.op.quia in emphiteoſi nõ inſpicitur nec prohibetur pignoratio:ſed benè in feudo, quia ibi ꝓhibetur non ſolùm alienatio reſpectu dominij. ſed etiam poſſeſsionis. Præterea in emphiteoſi ſufficit domino penſionem ſibi ſolui.& rem ſibi eſſe aſtrictam ad quemcunque trãſeat: aliud autem in feudo , quia ibi attenditur obligatio perſonalis vaſalli,qui habet domino ſeruire, & ad illud ſeruitium quando tamen eſt indeterminatum , eſt aſtrictus , virtute iuramenti fidelitatis.vt nota.per glo.& Iacob.in c.fin.ſ.de capi.qui cur. ven.&.ideo tunc poteſt feudum refutare: ſed aliud in emphi-
31 teota,vt ſ.de vaſallo qui contra conſti. lo.c. vno.& ibi etiam per Iaco. & Bar.in l.iis cum quo.ff.de aqua. plu.ar. ¶ Quæro an prædicta procedũt,quãdo res feudalis ſpecialiter impignoratur. Sed quid ſi vaſallus generaliter impignorat omnia bona ſua:an tunc veniat feudum in illa generali obligatione? videtur quod ſic,vt tranſeant cum vniuerſitate quę alias non tranſirẽt per ſe.vt l.j.ff.de fun.dota.& l.quędam.ff.de acqui. re.do. Sed dic contra quia in iis quę per ſe non trãſeunt ſine comiſſo,vt ſunt feuda,nihil operatur generalitas: nec ſub illa veniunt,vt ſ.ſi de feu.controuer.ſue.c.in generali.& de capi.qui cur.ven.c.j.facit l.j.C.quæ res pig.ob po.& l.obligatione generali.ff. de pig. hoc expreſſè ſequitur Odo. in ſumma titu.qui.mo.feu amit.§.item nota quod in conſtitutione,ver. & enim ſi vaſallus & Io.Fabri inſti.de rerum diui.in prin.facit quod not.Inno.in c.ex literis.extrà.de iure patr.& Bar.in
32 l.codicillis.§. inſtituto. ff. de leg ij. ¶ Quæro, an poſsit in re feudali conſtitui pignus iudiciale , vel pretoriam? dic quod, ſic,cum fiat per iudicem,& fieri debeat in ſubſidium,deficiẽtibus aliis bonis ar.ff. de re.iudi.l. commodis.& l. ſtipendia. C.de execu.rei.iudi.& l.executores.C.q̃ res pig.ob po.& præſeruatur à comiſſo:quia nõ ex volũtate, ſed ex neceſsitate fit iuſſu iudicis.l.alienationes.ff.fa.herc.& l.j. de fun.dotali.pro quo bene facit.l.paterni in prin.ff.de leg.iij.& l.pero.§. prę-d.ũ.de leg.ij.hoc expreſſè ſequitur Io.Blanchi.in ſumma.qui mo. feu. amit.§. poſſet queri an pignus iudiciale. facit quod

dixi

dixi ſ.circa materiam alienationis in vltima q.idem Iaco.de domino Ardiſsione in ſumma.§.cum prędictum ſit.& §.poſſet queri an pignus iudiciale &c. Quæro quid econtrà,an dominus poſsit proprietatem feudi obligare?gl.j.in fi.dicit hîc quod ſic,arg.l.ij.C.de vſufruc. &.l.tutor.§.fi. cum.l.ſe. ff.de pig act. quod ſequitur Iac. in ij.q. & eſt caſus ſ. de feu.da.in vicem legis commi.c.quidā obligauit. ¶Quæro an vaſallus poſsit imponere ſeruitutē in feudo, intelligēdo de ſeruitute reali, quę debetur à re rei, vel de ſeruitute, quæ dicitur ius quoddā conſtitutū.iuxta l.vt pomum.ff.de ſeruitu.& l.pecoris.ff.de.ſerui.ruſti.prędio.& dicūt doc.quod nō poteſt impo ni talis ſeruitus, vel tale ius. vel aliquid aliud fieri, per quod fiat feudi cōditio deterior: maximè cū ſit quædā alienatio.l. fi.C.de re.alie.nō alie.l.lex Iulia.ff.de fun.dota.& l.nō ſolū.§. ad iura.de alie.iudi.mu.cauſa fac.non tamen propterea cadit in cōmiſſum : ſed interim toleratur præiudiciū ipſius vaſalli per l.iij.ff.de ſeruitu.titu.generali cū ibi nota. ſed nō præiudicat domino & ideo quotiens feudū ad dominū reuertitur, nō tenetur illud ius ſeruitutis obſeruare caſus ſ. de inueſtitu. de re.alie.fac.§.quid ergo.de quo ibi per docto.& per glo.ſupra,de capitulis Corrardi.§.prim.in prin.magnæ glo. & per Ioā.Blā.in ſumma titu.quib.mod.feu.amit.§.ſed nūquid ſi ſeruitutē. ¶Et iſta intellige quādo feudū reuertitur ad dominū, vt dominum,vt quia ſibi aperitur ex aliqua cauſa.vt dicto.§. quid ergo. Secus ſi reuerteretur ad dominū vt ad priuatum: vt quia vaſallus donauit domino feudi vel eum hæredē reliquit,quia tunc ex qua perſona quis lucrum capit eius factum approbare debet: vt.l.ex qua perſona.ff.de regu. iur.& iſtud fuit dictum Pet.de bel.partica.in.l.iij.ff.de ſeruitu.titulo generali.& etiam Pet.Iaco. in titu.de actio. in rem pro re emphiteo.quę cecidit in commiſſum.§. item eſt notandū quod emphiteota &c.§.& etiā eſt notādum quod ſi dominus. quod prodeſt ad multa. ¶Et facit ad quęſtionem quā vidi de facto de vaſallo qui data ſibi certa quātitate pecuniæ remiſit hominibus ſuis auxilium ſolitum de certis hominibus armorū equitibus.& poſt feudum fuit apertum domino:quod dominus non tenetur illam remiſsionem ſeruare:cū ex illa fiat deterior conditio feudi.& ita fuit iudicatum per dictum.§.quid ergo reſolutione in iure datoris reſoluitur ius acceptoris: vt lege lex vectigalis.ff.de pigno. & ſupra de controuer. inueſtitu.§. fina.& ibi per Iaco. & per Barto. in lege in diem. ff.de

33 *Vaſallus non poteſt in feudo ſeruitutem cōſtituere.*

Reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptoris.

ff.de aqua pluuia.arcen.& hoc videtur dicere textus in.§.pena. infra ead. ibi & ad dominum libere reuertatur &c. quaſi dicat reiecto honore. licet in alio ſignificato poſsit ſumi. vt ibi dicam.¶ Quęro quid econtrà an dominus poſsit imponere ſeruitute.n in feudo vel aliud ius in preiudicium vaſalli. Dico quod non parit.ad quod benefacit lege ſed & ſi quid in ędificauerit.§.fina.cum lege ſequenti.ff.de vſufructu.&c. ¶ Quæro nunquid vaſallus poſsit in feudo conſtituere formalem vſumfructū vel vſum:volūt aliqui dicere idem quod dictum eſt in ſeruitute.vt non valeat conſtitutio vſusfructus cum appellatione alienationis lege fina.C.de reb.alienis non alie.in preiudicium domini ſed benè in prçiudiciū alienantis.per quid ergo ſupra de inueſti.de re alie.fa..Sed tu dic quod non valeat conſtitutio vſufructus vel vſus. probatur primo iuribus l.ſed & ſi pecunia.§.nec vſufructus.ff.de re.eorum.qui ſub tu.& l.in venditione.in prin.ff.de bo. auten.iudi.poſ.& quia vſufructus eſt pars dominij.l. iiij.ff. de vſufru. Secundo probatur ratione quia in hac cōſtitutione prouiſum eſt inhibendo alienationes & tranſlationes rerum feudaliū. nedum reſpectu dominij ſed etiam poſſeſsionis: iſtud dixi.ſ. in eadem materia. in.j.q. & non eſt dubium quod in hoc ſit tranſlatio rei in poſſeſsionem vſufructuarij vel vſurarij.patet quia vſufructuarius, & vſurarius naturaliter poſsident vt l.naturaliter.in prin.ff.de acqui.poſſe.& l.iiij.§.vnde vi.& §. item ſi non vſufructus. ff. de vi & vi.ar. cum Cyn. hoc expreſſè tenet gl.ſ.de capitulis corrardi.§.j.glo.magna in princip.& hoc etiam ſequitur Iaco.de domino Ardiſiono in ſumma.§.cum prędictum ſit ver.nunquid poterit vſufructus &c. & Io.Blanchi.in ſumma qui.mo. feu.amit. §. item nunquid poterit vſumfructum.Et idem dicas ſecundum eos.eſſe prohibitum concedere rem in annuos redditus ſiue fructus, intelligendo ſanè ſcilicet.ſimul transferendo poſſeſsionem rei ad vitam: vel ad non modicum tempus. quia hoc ſimile eſt vſufructui:& perinde habetur ac ſi vſufructus conſtitueretur. l cum ita ff.de vſufruc leg.& l. per ſeruum.§. ſi vſufructus.ff. de vſu.& habita.& l.ſi quis ita legauerit.ff de vſu.& habita.& l.ſi quis ita legauerit. ff. de vſufruc. licet talis conſtitutio ad annuos fructus vel redditus.in aliquibus differat ab vſufructu.vt.l. fundi.ff.de vſufru. lega. dicunt tamen prędicti doc. quòd benè poterit vaſallus impunè vendere concedere. ſiue arrendare eius percipiendi fructus.per.l.qui concubinam.§.
qui

qui ortos.ff.de leg ij.& l.vſufructu.ff.ſol.mat.l.monumēta, C.dele.l quod ſi pendente ff de peri.& como rei vend.& l.ſi vſufruct.in fi.ff.de iure doc.nā quis donare poteſt percepcionē fructuū.vt l,in edibus.§.fi.ff.de dona. ¶ *Nunc expe- 35
dita materia ſecundi notabilis.veniamus ad materiam tertij notabilis.de indicatione feudi pro anima Et oppo.quod immo feudum poſsit iudicari pro anima & relinqui vel offerri ecclesiæ.vt ſ.tit.j.§.ſi vero cōtingerit ſolu.ibi loquitur in domino.qui poteſt talem rem in eccleſiam transferre etiā ſine voluntate vaſalli ſed tunc op.quia dominus ſine voluntate vaſalli non poteſt feudum in alium transferre:vt j.§.preterea ducatus.in fi.ſolu.illud regulariter vt non poſsit in alium priuatum trāſferre & ibi videbitis fallit quia in eccleſiam poteſt & ſic poteſt dici hoc eſſe fauore eccleſię & propter cauſam piam:vt ibi notatur per laco. ¶ *Vaſallus autem hoc fa- 36
cere non poteſt:vt hic ſiue in teſtamento.de quo non eſt dubium quia circa feudum teſtari non poteſt;vt ſuprà de vſuc. feu.in princi.quod ſolet intelligi in præiudicium feudi & illorum ad quos feudum pertinere debet vt ſtatim dicā. Siue inter viuos quia iſta alienatio eſſet multum nociua domino. alienando in eccleſiam,quæ nunquàm deſinit & eſt cultrix iuſticiæ:non paciens in ſe Nec in aliquē alium contra iuſticiam iniuriam fieri.ſ.de alie.feu.§.inde poteſt preſumi.& ſic nunquàm eſſet feudum reuerſurum ad dominū.vt ibi quod dicitur alienari ad manum mortuam & eſt vulgare gallicorum:vt refert ſpec.titu.de locato.§.nūc aliqua.verſi.cxvj. Et pro tanto dicit ipſe quod prouinciales conſueuerunt ponere in inſtrumentis.dum talis res laudatur:quod poſsit recipiens vendere & alienare exceptis eccleſiis & ſanctis militibus &c. de quo tetigi ſuprà in materia.primi notabilis in quinta opinione.Opponitur deleg.i.C.de ſa.ſan.eccle.vbi quiſque habet liberum arbitrium relinquēdi eccleſiæ & loco pio.ſolu. verum eſt diſponendo de bonis propriis quę habet pleno iure & abſq; legis vel hominis prohibitione.¶ Quæro:dixi ſupra vaſallum non poſſe diſponere & per via teſtamēti.quid ſi in teſtamento inſtituit hæredem deſcēdentem vel propinquiorē agnatū.an valebit.dic quod ſic.ſicut diximus in alienatione feudi.quæ licet ſi prohibita.tamē valet in proximū agnatum.vt ſ.de alie.feu.paterni.c j.& dixi.j.in prima oppo.materie primi notabilis.vbi vide.cōcor.& ratio eſt quia non ſit præiudicium feudo nec ſucceſſuris in eo vt ibi dixi.

D Quæro

¶Quęro dictum eſt vaſſallum non poſſe in eccleſiam etiam pro anima feudum alienare. & ſic ponere ad manum mortuam.Ita etiam dicũt doc.in re emphiteotecaria.vt not. ſpe. loco alle.¶Pone quod de facto res feudalis vel emphiteotecaria relinquitur eccleſię vel aliàs transfertur:quid operabitur dicit ſpe.loco alle.ver.cxvij.quod operabitur vt eccleſiæ debeatur extimatio.vt.l.filius fa.& l. non dubium.§.vltimo. ff.de leg.iij.Tamen ſic dicit ſpec.de conſuetudine eccleſia talem rem capit.& infra annum tenetur vendere. & ſic ponere extrà manum ſuam:quod eſt contrà. c. quia nonnulli extrà.de immuni.eccle.lib.vj.¶Item eſt de conſuetudine in aliquibus partibus.quod de.vij.annis.in vij.annos.teneatur trezenegiare. id eſt, trezenum:ſiue laudimiũ ſoluere: & in ipſis ſeruanda eſt conſuetudo vt dicit ſpecu.que eſt legitima legũ interpres lege ſi de interpretatione.ff. de legibus. ¶Quæro vaſſallus legat aliqua in pecunia prophana: & etiã pia de quibus ergo bonis ſatisfiet dic quod de aliis bonis quam feudalibus de fructibus ipſius feudi. cum de illis poſsit liberè diſponere.tam in vltima voluntate quàm inter viuos per iura quę allegaui.ſupra in materia ſecundi notabilis.in vij. queſ.in fine.¶Quęro quid ſi vaſſallus velit relinquere feudum ciuitati vel alij vniuerſitati.dic idem quod in eccleſia per l.an vſuſfructus.ff.de vſufru.cum Cyñ.notatur per Iaco.de bel.viſu.ꝭ. de alie.feu.§.inde.poteſt preſumi in fi.¶Expeditus de prima parte huius.§. habito. venio ad ſecundam partem quæ eſt in
37 ver.vnde imperator.vbi*prohibitio alienationis extenditur ad præteritos caſus vſque ad ver.emptori bone fidei.Ex qua parte collige notabilia.¶Primo not.quod prohibitio exten-
38 ditur ad caſus preteritas ¶Secundo no.in*tali alienatione nõ obſtare pręſcriptionem.concor.ꝭ.de capi.corra §.j.¶Tertio not.quod ab inicio non valet tractu tẽdoris non conualeſcit. ¶Opponitur contra primum notabile quia leges imponunt formã futuris negocijs.l.leges & conſtitutiones.C.de legi.ſolu.patet ibi in littera contrarij.quia hoc verum niſi nominatim de pręteritis & pendentibus negociis cautũ ſit quia alias pręterita non traherentur nec ad pręſentia pẽdentia. vt auten.vt cum de appel.cog.in prin.coll.viij. Opponitur contra ſecundum notabile quia immo in feudo currit præſcriptio. xxx.vel.l.annorum.vt ꝭ.ſi de feu.contro.fue.cap.ſi quis.per. xxx &de feu.da.in vi.le.cõ.c.quidam & qualiter olim feu.po. ale.§.porrò faciunt iura communia.l. omnes.& l. ſicut.C.de

præ

prę∫crip.xxx.vel xl.anno dicit gl.alibi quod iſte tex.loquitur
de præſcriptione longa quæ currit cum titulo & bona fide.
ſcilicet.x.vel xx. annorum longiſsima autem.xxx. vel xl. an-
norum bene currit & obſtat ſic contraria cum per illam tol-
latur omne ius.ita nota in §.j.ſ.de ca.corra. ad quem locum
glo.hic remittit Iaco.de bello viſu.Hoc ſequitur hic & ibi in
telligendo ſanè.quando alienatio fit à ſciēte.ſecus ſi ab igno-
rante.ſ.ſi de feu.contro ſue.cap.ſi vaſſallus ſeudum & titu.de
contro.inter do.& emp.in fi. & tetigi ſupra circa primā par-
tem huius.§ in xvij.queſt materię primi notabilis.Alij volue
runt dicere quod pręſcriptio longiſsima.xxx.vel xl.annorum
currit contra dominum ſi ſit ſciens ſecus ſi ignorans vt di-
cto.§.porrò. hoc ſentit gloſ. ſuprà quid iuris ſit ſi vaſſal. po.
alie.&c.§.profecto.¶Sed contra prædicta multum vrget iſte
text.cum dicit nullius tēporis pręſcriptione impetrate &c.&
ſic videtur loqui de quacúnque pręſcriptione ſimilis tex. ha-
betur in l.fin.ibi cuiuſlibet ſpacij ipſorum pręſcriptione ceſ-
ſante &c.C.de fundis limitrophis.lib.vj.Et ideò caprioli ſol-
uit & reſpondet aliter ad contraria videlicet quod nulla prę-
ſcriptio qua iuuetur quis virtute & adminiculo alienationis
factę per vaſſallum quęcúnque ſit currit contra dominum &
ita loquitur hic.Sed ſi vellet ſe iuuare alio iure ille qui habet
bene curreret præſcriptio longiſsima.ita loquuntur cōtraria.
Ratio eſt ſecundum eum quia alienatio quę fuit facta contra
legem non valuit ab initio lege non dubium. C. de legibus.
Igitur non poteſt poſt ea conualeſcere, vt hic dicitur & ma-
ximè quia illud feudum ſtatim alienatione facta apertū fuit
domino:vt j §.pœna.& ibi dicetur.¶Quęro nunquid per hoc
quod dicitur nullius temporis pręſcriptione.&c.Tollatur cō-
ſuetudo vt ecce nos videmus hodiè quod conſuetudo inole-
uit maximè in partibus iſtis. quod feuda quotidiè alienantur
etiam domino non requiſitio : & ſufficit quod nouus vaſſal-
lus ſe preſentet domino infra annum & diem iuxta § præte- 39
reà ſi quis in feudatus infrà ead.& ibi videbitis. Nūquid*per
hanc conſtitutionem & per hęc verba nullius temporis præ-
ſcriptione tollatur conſuetudo videretur quod ſic:quia ad cō
ſuetudinem inducēdam pręſcriptio decem vel viginti anno-
rum requiritur.ideò dicitur longa conſuetudo.C.quę ſit lōg.
conſuetu. in rubrica. & ff.de legi.& longa conſuetudo in ru
bro iuncto.§ primo inſtituto.de vſucap.facit.ff qui & à qui-
bus.l.ſi fideicommiſſaria.§.ariſtotel. Sed hic tollitur omnis

præſcriptio.igitur &c.ſolu.dicas quod hic loquitur de ſimpli ci præſcriptiõe quæ hic tollitur ſed aliud in cõſuetudine iſta enim differunt tanquam cauſa & cauſatum.vel ſimplex & compoſitum.Nam præſcriptio eſt ſimplex conſuetudo præ-
40 ſcripta eſt compoſitum & cauſatum:& plura * requiruntur in compoſito quam in ſimplici,cum in conſuetudine nedum requiratur curſus temporis:ſed etiã attenditur actus,ex quibus colligitur conſenſus populi & plura & alia & notantur extra de cõſuetu.cap.fin.& xviij.queſt.ij.c.ſeruitiũ.& iuxta.l. de quibus.ff.de legi & ibi per Guil.de cug.& Cyñ.in l.conſuetudine.C.quæ ſit longa conſuetu & ibi etiam per Barto. in repetitione.& quod habetur in dicto capitulo fin.prohibitio igitur preſcriptionis nõ extenditur ad conſuetudinem.
41 ¶* Pro quo mirabiliter benè facit quod dicit Ioannes And. poſt Ioã.monachi quod lex vel decretalis quæ tollit aliquod ſimplex,ſicut pactum nõ tollit compoſitum.vt pactum confirmatum ſententia vel conſuetudine:quia plus eſt hoc tale. quam illud ſimplex.ita notatur in clementina dudum.de ſepul.circa finem.in gloſſ.quæ incipit dicit Ioannes mona. & cetera.Et prædicta deduxit dominus genitor meus notabiliter in cõſiliis ſuis in v.& ix.quæſtionibus.¶Quæro quid iuris de iſto brocardo quod ab initio non valet tractu temporis non conualeſcit gl.hic arguit pro & contra & finaliter
42 remittit ad libellũ diſputatoriũ pylei.Aduerte quia* via brocardica eſt periculoſa.vnde pro hac parte quod ex poſt non cõualeſcat ſunt iſta iura.C.de pactis l.ſi certis annis.ff.fami. hæreiſc.l.quædam,& de regu.iur.l.quod ab initio.& l.omnia. & l.pen.inſti.de leg.§.an ſeruo.ff.de leg.j.l.cetera.& de ſena. l.filia.cum ſuis concor.In contrarium faciũt hæc iura.C.de poſtu.l.iij.C.de contracti.iudi.l.j.ſi maior fac.ſa.ha.l.j.& ij, ff.de verb.ob.l.inter ſtipulantam.§.ſacram & de iudi.l.licet. ff.de offi.pro cõſul.l.obſeruare.§ fi.& de reg.catho.l.j.& de ſerui.ruſti prædio.l.per fundum cum multis aliis ſimilibus Iaco.de bel.viſu & Caprioli referũt in hoc brocardo multas ſolutiones.& quælibet eſt bona vt ſoluatur:vno modo ſic vt
43 ſit regulare quod * ab initio non valet tractu temporis non conualeſcat cõtraria ſint ſpecialia & cauſalia vel aliter quod ſolus tractus temporis ſine alio adiunculo,non facit valere quod ab initio non valuit.Sed adiunculo alio concurrẽte poteſt cõfirmari.vt nota dicta.l.per fundum vel aliter aut prohibitio eſt perpetua.tunc quod ab initio nõ valet nõ confirmatur

matur:aut non eſt perpetua & refert aut eſt inutile ab initio ipſo iure.& non confirmatur ex poſt facto:aut pēdet ex die vel cōditione & poteſt confirmari: vt extra de eo.qui.dux in ma.quam pol.per adulte.c.ij.vbi de hoc vel aliter ſecūdum Dy.aut durat cauſa impediens.& tunc nō cōualeſcit aut ceſſat & nulla ſuperuenit confirmans & idem.vt dicta.l.inter ſti pulantem.§.ſacram.& ff.de teſtamē.l ſi eius.& l.ſi filius aut ceſſauit cauſa impediens: Et ſuperuenit confirmans tunc poteſt conualeſcere.vt l.j.C.de contracti iudi.& ff.de le.iiij.l.j.
§.ſi filius.& l.ſi deportati cum Cy.ita nouerit Dyn.extra de 44
reg.iur.c.non firmatur libro.vj.Expeditus de ſecunda parte iſtius.§.habito veniamus ad tertia &c.Ex qua parte nō ſuccurri propter bonam fidem ſic.C de euict.l.ſi fundū.inſt.de rerum diui.§.ſi quis à non domino.& l.fin.§.j.& ij.C.de litigioſis & C.comunia.delega.l.fi.in fi.cum infinitis ſimilibus.Hic eſt vna glo.quam expedio per quæſtiones.¶Quæro 45
* quid ſi actum eſt ne aliquid nomine euictionis præſtetur: an bonæ fidei emptor repetet precium.dicit gl.quod ſic allegat.ff.de actio.emp.& vend.l.ex empto.§.vltimo.Sed ille.§-nihil facit ad propoſitum & voluit allegare.l.emptorem.§.fi. eo.tit.vbi eſt nobilis tex ¶Quæro an bonæ fidei emptor poſſit omiſſa repetitione precij agere ad intereſſe & glo.hîc in fi.dicit quod ſic & aget actione ex empto:vt l.empti actio. C.de euic.ff.e.tit.l.venditor hominis.licet forſitā vellent alicui dicere contrariū,cū venditio ſit nulla.ita dicit gl.Sed tamen malè dicerent quia ex inutili & nullo contractu venditionis datur actio.ff.de cōtrahen.emp l.& liberi.& l.ſed celſus.in princi.& inſti.de empt.& ven.§.vlti.ff.de actio.emp.l.
ex empto.§.is qui vina.cum Cyn.& hoc ſequitur hîc Iac.in 46
xiij.q.¶Quæro * an malæ fidei emptor poſſit repetere precium dicit glo.quod non,cum ſcienter emerit rē alienam, vt d.l.ſi fundum.C.de euict.& quia hîc permittit bonæ fidei emptori repetere:igitur prohibet malæ fidei emptori,ar.C. de pact.conuen.tā ſuper doc.&c.l.fi.& ff.de cōpenſa.l.quod Labeo.qui enim de vno dicit de cæteris denegare videtur, vt ibi,& l.maritus.C.de procu.& ecōtrà.l.cū prętor in prin. ff.de iud.vbi de hoc & de hoc eſt caſus.de prohi.feu.alie.per Loth.c.j.circa finem,idem ſequuntur doc.vt hîc.per Iac.in xj.q.& per alios.¶Quæro quid ſi cautum ſit malè fidei emptori de euictione,an poterit agere & repetere Preciū.Glo. hic tenet quod non:quia hîc ſciēter alienatur cōtra expreſ-

ſam legis prohibitionem:& ſic contra interdicta legum,pro quo ar.C.de litigioſis.l.fin.facit etiam multum bene ff.de fideiuſſ.l.cum lex & C. de legi.l. non dubium. & per hoc non ob.l.ſi fundum.C.de euict.quia ſicut glo.dicit ibi loquitur de venditione rei alienæ, aliàs non prohibitæ, quæ poteſt fieri res aliena.ff.de contrahen. emp.ideò tunc ex pacto vel ſtipulatione poteſt proſpici de euictione & agitur vt in illa l. ſi fundum.& C.communia vtriuſque iudi.l. ſi fratres. in fi.& §. de inueſti.de re.alie.fac.in princi.& iſtud dictum glo. eſt bene notandum.Tamen glo.Accur.tenet contrarium in l.quẽadmodum.C.de agri.& cenſi.lib.xj. gl. ſuper verbo,emptor. in fi.C.de fundis limitrophis.eod. lib.& tit. non licere habimetro.l.vna in fin.& eo. lib.Ioan. Fa. in l.ſi fundum reputat iſtam gloſ. veriorem. & ſic ſit differentia inter contractum vetitum & prohibitum à iure, & contractum non vetitum: vt quando ſit ſimpliciter de re aliena, de quo loquitur d. l.ſi fundum.quo caſu ſuccedit diſtinctio,quę ibi ſit in gloſ. & ibi per doct.ſed Cyn. in l.fi.C. de litigioſis ad finem,videtur ſequi glo.Accur. ¶Quęro* quid ſi malè fidei emptor nondum
47 ſoluit precium,an ſit tutus exceptione vt venditor non poſsit contra eum agere? & breuiter dicendum eſt quod emptor ſit tutus,nec venditor contra eum agere poſsit:cum iſte contractus ſit interdictus & ſit ipſo iure nullus. l. ſi in emptione.§. item ſi emptor.ff.de contrahen.empt. vbi aliàs ſi res aliena, non tamen vitioſa vicio rei vel aliàs interdicta venderetur, aliud eſſet dicendum: cùm tunc diſtingatur an incontinenti, vt eſt in limine contractus euincatur: vel pòſt, iuxta l.ſi pòſt perfectam.C.de euict.& hoc ſequitur Cyn.in l.ſi fundum eo. tit. Sed an talis emptor aliàs amittet precium dicam ſtatim.
48 ¶Quæro* cui applicabitur precium tale per malæ fidei emptorem ſolutum.dicit gl.hîc quod fiſco qui eſt ſucceſſor malè acquiſitorum l.Lucius ff.de iure fiſci. Nam malæ fidei emptor repetere non poteſt, vt dictum eſt:nec emptor lucrari poteſt.immò propter interdictam alienationem tam res quã precium amittitur,vt in conſtitutione Loth §. tit. ij circa finem.ibi precio ac beneficio ſe cariturum cognoſcat &c.Sed tunc inſurgit dubium, an tunc amittet precium & applicabitur fiſco? & credo quod non:quia malæ fidei venditor non amittit rem,ſi contractus fuerit nudus à traditione,vt dixi ſupra circa materiam primi notabilis primæ partis huius §. in j.q. Ergo idem ſi ex parte emptoris fuerit nudus à ſolutione
pre

precij: niſi ſequuta eſſet fides de precio: quia tunc idem ac ſi precium eſſet ſolutum: cum habeatur pro ſol. iuxta §. vénditæ. inſtit. de rerum diui. cum ibi notatur per glo. & Io. Fa. & l. quidem fundi. gl. fin. ff. de in rem verſo. & per Bart. in l. ſi ſeruus communis. §. locaui. ff. de furtis. & ſic contractus habetur vt perfectus omni perfectione, etiam reſpectu tráſlationis dominij vel iuris quod habebat transferens, iuxta notata. in l. j. C. de peri. & co. rei vendi. & prædicta ſufficiant quo ad hunc. § habito igitur.

Sequitur. §. Callidis.

S V M M Æ.

1 *Fraudibus & malitijs hominum obuiandum.*
2 *Cõtractus fictus, precio accepto ſub colore inueſtituræ prohibetur.*
3 *Contractus in fraudem legis prohibitus.*
4 *Veritas non fictio attendenda.*
5 *Contractus quando dicitur fictus.*
6 *Liberalis in neceſſitatibus nemo exiſtit.*
7 *Vaſallus an poſſit dare rem feudalem in feudum.*
8 *Alienatio quid.*
9 *Emphiteota cur non poteſt dare in emphiteoſim, ſicut vaſallus in feudum.*

§. Callidis. Hic eſt ſecunda pars ſubdiuiſionis factæ ſ. in §. habito. in qua obuiatur fraudibus, quæ fiebant & fieri poſſent in alienatione feudorum. vnde hoc intendit. Aliqui vaſalli videntes prohibitam feudi alienationem per l. & excogitantes legem fraudare, & circunuenire, feuda ſua alienabant ſub nomine inueſtituræ & in feudationis. ſcilicet dando alteri in feudum, precio tamen accepto, & ſic re vera erat venditio. ſuper hoc ergò prouidens imperator obuiando callidis machinationibus, prohibet tales fraudes, vel alias ſimiles fieri in fraudẽ huius cõſtitutionis. h. d. vſq; ad §. pœna.

¶ Expone literã. Callidis inſuper machinationibus id eſt maliciofis cogitationibus & velatis fictionibus: quoniã calliditas, machinatio, fallatia, & circunuentio, iſta ſunt ſynonima: licet inter ſe differant aliqua qualitate. & per iſta diffinitur dolus. hoc clarè dicit tex. ff. de dolo. l. j. §. itaq; ipſe nõ enim eſt dare ſynonima quin inter ſe differant, iuxtra not in l. idẽ codicilli. C. de codicillis. ſimile tamen verbum callidis habens in l. nemo. §. nec callidis. C. de acceſſio. precio accepto: quaſi ſub *Expoſitio literæ.*

colore inueſtiturę,id eſt,fingendo dari in feudum,ſed re ve-
ra vendūt,quia pretium accipiunt,licere dicūt,ſicut etiam
hodie licet:vt j.dicetur & declarabitur. Tale figmetum.ſcili-
cet prædictum ſub colore inueſtituræ &c & expone figmen
tum,id eſt talis fictio deriuatur enim hoc vocabulū figmen-
tum à fingo fingi .& eſt ſimile verbum in c.ij extrà de reli-
qui.& venerat.ſanc.vel aliud ſ. ſicet fictitium ſimulatum
& machinatum.In fraudem noſtræ conſtitutionis.fit enim in
fraudem legis:quando quis ſaluis verbis legis ſententiam eius
circunuenit,vt l.contra legem.ff.de legi Collige notabilia.
1 Primò not.quòd malitiis & fraudibus hominum obuiādum
2 eſt.l in fundo.ff.de rei vendi.cum ſi.Secundò not.prohiberi
contractum fictum,precio accepto, ſub colore inueſtituræ.
3 Tertio not.etiam prohiberi omnem alium contractum fa-
4 ctum in fraudem huius legis.Quartò not.atēdi veritatem &
rem nō autem fictionem & ſimulationem vt C.plus valere
5 quod agitur &c.per to.Quintò not.quod contractus dicitur
fictus,ſimulatus etiam quando vnus contractus re vera agi-
tur,& alius fieri fingitur, vt titu.ſtatim allegato per totum.
¶Opponitur contra quartum notabile quod imò non atten
datur quod verè agitur in propoſito:quia id quod verè agi-
tur prohibetur,imò eſt nullum:vt s̄ §.præcedenti ibi Caſſā-
mus et in irritum deducimus &c.& s̄.de alie.feu.circa prin.
ibi,& nō valebit quod factum eſt &c.de quo dicetur.j.§.pro
ximo igitur &c.Solu.hic attenditur quod verè fit,non vt va-
leat ſed vt nō valeat ſublata ſimulatione. ¶Opponitur quod
imò attendi debeat,quod verè agitur vt valeat:vt C.plus va-
lere quod agitur &c.per totum.& C.de contrahen.emp l.iij.
& l.empti fides.Solu.in illis verè agitur vt valeat. Oppo.
quod imò totum & quicquid agatur propter diſſimulationē
fit nullum:vt l.nuda.ff.de contrahen.emp & ven & l.imagi-
naria ff de reg.iur.et l.emptor.de aqua plu.arc.& C.de di-
ſtrac.pig.l.et qui ſub imagine cum ſi.Solu.ibi non agebatur
alius cōtractus quàm ille fictus.Vnde ex præditis collige ta-
lem diſtinctionem,aut agebatur re vera de vno cōtractu,&
de alio fingebatur.Aut ſolùm de vno ſimulatè tamē ſine fi-
ctè & imaginariè.Primo caſu refert.aut contractus qui verè
agitur, eſt prohibitus & quicquid agitur eſt nullum.& quo
ad nullitatē inſpicitur quod verè agitur ſcilicet,vt nō valeat
vt hic cum concos.aut quod agitur non eſt prohibitum &
ſuſpicitur quod verè agitur, vt valeat.vt d.l.plus valere &c.

&

&c l.empti fides cum ſi.Secũdo caſu totum eſt nullum.vt d l.
nuda.cum ſi.concor.ſ.alleg.hoc ſequitur Bar.in d.l.emptor.
de aq ia plu.ar. Ex his redarguitur dictũ illorũ qui voluerũt
tenere ſolum eſſe ſimulatione,quãdo fingitur circa id quod
nõ eſt iuxta ver.quod non eſt ſimulatio , diſsimulióq;,quod
eſt,quia imò in vtroque eſt ſimulatio vel fictio , vt patet di-
ctis iuribus : licet fortè dictis vſus loquantur ſecundum ſtri-
ctam et propriam locutionem quod iura in hoc non atten-
dunt,& ita intellexit Bar.in loco alle. ¶ Quæro hic prohibe-
tur circa feudum fieri contractum in fraudem huius l.quæ-
ro quando dicetur fieri in fraudem:breuiter hic eſt vnus ca-
ſus ſcilicet quando precio accepto alienatur res ſub colore
inueſtituræ.Itẽ ſi vltra preciũ medietatis acciperet, pro toto
notatur,ſuprà ſi de feud.contro.ſue.c.beneficium. Itẽ vide-
tur fieri in fraudem ſi vaſallus qui fortè caſtratus eſt,vel ad
tantam ętatẽ peruenit quod liberos habere non eſt ſpes, dat
iterum alteri in feudũ: quia videtur hoc facere vt fraudet il-
los ad quos feudum ex ſucceſsione pertineret.gloſ.eſt mira-
bilis per quos fiat inueſti.§.ſed & res in glo.quæ incipit , in
fraudem conſuetudinis &c.quod iubet notari Pet.Iaco.titu.
de condi.ex.l.imperialem.§.callidis &c.circa medium.Vel ſi
det alij qui non poſſet ſeruire domino,iuxta no.ſ.titu.ij c.j.
glo.ſuper verbo commerciũ.Item in fraudem fieri videtur,
ſi vaſallus ſciẽs ſe habere creditores,rem infendet l.omnes.
§.lucius.ff.quæ in frau.credi.cũm in * neceſsitatibus nemo 6
liberalis exiſtat.l.rẽ legatam.ff de adimen.leg.iſta ponunt,
recitant & ſequuntur doct.Odo.in ſumma quibus mo.feu.
amit.§.item quæro nunquid vaſallus poſsit infeudare &c.&
Pet.Iac in loco allegato.¶ Quęro vlteri⁹ & reuoco in dubiũ 7
pro declaratione tex.huius §.nũquid vaſallus poſsit dare rẽ
feudalem in feudum:& ſic alteri infeudare.& gl.quæ eſt hic
videtur tenere quod ſic.dum tamẽ verè & purè infeudet,vt
hic & probatur.j.§.illud quoq; pręcipimus,vt ſi vaſallus vbi
agitur de vaſallo vaſalli.ſed in contrariũ facit quod hic pro
hibetur generaliter alienatio:igitur & in feudatio per quam
fit alienatio,ar.l.1.C.de re.alie.non alie finaliter gl.remittit
ad ea,quæ notauit.ſ.de c.Corra.§ j.in gl magna vbi gl hanc
materiam diſputauit,vt igitur iſtud plenius videamus & la-
tius examinentur.exordiamur materiam altius,recitãdo ra-
tiones illius gloſſ. ¶ Et primò videtur quod ſit licitum va-
ſallo rem alteri in feudare,quia non poſſumus negare quin

dare infeudum ſit alienatio. quia de domino in vaſallũ trãſfertur vtile dominium: & ideò competit ſibi vtilis rei vendicatio, vt ſ. de contro.inter vaſal nm & alium c.vno.& quaſi vendicat:vt de inueſti.de re. alie.fac.§.j. de quo plenius dicetur.j.§.illud quoque præcipimus. probat etiam in §. fina.dicti titu.de iuueſti.de re alie. fac. ſumendo ita verbum proprietas pro dominio directo vt ibi exponunt. Petr. Iaco. Fit
8 igitur alienatio per hoc quoniam * alienatio dicitur omnis actus per quem transfertur dominium l.j.C.de fun.dota.confirmatur hoc:quia ſic videmus in emphiteota in quem transfertur vtile dominium, & ſibi competit vtilis rei vendicatio, vt l.j.§.fin.ff.ſi ager.vectigal. &c. modo ſic,cum in iſta conſtitutione,& in alia conſtitutione Lotharij ſ.tit.ij.c.j. prohibetur feudi alienatio: ergo & infeudatio pro quo ſuprà per quos fiat inueſti. §. ſed & res primo reſcripto. vbi dicitur quòd res,cuius alienatio prohibetur, nec per beneficium dari conceditur,in feudum dari prohibetur: ergo & infeudatio ſic introducta.In contrarium ſe inclinant gloſ. & doct.quod vaſallus poſsit impunè feudum alteri infeudarem, dum tamẽ fiat ſyncerè & ſine fraude, quòd vulgariter dicitur dari & teneri in retro feudum & probatur primò per iſtum textum, qui vult hoc expreſſè. Item per §.illud quoque præcipimus, vt ſi vaſallus.j.eo.& ſ.de lege Corra.c.ij.§.ſimiliter.& §.profecto.Item per tex.expreſſum ſ.qualiter olim feu. po. alie.§. j.ibi, ſiue per feudum inueſtiebat, quod & ipſum hodie ſyncerè & ſine fraude licet ei facere &c & ſ. ſi de feud. contro. ſue.c.beneficium. Et iſta procedunt, dum tamen vaſallus det in feudum alteri eiuſdem conditionis & qualitatis. vt ſi dans eſt miles quòd accipiens ſit miles,& ita potens ad exhibitionem ſeruitij: & quòd det ſub eadem lege, & ſub eadem conditione,ſub quibus primus tenebat: vt ſuprà de lege Corra.c. ij.§.ſimiliter:& d.§.profecto ¶ Non obſt.rationes in contrarium.vnde non obſtat §. ſed & res primo reſcripto.vbi dicitur quod res cuius alienatio prohibetur, nec per beneficium dari conceditur quia poteſt reſponderi, vt reſpondet gl.ſ. de capi.Corra.§.j.gloſ.magna,circa medium.quòd ibi loquitur de prohibitione rei ſpecialis puta quando eſt prohibita à teſtatore alienari:vel melius & clarius vt ibi intelligit Iaco. in cauſis poſitione quòd in illo primo reſcriptio ponitur regula

Prohibitio teſtatoris. ſcilicet quod res quæ prohibetur alienari prohibetur & in feudum dari-fallitur in contractu feudali:quando datur proximo,

ximo,& quando datur in feudũ ſine fraude,vt ibi. Et per hoc poteſt etiam reſponderi ad alia iura. ita quòd licet aliàs appellatione alienationis contineatur in feudum datio, & emphiteoſis,per l.j.C.de fun.dota.& l.fi.de re alie.non alię tamẽ fallit in contractu feudali: quia permittitur ſi fiat ſyncerè & ſine fraude.Et ratio eſt ſicut dicit dicta gl.magna in fi.quia ſi primus vaſallus det alteri in feudum, remanet actu vaſallus. Imo per hoc fit melior conditio domini: quia auxilium primi vaſalli eſt fortius propter iuuamen ſecundi. Et ſicut dicit Caprioli ſuper illa glo. ſi primus vaſallus deficiat in ſeruitio priuabitur iure feudi,iuxtà.§.firmiter.j.eo.titu. & reſoluetur tunc ius ſecundi recipiẽtis, reſoluto iure primi datoris.l.lex vectigal.ff.de pign.& ſ.quibus mod.feu.amit §. rurſus. & de contro.inueſti.§.fi.& ibi per Iaco. ¶ Quæro ſecundum prædicta vaſallus poteſt rem feudalem dare in emphiteoſim de iure licet conſuetudo toleret vt vaſallus res heremas & incultas ſcitas in territorio caſtri in feudati det in emphiteoſim: ſicut plenius tetigi ſ.§.proximo in vij. q.materiæ primi notabilis.quæro quæ eſt ratio diuerſitatis. Reſpondeo,ratio patet ex prędictis,& ex eis quę dicta ſunt in d.q.vij.quia quãdo datur in feudum datur ſub ſimili contractu, & ſub eiſdem lege & qualitate:licet in emphiteoſi aliud eſt,vt patet. ¶ Quæro 9 quæ eſt ratio quare emphiteota non poteſt dare in emphiteoſim:ſicut vaſallus in feudum?& quare magis in vno reputatur alienatio quam in alio iuxta ſuprà dicta.& quod not in Specu.tit.de locato.§.nunc aliqua.ver.cxxv.& per Pet.& Iac. tit.de actio.in rem pro re emphi.ver.ſcilicet emphiteota poterit &c.vbi clarè tenent doct. quòd emphiteota non poteſt iterum dare in emphiteoſim, cum ſit alienare.l.fi.C. de re.alie.non alie. licet in aliquibus partibus dicatur aliter ſeruari. Reſpondeo, quia quando emphiteota dat in emphiteoſim totum ius alienat.& definit eſſe emphiteota.ſed vaſallus quando rem feudalem dat in feudum: licet transferatur vtile dominium in ſecundum vaſallum:tamen primus vaſallus adhuc remanet vaſallus, vt dixi.ſ. circa ij. q. & plenius examinabitur j.§.illud quoque præcipimus. Et ideo non mirũ ſi in vno reputetur alienatio in alio non, vt dictum eſt,licet Io.Fab.in §.adeo inſtitut. locati voluerit dicere idem in vtróque dicetur in dicto §.illud quoque præcipimus &c. Et hæc de hoc §. ſufficiant.

Sequitur. §.Pæna.

SVMMÆ.

1 *Pœna alienantis feudum.*
2 *Feudum amiſſum per alienationem ad dominum reuertitur.*
3 *Notariorum falſum committentium pœna. & numero. 19*
4 *Vaſallus, ſi efficiatur clericus, vel intret religionem, feudum perdit.*
5 *Feudum amiſſum ad quem pertinet.*
6 *Liberi cur ob feloniam patris non admittantur ad feudum.*
7 *Filij cur non veniunt ad feudum quando pater illud alienat.*
8 *Aſcendentes non admittuntur ad feudum, & quare.*
9 *Vaſallus, inuito domino, feudo renunciare poteſt.*
10 *Vaſallus refutans feudum remanet in aliquo ligatus domino.*
11 *Refutatio qualiter fieri debet.*
12 *Adminiſtratores nec officiarij adminiſtrationem abdicare non poſſunt: niſi in manibus illius à quo habent.*
13 *Feudum amiſſum propter feloniam, ſeu delictum vaſalli an cadat in commiſſum.*
14 *Feudum quando dicitur aperiri.*
15 *Vaſallus quando non adit dominum infra annum & diem, an cadat à iure ſuo.*
16 *Sententia libello conformis eſſe debet.*
17 *Condictio ex lege quando datur.*
18 *Nemo rem ſuam, niſi furi, condicere poteſt.*
20 *Pœnæ ſecundum diuerſitatem caſuum imponendæ.*
21 *Notarius falſum ſcribens inſtrumētum quam manum perdere debet.*
22 *Reprobus denarius, denarius dicitur.*

§. Pœna. Hic eſt tertia pars ſubdiuiſionis factæ ſub §. habito ſuprà eo. Et iſte. §. diuiditur in duas partes. Primò imponit pœnā aduerſus contrahētes. Secundò cōtra notarium ſcribentem talem contractum ſecunda ibi, in verſic.
1 ſcriba vero &c. Breuiter hoc intēdi quod * pœna alienationis feudi eſt ipſius amiſsio: & ad dominū reuertitur. & punitur notarius ſcribēs hoc inſtrumētū & priuatione officij incurſu infamie. & amiſsione manus. hoc dicit in tex. expone. ſcriba, id eſt, notarius. multa enim ſunt eius nomina: vt not.
2 C. de tabula in rubrica libro. xi. Nota * ex prima parte feudū amiſſum per alienationem reuerti ad dominum: & ſibi aperiri concor. ſuprà de vaſallo. qui contra conſtitu. Lotha feu. alie. c. vno circa princi. & ſ. de feud. ſine cul nō alie. c. ij. No-
3 ta * ex ſecunda parte qualiter notarius vltra amiſsionē offi-

eij cum infamia,etiam perdit manum:ſimile in autẽ de man. prin.§.coges coll.iij.¶ Expediamus primò primam partem huius §.& primò opponitur & videtur quod feudum nõ debeat amittit.ſ.ſi de feu.controuer ſue.c.ſi vaſallus feudum. & de conten.inter dominũ & empto c.vno Solu.ibi fuit feudum alienatum,dixi de hoc ſuprà §.habito.in xvij quæſtiõe materiæ primi notabilis. Opponitur ſuprà de vaſallo.qui contra cõſtitu.Lotha.c.vno.vbi feudum amittitur ſecũdum quotam quæ alienatur.Solu.ſecundum glo hic in princi. Diẹ quod iſta conſtitutio intelligitur ſecundum illum textum:vt ſi alienetur feudum in totum amittatur:ſi in parte in partem.Et glo.in cõtrario reddit rationem:quia quis debet puniri in ęo in quo deliquit,nec vltra debet pœna pergredi.l. ſancimus.C.de pœnis.& l.Paulus reſpõdit.ff.ad Trebel.cũ ſi. ¶Sed tunc videtur facere contra.ff de incen.rui & naufrag. l.iij.§.ſenatuſconſultum.vbi qui clauum de naue amouet.tenetur de omni damno.Iaco.in contrario reſpondet ſcilicet in dicto capi.vno.quod in illo.§.qui clauum amouit dedit damnũ perẽptionis totius nauis.&ideo videtur dediſſe damnum in tota naue.ar.ff.ad legem Acquil.l.qui occidit.§.fin. & vi.bo.rap.lege antepenul.§.ſed & ſi quis.cum ſi. Opponitur dicitur hic feudum amiſſum propter alienationem ad dominum reuerti cõtra quod imò ad agnatos.vt ſuprà,per quos fiat inueſtit.§.ſed & res.in ſi.& ſuprà.ſi de feu.controuer.ſue.c.Ticius.& de ſucceſſ.feu.§.primo.& quod ibi notatur Solu.ſecũdum Iaco.dic quòd inter feudum nouum:vt indiſtinctè ad dominum pertineat & antiquum.vt in ipſo præferantur agnati:vt in contrariis & illis deficientibus aperiatur domino Hoc tenuit glo.in d.§.j.de ſucceſſ.feu.pro quo extrà.de feud.cap.ex parte filij autem repelluntur vt d.c.Ticius.vbi eſt vnus tex.ſingularis.Sed Caprioli tenet hic quod hodie poſt conſtitutionem Lotharij,& poſt iſtam quando venditur indiſtinctè aperitur domino;quia ex quo vaſallus inuito domino feudum alienat dominum cõtemnit & ideò ad ipſum reuertitur,vt habeat ſuę iniuriæ vltionem videtur text.in d.§.denique.& §.fin.ſuprà quæ fuit prima cauſa be. amit.Et reſpondet ad contraria quod loquãtur de iure antiquo.& iſta opinio non videtur ſpernenda ſed fortè tenenda. Et iſtud voluit Barto.in lege tertia.ff.de interdict.& relega. ¶Sed dicta gloſſ.& Iacob.reſpondent ad illũ.§.ſi.intelligendo ibi de feudo nouo Ioan.Blanchi.in ſumma tit.ad quę feu com

commiſſum pertinet circa princip. ſequitur gloſ. & Iaco.ſed Odo.in ſumma tit. ad quos feud. reuertatur quando admittitur §.ſed quæro quid ſi vaſallus alienat &c.tenet opinionem Caprioli, diſtinguendo tamen, aut vaſallus alienat in dominum,vel in alium ex permiſſione domini, & aperitur agnatis.aut aliena ſine domini permiſsione, & aperitur domino ob contemptum ipſius.Sed quicquid ſit,magis eſt communis opi.glo.& Iac.& Ioan.Blanchi & ſequatium,vt diſtinguatur ſecundum hoc inter feudum nouum, & tunc aperitur domino: & feudum antiquum,& tunc ſit locus agnatis,ſcilicet à latere non intelligas de deſcendentibus, quia illi repelluntur vt eſt caſus in d capi.Titius.& quæ ſit ratio dicetur infrà.nec intelligas de aſcendentibus:quia illi non ſuccedunt in feudum.caſus ſuprà de natura ſucce.feu.in prin. & tetigi ſuprà in princ. huius conſtitutionis,in ſexta diſtinctione.& quę ſit ratio dicã infrà,Item quod dixi deſcendentes repelli, hoc intellige ſanè niſi feudum datum fuiſſet patri & liberis; quia tunc bene ſuccederent. cum tunc potius ſuo iure venirent quàm ex perſona patris vt in ſequentibus latius dicetur.¶Sed tunc opi.contra prædicta,quòd imò quando feudum alienatur admittantur liberi & præferantur agnatis:vt s̃.de ſucce.feu.§.j.à contrario ſenſu. Iaco, & multi dicunt quòd ibi loquitur in alienatione licita:ſecus in illicita: quia ibi alienabatur in parte, quod erat olim licitum.Sed tunc contra hoc.quia hoc non licet in totum vel in partem alienare. vt s̃.§.i.& ſic fruſtrà diſtinguitur an licitè vel illicitè. reſcriptio quod licet exẽplum alienationis in parte hodiè corrigatur,tamẽ ratio d.§.adhuc durat in aliis terminis. vt ſi fiat alienatio cum permiſsione domini vel in dominum iuxta opi. Odo.ſuprà narratam.tũc preferãtur liberi.ratio enim durat etſi lex ſit abolita,& exemplum non reſtringit dictum.l. eas obligationes in fi.ff.de capi dimi. Opponitur quòd imò feudum amiſſum indiſtinctè ad dominum reuertatur:vt s̃. quæ ſit prima cauſa bene amit. §.denique primo reſcript,Solut ibi loquitur quando feudum amittitur delinquendo quo caſu diſtinguitur:aut vaſallus delinquit in dominum, & tunc ad dominum ſpectat feudum.vt habeat ſuæ iniuriæ vltionem. aut deliquit in alium: vt quia proprium fratrem interfecit, vel fratrem domini,aut alium hominem prodendo. & tunc deuoluitur ad agnatos, qui tamen ſunt in quarto gradu vel vlteriori.vt ibi & tit.fin. vaſal. feu.priue.c.vno.& tit.an ille qui interfe. fratrem c.j. filij autẽ

& ex

& cæteri deſcendentes repelluntur: vt cap. ſi vaſallus culpam. ſi de feu. contro. fue. & quæ ſit iſtorũ ratio dicetur infrà. Opponitur quia imò videtur quòd propter delictum patris non debeat filius priuari feudo per l. adoptiuũ. §. fi. & ibi notatur. ff. de in ius vocã. arg. C. ne filius pro patre. per totum: & filius non portabit iniquitatem patris &c. Sol. reſtringendo iſta ad materiam feudalem, dicebat Dyn. quod refert an ſit feudum paternum, aut auitinum. Primo caſu priuetur filius. Secundo non ar. l. emãcipatum. §. fin. & ibi not. ff. de ſenator. & l. iij. de interdic. & rele. ita notauit in c. non debet aliquis. circa fina. extra, de reg iur. lib. vj. Sed contra eum facit quod non in l. ſi quis patris. ff. ad l. Cor. de Fal. vbi dicit gl. quòd propter factũ patris aufertur nepoti feudum aui. idem notatur ĩ. eo. §. inſuper. gl. ij. in prin. Item in eo quod diſtinguit inter feudum paternum & auitinum &c. eſt contra totam materiam feudorũ in qua recipitur feudum paternũ, etiam quod habetur à quocũque ſuperiore qui fuit agnationis cõmunis, ſ. de gradi ſuc ce. in feu. §. ijs verò. dixi ſuprà in prin. huius conſtitutionis in diſtinctionibus feudorũ prima diſtinctione. Itẽ eſt contra tex. in ſ. alleg. ti. ſi vaſal. feu. præue. c. vno & c. ſi vaſallus culpã ſ. ſi de feu contro. fue. vbi quando vaſallus propter culpã amittit feudũ, repulſis liberis, veniunt agnati. nec admitterentur niſi dicatur feudum acquiſitum ab auo vel proauo &c. & ibi notatur. Item contra eum eſt l. diuo Marco. C. de queſti. Dyn. diſtinguit aut filius debet habere feudum ſuo iure proprio, vt quia cõceſſum eſt feudum patri & liberis ſuis: vt ſ. de eo qui ſibi. & habetur. c. vno. & ſic eſt liberis ius quæſitum. tunc delictum patris non nocet filio: aut filius habet ſolum ius ad feudum ex ſucceſsione paterna, & factum non nocet filio. arg. l. iij. de interdic. & releg. ſ. alleg. ita notauit in l. ij. C. de libe. & eorum liber. & iſtud dictũ Cy. & eſt bene notabile Bart. verò tractauit de hac materia valde notabiliter in alle. l. iij. de interdic. & releg. Ex cuius dictis dicendũ eſt aut pater deliquit antequàm feudum eſſet ſibi quæſitum ſed erat quærẽdum, vt quia erat apud auũ: tunc non nocet filio delictum patris. imò talis filius incipit tenere locũ primę perſonę quoad auũ ſublato patre de medio, vt l. gall. §. & quid ſi tantùm. ff. de libe. & poſthu. facit l nõ tantùm. §. emancipatum. ff. de contra tabu. aut feudũ erat iam quæſitum patri, & tunc aut pater commit tit aliquod delictum, propter quod debet directo priuari feudo: vt quia deliquit contra dominum vel aliquid fecit contra conuen

conuentionem feudi,tunc factum patris nocet filio : non diſtinguendo de filio nato, vel non nato vel concepto vel non concepto.ſicut alibi.in l.ij.C.de libertis & eorum liber.ſ.alleg.quia indiſtinctè repelluntur liberi caſus eſt expreſſus in d c.ſi vaſallus culpam. & c.vno.ſi vaſal.feud.priue. Similiter habetur quando proximior committit delictũ propter quod auſertur ſibi hȩreditas vt ab indigno,nocet ſequẽtibus in gradu : vt l.j.circa princi.& ibi notatur.ff.ſi quis aliquem teſta. prohi. Et idem crederem ſi aliter delinqueret prodẽdo ſicut dixi.ſ.in vj.opi.perti.an ille qui inter fratrem domini: cuius eſt ratio,vt ibi dicit Iaco.quia cùm feudum dicatur à fide.c. nulla.ſuprà per quos fiat inueſti.& per proditionẽ deſinat eſſe fidelis.merito ipſe & liberi priuãtur:quia præſun ũtur deinceps ſine fide.ar.l.ſi cui.§.iſdẽ.ff de accuſa.& l.nõ omnes. §.à barbaris.ff.de re mili.ſed tunc ſuccedunt agnati.vt dicto ti.an ille qui inter fratrem domini. Aut pater cõmittit aliud delictum propter quod nõ debet quis perdere feudum principaliter ſed cõſequenter cadit ab illo:quia non deliquit cõtra dominum nec contrà cõuentionem feudi ſed commiſit delictum propter quod bona confiſcantur,& tunc ſi feudum habeat.tranſire in filiũ ex perſona patris,& repellitur filius: ſi verò habet tranſire ad filium ſuo proprio iure tunc delictum patris non nocet filio iuxta diſtinctionem Cyn.ſ narratam & recitatam. Aduerte tamẽ hoc ad id quod dixi.quod quando vaſallus deliquit alias quã contrà dominum,vel conuentionem feudi. vel prodendo , ex quo delicto bona confiſcantur.quod filij repelluntur , ſi veniant ex iure patris. Ad quẽ ergo vel ad quos tunc feudũ perueniet? Spec.tenet quod illud vtile dominium confiſcatur,ſaluo iure domini directi. & concludit quod illa res feudalis vendetur & precium diſtribuetur.vt ſecundum valorem directi dominij detur domino & ſecundũ valorem vtilis dominij detur fiſco ita not. per eum in tit.de feu.§.quoniam. verſi.xl.quȩritur.idem voluit gl.in l.ſi quis in tantam glo.magna in parte circa res & idem Cy.ibi & Iaco.de Are.C.vnde vi.Bar.tenet contà,quod licet filij repellantur tamen feudum non confiſcatur etiam quo ad vtile dominium: quod ad fiſcum non pertinebit li-
4 cet delinquẽs ſit fiſco obligatus ex delicto,& pro hoc. quia * ſi vaſallus efficitur clericus vel ingrediatur religionem ſtatim feudum amittit,& licet ſit aſtrictus eccleſiȩ vel monaſterio , non propter hoc applicabitur eccleſiæ vel monaſterio

caſus

caſus s̄.ſi de feu.contro.fue.c.ſi clericus & de benefi.fœminę.
§.fin.Ratio eſt ſecundum eum,quia cum feudatarius debeat
ſeruiturem perſonalem:vt s̄. in quibus cauſ.feu.amit.§.fin.&
propter hoc habebat vtile dominium, non poteſt illud ſepa-
rari à ſua cauſa, vt tranſeat in fiſcum. Item quia videtur ele-
cta induſtria perſonæ cum alia ſint opera vnius quam alte-
rius.l nemo eſt qui neſciat.ff.de duo.reis iſta ſunt verba Bar.
quæ poſuit in l ſi finita.§. ſi de vectigalibus ff. de damno in-
fect.Sed tamen ad quem pertinebit. credo quòd ad agnatos,
& illis deficientibus ad dominum. per §. denique. quæ fuit
prima cauſa benefi.amit. Collige ex prædictis talem diſtin-
ctionem cum quæritur* feudum amiſſum ad quē pertineat, 5
refert aut amittit feudum vaſallus delinquendo aut perſonæ
ſuæ conditionem tranſmutando : aut feudum amittitur alie-
nando.Primo caſu aut cōmittit delictum propter quod habet
priuari feudo:& tunc aut deliquit in dominū,& reuertitur ad
dominum indiſtinctè,vt §.deniq;.in primo.d.ſuo. repulſis li-
beris & agnatis.&c.ſi vaſſallus culpā.s̄.alleg.intelligendo ſa-
nè de liberis. etiā ſi feudū erat auitinū & iam patri erat que-
ſitū.l.ſi quis patris.ff.ad l.Cor.de fal.ſecus ſi nō erat quæſitū.
vel ſi liberis competebat ſuo iure. l.iij. ff.de interd. & releg.
Aut deliquit in alium, vt prodendo:vel aliud graue commit-
tendo & repulſis filiis pertinet feudum ad agnatos,vt titu.an
ille qui interfe. fratrem domini.c. vno. & d.§ denique. in ſe-
cundo dicto. Aut aliàs deliquit ex quo non valet amittere feu
dum principaliter : ſed conſequenter, vt quia ex delicto ve-
niunt generaliter bona confiſcanda. & ſecundum Specu.vtile
dominium confiſcetur:ſed ſecundum Bart. quod non.vt d.§.
denique.& ſic intelligatur cap. ſi vaſallus culpam.s̄.ſi de feu.
controuer ſue. ¶Et prædicta omnia intellige,niſi filius aliàs
haberet ius in feudo , ex perſona alterius : vel aliàs ſuo pro-
prio iure. vt s̄.dictum eſt per l.iij.ff.de interdi. & relega.& s̄.
de eo,qui ſibi vel hæredi.¶Secundo caſu mutationis perſonæ
aut tranſeundo in eccleſiam per quod amittetur feudum ſu-
prà de benefi.fœminæ.§.ſi in fi. hoc eſt ſi vaſallus efficiatur
clericus,vel intret religionē:& tunc ſi agnatus ſupereſt præ-
fertur,& eo deficiente, dominus.tex.s̄ ſi vaſal.mili.qui ar.be.
de.c.vno.& ibi per doct.Super hoc poſſet latius videri in cō-
ſiliis domini Poncij Raynaudi reuerendi genitoris mei nu-
me.cj. Aut aliàs mutatur perſonę conditio ex debilitatione:
vt quia efficitur mutus,cœcus,claudus,mancus,vel aliter im

perfectus iuxta.§.mutus ſuprà epiſcopum, vel abbatem.& tit. an mutus vel aliter imperfec.c.vno.intelligendo ſanè de muto ab accidenti, & feudo nouo.quo caſu amititur, vt ibi per Iacob. & Caprio.& tunc redit ad dominum vt ibi. ¶ Tertio caſu quando feudum amititur alienando. & refert,quod aut alienatur legitimè:& tunc pertinet ad filios,ſi ſuperſunt:aliàs ad agnatos:vt ſuprà de ſuceſſ.feu.§.j.aut alienatur non legitimè,& tunc aut eſt feudum nouum & ad dominum reuertitur vt hic cum tunc filij repellantur, vt c.Titius. vt ſi de feu. contro.ſue.& agnati non ſuccedant.ſ. de iis qui feu da.po.§. ſi autē.cum concor.niſi aliter eſſet conuentum vt ibi : aut eſt antiquum & in hoc vidiſti opiniones:quia ſecundum aliquos indiſtinctè reuertitur ad dominum per §.fin.in fi. ſ. quę fuit prima cauſa be.amit.ſecundum alios præferuntur agnati domino vt d.c. Titius. & §.ſed & res. ſ. per quos fiat inueſti. & de ſucce.feu.§.j & quod ibi notatur quod intellige niſi agnati cōſenſerint alienationi, vel ſteterint per annum vt d.c. Titius. Prædicta intellige etiam niſi ad feudum haberēt filij ius ex perſona alterius vel alias proprio iure, per l. iij. de interdic.& relega. & per alia que dicta ſunt ſ. Item prædicta fallunt quando vaſallus deliquit non eundo, vel non mittendo in expeditione principis vel domini,iuxta.§. firmiter.j. eod. & ſ.titu.j.§.ſi.nota per glo.& Iaco.& Caprioli dicam plenius in d.§.firmiter.& ibi videbitis Item fortè fallit.i. §.ſe. ſed ibi plenius fallit etiam.j.§.inſuper. & §.illud quoque & ibi dice-
6 tur. ¶ Venio ad quæſtiones iſtius primæ partis §.præſentis.

¶ Et primo que eſt ratio quòd * quando pater delinquit comittendo feloniam, liberi non amittantur ad feudum vt ſ vidiſti niſi eſſet feudum dependens ab auo nondum quæſitum patri, vel quando facta eſt datio in feudum tali & liberis. vt dixi ſ.Reſpondeo ſecundum doc.ratio eſt quare repelluntur propter ſuſpitionem: quia ſæpe ſolet eſſe ſimilitudo & audacia eadem in deſcendentibus ex natione infamata & parentibus malis l.quod ſi nolit.§.qui mancipia.ff.de ædili.edict.& in authenti.de referen.§.fin.col.ij.ſic videmus in crimine leſæ maieſtatis.vt l.quiſquis,C.ad l.Iul.maie.& in feudatario eccleſiæ extrà,de pœnis c.in quibuſdam.§.ſi.& in crimine hæreſis,vt authen.gazaros.C. de hæreticis extrà.eod.titu.c. cognouimus.not.per Iac.ſ. Caprioli in c.ſi vaſallus culpam.ſ.ſi de feu.controuer.ſue. ¶ Quæro quæ eſt ratio in agnatis collateralibus qui repelluntur vſque ad tertium gradum incluſiuè,

ſiuè, vt d.c.ſi vaſallus culpam.& ſ.ſi vaſal.feud.priue.c.vno.in fin. dicas quòd in tam coniunctis perſonis adhuc durat prædicta ſuſpitio, vt iuribus allegatis in q.præcedenti & optimè c.in quibuſdam.§.fin.extra de hæreticis.ſ.alle ¶ Quæro quare filij non veniunt ad feudum quando pater illud alienat, vt c.Titius.ſ.ſi de feu.contro ſue.& §.ſed & res per quos fiat inueſti.cum Cyn. dic quòd ratio eſt, ſecundum doct. quia filius ſuccedendo pater tenetur factum eius approbare, cum non poſsit hæreditatem repudiare & feudum retinere ſ. an agnavel filius defunc.repu.hæredem &c.c. vno.in fi. & quia filius præſumitur quòd talia attentaret, argum.iurium.ſ.in præcedenti.q. allegatorum notatur per Iac. & Caprioli in d.c. Titius. Tamen hîc attende ad vnum notandum quod vbi ponit dictus Iaco. in fi. quod ſi filius vel filij non ſuccederent patri in cæteris bonis, aliis fortè inſtitutis. vel quia pater nihil aliud in bonis habet tunc bene admitterentur ad feudum & præferrentur agnatis. ¶ Quæro*quare aſcendentes non admittuntur ad feudum, ſicut ſ.tetigi & eſt tex.ſ.de natura ſucce.feu.in prin. Reſpondeo ſecundum Iac. quia poteſt eas decreſcere ex ætate & manet ſuis viribus in ætate iuuenili nota.in l.vna.C. de alle.lib.x. ideóque quia pater ſenex debilior præſumitur quàm filius iuuenis, meritò filius patri & non è contrà in feudum ſuccedit pro quo ſ.de vaſ decrepitæ ætatis. c.vno.ita notatur per eum ſ. de iis quę feu.da. po.§. hoc quoque.& idem ibi Caprioli alleg ms l.pręcipiũt.ff.de ædil ædic. 8

De hoc ſuprà in euidentialibus in vj. diſt.

¶ Quærit hic glo.nunquid * vaſallus poſsit renunciare feudo inuito domino? Et glo arg. pro & contra. tamen iſta queſtio ſalua pace gloſſatorum non bene adaptatur ad materiam huius §. Sed poſtquã quæſtio mouetur, videamus rationes hinc inde, & arguit gloſ.quod ſic per l.interdum. ff.de ope. lib.in contrarium facit: quia cõtractus feudalis fit gratia vtriúſque domini. ſcilicet vt dominus habeat ſeruitium & gratia vaſalli, vt fruatur feudo, vt ſ.in qui.cau.feu.amit.§.beneficium.igitur non poteſt renuntiari per vnum abſque altero. l. ſicut de actio.& oblig.ff de vſufruct.l.ſed cum fruc.in princ.finaliter concludit glo.hoc eſſe expreſſum ſ.de vaſal. qui contrà conſtit. Lotha.c vno. & bene. quia ibi eſt caſus quòd poteſt renuntiare & feudum refutare inuito domino. Secus ſolet dici in emphiteota vt notauit gl.in d.c.vno. & probatur in l.quicúnque.C.de fun.patri lib.x j. & in autē.de alie. & emphi.§ ſi verò quis aut locator col.ix.notatur in Spec. tit. de locato.§. 9

nunc aliqua, verſi. cxxxviij licet in aliquibus partibus ſint cõſuetudines & ſtatuta ſicut maſ. quod emphiteota poteſt rem cedere & damnarare. Sed tunc eſt videnda ratio diuerſitatis. & dicunt doct. quòd ratio eſt in emphiteota. quia eſt obligatus expreſſè & ex pacto ad certum ſeruitiũ: ſed vaſallus duntaxat aſtringitur ex natura feudi & virtute ſacramẽti fidelitatis ad ſeruitium incertum ſi tamen feudum ſit purum & rectum. ¶ Ex quo etiam dicunt docto. quod ſi in feudo improprietur eius natura vt ex pacto & conuentione expreſſa promitteretur certum ſeruitium, quòd tunc eſſet idem iudicium de feudo & emphi. vt hinc inde non poſsit fieri renunciatio notatur per gl. in c. fi. ſ. de capi. qui cur. ven. & ibi Iaco. & Caprioli & in d. tit. de vaſ. qui contra conſti. Lotha. & hoc ſequebatur Dyn. in l. is cum quo. ff. de aqua plu. ar. & idem Iaco. de Are. vt ibi reperiuntur eius ſcripta & in l prætor. §. hoc edictum. ff. de dam. infec. Barr. verò in d. l. is cum quo laicus. diſtinguit & dicit, aut quis conuenitur ex ſuo contractu, & non liberatur cedendo rem vt l. quicũnque. C. de fun. pater. & l. ſicut. C. de acti & obli. aut ex ſuo delicto. & idem vt d. l. is cum quo. Aut conuenitur actione reali, & liberatur cedendo rem. vt l. & ſi fortè. §. etiam, verſi. Labeo. ff. ſi ſerui. ven. Aut conuenitur officio iudicis & idem vt l. prætor. §. hoc edictum. ff de dam. infect. cùm ſit eadem ratio ſicut in reali: quia non præſupponitur obligatio. Aut conuenitur aliqua actione perſonali virtute alicuius cõtractus præambuli ad illud onus non tamen impoſitũ pacto: vel expreſſa promiſsione ſed quia venit occaſione rei refert. aut onus occaſione rei proueniens erat ab initio certum, aut incertum iuxta diſtinctionem prędictorum doctorum. dicit etiam Bar. quod vbi onus eſſet ab initio certum, ſi cedendo rem plus faceret, ſatis eſt, ſicut dicit in d. l. is cum quo facit. ff. de tributo. l. illud. in prin. Ex quo infert. Bart. onus extraordinarium. quod cedendo fundum quis non teneatur ad collectam. Secus etiam in cenſibus & tributis certis & ordinariis. ¶ Quærit Bar. in loco ſtatim alle. iuxta prædicta vſque ad quod tempus liberatur quis cedendo rem: & dicit ipſe quòd etiam pendente iudicio & poſt ſententiam donec conueniatur iudicati arg. l. item veniunt. § cum prædiximus, verſi. idem rectè. ff. de peti. hære. & l. miles. §. decem. & de re iudi. cum hoc caſu agatur de damno futuro. & omne in comodum quod actor eſt paſſus: propter ſubterfugia tenetur reus emendare, nec cedendo rem liberatur vt l. ſi finita. §. ele

§.eleganter.ff.de dam.infect ¶ Quæro* vaſallus refutat feudum,ſicut poteſt vt dixi,an remaneat in aliquo ligatus.& dic quod ſic quià ſuum olim dominum offendere non debet.caſus eſt ſingularis ſ.de vaſal.qui contrà conſti.Lotha.in fin.& not.per gl.ibidem quòd eſt ratio.ſ.quia in memoriam priſtinæ fidelitatis & amicitiæ. pro quo.ff. de decur.l.vlti. & C.de ſententiam paſsis.l. & fruſtra.& ff.communi diui.l.in hoc iudicium.§ penult. Et ſi talis olim vaſallus dominum offenderet puniretur arbitrariè.Ita dicit di.glo.ar.l.hodiè. & l.aut facta ff.de pœnis.quod eſt cõtra illos qui guerram faciunt dominus ſuis renunciando feudo,vt ibi dicit Capoli. quæro qualiter*renuncietur & refutetur feudum. Reſpondeo.refutatio fieri debet in manu domini.probatur.ſ.de vaſ.decrepitæ ætatis.in princ.pro quo not.quod * adminiſtratores,& officiarij nõ poſſunt deſerere adminiſtrationem nec iuriſdictionem à ſe abdicare,niſi in manibus illius à quo habent.l.penult.ff.de offi.preſi.& ibi notatur & in authen. de adminiſtrã.§.j. colla. vij.Sic in epiſcopo qui non poteſt renunciare niſi in manu papæ xvij.q.ij.Conſaldus.& vij q.iij.denique facit.c.licet.de rerum permut.lib. vj. ¶ Quæro quando feudum alienatur, an committatur ipſo iure,an per ſententiam & intro.glõ ij. huius.§.& dicit gloſ.quòd ipſo iure committatur,per text. tit.ſ. quid iuris ſit ſi poſt alie vaſ. feu.recuper. in prima parte.ibi, domino ad quẽcũque peruenerit apertum &c.& hoc intelligit quod ad vaſallum ſecus quo ad emptorem : quia cùm ſit bonæ fidei non poſſet aliàs agere contra venditorem de euictione.l.j. ff. de euict.q. d. quod non videtur res euinci. pro quo ſ.de inueſtit.de re.alie.facit in prin.quod videtur hîc ſequi.Iaco.& Caprioli ratio ſecundum eos : quia oportet quod conuincatur vaſallus,vt §. ſi de feu.vaſal.ab aliquo incurſu.c. vno.circa medium. & oportet quod de culpa cognoſcatur & pronuncietur, vt ſ.de feu.ſiue culpa nõ amit.c.j. & ad hoc nõ facit,vt dicit Caprioli, iſte tex.dum dicit feudũ amittant &c. & ſic vtendo verbo futuri temporis.¶ Vnde dicũt doct.quod quandóque lex exprimit quòd ipſo iure committatur ſicut eſt in l.æquiſimum.§.ſi duo ff.de bonorum poſ.ſecundum tabu.& l.iij.§.ſciendum.de don.inter vir.& vxo.vel vtitur verbo hoc,neceſſariò importantibus.ſicut eſt quando adiiciũtur hæc verba ipſo facto vel eo ipſo.vt cle.ſi quis ſuadente. ver.à feudis.inſuper de pe.& non eſt dubium vt ibi. & l.commiſſa. ff.de vectigal.& commiſ. ¶ Aut lex talia non exprimit,& tũc

Right margin notes: 10 (beside line 1); 11 (beside "liter*renuncietur"); *Quando l. vtitur futuri vel præteriti tẽporis & præſentis.*

aut vtitur verbo præteriti temporis: videlicet, ſit priuatus vel ſit commiſſum, & idem vt ibidem. facit extrà, de præbendis & dignita.c.extirpandæ. ver. alioqui ¶ Aut verbo futuri temporis vt priuetur: vel amittat: & tunc aut iungitur verbum, ſtatim vel mòx. vel, hoc ipſo Aut ſimile & ipſo iure committitur vt d. iuribus. aliàs per ſententiam probantur iſta. C. de ſacroſanctæ. eccleſ. l. iubemus. § œconomus. cum ibi not. in gl. ij. & notatur in l. j. circa prin. C. ne lice. potē. & in l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. in quarta parte glo. tangitur per Bar. in l. Meuius. §. duobus circa finem. de le. ij. Aduerte tamen ad deciſionem queſtionis. quòd glo. & doct. prædicti bene dicunt quod ipſo iure cōmittatur, cùm text. d. titu. quid iuris. ſit poſt alie. & c vtatur verbo præteriti temporis, ſcilicet, apertū &c. probatur etiam hîc cùm dicitur, & ad dominum liberè reuertatur importat idem quod ipſo iure, vt extrà, de præbendis & dignitatibus. c. ſi beneficia. lib. vj. & d. c. ſi extirpandæ. verſi. alioquin. eodem titu in antiquis & de officio ordinarij. c. ordinarij. §. quod ſi fortè. lib. vj. & c. pro humani. circa finem. de homicidi. eodem libro. licet verbum, liberè reuertatur. poſsit ſumi in alio ſignificato vt tetigi. ſ. eo. §. habito. in ij. q. ij. notabilis. facit optimè ad prædicta d. cle. ſi quis ſuadente. de pœnis in verſi. à feudis inſ: per ibi liberè reuertatur &c. ¶ Item probatur. ſ. §. habito. ibi. caſſamus. & in irritum deducimus &c. & ſic ipſo iure non valet venditio, probatur etiam ſ. de alie. feu. circa prin. ibi, & non valeat. q. d. factum eſt &c. Sed in eo quod dicunt glo & doct. prædicta debere intelligi quo ad vaſſalum non quo ad emptorem &c. ſalua pace, non bene dicunt: quia imò indiſtinctè aperitur ipſo iure, tam reſpectu vaſſalli, quam reſpectu emptoris cum in emptorē non ſit tranſlatum dominium propter huius l. prohibitionem, iuxta not. Bart. in l. ſi ita quis. §. ea. l. ff. de verb. obli. de quo per gloſſ. & doct. in ea. l. C. de condic. ob cauſam. nec obſt. quòd dicitur aliàs non poſſe agere de euictione &c. quia imò poſſet agere, licet contractus ſit nullus quia ex inutili, vel nullo contractu bene agitur ff. de contrahen. emp. l. & liberi & l. ſed Celſus in prin. & de actio. emptio l. ex empto. §. qui viua. cum Cy. dixi. § ſ. habitó circa tertiam partem. Fateor tamē quod antequā euelatur feudum ab emptore debebit præcedere cognitio & ſequi ſententia declarata commiſsionis feudi, vt dicam j. & ſic per hoc ſatis conuincitur emptor, vt poſsit de euictione agere. & ſic intelligatur ſ. de feu. ſiue culpa non amit. c. j. hoc

ſequitur

ſequitur Odo.in ſum na.tit.an feudum ipſo iure vel per ſententiam &c.& per Blanchi.eo.tit.& Pe.ia.tit.de contradic.ex l.imperialem. §. callidis.quādo feudum proprio iure cecidit incommiſſum &c. & cōmuniter omnes moderni ſicut idem dicit in re emphiteoticaria vt l.ſi in ſi.cum glo.fin.C.de iure emphi.& notatur in Spe.ti.de locato.§.nunc aliqua,ver.xlvij. quæritur & duobus verſic.ſequen. ¶Quæro diſtinctum eſt s̄. quod refert an ſi vtatur verbo præteriti temporis vel verbo futuri:quid ſi vtatur verbo preſentis temporis? dic eſſe idem quod dictum eſt de verbo præteriti temporis vt ipſo iure committatur: quia cum loquatur de præſenti non poteſt trahi in futurum vt habeat ſpectari ſentētia,nec tempus præſens hoc patitur l.cum ad preſens.ff.ſi cert.pet. & quia idem iudicium de præſenti & præterito vt ibi cum ſuis concor. ibi poſitis & breuiter eſt gloſ. in d. l. ſi quis in tantam in ſua quarta parte. C. vnde vi. & eſt text. in decretali, licet canon de elect. lib.vj.¶Quæro quando*feudum amittitur propter aliam fe- 13
loniam ſeu delictum vaſalli an comittatur & aperiatur, ipſo iure,vel per ſententiam.& glo. hic tenet quod per ſententiā, cum debeat vaſallus conuinci de culpa,vt s̄.de feu.ſiue culpa non amit.c j.eo quo tempore miles inueſti.pe.de c.ſi.allegat etiam in Lombardia de beneficiis & terris tributariis.l. vlti. ita dicit gl. & credo quod bene. Et probatur quia text. vtitur verbo futuri temporis. verbi gratia,feudo priuetur vel carere debeat,vel beneficium amittat, vt j.eod.§. item ſi fratrem & quę fuit prima cauſa benefi.amit §.ruſus & §.porrò:cum multis aliis ſimilibus: & hoc probat hodiè text. in c.ad apoſtolicæ.de ſententia & re iudica.lib.vj.vbi dum dicit ſententiando priuamus.& in cle.paſtoralis.de re iudi.quod ſequitur Iac.hic & vbique & Petr.Iaco.in tit.de condi.ex l.non ſcripta ex moribus vel ex conſtitutione imperiali quando feudo per ſententiam priuatus eſt vaſal.& tit.de diſtinct.feudorum.xiij. diſtin.quamuis aliqui contrà quòd imò ipſo iure cum tunc dicatur feudum aperiri, vt s̄.an ille qui interfecit fratrem domini.c.j.in fin.Sed ibi ponitur verbum futuri temporis:aperiatur.*Item quia ſiue alienādo,ſiue delinquēdo:ſiue ipſo iu- 14
re, ſiue per ſententiam feudum committatur ſemper dicitur aperiri.vt ibi.& de conten.inter dominum & empt.c. vno & de contentione inter dominum & alium.c.j. & quid iuri ſit ſi poſt &c.in prin quod expreſſè ponit Pet.Iac.in tit.de condit. ex moribus pro feudo aperto.libellus generalis &c.¶Quęro

quando per ingreſſum religionis vel eccleſiæ feudum committitur,iuxta cap.ſi quis clericus.ſ.ſi de ſeu.contro.ſue.cum ſuis concor.an tunc amittatur ipſo iure, vel per ſententiam: dic quòd ipſo iure,vt ſ.de beneficio fœminæ.§.j.in fi.vbi vtitur verbo præſentis temporis ſcilicet, & ſi quod habent per-
15 dunt &c. ¶Quæro,an*quando vaſallus non addit dominum infra annum & diem cadat ipſo iure, an per ſententiam:breuiter credo quod per ſententiam cum j.§. proximo. vtatur verbo futuri temporis.ſ.feudum amittat &c. tamen iſtud plenius ibi examinabitur. Quæro,quid iuris in caſu.§.firmiter.aeo. quando vaſallus non iuuat dominum per ſe vel per aliũ j.cceptabilem,vel partem redituum nõ præbet, an cadat ipſo iure vel per ſentẽtiam?dic quòd ipſo iure,per text.ibi,in vſus ſuos illud redigendi modis omnibus habeat facultatem. & per tex.ſ.tit.j.§.fin. in ſi ibi illud redigendi liberam habeat poteſtatem. &c. quoniam ſi per ſententiam haberet redigi, non fieret modis omnibus nec licerè, iuxta ea quæ dixi.ſ.in ix.q.& dicam in d.§.firmiter.Quæro quid in caſibus §.in ſuper.& §.illud.j.eo.dic,quod cùm ibi vtatur verbo futuri temporis.ſ.feudo priuetur.&c.& ibi dicam.¶Quæro quid in aliis caſibus, qui plures ſunt ex quibus feudum amittatur,de quibus ſ.qui mo.feud. amit. & ti. que fuit prima cauſa beneficij amit. per totum & in multis aliis titulis, de quibus dicam j.§.fin.an ipſo iure vel per ſentẽtiam. dicas quòd ipſo iure,ſi tex. vtatur verbis præteriti vel præſentis temporis, aliàs ſi futuri, tunc per ſententiam : niſi adiicerentur alia verba, vt mox & ſtatim hoc ipſo,ipſo facto,vel liberè vel ſimilia:iuxta ea, quæ ſupradicta ſunt ¶Quæro vlterius qui effectus eſt,an per feudum committatur ipſo iure , an per ſententiam. Reſpondeo magnus eſt in pluribus.¶Primo propter fructus quia veniũt & petuntnr à tempore, quo feudum aperitur ipſo iure. vt eſt gloſ.notabilis.in authent.de inceſt.nupt.§ j.gloſ.ſed nunquid in ſi.probatur.ff.de his qui vt indig.l. cum qui.item propter rei alienationem iuxta l.Manicheos.C.de hæreticis.& l.ſi.ad l.Iul,maieſt. & ff. de publi.iudi.l. ex iudiciorum cum ſi. item propter modum agendi. quia alio modo agitur quãdo committitur ipſo iure,& alio quando per ſententiam, vt videbitis ſtatim.¶Quæro qua actione agetur ad feudum commiſſum? & habeas in mente quod feudum quandoque aperitur domino:quandoque liberis vaſalli ex pacto: vel quia datum tali & liberis,iuxta ea,quæ dixi hoc §.in tertia, & vj.opi. qua igitur

actione

actione iſti agant diſtingue aut quæritur de domino, aut de liberis, aut de agnatis. Primo caſu, aut agitur de caſibus, in quibus feudum aperitur ipſo iure, & tunc dominus intentabit rei vendicationem directam, petendo declarari rem ce cidiſſe retrò in commiſſum & feudum ipſo iure fuiſſe apertū & per conſequens rem ad ipſum dominū pertinere iure domini pleni, & reum condemnari ad reſtituendum &c. iuxta l. in rem act. in prin. & l. ex diuerſo. ff. de rei vendi. & l ſicuti. §. ſed ſi quęritur. ff. ſi ſeruitus ven. & ſecundum * hoc cum ſententia debeat eſſe conformis libello. l fundus. ff. communi diui. erit ſententia declaratoria commiſſi & dominij pertinentis ad actorem, condemnando reum ad reſtitutionem cum fructibus à tempore commiſſi: ſicut dixi in q. præcedenti. vel intentabit condictionem ex moribus feudorum, vel ex hac conſtitutione: quia * quando non cauetur quo iure actionis agatur datur condictio ex l. vt ff. de odi. ex l. §. vna. Et intellige intentari condictionem ratione poſſeſſionis ff. de cōdict. indebit. l. indebiti. §. j. non antè reſpectu dominij: vel proprietatis, cùm * nemo poſſit condicere rem ſuam. niſi à fure. l. vlt. vſufr. quamdmodum caue. glo. eſt no. ſuprà de conten. inter dominum & emp. c. vno. gl. j. & ibi caprioli & Iac. Tutius tamen erit intentare condictionem per quam condicetur detentio & naturalis poſſeſſio, & in ea non eſt neceſſe probare ſe dominum: ſecus in rei vendicatione. ſicut not Specu. tit. de locato. §. nunc aliqua. verſic. clxviij. Aut agitur de caſibus in quibus aperitur feudum ſolùm per ſententiam: & hic aget dominus etiam condictione ex moribus feudorum, vel conſuetudine imperiali: ſed aliter & alio modo, & ad aliud concludetur: quoniam petetur vaſallum priuari feudo. & per ſententiam priuabitur. not. per Pet. Iac. tit. de condict. ex l. non ſcripta vel conſuetudine imperiali quando per ſententiam. vaſ. pri. eſt feud. in princ. & ibi nota ipſe poſuit diuerſos libellos: quando ipſo iure, & quando per ſententiam, vt ibi & in titulo ſuo præcedenti. de quo in Spe. titu. de feudis. §. fin. ¶ Secundo & tertio. caſibus qualiter liberi vel agnati agant, & hic pari modo diſtingue: aut loquimur in caſibus in quibus ipſo iure & tunc aut filius: vel agnatus eſt per dominum iam inueſtitus loquendo de inueſti. in princ. de quo dicetur. j. §. proximo. & intentabit vtilem rei vendicationem, vt ſuprà, de conten. inter dominum & alium de ve. & ſ. de inueſti. de re. alie. fac § j. vel fortè loquendo de inueſtitura vera multò, fortius vt

Forma libelli quando feudum aperitur ipſo iure.

16 (beside "ſecundum * hoc")
17 (beside "quia * quando")
18 (beside "nemo poſſit")

quando vaſallus per ſe & ſuos liberos & agnatos eſt inueſtitus & pari modo pręſtitum iuramentũ fidelitatis,de quo tangetur ĵ §. proxi. vel etiam intentabit condictionem ad detentionem & naturalem poſſeſsionem, & erit tutius ſicut dixi circa primum caſum. Aut nullo modo fuit inueſtitus, & proponet condictionem. Aut loquimur in caſibus in quibus per ſententiam committitur, & agitur conditione petendo priuari vaſallum &c.vt dictum eſt circa primum caſum.Et ſi vis habere formas libellorum in præmiſsis,vide per Pet.Iac. in locis allegatis. & iſta ſufficiant quò ad primam partē huius §.Veniamus ad ſecundam partem huius §.quę eſt in ver.
19 ſcriba verò. vbi * præponitur pœna contra notarium talem prohibitum contractum ſcribentem, & eſt triplex pœna.ſcilicet amiſsionis officij:infamiæ periculum,& amiſsionis manus. Et de amiſsione manus concordat in ſimili.in authenti.
Oppi.1. de man.prin §.coges.coll.iij.ſic dixi.ſ.circa notabilia.Opponitur quod imò ſit alia pœna contra notarium delinquentē, vt l.iubemus.§. his tabellionibus.C. de ſacroſanct eccleſ.vbi punitur notarius ſcribens contractum vetitum pœna exilij. Sol.dicit.glo hìc,quòd ibi in alio caſu.q d.quòd ibi erat alius vetitus contractus.ſ. alienationis rei eccleſiæ & ſic ibi loquitur in ſuo caſu hic verò erat contractus vetitus rei feudalis. Sed cur tam variè poteſt dici quod in contractu feudali,ideò maior pœna imponitur quàm in cōtractu rei eccleſiæ. quia vaſallus ſic alienando magis delinquit propter ſacramentum fidelitatis, quod videtur deſerere & infringere alienando,cū inter cætera capitula iuret id. quod eſt vtile iuxtra tit. ſuprà,
Oppi.2. de forma fidelitatis.cuius deſertionis iura nēti notarius cenſetur particeps. Opponitur quod imò ſit maior pœna. vt C.
Oppi.3 de immunitate nemini conce l j.li.x. vbi imponitur flamma
Oppi.4. ignis.Item opponitur quòd imò ſit pœna.ſ.pręſcriptio bono-
Oppi.5. rum;vt l.ij.C de peti.bono.ſubla.eo.l.j.Item quòd imò ſit pœnē mortis.l.ij.C.de eunuchis.¶Item quòd imò ſit pœna ordi
Oppi. 6. naria falſi.l iubemus.in fi.C.de teſta. l.j.§ j.& §.fi.ff.de falſis.¶Item quod pœna ſit arbitraria:l.iubemus.C.de acceſſoribus.iuncta l.hodiè.ff. de pœ. quid dicēdum referunt ſcripta aliquorum do. quòd in hoc debet diſtingui concordando iura iuribus. iuxtà l. vnicam.C. de inoffic.do. quod refert,Aut notarius delinquit in non ſcribendo ſiue in non faciendo, & punitur regulariter arbitrariè,vt d.l iubemus.de acceſſ.fallit in alleg.§.coges. Item fallit in l.iubemus.C.de teſta.Aut delinquit

linquit in faciendo & tunc aut falſum fabricando, & punitur pœna fiſcali.l.ſi quis decurio.C.de fal.& l.j.C.j.&.§ fin.ff eo. titu.Fallit in l.ij.de immunitate nemini conce. Aut conficien do verum, ſed ſuper contractu illicito:& tunc aut ignoranter, & non punitur:apparet in text. huius §. cùm dicit ſciens cùm ſcripſerit &c.à contrario ſenſu facit l. generali. C. de tabula. lib.x. Aut ſcienter, & tũc regulariter eſt pœna arbitraria per l.hodiè.ff.de pœnis. Fallit in ll. imponentibus ſpeciales pœnas vt hîc & l.ij.de eunuchis & l.ij. de peti.bo.ſubla.& l.iubemus. §. iis tabellionibus. quòd diuerſi ſunt caſus in legibus contrariis.& * ſecundum diuerſitatem caſuum, diuerſæ ſunt 20
pœnæ impoſitæ.quare ſecus hic.& ſecus ibi.quod ſatis voluit hic gloſ. ¶Quæro dicitur hîc quòd notarius talem * contra- 21
ctum ſcribens amittit manum, quæro quam manum perdet dicit glo.in authent.ſed nouo iure.C. de ſeruis fugi quod illã in qua minus poteſt.argum.l.interpretatione.ff.de pœnis. ¶Quæro ſi non habet niſi vnam manum,dic illam abſcindi, arg.l.Sticum aut Pamphilum in princ.ff.de ſolutio. ſecundũ dominum Iaco.de Butrig.in d.authẽ.ſed nouo iure. ¶Quæro quid ſi habet vnam bonam & aliam aridam. dicit Cyn. in d. authen.ſed nouo iure quòd punietur in bona manu:quia perinde eſt ac ſi non haberet aridam,arg.l.qui clauum ff.de ædili.edict. & ſi auferretur ſibi arida:non eſſet ſibi pœna. l ij.C. vt j.certum tempus quæſtio.cri.terminentur. ſed Iaco.de Butrig.contrà ibidem.quòd imò arida debet abſcindi. quia ſatis eſt ſibi pœna,quia per abſciſionẽ talis manus,licet fictè, redditur corpus difforme.arg.l.ſi quis in metallum.C.de pœnis. & licet non dicatur propriè manus quæ eſt arida:abuſiuè tamen manus dicitur: ſicut teſtamentum minus ſolenne dicitur teſtamentum.ff.quemadmo.teſta.aperi.l.ij.§.j.& * repro- 22
bus denarius,dicitur.l.eleganter.§. qui reprobos.ff. de pigno. actio.Et hæc vltima opinio videtur æquior &c.non ſunt alia.

Sequitur.§.Prætereà ſi quis infeudatus.

SVMMÆ.

1 *Vaſallus intra annum & diem pro inueſtitura petenda dominum adeat oportet.*

2 *Aetas quatuordecim annorum expectanda, quoad petendam inueſtituram.*

3 *Differentia inter inueſtituram & infeudationem.*

Inueſti

4 *Inveſtitura quotuplex.& nume.17.*
5 *Feudum inter viuos quomodo adquiritur*
6 *Rex tenens regum feudale à ſuperiore,ſi decedat,filius eius poteſt ſe intitulare regem,abſque autoritate ſuperioris.*
7 *Quod nullum eſt amitti nequit.*
8 *.n eſtitura quando ponitur.*
9 *Minor quis,& quot modis dicitur.*
10 *Correctiones legum euitandæ.*
11 *Cauſæ iuſtæ,propter quas excuſatur vaſallus, ſi non petit inueſtituram.*
12 *Aetas pupillaris ignorantiæ ſubiacet.*
13 *Abſentia quot modis dicitur.*
14 *Præſcriptio non currit contra minorem.*
15 *Ignoranti non currit præſcriptio.*
16 *Inueſtitura quid,& vnde dicatur.*
18 *Poſſeſſio propria & abuſiua neceſſaria eſt,in materia feudali.*
19 *Dominus compellitur vaſallum, præſtito iuramento fidelitatis, mittere in vacuam poſſeſſionem.*
20 *Inueſtitura per quos fieri debet.& nu.22.*
21 *Inueſtitura poteſt recipi per procuratorem & mediā perſonam.*
23 *Vaſallus qua ſolennitate dominum adire debet.*
24 *Inueſtitura in quorum præſentia & teſtimonio fieri debet.*
25 *Pares qui.*
26 *Teſtamentum,in materia feudorum,quid.*
27 *Clericorum inueſtitura qualiter fit.*
28 *Pœnæ molliendæ & reſtringendæ.*
29 *Frangenti fidem,fides frangantur eidem.*
30 *Agnati domino præferuntur in feudo paterno.*
31 *Dies interpellat pro homine.*
32 *Laudimium,ſiue trezenum,debetur pro inueſtitura.*
33 *Feudum emitur & redimitur pecunia.& nu.36.*
34 *Collatio,quæ fit à domino,qualis eſſe debet.*
35 *Collatio,quæ fit ab infimo & humili,remunerationem habet.*
37 *Ius prælationis & retentionis habet locum in inueſtitura feudi, vt in emphiteuſi & cui competit.*
38 *Hypotheca,vt ſeruitus,fit autoritate legis.*
39 *Iure atoris reſoluto,reſoluitur ius acceptoris.*

§.Prætereà ſi quis infeudatus. Hic tranſit Imperator de materia alienationis feudi ad materiam nouam. Et ideò,ſecundum bonam diuiſionem,hîc eſt ſecunda pars rubri.§.habito.ſ.eo. & ibi dixi. Et ſubdit

ſubdiuiditur vſque ad finem in tot partes quot ſunt §. in quorum quolibet eſt noua & diuerſa materia ſicut videmus in ſingulis §. Et breuiter. § iſte hoc dicit quod * vaſallus debet 1
infra annum & diem adire dominum pro inueſtitura petenda, aliàs perdit feudum. Circa text. ibi cùm dicit. incuria vel negligentia. attende quia iſta ſunt ſynonyma & idem ſignificant: licet non ſit dare nomina ſynonyma, quin differant in modo, vel qualitate ſignificandi, vt not. in l. ſi idem codicilli. C. de codicil. de hoc vocabulo incuria habes in l. neceſſarios. ff. ad Sillania. & ſ de inueſti. de re alie. fac. §. quid ergò. Notatur in text. illud verbum, infeudatus &c. quod prodeſt ad ea quæ infrà dicentur. ¶Nota attendi * ætatem quatuordecim 2
annorum quo ad petendum inueſtituram Not. tex. ibi, à proprio domino non petierunt &c. quod prodeſt ad illud quis dominus debet inueſtire, an mediatus, an immediatus. de quo videbis infrà. Not. cum dicit, feudum amittat & ſic vtitur verbo futuri temporis, iuxta ea quæ dixi ſ. §. proximo. & dicetur infrà. Not. ibi, & repellatur de hoc tangetur infrà. ¶Examinemus materiam huius §. per oppoſitiones & quæſtiones. Opponitur, quia textus videtur in ſe habere cōtradictionem contra. l. vnicam. § quibus. C. de nouo codi. compo. cum dicatur hîc in princ. prætereà. ſi quis infeudatus &c. poſteà dicit quòd debet petere inueſtituram infrà tempus hîc ſtatutum. ſi enim quis eſt infeudatus ad quid habet petere amplius infeudationem vel inueſtituram? Solu. pro declaratione text. ſcias quod * nos habemus inueſtituram & infeudationem quæ longè differunt. infeudatio enim non eſt aliud quā 3
collatio conſtitutio vel inſtitutio iuris feudalis per quam tribuitur ius proprietatis. Inueſtitura enim duplex * eſt propria, 4
ſiue vera: & abuſiua ſiue ficta. iuxta tit. ſ. quid ſit inueſtitura. in princi. per abuſiuam vt per traditionem haſtæ vel anuli declaratur & confirmatur illius iuris collatio. Sed per veram inueſtituram, quæ eſt inductio in poſſeſſionem tribuitur ius poſſeſſionis & adminiſtrationis: licet quandoque iſta promiſcuè ponantur. de quo notatur per Bern. in ca. autoritate. extra de inſtit. plenius & clarius per Dyn. in c. j. de regu iur. lib. vj. & per Ioan. Blanchi. in ſumma in tit. quibus mod feud. acquira. §. j. & dicetur infrà in vj quæſt. Modo in propoſito licet in princi. huius §. dicatur infeudatus. non tamen proptereà dicitur inueſtitus. ideò habet petere inueſtituram: quoniam * feudum conſtituitur & acquiritur inter viuos pactio- 5
nibus.

Not. de nominibus ſynonymis.

nibus & ſtipulationibus, & etiam in vltima voluntate, ſicut ſeruitutes prædiales & perſonales, vt ff de vſufruct.l.iij.& inſtitu.de ſeruitu §.fi.& de vſufru.in princi Conſtituitur etiam mera liberalitate conſtituentis ſeu concedentis facta propria inueſtitura. ſic intelligitur c.j § quibus mod.feud.conſtit.poteſt.notauit Iaco.§.in princip.huius libri §. eſt tertio videndum &c. Sed adhuc videtur multum obſtare.c.j.§. quib.mo. feu.conſtit.poteſt: cum ibi dicatur, feudum non conſtitui niſi inueſtitura. & alibi dicitur nō acquiri niſi inueſtitura vel ſucceſſione, vt ſuprà de feu.cogni.c.ſciēdum in fi.igitur non poteſt dici quis infeudatus niſi ſit inueſtitutus. Attendendum eſt quod aut agitur de feudo nouo, & tunc nō poteſt acquiri ſeu conſtitui niſi inueſtitura vera, quando ex mera liberalitate procedit, vt dicit d.Iaco.ſic loquitur ibi, vel niſi intercedente eo quod habetur pro inueſtitura. vt ſuprà de conſuetu. recti feudi, c.j.in princ.Sed ſi aliàs quam ex liberalitate tunc aliter poteſt acquiri, vt ſuprà dixi ſecundum Iaco.vel dicas non poſſe conſtitui niſi inueſtitura ſub realiter, reſpectu realis poſſeſsionis ſeu corporalis. vel poteſt aliter dici quòd in illo c.j. ſumitur inueſtitura pro ipſa conceſsione feudi.& dicetur.j.in vj.quæſtione. Aut agitur de feudo veteri & tunc vaſallus ſuccedens in feudo iam ex acquiſitione eſt infeudatus.hoc, eſt ius feudi eſt ſibi acquiſitum, ſiue loquamur in ſucceſſore ſuo, de quo non eſt dubium, vt l.in ſuis.ff. de liber.& poſthu. ſiue in extraneo licet opus ſit apprehenſionis poſſeſsionis.l. cum heredes.in princi.ff de acqui.poſſeſ.& pro tanto eſt petenda inueſtitura vt hîc dicitur, quæ ſolet dici renouatio. Et ſic ante petitionē inueſtituræ dicitur quis infeudatus propter ius rei feudalis ſibi quæſitum: ideò congruè loquitur hîc text. vtendo hoc participio infeudatus.quod ſumitur reſpectu proprietatis rei feudalis. ¶Et iſta inducebam aliàs ad quæſtionē
6 facti.deceſsit * rex tenens regnum feudale a ſuperiore, an filius ſuus poſsit ſe intitulare regem abſque autoritate ſuperioris, vel eius inueſtitura? & dixi quod ſic, per prædicta: quia ius vaſallicum iam fuit ſibi quæſitum & ad eum tranſiuit. Tum quia filius regis, rex: & filius comitis, comes: & filius ducis, dux.etiam viuente patre, appellatur vt not.per gloſ.xxiiij.q. j.c.fin.& lxiij.diſtin.c ij regalis dignitas licet ad renouādum inueſtituram detur ſibi annus & dies vt hîc. vel potius annus & menſis: vt ſuprà quo tempo.miles inueſtitu.pe.de.c.j. vt dicetur in ſequentibus.Probatur etiā, quia niſi infrà iſtud tempus

pus petat inueſtituram amittit feudum: ergò ante illud habebat & ſibi competebat:quia*quod nondum eſt vel non habe- 7
tur non amittitur.l. bouem. §. ſi ſub conditione ff. de ædil. edic.& l.nam ſi ſub cõditione.§.poſt defectum.ff.de iniuſto. rup.& irrito teſta. Verificari etiam poteſt iſtud verbum,infeudatus. poſitum hic in litera ſi dominus decedat, cùm tunc habeat vaſallus renouando petere à ſucceſſore domini inueſtituram infrà hoc tempus: licet aliàs fuiſſet inueſtitus : & ſic dici poteſt infeudatus, vt ſtatim dicam. Opponitur & videtur Imperatorem hìc loqui obſcurè & perperam contra §.cumque hoc.in procemio inſtitut. cum ſtatuat peti inueſtituram infrà hoc tempus.& non dicit quando vel quo caſu. Solu.debet intelligi ſcilicet debere petere inueſtituram , ſubaudi in 8
in mutatione domini, vel vaſalli, vt ſuprà quo tempore miles inueſtit.pe.de c.j.& quæ fuit prima cauſa be amit.in prin. & de capi Corradi.in princi qui rex.ſunt glo.iſtius §.¶Opponitur , quòd non ſolùm ſufficiat petere inueſtituram:ſed etiã debeat offerri & polliceri fidelitas. vt iuribus ſtatim allegatis.Sol.determina hunc.§.per illa iura.videlicet petere debet inueſtituram ſub fidelitatem pollicendo.ita notat hic gloſ.ſi. aliàs ſi vaſallus fidelitatem recuſaret.hoc eſt,iuramentum fidelitatis præſtare.deberet ſibi denegari inueſtitura.ſuprà per quos fiat inueſtitu.cap nulla,niſi ſit tale feudum pro quo non præſtetur iuramẽtum fidelitatis fortè ex pacto. vt ibidem dicitur & quæ fuit prima cauſa be.amit.§ j.in fin. ¶Opponitur dicitur hic quòd vaſallus habet requirere dominũ ſuper inueſtitura contrà, quòd imò dominus habet requirere vaſallũ ſuper fidelitate præſtanda pollicendo inueſtituram , vt ſuprà quæ fuit prima cauſa benefi. amit.§. eſt & alia. ſolu. dicunt quidam quòd ibi loquitur quando vaſallus non tenebatur dominũ requirere fortè ex pacto. ſed iſtud eſt diuinare. vel dic quòd ſi dominus nolit expectare iſtud tempus anni & diei, poteſt requirere vaſallum ſuper fidelitate. pollicendo inueſtituram:& ſi non præſtet fidelitatem.præcedente terna citatione,perdet feudum, vt ibi. Tu dic & melius quòd ibi loquitur in feudo nouo,& in noua inueſtitura fienda:hic in veteri facta renouanda in mutatione vaſalli vel dominį hoc ſequitur gloſ.ibi.& Iacob. & Caprioli plenius per eundem Iaco. ſuprà per quos fiat inueſtitu.cap.nulla.Tamen in patria Prouincię ſeruatur quòd vaſalli nobiles habent requirere, & ſe offerre domino infrà annum & diem, vt in hoc §.Sed plebei debent requiri

Not.de patria Prouincia.

requiri per dominum: & in hoc procedit opinio præcedens & §.pro contrario allegatus. ¶Opponitur,hîc dicitur,quod maior xiiij. annorum debet adire dominũ infrà tempus hîc ſtatutum contrà imò videtur quòd requiratur quod ſit maior.xxv.vt s̃. ſi de feu.contro. fue. c. ſi minori vbi vtitur hoc
9 verbo minori.& minor*dicitur vſque ad an.xxv.l.ſi.C.de his quíve.æta. impet.& tit.ſi maior fac.ra.ha in rubro.& l. fin.& C.ſi minor ſe maio.dixe. etiam in rubro cum ſi. Sed contrarium loquitur de ætate. xiiij. annorum. & ſic determinatur per hunc §.vt ibi not.per glo.& Iaco.tamen de diuerſis temporibus circa ætatem,vide gloſ. notabilem & ibi per doct.s̃. de iura.fir.in prin.in glo.iij.in ſi.Opponitur quod imò ſufficiat quòd ſit maior. vij. annorum. ſuprà quo tempore miles inueſti. pe.de.c.j. prout ibi ſecundum vnam lecturam habet in textu,infantia.quam conſtat durare vſque ad vij. annos.l. ſi infanti.C.de iure delibe.Solu.ibi impropriè ponitur infantia.quia ponitur ibi pro pupillari ætate,vt ibi notatur per gl. & do.Opponitur hîc dicitur dari vaſallo annum & diem cõtra videtur ꝙ debeat dari annus & menſis, vt d.c.j quo tẽpore miles inueſti.pe.de.Sol. dicunt quidã ꝙ illud obtinebat locũ in milite: ſed hodie corrigitur vt indiſtinctè detur annus & dies vt hîc,ꝙ ſequitur Pet.Iac.tit.de ca.ex qua feu.amit.§.
10 itẽ ſi vaſallus ab hærede. Tamẽ quia*correctiones legũ ſunt euitandæ,dicunt alij quòd ibi ſit ſpeciale in milite & quod remaneat incorrectum. vt ibi nota per gl.& Iaco. hoc ſequitur etiam ibi Caprioli & eſt ratio,ſecundum eum in milite:quia milites debent vacare circa arma.l.milites.C. locati.nec habent ſe implicare negotiationibus priuatis nec aſtringuntur ſcire iura:ideo datur eis maior dilatio.l ſi. C. de iure deliberan. Opponitur hic dicitur quod ſi vaſallus infrà annum & diem non adeat dominum amittit feudum. contra quia imò excuſatur in certis caſibus, vt in d.c.j. quo tempore nu.inueniſti pe. de. ſo. iſtud debet intelligi & determinari per illud c.ſubaudiendo, niſi vaſallus iuſta cauſa fuerit impeditus, vt ibi.& ſuprà de prohi.feu.alie.per Lo.c.ſi.ita not.per gloſſ.ij. hîc. & pro tanto dicitur hîc in text.incuria vel negligentia. quæ autem ſint iuſtæ cauſæ infrà videbitur & examinabitur.
11 Venio ad queſtiones. Quæro*quæ ſunt iuſtæ cauſæ propter quas excuſatur vaſallus, ſi non petit inueſtituram, infra annum & diem?dicit tex.in alle.c.j.s̃.quo tempore mi. inueſti. pe.de.videlicet ſi fuerit præuentus morte:vel ſi inimicitiæ capitales

pitales interuenerint: vel ſi pupillaris ætas, vel iuſta abſentia, vel infamia. Et ſic ſunt quinq; quas examinemus per ordinem. ¶Prima igitur cauſa eſt, mortis preuentio. ſcilicet domini, qui deceſsit infra annum & diem. Sed in hoc ſolitum *No. dubiũ.* eſt fieri dubium, an ſucceſſor vaſalli morientis, infra annum, habeat tantum illud tempus quod ſuperat de anno, vel an habeat annum & diem? glo. tangit hoc dubium in d.c.j. & illud dimittit indiſcuſſum. Tu dic quòd habebit annum & diem ex integro: quia videtur ſucceſſor potius habere feudum ex lege & ipſius beneficio quam à prædeceſſore: & quaſi ſucceſſorio edicto. arg. l.j. §. quibus. ff. de ſucce. edic. & inſti. de bono. po. §. fi. hoc ſequitur Ioan. Blanchi. in ſumma in titu. qui mo. feu. acquiri. §. ſed pone quòd vaſallus & Iaco. de Bel. viſu, in d. cap. j. quod intelligit in feudo antiquo: ſecus in nouo, quia tunc filius ſuccedens non habebit niſi tempus quod ſupererat patri: quia hoc caſu videtur habere cauſam à patre. arg l. ciuilius. ff. de minorib. & l. etiam. eo. titu. ¶Secunda cauſa, eſt interuentio inimicitiarum capitalium, & intellige ſcilicet ortarum inter dominum & vaſallum, ſine culpa vaſalli: quia culpa propria eum non releuaret. arg. l. ſine hæreditaria. ff. de nego. geſt. & ſic non poſſet tutè accedere ad dominum. & per hoc dico idem ſi eſſet guerra, vel incurſus latronum: & idem ſi eſſent inundationes aquarum, vel tempeſtates. arg. ff. ex q. cau. maio. l. iij. & ad Trebel. l. de ætate, & clemen. paſtoralis de re iudica. cum ſi. Quod intelligo niſi prius tardauerit nimis arctando ſe ad finem temporis. iuxta. l. ij. §, ſi quis. ff. ſi quis cautio. ¶Tertia cauſa, eſt pupillaris ætas ratio eſt. quia *illa ætas ſubiacet ignorantię. l. j. in fine. C. de ſal. 12
mone. ff. de acquiren. hæredit. l. pupillus. Sed quid ſi eſſet doli capax: quia proximus pubertati, iuxta nota. in l. pupillum. ff. de regulis iuris. nunquid poterit excuſari propter ætatem? videtur quod non. vt l. impuberem. ff de furtis. inſtit. & ff. de oblig. quæ ex delic. naſ. §. penul. & de inutili ſtipul. §. pupillũ. cum ſi. Sed dic contra: quia quamquam doli capax habeat ſcientiam & intellectum: tamen lex excuſat eum expreſsè, cùm limitat tempus vſque ad quatuordecim annos vt hic, ſic dicimus in teſtamento. l. qua ætate. ff de teſtamen. ſic in matrimonio de iure ciuili inſtit. de nup. in princ. cum ibi nota. Item quamquam ſit doli capax, non tamen aſtringeretur iuramẽto fidelitatis. l. qui iuraſſe. ff. de iureiuran. & ibi not. Barto. & Guil. de Cug. & notatur ſuprà de pace iura ſir. §. item ſacramenta.

menta.glo.ij.& C.ſi aduerſus vendi. autem ſacramenta gloſ. prima.Sed nunquid ſaltem debebit dominus adiri infra annum & diem per tutorem ipſius pupilli. caſus eſt quòd non in cap.ſi quis deceſſerit.ſ. de feu.controuer ſue.Quarta cauſa.eſt infamia.& ſubaudi domini.& intellige de infamia quæ participationem hominum repellit. vt puta: quia dominus eſt bannitus,vel excommunicatus quo caſu vaſallus eſt interim ſolutus ſacramento fidelitatis,vt ſ. hic ſumitur lex deinde incipit &c.in principio.Idem ſi eſſet hæreticus.in auten.de priuile.do.hære mulie.&c.§.j.collatio.viij.Non autem intelligas de infamia vaſalli: quia cum ex culpa ſua contingat, non debet propter hoc excuſari. arg.l ſiue hæreditaria. ff de nego.geſt.& de interdic.& relega.l.relegatorum.§ ſi & l.verum.§.tempus.ff.pro ſocio cum ſi ¶Quinta cauſa, eſt iuſta abſentia.ſi intelligas domini, dic quòd nec dominus dimiſit procuratorem qui pro domino requiritur Si verò intelligas de abſentia vaſalli,diſtingue * quę abſentia ſit abſens. An ſit
13 neceſſaria & probabilis: an probabilis tantum vel voluntaria.Primo caſu,verbi gratia:quia cauſa rei publicæ.& ſecundo caſu,quia iuit ad expeditionem,ſiue exercitum guerræ:ſicut dicimus abſente cauſa ſtudiorum,& iis dicitur iuſta abſentia.C.de reſtit.mili.l.j.ff.ex quibus cau.maio.l.necnon.Et ſuccurritur tali abſenti iure ſeu ope reſtitutionis: quia tempus currit tali abſenti,vt dictis iuribus.nec refert potuerit dimittere procurationem vel non, ſecundùm Iacob. in d.c.j.ſ. quo tempo.miles &c. Vel non refert potuerit vel non dimittere difficulter:ſecus ſi faciliter,vt notat. Cyn.ſ.de reſtitut.milit. Tertio caſu, quando abſentia eſt voluntaria, & non eſt iuſta, nec excuſat, nec diſtinguitur,potuerit dimittere procurationem vel non.l.qui data opera. & l. ſed & ſi.per prætorem.§.fin.cum lege ſeq.ff.ex quibus cau,maio & fiet reſtitutio primis duobus caſibus ex clauſula generali.l j.eo.titu in fi.intelligendo ſanè in maiore.xxv.in minore autem dicam ſtatim.

Queſtio.ij. ¶Quæro minor.xxv.maior autem xiiij.non requiſiuit dominum infra annum & diem, an poterit reſtitui. & gloſ.j huius §.dicit quòd ſic:licet reſpōdeat ſub dubio fortè.cum hoc ipſo ſit læſus,quòd non petiit infra tempus. & bene dicit, quia ita ſecurè dici debet,ſecundum Iaco. in l.j.§.j.& l. ait prætor.in princip.ff.de minori.Sed contra hoc videtur facere l.Aemylius.eo.titu.cum ſuis concordan. ſed reſpondendum eſt quòd ibi in tempore conuentionali & incepto in perſonam predeceſſoris

ceſſoris maioris:hic in tempore legali ſiue incepto cum prędeceſſore, ſiue cum ſucceſſore minore, iuxta ea, quæ dixi in pręcedenti quæſt.circa primam cauſam.* Item contra videtur facere : quia contra minorem non currit præſcriptio.l. 14
fina.in quib.cau.non eſt ne.in integ.reſtit.Ad ſolutionem huius oportet diſtinguere partim ex dictis glo.l.vnicæ.C.ſi aduerſus vſuca.& partim ex dictis Cyn. in alleg. l.fin.quòd aut loquimur in præſcriptione xxx.annorum,& currit, vt in illa l.fi.Aut in alia præſcriptione & tunc aut incepit currere contra prædeceſſorem maiorem, aut contra ipſum ſucceſſorem minorem. Primo caſu ſi erat tempus conuentionale currit ipſo iure,& cum effectu.l. Aemylius. alleg. ſi tempus legale currit ipſo iure ſed datur reſtitutio in integrum. C.ſi aduerſus vſuca.l.vnica.Secundo caſu,non currit : vt l. fin.in quibus cau.in integ.reſtit.non eſt nece.fallit hic,ſed datur reſtitutio, maximè cum iſta iura ſint remota. ar.l.non eſt nouum.ff.de legi. & hæc vera,ſi talis minor curatorem habuit. ar.l.ſi tuto rem.ff.de admi.tuto.¶Quęro à quo tempore incipiat currere iſte annus & dies vel menſis.aduerte gloſ.dicit alibi quòd Quæſt.iij.
à tempore ſcientiæ mortis vel mutationis domini,vel vaſalli. ignoranti * enim non currit præſcriptio.Not.ſ.quo tempo. miles &c.cap.j.& glo. quæ incipit, ſi habes in litera &c.in fi. 15
& bene dicit,vbi ſcientia habetur ex poſt facto : quia ſi continuè & ab initio haberetur ſcientia de morte vel alia mutatione domini vel vaſalli, tunc curret à tempore mortis vel mutationis, vel ab abdita hæreditate : licet impropriè quo ad feudum dicatur ſucceſsio hæreditaria,ſicut dixi ſ.in prin. huius conſtitutionis in vj.diſt.feudorũ.ſicut dicimus in quęrela inofficioſi teſtamenti,cuius tempus currit ab addita hæreditate.C.de inoffi.teſta.l.ſcimus.§.illud.& in aut.de hære-di.& fal.§.illud.per Odoſ.in ſumma titu. quibus mod. feud. alie.§.ſed quæro nunquid currat iſte annus &c. ¶Quæro an Quæſt.iiij.
hoc tempus ſit vtile vel continuum dic,ſecundùm Iacob.in c. j.quo tempore miles inueſti.pe.de.quòd quo ad quid eſt vtile:quia non currit ignoranti,vt ſtatim dixi & quo ad quid eſt continuum : quia in eo computantur dies feriati & non feriati.ſic ff.de calumnia.l.annus.& de ædili. edic.l.cùm ſex.& l.ſciendum. §. fina. ¶Quæro duo ſunt vaſalli vnius feudi & Quæſtio.v.
inueſtiti.portio vnius ex eis ad aliũ peruenit.quod poteſt cõtingere multis modis:vel quia ſunt fratres habentes feudum paternum.quo caſu vnus ſuccedit alteri : & ſic portio vnius

iure ſucceſsionis deuoluitur ad alium, vt ſ. de his qui. ſeu. da. po. § cùm verò Corradus. vel nouum ſub pacto quod alter alteri ſuccedat, vt § ſinautem. eo. titu. vel quia vna pars alteri accreſcit cùm in iſta materia habeat locum ius accreſcendi, ſecundum docto. de quo nota. per Iacob ſupra de duobus fratribus à cœpi. inueſti. c. vno. plenius per eundem in §. ſin autem ſ. alleg. & per Cyn. in l. vnica. quando non peten. par peten. accreſ. in fi. & per Bar. in l. re coniuncti in vltima principali quæſtione. ff. de leg. iij. vel quia habentes bona & feudum communia veniūt ad diuiſionem & vni adiudicatur totum feudum, de qua materia habetur. ī. § præterea ducatus & ibi videbis. vel quia vnus ex conuaſallis vnius feudi cōmittit felloniam, in caſu quo ſunt fratres vel agnati, & in caſu quo deuoluitur feudum ad agnatos: ſic portio delinquentis pertinet ad conuaſallum agnatum, iuxta ea quæ vidiſti. ſ. §. præcedenti. in ſeptima oppoſitione. ¶ Quæro an vaſallus pro illa portione ſibi obueniente teneatur petere inueſtituram infra tempus in hoc §. ſtatutum. & videtur quòd non: quia quando portio cohæredis accreſcit alteri hæredi, non eſt neceſſe iterum adire vt l. ſi duo. & l. ſi tu ex parte primo reſpondeo. & l. ſi ſolus. in fi. ff. de acquir. hæred. & l. liber homo. §. Titius ex ſemiſſe. de hæredi. inſtit. facit etiam ff. de bonorum poſſeſ. ſecundum tabu. l. æquiſsimum. §. ſi duo. Dominus Guil. de Cug. poſuit iſtam quæſtionem ſuprà, quo tempore miles inueſti. pe de. c. j. & reſpondet notabiliter quòd ſiue feudum fuerit ab initio diuiſum, ſiue indiuiſum debet vaſallus petere feudi inueſtituram pro parte obueniente, cum ſit nouus poſſeſſor: & mutatur vaſallus reſpectu partis obuenientis, iuxta c. j. ſtatim allegatum. Non obſtant iura pro contrario allegata: quia ſicut dicit idem Guil. loquuntur in additione hæreditatis vel petitione bonorum poſſ. quæ in ſolius hæreditatis facto, vel animo conſiſtunt: vt l. ſi auia. C. de iure delibe. & l. ſed ab hærede. ff. de acquiren. hæred. ſed hic factū etiam requirit, ſcilicet quòd inueſtiat pro quo l. ſi ex parte ſua iuncta l. ſi ego. d. titu. de acquirenda hæredita. Tamen idē Guil. videtur contrarium tenere & Bart. in l. & ideo. ff. de conditio. fur de quo tangam. ī. §. præterea ducatus. in quæſtione primæ partis. ¶ Quæro quia in materia huius. §. agitur de inueſtitura petenda, quid * eſt & vnde dicatur inueſtitura. & quid ſit eius effectus? & dicit text. quod inueſtitura dicitur poſſeſsio, vt ſuprà, quid ſit inueſtitura. in princip. quod debet exponi,

No. de iure accreſcēdi.

No. cohæredis accreſcit alteri non eſt neceſſe iterū adire &c.

Quæſt. vj.

86

exponi,id eſt,inductio in poſſeſsionem,vel poſſeſsionis traditio: quoniam aliud eſt poſſeſsio, & aliud inductio vel traditio: & dicitur ex eo inueſtitura: quia ſicut homo dicitur veſtiri veſte: ſic dicitur, largo modo, veſtiri poſſeſsione rei vel iure & eſt* duplex quædam vera & propria:quando quis 17
inducitur in poſſeſsionem & alia ficta & abuſiua:quando haſta vel aliud corporeum traditur à dicendo ſe domino,facere inueſtituram,vt dicitur in litera dicti titu. quid ſit inueſti. circa prin.c.quod ſit etiam hodie per tactũ manuum, vel per oſculum,vel per traditionem calami. Tamen attende quòd inueſtitura dicitur propriè reſpectu poſſeſsionis, vt ponitur per inductionem vel traditionem poſſeſsionis ſiue iuris præcedente poſſeſsione & quandoque fictè,vt in abuſiua:& quandoque verè,vt in propria inueſtitura. ita quod per propriam tribuitur corporalis poſſeſsio: per abuſiuam tribuitur, ſeu conceditur quaſi poſſeſsio,quando præcedit inſtitutio vel cõceſsiõ rei,vt dicitur d.titu.quid ſit inueſtitura.in princ.& extrà,de conceſsio.preben.c.poſt elec.& de reſti.ſpo.c.cũ olim. & de donatio.c.per tuas. cum ſi.quamuis inueſtitura promiſcuè aliquando ſumitur pro ipſa conceſsione & conſtitutione rei, vt in decretis xvj.q.ij.c.viſis. & extrà, de præben. c.inter cætera.quando non præceſsit alia conſtitutio:nam tunc ſimiliter tribuitur collatio rei vel iuris ſit: quia traditio rei ac poſſeſsionis corporalis: ſi tamen talis inueſtitura fiat propriè.ſi verò fictè vel abuſiuè, tunc ſit quaſi traditio rei & poſſeſsionis: vt l.ſi quis.C.de donatio. & l.quidam.ff.de rei vendi.& l.quod meo.ff de acquir.poſſeſſ.ſic etiam ſumitur extrà de conceſſ.præben.c.propoſuit.& de re iudic.c.cùm olim. & ſic etiam poteſt intelligi vt hoc modo accipiatur inueſtitura. ſ. quibus mod.f ud.conſti.poteſt.c.j & de feud.cog.c fin in ſi. & de conſue.rec.feu.c.j.in princip.& per iſta debent intelligi quæ notantur in c.autoritate.extrà,de conſtitu.Prædicta poſuerunt notabiliter Ioan.Blanchi in ſumma titu. quibus mo. feu.acquira.in §.j.& Dyn. in c.j.de reg iur.lib.vj.de quo tetigi ſ.eo.§.in prima opinio. ¶ Quæro * vtrum in hac mate- 18
ria feudali ſit neceſſaria vtraque poſſeſsio ſcilicet propria & abuſiua? & dic quòd vtraque eſt neceſſaria, ſi incipiamus ab abuſiua: quia tunc dominus tenetur vlterius in vacuam poſſeſsionem mittere. Sed ſi à propria incipiat illa, ſufficit,vt ſ. de noua forma fideli.c.inueſtitura ſimile habetur in l.potuit, C.de iure delib.& de acquiren. poſ. l.iij.§.in admittenda. Et

Not. quòd duplex eſt inueſtitura.

Quæſt. vij.

idem dici poteſt de abuſiua quæ ſufficiat,ſi ſit facta coram pa ribus,vt ſ.de conſue.rec.feu.c.j.notatur per Iacob. ſ.quid ſit
Quæſ. viij. inueſtitura in princip. ¶Quæro quid præſtari debeat primo an inueſtitura per dominum,an ſacramentum fidelitatis per vaſallum?tex. videtur dicere clarè & in aperto quòd inueſtitura debeat præcedere:vt ſ. quid præcede. debet c. vnico.ſed
19 in contrariũ facit ſ de noua for.fideli.c.inueſtitura.vbi* præſtito iuramento fidelitatis compellitur dominus vaſallum in vacuam poſſeſsionem mittere: aliâs ſi differat præſtabit omnem vtilitatem ei præſtabit.ſolu.ſecundùm Iaco. ibi ꝙ in contrario pręceſsit inueſtituram,cùm dicat,inueſtitura vero facta,&c.Et ſic concordat cum alio.c.j.quid præce.debet inueſti.ſ.alleg.Sed tunc dicas ad quid compellitur dominus tradere poſſeſsionē vacuam poſt fidelitatem præſtitam? vt ibi dicit idem Iaco.quòd in illis iuribus præceſsit inueſtitura abuſiua & poſt præſtatur iuramentum: & deinde tenetur dominus facere inueſtituram: probatur in c. ſi facta. ſ.ſi de feud.contro.fue.& ibi hoc ſequitur glo.& ſecundum hoc habes quod illud c.inueſtitura. loquitur quòd poſt fidelitatem præſtitam tenetur dominus tradere vacuam poſſeſsionem. aliud eſt enim inducere in poſſeſsione, & aliud vacuam poſſeſsionem tradere & quæ ſit vacua poſſeſsio habetur in l. ij. §.j.& l.ratio.§.j ff de act.emp. & ſic præcedere etiam potuit inueſtitura propria ſed demum tenetur dominus ad vacuam
20 tradendam. ¶Quæro * per quos fieri debeat inueſtitura &
Quæſt. ix. per quos recipi.de hoc breuiter remitto ad titu. ſ. de his qui feu da.poſ.in princ.& §.j.& titu.per quos fiat inueſti.in prin. & §.perſonam.& §.fœminam.& ibi per doct.& Ioã.Blanchi, in ſumma titu.de his qui poſſunt rem. in feu.da.& tit.ſequẽ.
21 Quæro an* poſsit fieri & recipi inueſtitura per mediam per-
Quæſtio.x. ſonam,& per procuratorem.& caſus eſt ꝙ ſic.ſ per quos fiat inueſti.§.ſed verum.ſecus eſt,dicunt doct.in iure emphyteotico,vt l.fin.§.neceſsitatem.C.de iure emphy.ibi,non per cõductorem vel procuratorem: ſed ipſos dominos per ſe &c. Sed quæ ſit ratio diuerſitatis. dicit Iaco. in d.§.ſed verum. ꝙ ratio eſt,vt euitetur via conquærendi domino contra emphi
Quæſt. xj. teotem,ne poſsit pretendere ſibi non fuiſſe denunciatum,vel non concluſiſſe,vel non conſenſiſſe alienationi.& in hoc cõcludit ibi Bertran.Capr.ſcilicet in di.§.ſed vtrum.vbi hoc ſatis examinauit,¶Quæro pone quod vaſallus tenet feudum à domino & ille dominus ab alio & ſic in retro feudum, iuxta

ea,

ea,quæ dixi ſ.§.callidis.in ij.q.quæro nunc à quo * domino 22
fiat inueſtitura.an à domino ſuperiore mediato.vel ab immediato.& breuiter nunc dico quòd fieri debet à domino immediato: quia illius eſt proprie dominus tenentis feudum: ideo hic text.dixit à proprio domino non petierit. dicam ple *Queſt.xij.*
nius j §.illud quoque præcipimus.¶Quæro cum*qua ſolen- 23
nitate debet dominus adiri in inueſtitura? dic quòd vaſallus petens inueſtituram, pollicendo fidelitatem, debet cum humilitate & reuerentia dominum adire, vt ſuprà de mili.va. qui.cont.&c.ibi ſalua reuerentia &c. & ſupra in quibus cau. feu.amit.circa medium. Vbi quomodo vaſallus humiliter quàm deuotè quàm benignè:quam fideliter erga dominum ſuum debeat ſe habere &c.Item debet eum adire honorificè. not.ſ.per quos fiat inueſti.c.nulla. gloſ.magna circa principium.quod intelligit Iac.ſi ſit ibi conſuetudo quod accedatur cum pompa & honore; aliàs not.argumen.l ſi donationum. C.de nuptiis.& C.de teſta.l.teſtamenta cum ſi. & tunc dominus debebit eum inueſtire,& poſtea recipiet ſacramentum fidelitatis.Practicam autem & formam petendi inueſtituram vide per gl.in d.cap.nulla.Forma autem* ſacramenti babe- *Queſ.xiij.*
tur ſ.qualiter vaſſallus iura.deb.fi.cap.vno.& titulo de for- 24
ma fidelitatis.& titulo,de noua forma fidelita. per totum de quo videbis plenè.j. eo.§. fi. ¶Quæro in quorum præſentia & teſtimonio fieri debet inueſtitura.dicit glo.in d.cap. nulla.quod coram paribus curtis, vel aliis iuxta quę plenius poſuit ſ.quid ſit inue.in prin.dicit vlterius quod inueſtitura etiã valet ſine teſtibus:ſed iſtud reprobatum eſt ibi, per Iacob.& alios docto.quia ibi teſtes ſunt neceſſarij.& hoc eſt de ſolennitate vt ſuprà, qui teſtes ſunt neceſſarij ad probandũ inueſti.in rubrǫ & nigro. & ibi eſt caſus & ſic etiam reprobãtur ibi poſita per gloſam vt ibi notatur per Iaco.Vnde dic quod aut agitur de inueſtitura noui feudi, Et illa*debet fieri corã duobus vel tribus hoc eſt cõuaſallis domini & corã domino 25
& ſub eodẽ domino conſtitutis:quia tales dicũtur pares,vt ſ. quid ſit inueſti.circa principium.& §.j no.per Iaco. ſ.de feudis gar.§ j.& videbitis.j.§.præterea ſi inter. & hoc ſi dominus habet tales pares.Et poteſt fieri ſine ſcriptura niſi ageretur inter partes quod inueſtitura fieret inter partes in ſcriptis,iuxta.l.contractus.C.de fide inſtru. & tunc fieret ex hoc ſcriptura a duobus vel tribus paribus ſignata.quę*dicitur,in 26
hac materia feudorũ,teſtatũ.Si verò nõ habet tales pares tũc

fiet inueſtitura coram quibus,ſeu quibuſcunq; teſtibus,aliis
extraneis:vel fiet breue teſtatum ab eis ſignatum,vt dictis
Queſ. xiij. titulis,quid ſit inueſti.in prin.& §.j.& qui teſtes ſunt neceſ-
27 ſarij in ſi Sic * etiam dicitur in inueſtitura clericorum.vt ſ.
ſi.de inueſtig.inter domi.& vaſal.lis or.fue.cap.primo in fi-
ne.¶Quæro quid ſi dominus ſit aditus,& recuſat facere in-
ueſtituram.dic quod vaſallus eſt liberatus à cõmiſſo & tene-
bitur dominus vaſallo ad intereſſe,vt cap.fin.ſ de not.for.fi.
imò & poterit compelli pręcisè facere inueſtituram,vt ca.ſi
de feu.contro.fue.Item ſi dominus requiſitus,recuſat facere
inueſtituram,& ſtet ſic per annũ & diem,priuabitur ex hoc
proprietate feudi:ſicut vaſallus priuaretur.feudo,ſi non pete
ret inueſtituram infra hoc tempus,vt hoc §.probatur:quia
dominus tenetur vicẽ reddere vaſallo,vt ſuprà.de fo.fideli.
§.fin.& ex feloniis ex quibus vaſallus Priuatur feudo.econ-
tra,dominus priuatur proprietate,vt ſ.ſi de feu.contro.fue.
ca.domino committente & tit.qualiter dominus proprieta.
priue.c.vnico.notatur per glo.in c.nulla.ſ.per quos fiat in-
ueſt.quã ſequitur Iacobus.quod intelligit Caprio.niſi domi-
nus haberet iuſtã cauſam recuſandi & illam cauſam ſtatim
probaret,iuxta no.per Iac.j.eo.§.inſuper.circa.q.poſitam in
j.glo.& ibi videbis ſcilicet.in vj.qõne.Quidam tamen volue-
runt dicere quòd dominus non priuetur proprietate ex hoc,
quia licet teneatur vicem reddere non tamẽ reperitur quòd
28 ſi non reddat,priuetur proprietate,& pœnæ * ſunt molien-
dæ & reſtringedæ l.interpretatione.ff.de pœ.Et in iſta opi.
aliàs fuerat in quadam.q.diſputata per me,quæ incipit,ſocie
tates quædam armorum &c. & reſpondebam ad illa capitu-
Queſt.xv. lo domino committente & qualiter dominus proprie priue
tur.quòd loquuntur in felonia.id eſt delicto,de hoc dicam
plenius.j.eod.§.prætereà ducatus.in fin.Quæro quid econ-
tra ſi vaſallus recuſat præſtare ſacramentum fidelitatis dict.
tex.ꝙ debet denegari inueſtitura,vt d.c.nulla.per quos fiat
inueſti.Sed cõtra hoc videtur ibi.c.ſequens ſub rubrica quid
præce.de.&c.vbi præcedit inueſtitura.ergo fiẽda dic ergo in
illo.c.nulla.ꝙ debet intelligi,ſi expreſſe recuſet:quia aliàs ſi
29 facta inueſtitura nõ præſtetur ſacramentum,tũc * frangenti
fidẽ fides frangatur eidẽ.l.cũ proponas inter.C.de pact.Ad-
uerte ſecundũ Iac.ibidẽ.aut vaſallus cũ petit inueſtiturã re-
cuſat expreſsè facere fidelitatẽ,& nõ debet inueſtiri.vt in c.
nulla aut tacitè ex lapſu anni & diei,& idem vt in hoc.§.aut
non

non recuſat expreſsè nec tacitè,& fieri debet inueſtitura.vt dic.ti.quid præce.de.& tūc ſuccedit ꝙ dicit gl.prædicta,vt fides vaſallo frangatur.Idē ſequitur ibi Caprioli Et iſta procedunt niſi feudū datū eſſet minori:quia tūc nō tenetur iurare,vt in cap.ſi minori.ꝟ.ſi.de feu.cōtro.fue.fa'lit etiam in quibuſdā aliis caſibus de quibus dicā.j.eo.ꝟ.ſi. Quæro vaſallus fuit aliàs inueſtitus & præſtitit iuramentum pro ſe & ſuis ſucceſſoribus,an mortuo domino teneatur renouare inueſtituram & iura fidelitatis Iaco.in titu quæ fuit prima cauſa benefi.amit.in prin.dicit quod nō,per.c.ego.& per.c.veritatis.extrà,de iureiuran & ibi not.per Bar Sed.Ioan.Blanch.in ſumma.tit.de ſacra fidelita.in ſi tenet,ꝙ non obſtat ꝙ dictū fuerit pro ſe & ſuis ſucceſſoribus debeat propter hoc renouari iuramentū & inueſtitura,per hanc cōſtitutionē,quæ eſt ius nouiſsimum,& vt metu renouationis vaſallus magis fidelis habeatur.nec obſtant dictæ decretales quia lòquuntur in prælato vel vaſallo eccleſiæ &c. Quæro quid ſi poſt lapſum anni & diei infra quod tēpus vaſallus fuit moroſus,dominus eum inueſtit,an videatur remittere cōmiſſum gl.iij & ſi.ꝟ. quo tēpore miles inueſti.pe.de.c.j.tenent ꝙ ſic.ff.dele.cōmiſſo.l.poſt diē.& de eo quod certo loco.l.ſi.quod ſequūtur ibidē doct.Idem etiam ſi dominus ſolū requiſiuerit vaſallum ſuper fidelitate præſtāda,pollicēdo inueſtiturā per dictā legem poſt diem.& l.Aemylius de minor.ibi, ꝙ venditor denunciando poſt diē &c.& not.Cy.in ſimili.in l.cōmiſſoriæ. C.de pact.inter emp.& ven.facit ꝙ dicā.j.§.inſuper.in xj.& xij.qōnibus & ibi videbimus.Quæro hîc habes ꝙ ſi infra annum & diē nō petat vaſallus inueſtiturā perdit feudū,quæro an locus ſit agnatis vt præferātur domino:dic agnatos in hoc non præcedere vel ſuccedere ſed ad dominum pertinere.vt expreſſe dicitur hîc in litera ibi,& ad dominū reddeat &c. nec ob.ſi diceres ꝙ ſimili modo dicitur ꝟ.§.præcedēti,cùm dicit,& ad dominum liberè reuertatur &c.& tamen ✱ agnati veniunt & præferūtur domino in feudo paterno,vt ibi plenè dictum eſt:quia hoc ideo eſt:quia ſic reperitur expreſſum in aliis iuribus:vt in c.j de alie.feu.pater.& per quos fiat inueſti.c.j.§.ſed & res.& ſi de feu.cōtro.fue.c.Titius. cū ſi.per quæ iura determinatur.§.præcedens,vt ibi dixi.& ideo intelligitur in ſua materia alienationis feudi ſed in materia huius §.de peti.inueſti.non cauetur in aliqua parte iuris quòd agnati veniant,ideo ad dominum tantum redeant vt ſic tex.

Quæſ.xvj.

Quæſtio. xvij.

30

ſic teneatur in ſuis terminis ſine alia diſtinctione, vt l. de præcio. ff. de publicia. tetigi. ſ. in §. præcedẽti. in ſi. appoſitionũ.
Quæſ. xix. in h. dictionis. ¶ Quæro an in hoc §. cõmittatur feudũ ipſo iure, an per ſententiã dixeret quidã ꝙ aperitur ipſo iure. primo quia. ſ. quę fuit prima cauſa benefi. amit. in princ. vtitur verbis præſentis tẽporis ibi beneficium amittit &c. iuxta ea,
31 quę dixi ſ § præcede. in j. q. j. partis. Itẽ quia hîc eſt dies* circa quæ interpellat pro homine. l. magnã. C. de contrahen. & commit. ſtip & l. ij. §. j. de iure emphi. Nec poteſt poſt purgari mora. l. traiecticie. §. de illo. ff. de act. & obli. licet in contractu emphiteotico celeri ſatiſfactione poſsit fieri purgatio vt c. potuit, extrà, de loca. In contrariũ eſt veritas ꝙ aperiatur ſolũ per ſententiã. Primò quia hic text. vtitur verbo futuri temporis. ſcilicet, feudum amittat iuxta ea, quæ dixi ſ. in §. præcedẽti. in ix. q. primæ partis. ꝓ quod nõ obſt. quæ ſu. prima cauſa benefi amit. in prin. quia ibi promiſcuè vtitur cùm in ſecundo reſponſo vtatur verbo futuri temporis, beneficio ſe cariturum agnoſcat &c. Secundò probatur, quia oportet ꝙ vaſallus conuincatur ex certis culpis & cauſis, vt ſ. de feu ſiue cul. nõ amit. quia poſſet vaſallus habere iuſtam cauſam propter mortis præuentionẽ, vel inimicitias vel ætatem minorem, vel infamiam aut abſentiã de quibus dixi ſ. in j q. & de his eſt prius cognoſcendum. Non ob ꝙ dies interpellat pro homine &c quia bene volo ꝙ ad conſtituendũ eum in mora & quòd nõ poſsit purgari ſed tamen cognoſci debet & ſententiari. ita tenet Pe. Iac. tit. de diſtinctio feu. in xiij. diſtin. Et ideo in tit. ibi ſequẽti de condictio ex moribus in prin. format libellũ petendo in cõcluſione per ſententiam priuari feudo &c. Idem ſequitur Spec in cõtractu emphiteotico, iuxta dictũ l ij C eo. tit. in tit ſuo de locato. §. nũc videndum ver. xvij Sed quo ad contractum emphiteoticum multi doct. & etiam moderni ſunt in contrariã ꝙ imò ipſo iure: & in libello debet poni rem cecidiſſe in cõmiſſum declarari, ita ponit Pe. Ia. tit. de act in rem quæ pro re emphi cõpetit in
32 prin. ¶ *Quæro an pro feudi inueſtitura debeatur laudimiũ,
Quæſt. xx. ſiue trezenum videtur quod ſic prout dicitur in iure emphiteotico. l. fin. §. & ne auaricia. C. de iure emphi. In contrariũ facit, primò, q̃a nõ reperitur expreſsè ꝙ debeatur laudimiũ. ſecũdò, quia feudũ nõ debet dari reſpectu pecunie ſed amore & honore, vt ſ de feu da. inuicẽ legis cõmiſ. c. j. in ſin Ad
33 contrariũ iſtud facit, quia * feudũ emitur & redimitur pecunia.

nia.vt ſ.de his q feu.da.po.§ fi.& de feu.gar.in princi.& de natura feu.§.fi.& de beneficio fratris & qualiter frater fratri ſuc.c.vnico.& quēa imodū feu.ad fi.parti.c vno.& de fra.de no.bñfi.inueſti.c.ij.& de inueſti.in mari facta c.vnico.circa prin.cū ſi.glo.in di.c.vno.de benefi.fratris dicit feudū poſſe emi à vaſallo vēdēte,ſec⁹ à dño,qď ſequitur Iac.cuius ratio 34
eſt ſecūdū eū qa collatio*q̄ fit à dño maximæ nobili debet eſſe mera & libera & à remuneratiōe pecuniæ abſoluta ar. ff.de do.l.j.in prin.& in auten.cōſtitutio,quæ de dig.§ illud. colla.vj.ſed qñ * fit ab infimo & humili ſemper habet remu 35
nerationē annexā ar.ff.de pet.hęr l.ſed ſi.l.§.cōſuluit. & ideo:.§.fi.& l ſe.& ff.māda.l ſi verò nō remunerādi.§ inde pōponius.cū ſi.ita notatur per Ia.ſ.de his qui.feu.da.po.§ f. in fi.Sed cōtra gl.& Iac.facit illud c.vnicū ſ.queadmodū fe. ad fi.parti.vbi à dño redditur feudū:licet Iac ibi exponat re dimerit.ſ.ſeruiēdo:ſed hoc eſt violare textū.vñ dicit Bertrā 36
dus Caprioli quod * feudū poteſt acquiri nedū à dño:ſed ab alio pecunia.& quod dicitur in c j.de feu.da.inuicē.l.cōmiſ. nō obſtat.qa ibi dicitur,quod nō acquiritur prætextu pecuniæ principaliter:qa debet eſſe cā principalis liberalitas ob amorē & honorē:ſed cōſequenter pōt pecunia interuenire. Quid igitur dicendū breuiter multi ſunt qui tenēt non dari laudimiū per dictā gl.& Iac.& rñdēt ad §.& ne auaricia.l.fi. C.de iure emphi.ꝙ aliud eſt in emphiteoſi,quæ datur prætextu meliorationis & ob cōmodū pecuniariū ſecus in feudo:& aliàs fui in hac opinio.ſed ſecundū opi.Caprioli,videtur aliter dicēdū,vt ſit pro labore ſuo inueſtiēdi & inducendi in poſſeſſionē,habeat dñs laudimiū ſicut dicitur in d.§.& ne auaricia,& quicquid ſit hodie videm⁹ ita ſeruari & vſu præ ualere ad inſtar emphiteoſi:nō tñ intelligas ꝓ renouatiōe inueſtiture in mutatiōe dñi:ſed qñ feudū alienatur ſicut eſt in emphi.in q̄ pōt quęri an de donatiōe debeatur laudimiū & vide ſ.i § habito. in iiij.q primi notabilis. Quid de trāſactione idē ibidē in xiij.q.Quid de diuiſione dicā.j.§.præ 37
terea ducatus.¶ Quero * an in hac materia habeat locū ius Quæſ.xxj.
retentionis & prælationis,ſicut in materia iuris emphiteoſi vt l.fi.§ j.C.de iure emph.breuiter dic qď ſic:qñ vēditur feudū emphiteotā,vt ꝓ eodē precio redimatur,& cōpetit dño, vel agnatis talis redēptio:tñ in redimēdo prçferūtur agnati ipſi dño caſus eſt ſ.qua olim.po.alie.§.porro.tñ per refutationē vel lapſum anni amittitur hoc ius præſationis & reten

tionis

tionis,vt ibi dicitur.vbi autē agnati non ſuperſunt, vel aliàs repelluntur, non eſt dubiū ꝙ ad dominū indiſtinctè pertinet ius retentionis ¶Q uæro vaſallus,hypothecauit feudum vel impoſuit ſeruitutem, iuxta ea, quæ dixi.ſ.§.habito.in prima ſui parte in prima & quinta quæſtionibus ſecundi notabilis.poſteà cū n feudum venditur dom nus retinet illud iure prælationis,an teneatur hypothecā vel ſeruitutem præſtare.videtur quod ſic:quia cum ipſe eodem precio emat & ſuccedat in locum venditoris, videtur res tranſire cum ſua cauſa,et vt erat apud veditorem.l traditio.& §.j.ff.de acqui. re.domini.& l.alienatio de contrahen.e.np.& ven.ff.pro ſocio.l.ide nque in fin.& C.de diſtrac.pigno.l.ſi debitor.& de
38 euictio.l ſi prædiū.item * quia hypothecatio fit autoritate legis.l legis vectig ilis.ff.de pigno.ſicut & ſeruitutis impoſitio l.iij.cum ibi notatis.ff.de ſeruitu.titu.generali.breuiter dicendū eſt contrarium ꝙ quando res reuertitur ad dominum iure prælationis euaneſcit ſeruitus & hypotheca cum tūc reuertatur ad dominum iure ſui dominij,cū in ſui præiudicium non potuerit tale onus imponi caſus eſt.ſuprà de inueſti.de re alie.fa.§.quid ergo pro quo.l.vectigalis alleg. Et per hoc non obſtat iura in contrariū alleg quia tunc res trāſit cum ſua cauſa quādo tranſit iure priuati:vt ſi dominus ſimpliciter & directo emeret ab emphiteoteca vel vaſallo. Nec ob ꝙ autoritate legis hoc fiat.quia bene volo ꝙ valeat quādiu res manet vaſalli : ſed poſtquā reuertitur ad dominū non valet,tanquā in præiudicium ſui fuerit tale onus impo-
39 ſitum:quia*tūc reſoluto iure datoris reuoluitur & ſoluitur ius acceptoris: maximè cū iſtud cōtingat facto vaſalli & alterius,vt d.§.quid ergo.& l.lex vectigalis alleg.& ſ.de cōtro.inueſti §.fin.idem ſi caſu,ſecus ſi ſolo facto & voluntate vaſalli vt l.ſi debitor.ff.qui.mo.pign.vel hypo.ſol.& l.boue. §.pignus.ff.de ædil.edic.no.per Iac.in d.§.fi.de controuer. inueſti.vbi idē tenet in emphiteoteca vel aliter, ſecundum Bar.ꝙ quando reſoluitur ius datoris de neceſſitate,& maximè ex legis ꝓuiſione,tūc reſoluitur ius acceptoris vt l.iij.§. ſed & Marcellus.ff.de iud.adiec.& idē ſi facto vaſalli nō directè ad hoc ordinato vt d.l.lex vectigalis ſicut hic ſecus ſi facto vaſalli ad hoc ordinato directè.vt l.iij.quib.mod.pig.vel hypo.ſol.& d.§.pign.notatur per Bart.in l.in diē ff.de aqua pluui.arcen.& per Caprioli ſ.de inueſti de re alie.fa.§ quid ergo Hoc idē ſequitur in emphiteoſi per expreſſum.Iaco.in

loco

loco alleg. & Pet. de Bella.pertica. & Iac. de Rauena. in alleg. l. iij. de ſeruitu. & clarè Pet. Iaco. tit. de actione in rem pro re emphiteotecario, quæ ceſſit in commiſſ. § item eſt notandum. & § & eſt etiam notandum & Ioan. Fab. in l. ij. C. ſi res alie. pig. da ſit. Et iſta ſufficiant quo ad nunc.

Sequitur. §. Firmiter etiam ſtatuimus.

SVMMÆ.

1 *Seruitia, ad quæ vaſallus tenetur.*
2 *Vaſallus per ſubſtitutum ſeruire poteſt. & nu. 8.*
3 *Feudum amiſſum ad propinquiorem dominum pertinet.*
4 *Dominus feudum in vſus ſuos redigere poteſt.*
5 *Fauores ampliandi ſunt.*
6 *Imperator tres coronas recipit.*
7 *Dies interpellat pro homine.*
9 *Deſcriptio ſpatij competentis.*
10 *Acceptabilis qui.*
11 *In alternatiuis electio eſt debitoris.*
12 *Opem non fert qui ad peccandum adiuuat.*
13 *Vaſallus ſuis propriis ſumptibus dominum iuuare tenetur.*
14 *Caualcatæ conuentiones quæ & nu. 41*
15 *Bellum iuſtum quod dicitur, & quot eiuſdem ſpecies, & num. 16. 18*
17 *Cauſa belli iuſta præſumitur in principe.*
19 *Prælatus quomodo in prælio intereſſe poteſt.*
20 *Bellum geritur, vt pax acquiratur.*
21 *Vaſallus ſi habet plures dominos, qui omnes habent guerras, an teneatur omnibus auxilium præſtare.*
22 *Antiquior dominus quis dicitur. & nu. 56.*
23 *Vaſallus pro vno feudo plures habere dominos non compellitur.*
24 *Socius ſocij mei, ſocius meus non eſt.*
25 *Vaſallus contra quos debet iuuare dominum.*
26 *Iura ſanguinis tolli non poſſunt aliquo iure ciuili.*
27 *Nemo carnem ſuam odio habuit.*
28 *Ordo ſcripturæ attendendus.*
29 *Filius patrem quando impunè occidere poteſt.*
30 *Ius patriæ fortius quàm poteſtatis paternæ.*
31 *Euentus litis, & iudiciorum, dubius.*
32 *Etiam, dictio implicatiua eſt.*
33 *Vtilitas publica, includens in ſe priuatam, priuatæ præferenda.*

34 *Vaſal*

34 *Vaſallus quando & in quibus tenetur iuuare dominum verbo & facto:citra tamen propriæ ſalutis præiudicium nu.36.*

35 *Seruus propriam ſalutem poſponit ſaluti domini.& nu.55*

37 *Caſus in quibus vaſallus poteſt impunè dominum dimittere.*

38 *Quod ab initio eſt voluntarium.*

39 *Clericus vaſallus an teneatur adiuuare dominum in bello.*

40 *Vſus armorum clericis interdictus.*

42 *Subſidium moderatè petendum.*

43 *Vaſallus tenetur contribuere pro filia domini maritanda.*

44 *Paupertas non facit quem ignobilem.*

45 *Diuitiæ ad potentiam conferunt.*

46 *Vaſallus an teneatur conferre, ſi dominus emat aliquã terram.*

47 *Longè grauius eſt diuinam, quàm temporalem offendere maieſtatem.*

48 *Verba in inſtrumento appoſita debent de aliquo operari.*

49 *Conſuetudo patriæ attendenda.*

50 *Cauſæ propter quas vaſallus excuſatur ſi non præſtet ſeruitium domino.*

51 *Infamibus clauduntur portæ dignitatum.*

52 *Infantis operæ nullæ ſunt.*

53 *Minor excuſatur à perſonali ſeruitio.*

54 *Maritus domino ſeruire tenetur, quãdo feudũ datũ eſt in dotẽ.*

57 *Receptio fructuum non reputatur vſura.*

58 *Nemo ſibi vltionem permittere poteſt.*

§.Firmiter etiam ſtatuimus. Hîc tractatur de ſeruitiis & iuuaminibus,in quibus tenetur vaſallus domino.Et breuiter hoc intẽdit , Si publicè indicta expeditione,ſiue exercitu principis requiſitus vaſal-
1 lus à domino ſuo nõ fecerit alterũ de tribus .ſ.*perſonaliter accedere,vel aliũ acceptabilẽ mittere,vel dimidium reditus feudi miniſtrare.feudũ amittit,et ad dominum reddit.quod ſtatuitur tam in Italia quàm Alemania h.d. ¶No.ꝙ id ꝙ in hoc §.dicitur habet locũ in Italia & Alemania:quid autẽ in aliis partibus dicetur.j.concor.quo ad hoc.ſ.tit.j.§.fi. ¶No. quòd vaſallus tenetur ad hæc ſeruitia vocatus & requiſitus: & ſic debet per prius requiri.concor ſuprà hîc finitur lex.§. ad hæc.& ſi de feu.cõtro.fue.c.licet.in prin.¶No.ſecundum
2 glo.ii.in prin quòd vaſallus* poteſt ſeruire per ſubſtitutum habilẽ ſeu acceptabilem cõcor.ſuprà ſi de feu.contro.fue.c. ſi quis.deceſſerit.& l.qſqs.& l.ad ſimilitudinẽ.C.de epiſco-
3 pis.& cle.¶No.ꝙ * feudum amiſſum pertinet ad dominum propinq

propinquiorem.quod prodeſt ad ea,quæ dicentur ĩ.§.illud quoq;.Nota dominũ* habere facultatẽ modis oĩbus redigẽ 4
di feudũ in vſus ſuos.cõcor.s̃.titu.proximo.§.fi.in fi vbi dicit liberam habeat redigendi poteſtatẽ.¶Circa textum expone ibi,expeditione.i.exercitu. ſeu congregatione peincipis de verbo,expeditione. cõcor.s̃.tit.proximo.§.fi.de exercitu ad l.Iul.maieſta.l.ij.& l.iij in verſi.qui ve eum.& ff.loca.l.item quæritur.§.exercitu.& alibi dicitur hoſte,quod eſt verbum, ſecundũ vulgarẽ locutionem.& de capi.Corra.§. ſimiliter. Er ſunt verba ſinonima.l.in alio ſignificato aliàs ſumatur hoſte pro inimico.ff.de capi.& poſtli.reuer.l.hoſtes.et per totũ ti.Quod ab epiſcopo ſub qui etiam ſubeſt illi principi, ratione feudi : & ſub eo eſt talis vaſallus ab eo requiſitus.& idẽ in alio domino:vt ſequitur.Venio ad oppoſitiões.dicitur hîc iſtud ſtatui tã in Italia quàm in Alemania vt dimidiũ reditus ſoluatur & miniſtretur.& ſic videtur hęc l localis,quoad iſtas duas patrias.Sed contra quòd imò debeat extẽdi ad alias patrias.Vnde opponitur de aũt.caſſa.cũ ibi nota gl ſup verbo per Italiam.vbi quod ibi dicitur de Italia trahitur ad alias partes imperij.Sol.quod ibi dicitur habet magnũ fauorem propter libertatẽ eccleſiæ:& ideo trahitur ad alia loca: quia*fauores ſunt ampliandi.l.cũ quidã.ff.de libe.& poſthu. 5
ita notatur.per Pet.Iac.titu.de cauſis ex quibus vaſallus quãtum eſt de iure ſtipu.§.mòdo in ſumma verſi ſed videtur ꝙ idem vel dic quòd in corpore vnde ſumitur illud autenticũ, caſſa.non eſt propoſitum illud verbũ,per Italiam.ſed Irnerius poſuit ex ſeipſo.vnde non eſt propriè aliqua attractio vel extentio.Opponitur & videtur cõtra.ſuprà de capi.Corrà.§.ſcilicet vbi dicitur tam in Lõbardia quàm in Alemania aliter debere ſolui ſcilicet in Lõbardia xij.denarios.de medio & in Alemania tertiam partem fructuum.& ſic in duobus cõtrariatur.Primò, inquantum loquitur de Lombardia. Secundò, inquantum dicitur contributionem aliter fiendam de fructibus & reditibus.Sed ad primum reſpondetur quod non diſcrepat, cum Lombardia ſit pars Italiæ.ſecundum hiſtoriographos & ſecundum diuiſionem orbis. quæ Lombardia alias dicitur Liguria. Secundum etiam non obſt. quia olim ſic ſeruabatur vt ibi: ſecus hodie vt hîc. ita not.hic gloſſ.fin. & ſic illud corrigitur.hoc ſequuntur communiter docto.Iacob.& Caprioli. hîc & in contrario. ita quòd hodie ſtetur ordinationi huius §. nec mirum.

rum.per.l.non eſt nouum.ff.de legi.Opponitur dupliciter de §.fina.ꝭ.titu.proximo. Primò, quia ſolum ſtatuit alterum de duobus fieri, vt adiutorium perſonale, vel pro quantitate feudi ſtipendia preſtari &c. & tamen hîc datur electio de tribus.Secundò,quia ibi dicit,ſolui pro quantitate feudi:& hîc ſtatuit medietatem fructuum ſeu redituum, vt hodie ſit medietas.Opponitur vlterius de eodem ſi. inquantum loquitur ſpecialiter, quando princeps pergit Romam ad ſuſcipiendum imperij coronam &c.de quo videtur loqui.§.ſimiliter. ꝭ.de capi.Corra. & tamen hîc loquitur generaliter de expeditione Super quo attende. quia talis expeditio ſiue congregatio quandoque ſit pro corona ſuſcipienda quandoque pro guerra contra inimicos,iuxta titu.ꝭ.hic finitur lex,inci. con ſue.reg.in princ.Vnde ſolue quod licet de vno eſſet ibi cautum:tamen de alio voluit hîc imperator prouidere. & generaliter exprimendo ſimpliciter in dicta publicè expeditione &c.vt voluit ſentire de vtraque ſpeciali expeditione. & hoc limitatur quo ad partes Italiæ & Alamaniæ. quid in aliis partibus dicetur.ꝭ.& merito in iſtis duobus Primò in coronatione,quia tunc per coronationem recipiat inſulas imperiales: vt l.bene à Zenone.in ſi C.de quadrien.præſcr.& ibi per Cy. & intellige de corona tertia:quia imperator tres coronas recipit.iuxta notata in cle.Romana.de iureiuran. glo.quæ incipit,qui ſcilicet ingreſſu &c.vbi videre potes.

6 *Secũdo quãdo contra hoſt s & inimicos cum quibus ad hoc vaſallus teneatur vt d.titu.hic finitur lex in prin.facta diſtinctione an guerra ſit iuſta vel iniuſta,vt ibi: & vt dicetur ꝭ.& maximè, quia iſta duo reſpiciunt principem & totum imperium & rei publicæ vtilitatem,quæ pro hoc minueretur:ideo voluit imperator ſuper hoc clarè & ſpecialiter prouidere.Opponitur,hîc dicitur ꝙ vocari & requiri debet vaſallus ad ſeruitium præſtandum.contrà,quia imò ſe debeat vltro offerre, vt c.licet, ij.reſpon.ꝭ.ſi de feu.controuer. ſue. & titu. hîc finitur lex.§. ad hoc.in ſi.& quæ fuit prima cauſa benefi.amit.§.præterea. Sol.ibi loquitur in alio caſu,quando imminet damnum graue domino de perſona,vel de patrimonio: quia tunc debet vaſallus ſtatim vltro ſe offerre,vt ibi. Opponitur ꝙ imò poſito quod non immineat damnum debeat ſe vltro offerre,ſi ſcit certum ſeruitium ſub certa die.iuxta c.ſi.ꝭ.qui capi. qui cura.ven.& in quibus cau.feu.amit.§. ſi in ſi.cum

7 *dies interpellat pro homine.iuxta l ij C.de iure emp.&.l.magnã.C.de

contra

contrahen.& comi.ſti.So.fateor contrarium,quando eſt certum ſeruitium cum appoſitione diei ex pacto,vt d.c.ſi.quod fieri poteſt:licet tunc improprietur natura recti feudi.vt dixi.ſuprà in princip.huius contitutionis,circa diſtinctiones feudorum in iiij.diſtin.ſi autē eſſet certum ſeruitium ſine appoſitione diei,non teneretur ſe offerre:vt c.licet.i.reſpon. §.ſi de feu.contro.fue.Opponitur,hîc * habes quòd vaſallus 8 poteſt per ſubſtitutū ſeruire contra.§.ſi de fue.contro.fue. cap.ſi quis deceſſerit vbi eſt ſpeciale in minore.ergo in contrarium eſt ius cōmune.vt l.j.in fin.ff.ad municipa.Solu. ibi loquitur in aliis ſeruitiis in quibus procedit illa ſpecialitas: hic verò loquitur in ſuo caſu,in quo etiā eſt ſpeciale in quocunq; etiā maiore:in his tamen partibus Italię & Alamanię. breuiter iſta eſt via brocardica an poſsit ſeruiri per ſubſtitutum.de quo per Iac.in d.tit.c.ſi quis deceſſerit per Cyn.in l. quiſquis.C de epiſc.& cler.& ibi etiā per Gui de Cug.& per Bar.in l.nemo ff.de duo.reis.Sed pro nunc reſtringendo ad hanc materiam feudorum,dic quòd regulariter non poteſt vaſallus per ſubſtitutū ſeruire,cū tunc videatur electa induſtria perſonæ.l.vnica.§.ne autem.ver.ſi verò.C de cad.tollen.& l inter artifices.§.de ſolutio.ſcilicet intelligendo de ſeruitio perſonali.Fallit in minore.vt in d.c.ſi quis deceſſerit.Fallit hîc in ſuo caſu.Fallit etiā ſi dominus inueſtiat aliquem imperfectū & inhabilem.ſ.mutū,ſurdum &c.iuxta ti. an mutus vel aliter imperfec.c.vno.& ſuprà epiſcopū.vel abba.§.ſi.cū ibi no.Item fallit ſi dominus inueſtiat clericum vel religioſum iuxta glo.j.§.de bene.fe.§.iij.idē ſi inueſtiatur fœmina,vel eſſet feudum fœmineū.iuxta alle.tit de bene.fe.in princi.& tit.quemadmo.feu.ad ſi.parti.c.vno Fallit etiā in quibuſdam aliis caſibus,de quibus dicam §.xxxiiij.q. Nunc venio ad quæſtiones.quæro hoc dicitur vocatus &c. quomodo intelligitur.hoc dicit Iaco.intellige vocatus legitimè.vt §.tit.j.§.ſi.& dicit ibi gl.iiij.æres opi.ſed tu dic ſecundum Iac.ibidē quòd huiuſmodi vocatio fiat ſecundum loci conſuetudinem.argu.ff.de teſti.l.teſtium.§.ſi.et de euictio. l.ſi fundus.& l.j.& ſi.C.de euic.lib.cum ſi vnde in quibuſdā partibus ſiunt vocationes per præconiſationes vel per edicta ſicut ſeruatur in regno Siciliæ,vt dicit idem Iaco.& iſta crederē procedere quādo talis vocatio fit à principe.& propriè concernit et ſe extēdit ad illos vaſallos qui immediatè ſubſunt principi:quia aliis inferiores qui ſubſunt aliis domi-

nis,debent ſpecialiter vocari per ſuos dominos,vt hic in litera vocatus à domino ſuo.&c.quod facit ad ea, quæ videbis.j.eo.§.illud quoque.ſicq; vaſallus immediatus vocatus à principe eum iuuat: & mediatus vocatus à domino ſuo iuuat dominum ſuum.ſic vult tex.in d.§.fin.s.tit.j.ibi,regem, aut ſub rege dominum ſuũ non adiuuerit &c.& ibi.not.Caprioli.quicquid dicat ibi Iaco.& j.tangetur.xv.q.Quæro dicitur hic,ſpacio cõpetenti.et * quod erit iſtud ſpacium competens?dicit glo.j.huius §.quòd enumerabuntur ſibi ſingularis diebus vicena milia paſſuũ præter eũ diem quo vocatur et præter eum quo debet ſe præſentare:iuxta.l.j.ff.ſi quis cautio.vel dic,ſecundum Iac.ꝙ detur hoc ſpacium ad parandum ſe,& ſua ſarcinula,et ad iter arripiendum,& ſe præſentandum.ar.ff.ex qui.cau.maio.l.ab hoſtibus.§.fin.C.de dila. l.j.& quod not.s.quo tẽpore mi.ca.ſi.ſed ſecundum Caprio. dic quòd hoc tẽpus ſit arbitrio iudicis relinquendum, per.l. j.ff.de iure delibe.nec obſtat.l.j.ſi quis cau.alle.quia illa loquitur de illo,qui vocatur ad iudicium,qui poteſt faciliter ſe parare.ſed iſti qui vadunt ad expeditionem non poſſunt ita faciliter accedere et ſeparare.& quia agitur de grandi præiudicio,ideo non debet tempus ita arctari.¶Quæro hic habes quòd vaſallus poteſt mandare alium acceptabilem,quæro * quis dicetur acceptabilis dicit gloſſ.ij.in ſi.quòd acceptabilis dicetur ſi mittatur æquè bonũ.ar.s de.l. Corra.c.ij. §.ex eadẽ.l.facit.eo.ca.§.ſimiliter allegat etiam.c.ſi quis deceſſeris.ſuprà ſi de feu.cõtro.ſue.ſed parũ facit. Quæro vlterius hic dicitur,vaſallum monſtrare debere dimidium redituum vnius anni,quæro cuius anni?reſpõdeo illius anni,quo ſit talis expeditio.vt s.de cap.Corra.§.ſimiliter in ſi.¶Quæro in cuius electione erit, vt vaſallus vadat perſonaliter vel mittat alium acceptabilem.vel miniſtret dimidium reditus vnius anni?videtur ꝙ ſit electio ipſius vaſalli:quia* in alternatiuis electio eſt debitoris,vt l.plerũq;.§.fin.ff.de iure do. Iac.in §.ſi.s.ti.j.tenet ꝙ electio ſit vaſalli,vt ipſe eligat vocatus de iſtis tribus:veruntamen dicit ipſe ꝙ ſi magnũ periculum vel incommodũ domini eſſet,tũc debet ire perſonaliter & preciſè,ar.s.quę fuit prima cauſa be.amit.§.prętereà ſi quis vaſ.& §.ſed & qui debitor.ver.vel ſi cognouerit. ſed cap.in hoc cõtra imò adhuc remanet electio in caſu huius. §.nec ob.illa iura,quia loquuntur in aliis caſibus quàm hîc. vnde ibi tenebatur vaſallus vltro ſe offerre,ſicut dixi.in iiij

op.

op. ¶Quæro, pone quòd vaſallus eligit accedere perſonaliter, vel alium mittere, an debeat ire expēſis propriis, vel expen domini? Reſpon ſecundum doct quòd propriis expenſis. & hoc vult text. iſtius. §. hoc ſequitur. Odo. in ſumma in tit. quibus mod. cau. feu. amit. §. xxiij. cauſa. tangitur per Iaco. de domino Arditione in ſumma ſua ti. ij. prope principium. attentis cum qualitate & quātitate feudi iuxta ea. quæ dicam in q. ſequenti. & ſequēti, habita diſtinctione, an intra patriam vel extra: de quo dicam. ī. xj. quæſt. ¶Quæro ſi medij reditus non ſufficiant ad ſumptus ipſius vaſalli, vel ſtipendia illius, quem mittit loco ſui, quis debeat ſupplere, An dominus vel vaſallus? dic quod vaſallus ſuppleat ex alia medietate redituum feudi, cum potuiſſet eligere vt miniſtraret dimidium ſolum reditus, vt hic. & hoc intellige ſanè ſi integer reditus ad hoc ſufficiat. Quæro quid tunc ſi omnis reditus feudi non ſufficiant? videtur ad hoc non teneri ſupplere dominum, cum vaſallus qui liberabitur, miniſtrando medium redditus, poſuit ſe in neceſsitate perſonaliter eundi, aut alium mittendi argu. C. de iure delibe. ſi. l. §. ſin autē. hoc aliquis. l. ij. §. ſi quis tamē. ff. ſi quis cautio. cum ſi. Sed credo dominum debere ſupplere per. l. Meuia. §. vxore. ff. annu. lega. et ibi notat Bart. ¶Quæro, quid ſi fuit conceſſum feudum ſub certo annuali ſeruitio alicuius penſionis, vel ſub pacto præſtandi domino ſeruitium dum indigebit iuuamine: puta vnum equum armatum, vel ſimile, an tunc teneatur vaſallus ire ad expeditionem, vel mittere acceptabilem, vel medium reditus præbere, vt hic dicitur di xerunt quidam quòd non obſtante pacto, debet vaſallus accedere, expenſis tamen domini. argu. l. imponi. & l. penul. de ope. liber. & ita refert Ioan. Blanch. in ſumma. qui mo. feu. amit. ſ. ſeruiet autem. in princ. ſed gloſſa eſt ordinaria quod non teneatur accedere, nec aliud præſtare, quàm fuit deductum in pactum. notatur ſ. de capi. qui cur. ven. c. ſi. in prin. gloſ. magnæ. quod eſt bene notandum. & pro hoc facit: quia per hoc pactum receſſum eſt à prouiſione legis. vt l. fin. §. de pact. cōuen. tam ſuper do. &c. ¶Quæro, prædicta procedunt in terminis legis huius, iuxta determinationem. §. ſimiliter. ſ. de capi. Corra. & §. ſi. ſ. ti j. quādo imperator pergit Romā pro corona ſuſcipiēda, vel quādo paratur expeditio generalis, ſiue exercitꝰ principis. Itē quod hic, & in dictis iuribus dicitur, ſolum hoc ſtatuitur in Italia & Alemania.

quid igitur in aliis terris feuda in aliis terminis, puta in regi
bus:ducibus:comitibus:baronibus & aliis dominis &c.dū in-
digerent ſeruitio vaſallorum:vel guerra vel alia de cauſa.&
quid in aliis partibus quam in Italia, vel Alemania.hic ſunt
multa videnda & quærenda,& ſeruanda ſunt in iſtis pacta,
& conſuetudines patriarum.ſ.quæ exiſtūt:ſed quando deffi-
ciunt cōſuetudines patriæ & pacta ſuccedunt tūc quæſtiones.
Sed vt lacius exordiamur.¶Quæro generaliter quid in aliis
partibus & quid in aliis expeditionibus,& in aliis caſibus. Et
primo quid in guerra,an vaſallus teneatur ſeruire & iuuare
dominū.& dic quòd ſic ſi ſit ad hoc ſpecialiter vel generali-
ter vocatus,& iuſta ſit guerra,iuxta quæ habentur.s̄.de no.
for.fide.cap.j.ver.et ſi contingerit.& ver.ſi ſciuero.quod la-
tius diſtinguitur per tex.s̄ hic fini.lex.inci.conſue.in princ.
quia aut eſt certum guerram eſſe iuſtam,& tunc indiſtinctè
tenetur eū iuuare offendendo & defendendo. Item ſi ſit du-
bium an ſit iuſta,vel non:alias perdet feudū.aut eſt certum
guerram eſſe iniuſtā,& tenetur eū iuuare & ſibi ſeruire ad
defenſionem tātum:non autem ad offenſionem:niſi velit,&
ſi nolit,non propter hoc perdet feudum.Et hæc vera,niſi ta
lis dominus eſſet bannitus vel excōmunicatus : quia interim
vaſallus eſt ſolutus ſacramento fidelitatis,& non tenetur iu-
uare vel ſeruire.ita dicit ibi ad literam,et ſecundū doc.ſi do
minus eſſet hæreticus etiā per hoc in argumentū in autē.de
priuile.do.here.mu.non preſ.§.j.col.viij.& C.de hære.l.j.et
autē credentes.& de epiſco.audi.l.nemo no.per Iaco.in d.ti.
hic finitur lex.in prin.& quod dictū eſt de defenſione quā-
do guerra eſt iuſta, procedit de iure noſtro.ſecus de iure
canonico.nam miſericordius eſt iniuſtè operātibus operam
12 non præbere quàm ſi impēdamus.non*enim opem fert qui
ad peccandum adiuuat.vt xiiij.q.v.c.j.& ibi no.xxij.q.iiij.c.
ſi ad peccatum.not.Iac.in loco alle.quæ autē ſit iuſta vel in-
13 iuſta guerra infra dicetur. ¶Quæro an * vaſallus teneatur
dominum iuuare ſuis propriis ſumptibus?& nō eſt dubium
quod ſic intra prouinciam vt ſtatim dicam:ſed extra pro-
uinciam eſt dubiū.& aduerte videretur quod non : quia du-
rum eſt extra ſuam prouinciam abire.l.ſed & hæc.§.fin.ff.
de procura.& ff.de ann.lega.l.Meuia.§.vxor.In contrarium
videtur in l.penulti.§.fi.ff.de conditio.& demonſtra.Breui-
ter doct.diſtingunt & dicunt, aut quæritur an teneatur iu-
uare intra patriam,& non eſt dubium quod tenetur etiam
propriis

propriis ſumptibus, dum tamen habeat feudum ſufficiens, ex quo poſſit facere ſumptus: alias expenſis domini tenetur ire.arg ff de ope.liber.l.ſuo victu.& l.ſeq.& in auten.de mā. prin.§.illud quoque.ff.ſi ſerui.vendi.l.& ſi forte.§.etiam.& l.idemq;.§.idem Labeo.ff.mandati.& d.l.Meuia.§.vxore.de annu.lega.& ibi tangitur per Bar.Aut quæritur an teneatur vaſallus muare dominũ extra patriã, et dic ꝙ ſic: ſumptibus tamẽ domini pro quo.l.modios.cum ibi nota.in fi.C.de ſuſcept.præpoſ.& arca.lib.x.& l.fin.de eroga.mili.anno li.xij. & hoc ne quis duplici damno grauetur.l.Titia.§.qui inuita. ff.de lega.ij.grauaretur enim exire prouinciam & ſuis ſumptibus ire:hoc ſequitur Bertrandus Caprioli.ſ.de no.for.fide.c.j.& Odo.in ſumma,quibus mod.feu.amit.§.ſeruiet autem vaſallus.& §.et hoc quod ſupra dictũ eſt.& Bar.in loco præalleg.Item prædicta intellige quãdo vaſallus vocatur vt vaſallus: ſecus ſi ſuperior vocaret generaliter ſubditos regni:quia tũc accederent expenſis vocantis ſiue intra,ſiue extra patriam.arg.l.j.& l.iubemus.C.de eroga.mili.annorum. lib.xj.quæ leges loquuntur in illis contributionibus frumenti,vini,olei et lardi,& pro exercitum imperatoris: ſed pro exercitu regis vel alterius domini,non eſt contributio, niſi extraordinaria quo caſu ſuccedit quæſta ſeu talia pro viribus patrimonij.l.omnes.C.de ope pu.de quo plenè notatur per Pet.Iac.in.titu.de cauſis ex quibus vaſal.quantum eſt de iure ſtipu.&c.penultima et vltima colũnis, incipiendo à.§. idem dico ſi rex Franciæ &c.vſque ad.§.de taliis ſeu collectis.¶ Et iſta etiã intellige ſanè,niſi eſſet feudũ pactionatum et conuentionatum ſub certo ſeruitio: quia tunc non teneretur ad iſtas expenſas, ſed deberet ire expenſis domini,ſicut dixi.in ix.q.Sicut hodie ſunt omnia feuda ferè pactionata et dant ex pacto aliqua certa dum fiunt expeditiones: quia quandoque præſtant certos homines pedites vel equites: quandoque certos equos armatos, quandoque certam quantitatem pecuniæ: & quandoque pacto exprimitur de modo aſſociandi dominum vſque ad certum locum:&*iſtæ 14
præſtationes dicuntur caualcata. ¶ Quæro quæ ſit iuſta guerra vel iuſtum bellum Hoſtien. in illa extrauaganti Innocentij, pro humani. in gloſſ.ſuper verbo, diffidatus quæ drecretalis eſt hodie in ſexto ſub titu.de homicidio. ponit * enim vij ſpecies belli.Primum enim eſt Romanum 15
contra infideles: vt l.hoſtes.ff.de capti.& poſtli reuer.Secun-

dum eſt iudiciale,quod fit autoritate iudicis contra contumaces et pro defenſione iuriſditionis.l.qui reſtituere.ff de rei vendi.& l.non eſt ſingulis.de regulis iuris.Tertium bellum eſt præſumptuoſum.vt C.de ſeditio.l.j.& ij. Quartum eſt licitum quotiens fit autoritate iuris.vt C.quando lice. vni cui.ſine iu.ſe.vindi.l.j.& ij.& l.vt vim.ff.de iuſti.& iure. Quintum eſt temerarium, quando quis contra autoritatem iuris aliquid agit extrà, de ſenten. excommu.c.perpendimus.& c.in audientia. Sextum eſt voluntarium quando ſine cauſa fit guerra.xxiij.quæſt.j.c.noli.Septima eſt neceſſarium ſe defendendo contra voluntariè impugnantes. de reſtitu.ſpo.capi.olim.& de ſenten.excommunica.c.dilecto.libro vj. Et finaliter dicit idem Hoſtien.quod Romanum, iudiciale,licitum, & neceſſarium, ſunt iuſta bella.Sed aduerte quod in præmiſsis aliqua diſtinguntur, quæ ſunt idem: quia bellum Romanum dicitur & idem de neceſſario & idem de iudiciali. Item præſumptuoſum, temerarium, & voluntarium videntur eſſe idem. Et etiam aduertendum quòd aliqua de iſtis bellis ſunt priuata & pro defenſione iuriſdictionis vel perſonæ. aut rerum, de quibus notatur per Innocen.in alleg.c.olim.& de reſtitutione ſpolia.& de illis non agimus hic.ſed duntaxat de bello publico ſiue guerra publica. ¶*Et in hoc quæritur quid ſit iuſtum

16 bellum.& ſicut dicit Hoſtien.in loco allé.bellum iuſtum debet primò præcedere diffidatio, vt probatur.d.cap.pro humani, quod intelligit quando eſt bellum de Chriſtianis ad Chriſtianos.vel contra Chriſtianos, alioquin eſſet prodicio,ſi non præcederet diffidatio. Vnde ad quæſtionem dic quod iuſtum bellum eſt contra infideles à l.inductum, vt d.l.hoſtes vbi latè notatur per gloſſ.& Barto.de quo per Innoc.extrà, de voto, et voti redemptione.capit.quod ſuper. Sed ſi fiat bellum de Chriſtianis cõtra Chriſtianos,& nõ eſt dubiũ ſi indicatur ab imperatore,vel alio,non recognoſcen te ſuperiorem.Idem in ciuitatibus quæ nõ recognoſcũt ſuperiorẽ,cũ hodie imperiũ ſit diuiſum.ſic notatur.C.de ſtu.

17 li.vr.Ro.ſuper rubrica,iſtud enim eſt iuſtũ bellũ.dũ*tamen fiat iuxta de cauſa quę in principe pręſumitur,iuxta.l.omniũ C.de teſta iunctà.l.humanũ.de legibus.¶Sed ſi per inferiorẽ recognoſcentẽ ſuperiorẽ indiceretur guerra, hoc fieri non poſſet ſine ſuperioris autoritate:qa alias incideret in crimẽ læſæ maieſtatis,vt l.iij.verſic.eadẽ.l ff ad.l.Iul.maieſta.facit

quod

quod nota.Bernar.in c.excõmmunicamus.extrà,de hære.gl. argu.pro autoritate &c. & ad hoc etiam requiritur ꝙ præcedat diffidatio,vt dixi.item ꝙ ſubſit iuſta cauſa,& expedit, vt declaretur per ſententiam,vt dicit Hoſtien.in loco alleg. & meritò, quia ad iuſtum bellum non poteſt deueniri niſi deficiente alio remedio.ff.quæ in frau. credi. l.ait prætor.§. ſi debitorẽ.& quod vi aut clam.l.ſi alius. §.belliſsimè. & ibi notatur.& l.nullus.C.de Iudæis.& eſt pulcher text. ſuprà de mili.vaſal.qui contu.eſt.in fi.& nota.per Ioan.Fabri.inſti.de iure naturali.§.ius autem gentium. vnde Ioan. Blanchi. in ſumma qui.mod.feudum amittit. §. & debet dominum adire.ponit aliqua verba notabilia quod * iuſtum bellum dicitur ex perſona,ex re,ex cauſa,ex animo, & ex autoritate. ex 18
perſona vt ſit ſecularis,non eccleſiaſticus, propter effuſionẽ ſanguinis.extra.ne cle.vel mona.c.clericis.& xxiij.qõ.viij.c. clerici.& c.ſæpe.Niſi in neceſsitate ineuitabili. extra,de homicid.c.poſtulaſti.& de ſen.excom.c.ex tenore. & ideo dicit Inno.in d.c.olim.quòd prælatus * in prælio poteſt intereſſe 19
& proſequi.ſed nõ occidere.Ex re.vt ſi fiat pro rebus repetẽdis,vel pro defenſione patriæ vel rerum, ſeu legum paternarum,vt xxiij.q.ij.c.j.& ij.& q.viij.ſi nulla. & cap. igitur cum multis concordan.& dicit Inno.in d.c.olim quòd clerici pro tali cauſa pugnantes & lapides vel ſimilia iacientes,dum tamen non occidant, non ſunt irregulares. vt extra de cleri. percuſ.c.penul.& vltimo. Ex * cauſa, ſi propter neceſsitatẽ 20
pugnetur : vt per pugnam pax acquiratur.xxiij.q.j.noli. Ex animo, vt non fiat propter odium vel vltionem vel cupiditatem : ſed propter charitatem, iuſticiam & obedientiam. xxiij.quæſtio. j. c. quid culpatur. & xxiij. quæſtion.iij.omnĩ & c.igitur ornatu. Not.per Bernard.in dicto c.excommunicamus.de hæreticis. Et concludit Dominus Ioan.Blanchi.ꝙ niſi alterum de prædictis interueniat, non eſt iuſtum bellũ: & tunc non compellitur vaſallus dominum iuuare: iuxta ea, quæ in præcedentibus dicta ſunt. ¶Quæro vidimus qualiter vaſallus debet iuuare dominum.maximè in ſuis guerris, ſiue bellis & pugnis:pone,quod * vaſallus habet plures do- 21
minos & omnes habent guerras contra alios & diuerſos ac ſeparatim,an debeat omnes iuuare & eis ſeruitium prębere? dicunt breuiter doct.ꝙ omnes debet iuuare, ſi poteſt:ſi non poteſt, tunc debet antiquiorem iuuare : & antiquior in hoc præfertur, vt ſuprà, hîc fini. lex. §. fina. vbi in iſtis auxiliis

præſtandis actiuè & paſsiuè,pro & cõtra excipitur dominus
22 antiquior.& intellige*antiquior reſpectu alterius feudi, vt
ſ.de prohibẽ.feu.alie.per Io.c.ij facit multum bene,imò eſt
caſus in §.illud quoq;.ibi, niſi pro ſeruitio alterius domini
ſui quem ſine fraude ante habuerit &c.infrà hac eadem l.ſi
verò nõ apparet quis ſit antiquior,quod poteſt eſſe dupliciter,vel reſpectu diuerſorũ feudorum,vel reſpectu vnius feu
di:quãdo ſunt condomini,vt fratres vel alias in illo caſu erit
locus gratificationi l.ſi quis in graui.§.cùm omnes ff.ad Sil
leya.& l.ſi.de religio.& ſumpt.func.& l.ſi quis ſeruũ.§.ſi inter.ff de lega.ij.Not.per Caprioli.ſ.de no.for.fide.c.j.alias,
concurſu ſe impedient:vt l.ij.§.ſin.ff.quibus mod.vſufruct.
amit.& l.hæc operæ.§ ſi patroni plures.ff.de oper.libe.cum
ſi.Secundo caſu,quando reſpectu vnius feudi refert:quia aut
ab initio feudum erat ſub vno domino & poſteà deuenit ad
23 plures:tũc quia*vaſallus nõ compellitur pro vno feudo plures habere dominos,vt j.§.præterea ducatus.ij.reſpon.ſeruiet tamen vni,quem elegerit,vt ibi dicetur:niſi cõſenſiſſet
plures habere dominos.& tunc dic vt in membro ſequenti.
Aut ab initio erat ſub diuerſis,nec poteſt iuuare niſi vnum.
Et tunc refert aut ſeruitium eſt in dando,aut in faciendo:ſi
in dãdo,tũc:quia hoc recipit diuiſionem ſoluet cuilibet partem:ſi in faciendo,aut eſt factum diuiduum & idẽ:aut indiui
duum,& tũc aut deuenietur ad æſtimationem,& idem alias
quia cuilibet tenebitur inſolidum.tunc inter eos gratificetur
vel præſtando ſeruitium vni.& liberatur maximè prius requirẽti.vt hoc probatur,in l.ij.vnico reſpon.& §.ſi in facto.
& l.eadem.§.ſi vero qui.& l.ſtipulationes nõ diuiduntur.in
ſi.primi reſponſi.& l.in executione per totum.ff.de verbo.
obli.hoc ſequitur ſatis latè in ſumma Ioan.Blanchi.in titu.
quibus mod.feu.amit.§.vbi verò plures domini.& § ſe.& ti.
de for.fide.§.ſi verò dominus decedat pluribus hæredibus
relictis &c.tangetur.j.§.præterea ducatus.& §.fin.¶Quæro
quid econtra ſi dominus habet plures vaſallos de eodem
feudo, an quilibet teneatur ſeruire & iuuare.dicam infra in
alleg.§.præterea ducatus.¶Quæro pone,quod vaſallus habet alium vaſallum de eodem feudo,iuxta.§.illud quoque.j.
eod.& quod dixi.ſ.§.callidis.modo dominus vaſalli primi,
hoc eſt dominus domini habet guerram : non eſt dubium
quod vltimus vaſallus requiſitus per immediatũ dominum,
iuuabit ipſum dominũ ſuum.& ille dominus iuuabit alium
dominum

dominum ſuum,ſicut.s̄ dictū eſt in j.q.Sed pone quòd vterque iſtorum dominorum habet guerram contra alios diuerſos quæritur quem iuuabit breuiter dicitur quòd proximum dominum ſuum,tuum per textum s̄.titul.j.§.fi.tum.quia ille immediatus eſt dominus ſuus,vt ibi.& j̄.in § illud quoque. non autem ille mediatus:ſicut dicimus in ſocionam* ſocius ſocij mei non eſt ſocius meus vt ff.pro ſocio.l.nā ſocij.Nota.in d.§.illud quoque.gl.ij.& ibi ſunt concordantiæ niſi dominus mediatus eſſet dominus vniuerſalis illius terræ,vel prouinciæ,vt imperator,rex,comes.dux.& conſimiles &c.& ſeruitium,quod expoſcitur,concernit vtilitatem publicā totius patriæ:quia tunc tali eſſet parendum,vt dicam infrà,in xvj.q.circa fi.planius in xvij.q.Sed tunc contrà,quia vaſallus vaſalli non debet offendere dominum domini ſui,vt d.§.illud quoque.Reſpondeo,fateor quòd non debet offendere: quia cùm tunc ſit dominus domini ſui,debet eum habere in honore,vt ibi per doct.Non tamē ſequitur ex hoc quòd ille remotus ſit dominus ſuus:ſicut vides in ſimili,quod ſi vaſallus refutauerit feudum & ſic deſinit eſſe vaſallus,non debet dominum offendere.s̄.de vaſal.qui contra conſtitu. Lo.&c. c.vnico.in fi.item eſt alia ratio quare non debet offendere: quia ius ſuum dependet à primo domino & quia res eſt affecta & reſoluto iure datoris,reſoluitur & ius acceptoris s̄.de controuer.inueſti c.fi.ſicut dicunt Iacob.& Caprioli in d.§. illud quoque,vbi videbimus.¶ Quæro quid iuxta terminos. quæſt.præcedentis.dominus prior & mediatus habet guerram cum domino immediato qui eſt vaſallus ſuus & ſic ad inuicem habēt guerram:quæro an vaſallus vaſalli debeatur præſtare auxiliū & ſeruitium,& cui iſtorum,& hic videtur magna perplexitas:quia ſi iuuet dominū domini ſui, offendit ſuum proprium dominū,à quo habet feudum,& ſic priuaretur feudo,vt s̄. quibus mo.feu.amit.§.ſimiliter.& quæ fuit prima cauſa bene amit.§ porro.cum multis cōcordantiis ſi præſtet auxiliū ſuo domino immediato,etiam tūc perdet feudū:quia non debet illū mediatum offendere:niſi pro ſeruitio alterius domini ſui antiquioris,vt j̄.§.illud quoque. aliqui ſuper hoc diſtingunt:aut dominus domini facit guerram iuſtam,& eſt certū:vel ſi eſt incertum,& tunc vaſallus debet iuuare dominū domini,tum quia ex parte propinqui domini ſui eſt guerra iuſta:tū quia vaſallus debet iuuare dominum cōtra omnes excepto domino alio antiquiore:vt s̄.

hic fini lex §.fi.& de prohi.feu.alie.per lo.c.ij.ſed dominus ipſius vaſalli vltimi nõ eſt antiquior:igitur &c.aut eſt certũ ꝙ facit iniuſtã,& tunc debet iuuare ſuum dominũ contra do minum domini ſui:quia tunc non videtur offendere cùm ſit iniuſta guerra,hoc videtur ſequi Caprioli.ſ̃ de no ſor.fide. c j.ſed iſtud.nõ videtur procedere,quia dñs domini non eſt dñs vaſalli nec etiã dici poteſt antiquior,vt dixi in præceden ti.q.ergo fruſtra quæritur an debeat eũ iuuare etiã ſi faciat iuſtam guerrã ex parte ſua:quoniã ſibi nõ debetur ſeruitiũ, niſi per mediũ ſui immediati vaſalli,vt ibi dixi,quod etiam expreſsè tenet idẽ Caprioli.ſ̃.tit.j §.fi.Itẽ quia ſi faciat iniu- ſtam,dñs,debet vaſallus eũ iuuare defendendo,vel etiã offen dendo ſi vult.vt ſ̃.hic finitur lex.in prin.Ergo hic ſi ex parte domini proprij ipſius vaſalli ſit iniuſta & velit eum iuuare, non videtur offendere dñm domini,cùm fiat.l.permittente, vt l j.& ij.quãdo lice.vnicui.ſine iudi.ſe vindi.cũ ſuis cõcor. Item quia dñs domini nõ dicitur antiquior dominus ipſius immediati vaſalli,vt dictum eſt.Ergo videtur mihi ꝙ talis vaſallus debeat iuuare dñm ſuũ aduerſus dñm domini ſui. ſiue ſit iuſta guerra & eſt certũ.vel ſi eſt incertũ vel quando eſt iniuſta defendẽdo vel offendendo ſi vult:quia nõ dicitur propriè offenſio in dñm cũ dominus domini non ſit ſuus do mini nec ob.tũc.§ illud quoq; infrà eodẽ.quia ibi loquitur in alia defenſione quàm pro iuuamine proprij domini:quo- niam ſi diceretur tunc offenſio nõ requireretur vaſallus ibi à ſuo domino,nec ibi cõmitteretur feudũ,vt ibi dicitur,cùm potius eſſet facta offenſa per dominũ:licet vaſallus eum iuua uerit,cum ſit pars ſui adiutorij.& non debet cõtra ſe parare adiutorium.arg.l.minus graue.C.de teſti.quia vaſallus non tenetur iuuare dominũ contra ſeipſum vt plenè notatur.ſ̃. hic finitur lex.§.fi.& dicetur infrà.Ergo nec miniſtrare ſibi ſubiectum cõtra ſeipſum.Et iſtud credo verũ,licet alij dixe- rint ꝙ in hoc caſu neutrum adiuuet ar l.humanitatis ratio- ne.C.de exco.m.tuto.niſi inter ſe gratificarent.iuxta ea,quæ dixi.ſ̃.xiij.q.aliàs concurſu ſe impedient.l.ij.§.fi.ff.qui.mo. vſusfruct.amit.& l.hæ operæ.§ ſi patroni plures.de oper.li- ber.ſed iſta opi magis inducit conſiliũ quã legis deciſionem, ſeu iuris determinationẽ.Et iſta procedunt niſi mediatus do minus eſſet vniuerſalis dominus illius patriæ &, quod expo- ſcit concernit cõmunẽ & publicam vtilitatem totius patriæ, iuxta ea quę tetigi in j.q.præcedenti & plenius dicã in q ſeq.

Quæro

¶Quæro * contra quos debeat vaſallus iuuare dominum.& dicit text.ꝙ contra oẽs etiam contra fratre ſuũ & contra.patrem,excepto domino antiquiore:quia hic cæteris eſt præferendus,vt s̃.hic finitur lex.§.fin.& ſubaudi ibi.ſecundum gl.& laco.excepto etiam imperatore.vt j̃ § fi.Idem de rege vt s̃.de no for.fide.circa princ.& dicã in d.§.fi.proximè alleg.& excepto ſemetipſo vt ibi notatur plenè.Et idẽ dicunt doct.in patria vt præferatur patriæ vt ſolitũ eſt notari in l. veluti.ff.de iuſti.& iure.& ibi Guil.de Cug.& in l.aduocati. C.de aduo.diuerſ.iudicio & ibi Cy.quod tamen intellige vt ſtatim declaro.Vnde reuocemus in dubiũ,an quis teneatur potius iuuare patriã,vel dominum,quẽ patrem,filiũ vel fratrem.& Caprioli.diſputauit iſtã materiam in allega.titu.hic finitur lex.§.fi.& quantum eſt de domino iſtud eſt deciſum per caſum illius §.fi.Sed de patria adhuc manet quæſtio,in qua aliquantulũ inſiſtamus:quia materia eſt diſputabilis.& videtur ꝙ potius debeat iuuare patrem filiũ & cæteras coniunctas perſonas.Primò,quia* iura ſanguinis tolli non poſſunt aliquo iure ciuili:vt l.iura ſanguinis.ff.de reg.iur.Secundò,quia iura ſanguinis excuſant.& nemo * carnẽ ſuam odio habuit &c.l.ij.ff.de recepta.& l.ij.& ſeq ff de in ius vocant. & l.qui cum vno.ff de re milita.Tertiò,quia aduocatus fiſci velleius procuratores poſſunt cauſas agere pro ſe & ſuis pu. pil.filiis & parentibus aduerſus fiſcum, & decuriones etiam poſſunt cauſas exercere pro prædictis perſonis aduerſus patriam,vt l.pe.& fi.ff.de poſt.Quarto,quia pater & filius vna & eadem perſona reputatur,vt l.fi.de impube.& aliis ſubſtit. C.ſed contra ſe quis nõ debet iuuare:vt not.in d.§.fi.hic fini. lex.ergo cõtra patrem nõ debet iuuare.¶Quinto probatur, quia * ordo ſcripturæ attendi debet.l.quotiens.ff.de vſufru. & l.generaliter.§.quid ergo ſi plures.de fidei liber.ſed ordo ſcripturæ dicit vt parentibus & patriæ obediamus,ſeu pareamus &c.l.veluti ff de iuſtitia,& iure.igitur parens præferendus.pro quo l.j.§.& generaliter.ff.de ventre in poſſeſ.mittend Sextò: quia naturali iure tenetur filius patri.& econtrà inſtitu.de iure naturali circa princi.ibi hinc liberorum &c. & etiam iure diuino iuxta illud.Honora patrem.&c.ſed iura naturalia fortiora ſunt,vt §.penultimo d.titu.de iure naturali.igitur &c.In contrarium probatur quòd potius debeat quis iuuare patriam quàm patrem.primò,per §.fin s̃. hic fini.lex.vbi vaſallus iuuat dominum ſuum cõtra patrem.

Secundò

25 26 27 28

29 Secundò,probatur:quia* filius debet eſſe contra patrem venientē ad delendum patriā,& impunè poteſt ipſum interficere:& pater filiū,vt l.minimè.ff de religio & ſump.ſune.pro quo in auten.cùm de appel.cogno.§.cauſas.ij.reſpon.collo. viij.Tertiò,quia antiquior eſt diſciplina caſtrorū quā patris poteſtas.l.poſt liminiū.§.filiusfa. ff.de capti.& poſtli.reuert.
30 Quartò,quia * fortius ius eſt patriæ quā poteſtatis paternæ. l.quicunque.C.de cohortali.lib.xij.& l.honor:§.plebem.ff. de mune.& honor.Quintò,quia quādo agitur de iure publico nō curatur de patria poteſtate.l.nam quod in princi.ff.ad Trebel.& l.filiusfa ff de his qui ſunt ſui vel alie.iur.Sextò, probatur ex ordine ſcripturæ,vt l.aduocati.C.de aduo.diuerſo iudi.ibi,nō minus prohibēt humano generi quàm ſi præliis atque vulneribus patriā parētesque ſaluarent.& ſic prius nominatur patria.In iſta materia dicit Caprioli recitare dicta Guil.de Cug.in d.§.fi.hic fini.lex.Et cum eo concludens quòd aut pater venit cōtra patriam directè,& tūc non eſt dubium ꝙ tunc debet quis potius patriā vel dominum iuuare, per.l.minimè.s̄.alle.idem ſi ex cōſequentia contra patriam, vel rem publicā.vt contra principē.qui reputatur res publica.l fi.circa prin.C.de quadriē.præſcri.inſti.de iure natur.§. ſed quod principi,iuncto quòd res ſubrogata in locum alterius &c.vt §.fuerat inſti.de actio.cum ſi.Aut nòn venit contra patriam:& tūc debet diſtingui:an aduerſarius patriæ vel domini habet iuſtam guerram,& tunc filius potius ſit cōtra patriam vel dominū & pro patre.ſic intelligātur iura s̄.pro hac parte alleg.Aut habet iniuſtam guerram,& tunc tenetur potius iuuare patriam vel dominum,vt ll.pro hac parte allega.Aut eſt dubium an ſit iuſta vel iniuſta,& tunc magis
31 tenetur patri,vt l.fi.& per.ff.de poſtulan.quia ibi eſt dubium quis eorū ius habeat,cum * euentus litis ſit dubius,ſeu euentus iudiciorum,vt l.quod debetur.ff.de pecu.l.& quia cauſa immediata attendenda eſt.l.in ſumma.§ fin.ff de condictio. indebi.pater enim eſt mediata cauſa.ex quo dat Caprioli vnam reſtriptionem ad §.fina.s̄.hic finitur lex.quæ ſatis videtur dura.videlicet,vt intelligatur ſecundum hanc diſtinctionem:quando ex parte domini eſt iuſta guerra:& conſtat vt teneatur eum iuuare contra patrem &c.ſecus quando eſt iniuſta vel eſt dubium:& hoc fortificat per illam dictionem,
32 etiam.ibi * etiam contra fratrem filium & patrem &c.quæ dictio eſt implicatiua.vt l.etiam.ff.de ſolutio.quia primò dicit

cit contra omnes &c.quod intelligitur quando habet iuſtam
guerram:vel eſt dubium per principiũ tituli:prædicti,hic fi.
lex & cùm dicitur vt ſequitur in textu,etiã contra fratrẽ &c.
implicat & repetit illã & eãdem limitationem vt d.l.etiam.
addo concordantias.C.etiam.per procuratorem cauſas re-
ſtit.&c.in rubro. ff.de pact.l.iuriſgentiũ.§. quinimo cũ ibi
not.Cy.faciliter tranſiuit,vt §.alle.l.aduocati. Reperio quòd
Specu tetigit de iſta materia in duobus locis ſcilicet. Primò
in ti.de aduocato.§.j.verſi.quid ſi pater.Secũdo,in titu de feu
dis.§.quoniam.verſi.xvj.quæritur.In primo loco dicit quòd
ſi pater agit contra patriã ciuiliter intellige:vel ſi aliquis ve
lit patrem interficere & alius patriam cõburere,quòd filius
debet potius ſuccurrere patri quã patriæ.In ſecundo loco di
cit,quòd ſi baro faciat guerrã contra alium baronẽ:rex verò
habet guerrã contra aliũ regem volentem ipſum eiicere de
regno,& baro præcipiat ſuis ſubiectis quòd ipſum iuuent,&
rex pari modo,quòd tales ſubiecti potius iuuare debent re-
gem quã barone,cum vocẽtur ad maius tribunal.ff.de re iu
di.l.contra pupillũ.§.fi.In cuius dictis videtur contrarietas:
ſed non eſt.quia in primo dicto loquitur in alio quã vaſallo,
in ſecundo in vaſallo.& in hoc ſecundo eſt ratio ſecundùm
Specu.quia rex qui habet adminiſtrationẽ regni vocat ſub-
ditis pro cõmuni bono & vtilitate publica ſcilicet pro defen
tione patriæ.& publica * vtilitas,includens in ſe priuatam, 33
præferenda eſt priuatę ff.pro ſocio l.actione.§.labeo.extra,
de poſtu.c.bonæ.j.ſed ideo ſi res vocaret ſubditos pro alio
negocio,non tangente vtilitatẽ publicam:potius etiam obe-
diendum baroni.ita dicit Spec.cuius dicta ſatis aperiunt in-
tellectum.Vnde,vt cõcludamus in hoc paſſu breuiter cõclu-
dendo ex prædictis diſtingue,quia aut pater veniendo con-
tra,facit tale quid,ex quo redditur hoſtis patriæ:vel domini,
& tunc filius debet eſſe cõtra patrem,vt l.minimè.§.alle.&
d.§.fi.hic fini lex.aut facit tale quid ex qui nõ redditur ho-
ſtis.ſed alias eſt contra fortè litigãdo & filius poteſt eſſe pro
parte.l.pe.& fi.ff.de poſtu.aut pater non venit.nec facit ali-
quid contra patriam vel dominũ:ſed aliàs quilibet tam pa-
ter quàm dominus,vel patria indigent adiutorio,& tunc aut
ex parte domini aut regis vel patriæ verſatur publica vtili-
tas,& tunc ſi filius poteſt vtrique ſuccurrere:bene quidem
& faciat ſicut tenetur,vt d.l.veluti.arg.l.duorum.ff.de oper.
liber.ſi nõ poteſt tunc debet ſuccurrere patriæ,propter pu-
blicam

blicam vtilitatem,ſecundùm Spec.& bene. Aut non verſatur publica vtilitas,& tunc ſubdiſtingue inter vaſallũ & alium: quia filius vaſallus propter obligationem,qua aſtringitur ex ſacramento fidelitatis.potius debet præbere auxilium domi no in ſua guerra quàm patri,ſi ſit iuſta.vel ſi eſt dubium ſic intelligatur §.ſi hic ſi.lex.ſ.alle.ſi ſit iniuſta tunc potius patri debet ſuccurrere ſecundùm Caprioli.Sic etiã dicendũ eſt in aliis caſibus neceſsitatis. hic ſuccederent aliæ quæſtiones multæ ſecundùm iſtam materiam ſed ſufficiant,vt veniatur ad proſecutionẽ iſtius §.firmiter.vnũ tamen nõ omittamus. dicit Cy.in l.j.C.de patri.qui fili.diſtra.quòd ſi quis habet patrem egentẽ & filiũ ſimiliter egentem,ꝙ potius debet ſuccurrere patri quàm filio,ſecundum Iaco.de Ra.vide ibi per eum & per omnes alios doctores.¶Quæro vlterius,vidimus de adiutorio & ſeruitio ad quæ tenetur vaſallus in guerris, bellis ſeu præliis domini.pone vaſallus eſt vocatus ad guerram vel prælium campeſtre:venit ibi ſed poſteà dimittit vel non iuuat dominũ.tex.de plano dicit,quod ſi dominus prælium campeſtre habuerit & vaſallus dominũ in prælio commorantem dimiſerit non mortuum:nõ ad mortem vulneratum,feudum amittere debet,ita habetur ad literam.ſ.quib. mo.feudum amit.in principio concordat.ſ.quæ fuit prima cauſa bene.amit.§.item qui dominum.& cap.licet.ij.reſpon. ſi de feu.cõtro.fue.& ſ.hic finitur lex.§.ad hæc.ex quo habes quòd non debet dominum dimittere ſed ibi perſeuerare in adiutorio domini opem ferendo manu,clamoribus,corporis obiectu ſicut dicitur in l.j.§ pe.& l.cũ dominus.ff.ad Silley.& licet ibi loquantur in ſeruo.idem in vaſallo.Probatur. ſ.de forma fidelitatis,in verſi.ſed quia nõ ſufficit ibi, vltra

34 illa ſex capitula * incolume:tutum: honeſtum:vtile,facile: poſsibile tenetur vaſallus conſiliũ & auxilium domino præſtare & ſic debet eum iuuare verbo & facto.notatur Odofre. in ſumma tit.in quibus vaſallus tenetur ſeruire domino ta-

35 men maior eſt ſubiectio ſerui * quia ſalutem propriã poſtponit ſaluti domini.l.j.§.hoc autẽ.in ſi.ff.de ad Silley.ſed va-

36 ſallus ante ponit ſuã ſalutẽ,ſic quòd* vaſallus tenetur iuuare dominum citra præiudiciũ propriæ ſalutis.notatur per glo. & doct.tit.quib.mo.feu.amit.in ſi.gl.j.probatur.§.de aliena. feu.paterni.c.ſi.vbi vaſallus tenetur liberare dominũ à morte,ſi poteſt,& id poſſumus &c.l.nepos proculo.ff.de verbo ſigni.præterea vaſallus & libertus in hac materia ferè æquiparantur

parantur, ita quòd de vno ad alium cōmuniter arguitur, nota. de mili. vaſal. qui contu. eſt. c. vno. glo. ecce quod. ſed libertus non tenetur patrono ad alimenta: niſi ſuperſit ipſo liberto alimentato. l. ſi quis à liberis. § pe. & fina. ff. de liber. agnoſ. igitur &c. Et ideo ſi imminet periculum vitæ vaſalli poteſt impune dominum dimittere. l. hæc demum. in princ. ff. de ope. liber. l. interdum. §. j. ff. de acquiren. poſſe. no. per Ioan. Blanchi. in ſumma. tit. qui. mo. feu. amit. §. item ſi dominus habuit. Et ſecundum hoc habes * duos caſus in quibus poteſt vaſallus dominum dimittere in bello impunè, 37
primò, ſi dominus ſit mortuus vel mortiferè vulneratus. vt d. tit. qui. mo. feu. amit. in prin. & idem ſi erat omnino pariturus. arg. l. ſi alius. §. & alia. ff. quod vi aut clam. facit. l. j. in fi. C. de iure emphiteo. notat Bartol. poſt di. in. l. ſi quis in graui. in princip. ff. ad Silleya. Secundus caſus eſt ſi imminere periculum vitæ vaſalli, vt dixi ſuprà. Tertius caſus eſt ſecundum doctores quando vaſallus habet in prælio brachia. abſciſa vel eſt letaliter vulneratus & ideo recedit, quia non poteſt iuuare & attenditur hic quod adiuuare poſsit vt dicto capit. fina. de alienatione feud. paterni. & de. feud. ſine culpa non amit. capit. ſecundo. in fin notatur per gloſſam, ſuprà. quibus modis feud. amit. in princip. pro quo l. j. §. penulti. ff. ad Silley. notatur per Bart. in d. l. ſi quis in graui. in prio. eo. tit. per quam l. idem dicunt doc. in quarto caſu, ſi ſit tunc in graui infirmitate, vt ibi. & l. libertus qui. ff. de ope. liber. &c. l. qui cum vno. §. fina. de re mili. notatur per Ioan. Blanchi in loco allegato. ¶ Quintus caſus eſt ſecundum glo. & Iac. quando guerra eſt iniuſta & hoc eſt certum quia tunc poteſt vaſallus impunè dimittere dominum in bello. arg. quia ſufficit ſi cui vel in paucis &c. l. tutoris. C. de nego. geſt. pro quo quia licet ceperit iuuare dominum poterit poſtea pænitere. l. ſi quis libellos. C. de appella. & iſtud voluerūt quidam limitare, intelligendo quando vaſallus ab initio iuuando dominum ſciuit ſe delinquere quia tunc poteſt eum dimittere omni hora. argu. l. ſi quis. in fi. C. ad legem. Iuliam maieſtatis, & l. qui falſam. ff. de falſis aut à principio neſciuit & tunc non poteſt eum dimittere poſito quod poſtea ſciat per legem tertiam §. primò ff. de arbi. & l. incommodato. §. ſicut. ff. commoda. quod videtur ſequi Caprio. in dic. tit. qui. mod. feu. amit. in prin. ſed vt ipſe recitat Ioan. coti. indiſtinctè tenuit quod licet guerra ſit iniuſta poſtquam ſemel

præbet

præbet auxiliũ ſeu ceperit præbere nõ poteſt illud deſere re cum res non ſit integra.l.ſi pecuniã.ff.de condict.ob cauſam.l.actione.§.Labeo.ff pro ſocio.Et crederem quod iſta
38 opinio ſit verior:quia * quod ab initio eſt voluntarium ex poſt facto eſt neceſſariũ vt dicto.§.ſicut.& C.de actio.empti & vendi.l.ſicut.&turpius eiicitur quã admittitur hoſpes &c. Item quia aut guerra erat iuſta.aut erat dubium,& omnino tenetur iuuare & auxilium præbere,& continuare vt ſ.hic finitur lex.in princi.aut erat certum eſſe guerram iniuſtam, & tunc tenetur iuuare ad defenſionem:neceſſario alias amitteret feudum.ſed ad offenſionem non tenetur,niſi velit,vt ibi.modo ſic ſi tenetur ad defenſionem:ergo non potuit defenſionem iam ceptam deſerere,ſi ſciuit ab initio vel non quia cũ certum eſſet iniuſtam fore guerram nõ poteſt prætendi ignorantia,niſi craſſa & ſupina.Itẽ quia ſi talis vaſallus dimitteret dominum in acie proditor eſſet & amitteret feudum § item qui dominum ſuprà quæ fuit prima cauſa bene fi.amit.& l.omne delictũ.§.qui in acie.ff.de re mili. ¶ Quid dices ſi dominus alibi quàm in acie vel bello campeſtri periclitetur:dic quòd vaſallus etiam ſibi tenetur ſuccurrere:imò quàm primum ſcit hoc periculum imminere,debet ſe vltro offerre,vt c.licet.ſ. ſi de feu.contro.ſue.ij.reſpond.& titul. hic finitur lex.§.ad hæc in fine.Item iſtud eſt vnum de capitulis fidelitatis,vt ſeruet dominũ incolumem.ſ.de for.fide.c. vno & dixi.ſ in quarta oppoſitione hoc volunt omnes doc. & ſpecialiter Guiliel.de Cug.in ſ.d.titu.quibus mo.feu.a.in
39 prin.¶ * Quæro quid dices de clerico vaſallo puta epiſcopo, præſbytero & ſimili vaſallo,qui licet non debeat admitti ad feudum vt c.qui clericus.ſ.ſi de feu.contro.fue.tamẽ poteſt admitti,ſi dominus vult.ſ.per quos fiat inueſtitu.§:perſonã. ita videmus prælatos & perſonas eccleſiaſticas eſſe vaſallos dominorum temporalium:ita habetur in hoc.§.ibi,feudum quod ab epiſcopo &c.& ſuprà de capi.Cor §.fin.& extra de ſtatu regula.c.j.quandoque abbatiſſa libro ſexto,de quo dicam.infrà,eod.§.fina ¶ Quæro an talis vaſallus clericus teneatur dominum iuuare in bello:& qualiter:& an cum hic eſt dubium propter effuſionem ſanguinis & incurſum irre-
40 gularitatis & videtur quòd non cum armis:quia* armorum vſus clericis eſt interdictus.extra de clerico pugnã.in duello.c.j.& xxiij. quæſt.viij.c.j ij.& ſeq.dic quòd talis clericus exhortabit pugnatores in bello & in acie ad defenſionem, domini;

domini:non tamen pugnando in perſona.ita notauit Ioan. Blanchi in ſumma quib.mod.feu.amit.§.ſed quid ſi erat clericus.de quo per Innoc.in c.olim.de reſtitu.ſpolia.notaui & tetigi ſuprà in quæſtione.xij.Hodie tamen perſonaliter non accedunt,ſed cōtribuunt;et ſubueniunt iuxta*conuentiones 41
quæ hodie caualcatæ dicuntur.ſicut dixi.§.q.xj.in fine.vel alias ad ſolidum & libram, hoc eſt pro viribus patrimonij, vt etiam ibi tetigi &c.¶Quæro vlterius,quę dicta ſunt hucvſque procedunt in auxilio quod præſtatur domino per vaſallum in bellis ſeu guerris,quæ igitur ſunt illa auxilia, quæ videmus fieri pro corredo imperatoris,vel regis cum tranſitum facit per terram vaſalli & pro exercitu imperatoris vel regis ſimiliter tranſeuntis,& pro redemptione domini cum eſt captus; pro filia maritanda, pro militia ſua vel filij ſui:& pro terra emenda.pro quibus fiunt & exiguntur quæſtæ et taliæ à ſubditis.dicit Rofre.in ſumma tit.de villanis & titu.ſacramentum cuiuſlibet vaſalli &c.§.iſti ergo.quòd ad iſta ſex tenentur vaſalli,quorum duo prima concernunt ſuperiorem et ſeruitur pro curia: alia quatuor cōcernunt vtilitatem proprij domini Specu.idem ſequitur in titu.de feud. §.quoniam verſi,et not.quòd vaſalli comitum &c.& idē Io. Blanchi.licet latius titu.in ſumma tit.quibus mod.feu.amit. §.erunt etiam quæ dicta ſunt quia allegat multa bona iura Petri Iaco.titu.de cauſis ex qui.vaſal.quantũ eſt de iure ſcripto &c.§.modo in ſumma,& §.audiui tamen dici.reprobat quam plurimũ hæc dicta,dicens,iſta non procedere de iure, nec iuſta,vel rationabili conſuetudine malúmq; exemplum dediſſe qui talia ſcripſerunt,ad ſubiugandum pauperes homines ſubitos.Et probat primò, quia non iure non cauentur iſta expreſsè ſecundò,quia cauetur in iure quòd dominus non debet aliqua innouare vel moleſtiam inferre colonis ſuis ſeu hominibus ſuis: et ſi contrarium fecerit moderator prouinciæ læſionem reſarciri faciet & veterem conſuetudinem in reditibus præſtandis obſeruare.l.cum ſatis.§. caueant.C.de agrico.& cenſi.libr.xj. Sed quicquid ſit nos videmus hodie.in multis partibus prædicta ſubſidia pręſtari.et attēto vſu & conſuetudine inueterata quę per iura ſpecialiter per dictum.§.caueant,bonum eſt vt diſcurramus per iſta ſingula ſex.cum ex eis poſsint quotidiè diſcurrere & occurrere dubia. ¶Quæro igitur de auxilio ſiue ſubſidio quod præſtatur pro corredo imperatoris vel regis.quod

auxilium ſit & eſt illud quod præſtatur pro expenſis quãdo
princeps per aliquem locum incedit. Et iſtud coroboratur
vltra conſuetudinem pluribus iuribus.ſicut prælatus facit
in clericis ſuis & eccleſiis ſibi ſubiectis pro corredo ſiue pro
curatione papæ vel legati:vel alterius ſuperioris.extra , de
immuni.eccle.c.quia plerique.& de cenſi.c.prohibemus.&
c.cum inſtantia.& c.procurationes eo.titu.& de pręſcriptio.
c.cum ex officio.& c.accedentes & de iureiu c.ego cum ſi.
¶Quæro de ſubſidio quod præſtatur in tranſitu exercitus
imperialis vel regalis & dic ꝙ ſecundũ conſuetudinẽ pręſtã
tur aliqua pro victu & ſuccurſu.& iſtud etiã probatur & for-
tificatur iuribus.& pro hoc poſsit fieri quæſta & talia facit.
C.de ſac.ſan.eccle.l.placet.& l.neminẽ.& de exacto tributo.
l.ij.lib.x.& de qui.mu.non licet.ſe ex.l.ij.eo.lib.& de curſu
publico.l.ij.lib.xij.cũ ſuis concor.¶Quæro de redemptione
domini quãdo eſt captus ab inimicis.& hic dicendũ ſecundũ
Ioan.Blan.quia ſi dominus nõ poteſt ſoluere ſuã redemptio-
nem,ſine magno & graui diſpendio & magna bonorũ ſuo-
rum diminutione ꝙ vaſalli & ſubditi tenentur auxilium &
ſubſidiũ præbere,& ſic in pluribus partibus in vſu habetur:
& pro iſtis ſit quæſta ſeu talia.& quia hic eſt euidens neceſ-
ſitas,ſicut prælatus facit in ſuis clericis,petendo ſubſidiũ ob
neceſsitatẽ.extra de cenſi.c.licet.& c.cum apoſtolus.§.pro-
hibemus.& de officio ordi.c.cõquerẽte.in fi.& de immuni.
eccle.c.non minus.& c.aduerſus.cum ſi. Et videtur caſus dę
redemptionę & liberatione domini incluſi.ſ.quę fuit prima
cauſa benefi.amit.§.ſed & qui delator, verſi.vel ſi cognouit.
42 Et debet*peti hoc ſubſidiũ moderate gratioſè & charitatiuè
& non cũ violentia.vt x.q.iiij.c.vno circa medium.& d.c.cũ
apoſtolus.§.prohibemus.& aliis decretis in talibus allegatis.
Et iſta intelligo , ſi dominus eſt captus vel incluſus per ini-
micos & hoſtes ſecus ſi ob crimina vel ad inſtantiam credi-
torum quibus eſt obligatus : & detinetur in carceribus ſed
areſto.vel ſi iuraſſet dominus ſoluere creditũ infra certum
diem,& eſſet in periculo deierandi,certè vaſallus nõ tenere-
tur pro domino ſoluere.vt ſ.ſi de feud.contro.fue.c.licet.in
verſi.inde quæſitũ eſt.& de alie.feu.paterni.c.fi. ¶Quæro de
filia domini vel regis maritanda, An vaſallus & homines
ſubiecti debeant adiuuare & contribuere pro dotatione , &
eius nuptiis:dic ꝙ ſic.ſecundum conſuetudinem & ſatis pro-
43 batur de iure:quia*officium paternũ eſt dotare filiam,& ex

neceſsitate

neceſsitate ad hoc aſtringitur.l.fin.C.de dotis. promiſsio.& ff.de ritu nup.l.qui liberos.& neceſsitas hoc,expoſcit.& quia per hoc diminuitur patrimoniũ ipſius domini, & eius ſtatus per iura in præcedentibus quæſtionibus allegata pro quo.l. mater cum intellectu Cy.C de iure dot.& in auten.vt liceat. ma.& auie.§.illud.colla.viij.quod intellige ſi pater facit expenſas pro filia:quia ſi nihil expenderet,non poſſet tunc aliquam facere quæſtã pro neceſsitate.& quia non diminuitur eius ſtatus &c.Ex quo infero ꝙ ſi filius domini ducat vxorẽ quòd nõ debent ſui homines aliquid contribuere cũ nõ det, ſed recipiat doꝛem,& ſic non diminuitur patrimonium no, per Ioan.Blanchi.in loco ſupã in q.xxj.allega.¶Quæro quid de ſumptibus qui fiunt pro militia domini vel filij conſuetudo ſe habet in multis partibus qđ ſubditi iuuãt in hoc dominum,quod videtur iure probari ne dñs ex hoc pauper efficiatur et diminuatur eius ſtatus iuxta prædicta: quod eſt intelligendũ ſi neceſsitas vrgeat,ad faciendũ ſe militem vt pro cõſeruando honorẽ & vtilitatẽ ſui generis.ar.l.iij.§.pręſes.de mune.& hono.& l.honor.in prin.e.ti.et l.ad ſubeũda, C.de decurio.lib.x.Et quia * ſi efficeretur pauper videretur deficere nobilitas,ſecundũ quoſdã:quod non eſt;imo adhuc remanet.vt l.humilem.C.de inceſt.nup.ſecundũ Ioã.Blan.in loco.ſ.alleg.pro quo.l.nobiliores.C.de commer.& merca: vbi nobilitas et diuitię ponũtur vt diuerſa.fatendũ tamẽ eſt quod diuitiæ poſſunt eſſe cauſa occaſionis ſiue impulſiua.nobilitatis acquirẽdæ:quia*diuitiæ cõferũt ad magnitudinẽ et pot ẽtiã,vt dicũt philoſophi.No.per Bar.in.l.j.C.de dignita. li.xij.alias ſi neceſsitas nõ vrgeat ſibi imputet.:quia voluit ad has expenſas aſtringere ſe.l.ij.§.pen.ff.ſi quis cautio.& l.itẽ hij.et l.& qui data opera.ex quib.cau.maio.et l.ſi creditor. C.de pig.actio.et ita cõcludit dictus Io.Blan.in loco.ſ.allega.¶Quæro quid erit*quãdo dominus emit aliquã terram, an ſit verũ,quòd vaſalli et homines teneantur cõferre,et in hoc iuuare dominum dicit Ioan.Blanch.in loco ſæpe allegato.quòd licet conſuetudine in aliquibus partibus obtineatur:tamẽ iſtud de iure poteſt ſuſtineri:quãdo dominus emit pro ſuſtentamento ſuo,cum alias nõ poſsit ſe ſuſtentare, vt tunc ſubditi debeant dominum iuuare ad hoc:quia etiã vaſallus & ſubditi tenentur dominum inopem alimentare. argumen.ff. de liber.agnoſcen.l.alimenta.et l.fina.& ff.de iure patrona.l.diuus claudiuus. et l.integratus. ſecundum

44 (beside "deficere nobilitas" line); 45 (beside "bilitatis acquirẽdæ" line); 46 (beside "ga.¶Quæro" line)

Io.qui plenius locutus eſt.eo.ti qui.mo.feu.amit.§.iura prædicta ſunt in argu.&c.Et quòd vaſallus teneatur dominum alimentare in caſu neceſsitatis,hoc tenet expreſsè Per.Iaco, tit.de diſtinctione feu.in vij.diſtinctione in fi.& Bar.in tractatu alimentorum.vlt.coll.in §.quæro,an vaſallus.& Spec, ti.de feu.§.quoniã,verſi.xvij quæritur. ¶Quæro, dominus vult facere quæſtam hominibus ſuis pro defenſione patriæ quæritur an poſsit:et dicit Ioan,Blan quòd ſic.ar.xxiij.q.iij, fortitudo.& extra de immu ecc,c.puenit.& ff.de noui oper. nun.l.nam rei publicæ.ita notauit idem Ioã in ſumma,quibus mo.feu.amit.§.ad hoc autem ſciendum.¶Quæro,pone inducitur bellum ab imperatore, vel eccleſia vel rege contra hæreticos vel paganos,vel etiam inimicos fidei eccleſiæ vel imperij,de quibus loquitur.xxiij.quæſtione. viij:omni timore.et c.ortatu.& c.igitur.extrà.de Iudæis c.ita quorundam.& l.hoſtes.ff.de capti.ab hoſti.an dominus tunc poſsit quæſtam facere & petere ſubſidium ab hominibus ſuis ſi non valet ſine graui damno ſuo facere expenſas? & dicit d. Ioan.in loco ſtatim allega.quod ſic, per iura in præcedenti quæſtione allegata. ¶Quæro.ſi dominus vadit cõtra Saracenos in ſubſidium terræ ſanctæ, an poſsit facere quæſtam in ſuis hominibus quibus inimicis eſt indictum bellum publicum per eccleſiam: vt iuribus in præcedenti quæſtione allegatis.& c.ad liberandam terram ſanctam.extra de Iudę. & dicit idẽ Io.quòd ſic in loco allegato:quia pro exercitu imperatoris poteſt facere multo fortius pro exercitu ſummi imperatoris Ieſu Chriſti arguitur autem multò magis,§.de ſacroſancta eccl.et magis enim ſunt inimici infideles quàm
47 cæteri,Cum*longè grauius ſit diuinã quàm temporalẽ of-
Nota. fendere maieſtatem autẽ Gazaros.C.de hæreticis.¶Quæro reperitur in pluribus inſtrumentis: maximè in hac patria prouinciæ ꝙ vaſalli promittunt dominis ſuis quòd eos de placitis ſiue litigiis iuuabunt:qualiter ergo eos iuuabũt cum vaſalli ſint iurium ignari? voluerunt dicere quidam ꝙ vaſalli iuuabunt dominum eũ aſſociando ad litigiũ.ſed iſtud parum prodeſt: et promiſsio de placitis ſiue litigiis parum prodeſt,& ferè nihil operatur:& eſſet domino infructuoſa: & fruſtra eſſet dictum de placitis &c.Et ideo dicit dominus Io.Blanchi.tit. quib. mo.feu.amit.§.& quæ ſupradicta ſunt, quod hæc promiſsio operatur ꝙ dominũ adiuuẽt in habendo aduocatum vel pecuniam ad ſumptus faciendos admini-

ſtrent

ſtrent vt*ſic verba ſint fructuoſa & de aliquo operentur.l.ſi 48
ſtipulatus.ff.de vſuris.& l.ſi quando.ff.de leg.j.et maximè ſi pro deſenſione feudi litigatur.& ſic cauſa cõcernit etiam vaſallum.vnde Pet.Iac.ti.de vaſal.ſecundum eſt de iure ſcripto in penul.col §.ſed poteſt dici probabiliter &c.declarans hoc amplius dicit quòd aut litigium concernit ſolum ius domini,& tunc ducatur cauſa ſumptibus domini.aut concernit ſolum ius vaſalli.et tunc fiat expenſis vaſalli.aut litigium reſpicit ius vtriuſq;, & tunc expenſis cõmunibus.tamen ſuper hoc non allegat iura.ſed dictus Ioan.Blanchi.allegat iura ſequentia,quæ bene faciunt.ff.de vſufruc.lega.l. hactenus.ff. ſi ex noxa cauſa.aga.l.quãuis.& l.ſi proprietarius.eo.titu. & de noxa.l.ſi ex duobus.§.fi.& l.ſi noxale. ¶ Et ex his infertur quòd ſi quis velit ire ad principem pro obtinendis literis, & priuilegiis,et gratiis; quòd ſi ſolùm concernant dominum & eius vtilitatem,non tenẽtur homines aliquid contribuere. ſed ſi concernerent homines et eorum commodum eis incumbunt expenſæ.Si verò concernerent vtilitatem & commodum tam domini quam ſuorum hominum, tunc habebent homines contribuere pro parte:cum in illis communis vtilitas procuretur.nota:per dictum dominum Ioan.ti.prædicto.§.item poterit quæſtam.verſic.ſed ſi vult ire ad principem &c. ¶ Quæro,pone quòd feuda ſunt pactionata,ſicut hodie communiter ſunt:an tunc vaſalli teneantur ad prædicta ſeruitia dic breuiter ſecundum docto.quòd non: niſi duntaxat ad illa,quæ ſunt deducta in pactis: et ſic pacta ſeruabuntur:iuxta no.s.in ca.fin.de capi.qui.cur.vendi.& de hoc dixi.ſuprà in ix.et x.quæſtionibus.debet* etiam attendi 49
conſuetudo patriæ.l.venditor.§.ſi conſtat.ff.communi prædio.& l.iij.§.fin.de teſti.et l.j.C.quæ ſit longua conſue.cum ſi.no.in Spec.tit.de feu.§.quoniam verſi.xxvij in fin.& verſi. ſequenti.¶ Quæro.quæ dicta ſunt de huiuſmodi ſeruitiis locum habent in vaſallis et hominibus qui ſeruitia tenentur præſtare dominis,quid ecõntrà:an domini teneãtur iſta præſtare vaſallis dic quòd ſic:niſi obſtarent pacta & cõnſuetudines patriæ:quia dominus in omnibus vicem reddere habet & debet vaſallo, vt ſuprà de forma.fideli.c.vno.§.fina.
¶ Quæro * an ſint aliquæ iuſtæ cauſæ propter quas vaſallus 50
excuſetur, ſi non præſtet ſeruitium:& ſecundum doctõ.dic quòd ſic.et inter cæteros Ioan.Blanchi.in titu.de cauſis.per quas vaſalli &c.clarius & compendioſius loquitur enume-

rans cauſas in effectu.numero xv.quas diſcurramus per ordinem et breuiter inter quæ aliqua dubia mouendo. ¶Prima cauſa eſt ex qua excuſatur vaſallus à ſeruitio,ſi dominus eſt bannitus vel excõmunicatus.vt s̃.hic ſi.lex in prin.idem ſi hæreticus vt in auten.de priuile.hæreti.mulieri non præſtan.§.j.& ij.coll.viij.de hoc dixi.s̃.in vij.oppo.ibi potes vi
51 dere.¶Secunda cauſa eſt,ſi dominus eſt infamis:quia *infamibus clauduntur portæ dignitatum,et omni beneficio debent eſſe excluſi.l.ij.C.de dignita.libr.xij.& reatus omnem honorem excludit lib.j.C.vbi ſena.vel clariſ. & de decurio. l.ne quis officialium.& l.nec infames.lib.x.videre potes per dominum Ioannem Blanchi allegato loco.s̃. ¶Tertia cauſa excuſationis eſt propter ætatem,intellige minorem:vel ma
52 iorem.propter minorem excuſatur.ſ.infantia quia* infantis nullæ ſunt operæ.l.arboribus.§.de illo.ff.de vſufruc.accreſ. et hoc intelligendo ſane de perſonali ſeruitio,vt eſt caſus.s̃. ſi de feu.contro.fue.c.ſi quis deceſſerit.quia poterit ſeruire per alium,vt ibi dicitur,de hoc tetigi.s̃.in vij.oppo. & s̃.in
53 §.proximo.in j.q.Item * propter ætatem minorem excuſatur à perſonali ſeruitio.C.qui eta.l.j.libr.v.et qui ætate.l.j.li. x.& ff.de iure immunita.l.maiores.cum concor.tamẽ præſtabit ſeruitium per contributionem redituum,ratione rei feudalis.l.j.& ij.C.de mune.pa.libr.x.et l.j.§.fi.et l.ij.§.numerus.ff.de excuſa mu.cum ſi. Quarta cauſa eſt propter infirmitatem,vt extrà,de clerico ægro.per totum.et quia licet non ſeruiant cauſa infirmitatis ſeruire tamẽ reputantur ſeruire enim nobis intelliguntur ij, quos curamus ægros, qui cupientes ſeruire nobis,propter aduerſam valitudinem,impediuntur.vt l.cum haberes.§.Stichus ſi hæredi.ff.de ſta.liber.et l.interdum de oper.liber.et l.libertus.qui.& l.medicus.eo.tit.cum ſi.Et intellige de infirmitate graui non leui.iuxta.l.quæſitum.ff.de re iudi.et C.qui morbo ſe.ex libr. x.l.j.ij.& iij.tetigi.s̃.in q.xvij. ¶Quinta cauſa eſt, propter paupertatem,quia non habet vnde faciat ſumptus ſeruitij: quia tunc excuſatur.de quo per Ioan.Blanchi.tit.quib.mod. feu.amit.§.ſeruiet autem vaſallus de quo tetigi.s̃ in xj.q. ¶Sexta cauſa eſt propter ſexum,vt quia mulier habens feudum.vt ſuprà de bene femi.in princip.et quemadmo.feu.ad ſi.perti capi.vno.cum ſimilibus, excuſatur enim à ſeruitio perſonali non congruenti ſexui: non autem à patrimoniali.vt C.de mune.patri.l.patrimoniorum.et de mili.& in quo

loco

loco.l.vnica.libro.x.Vnde ſeruiet in contribuendo in ſumptibus et fructibus feudi: vel ſeruiet per alium ſubſtitutum, de quo dixi.ſuprà in opp.vij.et * maximè ſi habeat virum, 54
cum debeat vacare ad ſeruitium viri ſui.l ſicut. C.de operi liber. Seruiet ergo domino per virum ſuum vel alium.Niſi feudum datum eſſet in dotem, iuxta ea quæ dixi. ſ.§.habito.in v.& vj. quæſtionibus materiæ primi notabilis: quia tunc maritus teneretur præciſe ſeruire.argu.l.aut qui aliter. §.ſed & ſi ſeruus.ff.quod vi aut clam. ¶ Et in hoc ſolent mouere quæſtionem docto.pone,quòd maritus nõ præſtat ſeruitium pro vxore,an feudum dotale admittatur? et dicunt quòd ſic.ſed vxor habebit regreſſum contra maritum,per.l. ſi fundum.ff.de feud.dota.pro quo.l.cum te.C.ne vxor pro mari.ſi eius bona ad hoc ſuppetant: alias autem ſi maritus eſſet non ſoluẽdo, ſubuenitur ſibi in feudo.per auten.ſiue à me.C.ad Velleia.vel poteſt dici quod feudum committatur & habeatur pro cõmiſſo quandiu durat matrimonium: ſed poſt reſtituatur vxori vel eius hæredibus: ſicut dicimus in prælato eccleſię.vt.ſ.de capi. Corra.§ ſi. notatur per Io. Blan.in ſumma tit.de cauſis,propter quas &c.§.& pone quod maritus & tit.ibi ſequenti.§.quid de marito. ¶Septima cauſa quæ excuſat vaſallum à ſeruitio eſt propter dignitatem ſibi accreſcentem: puta ſi vaſallus cepit eſſe tanti ſtatus et imperij quanti eſt dominus. argu.l.iudicium ſoluitur.ff. de iudiciis debet tamen ſeruire per alium.argu.l.nullus qui.et l.fina.C.de decurio.libr.x.Secus eſſet propter dignitatem antè quæſitam.niſi dominus imponeret tale ſeruitium quod non congrueret dignitati.l.interdum.& l.hæc demum in ſi. ff.de oper.liber.debet enim expoſci ſeruitium quod vtriſq; conueniat, conſideratis ætate qualitate, dignitate & valitudine vtriuſque.l.patronus qui.& l.eius artificij.§.fin.cum l.ſequen.d.titu. de oper.liberis.& l.nec audiendum eodem titu.de quo videre potes per dominum Ioan. Blanchi.titu. de cauſis propter quas &c. §. item vaſallus excuſatur.

¶Octaua cauſa excuſationis eſt ſi petatur auxilium contra dominum antiquiorem; vt ſuprà hoc finitur lex.§.fina.de quo dixi. ſuprà xvj. quæſtione, huius.§. ¶ Nona cauſa eſt ſi requiratur vaſallus per dominum ſuum contra dominum domini ſui.ſed de hoc dixi. ſuprà in quæſtione.xv. ¶Decima cauſa excuſationis eſt ſi ſeruus vaſallus

requiratur per dominū ipſius feudi vt eum adiuuet cōtra do
minū ſuum.reſpectu ſeruitutis,præſupponendo quòd ſeruus
poteſt infeudari et inueſtiri de feudo per dominū feudi ſciē
tem eius ſtatim:vt ſuprà per quos fiat inueſti.§.perſonā. Et
hæc cauſa excuſationis procedit, ſecundum illos qui tenent,
ſeruum potius iuuare debere dominum reſpectu ſeruitutis
quā dominum feudi.Sed dubium eſt pro et cōtra.& quòd po
tius debeat iuuare dominum ſuū , reſpectu ſeruitutis quàm
dominū feudi.probatur,quia eſt antiquior.ſ.hic finitur lex.
§.fi.in fi.iuxta ea quæ dixi ſ.in q.xiij.itē quia maiorē poteſta
tem habet dominus in ſeruum quàm dominus fundi.not.ſ.
qui.mo.feu.amit,in prin.glo.j.in fi. Quod patet,quia domi-
nus in ſeruum quaſi poteſtatem habet vitę neciſq; ipſius.in-
ſtitu.de iis qui ſunt ſui vel alie.iur.§.j.C.de emenda.ſeruo.l.
vna.& l.locum.§.j.ff de vſufruc.l.quid ergo.§.ſi hæres. de
55 leg.j.Item*quia ſeruus poſtponit ſalutē propriam ſaluti do-
mini l.j.§.hoc autem.in fin.ff.ad Sylleia.ſecus in vaſallo vt
dixi.ſ.q.xvij.Sed in cōtrarium facit,quia cōtra omnes tene-
tur vaſallus iuuare dominum , excepto domino antiquiore.
56 qui*antiquior intelligitur reſpectu rei feudalis:vt d.§.fi.hic.
finitur lex & ſic cum talis dominus antiquior ratione feudi
excipiatur in cæteris confirmabitur regula.l.cum prætor.in
prin.ff.de iudiciis.& l.j.de reg iur.Communiter tenent do-
cto.quòd potius teneatur iuuare dominū ſeruitutis, quā do-
minū feudi hoc ſequitur Ioan Blanchi.in tit.de forma fide-
li.§.conſueuit quęri,ver ſimiliter poteſt notari qō.&c. & in
titu.de cauſis propter quas vaſal.excuſa.§.item ſeruus vaſ.&
credo,quòd iſta pars ſit verior et ratio potiſsima eſt:quia cū
dominus feudi ſciebat ipſum ſeruum, videtur ipſum infeu-
daſſe,ſaluo iure ſeruitutis , & cum qualitate et conditione
ipſius ſerui ac ſtatus:argu.l plenū.§.equitij.ff.de vſu.& habi.
cum concordantiis ibidē no ¶ Vndecima cauſa eſt,ſecūdum
eundem Io.quòd excuſatur vaſallus ſi nō adiuuat dominum
contra patronum ſuū,vt quia vaſallus eſt libertus infeudatus
per dominū ſcientē eius conditionem:quia ſi offenderet pa
tronū plus damni incurreret.quia redigeret in ſeruitutem,
quòd valde timetur.C.de obſquiis patro.præſtari.l.ſi manu-
miſſori.& de libe.et eorum liber.l.ij.& ff.quod metus cau-
ſa.l.iſti quidem.§.iij.Item alia ratione quia dominus feudi
eum inueſtituit ſciens illius conditionem , ſicut dixi.ſ.pro-
ximè.¶ Duodecima cauſa excuſationis vaſalli eſt ſi dominus
domino

domino non ſeruiat contra principem vel dominum vni-
uerſalem patriæ vel contra patriam, de quo dictum eſt.ſ.in
xiiij.& xvi.& xvj.quæſtionibus vbi videre potes.¶Tertiade-
cima cauſa eſt, ſi vaſallus dominũ non iuuat de iniuſta guer-
ra, quod intellige, ſi ſcit iniuſtam eſſe guerram & eſt certum
quòd ſit iniuſta & poſcatur auxilium ad offendendum iuxta
titu. hic finitur lex in princ. de quo plenius dictum eſt.ſ.in x.
& xij. quæſtionibus.¶Quartadecima cauſa eſt ex qua excu-
ſatur vaſallus ſi petatur ſeruitiũ quod fieri nõ poſsit non ta-
mẽ honeſtè, vel quia factum lædit pietatem vel æſtimationẽ
vel inducit turpitudinẽ, vel aliàs cõtra bonos mores. vt pro-
batur his iuribus.ff.de ope.liberto.l.hæc demũ.& l.ſicut pa-
tronus in fi.& l.eius.& ff.de iure dotiũ.l auus neptis.§.j.&
de condi.inſtit.l.filius & l.conditiones quæ cõtra.& ad Tre-
bel.l.facta.§.ſi ſub conditione in prin.¶Decimaquinta cau-
ſa eſt, ſi vaſallus impignorauerit domino feudum: quia cum
dominus recipiat fructus, nec eos cõputet in ſortem illo in-
terim eſt vaſallus immunis. vt in c.j.extra de feud. quod eſt
intelligendum in feudo eccleſiæ, cui fit pignoratio. ſecus eſt
dicendum in feudo alio: quia tunc fructus cõputarentur in
ſortem, aliàs eſſet vſura vt c.j.& c.conqueſtus.extra de vſu.& 57
ſic eſt caſus ſpecialis in eccleſia vt * receptio fructuum non *Nota illud*
reputetur vſura & alius caſus in cap.ſalubriter eo.titu. Sunt *quia quo-*
etiam alij qui notantur per gloſſ.& doct.in d.c.conqueſtus. *tidianum.*
Credo tamẽ quòd etiam in alio feudo quã eccleſiæ interim
quod dominus recipit fructus, ſed poſtea computetur in ſor-
tem ſic excuſatur vaſallus à ſeruitio per d.c.j.de feu.¶Quæ-
ro vlterius, iuxta terminos huius.§.firmiter ſi vaſallus nõ va
dat perſonaliter, vel alium mittat aut medium reditum non
adminiſtret amittit feudum, an ipſo iure, an per ſententiam,
& breuiter dic quòd ipſo iure, cũ hic dicatur in litera, amit-
tat, & dominus feudi illud in vſus ſuos redigendi modis om-
nibus habeat facultatem &c. licet enim vtatur verbo futuri
temporis, amittat. tamen ſubiungitur modis omnibus illud
redigendi &c. quod videtur hoc operari: quia aliàs non dice
retur modis omnibus ſi ſolum per ſententiã amitteret. Item
probatur per.§.fi.ſ.tit.j. vbi videtur illud redigendi liberam
habeat facultatem &c. verbũ liberam hoc importat, ſicut ple
nè dixi & per iura quæ ibi allegaui.ſ §.pœna.in ix.& xiij.
quæſtionibus primæ partis quæ hic non repeto cauſa breui-
tatis, & licet ipſo iure cõmittatur: tamen neceſſaria erit ſen-

tentia declaratoria, vt etiam ibi dixi quod prodeſt ad forma tionem libelli & dic vt ibi.& dictis iuribus & quæſtionibus & in xviij.q.quæro quid extra terminos huius.§.in aliis caſibus quando vaſallus tenetur ſeruire & auxiliari alteri domino quàm imperatori vel regi,& aliàs quàm in generali expeditione vel in ſuſcipienda corona &c.dic quòd admittatur per ſententiam,cum textus loquatur generaliter & communiter per verba futuri tẽporis per.c.j.s̃.de feud.ſine cul. non amit.& per ea quæ dixi.s̃.in §.pœna in ix.& xj.quæſt. vbi vide.¶Quæro iuxta terminos huius §.an dominus tale feudum commiſſum poſsit propria autoritate occupare.videtur quod ſic.per hunc text.cum dicit modis omnibus habeatur facultatem &c.in contrarium videtur quia ideo iudicialis rigor iuris quæ publici tutela in medio eſt conſtitu-
58 ta,ne * quiſquam ſibiipſi permittere valeat vltionẽ.l.nullus. C.de Iudæis vnde ante aduentum iudicialis arbitrij non licet aliquid facere.l.ſi quis in tantam.C.vnde vi.& l.ex ſtat. ff quod metus cauſa Spec.hoc tenet in titu.de feudis.§.quoniam verſi.xviij.quæritur.ſed non firmat pedem.Reuerendus dominus genitor meus dominus pontius Raynaudi inter conſilia ſua ſcripſit in quæſti.lxxvij.allegando in perſonam domini Guilermi de baucio,habentis terram in principatu Aurace quòd dominus poſsit propria autoritate occupare terram ſibi cõmiſſam ipſo iure,per textum iſtum cùm dicit modis omnibus &c.Nam aliàs non diceret modis omnibus,ſi haberet petere per iudicem,quod maximè intelligit terminis illis modis omnibus quod tũc agebatur de quodam caſtro exiſtenti in illo principatu,vbi habetur de vſu & obſeruantia quòd domini capiunt propria autoritate feuda commiſſa.Et reſpondet ad clementinam,paſtoralis.de re iudi.vbi per ſententiam fit priuatio feudi:vt eod.tit.lib.vj.c.ad apoſtolicæ. vbi dicit ibi ſententialiter priuamus &c.quod ibi loquitur in felonia & culpa,quæ committitur in faciendo.ſecus ſi in non faciẽdo.¶Credo quòd præfatus dominus meus ad hoc ſe inclinauit propter vſum illius principatus.Sed quicquid ſit putarem eſſe tutius & ſecurius ſpectare ſententiam declaratoriam:quamuis præcedens dictum videatur apertè fundari per hunc text.modis omnibus habeat facultatẽ &c. & per §.fi.tit j.vbi dicit dicat literam facultatem &c.& ſic lex dat hanc poteſtatem.ergo ſit ſibi licitum ſic.C.quando lice.ſine iudi.ſe vindi.l.j.& ij.pro quo etiam quia hoc poteſt

concedere

concedere homo.vt l.iij.C.de pigno.ergo & lex.vt l.non impoſsibile.ff.de pactis.& quod notatur.C.de decurio.ſuper rubrica libro decimo quod fortè limitandum eſt,niſi in illa occupatione eſſet reſiſtētia.iuxta nota.per gl.& Iac.de But. & Bartolum in dicta.l.iij.de pigno.licet in hóc cōtra facere videantur allegatæ.ll.j.& ij.quādo lice ſine iudi.&c.vbi permittitur inuadendum & etiam vlciſcendum &c.ſed loquitur in caſibus ſuis in odium illorum latronum & depopulatorum agrorum.præterea textus iſtius.§.loquitur etiā in ſuo caſu ſpeciali.¶Quæro vlterius iuxta terminos iſtius.§.an in apertione feudi,amittantur agnati vaſalli.& præferantur domino ſicut alias admittuntur,vt ī.ti de feu.cōtro. ſue.c.vno. & per quos fiat inueſti.§.ſed & res,cum concor.glo.in §.fi. ſuper tit.proximo.glo fina.tenet quòd repellantur agnati. quod ſequitur ibidem Iaco.& etiam Caprioli.& eſt ratio ſecundum gloſ.quia hoc iuuamen.concernit perſonam imperatoris vel regis & vtilitatem publicam ipſiúſque cōceptum ſi non præbeatur,dum legitimè vocatur.& hic ſpecialiter prouidet ad dominum modis omnibus redire &c.& iſta ſufficiant quo ad materiam huius.§.veniamus & deſcendamus ad §.ſequentem.

SVMMÆ.

1 *Feuda indiuiſibilia.& quare nu.4*
2 *Vaſallus non cogitur recognoſcere plures dominos pro vno feudo.*
3 *Feudum quando & quomodo diuidi poteſt.*
5 *Vbi maius periculum,ibi cautius prouidendum.*
6 *Dignitates non diuiduntur.*
7 *Regnum diuidi non poteſt.*
8 *Detrationi legitimæ locus non dignitatibus indiuiſibilibus.*
9 *Conditio nepotum quàm filiorum melior eſſe non debet.*
10 *Succeſsio librorum in feudo æqualis.*
11 *Inter perſonas non eſt diſcretio, nec acceptatio.*
12 *Quod iuris eſt de toto quoad partē:idem de parte quo ad partē.*
13 *Conſenſus domini non requiritur in diuiſione feudi diuiſibilis.*
14 *Diuiſio emptionis vicem obtinet.*
15 *Laudimium an debeatur in diuiſione feudi.*
16 *Diuiſio permutationi ſimilis.*
17 *Diuiſio emptionis vim habet.*

Coheredes

18 Cohæredes feudi ſacramentum fidelitatis præſtare debent.
19 Perſonæ plures ſuccedentes pro vna reputantur.
20 Præſtatio fidelitatis, & ius vaſallorum indiuidua.
21 Indiuidua inſolidum debentur.
22 Omnis dictio in plurali ponitur collectiuè & in ſingulari diſtributiuè.
23 Vniuerſitas an teneatur præſtare homagium domino.
24 Separatorum ſeparata eſt ratio.
25 Vaſallus compellitur præſtare iuramentum fidelitatis omnibus hæredibus domini.
26 Legum correctio euitanda.
27 Leges priores ad poſteriores trahendæ non ſunt.
28 Caſtra priuatæ conditionis hominibus committenda non ſunt.
29 Dominus non poteſt transferre feudum in potentiorem.
30 Pœnalia reſtringenda.
31 Felonia quid, & vnde.

§. Præterea ducatus. Iſte. §. habet iiij. dicta & per hoc habet quatuor partes. ¶ In prima tractat de diuiſione feudi. In ſecunda de præſtatione fidelitatis quando ſunt plures vaſalli vnius feudi. In tertia quando ſunt plures domini vnius feudi, an cogatur vaſallus omnes cognoſcere. In quarta an poſſit feudum ad alium transferre. Secunda ibi, ita vt. Tertia ibi, ita tamen. Quarta ibi, nec do-
1 minus. Et in effectu hoc dicit *quod feuda ducatus, marchiæ & comitatus ſunt indiuiſibilia. Alia autem feuda diuidi poſſunt. & plures vaſalli habentes feudum pro diuiſo vel pro
2 indiuiſo debent omnes præſtare fidelitatem & *quod vaſallus non cogitur plures recognoſcere dominos pro vno feudo. Item dominus feudi ſine vaſallorum voluntate ad alium transferre non poteſt. h. d Expone litteram Comitatus &c. quæ ſunt & vnde dicantur iſta feuda vide. ſ. quis di. dux. ca. vno & de his feudis habes in pluribus partibus huius libri. ſ. de his qui. feu. da. po. §. marchio. & de feudo marchie. c. j. in prin. & de alie. feu. §. fi. Si conſortes. i. ſocij & conuaſalli illius feudi. voluerint attende ad hoc verbum quod proderit ad ea quæ infrà dicentur Diuiditur etiam per regiones ſiue partes. vt partem. j. in. ij. parte. ita vt de hoc vocabulo ſatis di xi ſuprà in principio huius cõſtitutionis. in tertio oppo. Omnes pondera hoc verbum omnes; propter illa quæ. j. dicentur. habes concordantiam. ſ. ſi de feu contro. ſue. cap. omnes in princ. Non compellatur. nota bene. Ad alium transferat.

concor.ſ.de.l.corra cap.ij.§.ex eadem.j. reſpon.quod dictũ
huius.§.collige pro notabili.Et quia hic ſunt partes quatuor
& in qualibet diuerſa materia.ideo expediam quamlibet par
tem per ſe.Venio ergo ad primam partem in qua dicitur di
uidi exceptis illis tribus nominatis hic.Opponitur cõtra hoc
de.l.communi diui.ff,communi diui in princi. vbi fundus ve
ctigalis ſiue emphiteotecarius non diuiditur in partes : ſed
dumtaxat venit in diuiſionem per adiudicationem dicunt
quidam fatendo contrarium , vt*feudum non diuidatur per 3
partes:ſed per adiudicationem olim & hodie.& ſic etiam in-
telligunt c.omnes.ſi de feu.contro.ſue.Sed cõtra eſt iſte tex.
in ſecunda parte cùm dicit , qui partem feudi habent &c. &
ſic loquitur de diuiſione reali per partes, vnde alij dixerunt
quod olim feudum non poterat diuidi niſi per adiudicatio-
nem.hodie ſic vt hic. Sed in eo quod dicunt olim eſt contra
in dicto cap. omnes, vbi ponitur verbum maximè dicendo
maximè ſi indiuiſum habent &c. præſupponit ergo diuidi
etiam olim per regiones & partes : ſed glo. in d. c. omnes.
in princ.magnæ glo.intelligit illud maximè poni expoſitiuè
& ſic videtur ſtare cum prima præcedenti ſolutione. & ita
etiam reſident in hoc ibi Iaco.& Caprio.ſed contra eos eſt ca
ſus expreſſus quod etiam olim diuidebatur feu. per regio-
nes.ſ.quib.mod.feu.amit.§.item ſi fuerint. Item reſtringere
illud aduerbium maximè etiam deſtruere literam illius c.
omnes. dic ergo quod olim & hodie poteſt & poterat feudũ
diuidi etiam per regiones : ſed hodie fallit hic in iſtis feudis
hic ſpecialiter nominatis.nõ ob.l.cõmuni diuidũdo in prin.
ſ.alleg.quia loquitur in re vectigali vel emphiteotecaria ſe-
cus in feudo & ratio diuerſitatis poteſt eſſe ſecũdum docto.
quia in vectigali vel emphiteoſi ſi fieret diuiſio per regiones
eſſet præiudicium domino propter penſionem & laudimij
præſtationem particulariter & diuiſim præſtandas,ar.l.iij.ff.
familiæ herciſ.ſed in feudo non eſt illud prejudicium in quo
attenditur illud perſonale ſeruitium & fit melior conditio
domini.quia omnes iurant fidelitatẽ vt hic.& ita loco vnius
habet plures.¶Quæro*quæ eſt ratio qua feuda iſta hoc ſpe- 4
cialiter nominata non diuidantur : dic ſecundum doc. quod
ratio eſt.quia iſta feuda ſunt magna,in quibus eſt*maius pe 5
riculum:ideo cautius prouidendum. vt.l.j.§. ſed & ſi quis,ff.
de carbo.edic.vnde ſi diuideretur propter multitudinẽ par-
tium ad nihilum redigeretur & reduceretur. in auten. de

trien

trien.& ſemiſ. §.j. col.iij.ar.5. alle.l.fami. herciſcun. & d. l.communi diui.ſed in aliis feudis cùm ſint modica:de diuiſione non curatur.arg.ff.commo.l.in rebus. §.penul.in auten.de iudiciis.§.ne autem.colla.vj.& l.ſcio.ff.de integrum reſtitu.Poteſt etiã addi alia ratio:quia iſta tria feuda etiam ſunt nominata.& ſi diuiderentur nomen perderent ſecus in aliis feudis innominatis.arg.dictorum iuriũ.& amiſſo nomine carerent fructu l.defenſores nihil.C.de defen.ciuita.& l. à nullo.de feriis.Item poteſt alia dari ratio.quia iſta tria feu-
6 da ſunt dignitates:& * dignitates:ſunt indiuiſibiles.c.maioribus.extrà,de præben.no.in c.licet. extra de voto & voti reden.& etiam hoc notatur per Io.ſa,C.de fideiuſ.de fideicõ. autem hoc amplius ſuper verbo naturale.¶Quæro quid de principatu vicecomitatu,de alphinatu,vel baronia.poſſunt dici idem quod non ſint feuda diuiſibilia,cùm in eis ſit eadem ratio.tum quia per diuiſionem anichilaretur:tum quia perderent nomen:tum quia ſunt dignitates & de iſtis facta
7 fuiſſet hîc mentio:ſi tunc fuiſſent in vſu. ¶Quæro * quid de regno an poſſit diuidi dic quòd non per prædictas rationes, & notatur per Bernardũ in d.cap.licet.extra,de voto & voti redemp.glo.dicit hic.& de teſtamen.c.ſi hæredes.vbi etiam
8 not.per eundem in * iſtis dignitatibus indiuiſibilibus non eſſe locum detractioni legitimæ.no.etiam per Pe,lac.tit.de arb.regni.circa prin.¶Quæro quid de iudicatu,ex quo illud feudum tenens dicitur iudex.ſicut eſt in Sardinia de quo in c.ſi diligenti.extrà.de reſcrip.Reſpondeo idem per rationes prædictas in prima quæſtione & ſequenti.& breuiter idem dicendum eſt in aliis feudis quæ reperirentur nominata & eſſe dignitates eiſdem rationibus.¶Quæro vaſallus habens feudum indiuiſibile:vt regnum:ducatum,aut ſimile decedit pluribus liberis relictis,an ad omnes liberos vel ad vnum deuoluatur:& dic quod ad omnes deuoluitur æqualiter de iure iſto:vt ſuprà,de his qui.feud.dare poſ.§.& quia in fine, & de ſucceſ.feud.in princip.ſed hodie ex vſu in pluribus partibus ſolet ſolum ſuccedere primo genitus,vt dixi ſuprà,in princip.huius conſtitutionis in quintà,diſtinctione.¶Quæro,præſuppoſita hac conſuetudine,quòd primò genitus ſuccedit,deſcedit vaſallus habens feudum indiuiſibile, relictis filio ſecundò genito & nepote ex primò genito prædefuncto,quis iſtorum ſuccedit & præferetur in hoc feudo?videtur
9 quòd filius ſecundò genitus:quia * nõ debet eſſe melior

conditio

conditiõ nepotum quàm filiorum.l.ſi viua.C.de bonis mater.& quia ille ſecundò genitus eſt proximior,cùm tempore mortis nullus eum præcedat.l.ij.§.hæreditas.ff.de ſuis & leg. hæred.& in illo tempore dicitur & habetur pro primò genito.& hoc ſequitur Cynus in dicta.l.ſi viua ſuprà,allega.de bonis.maternis.C.& dominus meus,dominus Ioan.de Aramone,in ſua repetitione.l. pactum.C.de colli.in vlti.quæſtione In contrarium facit quia iſte nepos quo ad ſucceſſionem repræſentat perſonam ſui patris.& in locum eius ſuccedit tam de iure ciuili. vt inſtitut. de hæredi.quæ ab inteſtat.deferunt.§.cum filius.& in autenti.eodem titulo.§.primò,col.ix.quàm de iure iſto,vt ſuprà.de ſucceſ.feud.in prin. & de gradi.ſucceſ.in feu.in princ.ſed & ſi viueret pater iſtius nepotis concluderet ſecundo genitum: igitur præferatur nepos.& iſtam tenet Ioan. Fabri.in dicto.§.cùm filius. audio, quòd idem tenuit Ioan And in additionibus ſuis ſuper Specula.titu.de feu.Iſta quæſtio fuit aliàs inter regem Robertum, qui fuit ſecundò genitus karoli ſecundi regi. Sciciliæ & regem Vnguari e,qui fuit filius karoli martelli primo geniti prædicti karoli ſecundi prædefuncti.¶Quæro iuxta prædicta pone quòd habens regnum vel ducatum aut ſimilem dignitatem decedit relictis filio nato ante acquiſitionem regni; & filio nato poſt: quis præferatur in ſucceſſione & videtur primò quòd præferatur natus poſt acquiſitionem dignitatis quia natus ante nõn cenſetur, nec dici poteſt filius regis, vel ducis: vt l.ſenator.C.de dignita.lib.xij. not.per gloſſ.in l.imperialis.§.his illud.C.de nuptiis.facit.l. penultima,& fina.C.de decurio.libro decimò. Secundò videtur econtra quòd præferatur antenatus cùm tempore mortis reperiatur primogenitus. lege ſecunda.§. hæreditas.ff.de ſuis & legitimis hæredi.& poſt mortem ſucceſsio competit, vt ff.de collatio.bonorum.lege primà.§.ſi impuberi.& pro hoc optimè facit.lege ſenatores filium.vltimo reſpondit.ff.de ſenatuſcon.& lege ſecunda.§.in filiis.ff. de decurioni.& lege motis.§.parentes.verſiculo ſed vtrũ.de pœnis breuiter dicunt quidam quòd antenatus non ſuccedit ſed poſt natus.ita vult gloſſa in dicta.l.imperialis.§.his illud.allegat.&.Iacobus de Belui.viſu.ibidem & etiam Ioannes Fab.ibidem videtur ſentire idem Cynus, etiam hoc ſequitur ibidem. Alij tenent quòd primogenitus ante-

feratur

feratur & præferatur per iura pro hac parte.ſuprà, alleg.& hoc ſequebatur Pet.Iacob.ti.de ſucce.regni circa medium, ſecūdæ columnæ & dominus Aegidius,ſanexi.in dicto.§.his illud. Aduerte ꝙ contra facit,quia licet natus ante ſit filius talis ſui patris vt priuati,non tamen talis vt regis per not.in d.§.his illud.vnde Guil.de Cug.prout reperitur in ſuis ſcripturis in alle.l.ſenator,de dignita.notabiliter ſuper hoc diſtinguit quòd aut pater factus eſt rex,ſecūdum ordinem naturalis ſucceſsionis:vt quia erat de illa ſtirpe regia,aut eſt factus rex ex accidenti vt ex electione.vel aliàs cum non ſupereſſet aliquis de illa ſtirpe.primo caſu antè natus præferatur,vt primogenitus quia licet tempore acquiſitionis regni & anteà eſſet jam natus:& anteà non poſſet dici filius regis, erat tamen nepos vel pronepos:vel conſanguineus regis,& talis cui erat implicitus ſtatus regalis,& ad regnū ſpem habebat.Et ſic intelligatur opinio præcedens pro quo.ff.de ſenato,l,emancipatum.§.fi.& arg.qui.potio.pig.habeantur,l.potior.ij.reſpondit facit lex communis.de liberis & poſthumis.l.in ſuis,Secundo caſu præferatur natus poſt acquiſitionem dignitatis cum filio ante acquiſitionem non erat ſtatus regalis implicitus:nec habebat aliquam ſpem ad regnum vt d.l.ſenator.& quod not.in d §.his illud.Et ita prima opinio per ſupradicta optinet.Quemadmodum aliàs de hac materia ſcripſi in repetitione quā feci de l.nobiliores natalibus. C.de commer.& merca.¶ Quæro vlterius ſecundùm glo.fi.
10 huius.§.in fin.dictum.eſt.ſuprà.in.v.q quòd * in feudo eſt, æqualis ſucceſsio liberorum:pone,quòd vaſallus decedit relictis duobus liberis quorum vnus eſt vtilis ad ſeruiendum, alter inutilis:an ambo ſuccedāt.vel vtilis tantum?glo.prædicta non determinat,ſed remittit ad titulum ſuprà,an mutus vel aliter imperfectus.c.vno.Iacob.arg.pro & contra.vnde videtur quòd vtilis tantum ſuccedat:quia hæc ſunt tantum paria quem non eſſe vel inutilem eſſe.ff.quod cuiuſque vniuerſita.nomine.l.j.§.quibus.cum concord.ſicut etiam eſt in tutela in qua non admittitur niſi ſolum habilis ff.de legi.tutela.l.j.§.interdum.& §.ſi apud hoſtes.& l.iij §.non tantum, ſic in bonorum poſ.ff.de contra.tabu.l.j.§.penul,& fin.& inſtitu de ſucce.liber.§ ſed noſtra.In contrariū videtur quia
11 * inter perſonas non eſt diſcretio,nec acceptatio in autē,de mona.§.hic autem nobis.Nec in ſuccedendo patri.C.famil, herciſ.l.inter filios.& in auten.de nup.§ penult.C.de liberis
præter,

præter.l.maximum vitium finaliter dicit Iaco.quod ſecundũ opi.Oberti & Gerardi poſita in textu d.cap vnici an mutus vel aliter imperfec.ĩ ibi approbatur cõmuniter per docto.etiam talis inutilis ſuccedet: quia omnes liberi ſi eſſent etiã inutiles ſuccederent,ſecundum illã opi.multo fortius ſi aliter eſſet inutilis:vt * quod iuris eſt de toto quo ad totum: 12
idem de parte quo ad partem.l.qui ſcit.ff.de vſuris.& l.quæ de tota.de rei vend.quæ opi.loquitur in feudo antiquo ſiue paterno, vt dicit litera in d.cap.vnico. In nouo autem aliter eſſet ſic loquitur.§.mutus.ſ.epiſcopum vel abbatem.vnde dicunt Iaco.& Caprio.ſic diſtinguendo,autem mutus à natura.& feudum quodcunq; retinere poteſt paternũ ſecundum prædictam opi.nouum:quia imputetur domino qui ſic eum inueſtituit.non enim debet contra ſuũ factum venire.l.poſt mortem.ff.de adoptio.& l.ſi ab eo.C.de libe.cauſa aut eſt mutus ab accidenti & paternum retinet:quia habet à genere.ſed nouum nõ ſi poſt acquiſitionẽ efficiatur mutus, quia ſi tempore acquiſitionis factus eſſet mutus idem iuris eſſet, ſicut ſi fuiſſet mutus à natura. ¶ Quæro,redeundo ad primã materiam,an*in diuiſione feudi diuiſibilis requiratur cõſen 13
ſus domini?videtur ꝙ ſic quia diuiſio*vicẽ emptionis obti 14
net.C.cõmunia vtriuſq; iudi.l.j.ſed empt.& ven.prohibẽtur ſine domini licẽtia.vt ſ.§.habito igitur &c. Sed tu dic cõtra ſecundũ Guil.de Cug.ſ.de alie.feu.§.pe.quòd poſsit fieri ſine permiſſu vel licẽtia domini & quod ſufficiat volũtas con ſortum ſiue vaſallorũ vt hic & in tex.ibi ſi conſortes voluerint &c.& ꝓbatur quia in d.§.habito.ſ.ca.prohibetur alienatio generaliter ſine ꝑmiſſu dñi.hic verò ꝑmittitur in ſuo caſu igitur &c.ꝓ hoc facit.C.ad.l.flauiã de plagi.l.in fuga.& de prædi.minorũ.l.pe.et de litigio.l.fi.in fi.qꝫ intelligitur niſi dñs eſſet vnus de conſortibus,vt infra de notis feudo.§.itẽ ſciendum:alias autẽ poteſt fieri ſine permiſſu domini.Et idẽ in re emphiteotecaria, & probatur qa alienatio quæ fit per diuiſionẽ eſt neceſſaria cũ alias nõ poſſet recedi à communione.l.alienationis.ff.fami.herc.& quia iſta diuiſio deſcendit ex vetuſtiore cauſa ar.l.ex hoc edicto.§.fi.ff de alie.iudi.mu cã fac.& qa nõ requiritur cõſenſus dñi,niſi propter ius retẽtionis quod in aliis cõtractibus à vẽditionẽ nõ habet locum.de quo tetigi.ſ.in §.habito.& ſ in §.præterea ſi quis infeudatus.in xx.q.notatur in Specu.titu.de locato.§.nunc aliqua.verſi.cxxv.& per Pet.Iac.titu.de actione.in rem quæ

15 cõpe.pro re emphiteo.§.& eſt notandum. ¶Quæro*an pro diuiſione feudalis debeatur laudimium ſiue trezenũ.& præſuppono quòd licet plures oppinentur in materia feudali non eſſe locum laudimio.tamen alij tenēt cõtra & hoc de facto vſitatur vt plene dixi.s̄.in §.præterea ſi quis infeudatus. in xix.quæſtione. An igitur attento vſu hodierno debeatur trezenum de diuiſione,ſicut ſolet quæri in contractu emphiteotico.vt in vtroq; hodie ſit idem ius.& volunt aliqui quòd ſic,cũ in diuiſione fiat alienatio hincinde:cùm quilibet diuidens in parte ſibi obueniente habeat partem iure proprio, & partem iure ſocij.& ſic quo ad partē ſocij videtur alienatio. Et quod etiam requiri debeat dominus pro inueſtitura: igitur pro labore debetur laudimium.arg.l.fi.§.& ne auaritia.C.de iure emphiteotico.non tamē deberi integrum laudimium:ſed dimidium : tertium vel quartum &c.iuxta quotam alienationis.& iuxta æſtimationē illius,vt ibidem habetur in textu et gloſa : licet enim non inueniatur expreſſum laudimium: dimidium tamen,quia de parte obueniente ex diuiſione medietas tantum alienatur: ideo facta relatione à totum propter medietatem,quæ alienatur dimidium laudimium appellātur & ſic debetur laudimiũ ſecundũ partem, quę obuenit ſocio,quã nõ poſsidebat:ſed alter ſocius.& hãc partē ſecutus eſt reuerēdus dñs meus pater inter ſuis conſiliis.q.lxxxij.pro quo,quia diuiſio eſt ſimilis emptioni : vt dixi in q.pręcedēti.

16 ¶Itē*quia diuiſio ſimilis eſt permutationi, imo eſt propriè pmutatio.no.in l.j.C.cõmunia vtriuſq; iudi.& probatur.in l.cũ pater.§.hęreditatē.ij.ff.de leg.ij.& de permutatione datur laudimiũ.de quo dixi.s̄.§.habito.in xj. q.primi notabilis &c.¶Alij dixerunt nullũ laudimiũ deberi, nec integrũ,nec dimidium,vel aliter particulare : quia cùm res eſt communis aliquibus pro indiuiſo,nullus in parte ſocij,ſibi accreſcente nouà traditione,indiget:nec opus eſt aliquo nouo actu.vt ff.de hære.inſti.l.liber homo.§.Ticius ex ſemiſsè.& de acqui.hære.l.ſi tu ex parte.primo reſpon.& de bonorũ poſ.l.ſed cũ patro.primo reſpõ.& ſic nõ fore neceſſe fieri in miſsionē in poſſeſsionem. pro quo quia magis antiquũ ius videtur retineri quàm de nouo acquiri,argumen.ff. de rei vendi.l.ex diuerſo.§.j.& de acqui.rerum domi.l.ad hæc.§.cum quis in fin.Et iſtam partem tenuit Guil.de Cug. & Barto.poſt eum in l.et ideo.ff.de condi.fur. & in l. qui Romæ.§.duo fratres.ff. de verbo.obliga.Et intelligunt generaliter

neraliter de quacunque diuiſione ſiue fiat per hæredes ſuos: ſiue inter extraneos, ſiue inter ſocios rerum communium. per.l.fin.in fi.C.de litigio.facit.l.in fuga.ad.l.famam.de plagia facit.l.per diuerſas.C.manda.prout loquitur de ceſsione quæ fit inter cohæredes & ſocios cum diuidunt. Non obſtat* præmiſsis quòd diuiſio habet vim emptionis & eſt 17
quędam permutatio: quia illud verũ quo ad pręſcriptionem & euictionem & alios effectus, non quo ad onus ſubeundi vel pænam incurrendam. in auten.de litigio.§.j.ibi, nõ debet alienatio intelligi earũ rerũ inter cohęredes diuiſio &c. coll.viij.ſi ergo non eſt alienatio, reſpectu alicuius pænæ incurrẽdæ.nec eſt neceſſaria inueſtitura cũ poſſeſsionẽ antè adepti fuiſſent: igitur non eſt locus laudimio: propter ꝙ nõ obſtat.l.cum hæredes.in prin.ff.de acqui.poſſ.Nec obſt. prædictis l.cõi diuidẽdo.in prin.ff.cõmuni diui.quia dic vt dixi.ſ.in j.opp.¶ Quid dicendũ in prædictis, dubitandũ eſt. quia prædictus Guil.de Cug.videtur ſibi cõtrarius alibi vt ſcripſi.ſ.in § præterea ſi qs infeudatus.in v.q.tamẽ multotiẽs vidi in diuiſionibus ſolui laudimiũ iuxta quotã partem quę hincinde trãsfertur.¶ Veniamus ad ſecũdã partẽ huius. §.ibi in ver.ita vt dominus &c, vbi habes ꝙ oẽs * conſortes 18
feudi diuiſi vel diuidẽdi debẽt præſtare fidelitatẽ.i.ſacramẽtum fidelitatis ſicut dicitur.ſ.qd prece.debe.&c.c.vno.in fi. & ad hũc verſ.concordat.ſ.ſi de feu.cõtro.fue.c.oẽs.¶ Quæro ꝑ huius declaratione an quilibet iſtorũ conſortũ teneatur præſtare iſtud iuramentũ: et videtur ꝙ nõ: quia hîc ponitur iſtud ſignũ vniuerſale, oẽs in plurali & ſic ponitur collectiuè.no, per Bar.in l.Mochis.ff.de iure fiſci.pleni⁹ ꝑ eundẽ in l.hoc articulo qſq;.ff.de hęre.inſti.vbi tractat de noibus collectiuis & diſtributiuis, & ſecundum hoc vult dicere text. quòd omnes ſimul teneantur pręſtare fidelitatem: ita quod non quilibet, pro quo bene faciunt iura, vt l.ſi quis in fundi vocabulo.§.fin.ff.de lega.pſimo.& l.ſi pluribus hæredibus.in princip.de lega.ij & l.ij.de prætoriis ſtipu.& l.de pupillo.§.ſi plurium.de oper.noui nuncia.& l.ſtipulatio.§. quæſitum.eo.titu. Ex quo ſequitur quòd non ſufficiat vnũ præſtare fidelitatem, niſi nomine omnium hoc faceret de conſenſu & voluntate omnium illorum.vt d.§.quæſitum.& l.cum filio.§.fina.ff.de curato.furio.& l.ſi quis ex argentariis.§.j.ff.de edendo cum ſi. Et hanc partem tenuerunt quidam & pro hoc, quia omnes iſti conſortes maximè

19 ſuccedentes vaſallo repreſentant perſonam vnius:quia*cùm plures perſonę in locũ vnius ſuccedunt,pro vna perſona reputantur,et habẽtur de condi.& demon l.cum fundus.in fi. notatur.in c.omnes.§.ſi de feud.contro.fue.c.j.in prin.gl.facit ad hoc inſti.de hære.quæ ab inteſta §.& quia placuit.cũ ſuis concordan.In contrariũ videtur quòd omnes ſinguli,ſiue quilibet debeat præſtare fidelitatẽ.et quòd iſtud ſignum
20 ponatur diſtributiuè,ſaltim in noſtro caſu,ꝓbatur:quia*ius vaſallorũ et præſtatio fidelitatis ſunt indiuidua.notatur per glo.in d.c.omnes. in ſolutione quæſtionis.Idem notatur in l.ſi cuius.§.ſed ſi plures.ff.de vſufru.ad inſtar iuris patrona-
21 tus in libertis.l.Carmelia pia.de iure patro.*ſed quę indiuidua ſunt debentur inſolidum.l.ij.§.fi.ff.de verb.obli.de ſeruitu.l.vie.& de ſeruitu.ruſti.prædio,l.ſi vnus ex ſociis.& l.fi. de ſerui.lega.cum ſimilibus.et iſtam partem alios tenere dixit.Quid dicendum Io.Blanchi mouet hanc quæſtionem in ſumma ſua titu.de ſacra.fideli.§.item dubitari conſueuit.recitans opiniones & inter cæteras ponit hanc quòd aut feudũ eſt diuiſum, aut non. Primo caſu quia illi plures conſortes reputantur non vna perſona ſed plures:ideo quilibet tenentur maximè cum iſtud ius ſit indiuiduum, vt dixi in iuribus pro ſecunda parte allegatis.intelligendo ſanè ſi ſit diuiſum per regiones: quia ſi eſſet diuiſum per regiones: & per adiudicationem non eſt dubium quòd ille ſolus cui eſt adiudicatus ſeu adiudicatum teneretur iurare.caſus eſt in d.capi. omnes.in fine.Secundo caſu reputantur vna perſona.& ideo omnes ſimul collectiuè teneri,vt iuribus pro hac parte allegatis:tamen dictus Ioan.non firmat in hoc pedem.dicit tamen quòd videtur expreſſe cautum in hoc.§.vt omnes iurent.quaſi velit dicere quod omnes teneantur et ſinguli: & ſic verbum,omnes ponatur collectiuè & diſtributiuè. Nec
22 obſt.dictum Barto.quòd * dictio,omnes in plurali ponatur collectiuè,& in ſingulari diſtributiuè.&c. quia illud procedit niſi materia ſubiecta aliud requireret: ſicut in materia indiuidui vt hic in qualibet tenetur:vt dixi vel vbi actus explicatur per quemlibet, vt omnes homines currunt ergo quilibet homo currit:ſecus ſi explicaretur ſimul per omnes: vt omnes iſti ſimul ferunt lapidem vel trabem.vt l.ita vulneratus.§.fin.ff.ad legem Aquil.& quod notatur.in l.ſi pluribus hæredibus.in princip.ff.de lega.ij.Sed quicquid ſit dic colligendo ex prædictis.quòd aut feudum eſt vni ad iudicatum.&

tum.& non eſt dubium quòd ille ſolus tenetur: aut diuiſum eſt per partes inter plures & non eſt, quòd quilibet tenetur præſtare iuramentum.ſed illud erit tantum quantum erit vnus ſolus iurans cùm ſit indiuiſibile: vt dixi.aut eſt indiuiſum et ſic commune, et tunc in hoc ſunt opin.vt vidiſti in hoc tamen crederem fortè verius eſſe vt ſinguli teneantur propter ius indiuiduum quod vult iſte text.facit cap.j. de iure patrona.extra tamē propter difficultatē euitandam pręſtādi per omnes huiuſmodi iuramētū poterit eligi vnus ex eis per omnes cū mandato ad præſtandū iuramentū pro omnibus & ſingulis,cum iſta poſsint per procuratorem expediri, ſicut dixi.ſ.in §.ſi quis infeudatus.in x.q.iuxta.§. ſed vtrum ipſe ſupra,per quos ſiat inueſti.& argu.l.pletūq;.ff.de iure do.pro quo.l.ſi familiæ.j.ff.fami.herc.¶Quæro quis eſt effectus, àn fidelitas præſtetur ſimul per omnes collectiue vel per ſingulos diſtributiuè?Reſpondeo eſt effectus quia ſi per omnes collectiuè,tunc eſt vnum ius vaſallaticum:ſi per ſingulos,eſſent plura iura,cùm quilibet teneatur inſolidum. vt l.ij.§.fin.& l.eadem.§.Cato.ff.de verb.obliga.& aliis iuribus allega.in pręcedenti.q.in ver.in contrariū videtur &c. Ex quo ſequitur quòd quilibet tenetur ad omnia quæ continentur in illis ſex capitulis contentis in ſacramento fidelitatis, de quibus ſuprà,cap.vno.de forma fideli.de quo dicetur.j.§.fina. Ex quo infero etiam quod tales plures vaſalli vnius feudi, etiam indiuiſi tenentur ſeruire & auxiliari domino quilibet inſolidum ſi ſeruitium ſit indiuiduum: ſecus ſi diuiduum.vt in præſtatione redituum.iuxta.§.firmiter.ſ. eo.vel ſi eſſet pactionatum vel conuentionatum ad certam quantitatem præſtandam vel ſimilia.quæ iura dicuntur hodie Caualcate, vt dixi in d.§.firmiter. vel ſi eſſet feudum ad annuam penſionem, iuxta.c.fin.de capi.qui curiam vendi.cum ibi nota.ſicut ſunt hodie feuda pactionata:quia tunc cùm tales præſtationes diuiſionem recipiant.l.ij.§.fin. ff.de verbo. obliga.quilibet tenetur tantum pro rata ſua, reſpectu quotæ partis feudi, ſicut tetigi in ſimili. in d.§. firmiter.in quæſtio.xiij.& tetigit etiam Ioan.Blan.in ſumma quibus modis feud.amit.§. item quæritur ſi plures. Et prædicta procedunt quando plures vaſalli conſortes vnius feudi præſtant fidelitatem. Sed quid econtrà quando ſunt plures domini & vnus vaſallus dicetur.infrà in ver.ſeq.ita tamen &c.de materia verò fidelitatis plenius dicetur.j.§.

23 fin. ¶Quæro, vniuerſitas * tenet caſtrum in feudum à quodam domino, an ſinguli teneantur præſtare iuramentum fidelitatis: dic ꝙ non: ſed ille qui prᴂeſt vniuerſitati vel ſyndici vel cōſules, nomine vniuerſitatis ff. de condi. & demon. l. municipibus: & maximè, quia ſinguli de vniuerſitate nō ſunt vaſalli, ſed ſolùm ipſa vniuerſitas. ff. quod cuiuſq; vniuerſi. l. ij. Et dic idem econtrà quòd vaſallus vniuerſitatis nō teneatur iurare ſingulis de vniuerſitate: quia non eſt vaſallus ſingulorum. ff. de rerum diui. l. in tantum. §. j. & de in ius vocand. l. ſed ſi hac. §. qui manumittitur. Ex his infertur quòd vaſallus cùm vendit feudum ſufficiat ſibi habere licentiam & aſſenſum ſeu habere permiſſùm vendendi ab his qui prᴂſunt vniuerſitati et eius regimini iuxta §. habito. ſ. eodem. ¶Item etiam quando agitur de inueſtitura petenda: iuxta §. præterea ſi quis infeudatus. ſ. e. & tunc peti debeat ab illo, qui præeſt tali vniuerſitati &c. Et idem in præſtandis ſeruitiis & auxiliis iuxta. §. firmiter. ſ. eo. quia non tenetur ſingulis ſed duntaxat vniuerſitati. Infertur etiam quòd ſi vaſallus offenderit aliquem de vniuerſitate quòd propterea non priuetur feudo: quia non videtur vniuerſitatem offendiſsè. Et econtrà idem dicendum eſt ſi aliquis ciuis offendat dominum à quo ciuitas tenet feudum. Iſta ſequitur Ioan. Blanchi. in ſumma titu. de ſacra. fidelitatis. §. item pone. & titu. quibus mod. feud. amit. §. et hic quæſtio. cum. §. ſequenti. ¶Sed iſtud vltimum intellige niſi talis offenſio fiat in contumeliam domini vel ciuitatis, referendo ſingula ſingulis, vt breuius loquar probatur in l. apud Labeonem. §. fin. ff. de iniuriis. et ita debet intelligi quod notatur in capit. ad apoſtolicæ. glo. ſuper verbo offendere extra. de re iudi. lib. vj. no. per Bar. in l. j. § fin. dicto tit. de iniuriis. Deſcendamus ad tertiam partem huius. §. quæ eſt ibi. Ita tamen &c. vbi habes quòd vaſallus pro vno feudo non cōpellitur plures habere dominos. Opponitur quòd imò compellatur plures habere dominos, vt de prohibiti. feu. aliena. per Loth. c. ij fateor pro diuerſis feudis vt ibi. ſed non pro vno vt hic. Opponitur de. l. ſi cuius. §. ſed ſi plures. ff. de vſufruct. gloſ. j. huius § forma contrarium ſed non ſoluit. & videretur dicendum quòd ibi loquitur in vſufructuario, qui poteſt habere plures proprietarios: hîc in vaſallo, quæ ſunt diuerſa & ſeparata. & * ſeparatorum ſeparata eſt ratio. ff. de calumnia. l. fin. ſed tunc obſtat, pater vſufructuarius & vaſallus magnam habent conformitatem,

Tertia pars huius. §.

24

mitatem, vt probatur .ſ. in quibus mod.feu.amit.§.fina.& quod dixi,ſuprà in princip.huius conſtitutionis circa euiden tialia in diffinitione feudi.Item quia adhuc obſtat ratio dictæ legis.vnde dic quòd ibi ab initio erant plures proprietarij: ideo cogitur vſusfructuarius ſatiſdare omnibus vt ibi,ſed hîc ex poſtfacto ſuperuenerũt plures domini.vt quia priori domino ſucceſſerunt plures: ideo vaſallus non com pellitur plures habere dominos.ratio ne ex perſona hæredum vel ſucceſſorum immutetur conditio obligationum. l.ij.ff.de verborum obligatio.& ne in plures diſtinguatur qui cum vno contraxit.vt l.iij.ff.de exercito.ſed ſi ab initio habuit plures dominos bene compelleretur vaſallus illos omnes recognoſcere.verbi gratia: quia plures dederunt ſibi caſtrum in feudum.& idem ſi ab initio non erat niſi vnus dominus & poſt deuenit dominium ad plures & illos vaſallus agnouit.quia ſibi imputetur.nam quod ab initio eſt voluntarium &c. l.ſicut.de actio.et obligat.cum ſi.Refert ergo an ab initio erant plures domini & tenentur omnes agnoſcere, aut fuerunt plures ex poſtfacto & tunc aut ſemel agnouit illos & idem aut non agnouit,& non compellitur,niſi vnum agnoſcere vt hic. ¶Quæro an vaſallus*com 25 pellatur præſtare iuramentum fidelitatis omnibus hæredibus domini.gloſ.mouit iſtam quæſtionem in alle.l.ſi cuius. §.ſed ſi plures.ff.de vſufruct.& in alle.ca.omnes.ſ.ſi de feu. contro.fue.vbi diſputauit iſtam quæſtionem & ſunt ibi argu menta pro & contra.Breuiter cõcluſio eſt dictarum gloſ.ꝙ quia ius vaſallorũ & præſtatio iuramenti fidelitatis indiuidua ſunt.tenentur ſingulis iurare ſicut econtrà ſinguli hæredes vaſalli tenentur iurare vt in verſi.præcedenti.& quod ibi dixi.& per iura ibi allegata.& hoc de iure communi.Sed quia hodie vaſallus non compellitur pro vno feudo plures habere dominos,vt hîc.ideo.nõ tenebitur iurare,niſi vni ex illis hæredibus.in hoc reſpon. reſidet gl.in d.c.omnes.& Iacob & Caprio.& ſic etiam debet intelligi glo.d.§.ſed ſi plures.Et iſtud intellige ſanè quãdo ex poſt inſurgũt iſti plures domini: ſecus ſi ab initio. vel ſi in eos iam conſenſit vaſallus iuxta ea quæ dixi.ſuprà in ſecunda opin. quia tunc omnibus & ſingulis teneretur iurare.& ex hoc infero, & ex prędictis poteſt inferri quòd vaſallus tenebitur vnum adire duntaxat pro conſenſu & permiſſu in alienanda vel petenda inueſtitura vel pro exhibendo ſeruitio & auxilio,

cum ille ſolus habeatur pro domino. Sed quis erit ille de plū ribus: certè ille qui eligetur. ¶ Quæro iuxta prædicta, quis eliget, ſeu cui dabitur electio: dicit hic gl. quod dabitur electio vaſallo. arg. l. plerunque. §. fi. ff. de iure do. quod intellige, ſecundum Ia. quando feudi ſuperioritas ſeu dominium peruenit ad plures hæredes domini & illud tenent pro indiuiſo, vel pro diuiſo in partes nec actio inter eos ad quem ſpectet ius vaſallaticum. ar. l. j. ff. de ſolutio. Sed ſi in diuiſione eſſet actū vel vni ad iudicatum, tunc illi ſoli ar. dicti. c. omnes. in fi. & ff. familiæ hercisc. l. ij. §. fi. cum. l. ſe. & l. & puto. §. fina. & l. cōmuni diuidendo. ff. communi diui. multa poſſent hoc cumulari circa materiam fidelitatis, ſed remitto ad ea, quæ dicentur ĵ. eo. §. fi.

Quarta pars huius. §. Venio ad quartam & vltimam partem huius. §. quæ eſſe ibi. Ne dominus &c. in qua prohibetur dominium ad alium feudum transferri ſine voluntate vaſallorum: concor. ſ̄ de. l. Corra. c. ij. §. eadem. & quo tempore mi. inueſti. pe. de. c. ij. Opponitur. ſ̄. tit. j. c. ſi verò contigerit. Sol. ibi ſpeciale quod poſſit transferre in eccleſiam vt ibi nota. per Ia. de quo dixi. ſ̄. in. §. habito in prima oppo. tertij notabilis primæ partis. Opponitur quod immò poſſit dominus alienare feudum ſine voluntate vaſallorum. vnde opponitur. ſ̄. de. l. Corradi. c. ij. §. ex eadem. ver. quod Mediolani. vbi licet alienare in maiorem vel in æqualem, vel cum generali alienatione curtis. huius timore dixerunt quidam illum. §. cum ſuis
26 cōcor. corrigi. ſed * legum correctio eſt euitanda. nam quicquid ſpecialiter non corrigitur legum videtur antiquarum regulis eſſe relictum. l. præcipimus in fi. C. de appella. Alij dixerunt illum. §. eſſe localem, cum loquatur de Mediolano. ſed glo. hic circa verſi. vel locabis &c. hoc reprobat per primam conſtitutionem. C. de nouo codi. compo. in fi. ſecundæ columnæ vult allegare ibi. §. colligentes. ibi quæ ad certas perſonas præſcriptę &c. maximè cum agatur de his quæ in iuris corpore ſunt clauſa vt ibi no & credo quod bene reprobet, ſi bene inſpiciatur ille. § ex eadē. quia primò ponit regulam ſicut & hic vt dominus non poſſit feudum ſine voluntate vaſallorum alienare & poſteà quæ ſeruantur Mediolan. limitat regulam ſcilicet, niſi in maiorem vel æqualē. vel niſi cū curia & de illo ſpeciali vſu facit ius cōmune ibidem. vnde glo. hic ſoluendo contrariū & concordādo iura iuribus iuxta l. vnicā. C. de inoffici. doti. dat varios intellectus & diuerſas limitationes ad textū noſtrū primò, vt intelligatur quod non

poſſit

poſsit transferre in alium ſcilicet minorem, vel ecõtrà quòd non poſsit transferre in alium ſcilicet maiorem ſcilicet duriorem: vel non poſsit transferre feudum omnino. ſed bene retinendo proprietatem ſeu directum dominium vel quòd non poſsit transferre ſpecialiter & per ſe. ſed bene cum vniuerſitate, vt in contrario & ſic limitetur tex. noſter. Nec mirum quia non eſt nouum vt * priores leges ad poſteriores 17
trahantur. l. non eſt nouum. ff. de legi. de quibus ſingulis limitationibus videamus per ordinẽ & per quæſtiones. ¶ Quæro an dominus poſsit trãsferre feudum in maiorẽ vel æqualem & dicit glo. in prin. quòd ſic vt d. §. ex eadem. & feudum intellige id eſt proprietatem ſiue directum dominiũ. & per hoc limitatur iſte tex. vt intelligatur de trãſlatione in mino rem vt non poſsit fieri ſine volũtate vaſallorũ. quando enim fit tranſlatio in maiorẽ vel æqualem non læditur vaſallus. & hoc verum niſi ſit homo priuatus in quem transfertur, ſeu priuatæ conditionis. l. ij. C. de fundis limitrophis. lib. xj. & ibi notatur. ita dicit hic glo. & notabiliter in princ. dicit etiã gl. in dicta. l. ij. ꝙ * hominibus priuatæ conditionis non debent 18
committi caſtra. l. ſi legatum. §. fi. ff. de ope. publi. & dicitur, homo priuatus ſeu priuatæ cõditionis. quia plebeius ſiue ruſticus quo verbo vtitur text. in d. §. ex eadem penultimo reſponſo. & ĩ. de pace tenenda. § ſi ruſticus. & §. ſequẽti Poteſt ergo alienatio fieri inæqualẽ vel maiorem, cum fiat melior conditio vaſalli: quia omnis gens ſub maiori iudice conſtituta, maiorem ſentit prouidentiã in autenti. de defen. ciuita. §. audient. col. iij. facit ad prædicta. l. inuitus in prin. ff. de fideic. liberta. hoc tangitur per Cyn. in l. j. C. de nouatio. Et ſecundum iſta inſpicitur maioritas vel æqualitas reſpectu domini alienantis. & iſtud ſeruatur in prouincia, vel etiam poteſt ſumi reſpectu vaſalli vt in minorem vaſallo non transferatur eum tali minori ſeruire non deceret. argu. l. hæc demum. in fine. & l. medicus. & l. patronus qui & l. nec audiendus. ff. de ope. liber. Et iſtud vidi in quæſt. facti. de caſtro in quo erant condomini tranſlato per regem in baronem in quo nõ poſſunt contradicere illi condomini cùm fuerit facta tranſlatio in maiorem ipſis: maximè cum rex in ſua patria non habet maiorem vel æqualem. ¶ Quęro * an dominus poſsit tranſ- 19
ferre feudum in alium potentiorem? hoc eſt duriorẽ & grauiorem & dicit gl. quod non. & ita intelligatur hoc verbum alium maiorem id eſt, magis duriorem & grauiorem, ita di-

cit gloſſ.in ver.vel dicas quòd ad minorem allegatur in argumentum.ff.de aliena.iudi mutan.cauſa fac.l.j.& iij.& C. ne lice.poten.l.j.& fin.intereſt enim vaſalli ne in talem durum & fortè tyrannidem transferatur:quia crudelitas tyranni ſolet timeri.l.fulcinus.§.quid ſit latitare.ff.ex quibus cau. tunc enim magis expediret ſeruire minori bono & pacifico quàm tali tyrãno.de quo notatur per Ioan.Fab.inſti.de aſsigna.libe.in fi.¶Quæro ponamus quòd dominus non alienat feudum, ſed ius vaſalli,nunquid poſsit dicit gloſſ.quòd non.& ita intelligatur text.ibi,nec dominus feudi,id eſt,ius vaſalli,& hoc habetur in verſic.vel dicas quòd ad omnes &c. ita quòd alias poſsit alienare ſicut quilibet in quoſcunque & ſuo arbitratu.l.dudum.C.de contrahen.emptio.& l.ij.ſi quis à paren.manu.fue.ita dicit gloſ.Iſtud poteſt intelligi duobus modis primò vt ius vaſalli non poſsit transferri,id eſt,vtile dominium ſine voluntate ipſius vaſalli argumen.l.id quod noſtrum.ff.de regulis iuris, & tunc cõcord.ſuprà,quo tempore nu.inueſti pe.de.c.ij.& de feud.ibi viui le.col.ij.Et eſt materia.capit.morihus.ſuprà,ſi de feud contro.fuerit,& titu. hîc poteſt eſſe tertius qui ſucce.te.capit.vno.& titu.qui ſucce.ce.cap.vno.& ibi per Iaco.Secundò poteſt intelligi quòd ius vaſallaticum non poſsit transferri ſine voluntate vaſalli. hoc eſt ius quod habet dominus in vaſallo ratione honuciæ & homagij & intelligit hîc gloſſ.quando transfertur ius vaſallaticum vnà cum directo dominio.Ex quo infertur quòd non poteſt dominus vaſallum inuitũ alteri delegare.de quo per Cynum in l.j.C.de nouacio.& per Iacob in allega.§.ex eadem & per Dynum in l.ij.ff.ſoluto matrimo.Quæro quid ſi dominus retinet directum dominium,nunquid poterit ius vaſallaticum alienare?gloſ.vult hic quod ſic.& ſic intelligit textum vt non poſsit transferri.ſcilicet omnino.ſed bene retinendo directum dominium.argumen.l.penul. ff.de offic. præſi.ita dicit gloſſ.in verſicu.vel non transferre &c.poſſet etiam intelligi dominium transferre directum dominium. & ſic facere alium vaſalli dominum retento ſibi quodam quaſi dominio directo per ea quæ dicta ſunt.j.§.illud quoque,& in.iiij.quæſt.ſicut vaſallus faciendo aliũ ſubuaſallum transfert vtile dominium,retẽto ſibi quodam quaſi vtili dominio.vt ibidem habetur.ſed requireretur in hoc voluntas vaſalli.vt hîc.Sed iſte intellectus contrariatur præcedenti.& credo quòd præcedens ſit verior.vt non poſsit transferre,

ſine

ſine volũtate vaſalli ius vaſallaticum per ſe,nec pro proprietate ſicut nec patronus iuxta liberti iura.vt l.inuitus.in princip.ff.de fideicom.liberta.nec ius patriæ poteſtatis tolli inuito filio,in auten.quib.modis nam effi.ſui.§ generaliter. col.vij.nec ius filiationis in alium transferre.l.i.&.l.in adoptionem.C.de adoptio.¶Quæro an dominus ſaltim poſsit transferre feudum vendendo totam curiam?& dicit gloſſ. quod ſic.Et vt intelligatur iſte tex.ſcilicet quando feudũ per ſe venditur,ſecus quando venditur cum curia:quia cum vniuerſitate tranſeunt quæ per ſe non tranſirent.l.quidam.ff de acquir.re.domi.ff.de contrahen.emp.l.in modicis.hoc dicit glo.in verſi.vel dic referre &c.Antequam procedam ad examinationẽ huius,ſcire debes quòd curia ſiue curtis eſt quædam vniuerſitas feudalis.vt ſi aliquis habeat baroniam ſiue commitatum aut ſimile feudum nominatum,vel villam vel caſtrum.& in tali feudo habet ſubditos vaſallos & ſubſunt in tali vniuerſitate notauit Iacob.s̃.quibus mod.feud amit.§.j. inde dicuntur pares curtis.de quo videbimus.j.eod.§.præterea ſi inter.Videamus igitur ſi verum ſit quod gloſſ.dicit quod poſsit dominus feudum transferre cũ curia.& contra hoc eſt text.in c.j.s̃.de capi.qui curi.vendi.vbi in venditione curtis non videtur feudum venditũ etiam exiſtens in & ſub illa curtæ:& alibi dicit tex.quod in generali alienatione non continetur feudum vt c.in generali.s̃.ſi de feud. controuer, fue. Aduerte quòd iſtud eſt verũ niſi in tali alienatione expreſsè agatur de feudo:vt in quolibet dictorũ capitulorum in fin.intelligendo ſanè,expreſsè agi:non ſpecialiter vel ſingulariter.ſpecialiter ſiquidem vel ſingulariter dico, verbi gratia , vt dicendo vendo tibi villam cum feudo talis:quia tunc requireretur voluntas illius ſubuaſalli.vt in §.ſed generaliter & in genere exprimi vt vendo villam cum hominibus , vaſallis vaſallorúmque redditibus feudatariis & ſubfeudatariis &c.ſic vt hodie ſolet poni in inſtrumentis, tunc eſſet neceſſe haberi conſenſus ſubuaſallorũ.& ſic procedat limitatio gloſſa,ad hunc textum, vt cùm transferatur ſine conſenſu ſubuaſallorum vt iuribus in gloſſ.alleg.& l.j.ff.de fundo dota.extra de iure patrona.c.ex literis.& cap. illud.& de re iudicat.capit.cum Bertoldus cum ſi.Et de hac materia loquitur ſpecialiter Ioan.Fabiani.inſtitu.de rerum diui.circa.princip.& titul.de acquiſi.per arroga.§.j. tetigi.

de hoc

de hoc.ſ.in §.habito.in ij.quæſt.ſecundi notabil.ſecūdæ partis.& iſta iterum intelligo quādo tale feudum eſt de corpore illius curtis vel vniuerſitatis,ſecus fortè ſi eſſet terra adiacens.Item iſta procedunt de iure iſto. Quid autem de iure communi,glo.diſputauit pro & cōtra in d.c.j.de capi.qui curi.vendi.& ibi per Iac.& Caprio.ad quos remitto cauſa breuitatis.hodie autem vt dicit do.Ioan.Fab.cum fiat alienatio feudi ſine licentia ſeu voluntate tunc tranſiret cum vniuerſitate. Quæro vlterius quid ſi dominus trāsfert & alienat feudum ſine voluntate vaſallorum:an priuetur proprietate:& ſunt tex.quod ſic.ſ.ſi de feu.cōtro.fue.c.domino cōmittente. & titu.qualiter domini proprietate priuen.c.vno.vbi dicitur quod ex omni felonia ex qua priuatur vaſallus feudo,priuatur,dominus proprietate.& quia ad inuicem debent ſibi vicem reddere.ſ.de for.fi.deli.§.fi.& in hoc conueniunt communiter doctō. Sed alias diſputando tenui contrarium in quadam quæſtione per me diſputata quæ incipit,ſocietates quædam armorum &c.Primò quia non reperitur iure cautum quòd dominus priuetur proprietatē ex hoc.item quia maius delictum committitur de inferiori erga ſuperiorem quam econtra. Et reſpondebam ad illa prædicta capitula quòd loquuntur in felonia, quæ propriè eſt delictum in hac materia.In his autem quæ non ſunt delicta,ſiue conſiſtant in faciendo,ſiue non faciendo ſecus eſt.cū * pœnalia

30 ſint reſtringenda.l.cū quidā ff.de libe.& poſthu.& l.interpretatione.de pœniten. vt plenius deduxi in illa diſputatione. Sed quia ſapientis eſt mutare conſilium pro nunc dico cōtrà

31 quòd imò debeat priuari proprietate:quia licet felonia*ſtricte ſumpta dicatur delictū ſiue crimen:tamen largè ſumpta & propriè dicitur omnis defectus quicunque ſit in hoc libro feudorum expreſſus & ſpecialiter nominatus.vnde dicitur felonia idem quod deceptio vel defectus ſeu fore factū cum fraude.&deriuatur à fallo fallis.& formatur à prȩterito perfecto fefelli.inde felonia facit quod notatur & habetur in l.j.circa prin.ibi, veram niſi fallor philoſophiam &c.& etiam.l.iuſticia.§.fi.glo.fi.in fine.ff de iuſti.& iure.dicta ergo capitula.domino committente.ſi de feu.contro.fue.& qualiter dominus proprietate priuetur amplectuntur omnem feloniam,igitur &c.tetigi ſuprà.§.præterea,ſi quis infeudatus.in xiij.q.& in hoc concludunt doct.Et iſta ſufficiant quo ad materiam huius.§.

SVM

SVMMÆ.

1 *Filius ob delictum ſeparatur à patre.*
2 *In alternatiuis eſt electio debitoris.*
3 *Delictum patris filiis non debet nocere.*
4 *Delictum morte extinguitur.*
5 *Ignorans ſuum remittere non videtur.*
6 *Domeſtici qui.*

§.Inſuper. Iſte §.eſt bene notabilis, & habet duas partes. ¶ In prima prouidet quando filius vaſalli offendit dominum. ¶In ſecunda quando domeſtici offendunt.ſecunda eſt ibi, parique modo. Iterum prima ſubdiuiditur in duas. prima quando filius permittit ſe præſentari. ſecunda quando non.ſecunda.ibi,ſi autem pater.In effectu dicit.quòd ſi filius vaſalli dominũ offendat tenetur vaſallus requiſitus per dominum alterum de duobus facere vt deducat filium ad ſatisfaciendum domino vel eum ad ſe ſeparet aliàs perderet feudum & ſi pater velit filium deducere & filius cõtemnat,nõ ſuccedit in feudo:niſi prius ſatisfecerit domino.& idem dicendum eſt in domeſticis vaſalli hoc dicit vſque ad §.illud quoque.litera eſt plana & non indiget expoſitione.¶Nota de repreſentatione ſiue deductione ad ſatisfaciendum.concordat infrà in §.ſe.in fine.Sic etiam pater deducit filium præſidi dicturo ſententiam quam pater voluerit.l.iij.C.de patria poteſtate.Nota * propter delictum ſeparari filium à patre.Nota quòd mitius agitur cum illo qui ſe 1
offert vel offertur,ad quod.ff.de re milita.l.qui cum vno.§. qui filium.& §.edictum.& C.de his qui ſe deferunt libro.x.& ff.de iure fiſci.l.edicto in princ.& l.ſenatus in prin.& l.cum tacitum.eodem tit. Nota hîc agi de amiſsione ſucceſsionis hominis viuentis vt in verſiculo ſinautẽ.ſic alibi agitur etiã de viuentis hæreditate.l.cum Archimedoram.C.vt in poſſe. lega.& autem contra rogatus.C.ad Trebel.Not.de domeſticis de quibus etiam dicitur.s̃.qualiter vaſal.iura debe.capit. vno.§.ſi verò domeſticus &c ¶Opponitur contra hunc tex. §.in verſi.ſinautem.de c.ij.do.s̃.de ca.qui.cur.vendi.ſecundum opinionem Gerardi & Berti.ibidem poſitam.vbi filius vaſalli offendens dominum,non priuatur ſucceſsione feudi. Solutio,illa opinio ſoluitur per hunc.§.vnde opinio prima ibidem poſita eſt hodie vera,notatur per Iacob.in contrario opponitur quod imò nõ debeat fieri ſeparatio filij à pa-

tre vt l.poſſeſsionum. C.communia vtriuſque iudicis, & l. diffinimus in fin.C.de agri.& cenſib.libro.xj.Solu.ibi loquitur in aſcripticiis vel aliter & melius hîc loquitur de ſeparatione propter delictum.¶Opponitur quòd non debeat agi de hæreditate: vel ſucceſsione viuentis:quia de illa nullus debet eſſe ſolicitus l.ij.§.interdum.ff.de vulga.& l.j.de hæredi.vel actio.vendi.& lege ita tamen.§.à patre.ad Trebellianum cum ſimilibus.gloſſ.in dicto.§.interdum.& §.à patre.dicit quòd quis non debet eſſe ſolicitus de viui hæreditate adeundo vel repudiando.vt l.qui ſuperſtitis.ff.de acquirenda hæreditate.Sed bene poteſt aliàs agi.vt auten contra rogatus.& l cum Archimedoram alleg.s̄.in quarto notabili.vel poteſt dici ſecundum Dyn.& Iacobum de Are.quod in l.ſtatim alleg.agebatur de cautione præſtanda ab hærede de bonis reſtituendis in euentum ſubſtitutionis.& ſic agebatur de hæreditate teſtatoris deſuncti.nota.Barto.in dicto.§. interdum. Nec obſtat iſte.§.quia hic agitur de ſucceſsione viui,non per hominem,ſed per legē in pœnam delinquentis priuando eum ſpe ſucceſsionis.ſicut habetur in l.j.verſic. omni præterea.C.de ſecundis nuptiis.dixi in mea repetitione,quam feci aliàs de lege ſuperſtitis.ſuprà,alleg. ¶Quæro, quæ eſt ratio,quare pater habet filium adducere domino?. Reſpondeo ratio eſt.quia cum filius ſit maximè in poteſtate patris,poteſt eum caſtigare & ſic de filio debet domino iuſtitiam facere.iuxta.l iij.C.de patria poteſtęte.Et ſi vaſſallus iuſticiam facere deneget priuatur feudo.s̄.quæ fuit prima cauſa benefi.amit.§.item qui domino.Item eſt alia ratio, quia niſi adduceret, cùm eſt requiſitus, videtur dominum contennere,merito eſt priuandus.argu.§.præterea ſi quis. & §.firmiter.s̄.eodem.titu.quæ fuit prima cauſa bene.amit. §.denique & §.fina.& s̄.de mili.va.qui.contu.eſt.capit.vno. ¶Quæro,quæ eſt ratio quare debet pater filium ſuum in caſu præmiſſo ſeparare à feudo? quod niſi ſepararet,videretur copulare amicitias cum inimico domini.nam filius propter offenſam factus eſt inimicus domini, meritò debet pater feudo priuari.vt infrà quot teſt.ſunt neceſ.ad proband.ingra.cap.vno.& C.de inoffi.teſtam.l.liberi.& ibi notat per glo.& docto.Notat etiam ſuprà.quibus modis feu.amit.§. primò.Item quia ſi non ſepararet filium quodam modo ſe redderet conſcium & culpabilem ac participem argu.ff.de recepta.l.j.& ij.& C.de his qui latro. occulta.l.j. ¶Quæro,

dicitur

dicitur hîc quòd dominus requiſitus habet alterum de duobus facere vel adducere filium vel eum à ſe ſeparare,quis habebit electionem.dominus vel vaſallus?dic quod vaſallus vt clarè colligitur hîc in prin.& in ver.ſin autẽ ibi pater vult eum deducere &c.& quia * in alternatiuis electio eſt debitoris.l.plerũque.§.fi.ff.de iure dotium.facit quod dixi.s̃.§. firmiter.in q.v.¶ Quæro,hîc habes ꝙ ſi vaſallus non fecerit alterum de iſtis duobus amittit feudum:quæro an ipſo iure an per ſententiam?dic quòd per ſententiam.primò hoc fieri debeat,quia oportet quòd vaſallus requiratur antea;vt hîc dicitur.& quòd ceſſet facere ſic oportet de his cognoſcere &. vaſallum conuinci.vt s̃.de feu.ſiue culpa. non.amit.c.j.Secundò,quia hîc tex.vtitur verbo futuri tẽporis ſcilicet priuetur iuxta ea,quæ dixi plenius.s̃.§.pœna.in ix.x.& xv.q.prime partis.¶ Quæro in hoc feu.aperto nũquid præferantur agnati domino:dic ꝙ nõ in hoc caſu quia contẽptus ſeu delictum concernit perſonã domini,vt hîc.ergo ad dominum pertinet & ſibi ſoli applicatur feudũ.vt §.denique.s̃.quæ fuit prima cauſa benefi.ami.iuxta ea,quæ plenius dixi.s̃.eodem. §.pœna.in fine oppoſitionum primæ partis in diſtinctione. ¶ Veniamus nunc ad glo.huius §.quæ formãt diuerſas quæſtiones.¶ Quæro,quid ſi vaſallus petat à domino inueſtituram & dominus opponat de felonia commiſſa per vaſallum & petat emendam recuſans ex hoc facere inueſtituram,an impediatur ex hoc inueſtitura dicit gloſſ.prima quòd non ar.l.eleganter.§.pe.ff.de dolo.etiã ſi confiteretur feloniam. quia propter feloniam nõ poſſet deueſtiri,niſi prius veſtiretur,nec priuari eo quod nõ habet arg.ff.de ædili.edict.l.bone.§.ſi ſub conditione facit.l.nam ſi ſub conditione.§.poſt defectum.ff.de iniuſto rup.& irrito teſtã.¶ Aduerte hîc ſunt duo.Primũ eſt quando obiectus feloniæ negatur Secundum quando negat confitetur.Super primo dicit Iaco.quem ſequitur Caprioli quòd diſtinguendum eſt.aut vaſallus ſimpliciter petit inueſtiturã,& non auditur aut ſub proteſtatione, quod ſi non appareat commiſiſſe feloniam quod paratus eſt emendare tunc debet audiri vt inueſtiatur vt d.l.eleganter. §.pe.& de dam.inſe.l.prætor.§.ſi controuerſia.& l.ſi vias.§. ſi controuerſia.Vel poteſt dici ſecundum eundem Iaco.aut dominus paratus eſt incontinenti docere de felonia,& non cogitur facere inueſtiturã.alías ſecus ſi haberet altiorem indaginem.argu.ff.ad exhiben.l.iij.§.ibidem.& ad Trebellia.

l.ille

l.ille à quo.§.fi.de teſtamento.& de Carbo.edict.libro.ij.§.cauſæ.& C de compenſa.l.fi.Cum tunc hodie conſtat hodie agatur.l.ſi is à quo in princ.ff.vt in poſſe lega.ſuper ſecundo dic ſecundum Caprioli contra glo.quia cum cõſtet per confeſsionem de felonia etiam ſi eſſet inueſtitus deberet deueſtiri vt l.dolo facit.ff.de except.doli.Quærit gloſ.ij.huius.§.nunquid propter delictum vel factum patris,filius amittat feudum auitinum:hoc eſt quęrere an delictũ patris noceat filio,& dixerunt quidam quòd ſic vt ff.ad.l.Cornel.de fal.l.ſi quis patris,in contrariũ facit.ff.de ſenato.l.emancipatum.in fi.concludit gl.quod amittit feudum.Tu dic circa hoc vt latè ſcripſi poſt docto.ſ.eod.§.pœna.in vij.q.& ibi videre potes.

¶Quærit vlterius eadem glo.pone quòd vaſallus habet feudum antiquum ſiue paternum vel auitinũ cõmiſit feloniam ex qua amittere debet feudũ & dominus remiſit ſibi illam & commiſſum an cenſeatur nunc eſſe feudũ nouum vel antiquum & eſt defectus propriè ſucceſsionis agnatorũ.& tenet glo.ꝙ cenſeatur feudũ vetus ſiue antiquum,arg.ff.de peculio.l.peculiũ eſt.§.ſi ære alieno & ibi not.per gl.quæ allegat.l.filio.quẽ pater.ff.de liber. & poſthu.& l.ſi vnus.§.quod in ſpecie,de pactis.eſt etiã glo.in l.quod dicitur.id eſt,in gl.ſicut enim &c.ff.de impenſis in rebus do.fact.& ibi per Bart. allegãs cap.vnicũ.de vaſallo decrepite ætatis.Idem ſequitur hic la ob.& allegat.d.cap. vnicum,& ff.de leg.iij.l.vnum ex familia.§.ſi de falcidia.& in decre.xij.diſt.ca.præceptis apoſtolicis & extra de elect.capi.innotuit circa fi.Aduerte circa hoc quia iſtud debet intelligi niſi dominus feudi poſſeſsionem ad ſe iam euocaſſet arg.ff.de preca.l.ſed ſi manente.& ff.de pactis.l.ab emptione.& de ritu nuptia.l.plerique & dę iure do.l.diuus.& ita dicit Odo.in ſumma.tit.quid ſit inueſti. in fin.Item dicit Ioan. Bland.in ſua ſumma.titul.de ſacra fideli.circa fi.quòd quicquid ſit reiectis rationibus hinc inde quòd ſiue cenſeatur nouum,ſiue antiquũ reuocari & iterum præſtari debet ſacramentum fidelitatis cũ vaſallus ſit ſuſpectus propter feloniam quã comiſerat,& quia iuramentum prius violauerat vt j.quæſt.vij.cap.quotiens.& c.conuenientibus & c ſi qui,extra de electio.c.ſignificanti.& de maio.& obe.cũ in eccleſiis.& de cõſecra.diſtin.ij ego.credo tamen ꝙ non ſit neceſſe iterũ fieri inueſtiturã:cũ reputetur feudũ vetus niſi dominus euocaſſet poſſeſsionẽ:quia cũ tunc diceretur feudum nouum,vt dixi,eſſet neceſſaria alia inueſtitura

nova

noua:quamuis in contrarium faciat d.c.vnicum.de vaſal.decrepitæ ætatis.ſed ibi vaſallus refutando ſe expoliauerat.ideo licet cenſeatur antiquum neceſſaria fuit noua inueſtitura.vt ibi &c. ¶Quæro vaſallus commiſsit feloniam propter quam feudum aperitur domino, tacet dominus de commiſſo. nec placitat vaſallum nec conqueritur vſque ad mortem, nunquid hæredes domini poterunt feudum reuocare: dicit hic glo.iij.quod non arg.C. de inoffi.teſta.l. omnimodo.§.j. & & de reuo. dona.l.fi. & idem not.in illis legibus. pari etiam modo notatur.ſ.qui.mo.feu.amit.§.j.& quæ fuit prima cauſa benefi.amit.§.porrò.glo.j.in fin. notatur etiam extrà, de dona.c.fi.glo.fi.hoc ſequitur hic Iac.in d.§.j.quibus mo.feu. amit. quod intellige ſanè ſecundum prædictum Ia. ſi dominus ſciuerit talem feloniam, & tanto tempore ſuperuixerit quod quærelã mouere potuit,alias ſecus.l.mater.ff.de inoffi. teſta.& de pig.actio.l.Caius.& de confirma.tuto.l.in confirmando.&.l.vtilitatem. Idem ſequitur Cyn.in.l.j. C. de reuo. dona.Idem etiam ſequitur Io. Blanchi. in ſumma tit. quibus mo.feu.amit. §.cõſueuit quęrit licet caprio.aliter dicat poſt Io.nicoti.in alle.§.qui.mo.feu.amit. cuius fundamenta ibidẽ videre poteſt. ¶Quæro quid econtrà ſi vaſallus prius decedat antequam dominus moueat controuerſiam ſuper felonia an filiis poterit auferri feudum. Io. Blanchi tenet idem vt etiam videatur remiſſa felonia:quia*patris delictum filiis 3
non debet nocere, allegat.ff. de decurio.l.ij.§. nullum.C. ſi reus vel accu.mor.fue.l.j.ij.& vltima.ff. de re mili.l. milites prohibentur.& de ſenato.l.emancipatum.§.iij.ita notauit in ſumma tit. quibus mo.feu. amit.§.itẽ quid ſi potuit dominus &c. Sed in contraria opi. fuit reuerendus dominus genitor meus in quadem quęſtione facti. & credo quod bene & hoc fundatur per.l. fi.in fi.C. de reuo. dona. in qua dicitur quod dominus ſi præmoriens tacuit ſuper feloniam, videtur patri remiſſa,ſcilicet, vaſallo. ita quod à filiis vaſalli non aufertur feudũ.opem ergo quod ſit remiſſa tacitè patris vaſallo multominus vaſalli filio vel ſucceſſori,ſed patri non eſt tacitè remiſſa:quia ſuperuiuit & ad hoc requiritur perpetuum vſque ad mortẽ vt dicta. fi.de reuo.dona.& probat tex. ſ.ſi.de feu. contro.fue,c.ſi vaſſallus culpam facit quod notatur.in.l.j. gl. fi.C.de dona.ante.nup.igitur.&c.Secundo probatur quia donatio inter virum & vxorem non valet niſi morte mariti donantis ſecuta, qui in vita tacuit; & ſic per eius ſilentium vt.l.

donationes C.de don.inter virũ & vxorem.Sed pone ꝙ mulier donataria & liberalitatẽ accipiẽs præcedebat, certè talis donatio nõ valet,nec cõfirmatur:ſed infringitur,ſiue annullatur.& euellitur ab hæredibus mulieris.caſus eſt in d.ti. de dona.inter vir.& vxo.l.à marito.Tertiò probatur:qa iniuriati eſt remittere & non iniuriantis.l.athletæ.§.at remiſſionem.ff.de excuſa.tuto.Nõ obſtãt iura alle.per dictum Io. Blan.quę vidẽtur cõcludere delictũ patris nõ nocere filio & quod mortalitate extinguitur crimẽ:qa reſpon.ꝙ delictum patris in hac materia feudali,quo ad ſucceſsionẽ feudi,nocet filiis.caſus eſt in d.c.ſi vaſallus culpã.ſi de feu.cõtro.fue.& c. Ticius.eo ti.& ſi vaſallus feu.priue.c.vno.licet in hoc ſoleat diſtingui inter feu.paternum & feudũ auiti.de quo dixi.ſ.in vij.q.& plenius.ſ.eo.§.pæna.in vij.oppo.primæ partis.Non
4 obſtat*ꝙ morte extinguitur crimẽ:qa illud verũ quo ad pænã criminalẽ nõ quo ad ciuilẽ applicãdã parti.ſic loquitur ti. ſi reus vel accu.mor.fue.¶Quęro,feudo aperto dñs inueſtit feudũ vel ſeruitiũ recipit ab vno eo,nũquid videatur dñs tacitè remittere cõmiſſum?gl.hoc dubiũ mouit.ſ.quo tẽpore miles inueſti.pe.debet.c.j.gl.iij.& ſi.vbi tenet ꝙ ſic ar.ff.de l.cõi.l.poſt diẽ.& de eo quod certo loco.l.vlt.& C.de vſur.l. quãuis.& de pac.inter emp.& vẽd.apo.l.cõmiſſorię.& ꝙ ibi nota.p Bart.& Cy.& ff.de arbi.l.Celſus.& ff.de iure do.ipe. l.ij.& ff.de var.& extraordina.cognitio.l.pe.Sic no.alibi per gl.in cõtractu emphiteoti in l.ij.C.de iure emphi.gl.magna. ver.item ſi triẽnio elapſo & ẽt tetigi.ſ.in §.præterea.l.ſi qs in feudatus.in xvj.q.¶Quæro,iuxta hoc qd ſi ſolũ ſeruitium petiit:vel alias requeſiuit vaſal.dico etiã ſicut in d.q.xvj.dixi ꝙ dñs videtur remittere cõmiſſum:vt d.l.poſt diẽ.et l.Aemulius.ff.de minor iũctis no.per Cy.in l cõmiſſoriæ.ſ.in præcedẽti allegata Et iſta dicta tã in præſenti.q.quàm in præce
5 denti.intellige ſanè ſi dñs erat ſciens.ſecus ſi ignorãs:quia* ignorãs ſuũ remittere nõ videtur.l.tres fratres ff de pac.& l. nec ignorãs.C.de donatio.cũ ſi.Vnde erit cõſiliũ quòd quãdo dominus recipit vel petit ſeruitiũ vel inueſtit.vel ſimile quid facit,proteſtatur hoc facere ſaluo iure ſuo.arg.ff.quib. mo.pig.vel hypo.ſoluitur.l.ſi debitor.§.j & l.Neſennius.de neg.geſt.ff.& de religio.& ſump.fune.l.at ſi qs.§.ſed interdũ in ſi.cũ cõcor.no.per Iac.in all.c.j.quo tẽpore nullo inueſti.pe.debet.idẽ dicit Io.Blan.in ſum.ti.quib.mo.feu.amit.§. poſt caſuũ expreſsionem.ſimile dixi.ſ.in §.habito.in xvj.q.
primi

primi notabilis primæ partis, circa fi. ¶Quæro in fi. huius. §. dicitur quòd pari modo tenetur facere vaſallus pro oĩb⁹ domeſticis ſi offendũt dominũ, ſicut facit pro filiis: Quæro qui ſunt* & qui dicũtur iſti domeſtici, dicit hic gl. fi. ꝙ de hoc dicitur. ff. de iuriſd. om. iud. l. qui iuriſditionẽ. & de pænis. l. reſpiciendũ. §. furta domeſtica. & C. de his qui ad eccle. cõfu. l. præſenti. §. ſanè. & de quæſtio. § pridẽ. Et ſic per illas. ll. dicũtur domeſtici liberi ſerui coloni liberti aſcripticij: vir et vxor ſeruiores & familiares quibus imperari poteſt. facit ad hoc quod no. per gl. in l. ij. C. de teſti. & in §. in teſtibus inſtitu de teſtamen. Item dicuntur domeſtici homines ligiis: vel alias ſubiecti qui iurant fidelitatem vel præſtant fidelitatem ſeu homagium: vt s̃. qualiter vaſallus iure fidelitatis. §. ſi verò domeſticus. & dicetur. ĩ. §. fin. vt ſic omnes dicantur domeſtici quos iura domeſticos appellant vt in illo. §. ſi vero domeſticus expreſsè notatur per gloſam. ſequuntur ibi Iaco & Caprioli. ¶Item omnes illi ad quos eſt domini ſucceſsio peruentura, poſſunt dici domeſtici. Notatur ibidem in fine gloſ. facit quod notatur extra, de appellation. capitu. poſtremo hic non ſunt alia. 6

Sequitur. §. illud quoque præcipimus &c.

SVMMÆ.

1 *Vaſallus vaſalli priuatur iure feudi, ſi offendat dominum domini.*

2 *Feudum poteſt iterum dari in feudum.*

3 *Feudum commiſſum per offenſam vaſalli, reuertitur ad dominum, à quo tenebat.*

4 *Dominus feudo quando priuatur.*

5 *Socius ſocij mei non dicitur ſocius meus.*

6 *Ius actoris reſoluitur, reſoluto datoris iure. & nu. 9.*

7 *Vaſallus vaſalli an teneatur dominum domini adiuuare.*

8 *Duo vel plures domini vtiles vel directi inſolidũ eſſe nõ poſſunt.*

10 *Agnatus an admittatur in feudũ apertũ & præferãtur domino.*

11 *Dicta in præfationibus, in ſequentibus repetita intelliguntur.*

12 *Dominus an poſsit cogere vaſallum, vt oſtendat feudũ pro quo eſt ſibi ſubditus.*

13 *Iudicis officium, Ne quis damnum patiatur.*

14 *Dominus res ſuas ignorare non debet.*

15 *Actor à reo inſtrui non debet.*

§.Illud quoque præcipimus. Aduerte ad hunc §.quia eſt notabilis. Et diuiditur in duas partes.In prima parte ponit vnũ dictũ cum duabus exceptionibus:vna implicitè per interpretationem, alia explicitè.In ſecunda parte ponit aliud dictum.ſecunda ibi,& niſi.Et hoc vult in effectu dicere. Si vaſallus vaſalli dominũ domini ſui offenderit,feudum amittere debet:niſi pro ſeruicio alterius domini ſui, quem ſine fraude ante habuerit hoc fecerit. Et niſi requiſitus à domino ſuo paratus ſit ſatisfacere.Et ſi vaſalus idemque dominus: à domino ſuo requiſitus, ſuum vaſallum , qui dominum ſuum offendit nõ requiſierit, vt domino ſuo ſatisfaciat,feudum amittit.hoc dicit.Et expone literam alium vaſallum habuit. Et ſi feudum iterum datur in feudum,offenderit.hîc debet continuari quod eſt infrà , feudo ſuo priuetur. Niſi pro ſeruitio &c. hîc eſt prima exceptio,quæ ponitur interpoſitiuè & implicitè:& ſic eſt hic interpoſitio. ita habes in ſimili in auten. de non alie. §. lex itaque.& ita not.glo.ſic conſtrue.coll.ij.ante habuerit, ſcilicet ratione alterius:dominum ſuum à quo ipſe.Attende bene ad hoc quod proderit ad infrà dicenda, feudo priuetur.i. ſuo vtili dominio & omni iure ſuo. Niſi hîc eſt ſecunda exceptio explicitè poſita.Requiſitus ab eo.ſ.domino proprio & proximo, vt in dicendis declarabitur domino maiori. Idem verbum repetitur.j.ver.& niſi. & intellige maiori non reſpectu ſub vaſalli : ſed reſpectu domini immediati & reſpectu ipſius feudi,vt dicetur.j.Et niſi vaſallus.hîc eſt ſecunda pars. & attende quod iſtud & niſi importat idem quod & ſi non.& ita poteſt.ſu.in l.Ticia.§.j.ff.de fideicom.liberta.quę eſt bonus intellectus ad illam l. vt ibi in caſu quo redderet , non videtur relicta libertas quamuis ibi Ray. poſt Pe. dederit alium intellectum , vt ibi negaretur potentia & ideo dictio, niſi non potuit ponere actum quæ ſunt limitationes ad ea quę poſuit Dyn.in c.peccatum non remittitur.in prima parte tractando de dictione, niſi. de reg.iur. lib. vj. de quo vidi alias fieri magnum feſtum,Requiſitus ſimile ſ.§. proximo. feudum amittat,id eſt,quod habet in ſuum ſecundum vaſallum ipſe enim vaſallus etiam priuatur ſuo vtili dominio: vt ſ.primo reſpon.& ideò hoc caſu totum reuerteretur ad dominum domini , qui maior dominus appellatur hîc de quo
3 plenius.j.dicetur.¶Nota*quod vaſallus vaſalli priuatur iure feudi. ſi offendat dominum domini:licet ille dominus domi

ni,non

ni,non ſit dominus ſuus:vt infrà dicam.¶Nota*feudum iterum poſſe dari alteri in feudum.concor.ſ.qua olim. feu. po. alie.§.j. ¶Not.etiam quod pro ſeruitio antiquioris & prioris domini vaſalli poteſt vaſallus impune offendere dominũ domini antiquior enim dominus ſemper excipitur vt ſuprà, hic finitur lex.§.fi.facit etiam quod videbis.j.§.fi. ¶Not.feudum * commiſſum per offenſam vaſalli reuerti ad ſuum dominum à quo tenebat.& ſic ad dominum immediatũ.¶Nota,quòd dominus habet requirere vaſallum & vaſallus ſubuaſallum.concor.ſ.titu.j.§.fi.& ſ.§. firmiter. & ibi dixi.in.j.q. ¶Nota*dominum priuari feudo ſi requiſitus non requirat ſuum ſubuaſallum. ſimile habuiſtis & vidiſtis in filio & domeſticis.ſ.§.proximo. ¶Opponitur, hìc dicitur quòd vaſallus de ſuo feudo alium vaſallum habuit, & ſic ſupponit quòd res feudalis iterum poſsit dari in feudum. contra hoc, quia eſt alienare,cùm in ſecundum vaſallum transferatur vtile dominium.vt infrà dicetur:& alienatio prohibetur, vt.ſ.§. habito.Voluerunt quidam ſuſtinentes illam,opinionem dicere, quod non poſsit iterum infeudari.quod hìc intelligatur factã ſecundam infeudationem cum licẽtia & permiſſu primi maioris domini. Sed tu dic, ſecundum doc. quod res infeudata poteſt iterum dari infeudum,etiam ſine permiſſu domini,vt ſ.quali.olim.feu. po.alie.§.j. & notatur hic glo.ij. & ſ.in.§. callidis,plenè diſputat glo.ſ. de capi. Corradi.§.j. quod examinaui ſatis latè in dicto,§.callidis.in.ij.q. ad quem locum, cauſa breuitatis, remitto. ¶Opponitur quod imò ſi vaſallus vaſalli offendat dominum domini, non propter hoc debeat priuari feudo,cùm non videatur vaſallus primi domini: ſic* nec ſocius ſocij mei dicitur ſocius meus.l.nam ſocij.ff.pro ſocio.arg.ff.de verb. ſignifica.l. Modeſtinus. & de.libe. agnoſcen.l.ſi quis à liberis.§.ſi quis à liberti liberto.¶Gloſa ſecunda format hoc contrarium,ſed non ſoluit. ¶Solue,ſecundum Iaco. quòd aliud eſt hic. Nam licet non ſit propriè vaſallus domini prioris ſeu maioris , priuatur tamen feudo , propter offenſam : quia feudum afficitur propriè propter ſeruitium ſicut ſeruitus afficit rem.l.via.§.ſi fundum.ff.de ſeruitu. ruſti. prædio. Et quia cùm cauſa feudi ſeu beneficij primi domini fuerit,non debuit eum offendere:ſed potius eum honorare,cùm ſit dominus domini ſui.ar.ff.mandati.l.ſi verò non remunerandi.§.inde Papinianus Item,quia vaſallus non debet copulare amicitias cum inimicis domini ſui.vt.j.quot te-

ſtes ſunt neceſſarij ad proban.feu.ingrati.c.vno.igitur econ
trà tenetur amicitias ſeruare cũ amicis domini ſui,vt cõtrariorum eadẽ ſit diſciplina.hoc etiã ſequitur hic Caprioli,addens hic aliam rationem:quia cũ ius ſecundi vaſalli dependeat à primo vaſallo & ius primi à domino: ergo cenſetur
6 totũ ab illo procedere.& quia*reſoluto iure datoris reſoluitur ius acceptoris.vt s̃.de controuer.inueſti.§.fin.& ibi per doct.dicam etiam infrà. Opponitur de primo dicto huius. §.ad finem.in prin.dicitur ꝙ ſi vaſallus vaſalli offendat dominũ amittit feudum & reuertitur ad dominũ à quo tenebat,hoc eſt ſuũ propriũ dominum.contrà de fine §.vbi vaſallus requiſitus per dñm niſi requirat ſubuaſallum amittit feudũ:ergo ex delicto ſubuaſalli ad eũ ſed potiꝰ ad ſuperiorẽ.Aduerte hic ſi vaſallus ſecundus offendat dñm dñi,& dñs immediatus careat cõtumacia & cõtemptu:qa nõ fuit requiſitus per ſuũ dominũ,vel ſi fuit requiſitus ipſe requiſiuit ſubuaſallum:tũc,quia nõ priuatur iure ſuo.certè ex delicto vaſalli reuertitur ad eum feudum,vt in primo dicto. Sed ſi dñs requiſitus per ſuum dñm nõ requirat ſuũ vaſallũ: quia tunc nedũ vaſallus priuatur iure ſuo,ſed etiã dñs ſuus:& totũ deuoluetur ad dñm maiorẽ.ita intelligatur finis huius §.Opponitur ad idem cõtra finem tex.ꝙ non poſſit dici dominũ immediatũ amittere feudum,ſi requiſitus nõ requirat: quia quando vaſallus alium ſibi fecit vaſallũ de eodem feudum transfert vtile dominiũ,quod habebat in ſubuaſallum, remanente directo penes primum concedentẽ,vt s̃.de inueſtit.de re alie.fac.§.j.& ſi & de controuer.inter vaſ.& alium c.vno.& ibi notatur.Ergo primo vaſallus non debet aliquid habere quo priuetnr,nõ ratione directi dominij, cum illud remanſerit penes primum dominũ: nec ratione vtilis, quia iam tranſtulit illud: igitur &c. Secundò dico quòd admittit illud ius quod habet in ſecundum vaſallum,& ideo ſuprà expoſui literam feudũ amittat,i ius vaſallaticum,quod habet in vaſallum ſecundum.vel aliter dicas et melius,quod re vera amittit feudum: quia iterũ dando in feudum,licet tranſferat vtile dominium, tamen retinet quoddam quaſi vtile, reſpectu iuris vaſallatici vt nota.per Ioan. Fab.inſtit. de lo-
7 ca.§.adeò.& dictam plenius infrà.¶*Quæro,an vaſallus vaſalli teneatur dominum domini adiuuare.& dic quòd non. quia requiſitus per dominum proprium: ſcilicet immediatũ iuuabit & ſeruitium ipſi proprio domino præbebit.& proprius

prius dominus præbebit ſuperiori dño ſeruitiũ cũ iuuamine ſui ſubuaſalli:quia dominus vaſalli nõ eſt dominus ſubuaſal-li,vt patet hic,vt ſ.tit.j.§.ſi ibi aut ſub rege dominum &c.di xi plenè.ſ.§.firmiter in xv.q.¶Quæro,quid ſi maior dominus.ſ.mediatus & immediatus dominus habẽt guerram contra diuerſos & non poſsit vaſallus iuuare, niſi vnum, quem illorum iuuabit potius dixi ibidem et in ead.quæſtione.vide ibi. Quæro, quid ſi ambo domini immediatus et mediatus habẽt guerram adinuicem:vnus contra aliam,quem potius iuuabit vaſallus?dixi etiam in dicto §.firmiter.in xvj.q.ad quem locum remitto, cauſa breuitatis.vbi etiam ſubiunxit multas quæſtiones quæ repetit poſſent.hic.ſed ſufficiat pro nunc eſſe inſertas & examinatas.Et quòd potius debeat iuuare immediatum,intelligo quãdo habentur plures domini ſic mediatè & immediatè, reſpectu eiuſdẽ feudi:quia ſi reſpectu diuerſorum feudorum tunc potius deberet iuuare antiquiorem dominum.hoc eſt, quem potius habuit.caſus eſt hic,ibi,niſi pro ſeruitio alterius domini ſui hoc fecerit: quem ſine fraude ante habuerit &c. Quæro & nunc intro glo.fin.huius §.quæ format tres quæſtiones.quid ſi vaſallus vaſalli feudum alienet ſine licentia et permiſſu, cui committatur feudum.& quia iſtam quæſtionẽ præcedit alia, ſcilicet cuius domini requiratur licentia alienandi: ideo hic inciſtam aliquantulum: quia eſt materia vtilis & quotidiana & formemus quæſtionem pinguius. Cuius domini requiratur licentia alienandi & cui committatur, & cui debeatur laudimium & pro inueſtitura. Gloſ. tamen arguit pro & contrà.videtur quòd priori domino cõmittatur & ꝙ illius debeat requiri permiſſus & quòd ſibi debeatur laudimium.arg.ff.de ſeruius expor.l.penult.in prin.& de acquiren.poſſ.l.qui vniuerſas.§.vltimo.& l.ſi colonus.& l.quãuis.§.j.& l.ſi id quod.§.j.in contrarium facit iſte §.finaliter glo.videtur ſe inclinare ad primã.partem,vt iſta ſpectent ad priorẽ dominum dicens hoc nõ eſſe iniquũ, propter timorẽ futuræ amiſsionis Iac.hoc tenet hic,& ſequitur hoc expreſsè & Ioan.Blan in ſumma titu.quibus mod feu.amit.ſo.j. verſi. item ſi vaſallus vaſalli.& verſicu. ſequen.& in §.domini verbum intelligas. & §. ſed nunquid ſufficit conſenſus maioris domini. & Azo. idem tenet in ſumma. C. de iure emphiteotico. verſicu.ſed quæri poteſt. fundamenta eorum ſunt; quia primus dominus tranſtulit ſolum vtile

dominium in primum vaſallum & ille primus tranſtulit illud vtile in ſecundum,& ſic nihil ſibi retinuit,cùm directum remanſerit penes primum concedentem. & vtile ſit tranſla-
8 tum in vltimò accipientem.nec vtile poteſt diuidi,cum*non poſsint eſſe duo vel plures inſolidum domini vtiles.l. iij. §. cxix.ff.de acquiren.poſſ.ſicut nec directi.l. ſi vt certo.§.duobus vehiculum.ff.commo.nec competeret rei vendi. directa vel vtilis.l j.ff.ſi ager.vectigal.vel emphiteo. C. famil.erciſ. l.ea quæ.not.plenè per Iaco.ſ.de lege Corradi. c. ij.§.ſimiliter.Item quia cauſa feudi à primo domino recipit fundamẽtum: & quia appellatione domini,intelligitur prior directus vt d.l.j.§.j.ſi ager vectig.& l.j.§.lex ad Sille. & de religio. & ſumpti.fune.l.ij.§.j.& de lega. iij. l. ſuos. Et iſtud videtur ſequi Specu.in emphite.contractu titu.de locato.§.nunc vidẽdum.verſi.cxxvj.& glo.C.de iure emphi.l.fin.in prin.glo.vẽdere & ius emphiteoticum in fine.& Cyñ. etiam idem ibi in contractu feudali in vltima q.quod eſſet intelligendum, niſi de conſenſu domini facta eſſet ſecunda infeudatio, dando eo pacto vt poſſet alienare in quem vellet ſic impropriando naturam feudi vt ſuprà de feu.non habi.propri.natu.cap.vno.& titulo, quid iuris ſit ſi vaſallus poſt aliena.feu.recu.§.j. Et tenendo hanc opi.poſſet reſponderi ad hunc §.vbi feudum reuertitur ad dominum proximum, ꝙ hic loquitur de delicto quod non reſpicit rem,ſed perſonam, in quo delictum vnius non aggrauat alium l.ſancimus.C.de pœnis. Sed vbi alienatur iſtud reſpicit rem & ſit in ipſa re quod ſentit Cynus in l. ij.in ij.quæſt.& ix.C.de iure emphi.& ſecundum hoc reuertitur feudum quandoq; ad priorem dominũ quandoq; ad proximum.& ſic poteſt intelligi tex.ſ.de controuer.inueſti.§.rurſus.ibi ad eum a quo tenuerit,vel eum,ſcilicet,maiorem dominum vt ibi exponit Io. Fabri, in. §. adeò, inſti. locati. & Bertrandus Caprioli hîc ſunt in contraria opi. quod imò debeat requiri permiſſus in alienando à proximo & immediato domino,& ille debeat laudare, & inueſtire, & laudimium recipere.Primò per hunc §.quia non videtur ratio,quare magis hoc procederet in hoc caſu quod in aliis caſibus. Itẽ quia quotquot ſunt vaſalli habent vtile dominium, & quilibet eſt dominus alterius etiam ſi per plures manus deſcenderit feudum. Hoc oſtenditur, Certum eſt quòd vaſallus poteſt iterum alteri dare infeudum, vt dixi ſ. in prima opi. modo ſic iſte vaſallus concedens in feudum, habet ius in re. probatur:

quia

quia quando aliquis contractus permittitur, credendum eſt permitti, ſecundum naturam eiuſdem. ff. de iniuſto. rup. & irri. teſta. ſi exhæredato filio. §. ſed & ſi quis. ff. de vſu. & habi. l. plenum. §. equitij. & ff. locati. l. ſi vno anno. Sed conſtat quod de natura contractus feudalis, eſt quod tradens habeat certa iura, ratione fidelitatis, ex natura feudi: igitur &c. Et ratione illorum iurium dicitur primus vaſallus, dominus ſecundi. nec eſt inconueniens quod ſint plures domini diuerſis reſpectibus. Vnde primus vaſallus eſt dominus ſecundi, ratione iuris vaſalitici, quod habet, ex natura contractus: & parimodo ſecundus eſt dominus tertij & deinceps, habendo reſpectum de vno ad alium & quo ad ſe. ſunt ergo plures domini vtiles, vel ſaltim habentur pro dominis vtilibus. facit quod notatur in ſimili in l. ex aſſe. ff. ad Trebel. facit etiam l. cum precario. ff. de precario. & ideo in hoc §. dicitur dominũ domini &c. in primo dicto dicitur etiam primus vaſallus dominus ſuus, id eſt ſecundi vaſalli & primum dominum directum appellat dominum maiorem ibidem & vlterius appellat primum vaſallum. ſcilicet vaſallum eundemque dominum, vt in fine. Sic ergo vaſallus alteri concedens dicitur dominus ergo habet dominium vtile ratione iuris, quod apud ſe retinetur: vel ſaltim quaſi dominus vtilis habetur. Præterea ſ. eo. tit. §. præterea ſi quis in feudatus appellatur proprius dominus & per conſequens effectus ipſius contractus feudalis & iuris emphiteotici ſeu vaſallitici ad dominum immediatum pertinet & ſpectat: & ſic ad eum pertinet & ſpectat præbere conſenſum in alienatione & facere inueſtituram, vt dixi ſ. §. præterea ſi quis in feudatus in xj. q. & per conſequens recipere laudimium ſiue trezenum quando vaſallus alienat, intelligendo ſanè, quando eſt conſuetudo dandi trezenum: quia ſecundum multos de iure iſto non datur trezenum in contractu feudali: de quo plenè dixi in §. præterea. ſi quis inſeudatus in xx. q. Et ſi vltimus vaſallus velit alienare, requiret conſenſum ſui immediati domini: ſi mediatus tunc requirat cõſenſum prioris & maioris domini. Idem dicam in inueſtitura & trezeni præſtatione. de quo vltimo plenius dicam j. §. fi. Et idem in retentione iuris prælationis: quod in hac materia feudali etiã habet locum, vt notatur ſ. §. præterea ſi quis. in xxj. quæſtione. Prædicta ſequitur Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. ff. de damno infe. in quæſtione, quę incipit, quæritur glo. &c. Pe. Iaco. fuit etiam in hac opi. in titu. de interdicto vnde vi. alias

titu.de poſſeſsione.& iſtud ſequendo aliàs pro iſta parte in quæſtione facti allegaui.Sed ſemper dubitaui & adhuc dubito quòd ea,quæ notauit Specu.titu.de feu.§.quoniam.verſi. xl.quæritur vbi format quæſtionē quādo vaſalli vaſallus offendit principē illius terræ cōmittendo crimē læſæ maieſtatis,cui applicetur feudū confiſcandum,vel principi,vel domino vaſalli:tenet idem Specu.quòd principi,quo ad vtile dominium,quod offendenti competebat.l.Marcellus.§.fi.ff.ad Trebel.ſed quia nō expedit principem & dominum habere ſubditum in ſuum dominū ne inuitus aſſocietur &c.l.actione.§ ſocietas.ff.pro ſocio.nec decet principem ſeruire ſubiecto.dicit debere vendi ius illius vaſalli,& præcium applicari fiſco principis,remanente directo dominio & proprietate domino vaſalli.Sed fortè dictū.Spec.intelligitur quando offenditur generalis dominus illius terræ:ſecus ſi alius dominus maior feudi, vt in hoc §.ita etiam voluit Spec.in loco allegato ibi,vel intelligatur de offenſa &c.facit quod dixi.ſ.§.firmiter.in xv.& xvj.quæſtionibus.de iſta materia & quādo bona confiſcantur,an veniant feuda in cōfiſcatione,dixi magis latè ſ.eo.§.pœna.in vij.oppo.& ibi videre potes.Quæro iuxta terminos huius.§.quod vaſallus habet feudum ſub domino & de illo feudo habet ſub vaſallum,vaſallus cōmittit feloniam,ob quā perdit feudum,an ſubuaſallus priuetur iure
9 ſuo?videtur quòd ſic,quia * reſoluto iure datoris reſolui debet ius acceptoris, vt ſ.ſi de feu.contro.fue.§.fina.& l.lex vecti. ff.de pignoribus & quod dixi ſ.§.præterea ſi quis in feudatus.in vlti.q.In contrarium facit,quia ſicut hic vides propter delictum vltimi vaſalli non præiudicatur eius domino immediato:ergo idem econtra:propter feloniam mediati non præiudicatur vltimo:potiſsimè cum vaſallus vaſalli non ſit vaſallus domini,vt dixi ſ in ij.opponi.arg.l.nam ſocij.ff.pro ſocio.& l.Modeſtinus.de verb.ſigni.& ibi.not.de quo in Specu.tit.de feudis.§.quoniam verſi.xiiij.quæritur.Sol.dicas ſecundum Ioan.Fabri inſtitu.de vſufruct.§.firmiter.aut dominus ab initio conſentiit dationi in feudum,quæ fiebat per vaſallū.& non præiudicatur ſecundo vaſallo ſolùm enim amittitur & applicatur domino ius primi vaſalli,quod retinuerat, quādo iterum dedit in feudum:& ſic vltimus vaſallus ſuccedit in locum primi,& erit immediatus vaſallus domini,aut dominus non conſentiit,& præiudicatur vltimo:niſi vltimus velit priori domino ſeruire,& feudum ab eodem recognoſcere.

ſcere.caſus eſt ſ.quali.olim feu.po.alie.§.j.verſic.excepto.&
ibi notatur per Iacob.& Caprio.¶ Quæro,quid ſi primus va
ſallus,qui propter feloniam amſit ius poſtea reſtituatur,nun
quid recuperabit ius vltimi.vaſalli dicunt doct.quòd ſic,re-
bus manentibus in eodem ſtatu,non facta alienatione aliàs
ſecus notatur per Iaco.plenè ſuprà hic finitur lex.in princ.&
ibi Caprioli.Si enim eſſent bona in aliũ tranſlata,tunc prin-
ceps ſi eius reſtitutio ad illa extenderetur,auferret ius partis
contra iura,pro quo eſt c.quamuis.extra.de reſcriptis.libro
ſexto.& ſic debet limitari l.j.ij.& iij.C.de ſenten.paſsis.hoc
ſequitur Bartol.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ff.de liber.&
poſthu.¶ Quæro an in caſu huius §.aperiatur feudum ipſo
iure,an per ſententiam:dic breuiter per ſententiam.cũ text.
vtatur verbo futuri temporis:ſcilicet,feudo priuetur in illa
parte.& feudum amittat in ſecunda parte & quia oportet va
ſallum de culpa conuinci:vt c.j.ſ.de feu.ſine cul.nõ alie.dixi
plenè ſ.in §.pœna.in ix.x.& xj.queſtionibus. ¶ Quæro * an 10
in caſu huius §. admittantur agnati ad feudum apertum &
præferantur domino.Aduerte.quia quo ad primum caſum.
§.non eſt dubium,cum expreſsè dicatur Ad dominum ſuum,
à quo ipſe tenebat reuertatur &c.& ſic præfertur dominus
agnatis repulſis.Sed in vltimo caſu qui eſt in ver.& niſi eſt
dubium, cùm de hoc non exprimatur. Sed tamen puto
idem dicendum, cum in hoc caſu offendatur perſona ma-
ioris domini per ſubuaſallum,& etiam contẽnatur per pri-
mum vaſallum: vt §.denique ſuprà,quæ fuit prima cauſa
benefi.amit.& quia in hoc caſu eſt maior ratio quàm in
primo argumen. autentic.multò magis.C. de ſacroſanctis
eccleſiis.Et * quæ in præfationibus dicuntur in ſequentibus 11
repetita intelliguntur lege.Ticia. §. idem reſpondit ff.de
verborum obligatio.de quo tetigi ſuprà.§.pœna.in fine di-
ſtinct.in prima parte. ¶ Quæro * vlterius procedendo in 12
dicta gloſſa fina.nunquid dominus poſsit cogere vaſallum
vt oſtendat feudum, pro quo eſt ſibi ſubditur? gloſſa dicit
quòd ſic argumen.lege Titius Sempronij hæres.ff.de actio.
emp.& venditio.Ioan. Blanchi.iſtam quæſtionem diſputa-
uit in ſumma ſua.titul. de contentiones feudi.in ſecunda
parte illius tituli §.pone quòd dominus agit contra va-
ſallum vbi ponit multas rationes pro & contra Iacobum
de Bello Viſu ponit etiam iſtam quæſtionem.ſuprà.ſi de
feudo controuer.fuerit capit.vaſallus ſi feudum,vbi etiam

hinc inde

hincinde allegat multa iura, dicens eſſe quæſtionem Sabbatinam vtilem & bonam atque dubiam, & in regno Scicilie ſæpe frequentatam & vidit eam multotiens verſari: vnde videtur expediens quòd videantur rationes, & qui ſit deciſio. Et videtur primò vaſallum appellandum, ne dominus damnum patiatur, quod in futurum pati poſſet; fortè ſi vaſallus ſine hærede decederet: vel aliter committeret feloniam, per quam feudum amitteret: ſi non reperiatur vel non reperiretur res feudalis, & ex officio iudex ſuper hoc prouidere habet & debet ar. l. quæro ff. locati. l. in omnibus. de iudiciis & ſolu. matri. l. ſi conſtante: §. ij. ff. de priui. credito. l. credito. & qui ſatiſda. cog. l. inter omnes. & de peti. hæred. l. diuus. perti-
13 net * enim ad officium iudicis ne quis damno afficiatur. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præſi. Item violenta præſumptio doli, eſt contra vaſallum, ſi nolit res feudi oſtendere domino, quas ab eo tenet, argu. C. de fide inſtru. l. fi. & de reſcin. vend. l. dolus &c. Itē præſumitur dolus, quia domino poſcenti rem ſibi oſtendi non obtemperat, vt ff. de regu. iuris. l. non poteſt dolo carere. Item ex modo loquendi præſumitur dolus: quia vitioſa eſt eius locutio ſi dicat domino, Poſſeſsiones ſiue feudū à te habeo, ſed neſcio res feudi. vel ſi dicat quod grauius eſt, Nolo eas oſtendere. ar. C. de furtis. l. ciuile. & ad. l. Cor. de fal. l. maiorem. ff. de contrahen. emp. l. ea, quæ in fi. intereſt enim domini res feudi iudicari & ad hoc vaſallum cogi debere. ff. de interro. actio. l. defenſor. §. illud. ff. ad exhiben. l. iij §. ſi quis noxali. & C. de eden. l. j. Item pro hoc, quia alias ſi vaſallus non cogeretur oſtendere, daretur occaſio malignādi contra iura. ff. de rei vendi. l. in fundo C. per quas perſo. nobis acqui. l. ij. inſti. vi bono. rapto. §. ſed nedum. & illud, quod malignando præbet malum exemplum, prohibendum eſt. ar. ff. de iureiuran. l. iiij. & C. de probatio. l. exemplo. Et quod vaſallus ſit ad hoc cogendus prefatus Io. Blan. firmiter adducit hæc iura in ar. ff. de furtis. l. falſus. §. qui alienum. ver. plerique etiam putant. & de ali. le. l. ij. & ad Treb. l. reſtituta. in auten. de man. prin. §. coges. col. iij. C. de liber. cauſa. l. ſicut datam. ff ſi. ad exhibē. l. ſi. C. eodem. l. ij. & C. de male. & mathe. l. fina. & C. de fide inſtru. l. plures. Item ad iſtam partem adducit prediĉtus Iaco. de Bel. viſu iura ſequentia. ſcilicet in aut. de colla §. hoc autem iubemus columna. ix. & ff. de ſerui tu. l. ſi cui. C. de dona. l. ſi quis argentum. §. j. & de pig. actio. l. quamuis circa prin. & eo. tit. l. ſi. circa. prin. ¶ In contrarium ratiocina

ratiocinatur dictus Io. Blan. primò, quia fortè vaſſallus illas res ignorat:ergo indicare non cogitur. l.ſolent.ff.de præſcri. verb.& de furtis.l.qui vas.§.j.& de ædil.edic.l.cum ſex. & de actio. emp. l.Iulius.§.j.& ſic propter ignorantiam excuſatur: quia ſi vellet oſtendere non poſſet,arg. ff.de conditio.inſti.l. qui ſub conditione.§.mortuo. in fine.& de cura. bo. dan.l.j. & de hære.inſtitu.l.ſi quis inſtituatur. Et præcipuè quia vaſal lus habet iuſtam ignorantiam: ſi feudum eſt paternum, vel antiquum,vel ſi in alterius ius ſuccedit.vt ff.pro ſuo.l.fin.de regu.iur.l.qui in alterius.& l.qui cum alio. Item quia*domi- 14 nus non debet ignorare res ſuas.C.de reſcin.ven. l.quiſquis. Item quia domino petenti habet incumbere: maximè, quia nemo habet oſtendere quod non habet cogi. C. de petitio. hæredi.ff.de rei vendi.l.qui petito.l.j.in ſpirituali.C. de probatio.l.ij.& ff.de cenſibus.l.forma.&*actor debet eſſe inſtru 15 ctus,nec debet à reo aduerſario inſtrui.C de dilatio.l.ſi quan do.ff.de edendo.l.j.&.l.qui accuſare. alias.C.& extra de cauſa poſſ.& proprieta.c. cum ſuper.C.de teſti.l. nimis graue.& C.de probatio.l.actor.Addit Iaco.prædictus ad hanc partem iura ſequentia, quod non teneatur ad hanc partem vaſallus indicare rem.s.ſi de feud.contro.fue.c.vaſal.ſi feudum ibi,& inde fuerit conuictus &c.quod intelligitur per probationem domini.& eod.tit.c. vaſallus feudum.& de l. Corra.c.fina.C. de fide inſtru.l.plures apochis.C.de non numera.pec.l.j.& de pigno.actio.l creditores. ¶Quid dicendum circa iſta docto. prædicti recitant diuerſas opinio.quidam dixerunt quod vaſallus debeat oſtendere rem:& ſi hoc facere recuſet quod to tum ſuum patrimonium videatur & præſumatur tenere in feudum pro domino.arg.ff.de iudi.l.ſi fideicommiſſum.§.j. & in auten.de collatoribus.§ hoc autem iubemus.columna. ix.pro quo.ff.de acceptila.l.pluribus.de dote præle.l.j.§.j.de peti.hæred.l.ſed & ſi.§.ad &.ad legem Acquiliam.l.item Mela.§.ſi plures. & de his qui.effud.vel deiece.l.j.§.fina. & l.pluribus.in princ.& de impen. in re dot.fac.l.quod dicitur & de dote prælega.l.ij.§. j. cum ſimilib. Sed contra iſtorum opiniones facit l.plures. C. de fide inſtrumen. & l. quamuis.§.j. ff.de pignor.actio. ¶Alij dixerunt compellendum vaſallum, vt oſtendat, ſi poteſt, domino res feudales:ſi autem iuret, & dicat ſe non poſſe oſtendere. excuſabitur, & ſtabitur ſuo iuramento. argu ff. de furtis.l.in actione.§.j. & in auten. de ſanct. epiſcopis.§.j. columna.ix.C. de donatio.l. ſi quis pro

redemp

redemptione.C.de iure do.impe.l. fin.in fin.& ff.de bonis auto.iudi.poſ.l.vltima.§.fina.& pro iſta opinio.allego gloſſ. notabilem & ſingularem ad hoc in l.ij.C.de exhibendis.gl. ſuper verbo,iurare fidei.C.quando & qui.quar.par.deb.lib. decimo.& not.per Pet.Iacob.titulo de ceſsio.bono.§.quinto eſt notandum. Azo fuit in opinio.quòd vaſallus debeat compelli oſtendere & iudicare rem &c.quia cum ipſe vaſallus fateatur ſe eſſe vaſallum, debet reddere ſuam confeſsionem certam,& ſic declarare qua de re eſt vaſallus.arg.l.certum. ff.de confeſ.& xij.quæſt.ij.longinquitate.ſic. notauit.hìc gl. per legem Ticius Sempronij hæres.in ea allegata.hanc opinionem videtur ſequi dominus Ioan. Blanchi.& expreſsè prædictus Iacob.de bello viſu.limitans tamen hanc opinio. niſi vaſallus haberet iuſtam ignorantiam, vt quia ſucceſsit in locum alterius per l.qui in alterius.ff.de regulis iuris.& in hoc credo operari iuramentum iuxta aliam opinionem præcedentem. Item niſi eſſet factum recens quòd dominus non poſſet probabiliter ignorare:quia tunc incũberet onus probandi domino per regulam,quod actor probare debet, quod aſſeuerat.l.actor.C.de probatio.pro quo.l.nec creditores.de pigno.actio.ſuprà,allega.Et iſta intelligo,niſi quando agitur de proprietate feudi & de illa contenditur:quia tunc dominus tenetur oſtendere & indicare rem.vt l.litibus.C. de agrico.& cenſib.libro.xj.extrà,de cenſi.capit.peruenit.Secus vbi aliàs contenderetur fortè ſuper ſeruitio feudi:quia tunc ſi dominus fuit in poſſeſsione perceptionis illius,tenendus eſt in ea.extrà de electio.c.quærelam.& ſuprà,quid ſit inueſtitu.§.ſi vero vaſellus.¶ Vnum tamen nõ omitto quòd ſi vaſallus ſimpliciter neget feudũ & neget ſe eſſe vaſallum & poſtea committatur,amittit feudum.caſus eſt ſuprà ſi de feud.controuer.fue.c.vaſallus ſit feudum,ſuprà alleg.& c.vaſallus feudum.eodem titu.Et prædicta dici & induci poſſunt ad contractum emphiteoticum.¶ Quærit vlterius prædicta gloſſ.an vaſallus habens feudum de camera vel cauena,poſſit cogere dominum ad præſtandum & oſtendendum illas poſſeſsiones in & ſuper quibus illud ius feudale percipere valeat?& dicit gloſſ.quod ſic.allegat.l.ſi quis argentum. C. de donatio.§.primò.ſed Iacob.contrà,quia aliud eſſe debet in donatione de qua loquitur alleg.§ j.quæ eſt mera.ſimplex & libera.& aliud eſt in hoc feudo cameræ vel cauenæ, quòd debetur ſiue in camera vel cauena ſit:vnde ſatisfieri

poſsit

poſsit deducto ære alieno. vt infrà, de votis feud. in princip. & idem eſt dicendum in feudo obdate, vt ſuprà, quis dicatur dux. c. fina. Et de iſtis feudis tetigi ſuprà in princip. huius operis circa diffinitionem feudi, & in quarta diſtinctione feudorum. Et quæ & qualia ſint iſta feuda, vide per Iacobum, ſuprà de feu. cogni §. fi & dicto titu. quis dicatur dux. §. fin. Et iſta ſufficiant quo ad hunc §.

Sequitur. §. Præterea ſi inter &c.

SVMMÆ.

1 *Subditi in feudis ſuperioru iudices ſunt.*
2 *Coniuratio an poſsit permitti.*
3 *Correctio legum euitanda.*
4 *Iuriſdictio, propter iuſtitiæ defectum, ad. ſuperiorem deuoluitur.*
5 *Appellari an poſsit à domino, vel paribus in cauſis feudalibus.*
6 *Qui de vno vetat, de aliis conſentire videtur.*
7 *Per ſpecialem prouiſionem receditur à prouiſione iuris communis.*
8 *Pares curiæ, qui dicantur.*
9 *Epiſcopi & eius officialis, idem auditorum.*
10 *Iudex is eſſe non debet, quem altera pars poſtulauerit.*
11 *Actio ſpoliationis feudi coram quo fieri debet.*
12 *Reconuentio poteſt fieri coram eodem iudice, etiam de cauſa, de qua aliàs non fuerat iudex.*
13 *Cauſæ iuſtæ de iure ciuili recuſandi iudicem quæ.*
14 *Iura communia ſpecialibus fortiora ſunt.*
15 *Probationes in cauſis feudalibus quomodo fieri debent.*
16 *Prorogatio an fieri poſsit ſine iudicis licentia.*
17 *Dominus quando cognoſcit de cauſa feudali in quo loco cognoſcere debet.*

§. Præterea. Si inter. Iſte §. tractat de deciſoribus, ſiue iudicibus cauſarum. & hanc materiam aliàs in ſtudio Auinionen. diſputaui, tẽpore iuuentutis meæ, repetendo c. primũ. ſ. apud quẽ, vel quos cõtro. ſue. termi. de. & fuit prima repetitio mea. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima loquitur, qñ eſt cõtrouerſia inter vaſallos. In ſecunda. quando eſt cõtroueſia inter dominũ & vaſallum. ſecũda ibi, ſi verò.

Ea breui

Ea breuiter hoc dicit, ſi ſit controuerſia de feudo inter duos vaſallos, domini eſt cognitio: ſed ſi inter dominum & vaſallum pares curiæ debent cognoſcere. hoc dicit. Expone literam, in ſecunda parte ibi, per pares curiæ, id eſt, conuaſallos ſub eodem domino conſtitutos. de quo infrà in quæſtionibus dicetur. qui alias dicuntur pares curtis, vt ſ. de feu. gardiæ. §. fin. & alias pares domus, vt ſ. de contro. feu. apud pares termini. c. j. & tit. quid ſit inueſti. §. j. Sub debito fidelitatis, id eſt, iuramentis fidelitatis iam præſtiti & concor. ad hoc verbum decretalis, cum in eccleſiis. de maiori. & obed. & ſ. qualiter vaſal. iura. deb. dom. fide. in princ. Coniuratos. quando præſtiterunt fidelitatis iuramentum. vel quod debeant iſti pares cõiurari de bene iudicando ſub debito fidelitatis. No. qui de-
1 beant eſſe iudices in cauſa feudali. Not. quod* ſubditi ſunt iudices ſuperioris vt in ſecunda. No. quod pares qui in hac cauſa iudicant debent eſſe tales, qui prius præſtiterint ſacramentum fidelitatis, ſecundum primam expoſitionem, quam feci ad tex. vt eſt caſus. ſ. de controuerſi. feudo. apud pares ter. c. vno. in fi. No. hic in glo. quæ incipit, qui pares &c. circa prin. Not. quod pares licet alias iurauerint fidelitatem domino: tamen quando aſſumuntur pro iudicando, debent coniurari ſub iuramento fidelitatis. vt hic dicitur, ſecundum aliam expoſitionem literæ: ita quod iterum non debent iurare. ita no. per Odof. in Sum. tit. qui. po. de feu. cog. ver. item quæro nun quid iſti pares &c. & tangetur infrà quod eſt ar. ad ea, quæ dicunt notarij in eorum inſtrumentis, & ita facere promiſit ſub virtute iuramenti præſtiti &c. Et ex hoc aſſumpſerunt nobiles vſum promittendi ſub fide corporis, cum debeant eſſe fi-
2 deles, & ſic promittunt ſub fide qua aſtringuntur: Not. hîc* permitti coniurationem. & alias prohibetur, vt ſ. tit. j. §. conuenticulas, cum ibi nota. ſuper verbo, coniurationes, in glo. & C. de monopo. l. j. circa prin. facit. xj. q. j. c. coniurationum, cum quinque capitulis ſequentibus. ſed iſta iura loquuntur in iuramentis & coniurationibus illicitis, id eſt, in colligationibus iuratis, quæ non poſſunt inter ſubiectos fieri, ſine domini voluntate & eius autoritate, ſi ſit præſens, vel ſi eius præſentia haberi poſsit: licet aliter eſſet, ſi non poſſet adixi, iuxta notata per Bar. in conſtitutione Henrici: quoniam nuper glo. ſuper verbo, occultè. in fi. facit quod ipſe notauit in l. ſodales. ff. de collegi. illicit. & quod notatur per Innocen. in cap. dilecti. de exceſsi. prælat. hoc verò agitur de coniuratione licita,
quæ

quæ fit à domino & ad bonum finem.ſcilicet vt pares magis aſtringuantur ab bene iudicandum. Opponitur contra primam partem huius §.de capi.j.apud quem, vel quos contro.termi.quod facit dupliciter contra primò,quia ibi in primo reſpon.dicit quòd ſi inter capitaneos ſit controuerſia de ſeudo,imperator eſt iudex.Item quia in ſecundo reſpon.dicit ibi ſi ſit controuerſia inter valuaſores minores & maiores, pares erunt iudices vel iudex curtis.& tamen hic dicitur ꝙ imò dominus cognoſcet &c.Aduerte quòd multi fuerunt docto.ſcribentes in hac materia,qui tenuerunt ꝙ illud capi.j.corrigatur per hunc textum.§. vt * hodie ſtare debeamus huic teſtui.& in hoc viderentur reſidere Innocen.& 3
Ioan.And.in capi.cæterum extra,de iudi.& Ioan,Blanchi in quarta parte ſuæ ſummæ titu.primí circa princi.Iacob.vero ad euitandum correctionem legum iuxta.l.præcipimus.in fin.C.de appella.aliter ſoluit videlicet, ꝙ in cõtrario loquitur in capitaneis, quorum eſt iudex imperator, vel rex, ſi ſunt ſub rege.iuxta tit.quis dicatur dux &c.circa princip.ſed hic loquimur in aliis vaſallis, & homagij, ſeu in homagio, de quibus agetur.j.in §.ſi.& in iſta quàm plurimũ attendenda ſunt inſtrumẽta antiqua.no in Spec.titu.de feu.§.quoniã. ver.iiij.quæritur,& clarius per Pet.Iaco.titu.de diſtinctione feudorum,in princ.ix.diſtinctionis.tangam de hoc.j.in §. fina. ¶Quæro, & proſequamur reſiduum gloſarum huius. §.quid ſi dominus, vel vaſallus, vel ordinarius ad quem habetur aditus pro quæſtione feudali, recuſet ſe intromittere. Gloſ.j.verſic.ſed quid ſi dominus ponit duo remedia. Primum eſt, quòd iſti iudices compellentur à ſuperiore,ſicut arbitri compelluntur cognoſcere,vt l.iij.§.j.ff.de arbitris.& ſicut teſtes in hac materia compelluntur teſtificari per ſuperiorem dominum.verbi gratia, comitem vel populum & demum per imperatorem, vt ſuprà ſi de inueſti. inter domi.& vaſallis oriat.c.j.§.j.& titu.quid ſit inueſtig. §.j.Secundum remedium eſt quòd conueniatur, tunc reus coram ſuo ordinario. ita dicit gloſ.quod videtur ſequi Bernardus in c.cæterum. de iudic.Poteſt addi tertium remedium quòd recurratur in defectu iuſtitiæ ad ſuperiorem: quia * propter defectum iuſticiæ ſolet deuolui iuriſdictio ad 4
ſuperiorem,in auten.de quæſtori.§.ſi vero forſan.colla.6, & in auten.vt differan.iudi.§.ſi tamen contingerit. colla.ix. & de offic.deleg.cap.irrefragabili.& xij.quæſtio.iij.c.cùm

ſcimus.& pro hoc optimè facit ſ.de milite.vaſ.qui contu. eſt.ca.vno.in fi.vbi permittitur ad maioremſpoteſtatem accedere vaſallus:& idem deprædari.&c.quod poteſt dupliciter intelligi vel quòd ſuperior compellat inferiorem, vt in primo remedio.vel quòd deuoluatur iuriſdictio in defectu iuſticiæ,vt in tertio remedio.vel quòd per viam quærelę recurratur ad ſuperiorem.de quo dixi.ſ eo.conſtitu.in princ. in j q Vnum non omitto ꝙ ſi dominus vel vaſalli pares in prædictis:deficiant,ſcilicet in miniſtrando iuſticiam priuantur,vt ſuprà quæ fuit prima cauſa bene.amit.§.item qui domino iuncto.§.fina.ſ de forma fideli.facit quod nota,ſuprà quid ſit inueſti.§.gloſa hanc pænam in fin.iuncto capi.vno qualiter do.propriè.priue.& ſic de ſeu.controuer.ſue.capi.
5 domino committente. ¶Quæro * an poſsit appellari à domino vel paribus in cauſis feudalibus?& non eſt dubium ꝙ ſic.Sed ad quem hîc dixerunt aliqui multa & varia, vt recitat Ioan.And.in d.cap cæterum.de iudicis.Sed dic breuiter, quòd ſi agatur de re feudali,vel iniuria vel cauſa contra fidelitatem commiſſa:& ſic lis eſt etiam feudalis,ita ꝙ cauſa coram domino vel paribus ſit agenda,ab ipſis appellabitur ad dominum proximiorē ſuperiorem feudi: & ab ipſo proximiore ad magis ſuperiorem, vltimò ad principem,ſic gradatim appellando.ſicut eſt de iure communi l.imperatores. ff.de appella.& ad hoc allego textum ſingularem & mirabilem.ſ.quo tempore miles inueſtit.pen.debet ca.fin.quem vide omnino. Sed ſi ageretur coram ordinario de re non feudali:vel ageretur de alia cauſa non feudali,tunc appellaretur ad ſuperiorem illius iudicis.ad quem ſolent deuolui appellationes de iure communi vel aliàs ex vſu & conſuetudine. ¶Quæro an litigantes de re feudali poſsint conſentire in alium iudicem,vt dimiſſo iudice cauſæ feudale, accedāt ad ordinarium alium? iſta eſt nobilis quæſtio, quem mouet hîc gloſ.in verſicu.ſed nunquid ab initio &c.& ponit duas opiniones. Prima opin.eſt quod nullo modo poſsint duo vaſalli litigantes dimittire iudicium dominitquia cum imperator ſtatuerit quòd ipſius domini ſit cognitio videtur, aliis prohibuiſſe.argumen.ff.de conditio.& demon.l.cum
6 ita.§.fina.ſicut econtrà * qui de vno vetat, de aliis conſentire videtur.l.cum prætor.in princip.ff.de iudi. facit etiam
7 quia * per ſpecialem prouiſionem receditur à prouiſione iuris communis.l.fina.C.de pac.conuen.& ſi contra fiat,non valet

valet ipſo iure: quia contra legis diſpoſitionem & prohibitionem.l.non dubium.C.de legi.& l.quemadmodum.C.de agri.& cenſi.libro xj. Nec ſententia lata, tanquam à non ſuo iudice lata.C.ſi à non competen.iudi.per totum.nam qui nō facit quod debet contra id facere intelligitur.ff.de regu.iur. l.qui non facit.argu.C.de Iudæ.& cæli.l.cælicolarum.in fi. Et dominus in Euangelio, qui non eſt mecum contra me eſt &, qui non ſeminat mecum, ſpargit &c.ita dicit glo.quo ad primam opinio. Secunda opinio eſt quòd refert an vadant ad alium iudicem per errorem an ſcienter.primò caſu non valeat.ſecūndò ſic prorogando eius iuriſdictionem. ff.de iudi.l.j.& ij.& C.de iuriſdic.om.iudi.l.priuatorū.hanc ſecundam opin.ſequitur hîc Iaco.& etiam Caprioli.Sed Innocen. Hoſtien.& Ioan.An.poſt eos ſequuntur opi.primam in ſæpe allegato c.cæterùm.de iudi quòd vaſalli non poſſunt dimittere dominum, nec prorogare iuriſdictionem alterius.per c.ex tranſmiſſa extra, de foro compe. Secus eſſet, ſecundū eos, vbi pares eſſent iudices inter dominum & vaſallum, quia tūc mutuo cōſenſu poſſent in aliū conſentire vt in quæſtionibus declarabitur.& quomodo & qualiter intelligatur id dicetur ibi plenè. Opponitur vlterius contra vltimam partē huius.§.vbi dicitur, ꝙ ſi inter dominum & vaſallum lis oriatur, pares ſunt iudices. Contrà, quia inferior non habet imperiū in ſuperiorem.l.nā magiſtràtus.ff.de arbitriis. Solu.imo poteſt habere ex ſubmiſsione, vel ex legis autoritate, vt l.eſt receptum.ff.de iuriſdi.omnium iudicum. ¶Opponitur quòd pares non poſſunt eſſe iudices: quia pares habent eſſe teſtes, vt ſuprà de controuer.inueſti.in princip.& §.titu.qui teſtes ſunt neceſſa.ad probandum inueſtit. c.vnico.& quid ſit inueſtitura.in princi.& §.j.cum ſi.quod ſtare non poteſt.ff.de teſti.l.nullus.& C.ne quis in ſua cauſa iudi.l.vna cum ſimi.Solu.intellige ſanè quòd pares, qui eligentur in iudices, non erunt teſtes: nec econtrà in cauſa, quam habent iudicare &c. nam aliqui erunt iudices & aliis erunt teſtes.& ſic qui erit iudex non erit teſtis: nec econtrà., ſed quid ſi non ſunt pares, vel ſi non ſunt in ſufficienti numero, dicetur de hoc infrà. Colligamus igitur ex prædictis diſtinctionem & pinguem ac compendioſam, tam ex dictis Iacob. quàm ex his quæ ſcripſit Caprioli. & etiam ex dictis aliorum. Cum quæritur quis, vel qui ſunt iudices in hac materia, diſtingue quinque com-

binationes,ſiue quinque principalia membra.quia aut eſt cõtrouerſia inter duos dominos, aut inter dominum & vaſallũ: aut inter duos vaſallos: aut inter vaſallũ & alium extraneũ, in prima combinatione dicit Odof. in ſum.tit.qui po.de feu. cog.in princ.c.ꝙ quando duo domini contendum, quolibet prætendente caſtrum, quod tenet Titius, ab eo teneri quòd iudex ordinarius præcipuæ conuenti cognoſcat.l.fi.C.vbi.in rem actio. quod intelligo, niſi illi domini ſubeſſent alij domino & illud caſtrum tenetur ab eodem domino in retro feudum, per dictum cap.ex tranſmiſſa. de foro compe. quia tunc ille ſuperior dominus cognoſceret,ar.huius §.j.reſpon. & quia illi domino domini vaſalli domini ſuperioris dicuntur iuxta ea quæ vidiſtis ſ.§.iliud quoque.niſi contentio huius feudi tangeret illum dominum ſuperiorem,vt ſ. dictum eſt,& dicetur ſtatim in quarta concubinatione. ¶Secunda cõcubinatio eſt.quando eſt controuerſia inter dominum & vaſallum & hoc eſt expeditum.ſ. quod pares cognoſcent vt in hoc.§.in fi.concordat.ſ.de controuer feu.apud pares termi. in prin.& de alie.feu. pater.cap.ij. quod eſt intelligendum ſi pares habent quid ſi non habent dicetur infrà.Tertia concubinatio,ſiue tertium membrum eſt, quando eſt lis inter dominum & extraneum & ſecundum Caprio. tunc cognoſcet iudex conuenti poſſeſſoris.l.fi.C.vbi in rem actio.cum concordantiis quia dominus non poſſet eſſe iudex, quia in propria cauſa. nec pares poſſunt eſſe iudices, quia non eſt quæſtio feudalis:ergo tunc oportet ad ll.ciuiles Romanorum recurrere per ca.j.ſ. de feu. cogni. Quarta concubinatio eſt quando contenditur inter duos vaſ.& hic eſt altercatio inter Ia.& Caprio.Sed ex dictis eorum dicas concordando,aut negocium tãgit dominum:quia tenetur de euictione vel alias. & tunc cognoſcant pares. vt capi.j.ſ. an apud dominum vel iudi.ſicut hîc in fine. Aut non tangit dominum & ſub diſtinctè,aut conſtat vtrumque eſſe vaſallum ex aliis feudis quàm ex illo de quo litigatur iuxta notata in glo.huius §.Aut conſtat tantum vnum eſſe vaſallum de aliquo feudo de quo non eſt quæſtio & lis eſt de alio feudo. aut eſt dubium quis eorum ſit vaſallus. primo caſu quando conſtat vtrumque eſſe vaſallum quod ipſi & domini confitentur. ſed eſt controuerſia de alio tertio feudo vel de aliqua parte eorum feudi: vel de finibus feudi,tunc dominus eſt iudex vt hîc in prima parte.Secundo caſu quando. conſtat vnum eſſe vaſallum tãtum,
ſecun

ſecundum Ia.pares cognoſcent.vt ſ.apud quem vel quos.c.j. ij.reſpō.& de capi.Corra.c.ij.in prin. Sed Caprio. diſtinguit, an pro illo feudo de qui contenditur, prætendunt diuerſos inueſtitores,tunc quia tangit dominum, cognoſcent pares, vt d.tit.an apud vel iudi.c.vnō.aut pretendunt vnum, & tunc dominus ſit iudex.vt d.c.cæterùm.de iudi. cum ibi notatis.& d.c.ex tranſmiſſa de foro compe.in antiquis. quod ſequuntur Bernar.Inno.& Ioan.And.in illo c.cæterum.dixi ſ.in prima opi.Tertio caſu, quando eſt dubium & refert, ſecundum Iac.aut contendentes prætendunt vnum inueſtitorem & eundem dominum, aut diuerſos:ſi prætendunt vnum, ſi vterque dicit ſuum proprium feudum & nouum:tunc iudex, vel arbiter cognoſcit, vt c.ij. in prin.de lege Corra. ſi verò vterque prætendat feudum antiquum, tunc cognoſcit dominus cum curia,vt ſ.de inueſti.in mari facta.§. fina. Si verò alter dicit antiquum, alter nouum tunc iure antiquo iudex ordinarius. vel arbiter cognoſcet,vt in princ.titu.de inueſtiga.in mari facta.Sed hodie cognoſcunt pares curiæ, cùm tunc concernat dominum,vt ſ an apud iudi.vel dominum cap. vno.Aut contendentes producunt diuerſos inueſtitores, & tunc iudex vel àrbiter cognoſcit,vt c.ij. de lege Corrad. in princ.& ſi pares cognoſcunt,aduerte,quia ſic tangit quemlibet ex dominis,& ita pares alterutriuſque eſſent ſuſpecti hinc inde:ergo eſt locus iudici vel arbitro,vt d.cap.ſtatim allegato ſecundo de lege Corra.quod etiam in hoc remanet incorreptum.Tamen quicquid dictum fuit circa hanc combinationem,poſſet dici breuius,ſecundum Ioannem Blanchi, quando contenditur de proprietate vel iure concernente feudum,quod dominus cognoſcat: niſi ipſum concerneret & tangeret notatur per eum in ſumma titu.de feudi contentione,in prima parte, vbi dicit hodie ita eſſe tenendum & ita ſeruari & ſecundum hoc iſte §.corrigeret alia iura. & ſic procederet opinio Bernard. Innocen.& Io.Andreæ in d.cap.cæterum.¶ Quinta combinatio eſt quando eſt contentio inter vaſallum & alium, ſcilicet extraneum,& agitur de re,vel iure non feudali. & iudex ordinarius cognoſcit,vt ſ.de controuerſi inter vaſallum & aliū c.vno.& tit.ſi de feu.vaſal.ab aliquo interpel.fue. cap. vnico. & l.ſi.C.vbi in rem actio.& l.iuris ordinē. ff.de iuriſdi.omn. iudicum.C. ſecus ſi de re vel iure feudali ageretur, & ſic loquuntur decretales. extrà de foro compet. ex tranſmiſſa. & cap.cæterum de iudi.& c.ex parte d.ti.de foro compe.cum ſi.

Veniamus ad quæſtiones. Quæro circa primã partem, quis erit iudex inter vaſallos vaſalli & dic ꝙ dominus immediatus, per §. illud quoque. ſ. eo. & quòd ibi dixi, intelligendo ſanè, ſi illi ſubuaſalli teneant, ſiue prætendant contenere iure feu. ſecus ſi alio iure vel titu. quia tunc iudex ordinarius cognoſceret. Nota per Inno. & Ioã. An. in alle. c. cæterùum. de
8 iudiciis. ¶ Quæro * ne procedamus per ignota, qui ſunt iſti pares & quales eſſe debeant? Et dicunt communiter doctores quòd pares curiæ, ſiue curtis, ſiue domus, quibus verbis textus promiſcuè vtitur, vt dixi. ſ. in expoſitione literali, ſunt conuaſalli, ſub eodem domino conſtituti probatur. ſ. quid ſit inueſti. §. j. & eſt textus ſupra ſi de inueſti. inter dominum & vaſallum cap. j. §. j. Notatur per Iaco. §. de feudis gardiæ. §. j. & per Odo. in ſumma titu. qui poſſunt de feudo cognoſcere. circa medium. & in hoc reſident Doctores quòd intellige ſanè ſecundum Innocentium, vt ſint vaſ. reſpectu litigantium, & tantæ autoritatis, et ſimilia feuda habeant: vt ſi litigantes ſint comites, vel barones, quòd pares ſint etiam comites vel barones: & ſic ſimilia habeãt feuda. no. per eum in c. cæterũ extra, de iudiciis. glo. magna prope finem. Et ſanè intellige quòd iſti pares debẽt eſſe tales qui alias iurauerint fidelitatem: caſus eſt ſ. de controuer. inueſti apud pares termi. c. vno. in fin. & iſtud dicit gloſ. hîc, quæ incipit, qui pares. circa prin. verſi. ita tamen quod ille vaſallus &c. ¶ Quæro an omnes pares erunt iudices: dic quod non. quia oportet quòd aliqui ex eis ſint teſtes, ſicut dixi. ſ. in opp. x. Eligentur ergo aliqui pro iudicibus per dominum & vaſallum litigantes concorditer. & ſi ſint diſcordes tunc dominus primò eliget vſq; ad illum numerum quem voluerit & poſteà vaſallus eligẽt vſq; ad illum numerum à domino comprobatum. caſus eſt ſ. de controuer. apud pares termi. c. vno. & notatur hîc in princip. gl. quæ incipit, qui pares &c. quod ſequitur Inno. & Ioan. An. in ſ. alleg. c. cæterum. de iudiciis licet aliqui, vt ipſi referunt, voluerint quòd ipſorum parium ſit electio: cũ iuriſdictio ſit eis à lege data. ſed iſtud non procedit, quia eſt contra caſum c. vnici prædicti. Item quia non eſt verum quòd paribus detur iuriſdictio, niſi poſt electionem: ita ꝙ electi tunc ſunt iudices ordinarij inter vaſallum & dominum, vel inter vaſallos ſuis caſibus vt dixi. ſuprà circa diſtinctionem. Vnde adepta iuriſdictione à lege per electos, poſſunt iuriſdictionem alteri mandare. id eſt, alium iudicem

tem facere.& ille cui mandatur, vocatur Iudex curtis vel curiæ & eſt ordinarius, vt ipſi pares. de quo iudice curtis habetur ſuprà, apud quem vel quos cap. primo in fine. ita quòd parium & iudicis curtis idem eſt auditorium, ſicut*dicimus 9 de epiſcopo et eius officiali. c. vt ij. de conſuetu. libro vj. ſedum quoſdam. vel poteſt dici quod ſpecialiter loco parium ſtatuitur vnus iudex de voluntate domini & vaſallorum, vt cognoſcat de cauſis concernentibus feudum: & iſte erit ordinarius cauſarum feudalium, de quo loquitur dictum cap. primum. Et ideo refert Caprioli. in d. c. j quod dux Aurelianeñ. ratione caſtri de Baugenſerto, habet multos vaſallos et ibi eſt vnus iudex cauſarum feudalium, quod credo verius: vt quamuis pares electi ſint ordinarij: vt notatur in c. vno. §. fina. ſ. de inueſtitu. in mari facta. & per Innocen. in ð decretali, cæterum. gloſ. magna circa fi. de iudic. & quod poſsint demandare, iuxta l. more maiorum. ff. de iuriſditio. omnium iudicum. tamẽ hoc verum per modum delegationis: non autem per modum conceſsionis iuriſdictionis ordinariæ. Erit ergo iudex curtis vel iudex ad hoc ſpecialiter deputatus & conſtitutus & tunc erit ordinarius, aut iudex demandatus per pares. & tunc erit delegatus: niſi fortè diceremus ordinari per pares vice gerentem & vicarium ſeu locuntenentem. quo caſu talis vicegerens eſſet ordinarius. tũc enim dicerentur, idem auditorium. iuxta. l. j. §. j. cum ibi no. per Barto. ff. quis & à quo appellan. veruntamen Ioan. And. in dicto cap. cæterum. refert quòd in aliquibus partibus ſeruatur, quòd dominus ſolus eligit pares & ita vſus partium ſeruari debet. Sed quòd iſti pares electi debent eſſe iudices, videtur obſtare: quia ille non debet eſſe iudex quàm altera pars poſtulauerit. ff. de iudic. l. obſeruandum. gl. in contrario, et gloſ ſ dicto titu. de controuer. apud patrona. termi Reſpondet quod contrarium procedit quando fit parte abſente, vel præſente, vel ignotante, hîc verò vtraque pars conſentit. vel ſecundum Iaco. ibi in delegatis, hîc in ordinariis. notatur per eum in d. tit. de controuer. apud paternum &c. ¶ Quid ergo ſi eligantur pares, vt dictum eſt, an debeant iurare de nouo de bene iudicando: videtur quòd ſic, cum hîc dicatur in litera à domino ſub debito fidelitatis coniuratos &c. Sed in contrarium eſt veritas, ſecundum quod tenet Odofr. in ſumma titu. qui poteſt de feudorum

 cogno-

cogno.verſi.item quæro nũquid iſti pares &c.& ſecundum hoc ſumitur hic iſtud verbum,coniuratos,id eſt aſtrictos ita quòd ſolùm dominus tenetur eos aſtringere ſub debito fidelitatis ſeu virtute iuramenti præſtiti,vt dixi.ſ.circa notabilia.quod poteſt intelligi niſi fortè poſt iuramentum eſſet repertus ſuſpectus : quia tunc iterum eſſet iurandum.per.c. cum in eccleſiis.extrà,de maiori.& obedien. ¶Quæro quid ſi dominus habet pares in paruo numero : ita quòd omnes ſunt neceſſarij ad iudicandum tantum, vel teſtificandum tantum,iuxta ea,quæ dixi.ſ.in x.oppoſi.Dicas,aut agitur de tali cauſa, in qua non poteſt fieri probatio,niſi per pares,vt eſt in feudo nouo, et eſt certum.aut contenditur de cauſa in qua poteſt fieri probatio, etiam per alios teſtes:vt in feudo veteri,& eſt certum iuxta titu.quot teſtes ſunt neceſſarij ad proban.inueſti.c.vno. Aut agitur de cauſa in qua eſt dubium qualiter debeat fieri probatio. Primo caſu pares erũt teſtes, & iudex ordinarius rei vel poſſeſſoris erit iudex, & idem in tertio caſu. Et eſt ratione pereat facultas probandi: & quia facilius reperiuntur iudices quàm teſtes.l.quoniam nulli.in fin.C.de hæreticis.In ſecundo caſu pares erunt iudices,hoc ponitur notabiliter per Iacob.ſuprà de conten. inter vaſal.& do.&c.in primò,circa princ.in prima oppoſi. ¶Quæro,an iſti pares qui eliguntur debeant eſſe de eadem prouincia in qua ſunt litigantes.& dicit Ioan.Blan.in ſummà titu.de contentione feudi.§.& eſt ſciendum.quòd pares debent eſſe &c. quod ſic & allegat.ſuprà de pace tenen. §.ſi tres.pro quo eſt ratione ſubditi cogantur de ſua prouincia exire, vt in autenti.vt differen.iudi.circa princip.& §.j. colla.ix.& C.de decurio.l.curiales.in princip.libro x.Et hoc verum, ſi in illa prouincia reperiantur pares & idonei : alias eligerentur de alia prouincia eidem domino ſubiecta.argu.ff.de tuto.& curato.datis ab his.l.diuus Marcus. ſecundum eundem Ioan.in loco allegat.ſ. ¶Quæro,quid ſi dominus non habet alibi pares : dicas quòd tunc in loco parium ſuccedet iudex ordinarius deferentis, vel loci vbi res eſt ſita.ſicut alias eſt de iure communi.l.actor.C.vbi in rem actio.& l.iuris ordinem.de iuriſd.om iudi.nota hic in gloſ. qui pares.verſicu.& hæc vera ſunt. quod ſequitur hic Iacobus.vel ſecundum Innocen.in defectu parium ſuccedent arbitri. vt ipſe notauit in dicto capi.cæterum.¶Quæro prædicta procedunt quando agitur actione reali.& alias conten

contenditur de iure feudali. Quid ſi agatur actione perſonali: verbi gratia cõmodati depoſiti & ſimili. breuiter dic quod ſi talis actio non concernit ius feudi, cognoſcit ordinarius iudex, & hoc intelligitur ſi dominus non erat alias iudex ordinarius, quam in cauſis feudorum: quia non habet iuriſditiõ nem ſibi infeudatam: nam vbi eſſet infeudata iuriſdictio ipſi domino. ſicut habes tex. in §. ad hęc. ſuprà titu. primo ſecundum intellectum Iaco. ibi notatum. certè dominus tunc cognoſceret nedum in cauſis tunc concernentibus feudum. ſed etiam de omnibus aliis iure ordinario ſecundum Ioan. & Innocen. vt ipſi notant in d. cap. cæterum. ¶ Quæro* agitur de ſpoliatione feudi coram quo debeat agi. Inno. in d. c. cæterũ. recitat opiniones, dicunt quidam ꝙ ſi dominus ſpoliauit vaſallum & vaſallus ſit laicus, tunc cõuenietur dominus coram paribus: non interdicto vnde vi, ſed potius actione in factũ, propter honorem domini. ff. de vi & vi arma. l. j. §. interdictum hoc prõ quo. ſ. de mili. vaſal. qui contu. eſt. c. vno. §. ſi verò vaſallus. Si vero vaſallus ſit clericus cogendus eſt dominus per iudicem eccleſiaſticum reſtituere vaſallo quod rapuit: quia ſacrilegus cenſetur. extra dè foro compé. c. conqueſtus. & quia in dubio eccleſia cognoſcit de ſpoliatione. extrà dè iure patro. c. relatum. & de foro compe. c. cum ſit generale. Alij dicunt quòd ſemper cogendus eſt ad reſtitutionem ſpoliationis coram ordinario rei. vt extrà de foro compet. c. ex parte. Iſtas duas oppoſitiones ponit Inno. in d. c. cæterum. gló. j. vbi dicit vltimam opinionem fortè eſſe meliorẽ vtendo cautè ſub dubio hoc verbo fortè: quoniam, ſecundum eũ, ad illud. c. ex parte. poſſet reſponderi quòd ibi alius quam dominus ſpoliauit. Vel aliter, vt ipſe dicit, in alia ſua glo. quæ incipit, quidam dicunt &c. quo ibi domina illa ſpoliata potius iuuabatur iure dotalicij quàm iure feudi. Alij dixerunt quòd aut ſpoliatio eſt facta per dominum aduerſus vaſallum vel econtrà. aut per vnum vaſallũ aduerſus alium cõuaſallum. & tunc agitur inter duos conuaſallos coram domino. vel inter dominum & vaſallum coram paribus, vt in hoc. §. & ſuprà. de mili. vaſal. qui contu. eſt. §. ſi verò vaſallus. quoniam quotienſcunque inter tales de iniur. in feudo de feudo, vel ratione feudi commiſsis. vel ſi agatur de re feudali, vel proponatur condictio ex lege feudali, ſemper agendum eſt coram domino vel paribus. Aut cõtenditur inter alias perſonas, vt quia extraneus ſpoliauit: vel agitur de alio iure, nec 11

poteſt agi ex iure feudorum,tunc ſemper agetur coram ordinario rei per l.fin.C. vbi in rem actio.cum ſuis concordantii.sEt eſt ratio ſecundum Ioan.Andre.in d.c.cæterum.quia dominus vel pares non habent iuriſdictionẽm:niſi quãtum lex feudorum concedit:& niſi quatenus ex iure feudorũ agi poteſt.& iſtam opinionem recitauit Innoc.in d.c.cæterum. gloſ.qui iam dicunt,& aliàs me tenui cum hac opinione,diſputando & repetendo c.primum.§.apud quem vel quos &c. quoniam caſus eſt.de mili.vaſal qui contu.eſt §.ſi verò vaſallus ſuprà.alleg.& adhuc hanc opinionem ſequor:non obſtat.c.ex parte.de foro cõpe.quia reſpondeo vt ſuprà,reſponſum eſt.Item non obſtat quòd dictum eſt de clerico ſpoliato.per c.cõqueſtus.& c.relatum.& c.cum ſit generale.ſuprà, allega.quia illa iura loquuntur in aliis rebus & in aliis iuribus.hic verò loquimur in iuribus feudalibus quorum prætextu ſubiiciuntur cleri iuriſdictioni dominivel parium:licet ſint iudices temporales,vt c.ex tranſmiſſa.de foro compet. & c.verum eodem titu.in antiquis &c.¶Quæro vlterius,an coram domino vel coram paribus,quando cognoſcunt de cauſa feudali,poſsit fieri reconuentio de alia cauſa,etiã non feudali?dicas,ſecundum omnes docto.quòd ſic,quemadmodum habemus aliàs de iure communi.nam vbi caſus emergit qui in iuribus feudorum deciſus non reperitur ſine calumnia.l ciuili ſcripta vti poſſumus.vt §.de feudi cognitio c.j.in fine.Certum eſt autem * de iure cõmuni quòd poteſt
12 fieri reconuentio coram eodem iudice etiã de cauſa de qua aliàs non eſſet.iudex.C.de iudicijs.l.quotiens & de ſenten.& interlo.om.iudi.l.cum Papinianus.& auten & conſequẽter. & l ij.§.omnes.ff.de iudi.& extrà,de mutuis petitio.per totum gloſſ.eſt ordinària ſuprà,de controuer.apud patro.termi.cap.vno.glo.fi.in fine.quam ſequitur ibi Iaco.& Caprioli.& Ioan.Blanchi.in ſumma in quarta parte tituli ibi in fine & Bart.in illa magna repetitione dictæ autenticæ. & conſequenter cõtinente xiiij.capitula in prima.q vj. capituli ver. item in cauſa feudali.& iſta intellige,niſi natura cauſæ impediret, & quia vult reconuenire, de cauſa ſpirituali extrà de iud.c.q canto.& cap.nouit.& qui filij ſunt legiti.cap.lator cum ſimili.vel niſi priuilegium perſonæ obſtaret.vt quia reconuentus eſſet clericus ſolutus,vel perſona eccleſiaſtica, vt c.ſi diligenti.de foro cõpetenti.& auten.ſtatuimus.C.de ſacroſanct.eccle.de quo potes plenè videre in dicta repetitione

tione per diſcurſum.vj.capituli.& per eundem Bart.in lectu ra dictæ autenticæ & conſequenter & per Cyn.ibidē,& ibi per alios doct.& per Hoſti.& per innocen.in titu.de mutu, petitio.& in Specu,tit.de reconuentione,per totum tangitur per gloſſam in cap.ac ſi clerici.de iudiciis. ¶ Quæro an dominus vel pares,quando ſuis vocibus ſunt iudices, poſsint recuſari ſuſpecti & videtur quòd non,cū ſint ordinarij,ſaltim inter vaſallos,vt not.s̄.de inneſti.in ma.ſact.s̄.fin.& dixi. s̄.in ij.q.& iudex ordinarius non recuſatur,ſecundum opin. Bul.licet Mar.contrà,iuxta antiquam diſputationem,de qua habetur & notatur in l.apertiſsimi.C.de iudi.ſed tamen dic, ſecundum doct.quòd ex iuſta cauſa poſſunt recuſari:ſic procedit opi.Mar.aliàs non.Si loquitur opi.Bul.probatur hodie per decretalem,cū ſpeciali extra de appellatio.& c.ſuſpicionis extra de offic.deleg.ad quæ iura hodie nos referimus & reducimus communiter,& cauſæ ſuſpicionis debent inſeri & exprimi, per illa iura:licet aliqui adhuc contradicant, quantum eſt de iure ciuili,& cognoſcent de cauſa ſuſpicionis arbitri,vt in dictis iuribus.& l.fi.C.de iudiciis.ſed de iure ciuili antiquorum adiungi debet tempus vt autem ſi verò contingerit.eodem titulo,dicit Bartol.quòd illud loquitur ſecundùm ſua tempore,quibus non habeat epiſcopus tantam poteſtatem hodie ſecundū vſum non aſſociatur nec hoc patiuntur: ſiue contingat hoc ex aucta poteſtate dominorum epiſcoporum, ſiue dominorum temporalium. vnde debet adiungi bonus vir.ar.ff.de contrahen.emp.l.hæc venditio.§.primò,& lege.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.ff.pro ſocio,vt dicit Bartolus in loco allegato.& Petrus Iacobus titulo de actione ex lege quæ oritur ex literarum obligatione.§ & in ſumma verſicul.ſextus caſus eſt &c.Quæ*autem ſint iuſtæ cauſæ de iure ciuili recuſandi iudicem vide 13
omnino Bart.in d.l.apertiſsimi.vnū tamen non omitto,ꝙ ſi iudex recuſatus poſtea procedat proceſſus nō erit nullus niſi per appellationē,vel aliàs fuerit receſſum ab eo notatur per Inno.in alle.c.cū ſpeciali.ſed Bart.contrà allegans caſum in l.vna.C.ſi quacunq; prædi.po.not.etiā per eū in l.quia poterat.ff.ad Trebel. vide Ioan.Fab.in d.l.apertiſsimi.qui videtur colligere dictum Innocen quando cauſæ propoſitæ ſunt falſæ vel friuolæ vide ibi per eum.¶ Quæro an in hac materia admittatur declinatio fori & quando & attende,quia videretur non admitti declinationem fori, domini vel

pariuma

parium, vt §. de inueſti. in ma. fac §. fi. in fi. ſed glo. ibi in ver. ſed quid eſt quòd infrà dicit & c. ſentit contrarium. vnde breuiter dicas quòd ſi dominus vel pares diuiſum vel cõiunctim ſuis caſibus ſunt iudices cõpetentes, iuxta deducta. ſ. in diſtinctione, in illis cõbinationibus, & tunc ceſſat. vt d. §. fi. aut in ſ lis eſt incompetentia. quod poteſt contingere. diuerſimodè, vt ſtatim dicam. & tunc bene poteſt declinari forus, ſicut eſt de iure communi, maximè cùm dominus vel pares non ſint aliàs iudices niſi in caſibus feudalibus vt hic. Poteſt autem hæc incompetentia contingere: verbi gratia, ſi vaſallus conuentus ad inſtantiam domini coram paribus neget ſe eſſe vaſallum: quia tunc oportebit quòd iudex ordinarius cognoſcat de hac cauſa, tanquam pręiudiciali ar. inſtitu. de actio. §. præiudiciales. & extrà de ordi cogni. c. tuam. & reperiat eſſe vaſallum remittet cauſam: aliàs retinebit apud eum, cũ tunc ordinarius ſit cõpetens: tamen ſi reperitur eſſe vaſallus hoc ipſo, quia prius inficiatus eſt, amittit feudum. ff. de rei vendica. l. fi. & eſt caſus in c. vaſallus. j. & in c. vaſallus. ij. ſi de feud. contro. fue. quod voluit Inno. in ſæpe allegato. c. cæterum. glo. pe. in fi. clarius ibi per Ioan. An. & per Io. Blan. in quarta parte ſuæ ſummæ tit. j. circa prin. Et idẽ dicerem econtrà ſi dominus cõuentus ad inſtantiã vaſalli negaret illũ eſſe vaſallum ſuũ: ſed tunc videretur contra. ſ. de controuer. inter vaſallũ: & epiſcopum. ca. vno. vbi per epm, qui erat dominus negabatur illum eſſe vaſallum. & tamen pares cognoſcunt. Reſpõdeo quòd ideo pares cognoſcunt ibi: quia cõſtat illum eſſe vaſallum aliunde ex ſuo recto feudo, licet negaretur vaſallus ſuper illa annua præſtatione pro quo ſ. de controuer. inter me. & do. de portione feudi fratris mei. c. vno. in fin. & de aliena. feud. paterni. c. ij. Poteſt etiam iſta incõpetẽtia apparere, vt ſi duo vaſalli litigent corã domino, & vnus neget ſe eſſe vaſallum, vel ſi aliàs non conſtet niſi vnũ eſſe vaſallum: vel rem eſſe feudalem: quoniam tunc iudex ordinarius cognoſcet ſuper hoc donec conſtet eſſe vaſallum vel rẽ eſſe feudalem, vt tunc fiat remiſſio domino: licet quidam voluerint ꝙ in hoc & prędictis caſibus dominus, vel pares poſſint cognoſcere, ſaltim an ſint de iuriſdictione ſua per. l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. ſed hoc reprobatur per doct. in hac materia: quia ſi de his contendatur coram domino vel paribus eſſent iudices in cauſa propria contra legem primam. C. ne quis in ſua cauſa. & c. cum ſuis concordan. hoc expreſsè notat

Innoc.

Innocen.in d.c.cæterum.gloſſa magna.verſi.& eodē modo ſi reus quem &c.Nec obſt.l.ſi quis ex aliena.quia ibi loquitur in ordinario generali.hic in ordinario ſpeciali conceſſo & ordinario in materia feudali detrahēdo generali ordinario.& * fortiora ſunt iura communia ſiue generalia quā ſpecialia.l.eius militis.§.militia miſſus ff.de mili.teſta & maxime cum hic agatur de cauſa vt dictū eſt.¶Quæro iuxta ſtatim dicta,quid ſi vaſallus conuenitur de directo coram iudice ordinario,cōmuni,& generali,& declinat forū,excipiendo quòd ipſe eſt vaſallus eſt quòd agitur de re vel de cauſa feudali,quis cognoſcet de hoc?Et dicunt doct.idem quòd ordinarius iudex cognoſcet.& ſi conſtet ex probatis de iure vaſallatico,vel de re feudali,ſiue de cauſa feudali,fiet remiſsio cauſæ domino vel paribus,vt c,ex tranſmiſſa.& c.verum, extra de foro cōpeten,quod intelligit Ioan,And.poſt Inno, in ſæpe allegato c.cæterum quando petitur res feudalis ſiue res vendicatur generaliter non adiecta cauſa.ſed ſi cauſa adiecta,vt,quia aſſerit rem ad ipſum pertinere pleno iure tam directo quàm vtili,cùm emerit à tali vtile:& à tali directum dominiū non poſſet excipi de feudo,nec cauſa eſſet remittenda ſed currere debet ſuo Marte per l.ſi mater.§, eandem.ff.de exceptio,rei iudica.Et quia ſemper inſpicitur quod petitur.l.peeul §.fina.ff.de iuriſd.omnium iudi,& hoc intelligo,niſi dominus haberet iuriſdictionem ordinariam infeudatam,de quo tetigi.ſ.in vij quæſtione,quia tunc.cum ipſe ordinarie cognoſcat,poſſet declinari ſimpliciter iuriſdictio ſicut cuiuſcunque alterius ¶Quæro quid ſit vaſallus vel dominus citatus ad curiam parium non compareat.qualiter ſit prouidendum glo.hic quæ incipit,qui pares verſicu, ſed quid ſi dominus &c,remittit & bene ad tit.ſ.de mili,vaſal.qui contu.eſt.c.vno.vbi habes notabilem text.de citationibus fiendis.& de ſpacio inter vnam & aliam.Eſt etiam notabilis gloſ,qualiter prouideatur aduerſus contumacem in hac materia.& quis dicatur cōtumax.& iunge glo.c.j.de dolo & contuma.in clemen.dic vt ibi per illas gloſ.& per illos docto.vt breuiter tranſeam reſtringendo materiam ad id de quo agitur in præſenti.¶Quæro an dominus & pares ſiue ordinarius,cum cognoſcunt ſuis vicibus,debeant in cauſis feudalibus ſeruare iudicem ordinarium?dicit Inno.in d.c. cæterum.quòd ſic.vt ibi notatur in gloſſ.magna circa finem & pro hoc,quia cùm hoc non reperiatur iure cautum ſpecialiter

cialiter ſtamus iuri ciuili communi vt ſuprà, de feudi cogni tio c.j.quāuis aliqua in hoc libro reperietur ſpecialiter cauta. vnde offertur libellus & lis.conteſtabitur.vt C.de lit.conteſta.l.vnica & auten.offeratur.Sed an iurabitur de calũnia, dic quòd non vt eſt caſus ſingularis.ſuprà,de conſuetu.rec. feud.c.ſacramentum.§.in quibuſdam.& ibi per gloſſam,&
15 doct.¶Quæro qualiter * & quomodò fient probationes in cauſis feudalibus.& hic eſſet vna magna diſputatio. vnde pertranſeo nunc breuiter & ſufficiat remittere ad loca in quibus tractatur materia.Et hîc breuiter dicas,quòd aut refert,ꝙ hic aut tractatur & cõtenditur de inueſtitura & ſi de veteri ſit probatio per pares vel alios teſtes:ſi de noua tunc per hares ſolum modo,ſi habeantur aliàs per extraneos.fit etiam probatio per breue teſtatum.id eſt, per ſcripturam annotatam teſtibus.vt ſuprà.de feudo gar.§. primò, & de contro.inueſti.in princip.& §.item ſi vaſallus.& tit.de inueſti.inter dominum & vaſallum c.j.& titu.quid ſit inueſti.c.j. in principio.& per totum.Et ſufficiunt duo vel tres quo ad probandum cauſam principalis negocij,vt dicto tit.ſi de inueſtitura inter dominum & vaſallis oriatur.cap.ij.In princi. Aut contẽditur de defectu & felonia,ſiue ingratitudine vaſalli,& requirũtur quinque teſtes:vt infrà,quot teſtes neceſ. ſint ad proban.ingrati.c.vno.in fine.Et iſta procedunt quando plenè probatur. Sed vbi non plenè ſed ſemiplenè vel alias ſunt præſumptiones pro aliqua parte, tunc recurritur ad iuramentum & quãdo datur iuramentũ ad purgationem cum.xij.ſacramentalibus.id eſt xij.paribus vel aliis iuratis, de quibus remitto ad iura prædicta & ſpecialiter ſuprà,ſi de inueſtitu.inter dominum & vaſal.c.j.& ij.& de controuer. inueſti.in princi.& tribus.§.§.ſequentibus. & de' contentio. inter dominum & vaſal.& titu.ſi de feu.contro.fue.c.j.ij.& iij.& de pace tenen.§.ſi duo.& §.ſi tres.& de conſuetu.recti. feud.c.ſacramentum.& de capita qui curi.ven.c.ſi cõtentio. & c.ſimiliter.ſi contentio.multum tamen operatur,ſi dominus pro altero ex vaſallis garentare voluerit.vt ſuprà,de lege,Corradi.c.ſi inter in princip.ad quorum capitulorũ textus multum attentè notantur:quia in illis ſunt mirabiles & ſpeciales textus & notabiles ad multarum.Et quod dictum eſt ſuprà de purgatiõe intellige,canonica, vel ciuili,vt extra, de purgatione canonica per totum.aliud autem de purgatione vulgari.de qua in tit.de purgatione vulgari per totum

vt per

vt per pugnam & duellum,vel aliàs vtendo humano vel diuino iudicio,de quo ſuprà,de pace tenē.§.ſi quis hominem. & §.ſequen.& §.ſi miles.& §.ſequen.cum ibi notatis per gl. & docto.de quo in titu.de clericis pugna.in duello.ad quæ loca ſufficiat pro præſenti remittere.Et quod dictum eſt de probatione inueſtituræ,idem dicendum de ſacramento fidelitatis,ſed tunc eſt contrà,cum finis.d.c.contrarij etiam loquitur in aliis vaſallis minoribus & maioribus. Reſpondet ipſe quòd hic loquitur,quando conſtabat contendentes eſſe vaſallos:ſed in contrario non conſtabat.& in hoc reſidet ſuprà.de inueſtit in mari facta c.vno.§ fina Sed licet iſta diſtinctio,an conſtet eſſe vaſallos,an nō in ſe ſit vera.vt ī.dicetur:tamen non poteſt adaptari ad contrarium.imò eſſet diuinare,vt dicit Caprioli in cōtrario quare reſpōdet in cōtrario ꝙ in primo reſpōſo contrarij.ideo cognoſcit imperator quia illi capitanei ſuberāt immediatè imperatori. Et ſic erat eorum dominus,& ita concordat cum prima parte huius.§. & hoc voluit glo.in contrario.ſed ſecundū reſponſum dic.c. contrarij.hodie corrigitur per textum iſtum vt dominus cognoſcat etiam cum agitur de iure feudali niſi prætenderentur diuerſi inueſtitores:vt infrà dicetur plenius. Et ſic procedant dicta Innocen.Bartolus & Ioan.Andre. Odofred. & Ioan.Blac.& ſimili modo corriguntur iura concordantia, vt capi.primò.in princip.ſuprà.de l.Corrad cum ſi.intelligendo ſanè niſi negocium tangeret dominum vt infrà.declarabitur.& cum limitationibus quæ etiam infrà dicentur. Et hanc partem credo nunc eſſe veram.licet aliàs in dicta, diſputatione repetendo.capit.contrarium tenuerim opinionem Iacob.Nam credo eſſe ſanius adhærere opinionibus maiorum.Item opponitur quòd imò quando eſt controuerſia inter duos vaſallos quòd debeat cognoſcere iudex ordinarij rei vel arbiter ſuprà,de lege Corradi.capit. ſecundò, in princip.& de pace tenen.§.ſi duo.& §.ſeq.ſol.dicit gloſſ.j. huius §.quòd hoc debet intelligi quod erat quæſtio hic inter duos qui aliàs ſunt vaſalli eiuſdem domini de aliis feudis.ſed litigant de alio fendo quod tenetur ab eodem domino.& quilibet litigantium prætendit ad ſe pertinere.quo caſu dominus eſt iudex vt hic. Contraria loquuntur ſi litigantes non eſſent aliunde vaſalli ſed qui licet dicit ſe vaſallum,ratione feudi.de quo litigatur:ſiue aſſerant vnum inueſtitorem,ſiue diuerſos inueſtitores tunc enim coram iudice,

vel arbitrovel arbitrij cauſa decidetur, vt in contrariis. hoc dicit gloſ. vſque ad verſi. item vnus poterit &c, & ſic videretur loqui. ſ. tit. de inueſti. in mari facta. in prima parte quod qualiter intelligatur apparebit ex dicendis. Opponitur tunc contra quòd imò quando non apparet aliunde eſſe vaſal. cognoſcere debeant partes: vt ſ. an apud iudi. vel curiam domini. &c. c. vno. Solu. ille tex. de inueſti. in mari facta corrigitur per dictum c. vnum. & ſecundũ Iac. intelligitur illud. c. quando vnus litigantium aſſerebat feudum nouum, & alter antiquum, & ſecundũ hoc ibi fuerunt duo quòd ibi vnus de nouo, alter de paterno feudo opponebat, ſecundũ quod dictum negocium tangebat cum dando in feudum nouum tenebatur de euictione, vt ibi & illud ſecundum potius eſt attendendum: quia fuit cauſa deciſiua: vt ibi patet in text. Opponitur contra prædicta de § fi. de inueſtitu. in mari facta. vbi dominus cum curia cognoſcit. Solu. ſecundùm Iacob. ibi contendentes & quilibet eorum aſſerebat feudum antiquum: quo caſu non eſt aliud quod tangat dominum. & iſtud tetigit hic glo. in ver. item vnus poterit &c. licet obſcurè &c. Opponitur tunc contra de d. c. ij. in prin. ſ. de. l. Corradi. Soluit Iacob. quòd ibi vterque contendentiũ prætẽdebat ſuum proprium feudum & nouum: ideo iudex, vel arbiter cognoſcit. & ſecundùm hoc refert an vterque prætendat nouum: an vterque antiquum: an alter antiquũ & alius nouũ. Sed Caprioli dicit aliter ꝙ cum in illo c. ij. ageretur de feudo proprio & nouo, & ſic tangatur dominus ꝙ imo debent cognoſcere pares curiæ & ꝙ illud corrigatur per ſ. alleg. c. vnum. an apud iudi. vel curiam domini &c. ſcilicet quãdo contendentes prætendunt diuerſos inueſtitores quia quãdo prætendunt vnũ non corrigitur, cũ tunc non tangat dominum. Sed tamen ego credo nõ corrigi etiã quando prætendũt diuerſos: quia tũc ſicut tangitur dominus, ita eius pares aduerſus alium dñm. & ſecundũ eundem Caprioli, nõ debet attendi niſi dũtaxat an negocium tangat vel nõ tangat dñm. ſicut nòtauit ipſe ſuprà apud quẽ vel quos. c. j. de prædictis ſcripſit Iaco. ſ. de inueſti. in mari facta. §. fi. Opponitur vlterius quod imo iudex ordinarius ſit iudex vt ſ. ſi de feu. vaſal. ab aliquo interpel ſue. c. vnico, & ſ. tit. de cõtro. inter vaſal. & alium. c. vno. Solu. ibi contendebant vaſallus & extraneus non vaſallus. vbi tũc eſt cognitio iudicis ordinarij, ſicut eſt de iure cõmuni, ſequẽdo forum rei. l. fin. C. vbi in rẽ actio. & l. iuris ordinẽ. de iuriſdi.

om. iudi,

om.iud.& idē ſi contendebatur inter dominū & extraneum.
& hoc dicit expreſsè gl.fi.huius §.quā vide et dicetur latius
infrà.Opponitur tūc quia cōtra hoc facit.c.cæterū.de iudi.et
c.ex tranſmiſſa.de foro comp.in antiq.Sol.intellige ꝙ quan
do inter vaſallū & extraneum eſt contentio,cognoſcit iudex
ordinarius:verū eſt ſi contēdatur de alio iure quàm feudali:
ſicut deſcribitur.in d.c.vnico de contro.inter vaſal.& aliū
&c.Notatur per Bernar.Inno.et Io.An.in d.c.cæterū. Oppo- *Vide hic*
nitur de.c.j.in fi.§.apud quem vel quos.vbi ſunt iudices pa- *materiam*
res vel iudices curtis vt infrà cum tūc nullū fiat prçiudiciū *prorogatio-*
hoc eſt quia dominus et vaſal conſentiunt.& iſta procedunt *nis iuriſd.*
in cauſis feudalibus.¶Sed in aliis* an fieri poſsit prorogatio 16
ſine licentia ſui iudicis dicit Iac.de Are.in l.j.§.& poſt ope-
ris.ff.de noui oper nun.& tenet ꝙ ſic iuxta ea, quæ ponunt
doct.in materia prorogationis:de qua habetur per Cy.in l.
ſi quis ex conſenſu.C.de epi.audien.& per Pet.Iaco.ti.de iu-
riſdictione.§.prorogatio iuriſdictionis & per Inno.c.de cau
ſis.extra de offi.delega.Bar.ponit vnum bonū verbum in d.
§.& poſt operis.vt ſi ſubditi omnes ſint ſub vno dño gene-
rali et perpetuo vt cōmitte,vel rege,quorū ſunt vaſalli:et tri
butarij.tūc non poſſit fieri prorogatio in iudicē extra patriā
ſine licentia ſui ordinarij.ſiue dñs:aliàs ſecus ſicut dicitur in
clericis per cap.ſignificāti.extra de foro cōpe.pro quo opti-
mè facit qđ no.Iac.de Bello viſo in autē.vt nulli iudices.§.ſi
verò quis comprehenſorum.colla.ix.Et ex iſtis fortè ſumpta
eſt practica in Prouincia quod fiūt præconizationes de non
trāſportanda iuriſdictione &c.¶Quæro ad iudicem ſpectat
ſuam iuriſdictionem pœnali iudicio defendere mulctando
vel aliàs,iuxta l.j.in prin.ff.ſi quis ius dicen.non ob tempe.
quid ergo in hoc iudicio feudali: an dominus vel pares im-
ponent mulctam vel aliam pœnam,ſicut faciunt alij iudices.
C.de modo mulcta per totum.Inno in ſæpe alle.c.cęterum.
de iudi.dicit in ſua gloſa, quæ incipit,quidam dicunt ver.et
not.ꝙ nunquam vel raro imponitur pœna, niſi amiſsionis
feudi,vel alia ſuper re feudali.quod eſt notabile & ſingula-
re dictum. Sed in hoc inſurgit dubium ſi talis pœna amiſ-
ſionis feudi imponatur, an exigatur ad vnguem,vt feudum
amittatur & vt commiſſum petatur,& videtur quòd ſic.vt ff.
vbi pupil.edu.deb.l.iij §.j.ver.prius tamen.& l.j.§.quid er-
go.de ventre inſpici.et d.l.j.ſi quis ius dicem.non optē.& l.
ad diem.ff.de verbo.obliga.& l.Lucius.ff.de actio.emptio.

In contrarium quod non facit quia videtur ꝙ fuerit quę ſam cominatio, vt C. comina. vel epiſtolas. l. in interlocutio. & l. programma. & extra de iure patro. c. relatũ. & de immunita. eccleſi. vel alta. c. eo. nõ cominus in fi. cum ibi no. & in illis decretalibus Ioan. Blan. mouit quæſtionem in ſum. ſua titu. qui. mo. feu. amit circa fi. in ver quid de qõnę, quæ ſæpiſsimę &c. Recitans iſtam qõnem ſæpiſsime cõtingere in Prouincia vbi domini præcipiunt hominibus ſuis ſub pæna feudi. Et finaliter ipſe poſt multas opi. videtur ſe inclinare ad hoc quod ſi tale præceptum pænale fiat cum cauſa & ob cauſam ad naturam feudi pertinentem vt ſi præcipiatur fieri recognitionem vel præſtari ſacramentum fidelitatis, vel homagium, vel ſeruitium exhiberi & ſimilia, & tunc ſi non pareatur incurritur pœna alias ſecus hoc etiam voluit Var. in d. l. iij. §. j. ff. vbi pupil. educa. debet poſt Ray. in d. loco. fundando per illum tex. quod quando iudex aliquid præcipit ſub pæna, quod illa pæna exigatur: dum tamen præceptum fiat cum cauſa ita quod non ſit nudum præceptum à cauſa: & quod non requiratur cauſæ cognitio. alias autem ſi eſſet nudum à cauſa, vel requireretur cauſæ cognitio, ſecus eſſet per. l. iudices cum ibi nota. C. de iudi. ar. l. filiusfamiliàs. § diui. ff. de lega. primo. & ibi etiam nota Bar. poſt Mart. ſublimendi. Non obſtat titu. comina, vel epiſtolas. quia illa procedunt vbi fit præceptum ſoper
Vide ibi eo quod requirit cauſæ cognitionem. Et ſic non valet, niſi il-
Imol. la cauſæ cognitio præcederet ſecundum prędictos do. fac. ad prędicta quod notat Cynus in l. quotiens. C. de fideico. Vnum tamen non obmitto quod quamuis talis pæna adiecta in pręcepto nudo à cauſa, nec præcedente cauſæ cognitione, non exigatur, vt dictu eſt: tamen ſi propter inobedientiam colligatur contumacia. fiet alias punitio iudicis arbitrio & ſic practicatur per. l. j. ff. ſi quis ius dicen. non opten. & ibi not. per Bar. recitans multos doct. qui ita tenuerunt. Ita etiã tenuit Ioan. An, in ſuis additionibus ſuper Specu. titu. de iuriſdic. omnium iudic. in fine, Et dicit. Inno. quod iſte magnæ pænæ imponuntur, vt magis homines timeant ad euitendum atrociora, non vt exigantur. ſed aliàs reducuntur ex arbitrio, vt ipſe no. in. c. de cauſis. extrà de officio delega. in fine magnæ glo. Et ideo pænæ quæ ſolent imponi videlicet fuſtigationis, concremationis, vel amiſsionis pedis, vel in ære & perſona, de quo in autent. de armis. § oportet ergo ibi & in pecuniis & in ipſum formidantes caput &c, & ibidem gloſa interlinea

terlinearis hoc eſt quod dicimus in ære & in perſona &c.coll. vj.non exiguntur ad literam ſed aliàs arbitrantur, vt patet, ex prædictis. Quæro vlterius in quo loco * dominus ſtare & co- 17
gnoſcere debet, quando cognoſcit de cauſa feudali glo. huius §. dicit quod vbi ſtare voluerit ſalua honeſtate ſua ſeruato tamen maiorum ſuorum, vt l.pen.in fi.ff.de iuſti.& iure. niſi aliter eſſet conuentum. idem ſequitur Iaco.& communiter omnes pro quo. ff. de arbitris. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. & C.de ſenten.& interlocu.omnium iudic.l.cum ſententiam. & ff. de interro.actionibus.l.voluit.in fi.facit l.à procedente.C.de dilatio ¶ Quæro quid in paribus in quo loco debeant ſtare pro cognoſcendo & iudicando glo.tertia huius §.in verſicu.conſueuit queri &c. vſque ad finem facit vnam magnam diſputationem, quam videre potes. Sed dic breuius & compendioſius ſecundum Ia. quòd aut actum eſt de loco, & ſtetur conuentioni: aut non eſt actum, & tunc cognoſcent in loco electionis parium; ſicut de arbitro in loco compromiſsi. poſt hæc erit in electione parium in qua parte loci cognoſcant; dum tamen partes facilè poſsint eo loco conuenire, & quod ſit locus honeſtus non popinal, vel lupanarium, vt. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. ff. de arb. ¶ In caſu autem diſcordiæ parium, ſuperior eliget ar.ff.de adminiſt.tut.l. ſi plures. §. fin. & inſti. de ſatiſda.tuto. § .iij.& ff de pac.l. maiorem pro quo extrà de elec.c.bonæ memoriæ archipreſ.magnum. &c. ne pro defectu.& debet eligi locus, qui ſine incommodo litigantium adiri poſsit ar. ff. de iudi.l. ſi locus & de pigno.l. ſi ſeruos.& de ver.obli.l.continuus. § ij.cum ſimilibus. Et iſta ſufficiant quo ad materiam huius §.

ſequitur §. illud quoque.

SVMMÆ.

1 *In omni ſacramento fidelitatis imperator excipi debet.*
2 *Quod tacitè ineſt ſi exprimatur, nihil operatur.*
3 *Perſona loquentis non intelligitur in generali ſermone.*
4 *Dominus vaſallo iurare tenetur.*
5 *Quod ab vno vel vni fit, omnibus factum videtur.*
6 *Cautio, quæ non poteſt committi, non debet interponi.*
7 *Fidelitas quid & vnde.*
8 *Fides meritum non habet, vbi humana ratio præſtat experimentum.*

9 *Fidem fallere graue.*
10 *Vaſallus bona fide contra dominum agere debet.*
11 *Iuramentum fidelitatis quando & an ſemper præſtandum.*
12 *Sacramentum fidelitatis quid & quãtum continet in vaſallo.*
13 *Forma præſtandi iuramentum fidelitatis.*
14 *Conditio obligationis ex perſona hæredum mutari non debet.*
15 *Homagium, ſiue homicium, ſiue hominium quid propriè.*
16 *Conditio ſtipulatione grauari poteſt.*
17 *Religio eſt ſeruitus.*
18 *Homagium quotuplex.*
19 *Ligius quis dicitur.*
20 *Homagium legium in quo differt à non ligio.*
21 *Homagium an poſſit fieri ſine feudo.*
22 *Excluſus ab honore onerari non debet.*
23 *Homagium qualiter & ſub qua forma præſtatur.*
24 *Modus faciendi homagium.*
25 *Clericus in quo caſu ſortitur forum temporale.*
26 *Homagium qualiter probatur.*
27 *Cauſæ per quas feudum amittitur.*
28 *Mulier quando in capillo eſſe dicitur.*

§. Illud quoq; præcipimus. Iſte §. eſt finalis huius cõſtitutionis & quia breuis eſt in textu. nõ indiget caſus poſitione nec ſummario: quia
1 ſatis ſe ſummat. Vnde no. loco caſus quòd* in omni ſacramẽto fidelitatis excipi debet imperator. Item not. omnĩ ſacrãmento cũ ſigno vniuerſali. in text. ibi, nominat in Attẽde ad hoc verbum de quo dicetur. j. & de hoc aduerbio nominatim in l. j. & ij. ff. de libe. & poſthu. & ibi ſunt concordantiæ. habetur etiã in l. iij. C. de tranſac. et l. qui non militabat. §. filius ff. de hære. inſti. Opponitur quòd nõ debeat nominatim excipi imperator: quia hoc ſemper videtur exceptum, etiã ſi nõ exprimatur, cùm in omni ſacramẽto cenſetur ſeruata autoritas ſuperioris, vt l. imperatores. in prin. & ibi no. Bart. ff. ad municipa. & concor. c. veniens. §. quia vero extrà de iure iuran. et xj. q. iij. c. qui reſiſtit. Si ergo hoc videbatur
2 exceptũ fruſtra nominatim dicitur: quia * quòd tacitè ineſt ſi exprimatur nihil operatur, vt l. ij. ff. de lega. ij. Sol. dupliciter primò quod hic iubet nominatim excipi. i. pro excepto haberi et ita intelligit Odo. in ſua ſum. tit. quid contineatur in fidelitate circa princ. ſecundo quòd quamuis tacitè ineſt, tñ iſte textus vult quòd exprimatur expreſſè, propter illud aduer

aduerbiū nominatim quod importat extrinſecā & expreſſum exceptionē, vt iuribus. ſ.in expoſitione literæ allegatis quod ex eo ſic fieri ſtatuitur ex habundanti cautela.iuxta.l. teſtamentum non ideo.C.de teſtā.& vt magis memoretur: quia quæ ſpecialiter nō notantur neglecta videtur vt l.item apud Labeonē.§.hoc edictum.ff.de iniuriis.& ſic alio modo & aliud exprimitur quàm tacitè in eſſet.& ſic non obſtat d. l.ij.et ibi per Bart.de leg.j.& iſtam ſolutionē credo eſſe veriorem & magis amicā literæ & hoc vult dicere text.ſ.de noua for.fide.cap.j.circa princ.vbi literaliter dicitur,debere excipi imperatorem,vel regem in iuramento: & dicitur ibi in textu quòd verbum.ſ.excipiendi imperatorem vel regem in iuramento,ſi certè intelligatur,nulla indiget adiectione: ſed integram & perfectā in ſe continet fidelitatem:ſed propter ſimplices,& nominis ſignificationis ignaros, ad illius verbi interpretationem hæc adici ſolent &c.qui tex.eſt glo. huius.§.ita ꝙ exprimi debet concedendū tamen eſt quòd ſi non exprimatur intelligitur tamē tacitè exceptum.vt l.imperatores.ſ.all.& decre.veniētes.& c.qui reſiſtit.ſ.alle.cum ſi.Opponitur imò etiā excipi debeat rex,vt ſtatim allegato. c.vno,circa prin.de noua for.fideli. Aduerte, poſſet dici ꝙ ibi loquatur ſolùm de imperatore, qui ante coronationem nominatur rex.& poſt imperator,ſicut dixi.ſ in j.parte huius conſtitutionis in prima oppoſi.vbi videre potes, vel poteſt dici & ſolui quòd loquatur etiā de alio rege, qui præeſt tali patriæ vel regno vt talis excipi debeat ad inſtar imperatoris,maximè cū hodie dominationes & iuriſdictiones ſunt diuerſæ & imperium eſt ſciſſum vt notatur.C.de ſtudiis libr. vj.Ro.ſuper rubrica.lib.xj.ſicut infrà declarabitur.Opponitur ꝙ etiā debeat exprimi alius,ſcilicet dominus antiquior, qui cæteris præferendus eſt, vt ſuprà hic finitur lex.§.finali in fin.& tit.de prohibi.feu.aliena.per Loth.cap ij.Solu.fatendum eſt quòd talis dominus antiquior etiā exprimitur, nec iſte tex.contrariatur,ſi dicat excipi imperatorē:quia nō propter hoc excludit alios excipiendos imò cautè fiet, ſi dominus antiquior excipiatur no.ſ.de noua for.fide.gloſ.ij.& intellige ſanè dominum antiquiorem, reſpectu alterius feudi iuxta alleg.c.ij.non autem ratione eiuſdem feudi cum vaſallus teneatur iuuare dominum ſuum proximum & immediatum contra dominum domini ſui, vt ſ §.illud quoq; præcipimus.& ibi dixi in xv.q.et ſeq.et plenius ibidem in

xvij.q.& infrà etiam tangetur.¶Quæro quæ ſit ratio excipiē di imperatorem in ſacramento fidelitatis? dicunt docto.quòd ipſe eſt dominus vniuerſalis omnium terrarum orbis, & ſub eo conſiſtunt vt l.bene à Zenone.C.de quadri.præſcrip. §.j.& l.de precario.ff.ad l.Rhodiam de iactu. ſaltum hodie illarum terrarum quæ ſibi obediunt,& eum recognoſcunt.Et ſic ratione vniuerſitatis ſit de eo exceptio.ſed alij ſunt qui non recognoſcunt ſuperiorem, & quo ad terras illorum idem iudicium eſt & eadem ratio, quæ eſt in imperatore, vt perſonæ illorum excipiantur cùm ſint loco imperatoris in terra ſua. Nam,ſicut ſ. dixi, imperium eſt ſeſſum iuxta nota. ſuper rubrica,C.de ſtudiis liber ver.Ro.li.xj.Quæro,quid ſi ſint aliqui domini vnius terræ vniuerſalis vt regni, comitatus, ducatus & ſimilium,qui tamē recognoſcant ſuperiorem?Credo quod etiam debeat fieri ſpecialis reſeruatio illorum in iuramento fidelitatis,vt vaſal.præſtet domino ſacramentum fidelitis cōtra omnem hominem &c.excepto illo homine domino vniuerſali.ſi tamen illud quod expoſceret ille talis dominus concerneret communem & publi. vtilitatem:ſicut tetigi ſ. in.iij. oppoſi.& limitādo etiam quæ dixi plenè in.xvij. quæſtione.ſ. §.firmiter. Vnum tamen non eſt omittendum quod magna differentia èſt inter imperatorem & illum qui non recognoſcit ſuperiorem,quo ad hanc exceptionem & illum vniuerſalem,qui recognoſcit.quia primo caſu ſit illa reſeruatio & exceptio in omnibus vaſallis iurantibus mediatis ſiue immediatis.Et pro tanto hîc in littera dicitur in omni ſacramento&c. Aliud fortè in ſecundo caſu, ſed tamen communiter attenduntur formè iuramenti & homagiorum, vt vſitatum fuit in tali patria & prout habent inſtrumenta antiqua vt infrà dicam.Quæro an vaſallus debeat iuramento fidelitatis excipere ſeipſum?glo.tangit iſtud in hoc.§.in glo.ij. ſine fine.& dicit quod non. quia in tali vniuerſali locutione non intelligitur.ar.l.quidquid ff.communia prædiorum.glo. penul. diſputauit.ſ hic finitur.lex.in fi. conſue.&c.§ fi.Ia. Caprio. & doc.
3 hic & ibidem ſequuntur idem.quia*in generali ſermone non intelligitur perſona loquentis.vt.l.inquiſitio veritatis.C.de ſo
4 lutio.¶Quæro*nos videmus quod vaſallus præſtat ſacramentum fidelitatis,vt hic,& ſ,per quos fiat inueſti.c.nulla.& ti.ſe. cum infinitis aliis iuribus.& ſ.§. præterea ducatus, an dominus compellatur econtrà iurare vaſallo ſuo glo.j.huius.§.videtur ſentire quod ſic & ita econuerſo dominus vicem red-

dere

dere.debeat vaſallo vt.ſ.de for.fideli.§.fi.all. etiam in decre-
tis.xiij q.ver.prodeſt.circa medium pro illa glo.facit.l.fi.ff.de
acceptila. vbi quod fit ex vna parte videtur fieri ex altera.ꝙ
ibi no.in ſimili per Bar.qui.all.l.fi.C. de iudic.vidui. tollenda.
vbi ſtatutum in muliere intelligitur in viro all.etiam.C.de ci-
preſsis ex loco Dampnenſi.l.ij.li.xj. Item probatur quia ſicut
priuatur vaſallus feudo ita dominus proprietate. vt ca. domi-
no committente.ſ. ſi de feu.contro.fue. & qualiter dominus
proprieta.priue.feu.c.vno. breuiter doc.tenent contra. Vnde
Ia.ſ.de for. fideli.§. finali.tenet ſimpliciter abſque allegatio-
ne quod licet dominus teneatur vicem reddere : tamen non
cogitur iurare.idem ſequitur ibidem Caprioli & fundat per
rationes primò per tex.§ fi §.ſ dicti.quia ſi dominus non fe-
cerit quæ continentur in d.c.de for.fideli. cenſetur malefidus
& ſequitur ibi in tex.ſicut ille.ſ.vaſallus,qui in eorũ ſcilicet do
minorum præuaricatione,vel faciendo vel conſentiendo de-
prehenſus fuerit perfidus & periurus &c. vaſallus ergo ſi con
tra facit nõ ſolũ eſt perfidus ſiue malefidus imò etiã periurus.
dñs autem ſolus eſt malefidus:igitur perſupponit ꝙ dominus
non iurat quia nõ dicitur periurus.Vnũ tamẽ aduerte ꝙ licet
dñs ſit ſolum malefidus, tamẽ ex eiſdem cauſis amittit pro-
prietatem ex quibus vaſallus feu.vt not.in illo.§ fin.Secundo
probatur inducẽdo pro hac parte.ſ alle.l.fi.de acceptila. quia
*vbi aliquid fit ab vno vel vni videtur fieri omnibus & ab 5
omnibus:ergo ſi vaſ.præſtet iuramentum ſufficit pro ſe,& do
mino ſuo.Tertiò probatur quia nõ reperitur expreſsè cautum
ꝙ dñs iuret:igitur &c.¶Quartò corroboratur libertus & va-
ſal.æquiparãtur.no.ſ.de mili.vaſ.qui contumax eſt.gl.ecce ꝙ
&c.Sed iuramẽtũ exigitur à liberto,ſed nõ ecõtrà à patrono.
vt l.pe.ff de obſequi.libert.& l.vt iuriſiurãdi.de ope.liber.igi-
tur &c.Quintò,quia ſtatim ꝙ vaſallus iurauit,tenetur domi-
nus ad vicẽ pro vice & ad hoc obligat lex ergo nõ tenetur iu
rare dñs.arg.l.quæſitũ.§.Põponius. aliâs eſt lex quæ incipit,
quod in pignore.ff.de diſtrac.pigno.Sextò * quia fruſtratoria 6
cautio nõ eſt interponenda.l.nõ cogendũ.ff.de procur.Septi-
mò,quia poſtquã dñs inueſtiuit vaſallũ ipſe vaſallus iurare te
netur:& ſi iuret,vt iurare tenetur,nõ poteſt dñm cõpellere iu
rare.ar.ff.de iureiur.l.iuſiurandũ & ad pecunias.§.ait prætor.
& in hac opi.concludunt cõiter doct. Aduerte tamen ꝙ licet
dñs non iuret , tamen pręſtat vicem, & tenetur ex fidelitate
vaſallo,vt d.§.fin.de for. fideli. ſumendo fidelitatem vt dif-

m 4 fert

ſert à iuramento iuxta ea.quæ dixi.ſ̃.eo.ante prin.huius cõ-
ſtitutionis.in ſecũda diuiſione feudorũ & tãgetur infrà Idẽ
econtrà,ſi vaſallus ex pacto nõ iuret iuxta.c.nulla.ſ̃.ꝑ quos
fiat inueſti,quia adhuc tenetur ex fidelitate.Quæro vaſallus
aſtringitur iurare,vt dictum eſt, quid ſi nolit & recuſet iu-
rare? dic quòd denegabitur ſibi inueſtitura & fides eidem
frangitur.vt d.c.nulla.cum ibi no.gloſ.j.ſ̃.quid prece.debet
inueſtitu.&c.quòd intellige vt plenè dixi.ſ̃.eo.§.præterea ſi
quis in feudatus.in.xv.q.dic vt ibi.Item amittit feu.ſi domi
nus eũ requiſiuerit,conuenienti tẽpore interpoſito,vt ſ̃.quæ
fuit prima cauſa bene.amit.§.eſt & alia.vel ſi nõ requiratur
per lapſum anni & diei,vt ſ̃.eo.§.præterea ſi quis in feuda-
tus.& ibi plenè dixi,fallit in caſibus in quibus nõ tenetur iu-
rare, de quo dicam.j̃.in vij.q.Quæro,quia hic agimus de
7 ſacramento fidelitatis,* quid eſt iſta fidelitas & vnde dica-
tur? Aduertè fidelitas dicitur à fide & inde fidelis. & feu-
dum etiam dicitur à fide,ſicut dixi.ſ̃.in euidentialibus ante
principium huius cõſtitutionis in ij.q.ſed fides diuerſis mo-
dis ſumitur:& ideo diuerſimodè ſumitur fidelitas,ſecundum
variationẽ huius nominis fides.de hoc tangitur per gl.C.de
ſum.tri.& fide catho.ſuper rubrica.magis latè per Bernar.
extra eo.titu.ſuper rubri.& etiã ibidem plenius per Inno.in
lectura ſua.Vnde ex omnibus eorũ dictis colligẽdo dicas,ꝙ
fides, quandoq; ſumitur pro ſacramẽto baptiſmi,vt c.debi-
tum.extra de baptiſ.quandoque pro caſtitate tori.xxvij.q.ij.
cõiuges.quandoq; ſumitur pro cõſciẽtia.extra de præſcrip.
c.quoniã omne.& de reſtitu.ſpo.c.literis.§.porrò.quãdoque
ſumitur pro æquitate et exhuberãtia actionum.vt inſtitu.de
actio.§.actionum.& extrà,de exceptionibus ca.cum venera
bilis.§.j.quandoque ſumitur pro probabili ignorantia, vel
credulitate, vt l.bonæfidei.ff de acquiren.rerum domi.& l.
bonæfidei emptor.ff.de verb.ſignifi.quandoq; ſumitur pro
credulitatem,ſecundum quam credimus id.quod non vide-
mus:cum fides ſit de re nõ viſa.de pœnitẽ.diſt.iiij.in domo.
8 & ideo ſecundum Grego.fides*non habet meritum vbi hu-
mana ratio præſtat experimentum. & hoc modo ſumitur
in alleg.titu.de ſum.tri.& fide cato. Et de iſta fide ſic ſum-
pta ſolet dici.& deſcribi ſecundum Apoſtolum ad Hebræ.
xj.quòd fides eſt ſpectandarum rerum & argumentum nõ
apparentium. Ponit etiam Ber.aliam diſtinctionem ſeu dif-
finitionem.ſuprà rubri.de ſum. trinit.& fide catho.extra in

antiquis.

antiquis.Quandoque ſumitur pro collectione articulorũ vt in ſymbolo,Cantico Athanaſij,vt xxiiij.q.j.Hæc eſt fides,& Quicunque vult ſaluus eſſe.Et de iſtis modis prædictis recipiendi fidẽ nihil ad propoſitum noſtrũ.Sed procedendo vlterius,quandoq; ſumitur fides prout eſt cõtraria dolo.vt l.bona fides.ff.depoſiti.& c.bona fides extra eod.tit.quando ſumitur pro bona ſimplicitate ad differentiã ſimplicitatis,& ſecundũ hanc dicitur homo fidei ſimplex & innocens. Quandoque ſumitur pro confidẽtia,vt quãdo quis ſequitur fidem alterius,vt §.vendite inſti.de rerũ diui.Quandoque ſumitur pro conuentione & promiſsione.ſic ſumitur in l.j.in princi. ff.de cõſti.pecu.vbi dicitur.Graue * eſt enim fidẽ fallere. Et 9
Et ſub hoc modo etiã comprehẽditur ſecuritas cõuentionalis,vt etiam ſumatur fides pro ſecuritate,quæ etiã ſeruanda eſt Hoſt.iuxta.l.j.§.non fuit.cum ibi notatis.ff.de dolo.xxiij. q.j.noli.Et iſtis quatuor modis ſumitur fides in hac materia feudorũ,à qua dicitur fidelitas & vaſallus dicitur fidelis,& à tali dicitur feudum vt præmiſi.Nam vaſallus * debet agere 10
contra dñm bona fide,dolo ceſſante:quia inter dñm & vaſallum nulla fraus,nullus dolus,nec vllum malum ingenium debet interuenire:vt c.quoniã inter. de prohi.feud.alie.per Loth.Itẽ debet eſſe ſimplex,& nõ duplex,nec ſimulatus nec dño menti debet in verbis vel factis:vt habetur in epiſtola Philiberti.xxij.q.v.c.de forma.not per Odof.in ſumma ſua titu.quid contine.in fidelita.in fine. Et ideo,ſecundum eum fides qua aſtringitur vaſallus,dicitur quaſi fac,& dic:quia debet eſſe fidelis in dicto & facto.Nota in eadem ſumma titu. in quibus tene.vaſal. ſeruire domino,tetigi de hoc ſuprà ante principium huius conſtitutionis in euidentialibus in ſecũda quæſtione. ¶Item in vaſallo debet dominus ſecuritatem habere: vnde vaſallus non debet ſibi inſidiari, nec eſſe in damno ſ. quæ fuit prima cauſa benefi.amit.§.porrò.& patet ex forma iuramenti fidelitatis & capitulis eiuſdem , de quibus infrà dicetur. Item maximè aſtringitur vaſallus ex fide: quia deducitur in conuentione,promittendo, & natura contractus ad hoc tenetur:vt ſuprà eo. §.præterea.ſi quis inſeudatus.& quod ibi dixi. & ſuprà quæ fuit prima cauſa benefi. amit.in princip.cum ſi. Iſta igitur fides plenior eſt quacunq; alia,vt patet ex prædictis,& notatur per Bar.in conſtitutione ad reprimendam.glo. ſuper verbo, totius fidelitatis. & ideo in hac materia dicitur iuramentum fidelitatis: quia licet

omne iuramentum in ſe habeat fidem, tamen magis exuberat fides in hac ſpecie iuramenti, quàm in aliis. not. Guido de Monte Lauduno in clemen. prima. de iureiuran gl. ſuper verbo fidelitatis. & ideo dicit tex. ad literam quomodo enim vaſallus quàm humiliter, quàm deuotè, quàm benignè, quàm fideliter erga dominum ſuum debeat ſe habere, potius ex naturalibus & bonis curiarum conſuetudinibus poteſt percipi, quam aliqua lege, aut ſcripto aliquo poſsit comprehendi, vt ſ. in quib. cau. feu. amit. circa mediū. Et iſta eſt ratio quare vaſallus tenetur iuuare dominum cõtra filium, vel fratrem, vel patrem. vt ſuprà hic finitur lex &c. §. fi. de quo dixi ſuprà, eod. §. firmiter. in xvij. quæſt. Tamen attende in præmiſsis ꝙ iſta procedunt quando iuratur fidelitas. quod eſt regulariter, licet ex pacto quandoque non iuretur, vt c. nulla. ſuprà per quos fiat inueſtit. Sed tamen adhuc debetur ipſa fidelitas, quæ adhuc exhuberat: licet nõ iuretur, ſicut tetigi ſ. in fine iiij. quęſt. Sic etiam poteſt quis eſſe fidelis ex ſacramento abſque feudo, vt ſ. qualiter vaſallus iura. debe. fide. § ſi verò domeſticus. & dicam infrà. ¶ Quæro* quando præſtari debeat iuramentum fidelitatis & an ſemper ſit præſtandum? dico quod præſtatur poſt inueſtituram, vt alleg. c. nulla. & ſ. e. §. præterea ſi quis in feudatus. & ibi plenè dictum eſt. & maximè in mutatione domini, vel vaſalli vt ibi. & regulariter à quocunque vaſallo. Fallit in caſibus, Primò quando ex pacto non tenetur vaſallus iurare, vt d. c. nulla. Item quando eſt controuerſia inter dominum & vaſal. & dominus negat illum vaſ. quia tunc differtur ſacramentum fidelitatis, vt ſ de contro. inter vaſ. & epiſcopum. c. vno. ver. iam laudatum. Item quando dominus eſt excomunicatus vel bannitus, vt ſ hic finitur lex. in princi. Item quando dominus eſt hæreticus & ex pluribus aliis cauſis. qui dant ad hoc excuſationem de quibus breuiter remitto ad ea. qui dixi ſatis latè ſ. e §. præterea. ſi quis infeudatus in. j. q. ¶ Quæro* quid & quantum contineat ſacramentum fidelitatis intelligendo in vaſallo. Dic quod continet omnia, qui in & ſub illis capitulis fidelitatis comprehendi poſſunt, qui ſunt incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſsibile? de quibus. ſ. de forma fide. c. vno. & iſta proſequere, vt ibi in tex. & iſta ſunt negatia vt ibi patet per declarationes textus. Vlterius progrediendo addit ibi. vij. capitulum affirmatiuum. ſ. quia non ſufficit abſtinere à malo, niſi fiat, quod bonum eſt. imò vltra illa ſex capitula, auxilium, & conſilium dominus

præſtare

præſtare debet ſi vult beneficio dignus videri, & fidelitateeſ ſe ſaluus.ita habetur ibidem ad literam. ¶Ex quo not.ibi Iac. ꝙ etiam curare debet ne contra iuramentum fiat argum.ff. locati.l.in l.locationis.& de verbo.obli.l.inter ſtipulantem.in prin.& l.in illa ſtipulatione.& de verbo.ſignif.l.facere. & iſta procedunt quando præſtatur iuramentum fidelitatis commũ ne, ratione feudi. quando autem præſtatur alias ſine feudo dicetur infrà.¶Quęro*quæ ſit forma præſtandi iuramentum 13 fidelitatis dic vt habetur ſ. quali. vaſal. iura. debe. de fide in prin.& plenius in tit.de noua forma fide.c.j.& ibi vide.nec in hoc diſtinguo clericos & perſonas eccleſiaſticas à laico, quia quo ad feudum ſubditi ſunt dominis temporalibus. ſ. de capitul.Corra.§.fina.& extrà de ſtatu. regula.c. periculoſo ver. verum quoniam abbatiſſa. lib.vj. ¶Quæro qualiter & ſub qua forma iurant homines ſubditi ſine feudo: vt quia ſunt ſubditi & aſtricti ſolo homagio vel hominio, ſeu homicia.de quibus tangetur infrà.vel quia alias ſunt familiares vel ſubditi,ratione iuriſditionis,dicas vt habetur ſ.quali.vaſal.iu.de fide.§.ſi vero domeſticùs.¶Quæro ſub qua forma iuret papæ opus.remitto ad.c.ego.extrà de iureiur.¶Quæro de imperatore,ſub qua forma iuret papæ.dic vt habetur.lxiij.diſt.c.tali domino.de quo in c.j.de iureiuran.in clemen.De quibus pręd dictis iuramentis & pluribus aliis,ſi vis laxare materiam, videre poteſt per Ioan.Blan.in ſumma tit.de ſacra.fid.§.alia eſt enim forma.cum §.ſeq.ferè per iiij.vel v. colum. ¶Quæro, ſi vaſallus præſtitit iuramentum fidelitatis domino & ſucceſſoribus ſuis,vel iurauit pro ſe vaſallo & ſuis ſucceſſoribus,an debeat tunc ſacramentum renouari ex perſona ſucceſſoribus? dixi,ſuprà eo.§.ſi quis infeudatus.in xvj.q.& ibi vide.¶Quæro,ſi ſint plures hæredes vaſalli,an teneantur omnes & ſinguli iurare?Vel an vaſallus teneatur omnibus hæredibus domini ſacramentum præſtare?de hoc habetur in c. omnes. ſ.ſi de feu.contro.fue.ibi.in glo.& ſ.eo. §.præterea ducatus in tex. & glo.& ibi plenè tractaui in prima & ſecunda quæſtionibus ſecundæ partis,& in prima qõne tertiæ partis. ¶Quæro ſi vniuerſitas tenet feudum,an ſinguli de vniuerſitate teneantur & debeant iurare. Vel econtrà ſi vaſallus teneat feudum ab vniuerſitate an ſingulis debeat præſtare iuramentum: breuiter dic vt plene dixi, ſuprà eo. §. præterea ducatus. in iij. qõne ij. partis. ¶Quæro, ſi eſt vaſallus vaſalli eodem feudo, cui dominorum præſtabitur ſacramentum fidelitatis, an immediato

immediato vel mediato?Ioan.Blan.in ſumma titu.de ſacra. fide.arg.iit pro & contra.tñ concluſio ſua eſt ꝙ adinuicem ſibi fidelitatem:videlicet vt proximor & immediatus dominus præſtet ſacramentũ domino ſuo & vaſal.etiam proximiori & proprio domino ſuo.arg.ff.de.in ius vocan.l.ſed ſi hac.§.liberta.& de furt.l.qui ſeruo.§.vlti.& ff.mandati.l.ſi vero non renumerandi.§.inde Papinia.in fi.de quo dixi ſ.e.
13 §.illud quoque.in iiij q. ¶Quæro,dixi ſ.in iij.oppo.quòd dominus antiquior reſpectu alterius feudi eſt excipiendus in ſacramento fidelitatis.Pone pro declaratione huius,& formo quæſtionẽ iuxta terminos,quos ponit Bertran.Caprio.in c. ij.ſ.de prohi.feu.alie.per Loth. Frater meus primogenitus tenebat quoddã caſtrũ ſub duce Aurelianenſi,& pro eo ſibi iurauit fidelitatẽ,& quòd ſibi ſeruiret ante omnẽ aliũ,præterquam principẽ.Ego verò ſecundò genitus teneo aliud caſtrũ ſub duce Bituricen. & ſimiliter iuraui ſibi ſeruire ante omnem aliũ &c.& pono quòd hæc feuda erant paterna,moritur frater meus ſine liberis,& ſic ſuccedo,an debeã iurare duci Aurelianenſi vt iurauit frater meus,præponendo illum & poſtponendo ducem Bituricenſem:vel an facere debeam
14 econtra.Et videtur ꝙ debeam præponere ducem Aurelianẽ. quia *ex perſona hæredũ conditio obligationis mutari non debet.vt l.ij.§.ex his.ff.de verb.oblig Itẽ quia res tranſit cũ ſua cauſa,vel ſua qualitate.l.traditio.§.quotiens.ff.de acqui. rerum do.Sed in cõtrarium eſt qualitas:ꝙ ego debeo ſemper præponere antiquiorẽ dominum meum.hoc eſt ducem Bituricenen.iuxta tit.ſ. hic finitur lex.§.fi.Nam prioritas & poſterioritas dominorũ in hoc inſpicitur ex perſona illius, qui habet iurare.& de hoc eſt caſus rotundus in c.ij.de prohi.feu.alie.per Loth.qui text.ad hoc eſt factus.Non obſt.ex perſona hæredũ non debere mutari conditionẽ obligationis & rẽ trãſire cũ ſua cauſa &c.quia illud verũ quo ad hoc vt hæres vel ſucceſſor ad id ꝙ conuentũ eſt teneatur,& ad id in quo tenebatur defunctus.Sed quo admodũ & qualitatẽ bene immutatur.ar.l.legatarius,ff.de le.j.vbi licet legatarius non poſſit partẽ legati agnoſcere & partẽ repudiare.tñ hoc poſſunt hæredes illius legatarij vt ibi dicitur pro quo.quia licet debitor ſit obligatus inſolidũ & creditor habeat ſolidã obligationẽ:tamen in eorũ hæredibus diuiſæ ſunt obligationes actiuè & paſſiuè,vt l.j.C.ſi cer.peta.Nec eſt verũ ꝙ ſemper res tranſeat cũ ſua cauſa præcipue cũ cauſa alteratur,ex conditione

conditione perſonè ſuccedentis. Mutatione & ei perſone de-
finit res eſſe talis vt l. Paulus reſpon. §. j. ff. de acqui. hæredi.
& l. fi. in fi. C. de inoffi. teſta. & quia qualitas illa quæ erat ex
perſona fratris mei præponendo ducẽ Aurelianen. non fuit
realis, nec afficiebat rẽ, ſed perſonã: meritò ex mutatiõe per-
ſonę mutatur qualitas & maximè, in materia feudorũ in qua
non eſt propriè ſucceſsio hæreditaria, ſicut dixi ſ. prin. huius
conſtitutionis. in vij. diſt. feu. vnde ſuccedẽs in feudo potius
habet ex iuris diſpoſitione q̃ã ex defuncto arg. l. ſi arroga-
tor. ff. de adop. not. ſ in princi huius libri. § cũ verò Corra-
dus. glo. ſic ergo frater & ſ. an agna vel filius defuncti. capi.
capitulo vno, in glo j. ¶ Quæro vlterius quid eſt quod hodie
dicimus homagium? aduerte ꝙ de hoc nõ cauetur in aliqua
parte huius libri nec in aliqua parte iuris ciuilis. verũ eſt ꝙ
Martinus de fauo, doctor antiquus, fecit vnũ tractatum, de
Homiciis, quẽ vidi & illũ propoſuit Spec. in effectu in tit. de
feu. §. quoniã. Vnde colligẽdo ex dictis eorum & recipiendo
aliqua notabilia verba reuerendi dñi genitoris mei poſita 15
in quodã cõſilio ſuo nume. xxj. dicas * ꝙ Homicia ſiue Ho-
minium, ſiue homagiũ propriè eſt de his, quæ ad tẽporalia
pertinẽt vt xxij. q. vlti. c. de forma, & extra de re iu. c. fi. & de
ſimonia. c. ex diligenti. Et Homiciũ Hominiũ ſiue homagiũ,
nõ ſunt vel non eſt aliud quàm facere ſe Hominẽ alterius, ꝙ
fit ꝑ contractũ moribus & generali cõſuetudine introductũ,
potius quã de iure, vt promittendo ſe velle eſſe hominem
alterius. ſ. talis dñi. poteſt enim quis promittere ꝙ ſit homo
meus, & certũ ſeruitiũ mihi faciat. ff. de pact. l. j. § j. & l. iu-
rigentiũ. §. prætor ait. nã * per ſtipulationẽ poteſt quis gra- 16
uare conditionẽ ſuam. l. cũ ſcimus. C. de agrico. & cenſi. lib.
xj. ſicut poteſt quis ſe facere religioſum, vt xxvij. q. ij. omnes 17
fœminæ, quæ * religio eſt ſeruitus. liiij. d. c. multos. Sic etiam
pactionibus libertas grauatur. inſtitu. de iure perſo. §. penul.
Sententia etiam ſuper hoc lata, quod ſit homo meus, ſufficit
ad hoc quod ſumitur pro veritate, & facit ius. l. ingenium. ff.
de ſtatu hominũ & l. res iudicata. ff. de reg. iu. cũ in iudicio
quaſi cõtrahatur. ff. de peculio. l. licet. §. ſed ſi filius aliàs. §.
idẽ ſcribit. multo igitur fortius operatur pactũ vbi verè con-
trahitur, vt per pactũ poſsit q̃s ſe facere hominẽ alterius, vt
eſt hodie expreſſum extra de ſupplen. negli. præla. c. grandi.
ibi, fidelitate homagio iuramento, ſeu pacto. ſ. aliquibus &c.
lib. vj. pro quo, C. de decurio. l. cum decurionatus. & l. ſi quos

ſpontaneos

ſpontaneos.lib.x.de hoc per Io.Fab.inſtitu.de iure perſo.§.penult.licet ergo homagium fulciatur rationibus iuris, tamen men moribus & conſuetudine introductum eſt, vt prædixi.
18 ¶ Quæro * quotuplex eſt homagium.dicunt do.quod eſt duplex.quoddam enim eſt ſimplex & quoddam ligium homagium enim ligium eſt quod fit imperatori,vel regi,aut alteri nullius fidelitate alterius ſeruata Illud verò quod fit aliis,ſeruata tamen fidelitate alterius,dicitur ſimplex & non ligium.
19 Et ab homagio ligio * dicitur homo ligius quaſi ligatus domino ſuo:vel quaſi legalitatem continens.no.in Spec. titu.de feu.§.quoniam,ver.& not.& per Roffre.in vij.parte ſuæ ſum, mæ.tit.de ſacramento cuiuſlibet vaſalli.& Io.And.in cle.ij.de, re iud §.rurſus.glo.ſuper verbo homoq; ligius. Nec eſt verum quod dicebant aliqui eſſe homagium ligium quando manus vaſ.ponuntur infra manus domini:quoniã hoc dicere eſt magna ſimplicitas,ſecundum prædictum Roffre.prædicta ſequitur Pet.Ia.in titu.de diſtinctionibus feu.in ix. diſtinctione.dif
20 fert * etiam ſecundum eoſdem doc. homagium ligium à nõ ligio:quia nullus poteſt eſſe homo ligius duorũ:ſed bene non ligius, quando fit ſimplex homagium: ſicut quis poteſt eſſe, vaſallus plurium,reſpectu diuerſorum feudorum,vt ſ.hic finitur lex.§.fi.& de prohibi.feu.alie. per Lo.c.ij.& dicta decretali grandi.ibi vel cuicunque alij perſonæ &c.de quo in Spec. in §. allia. ver.x. quæritur. & verſi.xij. quæritur & ibi videre poteris fundamenta & ſicut dicit.Spec.loco alle. verſi. & not. quod in Italia dicitur vaſallagium, in francia dicitur homagium:nos verò Prouinciales nobiles feudatarios vaſallos,plebeyos verò noſtros homines appellamus. Ex quibus colligen-
21 do refert, quandoque ſimpliciter & generaliter recognoſcit vaſallus rem feudalem domino, præſtando ſacramentum fi-
22 delitatis. quo caſu dicitur ſimplex feudatarius & vulgariter appellatur, Homo illius,cui præſtat fidelitatem,vt per totum iſtum librum feudorum ad quod id quod notatur in l.ij.C.in quibus cau.colo cenſi.li.xj §.quandoque & vlterius exprimitur & fit mentio de homagio ſub ſimplici fidelitate, & dicitur homo homagij:quandoque amplius fit mentio de homagio ligio,& tunc dicitur, homo ligius ita quod breuiter homines tenentes feuda ſiue cum homagio, ſiue ſimpliciter, ſine homagio, homines dominorum dicuntur, ſicut etiam dicuntur homines ſubditi ſine feudo, vt infrà dicetur. Ad vnum tamen attende ſecundum Pe. Ia. in loco ſ. allegato quod

quòd quamuis, ratione rei feudalis fiat homagium ligium,
vel non ligium: tamen natura feudi non propter hoc altera-
tur imò remanet in ſua virtute, tã quo ad alienationes, quam
quo ad ſeruitia exhibenda: & quo ad alia, quæ concernunt
econtractum feudalem, quod eſt menti tenendum ¶ Quæro,
vidimus de homagio quod fit pro feu. nũc videamus* an poſ 21
ſit fieri ſine feu. vt perſona ſic aſtringatur. & dicũt doct. quod
ſic per ea, quæ dicta ſunt ſuprà in xvi. j. q. & ſic propriè perſo-
na ſubiicitur iſtis homiciis ſiue homagiis. Sed in modo ſubii-
ciendi ſe eſt aduertendum. quia aut quis ſe cõſtituit ſolũ ho-
minẽ alterius, & dum taxat & ipſe ſolus aſtringitur: aut ſe cõ-
ſtituit hominẽ alterius pro ſe & ſuis liberis: vel alias ſimplici-
ter abſq; verbis taxatiuis & liberi aſtringuntur, vt filius mei
hominis, meus homo dicatur, etiam ſi in homagio non ſit ex
preſſa cauſa, quæ tamen tacitæ præſumitur: quoniã homines
venientes ad aliena loca & ibi ſe ſubiicientes per homagium,
magis cõmuniter hoc faciunt pro opportuna acquiſitione, &
conſeruatione bonorum, principaliter: licet ſecundariò pro ſe
curitate boni domini: & ita non ſit ſine cauſa ſicut plerè vide
re potes in Spec. tit. alleg. de feu. §. quoniam. ver. quartò quæri
tur & ver. quintò quæritur. vbi adducũtur multa iura pro fun-
damento, quæ poſſunt videri. ſed nunc, cauſa breuitatis, per-
tranſeo. vide etiam per dñm patrem meũ in cõſilio §. in xviij. 22
q. alleg. & iſti non mirũ ſi aſtringũtur. ſine feudo, propter ſub-
iectionẽ perſonæ & tenentur ad ſacramentũ fidelitatis, vt §.
qualiter vaſal. iurare debet fide. §. ſi verò domeſticus. & tales
dicuntur villarij. quorum quidã dicuntur manentes, & quidã
redeuntes, & quidã angarij, & quidã parangarij. & quidã cõ-
mendati, & quidã homines noſtri, quales ſunt homines villarũ 23
& caſtrorũ, non habentes feudũ, ſed ſolum caſamenta qui ad
aliqua ſeruitia aſtringuũtur. de quibus per Roffre. ti. de villa-
nis & tit. ſeq. per Io. Blan. in ſumma tit. de vaſallis & eorũ dif-
ferentiis. §. ſi. ¶ Quæro, an talis ſubiectus ex homicio ſeu ho-
magio poſſit ſe liberare & relaxare à tali ligamine? diſtingue
ſecundum docto. quandoque fit homagium ſimpliciter abſq;
feudo: quandoq; ratione & reſpectu feudi. ¶ Primo caſu re-
manet talis homo ſemper aſtrictus & liberi ſui: quia filius
hominis mei meus homo eſt, dum tamen talis ſubiectio fa-
cta ſit, cum cauſa, quæ etiam præſumitur iuxta dicta in præ-
cedenti quæſtione. ¶ In aliquibus verò partibus deſe-
rendo ſtagiam ſiue caſamentum & alibi ſe transferen- 24

do,

do,talis dominationis iugum euadunt:aliàs ceſſante conſue-
tudine aſtringuntur,& vt homines poſſunt vendicari,ſi pa-
tri ſuccedant in bonis hæreditariis & tales dicũtur homines
de tyſono ſiue foco,& tenẽtur iuramẽtũ fidelitatis præſtare:
not.per Ioan.Blan.in loco alleg.in ſi præcedẽtis qõnis.Aliàs
21 autẽ abſtinẽdo ab hereditate & bonis paternis de æquitate li
berantur,poſtquã lucrum nõ capiunt, & idẽ ſi alias patri nõ
ſuccedãt.Iuſtũ etenim æquũ eſt ꝙ qui lucrum hereditatis pa
ternæ non capit,ex facto eius patris nõ aſtringatur. arg.l.j.
22 ff.de cõtrah.emp.Reſpuẽdo enim lucrũ poteſt etiã reſpuere
onus.ff.de re.iur.l.ſecundũ naturã.&*nõ debet onerari,qui
ab honore eſt excluſus.l.ab eo. & l.quidã filiũ.C.de fideicõ:
pro quo quia talis,carẽs bonis,quadã cõſideratione pro mor
tuo habetur,vt l.j.§.pater emancipatus. ff.de cõiugẽ.cũ emã
ci.liber.& ſic eius conditio nõ eſt aſtricta,ſicut nec hominis
mortui,vt xxiij.diſt.c.quorundã. ¶Secundo caſu,qñ præſta
tur homagium propter feudũ, & tunc ille ſolus adſtringitur
ad quẽ tranſit feudũ & ille deſerendo & refutando feudũ li-
beratur ab homagio & fidelitate,vt ſ. de vaſ.qui cõtra cõſti.
Lo.c.vbico.in fin.prædicta ſequitur Spec.in loco ſ.alle.ver.
v.& ver.vij.& viij.Et dictus dñs genitor meus in cõſilio ſuo
ſ.alleg.& Io.Fab.in §.præiudiciales.circa mediũ in ver quid
23 dices de hominibus noſtris &c.Inſti.de act.¶Quæro*quali
ter & ſub qua forma præſtetur homagiũ? & dic ꝙ de his nõ
poteſt dari regula propter varios modos faciendi hi homa
giũ,ſecundũ vſus & cõſuetudines: quãdoq; enim fit genibus
flexis,quãdoq; caputio eleuato:qñque manibus iunctis.ĩ.ma
nus dñi.qñq; cingulo amoto; quãdoq; pollicibus porrectis.
24 Et qñ * per oſculũ pacis,vnde ſuper his attendi debet quod
obſeruari cõſueuit,& ab antiquo obſeruatũ fuit,& maxime
ſecundũ quod in antiquis recognitionibus continetur,quia
iſta oĩa cõtra populũ debẽt attẽdi.Sic no.Pet.Ia.in ſ.alle.tit.
de diſtinc.feudorũ quod magis & clarius declarat Spec.titu.
de feu.§.quoniam.vlti.col.in prima forma.& in §.porro.in
§.ij formæ,verſicul.& not.¶Quæro an perſona eccleſiaſtica
poſſit ſe facere hominem alterius.ſcilicet domini tempora-
lis.dic quòd non ſimpliciter,niſi ſe ſubmitteret,ratione feu-
di & pro re tẽporali.caſus eſt ſ.de cap.Corra.§.fin.extra de
ſta.regula.c.periculoſo.§.verũ in quando abbatiſſã.libro vj.
25 Nam*pro tali re feudali ſortitur etiã forũ iudicis tẽporalis,
vt c.ex tranſmiſſa.& c.verũ.extra de foro cõpe.De quo dixi

ſ.§.proximo. ¶Quæro*vlterius,qa vidi dubitari ſuper pro- 26
batione homagij : qualiter igitur probetur homagiũ. Et di-
ſtinguè breuiter,quia aut agitur de facto recenti , & hic non
eſt dubiũ quoniam faciliter probari poterit per ſcripturam,
vel teſtes.aut agitur de facto antiquo,quia fortè prætēditur
quòd auus vel pro auus Ticij fecit homagiũ : vel quòd talis
ſeruiuit domino per tantũ tempus ex quo prætēditur deberi
homagiũ.Et in hoc dic quòd ſi apparent inſtrumẽta antiqua
infeudationis & inueſtituræ cũ homagio tũc bene quidem:
quia fit tũc probatio directè,& tũc aſtringitur ad homagiũ,
ſi res feudalis ad eum peruenit,iuxta ea quæ dixi ſ.in xxj.q.
quia res trãſit cum ſuo honore.vt l.ij.C.ſine cen.vel reliqui.
& l.traditio.§.j.ff.de acqui re.do.& ſicut dicit Pet.Iac.ti.de di
uiſione,ſeu diſtin.feudorũ.in prin.ix.diſt.formæ et qualita-
tes homagiorũ & inſtrumentorũ antiquorũ debent attendi
quàm plurimũ in hac materia, vt l.in finalibus.ff.fini.regũ.
extra de proh.c.cũ cauſam.cũ ibi no.in Specu.tit.ſæpe alleg.
§.quoniã.vlt.colũ.ver.porrò in regno Frãciæ &c.Sed ſi non
cõſtat de infeudatione rei,niſi ꝑ ſimplicesrecognitiones,tũc
bene probatur inter ſeculares:inter clericos tamẽ nõ proba
tur,cũ præſumatur rẽ eccleſiæ ſubiecisſe dño tẽporali.& de
hoc eſt hodie decre.in c.ij.de rebus eccle.nõ alie.li.vj.Et ta-
lis probatio fit per indirectũ cum tali modo cõſtet de inue-
ſtitura,ſeu infeudatione prima,iuxta ti ſ.de feu.cogni.c.ſciẽ-
dum.in fi.Sed ſi in tali feudo antiquo nõ habetur ſcriptura,
& teſtes deficiũt ſuper infeudatione et homagio : ſed ſolum
allegatur cõſuetudo ſiue vſus cũ lapſu tẽporis . vt ꝙ talis res
cõſueuit teneri ſub homagio à tali domino:vel ꝙ talis et ſui
ſucceſſores deſcẽdentes fuerũt reputati homines talis &c.&
ſic adducuntur ꝓbationes per indirectũ:& tũc refert aut ad-
ducitur tempus,cuius nõ ſtat memoria & probat. Et qualiter
teſtes hic debeant hoc deponere,hẽs in l.ſi arbiter.ff.de ꝓb.
in tex.& gl.et in c.j et ibidẽ per Io.An.extra de præſcrip.li.
vj.& ꝑ Bar.in l.ij §.idem Labeo ait cũ quęritur.ff.de aqua
plu.arcẽ.Aut adducitur tẽpus.xxx.vel xl an.vt qa dñs dicit ta
lẽ ſibi ſeruiuiſſe tãto tpe,et videtur ꝓbari homagiũ:qa tãto
tpe præſcribitur & ius vaſallaticũ ſimiliter arg.C.de agri.&
cẽſi.l.cũ ſatis.§.cũ aũt.li.xj.pro hoc ẽt in l.oẽs.in fi.C.de prę
ſcrip.xxx.vel xl.anno.cũ ibi nota.vide ſ §.habito.in ſecunda
parte & quod no.Io.Fab.inſti.de iure perſo.§.pen. Quod eſt
intelligendum ſi probatur ſeruitiũ præſtitum ex cauſa feudi

vel homagij:quia nõ ſufficeret probare ſimpliciter præſtitũ per tantũ tempus,niſi probetur pro feudo vel homagio.no. in Spec.tit.de feu.§.quoniam ver.tertiò quæritur.& idẽ Bar. in l.cũ de in rem verſo.in fi.vltimæ quæſtionis.ff.de vſuris. aut adducitur minus tẽpus ad probandũ,ſcilicet x.vel xx.annorũ.& hic fuerũt & adhuc ſunt opiniones an per hoc probetur Et gl.in d.l.cum de in rem verſo Glo.magna.in fi.tenet,quòd ſic ſi allegetur titulus & ſuadetur ex tẽporis curſu per illam.l.licet glo.loquatur ſub dubio fortè.tamen Bar. ibidem ſequitur eam.ſic intelligit quod notatur in l.ſolent in fi.ff.de offi.pro conſul.in contrarium tenet glo.in l.iij.C. de ingenu.manumiſ.et dicit Cyñ.in l.ſi certis annis.in x.q. C.de pact.quòd illa gl.dicit melius.pro quo.l.ſola.C.de præſcrip.longi tempo.quæ pro libe.compe.Specu.tamen recitat has opiniones in loco alleg.& Ioan.Fab.in l.ſi certis annis. ſed ipſi nõ firmant pedem Guil.de.Cug.aliqua poſuit ſuper hoc in d.l.ſolent,quæ videre potes. ¶Quæro iuxta hoc, cui incumbet onus probandi,an domino qui prætendit talẽ eſſe vaſallum,vel hominem ſuum,vel an tali homini vt probet libertatem & ſe eſſe liberum à tali iugo? Et breuiter in hoc dicunt docto.quòd refert aut dominus eſt in poſſeſsione,vel quaſi talis iuris vallatici,vel homicij,ſeu homagij,& incumbit onus probandi illi homini, vt probet ſe liberum. à tali iure: ſicut dicimus de illo qui ex poſſeſsione ſeruitutis vel libertinitatis prouocat ingenuitatem vel libertatem.vt l.circa.ff.de proba.& c.quærelam.extra,de elec.aut econtrà talis homo eſt in poſſeſsione libertatis,& onus incumbit domino,vt dictis iuribus.et C.de liber.cauſa.l.eumque.& l.liberis.§.fi.ff.eo.titu.intelligendo ſanè ſi fuit in poſſeſsione ſine dolo et diu, vt ibid.vt l.iij.§.ſi ſeruus.ff.de acquiren.poſſeſ. ita not.per Cyñ.in l.j.C.vbi cauſa ſta.vbi de hoc per eum. & per Innocen.in c.ij.extra.de ſeruis non ordinandis.& notabiliter tangitur per Barto.in d.§.ſi ſeruus.& per Ioã.Fab. inſtitu.de iure perſo.§.penulti.hoc etiam ſequitur Specu.in d.§.quoniam.verſi.tertio quæritur. Et ſi plus velles extendere materiam homiciorum, ſeu homagiorum,ibi videre potes per eundem Specu.per diſcurſum illius.§.quoniam.ad quem, cauſa breuitatis, remitto. ¶Quæro vlterius,quia in quinta quæſtione huius.§.dictum fuit feudum amitti.ſi vaſallus requiſitus conuenienti tempore,non præſtat fidelitatem: vel ſi expectet per annum & diem. Vidimus etiam à

principio huius conſtitutionis, & per diſcurſum eiuſdem diuerſas alias cauſas ex quibus amittitur feudum & multæ aliæ cauſæ,ex hoc libro hincinde collegi poſſunt. vnde Odo. in ſumma titu.quibus modis feud.amitti.numerat.xxx.cauſas. Et Petr.Iacob.eo titu.numerat.xl.bonum igitur eſt vt videamus & numeremus ac ponamus illas cauſas quærendo quæ ſint illæ. Et quidam voluerunt dicere, quòd vaſallus amittit feudum ex cauſis expreſſatis & ſpecificatis in hoc libro.et vlterius dicunt etiam ex cauſis ex quibus fiunt exhæredationes: ſi ex quibus fiunt repudia & colliguntur ingratitudines per quas liberti reuocantur in ſeruitutem et reuocantur donationes, vt videtur colligi. ſuprà quæ fuit prima cauſa benef.amit.§.prædictis modis. Sed in hac parte malè dicunt: quia imò ſolum amittitur feudum ex cauſis ſpecialiter poſitis in hoc libro & non ex aliis et quod dicitur in illo §.adducitur ibi ad probandum cauſas enumeratas, prætendentes fore iuſtas et rationabiles, per locum, à ſimilibus, vel per locum,ad minor.nota.ibi per Iacob.et Caprioli.& meritò, quia dicunt text.quòd ad amittendum feudum, non ſufficit omnis occaſio per quam omnis fidelis beneficij videatur ingratus: nec omnis cauſa ex qua vaſalli opinio grauatur.et ſunt quædam cauſæ, vt ita dixerim, egregiæ, ex quibus feudum amittitur, vt iſta habentur textualiter.ſuprà titu.in quibus cau.feud.amit.circa medium.et titu.quæ fuit prima cauſa benefi.amit.§.illud enim. Verum quia multa de nouo poſſunt emergere: ideo aliquo modo ſi nouiter aliqua cauſa eueniat ſimilis antiquioribus cauſis vel maior, feudũ propterea amittetur,vt eodem titu.§.ſed quia. Cauſæ igitur antiquæ ex quibus vaſallus priuatur feudo, ſunt hæ, quæ ſequuntur. ¶ Et primò proſequendo cauſas, quæ in hac conſtitutione colliguntur:& deinde alias,quę in hoc libro comprehenduntur ſparſim hincinde, vt breuius poterimus enumerando xxij.cauſas quæ veniunt ex Feloniæ culpa vel defectu vaſalli de quibus debemus eſſe contenti. Prima * igitur cauſa eſt ſi vaſallus alienat vel transferat feudum ſine domini permiſſione,vt ſuprà eodem.§. habito. et §. callidis. & §. pæna. vbi materiam latè deduxi.Secunda cauſa eſt: ſi infra annum & diem non poſtuletur inueſtitura: vt ſuprà §. præterea ſi quis infeudatus vbi plenè dixi. Tertia cauſa eſt, ſi ſeruitium vel iuuamen in expeditione principis, vel aliàs do-

mino non exhibeat, vt ſ.§.firmiter. & ibi plenè deducta eſt materia: de qua loquitur ſuprà, quæ fuit prima cauſa benefic.amit. §. ſed nec eſt alia. Quarta cauſa eſt: ſi filius vaſalli dominum offenderit, & domino non ſatisfaciat de offenſa &c.vt ſ.in.§.inſuper & ibidem plenè ſcripſi & ſatiſtate. ami. §.porrò.in prin. Quinta cauſa eſt ſi vaſallus vaſalli dominũ offenderit & nõ ſatisfaciat domino &c.vt ſ.§.illud quoque. & ibi vide ſuper hoc quod ſcripſi ibidem. Sexta cauſa eſt, ſi vaſal, requiſitus à domino competenti ſpatio non præſtiterit ſacramentum fidelitatis: vel ſi non obtulerit intra annum & diem, vt ſ.quæ fuit prima cauſa bene.amit.in princ.& §.eſt alia.de quo dixi ſ.eod. §. præterea ſi quis infeudatus. in iiij. opi.& ſ.in verſi.v.huius §. Septima cauſa eſt, ſi vaſallus dominum dimiſerit in prælio campeſtri non mortuũ, nec ad mortem vulneratum.vt ſ.qui.mod.feu. amit. in prin. de qui dixi. ſuprà eo.C.firmiter.in xviij. qõ. Octaua cauſa eſt, ſi vaſallus ſciat domino periculum imminere per aſſaltum vel morte periclitari, aut captionem ſeu grandem patrimonij iacturã & vltro ſe non offerat, vt c.licet.ſ.ſi de feu.contro. fue.& titu. hic fini.lex.§.ad hæc.in fi.& quæ fuit prima cauſa bene.amit. §.præterea.de quo dixi ſ.eo.§.firmiter.in ix.q. vbi de hoc videre potes. Nona cauſa eſt, ſi vaſallus feudum ſcienter abneget, vt ſuprà, ſi de feu.contro.fue.c. vaſallus feudum. & c. vaſallus ſi feudũ.de quo dixi ſuprà, eo.§.præterea ſi inter. in xij. q.& §.illud quoque.in ix.q.in fi. Decima cauſa eſt, ſi vaſallus efficiatur clericus, vel intret religionem, vt c. qui clericus.ſ. ſi de feu.contro.fue. & tit.de benefi. fœmi.in fin. & de mili. vaſ.qui arma belli.de.c vno.de quo tetigi.ſ.e.§.pœna.in.xij. q. Vndecima cauſa eſt, ſi vaſallus credentiam domini ad eius damnum manifeſtauerit, vt ſuprà.tit. hic poteſt eſſe titulus. & qui.mo.feu.amit.c.vno.ij. reſpon.& de forma fideli.c. tutum.& de noua forma fide.c.j. ver.& ſi aliquid. Duodecima eſt ſi vaſallus commiſit proditionem in dominum vel alium puta interficiendo fratrem domini proditionaliter, aliàs nõ: vel fratrem proprium vt haberet totam hæreditatem eius vel filium fratris, vel aliam feloniam committendo hominem tradendo, vt ſic in curia amplius ſtare non poſsit, vt ſuprà.an ille qui interfi.fratrem domini.c.j.cum ibi no.per Ia. & qui.mo.feu. amit.§. item qui ſi fratrem. tetigi ſuprà. in §. pæna, in prima parte, in vij.oppo.& in diſtinctione & no.bene tex.illius c.j. an ille qui interfecit. & c. quia eſt ſingularis

vt propt

vt propter homicidium factum in perſonam domini,vel pro prij tradendo. & ſic proditionaliter amittatur & idem ſi alia felonia.committeretur perſonaliter vt in curia amplius ſtare nō poſsit,ſcilicet,honeſtè,vt ibi dicitur multò fortius amitteretur ſi committeretur principale crimē proditionis,quòd concernit principem propriè vel alium non recognoſcentē ſuperiorem. licet hodie impropriè tamen concernat quemlibet dominum.l.omne delictum.§.exploratores. & l. proditores.ff. de re mili. & de hoc not. per Bart.in conſtitutione quoniam nuper glo.ſuper verbo,rebelles.Decimatertia cauſa eſt, ſi vaſallus dominū aſſallierit ſeu eundem agreſſus fuerit:aut locū.in quo dominus eſt,vel domina,agreſſus fuerit, vt s̄.qui.mo.feu.amit.§.ſimiliter. & s̄.hic poteſt eſſe titulus, qui.mo.feu.amit.c.vno.pe.reſp.& quę fuit prima cauſa bene. Decimaquarta cauſa eſt ſi impias manus.in perſonam domini ingeſſerit.vel alias graues & inhoneſtas iniurias intulerit, vt d.§.porrò ſtatim allegato.Decimaquinta cauſa eſt ſi morti domini veneno,vel gladiò,vel aliter inſidiatus fuerit,vt in eodem § porrò in fine.quòd intelligitur ſi ad hoc laborauit, vt.c.ſi voluit.ſuprà, qui.capita. qui curiam ven. Decimaſexta cauſa eſt,ſi vaſallus dominum cucurbitauerit,id eſt,cum vxore ipſius domini concubuerit, vel ſe cum ea immiſcuerit vel concubire tentauerit, aut cum ea turpiter luſerit. Et idem ſi cum filia,cum nepote ex filio aut nepte:aut cum nuru, aut cū ſorore domini, adhuc in domo domini manenti, qui in capillo dicitur.vt ſuprà.qui.mo.feu. amit.§.j. & titu. hic poteſt eſſe titulus.c.vno.& quæ fuit prima cauſa.bene. amit.§. ruſus & iſta intelliguntur ſi hæc fiant ſcienter. ſecus ſi ignoranter,vt d.titu.hic poteſt eſſe titulus not.intelligitur etiam turpiter ſcilicet manus ad pectus ipſius dominæ ponendo: vel vbi turpius fit ſeu ſit vt no in d. §.j. Et iterum intellige hoc de vxore, ſcilicet domino viuente. vt de feu. ſine culpa non amit.c.ſi quis miles.Item dicitur * eſſe in capillo, quando eſt domicella nondum nupta: quia domicellæ incedunt in capillis:ſed poſtquam ſunt nuptæ debent incedere velatæ. not. inſti.de patria pot.§.nuptiæ. & fac. xxxiij. q. v.c.hæc imago. & ca.mulier.hoc ponit laco.in d.§.rurſus. Sed hic poſſet dubitari quid de concubina domini, videtur, quia non intereſt inter concubinam & vxorem,niſi in dignitate.ff. de leg.iij.l. item legato.§.pro quo in auten.vt cum de ap.cog.§. cauſas. verſi. nouercæ.col.viij pro quęſtio. quia licet de hoc non ſit 28

expreſſum, eſt ſaltim ſimilis caſus expreſſus iuxta. §. ſed quia §. allegato qui fuit prima cauſa bene. amit. hoc etiā ſequitur Odof. in ſum. qui. mo. feu. amit. §. viij. cā & Capr. §. in qb. mo. feu. amit. Decimaſeptima cauſa eſt ſi vaſallus amicitias ſuas copulet cū inimicis domini. not. in d. §. j. quibus modis feud. ami. not. etiam in l. liberi. C. de inoffic. teſtat. caſus eſt infrà quod teſtes ſunt neceſſa. ad proban ingrati. c. vno. Decimaoctaua cauſa eſt, ſi vaſallus ſcienter fuerit in conſilio, vel auxilio, vel facto per quod dominus amittat vitam vel membrum: vel in perſona lęſionem vel contumeliam, vel amittat aliquem honorem. vt ſuprà, de noua for. fide. capitulo vno. verſiculo, item iuro &c. facit etiam qualiter, vaſallus iura. debet. §. fi. Decimanona cauſa eſt, ſi vaſallus cognouerit dominum incluſum, & eum cum potuit non liberauit vt quæ fuit prima cauſa bene. amit. §. ſed & qui delator. verſiculo, vel ſi cognouerit. Sed aduerte quòd ſecūdum vnam lecturam habetur ibi feudum perdit, & tunc eſt clarum, ſecundum aliam lecturam habetur, ibi indignationem non euitabit. quod in idem exponit glo. quam expoſitionem bene not. concordant ad haoc cauſam iura communia quæ ibi allegantur in gloſſ. in prin. magnifi. gl. dixi de hoc. ſuprà. eo. §. firmiter. in xiiij. quæſt. Vigeſima cauſa eſt, ſi vaſallus detulit dominum & per ſuam delationem grauè diſpendium ſubſtinuit, vt eod. §. ſed & qui delator in prin. Quid autē ſi alius fuit delator vel accuſator & pro eo fideiuſsit? quid ſi contra dominum teſtimonium tulit? Quid ſi aduocatus fuit contra dominum? quid ſi iudicauit contra dominum. Vide ſuper omnibus iſti plenè ibi per gloſſ. notabilem. & per Iacob. & Caprio. vide. c. ij. §. ſimiliter de conſue. rec. feu. Vigeſimaprima cauſa eſt, ſi domino iuſtitiam facere noluerit, vt ſuprà, d. titu. quæ fuit prima cauſa bene. amit. §. itē qui dominō & de for. fideli. §. honeſtum ibi, ne ſit in damno de ſua iuſtitia quòd ſolet intelligi dupliciter de iuſtitia, id eſt, de ſua iuriſdictione vel de ſua iuſtitia. id eſt, iure ſuo litigando & hoc ſi agatur de feud. & ſic loquitur de iuſtitia feudali quia ſi ageretur de alia re vel alio iure quàm feudali & fieri iniuſtitia, non propter hoc amitteretur feudum quod etiam ſequitur Capri. & de his vidi aliàs diſceptari in facto &c. Vigeſima ſecunda cauſa eſt. ſi per vaſallum committatur tale quid quod inducat ſimilem vel maiorē cauſam ſeu præponderantem cauſis enumeratis vt ſuprà, quæ fuit prima cauſa bene. amit. §. ſed quia natura.

Et idem ſequitur Caprio. ibi in d. §. itē qui domino idē Iac. de Bel. Vi. & bal. ad literam & And. de Vſarina qui gloſauit feuda.

& ſic

& ſic ex prædictis habes.xxij.cauſas ex quibus amittitur feu. propriè felonia,culpa vel defectu vaſalli.Alij tamen addunt aliam cauſam,quando vaſallus efficitur mutus,ſurdus,cęcus claudus vel aliter imperfectus iuxta.§.mutus.ſ.epiſcopum vel abba.&c.& tit.an mutus vel aliter imperfectus &c.c.vno quod intelligunt ibi doct.in feu.nouo.& tali imperfecto ex accidenti dixi.ſ.eod.§.pœna.in fine oppoſitionum in diſtinctione & in §.præterea ducatus in viij.q. primæ partis. Sed iſta cauſa licet ſit vera:tamen non venit ex felonia vel facto vaſalli.Addunt etiam aliam cauſam quando vaſallus citatus ad iudicium pro cauſa feudali non comparet.quo caſu præcedente trina citatione mittitur dominus in poſſeſsione feudi & poſt annum exiſtente eo vaſſalo contumace amittitur feudum,vt ſ.de mili.vaſal.qui cõtumax eſt.c.vno.Sed iſtud idem eſt in alia re & in alio iudicio quàm feudali.videlicet quòd ſi contumax trina citatione præcedente,non comparet ſaltem in tertia,actor mittitur in poſſeſsionem rei petitæ.l.ſi finita.§.Iulianus.ff.de damno infecto cum ibi no.per gloſſ.Dy.& Bart.Et prædicta ſufficiant quo ad materiam huius §.finaliter & quo ad lecturam præſentis conſtitutionis,quæ omnia ſubmitto correctioni melius ſentientis & & ſanius iudicium habentis.Deo gratias amen. Dominus Ioan. Raynaudi legũ doctor & ciuis Maſsilienenſis,& ciuitatis Auinionenſis oriundus hoc compendium fecit ad inſtructionem indoctorum.Cui Deus tribuat vitam æternam Amen.

FINIS.

Deo gratias Amen.

DN. VDALRICI ZASII LL. DOCT. CLARISS. IN VSVS FEVDORVM EPITOME, ORDINE ET VTILITATE COMMENDABILIS.

Memorabilia in cap.ſeq.obſeruanda.

1 *Authores Feudorum qui fuerint.*
2 *Feudalia ſcita ſine ordine congeſta.*
3 *Conſuetudo feudalis authoritatem legis habet.*
4 *Feudales commentatores.*
5 *Diuiſio operis feudorum.*

FEVDALES conſuetudines, Iuri quidem Ciuili incognitas, prudẽtum tamen moribus receptas, explicare pergimus: quæ tametſi parum ex ordine, & modica rei Latinæ puritate traditæ, (Titulorum enim capita temere, & uelut ex re nata congeruntur) utiles tamen ſunt & neceſſariæ his, quibus Rerumpublicarum commodis adeſſe conſilium eſt. Tu ergo quiſquis emũctiori ſis nare, politioribusq; literis aſſuetior, ſi Latinum agreſte, aut ſordida occurrat Barbaries, uel frõte durata, uel conniuentibus oculis ſalebras tranſmittito, ſecurusq; malè cohærentis ordinis, ipſam rerum utilitatem complectitor. Nos manũ quantum poſſumus admoliemur, ut malè tornata dictio te non offendat, & ſimul quam ſpicam excutiemus, tibi blandiatur. Nec me deterrebunt, qui ante nos placita feudalia docuêre, clariſsimi quidem illi, ſed alio ſcribendi conſilio ducti. Illi enim rerum inueſtigãdarum mare ingreſsi, iuſtos pro ingenio elaborauerunt cõmẽtarios: nos in uado manentes, uelut iſagogas tradeinus, nouo fortaſsis ordine, & non iniucundo. Hũc enim librum in partes digerendo, quicquid uni eidemq; materiæ conueniat, continenter tractabimus: non omiſsis, ſi qua in text. & gll. nobis notatu digna uiſa fuerint. Doctorum ſententias prout commodum fuerit, ita ſubijcientes, ut tamen ab eis aliquando recedamus, & ueritatem, quæ nobis uideatur, ſequamur.

quamur. Eritq; rerum uarietas accepta, & faſtidiũ ordo tollet, & non inſeliciter nouaſſe iudicemur. Antequàm in campum intremus, præmitto, autores feudorum fuiſſe* Obertũ de Horto, & Girardum Cagapiſti, qui ex uſu Mediolanenſi
2 & aliis nonnullis cõſuetudinibus,* feudalia ſcita ſatis quidem notabiliter, ſed ſine ordine congeſſerunt: quod ipſum & Claudio de Siſello ſolenni doctori Sabaudienſi uiſum eſt. Vnde fruſtra laborat Aluarotus in continuandis inuicem titulis, ut qui tumultuariè, & ut in buccam uenerant, cõ
3 geſti ſint. Hæ* conſuetudines feudales authoritatem habẽt legalem, & ita allegari poſſunt: nec enim fruſtrà in corpus Iuris ciuilis inſertæ ſunt. Hoſti. tamen in Summa de immunit. eccleſ. §. in quantum. negauit placita feudalia authoritatẽ legis habere: quod & Aegidius Bellamer. conſil. xlviij. aſſeueranter ſenſit, motus quòd huiuſmodi conſuetudines à ſimplicibus & priuatis uiris, Oberto & Girardo, quibus legis condendæ non fuerit authoritas, ſint collectæ. Vnde no lunt quòd huiuſmodi conſuetudines nihil ſecius operentur, quàm conſuetudines. Sed pro primo dicto eſt communis opinio, quam latius Aluar. deducit, & Præpoſ. Alexandrinus Aluaroti compilator. Habẽt ergo legis uicem uſus feudorum, non ſolum in foro ſeculari, ſed etiam eccleſiaſtico, ut Doct. moderni poſt Bald. & Cardinalem in c. cæterum. de
4 iudic. uoluẽre. De * feudorum commentatoribus & quibuſdam aliis præambulis, nihil attinet dicere, cùm ex Aluar. &
5 Feudiſtis facilè cognoſcas. Partiri autem hoc opus* in duodecim partes uolui. Prima, de origine, nomine, & definitione tractabit. Secunda, de eius diuiſione. Tertia, de feudo paterno & nouo. Quarta, quæ res in feudum dari poſsint. Quinta, per quos feuda dari & accipi poſsint. Sexta, qualiter feuda conſtituantur, & quid iuris uaſallus ex eis conſequatur. Septima, ad quid uaſallus domino, & dominus uaſallo teneatur. Octaua, de feudi ſucceſsionibus. Nona, de feudi alienatione. Decima, de feudi amiſsione. Vndecima, de controuerſiis feudalibus. Duodecima pars, feuda, à recti feudi natura degenerantia, edocebit.

DE ORIGINE, NOMINE ET DEFINITIONE FEVDI, PARS PRIMA.

1 *Feudorum origo.*
2 *Feudum unde dictum.*
3 *Feudum quid.*
4 *Feudum quatenus beneficium dici poſſit.*
5 *Feudum dicitur contractus nominatus.*
6 *Feudum an ſit bonæ fidei contractus, uel ſtricti iuris.*
7 *Subſtantialia contractuum.*
8 *Accidentalia contractuum.*
9 *Naturalia contractuum.*

SVper prima parte.* Originem feudorum Doctores non 1
ad unguem tractant. Nos credimus feuda à uetuſtis Romanorum moribus orta. Siquidem ab urbis Romanę initio, potentes popularium cauſas tuendas ſuſceperunt, quos clientes nominabant, qui ſe & ſua in potentum ditionem cõmendabant, ut docent authores Dionyſius Halicarnaſſeus, Aul. Gellius, & alii, certis in utroſque obligationum capitulis conſtitutis. Veriſimile eſt, cùm Romani in prouinciis Gallia, Germania, & alibi uictricia ſigna circuntuliſſent, bonáque pars militum Romanorum in prouinciis remanſiſſet, ipſos cùm multum eis eſſet agri, uicinos pro clientulis inuitaſſe, eiſque agros & fundos nomine clientelę conceſſiſſe, atq; ita temporis, quod omnia uariat, proceſſu, feuda, cæteraſq; id genus emerſiſſe conceſsiones, quæ tamen in l. ij. de orig. iur. à princ. plenius attigimus. Vt ſic non ſit falſa opinio eorum, qui à Romanis moribus feuda poceſsiſſe docuêre. Nam & Gregorius Haloander, uir quondam dum uiueret incõparabilis eminentiæ, feuda, iura militiarum nominari ſcribit in Auth. diui Iuſtiniani. & eôdem pertinent quæ à clariſsimo doctore Viglio Zuichemo Phryſio in rubri. Inſt, de militari teſta. traduntur. Licet Aluar. & cõmuniter Doctores hiſtoriarum fortè ignari, in c. j, de contro, inter do. & uaſal, de inueſt, malè contrariũ ſenſerint. Quæ feuda, iuxta locorũ conſuetudines, duplici origine introducta ſunt. Quædã enim in Curia ſeu Curte domini, quædã extra Curiam uel Curtem dari ſolita ſunt. Verùm de his infrà in undecima parte cõmodius tractabitur, Dicitur* autẽ feudũ 2
à fide uel fidelitate, ſecũdũ Obert, c. j, in fi. per quos fi. inueſt. quæ fidelitas eſt ſubſtãtiale in feudo; ut poſtea dicemus. Ve

runtamen feudum etiam à fœdere,alluſione uocabuli, dici poteſt,cùm ex certis fœderibus in forma fidelitatis ultro & citro conſcriptis,cõſtare poſsit.Quòd ad diffinitionem feudi attinet,inter Doctores in hoc uariantes,diffinitio Ioannis Rainal.mihi placet,quam citat Petrus Rebuffus uir do-
3 ctus,in tractatulo ſuo feudali,in principio.Eſt *enim feudũ, beneuola & libera rei immobilis uel æquipollentis conceſſio,cum utilis dominii tranſlatione,retẽta proprietate, ſub fidelitate & exhibitione ſeruitiorum honeſtorum. Debent enim ſeruitia eſſe honeſta,ut in ultima parte dicam.Verùm dicta diffinitio,nõ ex logicis regulis,ſed legali modo ſumpta eſt.Cùm enim omnis diffinitio periculoſa ſit.l. omnis diffinitio.de regul.iur.ſufficiat quæcunque deſcriptio, per quam res cognoſcitur,ut Trapezuntius in Rhetor.ſua ſuoluit.Quòd autem Obertus in c.j.§.beneficium,in tit.quibus cauſis feud.amitt.diffinit beneficiũ , beneuolam actionem, quæ gaudium capienti tribuat, & capiat in tribuendo:non
4 eſt feudi diffinitio,ſed beneficii,à Seneca tradita:licet * eatenus feudo conueniat,quatenus ex beneficio feuda oriuntur.Nec enim ignotum eſt,feudum per metonymiam beneficium,& item gratiã uocari, id quod in text.feudalibus frequenter uſurpatur,adeò ut Aluar.putet epiſcopos & prælatos propter eorũ beneficia Papæ uaſallos nominari poſſe:& Decius conſil.lxxvj.cõſuluerit,legitimatum ad omnia beneficia,etiam feudum obtinere poſſe. Verùm id alii cu-
5 rent,mei propoſiti non eſt per ſingula uagari.* Feudum autem eſſe contractum nominatum, poſt uarios opinionum fluctus obtinuit.Siquidem per manus traditur, nouos contractus à lege uel conſuetudine ſub noua forma & nomine ſpecifico introductos, nominatos cenſeri.Bar.in l. iuriſgentium.§.quinimo.de pact.Ang.in l.legitima.eod.tit.Bal.in c. quæ in eccleſ.de conſtit.qui tamen aliàs uariare uidetur:& pro pdictis Præpo.Alex.latè alleg.in c.j.de benef.frat. Quæ tamen aſſertio non procederet in feudo non recto uel de-
6 generante:de quo latius ordine ſuo.* An autem ſit bonæfidei,Præpo. Alex.in c.j.de feudi cogn.ſubſiſtit.Cùm enim ſit beneficium,uidetur latè & ex bona fide interpretari.l. fi.de conſtit.princ.Et quia feudũ à fide dicitur,quę in feudis maximè exuberare debet, uidetur dici poſſe bonæfidei. Sed Aluar.cõtrarium tenet,cùm non numeretur in §.actionum.
Inſtit.

Inſtit.de act.Sed licet ad hunc § facile reſpondere poſsit,attamen in priuatorum feudis Aluar.opinionem ſequor,quæ communiter tenetur:ſed in feudis à Romano principe conceſsis, uerius eſt ea eſſe bonæ fidei,cùm omnes contractus cum Principe initi,ſint bonæ fidei, ut elegáter Bal.in tit.de pact. Conſtant. uerſ.ſi quis uerò.in uerb. bonæ fidei. Hoc quoque ſciendũ eſt,* ſicut in alijs contractibus aliqua ſunt 7
ſubſtantialia,ut in contractu emptionis pretium:aliqua naturalia,ut clauſula euictionis in eodem contractu,ut per gl. 8
in l.pacta.ad princ.de contrah.empt. & aliqua * in contractibus accidentalia ſunt,ſicut pacta quæcunque,quæ extrinſecus adponuntur. Ita & in feudo aliqua ſubſtantialia ſunt, ut quòd dominium directum dominus feudi retineat,ſecundum Claud.& quòd preſtetur fidelitas,quæ abeſſe à feudo non poteſt:licet iuramentum remitti poſsit,ut infra docebitur.* Aliqua ſunt naturalia, quæ naturam & ſtatum feu 9
di recti pertinent, ſcilicet quòd uaſallus ſeruiat, quòd ſoli maſculi ſuccedant,& alia quæ habentur in conſuetudinibus feudalibus: & infrà ſuo ordine explicabuntur. Aliqua ſunt accidentalia, ut cùm pacta extrinſecus ad feudum ſunt adpoſita. Qua in re meminiſſe debetis, multa eſſe naturalia in feudis pro Germanorum moribus, quæ ſecundum uſus feudorum ſcriptos accidentalia fortaſſe cenſerentur.

DE FEVDI DIVISIONE,

PARS SECVNDA.

1 *Feudi diuiſio.*
2 *Princeps quomodo res principatus ſui alienet.*
3 *Feudum nobile quod.*
4 *Feudum ignobile quod.*
5 *Burgenſe feudum.*
6 *Natura feudi propria.*
7 *Feudum tripliciter rectum.*

NVNC ad ſecundam partem,in qua feudorum diuiſiones ſunt explicandæ:quo loco noueris feuda uariè diuidi.Bald.undecim genera tractat, Aluar. uigintiduo. Et ſicuti diuerſæ qualitates in feudis inueniuntur, ita Doctores feudiſtæ pro ſuo quiſque ingenio, feuda diuerſè diuiſit. Quod certe non erat neceſſarium,cum non omnes qua-

litatũ differẽtię,diuerſas & ſeparatas ſpecies(idquod ad bo-
nã diuiſionẽ pertinet)conſtituant.Propoſueram itaque non
niſi quatuor feudorum genera recenſere: uerùm ne quis
tumultuetur me importunius nouare, quædam potiora ex
dictis feudalibus conſuetudinibus addere placuit.Prima er-
1 go * diuiſio eſt:Feudorum aliud eſt regale, ſicut Marchiæ,
Ducatus,Comitatus,aut alterius regalis dignitatis.Aliud eſt
non regale, quod uel ab inferioribus à Principe recogno-
ſcitur: uel ſi à rege confertur, eſt tamen extra dignitatem,
de quibus in proceſſu infrà plus dicetur.An autem Impera-
2 tor,Rex,uel * Princeps ſui regni aut principatus caſtra ali-
enare poſsit? Dic ex ſententia Bald. & Doct.hic,non aliter
poſſe alienari,quàm uel directo dominio uel aliqua ſuperi
oritate retenta. Doct.c.intellecto.de iureiurand. Quòd ſi
Rex uel Princeps in largiendo excederet,nunc hanc, nunc
aliam ciuitatem alienando,hoc non poſſet,ut uoluit Mart.
Laud. quem refert Iaſ.in prælud.feud.col.xxviii.de quo ui-
de Bart. in l.prohibere. §.planè.quod ui aut clàm.& poſſet
ſucceſſor eas alienationes reuocare. Aegid.Bellamer.con-
ſilio duodecimo. uerſiculo tertio dubitatur. Secunda diui-
ſio:Feudorum aliud eſt nobile, aliud non.Hoc loco Iacob.
de Beluiſ. latius diuidit, aliud eſſe minus,aliud aliqualiter
nobile, aliud ignobile: quod inter modernos Iaſ.ſequitur
in prælud.col.xlij.& Petr.Rebuf. in arbore feudorum.At ea
diuiſio ſic extenta,mihi non probatur,quia magis & minus
diuerſas ſpecies non faciunt.l. fin.de feud.inſtr. Qui enim
modicè nobilis eſt,rectè & is nobilis dicetur.Sicuti quod o-
ptimum eſt,ipſum quoque bonum eſt.l.ubi.in prin.de uerb.
oblig. Vnde remaneamus cum diuiſione bimembri, quam
3 ex Bal. ſuprà poſui. Eſt autem * nobile, quod poſſeſſorem
ſuum nobilitat,uel eum qui prius erat,nobilem oſtendit.ita
Bald.in c.inter dilectos.vj.colum. de fide inſtrumentorum.
ſicut eum allegat Iaſon.Ea autem feuda quibus Reges, Du-
ces, Marchiones &c. ab Imperatore inueſtiuntur, plus no-
bilitant:minus autem nobilitãt,cùm à Ducibus uel Marchio-
nibus coferuntur:de quibus infrà latius dicetur. Cæterùm,
4 *feudum ignobile eſt, quod à minimis Valuaſoribus (ita
enim nominant feudiſtæ) uel etiam à plebe, paganis, id
eſt,à priuatis in feudum conceditur, quod Aluardus in ſe-
5 cunda diuiſione * Burgenſe nominat: uerùm & de his
infra

infrà latius. Tertia diuiſio: Aliud habet propriam feudi
naturam, aliud impropriam. * Natura propria feudi, eſt 6
quædam qualitas, feudi à principio cognata, ex qua uirtus
contractus pficiſcitur, & ſemper regulariter ineſſe uidetur,
niſi per pactum feuda improprientur: de quibus in ultima
parte dicetur. Intelligitur autem feudum habere propriam
naturam, quando eſt ſimplex, purum & rectum, ad hæredes
tranſitorium; & æquali ſubinfeudari poſsit: item quo ua-
ſallus ſine culpa priuari non debet, ut in tit. de nat. feud. c. j.
Dicitur autem* rectum triplici reſpectu: tum quia purū eſt, 7
& non qualificatum ad certa ſeruitia, ut etiam infrà in ulti-
ma parte declarabitur: tum quia de domini licentia præ-
ſente Curia poſſeſsio obtinetur: quod tamen non eſt fre-
quens apud Germanos. Tum denique quod reuocari non
poteſt: intellige ſine culpa. uide Aluar. hic in xii. diuiſ. Sed
feudum impropriam naturam multis modis habere poteſt,
quod ipſum infrà in ultima parte latius dicetur. Huic diui
ſioni non incommodè ſubnectitur quarta diuiſio: quia ali-
ud eſt feudum reale, quod eſt perpetuū, & ad hæredes tran-
ſitorium: ſiquidem unuſquiſque ſibi ſuiſq; hęredibus pro-
ſpicere præſumitur. l. ſi pactum. de probat. & in tit. de duo-
bus frat. à capit. inueſt. c. j. & quibus cauſ. feud. amitt. §: fin.
quod feudum propriam naturam habere intelligitur, ut ſu-
prà dixi. Aliud eſt perſonale, & hoc duplici reſpectu: uel,
quia ad recipientis hæredes non tranſit, ut eſt in feudo ha
bitationis, ut probatur in c. feuda habitationum. in capitulo
extraord. uel quia ex neutra parte ad hæredes tranſit, ut
in ſoldata, nempe cùm nobili in paupertatem redacto an-
nua datur prouiſio. c. j. quis dicatur dux. & declaratur per
Rebuffum in d. ſuo tractatu. Et licet Doct. Aluar. & alij no-
minent hoc feudum Soldatæ perſonaliſsimū, per hoc tamē
diuerſa ſpecies conſtitui nō debet, quia magis & minus &c.
ut ſuprà dixi. Hæc feuda perſonalia impropriam naturā ha
bere intelliguntur, de quibus in ultima parte. Quinta di
uiſio: quia aliud eſt eccleſiaſticum, aliud ſeculare. Aluaro-
tus in quinta diuiſione ponit, Petr⁹ Rebuffus in prima; alij
aliter. Eccleſiaſticum dicitur triplici reſpectu, tum quod ab
eccleſia datur, tum quod ab ea recipitur: & tertio quod da-
tur & recipitur à clerico, licet non tanquam ab eccleſia: de
quo infrà in ſexta parte dicetur. Seculare, qđ à ſecularibus

datur & recipitur, de quo feudorum liber maiori ex parte loquetur. Sexta diuiſio. Aliud eſt feudum maſculinũ, quod ad maſculos tantum tranſit, id quod in feudo regulare eſt. Si quidem fœmina in feudo ſuccedere, niſi per pactum hoc exprimatur, non poteſt. §. filia. de ſucceſſ. feud. & qui feud. dare poſ. §. hoc quoque. & tunc fœmininum feudum dicetur, quod infrà in ſexta parte latius elucidabitur. Septima diuiſio. Aliud enim eſt feudum antiquum ſeu paternum, aliud nouum: quæ eſt præcipua feudorum diuiſio. Cæterum antiquum ſeu paternum differenter dicitur. Si quidem feudum quod ab aliquo ex anteceſſoribus acquiſitum eſt, qui communis agnationis ultra quartum gradum origo fuit, antiquum dicitur. Si uero à patre, uel ab aliquo uſque ad quartum gradum, nempe auo, proauo, abauo, attauo proueniat, paternum dicitur, ut declarat Baldus in §. hoc quoque. de ſucceſſ. feud. Prædicta habentur in c. j. de grad. ſucceſſ. de nat. ſucceſſ. feud. gl. c. j. de ſucceſ. feud. in tit. qui feud. dar. poſſ. §. cum uerò. cum multis Doct. conſilijs & concord. per Petrum Rebuff. in iiij. diuiſ. Nouum feudum, quod de nouo acquiſitum fuit: & habet initium in perſona inueſtiti, nec à progenitorum ſucceſsione prouenit. c. j. in tit. quot teſt. ſint neceſſ. Verum de hoc feudorum genere infrà in proxima parte plura tractabimus, unde hic diffundi noluimus. Has ſeptẽ diuiſiones, & non plures, ponere uolui. Siquidem alia diuiſionum membra, per Aluar. & Doct. poſita, partim ad dictas diuiſiones reducimus, partim pro differentijs qualitatum, quæ in feudis reperiuntur, reputamus. Nam maternum feudum, ſecũdum Baldum & Aluar. eiſdem regulis tractatur ſicut feudum antiquũ & paternum. Item quòd feuda aliqua diuiſibilia dicũtur, aliqua idiuiſibilia, uel quòd corporalia ſunt aut incorporalia, qualitates ſunt, quę pro rerum feudalium conditione, feudo accedunt. Paria dicemus ſi in aliquibus feudis iuramentum pręſtatur, in alijs nõ pręſtatur: hoc enim feudi cauſam in ſpecie non diuerſificat. Denique feudum eſſe ligium aut non ligium, hominem uaſallum reſpicit, eũq; obligat, in feudi natura nihil uariat. Similiter feudum in Curte eſſe, uel extra Curtem, qualitas accidentalis eſt, quæ feudũ in ſpecie non diuerſificat: de quo tamen infrà in penultima parte diſſeretur. Sic eſt feudũ annale, ut guardię: & perpetuum, ut alia feuda. Idem & feudũ de

Camera

Camera & Cauena, & ſi quæ aliæ differentiæ per Aluar. & Petr.Rebuff.ponuntur:quia qualitates accidētales ſunt,per quæ feudorum genera diuidi oportere nō putamus. Sic & Iaſ.Inſtit.de act. § ſūt pręterea.diuiſiones Petr.de bell.pert. differentias potius actionū,quàm diuiſiones eſſe putat.Verum de omnibus iſtis qualitatibus quas iam ſuprà enumeraui,infrà in operis mei proceſſu latius dicam.

DE FEVDO PATERNO ET NOVO.
PARS TERTIA.

1 *Paternum feudum dupliciter dicitur.*
2 *Felonia.*
3 *Feudum maternum.*
4 *Feudum quando nouum fiat.*
5 *Emphyteuſis iure feudi conceſſa, iure antiqui feudi cenſetur.*
6 *Epiſcopus non niſi antiqua feuda infeudat.*
7 *Verba enuntiatiua quando operentur.*
8 *Feudum ex longa poſſeſsione paternum præſumitur.*

TERTIA pars,de feudo paterno & nouo : quæ feudorum membra tanquam cognitu præcipua in hanc partem ſepoſuimus,utpote quòd omnium diuiſionum feudalium magis principalis ſit, qua feudum in paternum & nouum diſtinguitur.* Paternum dupliciter dicitur : primo 1 id quod ab uno ex maioribus noſtris,qui communis agnationis caput fuerit, acquiſitum eſt : & illud extento uocabulo paternum dicitur. Propriè autem antiquum nominamus, de quo text. in c. j. §. is uerò. de grad. ſucceſſ. aliâs tit. eſt de ſucceſſ.fratr. & c. j. §. paternum.de nat.ſucceſſio. feud. Secundo dicitur paternum, quod à patre uel ab aliquo aſcendentium uſque ad quartum gradum incluſiuè,obtentum eſt, ut etiam ſuprà diximus, & colligitur ex c. j. §. j. de feud.ſucceſſ.Ex quo uidetur inferri poſſe, quòd ſi in inueſtitura diceretur paternum feudum concedi,tale feudum poſt quartum gradum deſineret:quod tamen non eſt uerū, & eſt contra doctrinas feudales. Attamen ut tollatur dubitatio,conſultum eſt, ut in inueſtitura dicatur paternum ſeu antiquum. In huiuſmodi feudo paterno nō exigitur noua traditio in perſonis deſcedentium ſeu agnatorum, poſt

quàm aſcendētibus ſemel eſt facta traditio.c.j. §.j.de feud. march.fa.d.c.j.§.ſciendum.de feud.cogni.Eſt tamen neceſſaria recognitio & iuramenti fidelitatis præſtatio,ut colligitur ex c.quoniam. de prohib.feud.alie.per Loth. Quæ certe recognitio ſine inueſtitura fieri poſſet.d.§.ſciendum.ſed uſurpatum eſt, ut inueſtitura renouetur, quæ tamen renouatio, feudi naturam non alterat.Bal.in l.fin.ij.col. in prin. C.de ſuis & legit.Denique quamuis in feudo paterno non exigatur noua traditio, cum ſemel ſit anteceſſori facta,ea tamen ſucceſſio ſic continuata non operatur ad poſſeſſorium recuperandæ,licet ad adipiſcendæ operetur. Bald. in Authenticis defuncto.col.ij.C.ad Tertullia.quod etiam infrà in ſexta parte latius deducetur. Verum ſi filius uaſalli à feudo paterno ceciderit, & deinde fiat renouatio,eam renouationem conſtat non impediri,quin feudum antiquum maneat. Quinimò ſi filius refutauerit domino feudum paternum conſentientibus agnatis,& denuò fuerit inueſtitus, tanquam de antiquo uel paterno, agnatis non præiudicabitur,quin paternum maneat.Alex.conſil.ij. col.ij. poſt princ. in quinta parte. qui allegat Bald. in c.j. an agna.&c.& eundem in l.j. C. quando non pet.part. pet. accreſ. cum alijs concordantijs. Hæc uera ſunt, niſi pacta feudi paterni mutentur. Oldrar.conſilio CLXXVIII.& ponam exemplum infrà in nouo feudo. Porrò etiam ſi pater in manus domini feudum refutet,ut filij inueſtiantur, non ceſſabit propterea paternum eſſe,ſi nihil ſecius nouetur.bon.text.in c.j. de uaſallis decrepitæ ætatis Et hæc uera ſunt ſiue feudum ſit antiquum ſiue paternū,niſi iſte uaſallus ſimpliciter renūtiaſſet, nam tūc intereſſet,quia feudi antiqui refutatio agnatis nō noceret.c.j.de eo qui ſin.feud.agn.Secus ſi feudum nouiter per uaſallum fuiſſet quæſitum,quia tunc ſimplex renūtiatio filijs noceret,ut in nouo feudo dicam:& ita limitatur d. c.j.

2 Porrò ſi uaſallus feudū ex * felonia,id eſt,delicto uel perfidia perdiderit,ut infrà in decima parte de amiſ.feud dicem⁹, & dominus eū rurſus culpā remittendo inueſtiuerit,eo caſu quo remittere poterat,tunc feudū remanebit paternū. per gl. in l.quod dicitur.j.de impēſis in reb.dot.fact.Quod notabiliter limita,niſi per ſententiā uaſallus pro delicto fuiſſet cōdēnatus,uel ipſo iure priuatus feudo,ut in crimine leſæ maieſtatis: quia ſi rurſū inueſtiretur delicto recōciliato,

non

non remaneret paternum,niſi Princeps eum ad omnia bona & ad priſtinum ſtatũ reſtituiſſet: quod latè tractāt Aluar. & Præpo.d.c.j.de uaſall.decrepætatis.& Bald. in c.j.§. inſuper.cum gl.de prohib.feud.alie. per Fed. An autẽ culpa uel delictum remitti poſsit.in tit.de amiſſ.feud.dicam. Eſt præterea * feudum maternum dictum,cuius cognitio ex feudi paterni notitia colligitur. Nam id quod primo à fœmina eſt acquiſitum, quæ ſit ex aſcendentibus, & ſit cognationis caput,maternum dicitur.in tit.de benef.fœ. Et propemodũ quæ in feudo paterno dicimus,huc applicari poſſunt. Succeſsionis tamen iura uariant inter utrunq;, ut infrà ſuo loco dicetur. Nouum autem feudum à domino nouiter conceditur.c.j. §.nouam.in tit.quot teſt. ſint neceſſ.c.j. de fratr. de nouo benef.inueſt. de cuius noui feudi ſucceſsione infrà dicetur,quia frater fratri non ſuccedit,nec in eo ius accreſcendi recipitur,quod infrà latius tractabo.Item &* nouum feudum fit,quoties feudum paternum, mutatis pactis renouatur,ſecundũ And.de Iſer.d.c.j.de uaſal.decrepit.ętat. Præpo.in prælud.feud.in vj.diuiſ.ad fi.Veluti ſi (cauſa exẽpli)feuda recta,id eſt, maſculina dominus ad fœminas detorſerit uel extendat,tunc in fœminis nouũ dicetur. Et hoc in practica defendimus,& ita obtinuiſſemus, ſi nõ alia obſtitiſſent.Et incipiet tale feudum in filiis fœminarum, & in deſcendentium cognatione,maternum nominari. Non tamen eſt prætereundũ,quòd * cum emphyteuſi & feudis ma gna ſit affinitas, ſi dominus emphyteuſim antiquam,nouiter iure feudi concedat.licet qualitas mutetur,iudicandum tamen eſt potiùs iure antiqui feudi quàm noui,ut ita qualitas antiquitatis quæ in emphyteuſi fuerat, ipſi feudo cõmunicetur,quod maxime procedit quo ad iura accreſcendi:& ita eleganter conſuluit Decius conſil.iiij.per tot.quod notabis,ſi uerum eſt,quia Doct.non tangunt.Item ſi pater nouum feudum ſimpliciter refutaſſet,præiudicaretur filiis.Præpoſ.poſt gloſ.in d.c.j.de uaſal.decrep.ætafa.l.j.§. uidendũ. de ſucceſſ.edict. Nec obſtat quòd feudũ nouum poſt mortem patris in perſona filiorum dicetur paternum.Præpo.d. c.j. quia ius iſtud paterni feudi, patre uiuente, filiis adhuc non eſt quæſitum.Fit etiam ex antiquo nouum feudũ ſi dominus conſentientibus agnatis, uaſallum tãquam de nouo feudo inueſtiat.c.j.in fi.an ang.uel fil.&c. Idem ſi cõſentien

tibus

Margin numbers: 3 (beside "terea * feudum maternum"), 4 (beside "creſcendi recipitur"), 5 (beside "men eſt prætereundũ").

tibus agnatis, uaſallus refutet, ut alij ſimpliciter inueſtiantur. Præpoſ.d.c.j.de uaſal.decrep.ætat. Sed quibuſdam agnatis conſentientibus, quibuſdam uerò non, illis non præiudicatur qui non conſenſerunt, ut Præpo.ibidem. Eodem iure utimur ſi agnatus ius ſuum feudale, ut uaſallus tanquam de
5 nouo feudo inueſtiatur, refutet, quia tunc nouum erit, refutans omnino exculuditur. Secus ſi cũ modo, & nõ ſimpliciter refutauerit.c.j. & ibi Aluar.in princ. de eo qui fin.fec. agn.quod poſtea in ſucceſsionib.latius dicemus. Nec te la-
6 teat, quod cum * epiſcopus & eccleſia non poſsint infeudare niſi antiqua, d.c.ij.de feud. & ſuo loco dicetur, certè non crederetur Epiſcopo uel Abbati, ſi infeudaret rem eccleſiæ, & in inueſtitura narraret eſſe feudum antiquum: quia præſumeretur hæc enuntiatio facta in fraudem. propter prohibitam infeudationem. arg.l. qui teſtamentum. de probat.l.
7 cum quis decedens.§. Titia. de leg. iij. Et * uerba enuntiatiua non probãt inter eos qui diſponere non poſſunt. bon. text. in l.ſi.forte.de caſtr.pecul. Nec prodeſſet ſi etiam cum capitulo Epiſcopus ſuper feudo enuntiaret. l. iubemus.in princ.ib. Nec ſi omnes cum Epiſcopo.C.de ſacr.ſan.eccle.c.j. de reb.eccle.non alie.libr.vj.Bar.in Authen. hoc ius porrectum.C.de ſacr.ſan.eccle.licet Bal. in prælud. & Cyn. in d. Authen. hoc ius porectum. hoc ultimo caſu contrarium ſentiant, ſequentes glo.ibi, & gloſ.j.in c.cum quibuſdam. de fideiuſſor. Sed certe iſtę gl. loquũtur de mutuo quod per Epiſcopum & capitulum contrahi poteſt, non in alienatione rerum. Limitantur tamen prædicta notabiliter, niſi fidem uerbis daret uetuſtas, ſcilicet literarum, quia forte in inſtrumẽtis uel literis antiqs ita enũtiaretur, quia tũc propter antiquitatem eis creditur, quaſi præſumãtur omnia ſolenniter acta. arg.l.ſi filius.C.de petit.hęred.Cyn.& Bal.in l.emancipatis.C.de fid. inſtr.& not.in c.ſi Papa.de priuil.lib.vj.Ioan.And.in c.Albericus. de teſti.cum alijs concord.per Præpo.in vj.diuiſ.pręlud. In regib.tamẽ & alijs ſecularibus qui liberè infeudare poſſunt, dicta uerba enuntiatiua indiſtinctè fidẽ facerent, etiam ſi eſſet noua inueſtitura: unde cũ concederetur iure actiqui feudi, aſſumeret iſtas qualitates. Prępo.allegat l.quicunq; deſertam.C.de om.agro deſert.lib.x. & Iacob.Ardiſon.in ſua Sũma, de pat.& nouo feud.Bald.in d.c.j.an agn.uel fil. Aluar.d.c.j.de uaſal.decrep.ętat.cũ alijs.

con

concord.hic per Præpoſ.Dn.Franc.Curt.in prælud. feud.in viij.diuiſ.hanc rem per iij.uel iuj.col.peritè & fundamentaliter tractat,quem omiſi,ne libellus meus in caput creſceret.Hoc tamen non eſt prætereundum,quòd neutro ex litigantibus poſsidente,feudum potius paternum quàm nouũ præſumitur.ita uult text.in c.j. de grad.ſuc.uerſi.ſi uerò dominus.& ibi Aluar.& Præpo.niſi pro altera parte eſſet maior præſumptio,quod boni iudicis officio eſt committendum.text.& gl.d.c.j.Et ſic defendi poteſt id quod conſuluit Signor.conſi.x.ad fi.qui tenet,feudum eſſe antiquum, non præſumi,niſi probetur.Hoc tamẽ ſatis expeditum eſt, quòd propter antiquitatem poſſeſsionis feudum paternum eſſe 8 præſumitur,ut tenuit Alexand.conſi.xv.col.ij. uel iij.ad fin. qui alleg.d.c,j.& Bal.in c.j.ſi de feud.controuerſia fuerit inter do,& agn.fac.Præpoſ.in prælud.feud.in ſexta diuiſione. In præmiſsis pulchrum dubium inſurgit. Nobilis habens bona propria (quæ dicuntur allodialia, in tit.Allod.) facit ea feudalia,offerens in manum principis uel prælati, & ab eodem in feudum recognoſcens,id quod uidimus in perſona Baronis,qui magnam patrimonii ſui partem Epiſcopo obtulit,& ab eo in feudum recognouit,an cenſeatur iure noui uel antiqui feudi?Credimus eſſe nouum feudum, niſi per inueſtituram aliter prouideatur, ſcilicet quòd iure antiqui feudi ea bona concedantur. Quare cautela eſt ut in inueſtitura nil negligatur,aliàs frater fratri non ſuccederet.Poſſent & nonnulla alia de paterno & nouo feudo tractari,quæ tamen in ſequentibus ſæpe occurrent: hic enim generaliter tantùm huiuſmodi feudorum conditiones docere uoluimus.

QVAE RES IN FEVDVM DARI POSSINT, PARS QVARTA.

1 *Commerciales tantùm res infeudantur.*
2 *Res ſoli in feudum dari poſſunt.*
3 *Piſces cuſtodiæ cauſa fluuio impoſiti non ſunt res ſoli.*
4 *Res ſolo cohærentes in feudum dantur.*
5 *Superficies infeudari poteſt.*
6 *Res inter immobilia computatæ in feudum dari poſſunt.*
7 *Camera quid.*
8 *Cauena quid.*
9 *Annui reditus quicunque in feudum concedi poſſunt.*

Pen

10 *Penſio merè perſonalis in feudum concedi non poteſt.*
11 *Nomina an & quando in feudum concedantur.*
12 *Prouentus illicitus non licitè in feudum conceditur.*
13 *Scholder, turpiter in feudum datur.*
14 *Panes ciuiles in feudum dari poßunt.*
15 *Teßera frumentaria in feudum data.*
16 *Sportula.*
17 *Panes hebdomadarij Canonicorum.*
18 *Reditus ſigillorum epiſcopalium, pedagogiorum, teloneorum, uectigalium, an in feudum dentur.*
19 *Fructus rei cuiuſque in feudum concedi poßunt.*
20 *Incorporalia iura in feudum dari poßunt.*
21 *Mobilia quia uſu conſumuntur, in feudum non dantur.*
22 *Iuramentum fidelitatis in feudo rei mobilis præſtitũ an teneat.*
23 *Spriritualia non conceduntur in feudum.*
24 *Decimæ an in feudum dentur.*
25 *Decimæ laicales ad eccleſiam reuerſæ, an iterum per prælatum infeudari poßint.*
26 *Decimæ laico per laicum infeudari non debent.*

IN quarta parte, quæ res in feudum dari poſsint, ante omnia præfamur, nobis non eſſe ſermonem de rebus quæ non ſunt in commercio, ut ſunt res ſacræ, religioſæ, atque publicis uſibus dicatæ. Iſtas enim res in feudum dari non poſſe nemo ignorat. Et porrò ab hoc tractatu ſecludim⁹ res quæ alienari prohibentur: ſiue lege, ut prodigo, pupillo, furioſo, qb⁹ bonorũ adminiſtratio interdicitur: ſiue ſtatuto, ut quod nemo alienaret extraneis, non ciuibus: ſiue à teſtatore, ut in l. filiusfam. §. diui. & ibi doct. de leg. j. Nam quæ alienari non poſſunt, cęteris paribus, nec infeudari poſſunt. c. j. §. ſed etiam res. in ti. per quos fiāt inueſt. Verùm licet feuda alienari prohibeantur, ſubinfeudari tamen poſſunt, ut infrà
1 dicetur.* Res itaque priuatas, commerciales, libero noſtro dominio ſubiectas, in hac parte intelligimus. Quę tamē res in quadruplici ſunt differentia: quædā ſunt ſoli, id eſt terrę, l. ſolum. de rei uen. quędam ſolo cohęrentes, quędā quæ inter immobilia computantur, & quædā res mobiles.* Res ſo-
2 li. id eſt, immobiles, ut fundus, caſtrum, territorium, in feudum dari poſſunt, ut in tit. de feud. cogni. §. ſciendum. in fi. Et intelligas rem ſoli cum fructibus, ſiue creſcant, ſiue cũ re cognoſcantur aut propagentur: unde lacu, ſtagno, fluuio, pi-

ſcina

ſcina in feudum datis, ueniũt piſces tãquam fructus cognati: de quo dubitari nõ cõueniet, licet Claud. allegãdo quendam Bertrand. in eo ſe diffundat. De *piſcibus autem custodiæ cauſa in fluuium poſitis non eſſe diſceptandũ ratio ipſa ſuadet, cùm cognitũ ſit eos non eſſe res ſoli. Secundo, 3
*res quæ ſolo cohærent in feudum dantur. d. §. ſciendũ. ad fi. & gl. ibi de fructib. pẽdentibus exemplificat, quod & Doc. 4
cõmuniter ſequuntur, quia pars feudi eſſe cenſentur. l. fructus, de rei uend. Alii uaria exẽpla adferunt. Aluar. intelligit domos & ędificia quę ſolo cohærẽt, quę aliquãdo cum area in feudum dantur. fa. Inſt. de rer. diuiſ. §. cùm in ſuo. & pro hoc Claud. allegat Iac. de Ardiſ. in ſua Summa, & Bald. in d. §. ſciẽdum. Potes etiã intelligere de ædificio quod ſine area, ſine ſolo in feudũ concedi poteſt, ut eſt *ſuperficies: de 5
quo Bal. Aluar. in ti. hic finit. lex. §. ſi uaſallus. Et dicit Claud. quòd ſolũ poſſet uno iure concedi, & ſuperficies alio, ita tamen quòd directũ dominium apud dominũ ſoli permaneat, & utile dominiũ apud eum cui ſuperficies conceditur. allegat Bar. in l. j. §. j. de ſuperfic. Tertiò * in feudum dari poſ 6
ſunt res quas inter immobilia cõputamus. d. c. j. ad fi. de feu. cogni. ubi tex. exẽplum de penſionibus, quę ex Camera ſiue Cauena dantur, ponit. * Camera eſt locus in quem theſau- 7
rus recolligitur. *Cauena, in quo frumentũ, uinũ, oleum, & 8
huiuſmodi cætera reſeruãtur. ita intelligit Aluar. in d. §. ſciendum. Cæterùm de eo feudo infrà in ultima parte plenius dicetur. Denique in quocunque *annuo redditu feudum cõ 9
ſiſtere poteſt, quia annui reditus cõputãtur inter immobilia. in Clem. exiui de paradiſo. §. cumque annui reditus. de uerb. ſig. Et hoc maximè procedit, ſi ab re mobili penſio ſoluatur, ſecundùm Baldum in d. §. ſciendum. ut ſic reditus ſit quiddam reale uel mixtum. Adde etiam quòd quilibet annuus reditus, etiam ſi in re immobili non conſtituatur, in feudum dari poteſt, dummodo iſti reditus ab aliqua negotiatione uel ab aliquo loco commercii ſoluantur. Vt, ſi ad menſam numularii pecuniam pro quæſtu poneres, hunc quæſtum in feudum dare poteſt. Idem ſi ad ſocietatem pro lucro & dãno pecuniã ponas, & in cæteris id genus. quia ea penſio, licet ex immobili re nõ procedat, in aliquo tamen commerciali quod immobilis rei uicem prȩſtet, fundantur. De dictis prouẽtibus loquitur Andreas de Iſer. ſed non ita

claré

clarè.c.j.in princ.ſi de feud. uaſal.ab aliq. interpell. Cæte-
10 rum ſi * penſio eſſet merè perſonalis,feudum in ea conſti-
tui non poſſet rectè,ſicut nec in debito pecuniario, arg.gl.
in d. c. j.& hoc uidentur ſentire Bald. Aluar. Præpoſ. in d.
§.ſciendum.& notatur in tit.quis dicatur dux aut march.c.
j. ad fi. Ex quibus facile conſtat id quod controuertit glo.
11 in d.§.ſciendum.de actionibus * nominum, id eſt, debito-
rum, an feudum in eis cōſiſtit: quia ſi actio ſit ſuper debito
reali aut mixto, tunc feudum in eo recipitur:ſed ſi eſſet ſu-
per pecuniarijs debitis aut rebus mobilibus, feudum non
conſiſteret. Vnde decem floreni mihi debiti, in feudum cō
cedi non poſſent,ut quolibet anno unus ſoluatur. fac. d. c.
j.quis ſit dux,march.&c.& Claud.latius in prelud.ſuis.In prę
12 dictis diligenter aduerte, quòd * prouentus ex quæſtu ſeu
negotiatione illicita,non poſſet in feudum dari; ut,ſi ex
menſa euidenter uſuraria feudum conſtitueretur; quod &
Petr.Rebuff.in tractatu ſuo feudali,in princ.attigit,dum de
ſeruitijs inhoneſtis loquitur.allegat l.ſi remunerandi. §.rei
turpis.& l.ſi mandauero. §.qui eidem.ff.mand.cum ſim.Ita
que quòd quidam Prelati feudum conſtituerūt ex quæſtu
13 luſorio,uulgò * Scholder,& turpe eſt, & abominabile, nec
14 ullo pacto ferendum.Porrò & * panes ciuiles in feudū dari
poſſunt,de quibus panibus gloſ.in d.§.ſciēdum.arg.l. fin.§.
preterea.C.de iur.dot.ubi panes ciuiles in dotē dari poſſūt.
Sunt autem panes ciuiles qui certo tēpore annuatim daban
15 tur his qui * teſſeram frumentariam habebant,id eſt,ſignū,
quo oſtenſo panes uel frumēta dabantur: quæ etiam nomi
nantur annonę ciuiles.l.iubemus nulli.poſt princ.C.de ſacr.
ſan.eccleſ.ubi annonę ciuiles eccleſijs debitę,alienari prohi
bentur. Apud poëtas,& præcipuè Iuuenalem, huiuſmodi lar
16 gitiones * ſportulę nominātur.Deniq; ſub annonæ uocabu
lo omnem penum eſculentum intelligas,ut ex Cicerone in
lib.Diuinat.colligitur:& quòd in huiuſmodi annonis ciuili
bus quæſtus ſit,text.eſt in l.unica.§. ſimiliq; modo.C.de rei
uxor.act.Huiuſmodi ergo prouentus panum annonarum ci
uilium,in feudum locari poterant.Sed & teſſeram frumēta
riam,ut dixi,eodem iure cenſemus,qua ciues Romani fru-
mentum demēſum certis annuis temporibus accipiebāt.de
17 quo text.in l.& ſi ſuſceperit.de iudi.Hodie habētur* panes
hebdomadarij īter Canonicos diſtribuēdi,ſed propter quo
tidia

tidianam neceſsitatem, nõ credo in feudũ dari poſſe.Præ
dictis conſequens eſt, quòd* reditus qui ex Epiſcopalium 18
ſigillorũ quæſtu(ſi ſaltem is quæſtus cõmendabilis ſit, qđ
tamen non firmamus)præſtarentur,in feudum cõcedi poſ
ſent.Ita prouẽtus ex uectigalibus,ex pedagiis, & teloneis,
in feudũ dantur.Aluar.in d.§.ſciendum.Nec obſtat ſi ꝑten
deretur,in huiuſmodi reditibus,quia non conſiſtunt in re
immobili,non eſſe directum dominiũ,ſeparatum ab utili,
quod uidetur neceſſarium.§.ſi.quibus cauſ.feud.amit.quia
actio directa quam dominus habet,eſt ipſi domino loco di
recti dominii. Et utilis actio quam uaſallus habet, eſt loco
utilis dominii.Innoc.Ioan.And.in c.querelam.de elect.cũ
aliis hic allegatis per Claud.Et in ſumma* ex quacunq; re 19
fructus ſiue mẽſtruo ſiue bimeſtri tẽpore,aut annuatim pro
ueniat,eam rem in feudũ cõcedere licet: ut ſunt iura piſcã
di,ius uenandi,ius cędẽdi lapidẽ:& cætera ſimilia,de qui-
bus in l.diuortio.§.ſi fundum.§.quod in anno.§.quod in ſe
mẽtem.ff.ſol.mat,ita tamen quòd in perpetuum uęl tẽpore
indeterminato concedantur.Nam indeterminata habẽtur
pro perpetuis.l.iuriſperitos.in princ.de excuſ.tut. Ita And.
de Iſer.in d.§.ſciendum.Bart.in l.de pupillo.§. ſi quis ipſi.
uer.tertio quæro.de op.no.nũt.Nec refert,iſte annuus pro
uentus ſit uniformis uel difformis , ut fortaſſe uno anno
frumentũ,altero uinum uel quicquã aliud pendatur. Bald.
in d.§.ſciendum.Sufficit enim id quod petitur tẽporis in-
teruallis annuatim ſolui.His cõſequẽs eſt quòd iuriſdictio
nes,& alia*iura incorporalia,ſi aliàs nihil ſit impedimẽti, 20
& per patientiã traditio fiat,in feudum conceduntur. arg.
l.iiij.§.dare. de uſufruct.Caſtro itaq; uel territorio in feu-
dum cõceſſo,in dubio uenit iuriſdictio. Præpoſ. c.j.§.itẽ ſi
quis.in tit.quib.mod.feud.amit.fa.l. pupillus.§. territoriũ.
de uer.ſig.Quarto ſunt*res mobiles,quæ in feudũ non dã 21
tur,ut d.§.ſciendum.à cõtrario ſenſu.glo.no.in c.j. ſi uaſal.
ab aliq.de feud.interpel.Nam directũ dominiũ apud domi
num,ut dixi,remanere debet,quod nõ eſt in mobilibus.Itẽ
iſtæ res aut uſu conſumuntur,& tunc feudũ interiret : aut ſi
ſeruarentur,nullam utilitatem præſtarent.ita And.de Iſer.
in d.§.ſciendũ.Ideo tales res dicuntur,quæ ſeruando ſerua
ri nõ poſſunt.toto tit.ff.de uſufruct.ear.rer.quæ uſu conſu.
ut eſt pecunia,q̃ eſt ad uſum deſtinata.Sic de cęteris mobili

 bus

bus. Nec cautio quę in talibus rebus pręſtatur ſufficeret. de qua Inſtit. de uſufruct. §. cōſtituitur. quia iſta cautio nō tolleret rationes ſuperiores. And. de Iſer. d. c. j. ſi uaſall. ab alie. de feu. interpel. fuer. licet Iaco. Ardiſ. in ſua ſumma cotra-
22 rium tenere allegetur. ſed prædicta ſunt ueriora* Iuramētū tamē fidelitatis ſi præſtaretur, conceſſa in feudum re mobili, hoc teneret, non in uim feudi, ſed ut contractus innominatus, ſecūdū Claud. ſcilicet quòd hoc iuramentū ſine ſalutis æternæ interitu ſeruari poſſet. And. tamē de Iſer. d. c. j. ſi uaſal. ab ali. per fortes rationes tenet, dictum iuramentum nō ualere; cuius opinio mihi uerior uidetur. Prædicta quæ de rebus mobilibus dixi, fallūt, niſi res mobiles eſſent apud tertium, qui redderet reditum, uelut ex quæſtu & negotiatione honeſta, ut per And. de Iſer. loco pallegato, & ſuprà dixi de nummulariis & ſocietate. Inferimus ex pdictis, quòd ſi feudo mihi dato, per tertiū emcto, dominus pecuniā pro feudo ſolueret, ad quod tenetur, d. c. j. ea pecunia nō erit loco feudi, ſed emēda eſt res aliqua immobilis, quæ in feudū recognoſcatur. glo. & Doct. in d. c. j. ſi uaſal. de feud. Noue-
23 ris tandē, licet* ſpiritualia in feudū nō concedantur, *deci-
24 mæ tamē concedi poſſunt, hæ tantūmodo quas laici ante Cōcilium Lateranen. ab eccleſia habuerūt. c. cū apoſtolica. de his quæ ſi. à præl. ſine conſ. Capit. Et pręſumuntur ante Conciliū Lateran. in feudū conceſſæ, ſi eius initii nō ſit memoria. Io. And. in d. c. cum apoſtolica. ut eū allegat Claud.
25 Alex. conſi. vj. in j. uolum.* Quid autem, ſi huiuſmodi decimæ ad eccleſiā reuerſæ ſint, an prelatus iterum poſsit laico infeudare, cùm eccleſia de nouo infeudare non poſsit? ca. ij. de feud. Res eſt multum ambigua inter Doct. Io. And. in c. prohibemus. & ibi. Abb. de decim. tenent nō poſſe: quod & Hoſt. in ſua Summa, in tit. de feud. §. quis uidetur tenere, ut eū allegat Claud. Contrariū uoluit Card. in c. ij. de feud. & ibi Imol. & quidā alii, ut eos Claud. allegat. Ego puto opinionē Io. And. eſſe ueriorē, & pro ea conſulere: quia decimæ ad eccleſiam reuerſæ, nihil ab aliis decimis differūt, cùm res ad ſuā naturā facile reuertātur. l. ſi unus. §. quod &
26 in ſpecie. de pact. Vnde* ſicut nec aliæ decimæ laico in feudum dari poſſent, ita & hæ prohibētur. Quid autē ſi laicus decimas quas poſsidet, alteri laico infeudet? Dic, indubitatum eſſe, quòd non poſsit, etiā ſi ante Conciliū habuiſſet.

d. c.

d.c.cum apoſtolica.c.quamuis.c.ad hoc.de deci.quod malè ſeruatur in Germania noſtra, dũ principes ſeculares laicis & frequẽter nobilib⁹ decimas infeudare ſoleãt: niſi forſaſſe us⁹ uetuſt⁹ eos excuſet, in quo me ad canoniſt. refero.

QVI FEVDVM DARE VEL ACCIPERE POSSINT, PARS QVINTA.

1 *Romanus princeps ſolus feuda dignitatũ & regalia confert.*
2 *Capitanei regni.*
3 *Duces, Marchiones, & Comites, uaſalli dignitatum.*
4 *Rex in ſuo regno regales dignitates confert.*
5 *Rex, quia regnũ ad hæredes tranſmittit, plus iuris in regno habet, quàm Imperator in imperio.*
6 *Dux unde originẽ ſumpſerit.*
7 *Comes unde originẽ habeat.* 8 *Marchio unde dictus.*
9 *Bonifacius Amerbachius de origine Marchionũ ad Dn. Zaſiũ.*
10 *Marcgraphiorum origo.*
11 *Rex, duces, marchiones, & comites creare poteſt, & eis dignitates eis conferre.*
12 *Regalia principi reſeruata, an, quomodo, & per quẽ in feudum concedantur.*
13 *Regalia communia quæ.* 14 *Regalia potiora quæ.*
15 *Imperator in imperij præiudiciũ feudum concedere non poteſt.*
16 *Feudo ab Imperatore duobus diuerſo tẽpore cõceſſo, quid iuris.*
17 *Princeps contractibus ſuis obligatur.*
18 *Feuda maiora regalem dignitatem non habentia.*
19 *Capitanei etiã ſũt, q̃ maiora feuda dignitatẽ nõ habẽtia habẽt.*
20 *Duces, Marchiones, & Comites, feuda cõcedere poſſunt, quorũ uaſalli Valuaſores dicuntur, & Barrones.*
21 *Valuaſores maiores,*
22 *Valuaſores minores.* & num. 27
23 *Capitanei ualuaſores minores.* 24 *Capitanei triplices.*
25 *Feuda regalia.* 26 *Feuda non regalia.*
28 *Valuaſini ualuaſorum minorum uaſalli.*
29 *Feudorum gradus quatuor.*
30 *Priuati, Principes effecti.*
31 *Laici bonorum adminiſtrationem habentes, antiquũ feudum renouare, & propria bona in feudum concedere poſſunt.*
32 *Mortis articulus quomodo contrahentes impediat.*
33 *Fœmina etiam feudum dare poteſt.*
34 *Fœmina inter uaſallos ſuos iuriſdictionem habet.*

35 *Fœmina genus auariſſimum.*
36 *Minor quid, & quomodo infeudet.*
37 *Pupillus, quibus & quomodo feudum concedere poſſit.*
38 *Minor curatorē habēs, q pupillo æquiparatur quomodo feudū det.*
39 *Pupillus & minor ſine curatoris autoritate feudum concedens, uaſallo non obligatur.*
40 *Adminiſtratores quomodo alieno nomine feuda concedant.*
41 *Procurator quomodo feudum concedat.*
42 *Eccleſiaſtica perſona qua, & quomodo infeudent.*
43 *Præpoſitus quomodo feudum concedat.*
44 *Papa cum omni prælatura eccleſiaſtica concurrens, quomodo feuda concedat.*
45 *Suſpecti prodigalitatis quomodo feudum dent.*
46 *Legatus à latere quomodo feuda ſuæ prouinciæ conferat.*
47 *Prælati eccleſiarum quomodo feuda dent.*
48 *Capitulum prælato carens ipſum infeudat.*
49 *Abbatiſſa quomodo feudum det.*
50 *Feudum quando de eccleſiæ menſa eſſe dicatur.*
51 *Feuda infeudari ſolita, etiam ſi ad eccleſiam reuerſa ſint, infeudari tamen quibuſcunq; etiam perſonis poſſunt.*
52 *Res quando feudabilis dicatur.*
53 *Prælatus inſolitum infeudare non poteſt.*
54 *Papa rem non feudabilem infeudare poteſt.*
55 *Prælatus propria bona in feudum concedere poteſt.*
56 *Tyrannis tyrannide eludenda.*
57 *Solēnitates ī alienatiōe rerū eccleſiæ neceſſariæ nō sūt negligēda.*
58 *Neceſſitas excuſat, atq; illicitum licitum facit.*
59 *Feuda ob inopiam domini retinentur.*
60 *Inueſtitura antiqua ſeruanda.*
61 *Concedens feudū per alium poſſeſſum, ſi moriatur ante feudum, non ualet conceſſio.*
62 *Seruus feudi capax eſt.*
63 *Seruus à domino de feudo inueſtitus liber efficitur.*
64 *Monachus de feudo inueſtitus monaſterio acquirit.*
65 *Fœmina feudum accipere poteſt.*
66 *Pupillus, furioſus, mente captus, minor, quomodo feudum accipiant, & fidelitatem præſtent.*
67 *Adoptiuus & Arrogatus feudum patrum ſuorū non recipiunt.*
68 *Ruſticus à Principe Romano inueſtitus, quando nobilis fiat.*
69 *Feudum nobile ignobili per errorem conceſſum non nobilitat.*

70 Pactum de non ſuccedendo in feudis, ualet.
71 Clericus an feudum poſſit accipere.
72 Clericus qualis eſſe debeat. ex D. Hieronymo.
73 Papa & Imper. ab inferioribus feuda accipiunt.
74 Papa plumbeos pedes habet.

QVINTAM partẽ principalẽ aggredimur, quæ in duo
capita diſtinguit. Primo qui feudũ dare: ſecundo qui
accipere poſsint. Primũ caput ſyluam tractãdi haberet, ſed
nos breuiter abſoluem⁹. Et cõſtat, quòd ſolus* princeps Ro 1
manus feuda regalia, feuda dignitatũ, ut ſunt Ducatus, Mar
chionatus, Comitatus, cõfert c.j. in tit. de feud. March.* Va- 2
ſalli autem huiuſmodi dignitatum ſunt Duces, Marchio-
nes, Comites. c.j. qui ſit dux. Et illi ſecundùm feudalia pla-
cita,* Capitanei regni propriè nominantur. Aluar. c.j. §. fin. 3
capitanei. de feud. nã. Et dicit Bal. in d.c.j. de Feud. March.
quòd Papa talium dignitatum conceſsionẽ uſurpet in quã
tum poteſt: quod Aluar. ſequitur. Et licet Imperatori ſit ea
poteſtas, Duces, Comites &c. inueſtiẽdi, uerũ tamẽ eſt quẽ
libet* regẽ in ſuo regno, dignitates huiuſmodi regales cõ 4
ferre poſſe, ut loco prędicto uoluit Aluar. qui allegat vj. q.
iij. c. ſcitote. Siquidem* rex in regno plus iuris habet, quàm
Imperator in imperio. Ille enim regnum ad hæredes pro- 5
prios trãſmittit, huic uerò in imperio nõ niſi electione ſuc
ceditur: ut in c. per uenerabilẽ. de ele. And. de Iſer. c.j. in tit.
qui feud. da. poſ. ad quod etiã nomẽ alludit: nã regales nũ
cupari ſolẽt dignitates. d.c.j. de feu. March. Quis autẽ dica
tur Dux, quis Comes, quis Marchio, in c.j. in ti. quis dicatur
dux. à poſteriori docetur. Nos* ducis originẽ ab exercitus 6
Romani ducibus emanaſſe putamus, quos ab Roma. impe
rii principibus, territoriis donatos eſſe ueriſimile eſt, ut ta
men ab eis recognoſcant.* Comitũ originẽ in doctoribus
nõ inuenim⁹, ſed noueris eã dignitatẽ uetuſtiſsimã eſſe. Nã 7
Cor. Tacitus in libel. de Germania, ſcribit, apud priſcos uſu
fuiſſe receptũ, ut cuilibet Principi ſeu duci exercitus duo-
cim comites aſsignarẽtur: ideo dictos, quia comitarẽtur
eos, & à ducũ latere non diſceſſerint. Comitũ itaq; originẽ
Germanis moribus ortã eſſe, dictus receptiſsimus autor te
ſtis eſt. Quapropter quòd in duodecim libris Codicis ali-
qui tit. de Comitibus largitionũ &c. inſcribũtur, uſurpatio
nẽ Imperatoris ex Germanorũ ritibus ſumptã credo. De* 8

Marchione nihil compertũ eſt, niſi quòd Gotthicũ uocabu
lum putamus, text. tamen in d.c.j. quis ſit dux. marchiã bar
bara interpretatione deſcribit, cuius barbariẽ Alua. auget.
9 Ego tranſeunda putaueram, niſi celeberrimus uir* D. Boni-
facius Amerbachius commonuiſſet, & ut eſt uir multæ le-
ctionis & inter paucos numerandus, originẽ Marchionum
per hiſtorias & iura ciuilia declaraſſet. Is in ſuis literis ad
me datis, ſic in effectu ſcribit: Videtur mihi clariſs. Zaſi (ꝙ
bona tua pace dictũ uelim) huiuſmodi Marchionũ, ſiue (ut
10 nos appellam⁹) *Marcgraphiorũ origo in limitaneos ꝓpo
ſitos, ſiue Duces referẽda: Marcgraphii dicti, ꝙ limitibus,
quos uulgo Marcken appellamus, graphii, id eſt, præpoſiti
fuerũt. Nã nõ ignoras ex Lampridio, Vopiſco, & cæteris, &
ex l. in nomine domini. C. de præfec. præto. Afri. Romanos
olim limites imperii ſtatuiſſe, in quib⁹ aduerſus barbaros,
hoc eſt, hoſtes, uel eos qui Romano imperio nõ parebant,
excubias habebãt: quorũ milites quòd in limitibus milita-
rent, limitaneos appellarũt. Inde & limitanei fundi & limi
trophi. l. j. l. agros. ubi Alciatus noſter adnotauit. C. de feu.
limitro, lib. xj. Hi porrò milites, ſuos quoq; duces habuere,
quos Imperator limitaneos ꝓpoſitos uocat, in l. uiros ſpe-
ctabiles. C. de diuer. offic. & appari. lib. xij. Proinde huiuſ-
modi præpoſitis limitũ magnã in prouinciis atq; adeò in
limitibus ꝑmanendi ab Imperatoribus datã occaſionẽ, uel
unico Lãpridii loco in Alexandro Seuero edocemur, qui
ſic habet: Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis duci
bus & militibus cõceſsit, ita ut eorũ eſſent, ſi hæredes eorũ
militarẽt, nec unquã ad priuatos pertinerẽt: dicẽs eos atten
tius militaturos, ſi etiã ſua rura defenderent. Addidit ſane
his & animalia, & ſeruos, ut poſſent colere qđ acceperant,
ne per inopiã hominũ uel per ſenectutẽ poſsidẽtiũ deſere
rent rura uicina barbariæ, quod turpiſsimũ ille ducebat &c.
Hactenus uerba Bonifacii Amerbacchii: ex quibus ſatis pa
tet, Marcgraphios uel Marchiones olim non fuiſſe alios,
quàm limitũ ꝓpoſitos: quòd ſi quis attẽtius cõſideret, faci-
lè hoc in Marchionibus Badenſ. & Rœtelẽ, quo ad Rheni
11 cuſtodiã, colliget. Poteſt porrò quilibet* rex uel monarcha
Duces creare, Marchiones & Comites, eiſq; tales infeuda
re dignitates. Aluar. d.c.j. quis ſit dux. d.c.j. de feu. March. &
c.j. in prin. in uerb. regni. qui feud. dar. poſ. Itẽ & princeps

Roma

Roman⁹ uel alius rex, regalia Principi reſeruata in feudũ cõcedere poteſt. Quæ autẽ ſint regalia, habes c. j. quæ ſint regalia. In generali tamẽ cõceſsione, ſiue meri & mixti imperii, ſiue per quæcunq; alia uerba, nõ uenirẽt cętera regalia, niſi motu proprio, uel certa ſciẽtia exprimerẽtur. Præp. d.c.j. quę ſint regalia. Bal. in l. ij. circa vj. col. C. de ſeru. & aq. cũ ſi. Quam doctrinã limitabis primo: ſi aliqua ex regalib⁹ eſſent expreſſa, & poſtea uerba generalia ſequerẽtur: ut ſi diceret Princeps, Cõcedo tibi telonea, uectigalia, & quæcunq; alia, iam cętera regalia uenirẽt. ita Claud. in ſua Summula, qui allegat Felin. in c. quæ in eccleſia. de conſtit. per c. qui ad agendũ. de procur. lib. vj. Secũdo, ſi Princeps qui uerbis generalibus utitur in loco cõceſſo, nihil niſi regalia haberet, tũc per indultũ ſuũ omnia regalia ex ſermonis neceſsitate uenirẽt: ita Raph. conſ. clxij. per l. fundus qui locatus. ff. de fund. inſtr. qui eſt tex. elegãs ad hoc. Claud. allegat Felin. c. j. v. col. de reſcrip. Tertio, ſi propter onus adiunctũ ſumeretur cõiectura, utpote ꝙ hoc onus ſine regalibus expediri cõmodè nõ poſſet: ut ſi Comiti facultas teſſeram publicæ ſecuritatis, id eſt, ſaluũ cõductũ pręſtãdi daret; hic concedẽs telonea, uectigalia adiungere uoluiſſe pręſumitur. Claud. allegat l. Proculus. & ibi Bal. de uſufruct. & l. deniq;. §. interdũ. de peculio leg. cum cõcordantiis. Quarto* ſi 12
illuſtri pſonę dignitatũ cõceſsio fieret: ut ſi rex cognato ſuo Comitatũ concederet, tunc regalia trãſirẽt. Vnde cũ Marchiones eorum territoria diuidunt, & fratri hunc Comitatum uel aliũ aſsignant, iam & regalia tranſeunt. Bart. in c. per tranſlationẽ. de off. deleg. pro hoc allegat l. forma. C. de præfect. pręto. l. nõ ambigitur. de ll. Felin. in c. cauſam. ij. col. de reſcript. Prædicta (cũ dixi in dubio uenire regalia) intellige de* communibus regalibus, quæ facilè cõcedi ſo 13
lent, ut confiſcatio bonorũ, ius uectigaliũ iam impoſitorũ, ius in flumine publico piſcãdi, angaria, perangaria, & ſim. Cæterum ſi ſint de potiorib. regalibus, quæ nõ niſi cum difficultate conceduntur, & regum ſunt & principum, illa in dubio in dictis quatuor caſibus nõ uenirent: ut eſt,* cudere 14
monetã, legitimare, creare Notarios, eligere magiſtratus, erigere uniuerſitates, & cætera id genus. Ita Raph. d. conſi. clxij. And. Barb. d. c. per trãſlationẽ. de off. deleg. Bal. in d. l. ij. C. de ſeruit. & aq. idẽ in l. à procuratore. C. mand. cũ ſimil.

Sed hodie ſæpenumero talia miſceri uideas. Ciuitates enim nõnullæ aureã iam monetã cudunt, quod eſt abominabile. Hoc tamen te non prætereat,* Imperatorem non poſ-
25 ſe uel in feudum, uel alias in præiudiciũ ſucceſſoris conce dere, quod ad magnã imperii diminutionẽ tẽderet. Bal. de pac. Conſtant. in uerb. Piſani. Cland. allegat Felin. in ca. ad audientiam. de reſcrip. & eleganter tractat Iacobin. de S.
16 Georgio in ſua Summula, in glo. ſuper uerb. princeps. §. ij. * Quid autẽ ſi princeps Romanus duobus diuerſo tempore feudum concederet, & poſteriori primo traderet, an l. quoties. C. de rei uen. in iſta cõceſsione locum habeat? ita quòd poſterior cui facta eſt traditio, ſit potior, per d. l. quoties. Iacobin. de S. Georgio in d. uerbo, princeps. §. ij. lij. ſpeciali. hãc q. latè explicat, inter alia allegãdo Lud. Rom. cõſ. cxcviij. tenentem, quòd prior ſit potior. Tandem diſtinguẽdo concludit, quòd aut per uiam cõtractus Princeps diſponit, & ſeruandam eſſe d. l. quoties. ex ſuo enim cotractu dominium non transferri ſine traditione. l. ſi ager. de rei uen. Aut per modum gratiæ, & tunc Lud. Rom. opinionẽ diuerſam procedere &c. Ego in caſu noſtræ quæſtionis indiſtinctè tenerẽ cum Lud. Rom. quòd quamuis poſteriori feudũ
27 ſit traditum, priorem tamen eſſe potiorrm. Conſtat enim* Principem cõtractibus ligari niſi in magnum principatus ſui damnum contraxiſſet. Bald. in capit. j. in titul. de feud. nat. & uolunt ipſemet Iacob. in §. ij. præallegato, in xxxj. ſpeciali. qui allegat Albe. l. j. de of. proc. Cæſ. Deniq; ſi in ſacerdotiis, uel (ut cũ uulgo loquar) in beneficiis eccleſiaſticis hoc ſeruatur, ut ſi uni beneficiũ cocedatur, poſtea alteri, cui & traditio fiat, primum tamẽ præferri. c. tibi qui. de reſcri. lib. vj. c. ſi tibi abſenti, de præben. eod. lib. Ioann. And. in c. qui prior. de reg. iu. lib. vj. ita quod ex ſentẽtia Innoc. Hoſt. Ioan. Andr. in c. continebatur. de his quæ fiunt à præla. ſine conſenſu Cap. d. l. quoties. in perſonis eccleſiaſticis locum non habeat. Certe in principe paria dicere debemus, qui nihilominus quàm eccleſia, deceptationẽ cauere debebit, cùm in principe nihil ſit fide præclarius. in epiſtola, Inter claras. C. de ſumma trinitate & fide cathol. Diximus de feu
18 dis regalibus quantũ noſtri erat propoſiti: ad reliqua pergendũ eſt. Sunt autẽ alia* feuda maiora quidẽ, ſed nõ habẽtia dignitatem regalem: ut ſi princeps fundos in totum,

uel

uel partem in feudum conferat.fa.c.j. in uerſ. qui uero.in
ti.quis dicatur dux.Poteſt enim Princeps omnia feuda,eti
am inferiora concedere. Aluar.in d.c.j.And.de Iſer.prout
eum allegat Præpoſ. ita exemplificat de Rectoratu,Magi
ſtratu, aut Præſidatu:quæ tamen ſecundum eum,non ſunt
propriè feuda,cùm tãtummodo fructus & reditus conceſ-
ſæ adminiſtrationis ueniant. Cæterum *hi qui à principe 19
huiuſmodi feuda accipiunt,Capitanei pariter dici poſſũt
iuxta intellectum Aluar.& Præpoſ. d.c.j. Porrò & à* Duci-
bus, Marchionibus, & Comitibus, feuda concedi poſ- 20
ſunt, quorum uaſalli Valuaſores, barbaro & illoto uo-
cabulo dicuntur,quaſi ad Valuas ſtantes, &c. quos & Ba-
rones Bal. nominat in c.j qui feud. dar.poſ.Præterea hi q
à Ducibus, & Marchionibus & comitibus inueſtiti ſunt,
ſeu à Cæſare,de feudo nõ regali,quos* Valuaſores maio- 21
res nominat,rurſum aliis infeudare poſſunt,ut militibꝰ* &
nobilibus,qui* minores Valuaſores dicũtur,quos etiã* Ca 22
pitaneos nominare liceat,ut in c.ſi capitanei.& ibi Aluar. 23
de feud.March.Et ut intelligas,ſciẽdũ eſt* Capitaneos tri 24
pliciter nominari.Primo pro Capitaneis regni, ut d.c.j.ut
ſunt Duces,Marchiões &c.qui propriè Capitanei ſunt.Se
cũdo pro Valuaſoribus maiorib.qui à Ducib.& Marchio-
nibꝰ inueſtiti ſunt.Et tertio(fortè impropriè)Capitaneos
dixeris eos q à principe de feudo nõ regali ſunt inueſtiti:
ita uſꝰ ſeruat hęc nomina.Vt ergo colligas,aliqua sũt* feu 25
da regalia,quę abſolutã & prerogatam nobilitatẽ habẽt,
quorũ participes tãtũmodo ſunt regni Capitanei.Alia ſunt
*nõ regalia,ſiue hęc à principib.Romanis,ſiue à regni Ca 26
pitaneis concedãtur,quæ nõ quidẽ prærogatã, ut illa,ſed
cõſpicuã quãdam nobilitatem exhibent, ueluti Baronum,
& aliorũ qui melioris ſunt nobilitatis,quorũ numero ſunt
domini terrarum in Auſtria,qui & dominia,& ampla ha-
bent territoria,qui etiam Baronibus æquiparantur: quos
omnes ex feudalibꝰ placitis,Valuaſores maiores nomina
ueris.Quibꝰ proximè accedũt hi qui melioris inter nobi
les notæ ſunt,ut familia de Rechberg,Hartſtat,Pfirt, Bod-
men,q ipſi ſub ſe habẽt Vaſallos nobiles.Porrò q à Valua-
ſoribꝰmaioribꝰ, ut à Baronibꝰ & cõſpicuis nobilibus,feu
da accipiũt,ſunt quidem & ipſi nobiles, ſed mediocris no
minis,quos* minores Valuaſores nominauimꝰ, qui & ipſi 27

28 aliis feuda conferunt,nēpe* Valuaſinis,aut minimis Valuaſoribus.(ad inculta enim iſta uocabula,feudalis me cogit tractatio.) Cæterum ſub Valuaſinis iſtis,priuatas perſonas,paganos & ciues, qui in plebe paulò nominatiores ſunt,intelligo.Prædictā declarationem ſub nube ſenſit Iacobus de Beluiſ.in prælud.feud.in vj.diuiſ.licet aliis uerbis:& ſequitur Io.Andr.in addit.ad Specul. ſuper rubric.
29 de præſcript.ij.col.ad fin.in uerb.eſt autem dubiū. Habes itaq;,ut repetam, *quatuor feudorum gradus. Primus eſt Ducum,Marchionum,Comitum,quos prærogatæ nobilitatis nominauimus.Secundus,qui à prædictis feuda accipiunt,qui nobilitate conſpicui cēſentur,ut Barones & nominatiores nobiles,qui ſunt Valuaſores maiores.Tertius Valuaſorum minimorum, qui à maioribus infeudantur, qui & ipſi nobiles ſunt,Quartus Valuaſinorū,qui ſunt pagani & plebei.Et hæc quo ad conſuetudines feudales ſcriptas.Cæterum mores pro uſu Laicorum uariant. Nam in Germania noſtra Barones Comitibus equiparantur.Porrò & uſu uenire uidemus,quòd princeps Romanus,item regni capitanei,etiam his qui non ſunt nobiles,feuda concedunt,ut plebeis, item Aduocatis, Procuratoribus, Scribis & aliis ſimilibus.Primus ergo gradus intra certam ſtat nobilitatem, uſqueadeò ut ſi Ducatus priuato cocederetur,is iam & nobilis & dux eſſet,ſicut Aeneas Syluius ſcribit de primo Bohemię principe,qui arator fuit.Nouimus
30 etiam,*Decium item Phocam & alios priuatos,in Imperatores ſublatos fuiſſe.Secundus tantum nobilium eſt,ſi feuda ſint eius naturæ,ut non niſi generoſis perſonis concedantur.Cæterum ſi uulgata ſit feudi natura, non ſequitur conceſsionē nobilitas, niſi aliàs per principis diploma ꝓuideatur. Tertius gradus,licet frequenter nobilium ſit,etiam ad ignobiles tamē protenditur, qui propterea nobiles non efficiuntur.Quartus gradus proprius plebis eſt,licet etiam ad mediocris nominis nobiles manus porrigat. Quæ tanquam uera & uſu recepta ſeruabis,etiamſi Docto
31 res uariant.In ſumma, omnes * Laici quibus eſt bonorum adminiſtratio,uiri uel fœminæ,uel feuda renouare uel bona ꝓpria in feudū cōcedere poſſunt,etiāſi ruſtici ſint.Bald⁹ in c.j.§.Marchio.& ibi Prępoſ.in titul.qui feudum dar. poſsint.Innocentius Car. in c.uerū.de foro compet. Quæ

pro

procedunt,ſi etiam ſint in mortis articulo.Nam &* matri 3
monia eo articulo cõtrahi poſſunt,ſi contrahentes ſint ra
tionis compotes.ita Claud.qui allegat Card.cõſil.xxxiiij.
fac. l.ſanum.C.de tranſact.l.ſenium.C.qui teſtam.fac poſſ.
Bald. in c.innotuit.v.col.de elect.Feli.in c. præterea.de of
fic.ord.licet ſi.arg.contrà,lvij.diſt.c.j.ubi qui in mortis arti
culo baptizatur, non poſſet effici clericus. Sed rationem
gloſſ.ibi ponit.De hac materia diffuſè Alexand.in l.ſi quis
poſthumos. de lib.& poſthu.De* fœmina autem quòd feu
dum dare poſsit.text.eſt in c.j.§.fœminam.in tit.per quos 33
fi.inueſt.c.§.j.beneficium. de.cap.extraord.qui titulus fre-
quenter non habetur in impreſsis uſibus feudorum, ſed
textũ eiuſdem tituli ponit Aluar. in fin.ſui commenti. Ex
hoc colligunt Aluar.Præpoſ.poſt Bal.in d.§.fœminã.quòd
*fœmina poteſt habere iuriſdictionẽ inter Vaſallos ſuos: 34
allegant c.j.de eo qui ſibi uel hæred.ſuis.c.dilecti.de arbi
tris.c.ſignificauit.de reſcript.gl.in l.ſi.C.de arbit.cum ſim.
per Aluar.Et ſic* fœmina licet ſit genus auariſsimum. l.ſi 35
ſtipulata.in fin.de don.inter uir.& ux.tamen donat, cum
feudum ſit beneficium. Si tamen fœmina impudicè uiue-
ret, & diſsiparet bona,tunc iſta infeudatio ei non conce-
deretur.arg.l.ſed mulieri.de cur.fur.fac.text.in l. fi.de act.
De* minore,an infeudare poſsit? Dic,ſi feudũ eſt antiquũ 36
uel paternũ,tũc renouare poteſt,c.j.& ibi gl. per quos fiãt
inueſt.*Pupillus ſine tutore ut transferatur poſſeſsio,non 37
poſſet.l.poſſeſsionẽ pupillũ.de acquir.poſſ.De feudo au-
tẽ antiquo inueſtire,ſi aliquẽ intellectum haberet, poſſet,
etiã ſine tutoribus,ut ſeſe ab obligatiõe qua is uaſalli uel
hæredib.uel agnatis tenebat,liberaret.arg.Inſtit. de auth.
tut.poſt princ.fac.Bart.in l.ſi pupillꝰ.de acquir.hæred.l.ma
gis puto.§.ſi pupillus.de rebus eorũ &c.Et ſic concordan-
tur Iacob.Ardiſ.in Summa ſua,qui tutoris autoritatẽ exi-
git:& Iacob.de Beluiſ.qui contra ſentit,poſt gloſſ.in d.c.j.
p quos fiant inueſt.Idem per oĩa* de minore ſentias habẽ 38
te curatorẽ,qui pupillo æquiparatur.l. ſi curatorẽ.C.de in
integ.reſt.minor.*Pupillus autem & minor curatorem ha 39
bens antiqua feuda cõcedẽdo, ſine autoritate adminiſtra
torum uaſallo non obligatur.arg.inſtit.de auth.tut.uaſal-
lus tamẽ,qui ab eis ſine adminiſtratorũ autoritate inueſti
turã obtinuit,excuſatur.arg.d.l. magis puto. §.ſi pupillus.

de re

de rebus eorũ &c.fa.quæ per Bart.Alexand. in l.ſi ex lega ti.de uerborum oblig.l.ſi dictum.de euict.tradũtur. Quid autem de his qui alieno nomine* adminiſtrant? ut tutor,
40 curator, procurator: an feudum dare poſſint? Certè tutor & curator antiqua feuda, ſine pupilli uel minorum præſen tia, concedere poſſent: licitum enim eis eſt bona adminiſtrare. imò ex cauſa probabili alienare, non autẽ in conſan guineos ſuos.d.l.magis puto.§.pater.de rebus eorum, &c. fac. Authent.quibuſcunq;.C. de ſacroſanct.eccleſiis.Idem
41 in* procuratore cui eſt libera bonorum adminiſtratio. l.procurator totorũ.de procur.Præpoſ.c.j.§.ſed utrũ. per quos fiant inueſt.per l. mandato.de procur. Noua autem feuda nec pupillus nec minor, etiam cum adminiſtratorũ authoritate concedere poſſent, & multò minus tutores & curatores, niſi cum iudicis decreto & cauſæ cognitione.Doct. d.c.j.per quos fiant inueſt.& fac. d.l. magis puto.cum ſim.
42 Nũc* de perſonis eccleſiaſticis uideamus. Claud.ponit duas regulas, affirmatiuã & negatiuam: quem in affirmatiua ſecutus ſequentes concluſiones pono.Prima: Archiepiſco
43 pus, Epiſcopus,* Præpoſitus, Abbas, Abbatiſſa, feudum antiquum quod infeudari ſolitum ſit, in feudum dare poſſunt.c.j.reſponſ.j.qui feudũ dar.poſſunt.Amplia concluſionem ad omnes alios eccleſiarum Prælatos, ut ſunt plebani, & ad quoſcunq; clericos titulum perpetuum in ſacerdotiis habẽtes.c.cum ab eccleſiarũ.de off.ord. c.ij.de ind. text.in c.j.de cler.qui inueſt.fe. gloſſ.Doct.in d.c.j.qui feu dum dar.poſ.& eſt textus in c.j.Epiſcop.& Abb.ibi, Vel alia eccleſiaſtica perſona.Intellige, concluſionẽ, quòd quilibet Prælatus ſuperior, rem ſuæ adminiſtrationis, nõ rẽ in
44 ferioris eccleſiæ infeudat.* Papa autẽ quia cum omni Prę latura eccleſiaſtica cõcurrere dicit', feuda cuiuſlibet eccleſiæ concedere poſſet.ut Doct.ſcribũt.Bald.d.c.j.col.ij.qui feudũ dare poſsint.Idem in c.j.Epiſcop.& Abb.Præpoſ.in d.c.j.qui feud.dar.poſſ.in princ.Felin.in c. ad audiẽtiã.de reſcript. De cui⁹ dicti ueritate altior fortaſſe faciẽda eſſet inueſtigatio, ſed per me ſint omnia ꝓtinus alba, ut Perſi⁹
45 dicit, Et quod dixi de Prælatis & clericis,* etiã de his q de dilatione ſuſpecti ſunt, intelligi debebit, quia nihilomin⁹ infeudare poſsũt.Secus ſi tãquã dilapidatores eſſent accu ſati, tunc enim nõ poſſent.ita Bal.& Feudiſtæ in tit.qui ſuc

ceſſ.

ceſſ.tene.allegat Ioan.And.in c.qua,ꝑpter.vij.col.de elect. Ioan Blan.in ſumma huius tituli tenuit.p c.fin. de accuſa. c.licet Heli.de Simon.Supradicta concluſio non procede ret*in Legato de latere:quia licet in prouincia ei decreta 46
id poſsit quod Papa, Felin.in c. ad audientiam. de præſcript.c.j. & fi.de offic.leg.feuda tamen eccleſiarum inferiorum in ſua prouincia conferre non poſſet,licet ſit ordinarius.Bald.Aluar.Præpoſ.in d.c.j.qui feud. dar.poſſ.circa iiij.colum.Bald.allegat.c. de eccleſiaſticis. xxv.q.ij.ubi eſt elegans tex. qui Legatis & Papæ ipſi modum imponit.Secunda concluſio,*Prælati,præter capituli conſenſum, res 47
ſolitas infeudare poſſunt.Bald.d.c.qui feud.dar. poſſunt. qui allegat c.j.§.& in clericorum.ſi de inu eſt.inter dom.& Vaſal.lis oriatur.Sequitur Cal. in tit.de cõſue. conſil. ult. Feli. in c.cum cauſa.v.col.de re iud.Feder. de Sen. conſil. cix.Et communiter etiam de conſuetudine ita tenetur,licet quidam contrà nitantur. Tertia cõcluſio,* Capitulum 48
uel collegiũ prælatura uacante infeudat.Feli.in c.cũ olim. de offic.ord.in c.edoceri.de reſcript.ibi latius per eum.Niſi eſſet eccleſia cathedralis:illa enim ſede uacante nõ poſſet. Claud.allegat Abba.& Doct.in d.c.cum olim.& in c.illa.ne ſed.uac.Hoc quoque non ignores,* Abbatiſſam & inferiores prælatos,ſine ſuperioris conſenſu infeudare poſſe. Bald.in d.c.j.col.v.qui feud.dar.poſſ.ubi dicit,Abbatiſſam Abbati æquiparari in bonorũ adminiſtratione.Prædicta regula procedit,etiam ſi hoc feudũ quod deuolutum uel apertum eſſet, apud eccleſiam aliquo tẽpore remãſiſſet:imo ſi primus Prælat⁹ mortuus eſſet, deceret ſucceſſorem ut rurſum inueſtiret, dũmodo hoc feudũ ad eccleſiæ mẽſam redactum nõ foret.Bald.in d.c.j.de cler.qui inueſt. feud.fe.& ibi Aluar. idẽ in d.c.j.in j.oppoſ. qui feudũ dar. poſſ.Sed dubitabis,quando *feudũ reuerſum de mẽſa eccleſiæ eſſe cẽſeatur.Et certe poſt uarios opinionum fluct⁹ 50
obtinuit Bart.in l.ſi uacantia.C.de bon.uacan. lib.x. Si enĩ huiuſmodi bona ſint in regeſtis.in libris cẽſualibus eccleſiæ,per prælatũ uel eius officiales inſcripta, tunc eccleſię iã incorporata cenſentur. arg.l.ſi.quando.C.eo.tit.Panor. in c.ut ſuper.de rebus eccleſiæ nõ alien.Præpoſ.d.c.j.Epiſ. & Abb.Petr.de Anch.cõſil.cv.quod Claud.latius tractat loco ꝑtęallegato,col.xvij.xviij. xix. Si autẽ bona huiuſmodi

non

non eſſent taliter incorporata, & cõſtaret quòd Prælatus bonũ uaſallũ expectaret, uel alia iuſta cauſa interueniret, belli uel alia, tunc licet eccleſia longo tẽpore ea bona poſ ſediſſet, non propterea dicerentur eſſe de menſa eccleſię. Card. Imol. in d.c. ut ſuper. Si autem non appareret cauſa cur non ſtatim infeudaretur, tunc eadem bona non antè cenſerentur de menſa eccleſiæ, ſecundum quoſdam niſi poſt curriculũ triginta annorum. arg. c. ſi quis per tringinta. Si de inueſt. cont. ſit inter dom. & agn. Si tamẽ huiuſmodi bona deuoluta, eodem iure quo bona menſalia tractarentur, ſcilicet quòd per eundẽ collectorem colligerẽtur, in eodem calculo in rationem ponerentur, & omnino pari iure cenſerẽtur, tunc decem anni ſufficerent, ut pòſt de eccleſię mẽſa dicerẽtur. Bar. Bal. & Doct. in l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. fac. l. Procula. ubi bonus text. de probat. Cæterum ſi circa præmiſſa conditio, res, ſtatus, uariaret, tunc iudicis arbitrio relinquitur, quando de eccleſiæ menſa dicãtur. argum. l. j. de iur. delib. cum. ſim. uulg. Quarta cõ
51 cluſio,* Feuda ſolita infeudari etiam ad eccleſiam reuerſa, non ſolum extraneis, ſed etiam prælatorum conſanguineis, dummodo ſint honeſtæ perſonæ, eccleſijs nõ oneroſæ concedi poſſunt, ut uidetur uelle gl. in c. decẽter. lxxxix. diſt. & fac. c. nõ ſatis. cum. iiij. ca. ſeq. lxxxviij. diſt. Abb. in d. c. ut ſuper. ad fin. de reb. eccleſ. nõ alie. Et hæc eſt cõmunis opinio poſt Iacob. de Beluiſ. d. c. j. qui feud. dar poſſ. ꝑ quo allegat Claud. loco ſupra allegato diffusè. col. viij. ſed cũ aliquo tẽperamento. Multi tamẽ probati uiri tenuerũt cõtrariũ, cum gl. in c. j. in uerb. archiepiſcopus. qui ſucceſſ. teneatur. c. j. §. j. ſi inter dom. & uaſall. de inueſt. lis oriatur. & uidetur eſſe expreſſum in Authent. quibuſcũq;. C. de ſacr. ſanc. eccleſ. quę tamen Authen. nõ obſtat, quia loquitur de œconomo. cui non eſt tanta poteſtas, quãta Prælatis. Vnde ſupradicta cõcluſio tenẽda eſt: ꝑ qua in arg. fac. quòd Saluator noſter cõſanguineos ſuos uiros honeſtos in apoſtolos elegit. Alię uarię ſolutiões, quas dimitto, per Claud. re
52 citãtur. Quinta concluſio,* Res tunc dicitur infeudari ſolita, uel eſſe cõſuetudo infeudandi, ſi cõſuetudo illa ſit rationabilis & non damnoſa, & res ſaltẽ quadraginta annis infeudata ſit. Binus autẽ inueſtiẽdi actus, & poſtea quadraginta annorũ curriculũ requiritur, & quòd ex recipientis

parte

parte bona fides fuerit.Licet And.de Iſer. unum actum ſuf
ficere tenuerit.d.c.j.ubi gl.ambigua,qui feud.dar.poſsint.
Supradicta concluſio poſt uarias Doct. opiniones, quas
Claud.loco præallegato recitat,obtinuit.fac.ad d.conclu-
ſionem d.c.j.de præſcript.lib.vj.c.j.de rebus eccleſ. non a-
lie.c.cum de beneficio.de prę̨b.lib.vj.Iac.de Beluiſ.Prę̨poſ.
d.c.j.qui feud.dare poſsint.Verum ea concluſio tempera-
ri poterit,niſi Papa primum actum inueſtiturę̨ firmauerit,
tunc non eſt neceſſarium alicuius temporis curriculum.
Bald. in Authent. quas ruinas.C.de ſacr.ſanc.eccleſ.Idem
ſi diuturnitas temporis dubia eſſet, & non bene appare-
ret de principio.arg.c.cum apoſtolica.de his quæ fi. à præ-
la.ſine conſenſu Capit.Secunda regula negatiua.*Prę̨lat⁹ 53
inferior à Papa,res eccleſiæ infeudari nõ ſolitas, infeuda
re non poteſt.Nec differentiam facio ſiue iſtę̨ res uel bo-
na diu apud eccleſiam fuiſſent, uel nouiter acquiſita:imò
ſi facta eſſet infeudatio,per ipſummet cõcedentẽ, uel per
alium cuius interſit,retractaretur.d.c.j.& ibi Doct. qui feu
dum dare poſsint.Panor. d.c. ut ſuper.de rebus eccleſ. nõ
alie.fac.notata in Clem.j.eod.tit.gl. & Doct.in l. iubemus
null.§.ſanè.C.de ſacr.ſan.eccl.Bart.in l.poſt mortem.& ibi
Doct.de adop.cum ſim.*Papa tamen res eccleſię̨ etiam nõ 54
feudabiles,infeudare poſſet.Card.Flor. conſil.xcix. & ſu-
prà diximus.Hoc tamen non dubium eſt, quin * prælatus
propria bona in feudũ cõcedere poſsit.c.j.& ibi Feudiſtę̨, 55
de cleri.qui inueſt. Quando aũt bona propria prælati di-
cantur uel eccleſiæ,alia eſt materia. Et ſunt eo caſu quo ꝓ
hibita eſt infeudatio,fruct⁹ percepti reſtituẽdi, ſi recipiẽs
in mala fide fuit.per regulã, Qui cõtra.de regul.iuris. & l. 56
quemadmodũ.C.de agr.& cenſitis.lib.xj. Item*ſi res eccle
ſiæ à tyranno poſsiderẽtur qui nõ prę̨ſumeretur eas rela
xaturus: uel ſi alius rẽ eccleſiæ in feudũ teneret, qui tamẽ
recognoſcere nõ uellet,tunc alteri etiam æquè potenti, q
à cõcuſſorib⁹,à tyrãnis auferat,res infeudare liceret.col-
ligitur ex dicto cap.ij.in fin. de feudis.Bal.dicto cap.j.qui
feudũ dare poſsint.Imol.in d.c.ij. Paulus de Caſtro conſil
cliij.ubi cõceſsionẽ eccleſiæ in potentẽ,de omnibus poſ-
ſeſsionibus quas ab occupatoribus recuperaturus ſit,factã
ualere probant.Claud.loco ubi ſuprà,col.xxv.latè allegat.
Circa prædicta tamen prouidendũ eſt,ne fraus aliqua uel
collusio

colluſio c potentibus interrcurrat,ſed debet eccleſia prius diligentiá poſsibilem,de recuperádo uidelicet feciſſe,uel ſuperiorem implorádo, uel cẽſuris eccleſiaſticis agendo, niſi Tirannus notoriè talis ſit,qui huiuſmodi remedia cõ temnat,tunc procedit.d.c.ij.de feud.& fac.quæ per Felin. c.ij.de preſcript.traduntur.aliàs niſi de hac diligentia con ſtet,infeudatio nõ tenebit.arg.boni tex.in l.& ſi fortè. de caſtren.pecul.Alexãd. latè in l. ſi donatione.C.de collat.Si tamen res magni momenti taliter eſſet infeudanda , tunc etiam operoſa diligẽtia nõ ſufficeret,ſed eſſet neceſſari⁹ Papæ conſenſus. & habebitur iſta tyrãnica occupatio pro cauſa rationabili.Hęc uidetur mens Bald.& aliorum,d.c.j. in titul. Epiſcop . & Abb. Poſſet etiam tanta eſſe eccleſiæ neceſsitas,quód ei liceret res nõ ſolitas infeudare.c.ad no ſtram.de rebus eccleſ. non alien.Iacob.de Beluiſ.d.c.j.qui feu.dai.poſſ.qui allegat.Archi.in c.terrulas.xij.q.ij.Aluar. tamen & Præpoſ. tenent hoc loco capituli conſenſum re- quiri:quod uerum eſt,ſi res non exigat inſtantem celerita
57 tem. Siquidem*ſolẽnitates quæ adhiberi debent in alie- natione rerum eccleſiæ,de quibus in c.nulli.de rebus ec- cleſ.non alien.& Authent.hoc ius porrectũ.C.de ſacr.ſan. eccleſ.cum ſi.non ſunt inuentæ ut negligantur. arg.l.ma- gis puto.§.ne paſsim.de rebus eorum &c.l.cum hi.§. cum prætor de trãſact. In inſtanti autẽ celeritate Prælati diſpo ſitio ſufficeret,dũ poſtea res per eos quorũ intereſt, ratifi- cetur.Bal.in d.c.j.qui feud.dar.poſ.Nam*neceſsitas nõ ha
58 bet legẽ.c.breui.& ibi gl.de iureiur.fac.l.ſi quis filio.de in iuſt.teſta. Claud.loco pręallegato,xxiij.col.multa alia pro hoc adducit,& bene facit ad doctrinã prædictã. Quód ſi
59 *eccleſia inopiæ neceſsitate premeretur,tunc feuda ad eũ reuerſa poteſt & debet retinere.Aluar.d.c.j.circa vj. col.q feudũ dar.poſſ.Iacob.de Beluiſ. & Præpoſ. qui allegat Au
60 thent,vt deter.ſit num.cler.coll.j. Aduerte tamẽ,quód*Pręlatus res feudales in feudũ licitè cõcedens,nõ poteſt mu- tare antiquas feudi cõſuetudines,ſeu antiquæ inueſtituræ tenorẽ,maximè in cauſam eccleſię duriorẽ:vt cùm inueſti tura in maſculos tantũmodo fieri conſueuit, ad fœminas protẽdi nõ poſſet.ita Iacob.de Beluiſ.Aluar. Præpoſ.d.c.j. qui feudũ dar.poſ.fac.textus in c.j.§.ſimiliter.in tit.de leg. Corrad.Bal.in d.Authẽt.quas ruinas.C.de ſacr.ſan.eccleſ.
Bar.

Bart.in Authent.qui rem.eod.tit.Raph. Fulgoſ.conſil. xcix.
& tenet hæc Raph.per ualidas rationes conſil.x. licet Ioan.
Cald.conſil.xj.in tit.de feud.ſatis anxiè, ſed erranter, con-
trarium defenderit.Vide Claud.col.xiij.Hoc nõ ignorabis,
quòd * perſona eccleſiaſtica,.ſi de feudo per alium uaſallũ 61
poſſeſſo infeudet,& antequam feudum apertum ſit, moria
tur, non tenebit conceſsio,nec ſucceſſor ligabitur;id quod
alio loco latius dicemus.Cæterùm alia multa ex Claudio,
qui ad faſtidium uſque diffunditur, dicenda occurrerent,
ſed pro compendio noſtro hæc ſufficere credebamus.

¶ NVNC ad ſecundum caput huius quintę partis,qui ac
cipere feudum poſsint.In quo dic regulariter, unumquẽq;
inueſtiri poſſe,niſi expreſsè prohibit⁹ inueniatur.c.j.§.per-
ſonam.in tit.per quos fiant inueſt.Item & * ſerui feudorum 62
capaces ſunt,ſi ſciente feudi domino inueſtiantur: quia tũc
domini ſeruorum feudum habebunt & ſeruient. Si tamen
*feudi dominus proprijs ſuis ſeruis feudum conferret, tũc 63
iſti ſerui ſecundùm And. de Iſer. liberi efficerentur: ſicut
quando per dominum hæredes inſtituuntur.fa.l. ſuper ſer-
uis.C.qui milit.non poſſ.lib. xij. Aluar.in iſta ſeruilis con-
ceſsionis ſpecie,in d.§.perſonam.& Claud.in tit. qui feud.
dar.poſſ.ſe extenderunt,quod tãquam moribus noſtris in-
ſuetum,tranſire uolui:licet fortè ea res,cæteris paribus, ad
homines noſtros proprios accommodari poſſet. * In Mo- 64
nachó paria ſentias,quia de feudo inueſtitus, monaſterio
acquirit,in caſibus in quibus monaſteriũ feuda habere po-
teſt,quos per teipſum quęre.Ego didici,monaſteriorũ eſſe,
uitam ducere ſolitariam.Filiusfam. feudum accipere po-
teſt,etiamſi inueſtitor eius in cõditione errauerit, quia iſta
qualitas non facit eum incapacẽ.And.de Iſer.d.§.perſonã.
& per Claud.ubi ſuprà.Hoc caſu non acquiretur uſusfruct⁹
patri.ſecũdùm Claud.intellige de nouo feudo, quia in iſto
puncto non loquimur de feudo antiquo, niſi exprimamus.
*Fœmina feudũ ſiue paternum,maternum, ſiue nouum ſit, 65
accipere poteſt.c.j.§.filiam il.in tit.de ſucceſſ.feu.quòd in-
telligas in caſibus in quibus ad fœminas feuda extẽduntur.
de quibus infrà de ſucceſſ.feudi dicam.*Pupillus, furioſus, 66
mente captus,minor,inueſtiri poſſunt,ſed differenter. Pu-
pillus infans nõ niſi cum tutore poſſet, imò ſolus tutor re-
cipere pupilli nomine poterit,& eſt in ipſum tutorẽ inueſti

tura cõcipienda, Idem in furioſo & mẽte capto, quia ſoli cu ratores eorum nomine inueſtiuntur & ſeruiũt. Sin uerò pu pillus fari poſſet, & eſſet in eo rationis aliqualis diſcurſus, tũc ſolus feudum accipere poteſt, uel tutoris authoritate, ſi malit. Iuramentum autem non præſtabit, ſed uſq; in ætatem perfectam differetur. arg. eorum quæ tradũtur in c. j. §. ſi mi nori. in tit. ſi de feud. cõtr. fuer. int. dom. & agn. Ita Iacob. de Beluiſ. Aluar. Mart. Lauden. Præpoſ. in d. §. perſonã. ut in pu pillis & furioſis ſimilia ſeruẽtur, quæ per ius ciuile in bono rum temporalium acquiſitione tradi uideas: de quo in l. do natarum. C. de acq. poſſeſ. l. j. §. adipiſcimur. & l. quamuis. ff. eo. tit. & in multis aliis locis. Minor quoq; curatorẽ habens, ſimilis eſt pupillo rationem aliquam habenti. Sin uerò mi nor curatorem non haberet, tũc feudũ ſuo ingenio accipe ret: nõ tamẽ iurabit, donec ad ætatem perfectã uenerit. d. §.

67 ſi minori.* Adoptiuus & arrogatus, patrum ſuorum, qui eos adoptarunt, feudum accipere non poſſunt. c. j. §. adoptiuus. ſi de feud. cõtr. ſit inter dom. & agn. Rationẽ ibi Aluar. poſt

68 gl. docet.* Ruſticus inueſtiri poteſt: & ſi à principe Romano inueſtitur, fit nobilis: intellige, ſi natura feudi hoc exigat. A Ducibus, Comitibus, Baronibus ruſtici inueſtiti, etiã nobi les efficiuntur, ſi Aluar. credimus, in c. j. in tit. quis ſit dux. §. cæteri. quòd tamen non aliter credo, niſi feudum exigat, & in inueſtitore nobilitandi ſit facultas. Feuda tamen à mino ribus Ualuaſoribus cõceſſa nõ nobilitãt, ſecundùm Doct. d. §. cæteri. & uide quæ de hoc ſuprà dixi. Hoc tamẽ nõ eſt pre

69 tereundum, quòd* ſi quis per errorẽ de feudo nobili inueſti retur, cùm non eſſet nobilis qui feudũ acciperet, hóc caſu nulla præſtatur nobilitas, & fortè feudi cõceſsio nõ ualeret. arg. l. ſi paterfam. Titio. de hæred. inſtit. Et quamuis Præpoſ. in d. c. j. quis ſit dux. putet, ſi dominus in nobile & gẽtile feu dum in uaſalli fauorem inueſtiret, quòd tale feudum nobili taret, allegando And. de Iſer. non tamen aliter credo uerũ eſſe, quàm ſi domino nobilitãdi authoritas adſit. Sed quæ ro: Titius ex uxore nobili filios habet, qua mortua cũ igno

70 bili contrahit, eo* pacto, quòd filij ex ea nati non ſuccedãt, an pactum ualeat? Dic, ſecundum uſus feudorum tolerari, ſi loci cõſuetudo recipiat: & poſteriores filij à bonis quidẽ pa ternis tandiu excludentur, quandiu ſuperſunt filij prioris matrimonij: quibus decedentibus, ſuccedunt in paternis, in

feudis

feudis autē nunquam ſuccedent.c.j. de fil.nat.ad morga.fa.
c.mulier.c.filij.in tit.Si de feud contr.fue.int.do.& agn.Bal.
autem hanc cōſuetudinem truffam eſſe dicit.Aluar.iniquiſ
ſimam nominat,quæ extra locum in quo uiget, non exten-
datur. Verùm is pater qui filios poſteriores pacto excludit,
alimenta ſaltē eis relinquere cogitur,iuxta ea quæ per Din.
in c.indultum.de reg. iur. traduntur,ubi diſceptat an legiti
ma ſtatuto tolli poſsit. Certe quantumcunque hæc conſue-
tudo ſit iniqua,eam tamē in perſonis quas nō nominamus,
obſeruari uidimus.Quid autē in* clerico iuris ſit,an poſsit 71
accipere feudum, Doct. mirificè uariāt.Præpoſ.in c.j.fol.iiij.
qui feudū dar.poſſ.quaſi per viij.colū.eam quæſtionem tra-
ctat,ad partes arguendo.Tādem concludit,accipere poſſe,
dum per ſubſtitutū ſeruiat. Ego in hoc nihil firmo : hoc ta-
mē ſcio,quòd text.in c.j.ad fi.de feud.fœm. & in c.qui cleri
cus.ſi de feudo contr.fuer.inter dom.& agn.& c.j.ad fi.in ti.
an mutus.expreſſe uolūt quòd q clericus efficitur,hoc ipſo
feudum amittat:quod & rationem habet.Nemo enim mili-
tans Deo, ſecularibus ſeſe negotijs implicet.xxj.q.iij.c.pla-
cuit. Attamen quia cōmuni opinione obtentum eſt, quod
clericus feudum capere poſsit, quod & ius Canonicum ad-
mittere uidetur,in c.ex tranſmiſſa.de for.comp.calamum re
primo.Hoc tamen ex diui Hieronymi uerbis dico,* Cleri- 72
cum eſſe de ſorte domini,qui diuinis officijs & contempla
tioni deditus,ab omni ſecularium ſtrepitu ſemotus eſſe de-
beat, uictu & ueſtitu contentus , ut & ipſe dominum poſsi-
deat,& ab ipſo domino poſsideatur.xij.q.j.c.clericus.c.duę
ſunt.alioqui quomodo portio ſua Dominus erit,iuxta Pſal
miſtæ uerba,qui extra dominū,iſta ſecularia poſsideat:Cer
tè & in Vſib* feudorum,in cap.extraord.c.& iure.iuſtiſsimè
& omino ex Chriſtiana ſynceritate cautū eſt, ne cleric* feu
dis implicetur.Verba ita ſe habent:Et iure & moribus rece-
ptum eſt,uaſallum clericali ſe militię dedicātem,feudū amit
tere.Scriptum eſt enim in diuinis eloquijs:Miles CHRISTI,
Chriſto ſeruiat:ſeculi milites,ſeculo ſeruiant. Nec certè ſa-
tisfacere poſſe uidet̃ cōmunis iſta & plane frigida ſolutio,
quam Præpoſ.circūfert,quòd per ſubſtitutum ſaltem cleric*
ſeruiat:quia tale quiddam poſſet uideri,ac ſi furem quiſpiā
excuſet,ſi per ſubſtitutum furetur.Certè quod clerico prohi
bitū eſt , & ſubſtituto prohiberi intelligitur.Sed iſta curent

alij: mei propoſiti non eſt, quicquam quod ſacris literis aduerſari poſsit, ſcribere. Materiã itaque clerici quo ad feuda accipienda, dimittimus. Tandem noueris, quód etiã ſupre
73 ma capita, nẽpe * Papa & Imperator, ab inferioribus, ille à Comitibus, hic ab eccleſijs, feuda accipiunt: quo caſu fidelitatis iuramenta præſtabunt, & per ſubſtitutas perſonas ſeruient. Aegid. Bellamer. conſil. xlviij. col. x. qui allegat l. quiſquis. l. ad ſimilitudinẽ. C. de Epiſco. & cler. cũ ſim. quo loco
74 Aegid. iocãdo dixit,* Papam plumbeos habere pedes: ut ſic iuſta cauſa eũ excuſet, ut per procuratores negotia tractet.

QVALITER FEVDA CONSTITVANTVR, ET QVID IVRIS VASALLVS EX HIS CONSEQVATVR, PARS SEXTA.

1 *Inueſtitura quid.* 2 *Inueſtitura quotuplex.*
3 *Inueſtitura corã quibus facienda.* 4 *Breue teſtatum.*
5 *Teſtatum breue quare ſic dictum.*
6 *Inueſtitura abuſiua pro reali.*
7 *Inueſtitura abuſiua non facit poſſeſſorem.*
8 *Poſſeſsio feudi continuata probari per inueſtiturã etiam abuſiuam poteſt.*
9 *Rectum feudum abſque inueſtitura conſtitui non poteſt.*
10 *Iuſſus domini, quo uaſallum in rem feudalẽ ingredi iubet, quo modo poſſeſſorem faciat.*
11 *Iuſſus domini &c. feudum ad hæredes tranſitorium facit.*
12 *Inueſtitura quomodo fiat per alicuius rei traditionem.*
13 *Poſsidentis conditio potior.*
14 *Poſſeſsio ſub conditione tradita, non præiudicat ei cui prius promiſſa fuit.* 15 *Prior titulo, potior poſſeſſor.*
16 *Inueſtitura an iuramentum fidelitatis præcedat uel ſequatur.*
17 *Actus agentium in ſubiecto prædiſpoſito operantur.*
18 *Inueſtitura de re aliena facta, quãdo ualeat ut p̃ſtetur euictio.*
19 *Inueſtitura de feudo per alium poſſeſſo quando ualeat.*
20 *Beneficium per unum poſſeſſum alteri conferri non poteſt.*
21 *Votum captandæ mortis improba ſucceſsionis ſpes.*
22 *Inueſtitura ad caſum ſuum reſtringenda.*
23 *Tenor inueſtituræ antiquus retinendus.*
24 *Inueſtitura feudum regulat.*
25 *Clauſula, Saluo aliorũ iure &c. quid in inueſtitura operetur.*
26 *Argumentum complexiuum.*
27 *Clauſula, Saluo noſtro iure feudali, quid operetur.*

Feudum

28 *Feudum mariti ab uxore, poſt mortem eius ad eam reuertitur.*
29 *Poſſeſsio uni⁹ feudi feudalis an toti⁹ feudi poſſeſſionẽ operetur.*
30 *Feudum præſcriptione acquiritur.*
31 *Feudum eccleſiaſticũ & Reipub. quãto tempore præſcribatur.*
32 *Seruitia occaſione rei præſtita, eam feudalem faciunt.*
33 *Libertas rei feudalis præſcribi poteſt.*
34 *Vaſallus ex feudi conceſsione, utile dominium conſequitur.*
35 *Vaſallus quomodo feudo utatur.*
36 *Vtendi & fruendi uerba quando proprietatem ſignificent.*
37 *Vaſallus ratione utilis dominij agere & ſe defendere poteſt.*
38 *Vaſallus ſuper euictione contra dominum agit.*
39 *Confines feudi per dominum oſtendendi.*
40 *Vaſallus patri in antiquo feudo ſuccedens, ſine alia traditione poſſeſſor fit.*
41 *Poſſeſsio niſi apprehenſa, non transfertur.*
42 *Poſſeſsio defuncti dupliciter conſideranda.*
43 *Poſſeſsio quomodo in ſucceſſorem continuetur.*
44 *Poſſeſsio imaginaria.*
45 *Tranſactio uaſalli ſuper feudo an ſit recepta.*
46 *Compromiſsio uaſalli ſuper feudo an recepta ſit.*
47 *Incrementum feudi cui cedat, & ad quem ſpectet.*
48 *Incrementum duplux.* 49 *Manſus quid.*

DEVENIAMVS nunc ad ſextam partem. in qua duo principalia tractabimus. Primo, qualiter feudum conſtituatur: deinde, quid iuris uaſallus ex eo conſequatur. Et in primo capite ſciendum eſt, quòd per inueſtituram feuda regulariter, cæteris paribus, conſtituuntur. *Eſt autem inueſtitura propriè poſſeſsio. Abuſiuè autem inueſtitura nominatur, quando uerbis, cum aliquo actu cor- 1
poreo dominus inueſtituram ſe facere dicit. c. j. quid ſit inueſtitu. in prin. Ex quo colligunt Doct.* duplicem eſſe in- 2
ueſtituram, propriam & abuſiuam, ſeu uerbalem. Propria eſt, quando uaſallus in poſſeſsionem realem, per dominũ uel nuntium eius inducitur. Abuſiua autẽ quę uerbis fit, cum actu corporeo, ut cùm dominus dicit, Inueſtio te iſto annulo uel enſe, uel haſta, uel alia re porrecta, ꝓ loci cõſuetudine. De iſtis actibus corporeis meminerũt iura Canonica, c. ex ore. de his quæ fi. à maio. part. Capit. c. ex literis. de cõſuet. Et debet hæc* inueſtitura fieri ad minus coram duobus cu- 3

ſ alibus, quos pares Curię nominamus, ut infrà in penultima parte docebitur, alıàs non ualebit, niſi per breue teſtatum coram aliis teſtibus fiat.d.c.j.quid ſit inueſt.Et ſumi-
4 tur hic* breue teſtatum inſtrumentũ publicũ ideo, quia breuibus uerbis f.t.Bal.in c.j.de cõtr.inueſt.allegat l.j.de hęred.
5 inſtit.& l.uerbum uolo.C.de fideicõmiſſ.* Teſtatum autem dicitur, quia teſtes aliquãdo inſcribunt ſe inſtrumento, rẽ teſtificando.arg.eorũ quę dicuntur in Authent.de inſtr.fid. & caut.§.ſin uerò moriantur.col.vj.Per hanc inueſtiturã abuſiuam & uerbalẽ nõ acquiritur uaſallo in nouo feudo poſſeſſio, niſi dominus eũ realiter induxerit.arg.c.cum in cũctis.§.cum uerò.de elect.& fac.c.per tuas.de donat.c.j.de noua.
6 form.fidel.in fi.fa.l.cũ hęredes.de acq.poſſ.Si tamẽ* inueſtitura abuſiua in loco feudali fieret, uel feudũ oculorũ inſpectione uaſallo oſtẽderetur, iſta haberẽtur pro reali traditione, ut dicit Prępo.d.c.j.poſt And.arg.l.clauibus.de contrah.emp.& l.quod meo.§.ſi per uẽditorẽ.de acq.poſ. Vnde tria ſeſe ex ordine cõſequuntur, ſcilicet, feudi cõceſsio, inueſtitura abuſiua uerbalis, quę conceſsionis cõfirmatio, & poſſeſſionis traditio, eſt uera inueſtitura. Aluar.Prępoſ.c.j.quid ſit
7 inueſt.Licet ergo* inueſtitura abuſiua nõ faciat poſſeſſorẽ, ſi tamen in ea dicitur, inueſtiuit, conceſsit, tradidit, uaſallus propria autoritate ingredi & poſseſsionẽ acquirere poteſt, ut uoluere Aluar.Prępo.in d.c.j.qui allegãt Inn.in d.c.ex literis.de conſuet.fa.l.prędia.de acq.poſ.Inde fit, ꝙ* ſi feudi poſſeſsio aliquot annos cõtinuata diceretur, & non poſſet niſi per inueſtiturã etiã abuſiuã & uerbalẽ probari, hoc ſuffi ceret, quia inueſtitura eſt modus poſseſsionis acquiſitiuus. ita Alex.cõſil.lxxxviij.col.ij.uerſ. quarto. Eſto quòd domini in v.uol.q allegat gl.in d.c.ij.de cõſuet.Doct. in c.autoritate.de.inſti.l.j.C.de donat.& d.c.ex ore.de his quę fi.à maior.
9 part.Capit.Nec te lateat, quòd* ſine inueſtitura rectũ feudũ cõſtitui nõ poteſt, ut propriã feudi naturã habeat, & ad hęredes tranſeat, etiã ſi dominus abſente curiá intrare in rẽ
10 feudalẽ uaſallũ iuberet.Secus ſi* dominus feudi corã curiæ parib9 iuſsiſſet: iſte enim iuſſus, loco inueſtituræ erit.Ita cõcordari poſſunt c.j.in prin.de cõſu.recti feud.cũ d.c.j.quib.mod.feud.cõſtit, quæ inter ſe pugnare uidẽt.Si tamẽ dominus pares Curię nõ habuerit, tunc iuſſus corã aliis honeſtis factus, idem operabitur.d.c.j.verſ.quod autẽ.de cõſuet.recti feud.

feud.fa.c.j. §.j.de nat.feu.c.j. §.ſi.quid ſit inueſt, & ſic ſaluatur opinio Pet.de Ceruotis.Et hæc cõcordia amborũ iuriũ, quam Aluar.locis prædictis docet,cõmuniter tenetur: quãuis gl.in d.c.j.quib.mod.feud.cõſt.ſe non expediat.* Iuſſus 11
ergo domini corã Curiæ paribus,aut in eorũ defectu, corã alijs honeſtis factus,tantum operabitur, quòd apprehenſa poſſeſsione,rectum feudum ad hæredes tranſitorium cõſtituatur:pro poſſeſsione tamẽ nõ habebitur,ſi is iuſſus in abſentia rei feudalis fieret,ſecundũ Raph.Cum.conſi.cxxxvij. Licet Iacobin.de S.Georg.in uerb.inueſtiuit.cõtrarium putarit.Sed pro doctrina Raph.Cum.fa.c.pro illorum.ibi glo. in uerb.inſtituit.de probat.Circa prædicta tamẽ aduerte, ſi uaſallus per annũ in poſſeſsione fuiſſet,& domino ſeruiſſet,iſthæc patiẽtia uerũ feudum cõſtitueret.d.c.j.de cõſuet. rect.feud.poſt princ.uerſ.inde etiã.& Aluar.d.c.j.quib.mod. feud.cõſt.Redeũdo ad d.*inueſtiturã abuſiuã, licet enim ipſa non faciat poſſeſſorem,dominus tamẽ per haſtæ,enſis, 12
ſeu alterius ſigni traditionem inueſtiẽdo,præcisè poſſeſsionem tradere cogitur,nec intereſſe præſtando liberatur.per text.elegantẽ in c.ſi facta.ſi de feud.cõt.fue.inter do.& agn. Et tenetur dominus præſtare omnẽ iacturã dilatę poſſeſsionis.c.j.in ſi.de no.for.fidel.Hęc tamẽ doctrina fallit primo, niſi citra inueſtiturã dominus uaſallo rẽ feudalẽ promiſsione legitima promiſerit,nõ uerbis honorificis,quia tunc ad tradendũ non præciſe cogitur,ſed intereſſe ſoluendo liberatur.Aluar.in d.c.ſi facta.ad ſi.& in d.§.ſi.de uo.for.fidel. Idem Iacobi.de S.Geor.in d.uerb.inueſtiuit.co.iij.uerſi.iterũ dubitatur.Secundo fallit,niſi dominus aliquem primò abuſiuè,& poſtea ſecundũ propriè inueſtiat, tradendo ei poſſeſsionem,quia tũc dominus à primo liberatur,præſtãdo ei intereſſe.gl.& Aluar.in d.c.ſi facta.arg.d.l.quotiẽs.C.de rei uend.& erit* ſecundus propter poſſeſsionẽ potior,etiam ſi 13
ei poſſeſsio,ſaluo iure primi,tradita ſit;quia eo caſu dicta clauſula nihil operabitur.Siquidẽ primus ad feudũ nullum ius habet.arg.l.j.ff.comm.præd.Ita And.de Iſer. quẽ allegat Aluar.in d.c.ſi facta.Quod tamẽ not.temperabis:* niſi do- 14
minus poſſeſsionẽ ſub ea cõditionẽ tradiderit,ſi primus petierit,feudũ ad eũ reuertatur,ipſaq; traditio pro non facta habeatur:tunc enim primo nõ præiudicabitur; quia poſſeſſionis traditio ſub conditione fieri poteſt.arg.l.qui abſentia

§.j.de acquir.poſſ. Quod ſi diuerſis tēporibus poſſeſsio de
15 tur,nec conſtet utri prius data ſit,* is potior erit qui priorē
titulum habet. Aluarot.d.c.ſi facta.qui allegat Iacob.de Are.
& Cyn.in d.l.quotiens.C.de rei uend.Hoc quoq; in abuſiua
inueſtitura perpetuum eſt,quòd ipſa antequā uaſallus iura-
16 mentum fidelitatis præſtet,præcedere debet.* Propria antē
inueſtitura,id eſt, poſſeſsionis traditio, poſt iuramētum ſe-
17 quitur. Aluar.in tit.quid præced.deb.ubi tex.facilis.Nam* a-
ctus agentium operātur in ſubiecto prædiſpoſito. Vnde nō
iurare debet,qui nondum inueſtitus eſt.Si tamen alterū an-
te alterū fieret, ordo intellectus ſufficeret.arg.l.moribus.§.
18 ſi quis ita.de uulg.& pup.ſa.l.talē.de hered.inſtit.* Si porrò
dominus ſuper aliena re ignorātem inueſtiat,tenebitur ei,
poſtquam res à domino euincitur, ſiue is inueſtitor rē alie-
nā ſcierit,ſiue ignorauerit: & hoc ſi inueſtitori lis per uaſal
lum legitimè denuntiata fuerit. Cæterum ſi is qui inueſtitu-
ram rei alienæ accipit,ſciuiſſet,inueſtitor ei non tenebitur,
niſi de euictione uaſallus pſpexiſſet.c.j. ibi Doct.de inueſt.
19 de re alie.fact. Præterea ſciendū eſt, ſi* dominus aliquem de
ſuo feudo(quod tamē ab alio uaſallo poſsideat) inueſtiat,
iſta inueſtitura,ſi in tēpus quo feudū apertum fuerit,cōfera
tur,nō uitiatur, nec inueſtito antequam feudum uacet, ius
quæritur. Tūc enim feudi dominus uel hæres ſuus,inueſtitu
ram adimplere tenebitur. Quod in clerico recipitur quidē,
ut poſſet de feudo per aliū poſſeſſo,inueſtire ſub conditio
ne,ſi uacarit,dūmodo in uita ſua uacet. Nam ſi poſt mortē
ſuā uacarit,prior inueſtitura reſoluta caret uirib.c.moribus.
ſi de feu.cōtr.fuer.inter dom.& agn.In ſacerdotijs,quæ uul
20 gus beneficia nominat,ea cōſuetudo nō ſeruatur.* Non e-
nim alteri concedi poſſet beneficiū per alterū poſſeſſum.
c.ij.&.iij.de conceſſ.præbend.Et hoc in Lateranen.cōcilio,
propter importunam inſtantium frequētiam, cōſtitutū fuit.
Aluar. in d.c.moribus. Et habes ibi caſum ſatis ſingularem,
quòd cōuentio ſuper alteri* futura ſucceſsione admittitur.
ipſo non conſentiente, contra text.l.fi.C.de pact.Denique,
21 *nónne uotū captādę mortis intercurrit? Sed dic,hanc do-
ctrinam in feudis eſſe cōſuetudine receptam.Porrò cū alijs
multis caſibus amitti feuda poſſunt,iſta ſucceſsionis impro
ba ſpes,præcisè non attenditur.Item ea res,quæ conceditur,
cōcedentis propria eſt quo ad directū dominiū, qui nō eſt
obligatus

obligatus uaſallo poſsidenti,dummodo ei non nocebit.Al
uar.d.c.moribus.ſi uerò dominus feudum cõcederet,ac ſi p
mortẽ uaſalli uacet,qui tamen uiuit: licet is uaſallus poſtea
moriatur,conceſsio nihil ualebit:quia* inueſtitura ad ſuum 22
caſum reſtringitur.Aluar.d.c.morib⁹. in ſi.arg.c.quamuis.c.
cuį nõ de ſacerdotali.de præbend.lib.vi.Proinde cõſultum
eſt,quòd literę inueſtiturę cautè ſcribãtur. Hoc quoq; nouiſ
ſe cõueniet,quòd* in feudis antiquis tenor primæ inueſtitu 23
rę in deſcendentib.ſeruãdus eſt,ut ita ſtylus literarũ uariari
nõ debeat.Vnde dicit Bal.in l.j.pen.col.C.quando non pet.
part.pet.accreſ.quòd primę inueſtiturę tenor in tertij pręiu
dicium mutari no poſſet. Quapropter ſi prima inueſtitura
ad maſculos & fœminas extenta fuit,inueſtiturę ſequẽtes in
ppetuũ,ut ita loquar , ad ſolos maſculos coërceri & reſtrin
gi nõ poſſent,niſi omnibus quorum intereſt, id eſt agnatis
cõſentientibus.Eſt enim prima inueſtitura radix, & ſequen
tium fundamentum . Idẽ Bal.in c.j.§.j.de feud.guard.quod
Philip.Decius cõſil.CLXXIII.ij.col. latius proſequitur,qui al
legat Aluar.conſil.primo,ſcripto poſt uſus feud.in ſuis com
mentarijs.& dicit Paul.de Caſtr.cõſil.CLV.inueſtiturã in de-
ſcẽdentibus talẽ eſſe præſumi,qualis in maioribus fuit,quæ
in antiquo feudo,ſiue paternum ſiue maternũ ſit,procedũt.
Noui autẽ feudi inueſtitura nihil perpetui habet, ſed iuxta
pacta & conuẽtiones uariat.His cõſequens eſt,quòd* omnis 24
feudi lex ex inueſtitura ſumit.c.j.in ſi.ibi Bal.de duob.fratr.
à Capit.inueſt.Bald.in prælud. in iiij.diuiſ.uerſ.porrò.Idem
Bal.in l.j.uerſ.ſed ſi quis.C. de Lat.lib.toll.cum multis con-
cord.quæ coaceruari poſſent.Iſta tamẽ uerba quæ communi
ter in inueſtituris addũtur, ſcilicet, * Saluo iure aliorũ, uel 25
quorumcunq;, uel cuiuſcunque,parum uel nihil in inueſti-
tura operãtur.Cùm enim dominus in dubio iuri alteri quę-
ſito præiudicare nõ intendat,ut eleganter Paulus de Caſtr.
cõſil.CLXI.in uerſ.& breuiter.huiuſmodi clauſulæ nihil ne-
ceſſario ſtringunt.Pro quo & uiua ratio facit.* Aut enim a- 26
lius ius habet,& hoc tolli nõ poteſt,ut ſuprà diximus.c.j.de
inueſt.de re alien.fact.Aut alius non habet ius, & erit clau-
ſula ſuperuacua. Hæc autẽ clauſula quã domini communi-
ter adponunt,ſcilicet,* Saluo noſtro iure feudali,multũ o- 27
peratur : qui licet dominus uaſallo feudum impignoranti
conſentiat,reuerſo tamẽ feudo dominus non tenebitur.c.j.

§.quid ergo.ibi elegãter Præpoſ.poſt Doct.de inueſti.de re alie.fact. de quo tamẽ poſtea latius. Et quamuis inueſtitura
28 iuxta recti feudi naturam perpetuũ det ius,* ſi tamẽ maritus de feudo dotali inueſtitus eſſet,tũc morte mariti,feudũ ad uxorẽ reuertitur, ſicut dos & alia bona,& inueſtitura nomine & effectu carebit,ſecundum Aluarotũ in c.j.an marit. ſucced.uxor.qui allegat l.ſi ego.§.dotis.de iur.dot.& Pet.de Ceruotis,Nicol.de Neap.ſic tenẽtes.Meminimus nos ſuprà dixiſſe,quòd in uim & uigore inueſtituræ uerbalis,uaſallus
29 authoritate propria poſſeſsionem ingredi poſsit.Quòd* ſi feudum latum,amplum,opulentum,fundis pluribus diſtentum ſit, an unius fundi poſſeſsionẽ ingredi ſufficiat, ut per hoc ſit acquiſita toti* feudi poſſeſsio?In hoc pũcto antiquitus uariatum fuit:& dicit Aluar.c.j.quid ſit inueſt. eam quæſtionem nõ eſſe ſine maxima dubitatione.Præpo.more ſuo Aluar.ſcripta ad uerbum tranſcribit & recitat, nec quicquã reſoluit. Ego in iſta uarietate dicẽdum puto, quòd feudum aut cõtinet ſub ſe alios fundos tanquã partes totius uniuerſalis, tũc apprehẽſa feudi poſſeſsione,credo & fũdorũ apprehẽſam.arg.l.poſsideri.§.quod autem.de acquirẽ.poſſeſ. niſi fortaſſe aliquis ex fundis per aliũ eſſet occupatus.arg.l quod meo. §.ſin.de acquirend.poſſeſsione.Aut uerò plures fundi in feudũ dati ſunt,qui inter ſe ita ſunt loco ſeparati, ut ad nullum totum reſpiciant,quod apud nos frequẽs eſſe, ex inueſtituris cognoſcitur:& tũc puto,quòd unius fundi apprehenſa poſſeſsione,aliorũ nõ acquiratur, niſi corporalis interueniat apprehenſio.per d.l.cum hæredes.de acquirẽd. poſſeſſ.ubi eſt text.clarus.Nec obſtat l.reſtituta.ad Trebell. quia ibi de domino loquitur,ut in l.facta.in princ. eod.tit. Et ea uidetur fuiſſe mẽs Andreæ de Iſer. in d.c.j.quid ſit inueſt.fa.Bald.in.c.j.§.ad hæc.col.iij.de pact.iur.firm. & idem Baldus in c.j.col.v.de Capit.qui cur.uẽd. ubi multa quę huc accommodari poſſent, diſputat, cum diſtinctione ſatis luculenta ibi poſita.Noueris quoque, inueſtituram quocunque loco honeſto,tamẽ & tuto,dari poſſe.c.j.Præpoſ.in iiij.
30 colum.quo tempore.mil.Notandum eſt præterea,*feudum etiam præſcriptione acquiri . Nã ſi quis per triginta annos rem domini pro feudo teneat,& ei ſeruitia præſtet,iſte iam feudũ etiam ſine inueſtitura præſcripſiſſe dicitur.d.c.j.§. ſi quis per xxx.annos.Sufficit autẽ ſemel ſeruitia præſtitiſſe,ſi

poſtea

poſtea trigita anni ſequãtur,nec omni anno ſeruire neceſſe
eſt.fac c.cum de beneficio.de pręb.lib.vj.& not.in c.cum ec
cleſia Sutrina.de cauſ.poſſ.& propr.Hęc uera ĩ feudis ſecu
laribus,ſed* in re eccleſiaſtica & rerũ publicarũ bonis,qua 31
draginta anni requirerẽtur.And.de Iſer.in d.§.ſi quis p tri-
ginta.& ibi Aluar.allegat l.inanem.C.de fund.patrimonial.
lib.xj.& l.j.C.ne rei dom.uel templ.Nam nõ præſumitur de
rogatũ eccleſię & rebus publicis per hæc iura feudalia. Præ
poſ.ibi.Et ſi poſt triginta annorum curriculum cõtrouerſia
incideret, nõ eſſet neceſſe quòd uaſal⁹ ſuper feudali re ſa
cramentum loco probationis pręſtaret.gl.c.j.de cõſue.rect.
feud.Secus ſi aliquis rẽ domini à prin.pignoris loco tenuiſ
ſet,& tringinta anni decurriſſent: quia tempus poſſeſſorẽ à
ſacramento non releuaret.c.ſi.de feud.da.in uic.leg. cõmiſ.
Imò tempus hoc nõ ſufficeret poſtquam de pignoris titulo
cõſtaret,quia nemo poſſeſsionis cauſam ſibiipſi mutare po
teſt:& poſſeſſor eſſet in mala fide, quæ tẽporis curſum etiã
in feudis impedit.Prępoſ.ĩ d.§.ſi quis.Sed quid de domino,
*ſi abs te ſeruitia p triginta annos nomine fũdi,ac ſi feuda 32
lis ſit,recipiat? Dic iſtum fundum factum eſſe feudalẽ:& ita
tenet Specul.in tit.de feud.§.ij.uerſ.ſecũdo quęritur.Bal.in
d.§.ſi quis.qui allegat l.fin.de acceptil. & ad hãc aſſertionẽ
fac.natura correlatiuorum . His eſt conſequens, quòd* do 33
minus etiam libertatẽ pręſcribere poteſt,ſi rem feudalẽ tan
to tempore pro libera poſsideat, ita quòd eo tẽporis curſu
nemo uaſallus feudum requirat: nam tunc utile dominium
cum directo conſolidatur,quod eſt notabile.Baldus & Præ-
poſ.d.§.ſi quis.allegat argum.in l.ſi hæres.ad Trebellian.&
Gulielm.in l.ſi quis emptionis. C. de præſciptione triginta
annorum. Hunc caſum de facto habui in quodã nobili, qui
tanquam dominus quietè tenuit feudum,idque ut rem libe
rã plus quàm per annos triginta poſſedit.Nunc alij nobiles
uenerunt, agnatos eſſe ſe iactitantes eorum uaſallorũ qui
antè defuncti fuere, & hoc feudum tãquam paternum pe-
tũt. Deciſio per prædicta patet:uerum cauſa cõcordata eſt.

¶SECVNDVM caput huius ſextæ partis,quid iuris ua-
ſallus ex inueſtitura conſequatur, Circa quod ſcias, quòd
* uaſallus ex feudi cõceſsione, utile dominiũ cõſequitur. 34
fac.c.j.§.j.& ibi Aluarotus de Capit.Corrad.& latius Alua-
rot⁹ in c.j.§.j.de inueſt.de re alien.fac.Et licet gl.in d.§.j.de

Capit.Corrad.latè diſputet,tandem tamē in dominiū utilē
concludit.Nec obſtat ꝙ in diffinitione feudi dicitur,ad u-
35 tendum & fruendum.quaſi uaſallus uſufructuarius ſit:quia*
huiuſmodi uerba fruendi,facultatem iure proprio,nō iure
ſeruitutis perſonalis importāt. Et licet Bal.uariet,ut eum la
te allegat Iaſ.& Claud.de Siſell. in prælud.feud. ueritas ta-
men eſt uaſallū feudo uti & frui tanquā utili dominio poſ-
36 ſe.Siquidē quādo*uerba utendi & fruēdi in principalis diſ-
poſitionis conſequentiā ponūtur, proprietatē ſignificant,
ut uoluit Bal.ſicuti eum allegat Iaſ.loco prædicto, & ſenſit
Bart.in l.donationes.§.ſpecies.& ibi Alexan.in addit.ff.de
donat.per l.Proculus.de uſufruct.cū ſi. Cōſequenter prædi-
37 ctis inferas,ꝙ*uaſallus ratione utilis dominii rei uendica-
tionem habet,ut à quocunq; poſſeſſore uēdicet.per tex. in
c.j.de inueſt.de re alie.fact.etiam, ut puto cōtra dominum.
arg.l.j.ſi ag.uect.uel emphyt.pet.Et non ſolùm agere,ſed &
defendere ſe poterit.d.c.j.taleq; iudicium & ſententia inde
ſecuta,domino ſiue ſciēti ſiue ignoranti, quo ad iura utilia
prçiudicabūt eatenus,ut nec aperto feudo dominus cōtra-
uenire ex iure uaſalli poſſet,imò eū qui uicerit,uaſallū ha-
bere cogitur.Nam feudi defenſio çquè principaliter ad ua
ſallum,ſicut ad dominū pertinet.Abb.in c.cum ſuper. de re
iudic.per l.principaliter.de lib.cauſ.fac. quæ per Præpoſ.d.
c.j.de inueſt.de re alie.fac.tradūtur.Deniq; & *de euictione
38 uaſallus contra dominū aget,ſi ei litē denuntiarit,uel ſi ca
ſu quo rē alienā à domino accepiſſet,ſpeciali facto ſibi de
39 euictione prouidiſſet.Aluar.Præpoſ.d.c.j.Porrò &* dominū
uaſallus cōpellere poteſt,ut ei feudi confines,ſi fortè ſpecifi
cati non fuerāt,oſtendat. Cōſultius tamen eſſet,ꝙ in feu-
di conceſsione declararētur,ne dominus poſtea interpella
tus,modicū terræ oſtēderet.Præpoſ.c.j. §. aliud quoq;. col.
40 iij.mihi.de prohib.feud.alie.per Fed. *Vaſallus etiam cum
patri in feudo paterno ſuccedit, pro poſſeſſore, ſine alia
traditione habetur,ſcilicet ꝙ in antiquo feudo nulla trada
tur poſſeſsio,cùm uaſallus iam habeat, ut uoluit Aluar.c.j.
§.ſi facta.in ti.ſi contr.fuerit inter do. & agn.& in c.quid ſit
inueſt.& alibi.Et dicit Bald.in leg. cum antiquioribus.x. q.
C.de iur.delib.quòd filius uiuo patre poſsidere cenſeatur.
Et idem c.j.uerſ.quæro ſi poſſeſsio.in tit.de contr.inter ma-
ſcul.& fœmin.dicit,filium magis uenire continuatiuè,quàm
ad

ad nouæ poſſeſsionis adeptionē.Et facit ad prædicta gl. in
l.in ſuis.de lib.& poſthu.quæ uult, quòd & poſſeſsio, nedū
dominium,in filium continuetur.Sed in contrarium eſſe ui
detur quod per manus traditur,*poſſeſsionem niſi appre- 41
hendatur,non transferri.d.l.cùm hæredes. de acquir. poſſ.
Item cùm poſſeſsio facti ſit,& cùm defuncto deſierit (quia
mors omnia ſoluit)quomodo poſſeſsio quę in rerum na-
tura non eſt,in filium cōtinuari poterit? Dicendum puto,* 42
poſſeſsionem defuncti dupliciter,aut in actu,aut in habitu
cōſiderari.Quo ad actualem effectū poſſeſsio nō eſt apud
filium niſi apprehēſa foret, per ea quæ proximè ſuprà dixi.
Cęterùm quo ad habitum,id eſt,habitualem qualitatē, tunc
filius pro poſſeſſore habetur.Et hoc,niſi fallar.Bal.in d. c.j.
de conten.inter maſc.& fœ.eleganter & ſubtiliter ſenſit,dū
ſeſe declarando dicit,eam continuationē intelligi in quali
tate,non in ſubſtantia poſſeſsionis.quaſi diceret,*poſſeſsio 43
in ſui ſubſtantia non continuatur in filium, ſed qualitas ha
bitualis,quæ facit ut pro poſſeſſore habeatur, cōtinuari in-
telligitur.Eſt ergo in filio*ficta & imaginaria,niſi corpora 44
liter apprehenſa ſit,feudi poſſeſsio.ut etiam Iaſ.in d.l. in ſu
is.uoluit,qui ita gl.ſaluari poſſe dicit. Ad prędicta fac glo.
in l.aſsiduis.in uerb.poſsidet.C.qui pot.in pign. ubi cùm di
citur mulierę poſsidere,expouit gl. poſsidet,id eſt,poſſeſsi
onis uel quaſi commodo gaudet. Quibus conſequens eſt,
quòd cùm filius defuncto patri ſuccedendo poſſeſſor habi
tualis & fictus cenſeatur,ſi feudum à tertio occuparetur, fili
us interdicto recuperandæ experiri non poſſet. ita Bald. in
Authen.defuncto.col.ij.mihi.in uerſ.tertia quæſt.C. ad Ter
tul.& idem in l.j.ad fi.C.de appellat.qui dicit,filium eo caſu
non uideri propriè ſpoliatum,ſed non adipiſci,uolēs quòd
in filium non trāsferatur ipſo iure poſſeſsio,niſi apprehēda
tur.per l.j.§.Scæuola.ff.ſi teſt.lib.eſſ.iuſſ. & idem tenet Ale.
in d.l.in ſuis.d.l.cùm hæredes.Et ita aliquando cōſuluimus,
& in conſulēdo obtinuimus.Quę ſunt notāda,quia per ea
reſoluuntur doctrinæ Aluar.& Doct.qui in materia feud.ua
riis in locis tenēt,quòd filius poſt patris mortē ſine alia tra
ditione poſsideat & teneat,quia pro eo habetur ac ſi re i-
pſa teneret,qui habitu tenet.Porrò pro pdictis facit, quòd
tametſi non traditione,renouatione tamē inueſtituræ filio
poſſeſsio cōfirmatur,ut per Præpoſ.in c.j.col.ij.quid ſit in-

ueſt.

45 ueſtit.Præterea ſicuti* uaſallus ratione feudi agere & cõue nire,ita etiam tranſigere poteſt,dum non fraudulenter fiat, & domino denuntiatum ſit,ſi ſaltẽ uaſallus denuntiare poterat.c ſi uaſallus.iij.ſi de feud.cõtr. fuerit inter do.& agn.
46 *An autem cõpromittere poſsit, dubitationis eſt.Andr.de Iſer.negabat:ſed uerius eſt ꝙ uaſallus cõpromittere poſſit.c.j.de inueſt.in mari.fact.c.j.an apud iud. cũ ſimilibus.& hoc latè probat Aluar. in c.j. §.ſi inter.de leg. Corrad.Et ſi uaſallus per ſententiã uinceretur,dominus ex uaſalli perſona ſeu ex ipſius iure contrà niti nõ poſſet:ſed ſi aſſerere ius ſuũ propriũ dominus uellet,nõ prohiberetur,ut per Aluar. in d.c.ſi uaſallus.de feud.cõtr.quę tamẽ infrà in nona parte aliquanto latius tangentur.
47 * An autẽ incrementum quod acceſsit feudo,uaſallus cõſequatur,longa eſt materia,longæ ambages.text.in c.j.§. ſi quis de manſo. de cont. inueſt breuiter diſtinguit,ꝙ orta cõtentione ſuper fundi feudo inter dominũ & uaſallũ,& uaſallus dixerit,ſeſe per inueſtituram de feudo cum omni incremẽto inueſtitum, ſi dominus in feudi loco(qui curia nominatur)aliquid iuris ſibi reſeruarit,uaſallo incũbet probatio,per pares Curiæ aut per inſtrumentum,niſi uaſallus in incremẽti poſſeſsione ſit.Sin uerò dominus nihil iuris ſibi retinuit,omne incrementũ uaſalli erit.Et ſi is uaſallus alteri pariter cũ omni incremento, ſicut acceperat,ſubinfeudaſſet,uiuẽte uaſallo feudi incremẽtum,ad ſecundũ pertinebit.Cæterũ primo uaſallo mortuo,incrementũ ad dominũ reuertetur,Et quamuis* incrementum
48 duplex ſit:latens,quod per alluuionẽ fundo accedit:& patens,cùm in flumine inſula naſcitur uerſus fundũ feudi.Inſtit.de rer.diuiſ.§. præterea. text. tamen in d.c.j. §. ſi quis.dictã diſtinctionem incremẽti,ne uerbo quidem reſpicit,unde ſine diſtinctione intelligitur,licet nõnulli Doc. aliter.Quapropter Doct.qui circa huiuſmodi incremẽta in propoſito fatigantur,extra textum uagari uideas.Aluar.etiam de aliis incrementis loquitur,puta, ſi ſeruitus feudo ſit acquiſita,ſi ſint empta prædia,quę feudo iuncta ſunt.Quid iuris in ſingulis ſit,cum mei propoſiti non ſit in talibus diffundi,uidere Feudiſtas poteris.Cæterùm *Manſus,barbaro
49 uocabulo,fundus dicitur,qui duobus bobus ad laborandũ ſufficit,ut dicit Aluar.qui allegat gl.c.j.de cenſi.Hinc fortaſſe oritur,quòd nos Germani prata dimenſa nominamus

Manſmat.

Nanſmat. An autem uaſallus feudum ſubinfeudare poſsit, infrà circa feudi alienationem tractabitur.

AD QVID VASALLVS DOMINO ET DOMINVS VASALLO TENEATVR, PARS SEPTIMA.

1 *Inueſtitura feudi antiqui intra quod tempus petenda.*
2 *Tempus petendæ inueſtituræ utile & continuum, quibus curſ*
3 *rat uel non.*
Vaſallus non petens inueſtituram, ex iuſta cauſa excuſatur.
4 *Cauſæ quibus uaſallus, ſi inueſtituram debito tempore non pe tierit, excuſatur.*
5 *Inueſtitura congruo loco & tempore petenda.*
6 *Ignorantia rei feudalis uaſallum excuſat.*
7 *Hæres quanto tempore antiquum feudum petere poſsit.*
8 *Pupillus inueſtituram non petens, excuſatur.*
9 *Inueſtitura noua quibus temporibus petenda.*
10 *Hæredes uaſalli plures quomodo inueſtituram petãt & iurẽt.*
11 *Tragex, curator.*
12 *Vaſallus hæredibus domini omnibus ad fidelitatem tenetur.*
13 *Inueſtitura cum honoris præfatione petenda.*
14 *Inueſtitura quæ præcedere debeat.*
15 *Iuramentum fidelitatis quid contineat.*
16 *Germania quale fidelitatis iuramentum uſu frequentet.*
17 *Iuramenta quandam ſeruitutis umbram inducunt.*
18 *Vaſallus an liberto æquiparetur.*
19 *Papa & Imp. reſpectu feudorũ dominis eorũdẽ inferiores sũt.*
20 *Vaſallus per procuratorem iurare poteſt.*
21 *Ciuis quomodo ciuitati iuret.*
22 *Imp. per uaſallum in iuramento fidelitatis excipiendus.*
23 *Dominus antiquior plus per uaſallum uenerandus.*
24 *Feudum per diuiſionem non alteratur.*
25 *Vaſallus ad multa domino tenetur.*
26 *Beneficij memoria non abolenda.*
27 *Seruitia præſtanda, quandiu feudum retinetur.*
28 *Vaſallus dominum iuſta bella mouentem ſequi tenetur, ſecus iniuſta.*
29 *Vaſallus an contra patrem ſuum, fratrem, filium, &c. dominum iuuare teneatur.*
30 *Filius contra patrem non pugnabit.*
31 *Filius propter dominum alimenta patri non ſubtrahet.*

Vaſall

32 *Vaſallus patrem domino potiorem habebit.*
33 *Filius patrem patriæ proditorem interficere poteſt.*
34 *Vaſallus contra ſeipſum domino auxilium ferre non cogitur.*
35 *Filius contra patrem pugnare non tenetur.*
36 *Vox patris, uox filij.*
37 *Vaſallus quatenus dominum iuuare teneatur.*
38 *Vaſallus grauiter uulneratus, dominum relinquere poteſt.*
39 *Bellum iuſtum iuuandum, ſecus iniuſtum.*
40 *Vaſallus excõmunicato, bãnito uel rebelli ſeruire non cogitur.*
41 *Vaſallus excommunicatus ſeruitijs nihilominus obligatur.*
42 *Vaſalli quouſq; dominos comitari teneantur. & nu. 46.*
43 *Inimici domini quomodo per uaſallum arcendi.*
44 *Vaſallus quando proprijs ſumptibus domino ſeruire teneatur.*
45 *Vaſallus an propter inopiam à ſeruitijs excuſetur.*
47 *Dominus pauper quomodo per uaſallum adiuuandus.*
48 *Dominus quando per uaſallum alendus.*
49 *Vaſallus quomodo dominum in ius uocet.*
50 *Vaſallus dominum in filia dotanda iuuare tenetur.*
51 *Spurius ſecundum ius Canonicum alendus.*
52 *Confines feudi per uaſallum domino oſtendendi.*
53 *Vaſallus uniuerſitatis quomodo obligetur.*
54 *Feudum per uaſallum non deteriorandum, ſed meliorandum.*
55 *Seruitus quomodo feudo per uaſallum imponatur.*
56 *Dominus quomodo & ad quid uaſallo teneatur.*
57 *Dominus uaſallo non iurat.*
58 *Dominus inueſtituram uaſallo dare cogitur.*
59 *Feudum per unum poſſeſſum alteri conferri poteſt in tempus quo aperiatur.*
60 *Ciuitas per Principem inuitis ciuibus alienari non poteſt.*
61 *Vaſallus alteri per dominum delegari non poteſt.*
62 *Feudum per uaſallum non transfertur.*
63 *Operæ fabriles uaſalli delegari poſſunt.*

SEPTIMA huius libri pars, duo capita habet. Primò, ad quid uaſallus domino teneatur. Secundo, ad quid ẽ
1 diuerſo dominus uaſallo. Super primo: Et quidẽ* in feudo antiquo defuncto uaſallo, liberi ipſius uel agnati, à domino uel ipſius hærede, renouationem inueſtituræ intra annũ & menſem, ſi milites ſint, ſin uerò pagani: id eſt, priuati, intra annum & diem, inueſtituræ renouationem petere debebunt. gl. in c. 1. quo tem. mil. Quod intellige de militibus

qui

qui actu & habitu ſint in militia,non de otioſis & diſcinctis.
Cyn.in l.j.C.de iur.& fact.ign.De prædicto autẽ tẽpore ſunt
iura feudalia.c.j.§.præterea.de prohib.feud.alie.per. Fed.c.
j.de capit.Corra.c.fin.de prohib.feud.alie.per Loth.c.j.quæ
fuer.pri.cauſ.beneſ.amitt. Circa quod & hoc notabis , ꝙ ſi
duo hæredes in feudũ ſuccedãt,& alter alteri partẽ aliena-
uerit,quod fieri poteſt,ut per Aluar.c.j.§. ſed & res. ꝑ quos
fiãt inueſt.eo caſu is cohæres,etiã ſuper parte in aliũ aliena
ta,inueſtiturã intra ſupradictũ tẽpus petere, & fidelitatẽ iu-
rare tenebitur. Aluar.loco præallegato.* Tẽpus autẽ, ut ſu- 2
prà dicitur,præfixũ,non niſi à ſcientię tẽpore currit,hoc eſt,
cũ uaſallus ſciat,notitiã habeat feudi uacãtis.gl.in d.c.j.ſup
uerb.infantia.in fi.quo tẽp. milit.Præpoſ. poſt Aluar.ibi, &
alij Feudiſtæ . Item & * iuſta cauſa excuſat uaſallum, & tue 3
tur eum ne dictum tempus ei ſit fraudi,id eſt, currat. Nam
ſicut de ęquitate Canonica,impedito tempora non labunt.
c.quia diuerſitatem.& ibi Innoc.de cõceſſ.prębẽd.ita & in
feudis.Siquidem inter dominum & uaſallum æquitati præ
cipuè locus eſt.c.j.in uer. ſi quis enim. quib.cauſ.feud.amit
& ex text.in d.c.fi.de prohib.feud.alie. per Loth. Vnde ex-
cuſari debet uaſallus,ſi ſit impeditus,dum nihil fraudis in-
teruerſetur.d.c. fi.Eſt ergo tempus prædictum utile,quo ad
impedimẽta:ſed eſt continuum ſi impedimẽta ceſſauerint,
ſecundum Præpoſ.* Sunt autem iuſtæ cauſæ, mors,peſtis,in 4
curſus hoſtiles , acres inimicitiæ quæ periculum probabilę
ingerſit:item incarceratio , captura uaſalli &c. quæ omnia
Præpoſ.poſt Doct.in d.c.j.quo tẽp.mil.& d.c.j. quę fuer.pri.
cauſ.beneſ.amitt.latiſsime proſequit.gl.c.imputari.de reg.
iur.li.vj.fa.l.ij. §.fi.Bar.& Doct.ff.ſi quis caut.* Debet & loco 5
cõgruo peti & cõcedi inueſtitura: unde nõ excuſaret uaſal
lus,ſi uel loco uel tempore incõgruo,ut noctis,prandij uel
balnei,peteret.Præpoſ.poſt Aluar.d.c.j.quo temp.mil. uerſ.
quæro an uaſallus.allegat l.qui ſolitur*.de ſolut.gl.in l.mo
re.de fer.gl.in c.appellatio.de appell.lib.vj.gl.in c.cupiẽtes.
§.quòd ſi per uiginti.de elect.lib.vj. Niſi dominus alibi in-
ueniri nõ poſſet.arg.l.iure ciuili.de cõd.& dem. Proinde ſi
dominus locum ſuſpectum,incommodũ,peſtilẽtẽ, inimicũ,
& ad quẽ nõ niſi magnis impenſis ueniri poſſet,præfigeret
ad inueſtiturã petendam, certè uaſallus ſi ſe alio cõgruo lo
co offerret,excuſaretur.fa.l.de ætate.ff. ad Treb. Excuſatur

d porrò

porrò uaſallus ne tempore ſupradicto arctetur, ſi ipſe feudū antiquū nō poſsideat, nec ſine litibus poſſeſsionē recuperare poſsit, dū tamē nihil doli ei imputari poſsit. Aluar. Præpoſ. in d. c. j. quæ fuer. pri. cauſ. benef. amit. qui allegat Guiliel. de Cun. tenuiſſe. in l. ſolēnibus. C. de rei. uend. per l. forma. §. ſi cū ego. ff. de cenſi. quod & Bal. Salic. & Doct. ſequūtur in d. l. ſolēnibus. fa. gl. fi. in c. Titi*. ſi de feud. cōtr. fue. int. dom. & agn. quę uult feuda alienata uſq; ad triginta annos reuocari poſſe p agnatos. Dic ut ibi. fa. Card. in c. ij. de feu. & eſt tex. in c. j. §. præterea. de prohib. feud. alie. per Fed. ubi negligentia tantummodo uel incuria nō petētis notatur.
6 Idē ſi uaſallus rē feudalē eſſe ignoraſſet, quia excuſatur, ne lapſus tēporis eū premat. Bal. l. ij. C. ſi pēd. appel. mors interue. fa. c. uaſallus. c. ſi uaſallus. & ibi Prep. ſi de feud. cōtr. fuer.
7 int. dom. & agn. Habet autē* hęres uaſalli in feudo antiquo integrū anni & diei tēpus: nec tēpora quæ defūcto decurrerūt, ei nocebūt. Iacob. de Belui. Aluar. in c. j. poſt. gl. quo tēp. mil. quod latius D. Frāc. Curt. in xxij. cauſa priuationis proſeqtur. Itē & uaſallus à tēporis curſu excuſatur, ſi inter duos dominos de hæreditate defuncti cōtētio ſit, & uterq; ad ſeſe feudū pertinere aſſerat: dū tamen uaſallus proteſtetur, q per eū non ſtet &c. quo caſu, ſi uult, inueſtiturā à neutro petet. Old. conſil. xxij. quod incipit, Ad quæſtionē. Iacob. de Ardiſ. in ſua Sūma. arg. c. ſi uerò. de iur. pat. & l. ſi perluſorio. in fi. de appel. Quòd ſi alter ex dominis hæreditatis cōtrouerſiæ poſſeſſor eſſet, inueſtiturā ab eo petēdā Prępo. putat. d. c. j. xj. col. uerſ. quæro. quid ſi duo. Veruntamē ſi uaſallus ab altero petere uellet, poſſet fortaſſe, ſed cū proteſtatione de nō præiudicādo alteri, arg. l. fi. de petit. hæred. l. ordinata. de lib. cauſ. l. prætor ait. in prin. de dam. infec. Ego eū caſum de facto habui, dū inter Cæſareā maieſtatē & ducē Bauariæ ſu-
8 per territoriis cōtēderetur. Tandē* pupillus excuſatur, quia tēpus ei nō currit, etiā ſi tutorē habeat. Bal. in d. c. j. quo tēp. mil. arg. l. ſi rē pup. ſal. fore. l. in negotiis. de reg. iur. gl. in d. c. j. Adulto tamē q minor eſt natu, niſi inueſtiturā petat, tēpora currūt: ſed ſi lęſus fuerit, in integrū reſtituitur. arg. c. ſi minori. ſi de feud. contr. fuer. int. dom. & agn. & Prępoſ. c. j. quo temp. mil. qui allegat gl. & Bald. in c. j. de prohib. feud. alien. per Fed. Prædicta omnia in feudo antiquo procedūt. In no-
9 uo autē concedendo tempora uariāt. Nam * ſi nouum feudum

dum iã conceſſum ſit,& moriatur dominus; iam uaſallus ab
hęrede domini inueſtiturę reuonationẽ intra legitima qui-
dem tempora,ſcilicet annum & diem,petet:quæ tamẽ tem-
pora nõ ſibi ſolum,ſed & eius filio currunt, ſi intra annum
uaſallus deceſſerit, & nõ integrabuntur filio tẽpora;ſed in-
tra reliquum anni, quod uaſallo uiuo reſederat,cõludetur:
quia in hoc nouo feudo filius patris perſonã refert.Prępo.
d.c.j.in uerſ.quæro.cũ gl.in tit.quo temp.mil.qui allegat Ia
cob.de Beluiſ.Nico.l.de Neap.& quædã alia. Circa prędicta
ſcias,ꝙ * ſi ſint plures hæredes uaſalli,iſti aut diuiſerſit bo- 10
na,& is inueſtituram petet,iurabitq;,ad quem feudum per-
uenit:aut feudum eſt retentũ in communi,uel eſt indiuiſibi
le,tunc omnes hæredes & petent & iurabunt. Poſſunt tamẽ
unum ex eis eligere tanquam* curatorem,uulgò ein trager, 11
qui omnium nomine inueſtituram petet & iurabit.c.omnes
filij.ibi Aluar. Præpoſ.ſi de feud.contr.fuer.& hoc ultimum
Germaniæ conſuetudine firmatur. Eodẽ iure ciuitas utitur,
ut unus ex eis deputetur,qui feudũ recognoſcat:& ita de fa
cto ſeruatur.Cæterum ſi dominus moreretur pluribus reli-
ctis hæredibus,an ſit omnibus iurandũ,& ab omnibus inue
ſtitura petenda, Doct.controuertunt.gl.in d.c. omnes.poſt
argumenta & diſceptationes,cum Pyleo tenet,omnib⁹ eſſe
iurandum: quod & Aluar. & Præpoſ. poſt multa ſequũtur.
& idẽ Aluar.in c.j.§.præterea.ij.in j.oppoſ.de prohib.feud.
alien.per Fed.Poſſent tamen hæredes domini defuncti(ut
etiam ſuprà diximus)unum eligere, à quo inueſtitura pe-
teretur, & cui omnium nomine iuraretur.arg.l.quod ſi no-
lit.§.ſi plures,de ædil.edict.uide Specul.in titul.de feud.§.
quoniam, uerſicul.xxix. Et, citra melioris ueritatis præiu-
dicium,ſufficere credo,ſi uni omnium nomine iuretur,nec
uaſallum, ut omnibus hæredibus iuret, cogi poſſe: & ita
apud Germanos noſtros ſeruatur, Veruntamen * omnibus 12
hæredibus uaſallus ad fidelitatis capitula adſtrictus eſt. Si
tamen maximè omnibus iurandum eſſet, pro cõmuni opi-
nione,à qua recedere difficile eſt,uaſallus tamẽ non ad plu
ra tenetur ſeruitia; quàm erga defunctum tenebatur, arg.
l.ne in plures.ff.de exercitor.Vnde iſti plures hæredes, aut
cõuenient inter ſe,cui ſeruitium pręſtetur,aut uaſallus nulli
præſtabit.arg.l.æquiſsimum.l. quotiens.de uſufruct.Vaſall⁹
porrò* inueſtituram cum honoris præfatione petere debet. 13

pulchrè gl.fi.in c.j.per quos fiat inueſt. & ſe ad iuramentum
14 fidelitatis præſtandum offerre.* Debet tamẽ inueſtitura uer
balis & abuſiua precedere.c.j.quid preced.deb.an fid.uel in-
ueſtit.Et hoc ſi ſit feudũ nouum.Realis uerò inueſtitura, id
eſt,poſſeſsionis traditio,fidelitatis ſacramentũ ſequitur.c.j.
§.inueſtitura.de no.for.fid.Si tamen iſte ordo non ſeruare-
tur,nihil referret.l.moribus.§. prius autem.de uulg.& pup.
qa ordo ex intellectu ſatis cognoſcitur,id quod & ſuprà at-
tigimus.In feudo tamen antiquo in quo nõ datur poſſeſsio,
renouatio inueſtituræ præcedere debet iuramẽtũ,quia do
minus tanquã caput ex parte ſua prius implere debet,ut Al
uar.Præpoſ.in d.c.j.quid præced.deb. Sacramenti præſtan-
di formá ſatis diffuſe in c.j.de no.form.fid.traditur:quod ſa
15 cramentũ in ſumma hoc cõtinet:* nempe iurabit uaſallus,
ꝙ nec cõſilio,nec auxilio, ſciens adeſſe uelit tractatui,quo
domino uel uitæ,uel membro damnũ adferatur,in ullámue
iniuriam uel læſionem incidat,aut honorẽ, quem habet uel
habiturꝰ ſit,perdat.Quinimo ſi ſcierit,audierit,cognouerit
ullos talia moliri,ſi poſsit,impediet,aut dominum commo
nebit,& denũtiabit ei.Præterea domino iuſtis ex cauſis bel
lum inferẽti,aut ſeſe defẽdere uolenti,ſuppetias feret,auxi
lio & cõſilio aderit.Item res domini amiſſas pro uiribus re
cuperare perget,ſecreta nõ pandet, & nihil eorũ uel faciet
uel procurabit, quę ad domini uel ſuorum iniuriã aut con-
tumeliam reſpiciant.Et licet cõtra dominum uaſallus nihil
niti debeat,nec ullo adeſſe contra eum conſilio,ſi tamẽ ea
conſuleret quæ in rem domini aut territorij tenderent,etiã
ſi perſonæ domini per hoc incommodaretur,nihil offende
ret:ut ſi dominus delirus eſſet, furioſus,mẽte captus,prodi
gus,tyrannus:tunc enim poſſet uaſallus intereſſe cõſilio,ut
carceri mãciparetur uel caſtigaret̃. An.de Iſer.d.c.j. de no.
form.fidel.arg.l. ut gradatim.§.j.de mun. & hon.allegat l.j.
C.de emend.ꝓpinq.Præpoſ.d.c.j.de no.form.fidel.Pro præ
dictis facit ſingulare dictũ Baldi (licet nemo alleget) in l.j.
C.de ſent.præf.præt.ubi dicit,eum qui contra commune cõ
ſulat,dum rectè conſuluerit,bonum,non malum eſſe homi-
nem.Supradictum iuramentum breuioribus uerbis comple
cti uideas in d.§.j.de no.for.fidel.Iurabit enim, incolume,
tutũ,honeſtũ,utile,facile,poſsibile. Quippe dominũ inco-
lumẽ ſeruabit,ne ſuo corpore ei aut ſuis damno exiſtat.Tu
tum,

tũ,ne ſecreta reuelet,uel munitiones quibus tutus eſt domi
nus,ꝓdat. Itẽ ea quæ domino & ſuis perſonis & rebus ſint
honeſta, utilia,facilia,poſsibilia,non uertat in contrarium,
ut damnoſa,inhoneſta,impoſsibilia,difficilia appareant.Po
teſt & uaſallus iuramẽtum generale præſtare, ſcilicet quod
domino in antea fidelis erit ; ſicut uaſallus domino debet,
nec cõmiſſa reuelabit.c.j.qual.uaſall.iur.deb.& hoc iuramẽ
tũ ſufficeret: ſed ꝓpter ſimplices,qui nõ niſi per indiuidua
ducuntur,prędictæ formæ prolixiores inuentę ſunt,ut dicit
text.in d.c.j.de no.form.fidel.* In Germania noſtra breue iu 16
ramentum uſu receptũ eſt.Hodiè enim uaſallus iurat domi
ni utilitatem proferre,& incommoda propellere,parereq́;,
cum paribus in iure dicundo. Sunt & ſubditis ſua iuramẽta
his quę iam diximus nõ abſimilia, maximè ex Germanię cõ
ſuetudine,quę in talibus inſpiciẽda eſt,ut dicit And.de Iſer.
Bal.Aluar.in d.c.j.qual.uaſ.iur.deb.Ex prædictis iuramẽti ca
pitulis & nexibus non eſt alienum ſentire,quòd *inducant 17
quandam uelut umbram ſeruitutis.ita Bald.in l.quotiens.in
prin.C. de ſuis & legit.Attamẽ gl.in c.j.in uerb.ſalua.de mi
lit.uaſal.qui contum.eſt.*uaſallum liberto æquiparat: quod 18
an uerum ſit,dixi in Intell.meis,in §.libertus.Circa quę non
prætereundum eſt, quòd* cùm Papa à Comitibus,uel Impe- 19
rator ab eccleſijs, feuda accipiunt, ſunt reſpectu feudorum
inferiores dominis à qbus inueſtiuntur,licet abſolute ſupre
mi ſint.Bald.in l.ſed ſi hac lege.§.liberta.ff.de in ius uocan.
Nec omitto , quòd* uaſallus fidelitatis iuramẽta aut per ſe, 20
aut per procuratorem ſpecialẽ præſtare poteſt.d.c.j.§.per-
ſonam. per quos fiant inueſtit.* Ciuis autẽ iuramentum ci-
uitati debitũ, & ſubditus domino perſonaliter præſtare co 21
guntur, nec per procuratorẽ hoc explicare poſſent.ita Bal.
in l.j.§.ne autem.ad fin.C.de caduc.toll.Sic è diuerſo iura-
mentum ea in re præſtitum, non niſi perſonaliter reſignari
poterit,ut eadẽ uia ſit diſtrahendi,quæ contrahendi fuerat,
arg.l.nihil tã naturale.de reg.iur.& gl.in l.ab emptione.de
pact.& ita de facto ſeruatur.Debet autem* uaſallus in iura- 22
mẽto ſuo excipere Imperatorem,& ſi quem antiquiorẽ do
minum haberet,alias cõtra omnes iurabit; ut in ſequẽtibus
latius patebit.c.j.§.fi.in tit. hic fin.lex.incip. regn.cõſtit.c.j.
in fin.de ꝓhib.feud.alie.per Fed.Si uaſallus itaque diuerſis
tẽporibus duo feuda à duobus* dominis acquiſierit,ſine du 23

bio antiquiorem excipiet:eo tamen uita defuncto, relictis duobus filijs qui feuda diuidant, ut Titio uni ex filiis antiquius,Seio alteri fratri poſterius feudum obueniat,quilibet iurabit ſuo domino,nemine niſi Imperatore excepto, cùm neuter antiquiorem dominũ habeat.Verùm Seio poſterioris feudi poſſeſſore ſine filiis mortuo,frater Titi* qui ei ſuccedit,cùm ambo feuda in manũ ſuam uenerint, ſicut in patris erãt,domino poſterioris feudi,in quo ſucceſſerat,abſolutè iurare nõ tenebitur,niſi domino antiquioris feudi excepto,ut ſic res ad naturam ſuam,quæ in parte erat, reuertatur.Et dicit Aluar.ualde notabiliter,quòd*qualitas formalis feudorũ per diuiſionẽ factam,nõ alteratur. ita text.licet aliquantiſper obſcurus,quem gl.nõ gloſſauit,in c.ſatis.ibi pulchrè Aluar. de prohibit.feud.alien.per Loth.Et idẽ per omnia iuris eſt,ſi Titius frater antiquioris feudi poſſeſſor deceſſiſſet. Sei* enim poſterioris poſſeſſor fratri ſuccedẽdo, dominũ poſterioris feudi,ut iuramentũ renouet, ut ſic antiquiorẽ dominũ excipere poſsit, commonere poteſt. Et ſi dominus nolit, adhuc ex prioritate tẽporis ordine intellectus,antiquior dominus exceptus cẽſebitur.arg.d.l.morib*. de uulg.& pup.ita Aluar.d.c.j.§.fi.in ti.hic fin.lex.& in d.c.ſatis.Et ſicut Imperator ſemp excipitur, ita patria ſemper excipiẽdã dicit Aluar.d.§.fi.in fi.hic fi.lex.& d.c.j.de no.forma fidel.Ex pdictis iuramẽti capitulis ſolers facile homo colliget,*uaſallum in pluribus domino teneri:quia quæcũq; ad domini offenſionem tenderẽt,cauere debet & oportet,nõ ſolũ cùm eſt uaſall*,ſed etiã cùm feudũ refutarit.c.j.in fi.de uaſall.qui cont.conſtit.Loth.feud.alien.& ibi gl. egregia, q̃ docet,ꝙ * memoria prioris beneficij nõ debet aboleri.Sic Decurio,depoſito officio,torqueri nõ debet.l.fi. de Decur. Sic ſeruus à domino uenditus.in antiquum dominũ nõ torquetur,in prioris beneficij memoriam.l.extraneo.§.unus.§. ſeruus.& ibi gl.de quæſtio.Sed quantũ ad*ſeruitia præſtanda,hoc iure utimur,quòd uaſallus quandiu feudũ tenet, & non ultrà,domino iuſta bella mouenti tenebitur, etiã ſi dubitetur an ſint iuſta.Nec enim in talibus exquirendis, iuxta Ciceronis ſentẽtiã,curioſus eſſe debet.Præſtabit autẽ ea ſeruitia nõ niſi requiſitus. Vnde ſi uaſallus per cẽtũ annos ſtaret,quòd ſuper ſeruitijs nõ flagitaretur, per hoc nõ perdet feuda,niſi dominum obſideri ſciret,aut imminens periculũ

ei inſt

ei inſtaret,tunc uel nõ requiſitus auxilium præſtare tenebi-
tur.hęc probantur in c.j.in prin.& §.ij.& iij.hic fin.lex.incip.
&c.d.c.j. §.licet.ſi de feudo fuer.cõtr.inter dom.& agn.c.j.§.
fi.an ill.qui inter. frat.dom.c.j.in fi.de alie.feud.pat.in qbus
iuribus prædicta cõcorditer patêre poſſunt.*Requiſitus uerò 28
uaſallus,dominũ in bellis iuſtis,ut prædicitur,ſequi tene-
tur,eumq; defendere,& pugnare contra omnes,etiã contra
poſteriorem dominũ,ſi antiquior dominus bella moueat.
per Iacob.Ardil.in ſumma ſua.Aluar.d.§.fi.hic fin.lex.qui al
legat bonũ text.in d.c.j. §.illud.de prohib.feud.ali.per Fed.
* An autem contra patrem,filium,fratrem.tex.in d.c.j.§.fi.& 29
ibi gl.in tit.hic finit.lex.idipſum tenuêre.Et eſt cõmunis opi
nio,quòd licet hoc durum ſit,& rationi naturali obſiſtat,ſer
uandum tamẽ eſſe in feudis, cũ lex cõſuetudinis ſic ſcripta
ſit.arg.l.proſpexit.qui & à quib.manumiſſ.Ego audacter cõ
trarium dico,uidelicet,* filio contra patrem nõ eſſe pugnã 30
dum.Cum enim contra præcepta diuina ſit patrẽ offẽdere,
ea pręcepta ſine dubio pluris ſunt faciẽda,quàm priuatę iſtę
cõſuetudines,cùm hoc loco maximè ſint abominabiliter ini
quę,quę nõ ſolum apud Chriſtianos, ſed etiam apud Ethni
cos,contra pietatẽ parentibus ex natura debitã,ſceleratiſsi
mè pugnant.Quòd ſi * filius patri alimẽta propter dominũ 31
ſubtrahere non poſſet,ut Bald.in d.c.j.de no.form.fidel.sẽti
re uidetur, quo iure recipias quòd ei uitã adimere poſsit?
Quibus conſequenter & hoc uerũ eſſe non puto,quod Feu
distæ uolũt,Si * uaſallus in mortis periculo cõſtitui uideret 32
hinc patrẽ,illinc dominum,& alteri opem ferre poſſet,utri
que nõ poſſet,præferri debere dominũ.d.§.fi.hic fi.lex. Nã
& idipsũ pari iniquitatis & ſceleris morbo inficitur. Quòd
ſi uaſallus domino auxiliũ contra patriã ferre nõ tenetur,
ut Spec.in tit.de feud.§.quoniã.uerſ.decimoſexto quęritur.
ad fi. ſentire uidetur: quomodo contra patrem auxiliũ fer-
ret,cuius reuerentia patriæ,cæteris paribus præfertur,ut ex
Decalogo cognoſcitur.Nec obſtat quod Specul. patrẽ pro
patria interfici poſſe putat,per l.minime.de relig. & sũpt.
fun.quia hoc non eſt uerum,* niſi in patre qui patrię prodi 33
tor ſit:nec d.l.minime. aliter quàm in proditionis cauſa lo-
quitur.Sed ex eo nõ cõſeqtur, quòd hoc generaliter liceat.
Nam male ab una particulari ad uniuerſalẽ arguitur. fa.gl.
in l.à diuo.in prin.in uerb.à ſe.uerſ.ſed licet.de re iud.cũ ſi.

34 Item & * contra ſeipſum, uaſallus auxiliū opēmue domino ferre nō tenetur:cū in omni diſpoſitione & pactis in genere initis perſona loquētis excipiatur.gl.in c. petitio.de iure iur.tex.& quæ ibi traduntur,in l.inquiſitio.C.de ſolut. Doct. in d.c.j.§.fi.hic finit.lex.cum ſi.ita quòd ſi tibi caſtrum uel arcem contra quēcunque aperire promiſero, contra meipsū aperire non teneor. Quod certè ualidū præſtat argumētū,
35 quòd* nec contra patrem meū pugnare ſim obligatus,quia
36 pater & filius una cēſentur perſona, &*uox patris,uox filij. fa.l.fi.C.de impub.& al.ſubſtit.Hoc uerò nō negamus,uaſallum domino opem ferre oportere cōtra fratrem: quo loco iura feudalia ſuæ authoritati relinquimus. Nobiles equidē fratres uidi(quorū alter mihi familiaris erat)qui cùm diuerſis dominis ſeruirēt, in conflictu militari alter alterū capti-
37 uum cepit.Hoc quoque nō eſt ignorandum,quòd*uaſallus ut domino ſuccurrat, uitæ periculum nō uitabit,niſi certam ſibi mortē imminere uideret:tunc enim uitā ſuam, uitæ domini preferet.Bal.in c.j.uerſ.quinto quæritur.in tit.quib.modis feud.amit.& uidetur pro hoc text.ī c.ij.de feu.ſine culp.
38 nō amit.Porrò ſi* uaſallus grauiter uulneratus diſcederet, nō eſſet culpādus.Bart.in l.ſi quis in graui.in prin.ad Sylle. Idem ſi dominum mortiferè uulneratū relinqueret. gl.Bal. d.c.j.quib.mod.feud.amitt.uerſ.ſecundo quærit gl.quod intelligo,ſi uaſallo uitæ periculū immineret,& is quaſi ultima neceſsitate adactus abiret, alioqui dominum tam grauiter uulneratum relinquere non debet.arg.Euāgelici Samarita-
39 ni.Cæterùm in* bello notoriè iniuſto uaſallus obedire nō tenetur,niſi ad domini defenſionem,non alterius offenſionē.Bal.in d.c.j.uer.nota ergo.Bar.in d.l.ſi quis in graui.§.ſi maritus.ad Sylle.Angel.in l.excuſantur.§.ſi quis. eo.tit. Idē
40 * ſi dominus eſſet excōmunicatus uel bannitus aut rebellis iudicatus,uaſallus huiuſmodi cenſuris durantibus ab omni ſeruitio relaxatur.gl.& Doct.in d.c.j.in tit.quo tēp.mil. Bal. in d.c.j.in tit. hic finit.lex.Ioā.And.in c.pia.de excep. lib. vj.
41 Si tamen*uaſallus excōmunicatus eſſet,uel cēſuris preſſus, domin⁹ ſeruitia nihilominus ab eo exigere poſſet. Prępoſ. in c.j.ī tit.de alien.feud.in fi.prin.allegat c.inter alia.de ſenten.excom. Ant.de Bur.in c.nuper.eod.tit.Itē ſi rex uaſallos Baronis in auxiliū uocaret,Baro autē ſe excuſaret,qui fortè proprijs bellis eſſet implicitus,iam prēferretur regis cauſa,

ut

utpote quód in ea uerſetur publica utilitas.Specul.in tit. de
feud.§.quoniam.uerſ.decimoſexto.* Tenentur quoq; uaſal 42
li comitari dominos qui principē Romanū Romā cōductu
ri ſunt.Idem ſi domini uaſallorū contra hoſtes imperij Ro
mani proficiſcerētur. Olim enim qui dominum nō comitā
batur,dabat pro modio fructuū duodecim denarios in Lō-
bardia : in Alemania uerò tertiam partē fructuū feudalium
eius anni pendere cogebatur.Hodie alio iure utimur, quia
uaſallus uocatus ut dominū comitetur,aut ipſe uenire , aut
alium æquè bonum, & domino acceptabilē mittere debet,
uel certè dimidiū fructuū feudaliū eius anni, domino ſub-
miniſtrabit,alioqui feudū perdet. Hæc habentur in c.j.§.ſi-
militer.de Capi.Corrad.& c.j.§.firmiter.de prohib. feud.a-
lien.per Fed.& ibi Bal.& Doct.Et in ſumma, uaſallꝰ iuramē
ti fidelitatis ratione domino,non ſolū reſpectu feudi quod
habet,ſed propriorum ſuorum bonorū reſpectu,in his quæ
ex perſona ſua ſunt explicāda,aſtrictus eſt.ita Ioan.de Ana.
elegāter cōſil.vii.qui allegat Specul.in tit. de feud.§. quo-
niā.uer.xvij.quęritur.quia qui perſonā ſubiecit domino,etiā
eiꝰ bona cenſebitur.arg.l.ſi pater.in prin.de adopt. quapro
pter*uaſallꝰ inimicos domini prohibere,arcere tenetur,nō 43
ſolū ne per territoria feudalia commeatum habeant,ſed e-
tiam per terras ſuas proprias arcebit , nec hoſpitalitatē eis
præſtabit, nec ulla familiaritate uel conſuetudine ſeſe eis
communicet, ſed quantum poteſt per ſe & ſuos eis reſiſtet:
ut latè Ioannes de Anan.d.conſil. vii.& Raphaël Cu.elegā
ter conſil.cli. quaſi per totū.* An autem uaſallus proprijs 44
ſumptibus domino ſeruire teneatur? Dic teneri,arg.l.ſuo
uictu.de oper.liber.Specu.in tit.de feud.§.quoniā.uerſ.xxij.
Bal.c.j.ad finem prin.uerſ.alia quæſtio formatur. de Capit.
qui Cur.uend.& ibi alij Doctores,quod maximè uerū eſt ſi
feudum pingue ſit,opulentū.Nam ſi tenue eſſet &* uaſallus 45
pauper,tūc fortè non teneretur. Pacta tamē feudalia,ſi qua
foret , inſpicienda ſunt. Moribus noſtræ Germaniæ uaſalli
Curiā domini pro iure dicundo proprijs ſumptibus acce-
dūt.Deniq; ſi*dominus extra territoriū in remota loca pro 46
ficiſceretur,uaſallus quidem eum ſequi tenetur, niſi domi-
nꝰ uagari pergeret:ſed à ſumptibus excuſatur. Bal. in d.c.j.
de Capit.qui Cur.uend.Idē in cap.ad hæc.poſt princ.uerſ.&
eſt argumentum.de pact.iur.fir.idem Baldus in l.quoniā.C.

ad leg.Iul.maieſt.Inno.in c.ſicut,de iureiur.Bal.in l. Meuia,
§.fin.de ann.leg.Præpoſitus in d.c.j.ad fin.prin.de no.form.
fid.& in d.§.ſimiliter.de Capit.Corrad. Si porrò * dominus
47 inops eſſet,& neceſsitate propter bella preſſus,uaſallus au
tem diues,hoc caſu is uaſallus manum ei ſua pecunia porri
gere teneretur.Veruntamen dominum creditoribus preſ-
ſum,æreq́; grauatum alieno,ſubleuare uaſallus nõ tenetur,
aut debita ſoluere, nec dominũ pro debitis carceratũ libe
rare,quia poteſt ipſe ſibi conſulere cedẽdo bonis,niſi fortè
credita propter uaſallũ eſſent cõtracta.ita Aluar. Præpoſ.in
c.licet.ſi de feud.cõt.fuer.int.do.& agn.allegat l.curatores.
§.filiũ.de admi.rer.ad ciui.pert.l.decurionib.ff.de decur.gl.
in c.quicũq;.xvij.q.ii.Specul.in tit.q fil.ſint legit.§.j.uerſ.ſed
nũquid domin*.arguit pro & cõtra Bar.in l.alimẽta.§.Impe
rator.de lib.agno.cõtrariũ ſenſiſſe uidetur:ſed ſuperior do
48 ctrina eſt cõmuniter recepta.His cõſequẽs eſt,quòd* uaſall*
etiã alere nõ tenetur dominum inopẽ, niſi ex uaſalli facto
inops factus eſſet. Bal. in l.j.§.ſed ſcim*.C.de Lat.lib.toll.&
per alia iura iã proximè alleg.Libertus tamẽ patronũ alere
49 tenetur,& in hoc uaſall* eſt melioris cõditionis.Itẽ* uaſall*
ad eam reuerẽtiã tenetur,ut dominũ ſine uenia nõ uocet in
ius.Alex.in l.generaliter.de ĩ ius uoc.gl.in c.j.ad fi.de milit.
uaſall.qui cõtu.eſt.Specul.in tit.de feud.§.quoniã.uerſ.deci
moſexto quæritur.Iaſ.tamen in l.ſi non ſortẽ.§. libertus. de
cond.ind.contrariũ tenet. Remitto me ad ea quę in Intell.
meis ibi dixi.Hoc tamẽ cõſtat, quòd uaſallus cõtra dominũ
actionem famoſam intentare nõ poteſt.text.in d.c.j.ad fi.&
ibi Aluar Præpoſ.de milit.uaſall.qui cõtu.eſt.Sed nec inter-
dicto,unde ui,experiri.l.j.§.interdictum.de ui & ui arm.ſed
actionem in factum ſimplicẽ proponat.Abb.in c. ceterũ. de
iud.fac.l.ſi ſuperſtitis.C.de dol.Specul.d.§.quoniam.d. uerſ.
decimoſeptimo.Licet Iacobi.de S.Georgio contrarium te-
neat,ſed malè,& nullam rationẽ quæ ſtringat,adducit.*. Te
50 netur etiã uaſallus domino ſuppetias ferre,uel cõferre ſub
ſidium pro filia nuptui collocãda.Specul.in tit.de feud.d.§.
quoniam.ad fi.uerſ.& not.Hoſti.in Summa,de immunit.ec
cleſ.§.j.ad princ.Mart.Lauden.c.j.an apud iud.uel do.feud.
quæſt. term. Quod tu etiã extẽdas probabiliter ad filiã ſpu
51 riam,* cùm iure pontificio pater teneatur ad alimẽta. c. cũ
haberet,de eo qui dux.in uxo.quã poll.per adult.Bar.& Bal.

in Authen.ex complex.C.de inceſt.nupt.Præpoſ.d.c.j.§.ſimi liter.de Capit.Corrad.Si tamen dominus filiũ ſuum Doctoris dignitate inſignire pergat, uel ſi terrã uel uillã aliquam emat,aut ſi ſit captus nõ pro debitis,putat Specul.d.uerſ. & not.etiam tunc ſubueniri à uaſallo. Attamen Ioan.And.contrarium ibidem tenet.Cõſuetudo Speculatori, quo ad filiã collocandã,ſubſcribit,nõ quo ad alia. Verior enim eſt opinio Ioan.Andr.in alijs caſibus,ut per Aluar.in d.§.ſimiliter.

* Vaſallus quoque,requirẽte domino,feudi cõfines qui ſint, 52 quóue protendant,oſtẽdere tenetur,aliàs omnia uaſalli bona,feudalia cẽſerẽtur.Hoſti.in Sũma,in tit.de feud.§. ut autem.Specul.de locat.§.nũc aliqua.uerſ.lix. cum duobus ſeq. niſi uaſallus confines probabiliter ignoraret,tunc enim dominus uaſallum certificare compellitur.Aluar.in c.j.§. illud quoq;.de prohib.feud.alie.per Fed.* Vaſallus autẽ uniuerſi 53 tatis,ipſi uniuerſitati, nõ ſingulis pſonis obligatus eſt:unde ſingulas perſonas offẽdere impunè poſſet,excepto adminiſtratore,cui ad ſeruitia tenetur.arg.l.ſed & ſi.§.q manumittitur.de in ius uoc.arg.c.in quibuſdam.de pœn.Et ſufficeret ſi ab eo inueſtituram petat.arg.l.prohibere.§.ij.l.aut qui aliter.§.idem.quod ui aut clam.l.municipes.ad municip.Circa prædicta uide Aluar.d.c.j.§.præterea.ij.de prohib.feud.alie. per Fed. Tandem ita* feudũ adminiſtrare tenetur uaſallus, 54 ut eius conditio nõ deterior fiat.gl.c.j.de alie.feud.pat.Vnde uaſall*nõ poſſet uel incidere arbores fructiferas,uel feudi ſubditos male tractare.Aluar.in tit.de pac.tenen.§.quicũque.uerſ.nota ſecundum lecturam.allegat l.ſi cum dotẽ.§.ſi uero.ff.ſol.mat.l.Imperator.ad Trebell.c.ſi.de accuſ.Et poſſent ſubditi de uaſallo conqueri coram domino , ut ibidẽ. Certè uaſalli Germaniæ noſtræ, cum ſuper rebus feudalib* experiũt, ea ſeſe doctrina ſæpenumero excuſãt,qua ſe obligatos eſſe dicũt,ut feudi cauſam meliorẽ faciant,& in ueritate tamen ſui lucri cauſa,non propter feudi commodũ,litem capeſſunt.Item* uaſallus feudo ſeruitutẽ imponere nõ 55 poteſt in directi dominij præiudiciũ, quod dominus habet, ſed in ſuũ præiudicium poſſet,utpote, quamdiu poſsideat, maneat ſeruitus,eo decedente ſit extincta,& ita extincta,ut nec præſcriptione lõgiſsimi tẽporis,ea ſeruitus firmaretur, niſi fortè dominus ſciens non prohibuiſſet.c.j.§.quid ergo. & ibi Doct.de inueſt.de re alie.fact.c.j.§.præterea.de Capit. Corrad.

Corrad. Meliorē facere cōditionē uaſallus poteſt. Aluar. d. §. preterea. Vnde uectigalia colligere poſſet, ſi aliàs ex regalibus hoc liceret. ita Signor. de Homod. cōſil. cviij. elegāter, ubi loquitur de Principe qui erat uaſallus Comitis.

56 ¶ NVNC ad ſecundū punctum,* ad quid dominus teneatur: in quo breues erim⁹. Et certe quia obligatio feudalis uaſalli ad dominū, & domini ad uaſallū, eſt reciproca: unde ad ea quæ iurat uaſallus, & quæ fidei ſunt, ſecuritatis & defēſionis, ad ea etiam dominus uaſallo tenebitur, ut ſcilicet uaſallū contra omnes, nemine excepto, defēdat: ſaluis tamē his quę ſuprà circa parētes diximus, in cauſa iuſta: & omnia alia quæ ſuprà in iuramēto fidelitatis expreſſa ſunt, ſeruabit. Aluar. in d. §. cōtra omnes. in tit. hic finit. lex. (quam determinationem Bald. ibidem ſanctam & terribilē eſſe dicit.) Et ſi nō faceret, uel culpabiliter negligeret, ꝓprietate feudi priuaretur. gl. in d. §. contra omnes. fac. c. j. qual. do. prop. priue.

57 * Non tamē iurare ſicut uaſallus tenebitur, & in hoc plus eſt in domino quàm in uaſallo. d. c. j. ad fi. de no. form. fid. Nā & liberto patronus nō iurat. fac. l. qui bona. §. penult. de dam. infe. Bald. in l. liberti. ad fi. C. de oper. libert. cū ſi. per Aluar. Dicebat tamen Abb. in c. breui. de iureiur. quòd dominus ex urbanitate ſolum teneretur, & nō eſſet ei ſtatuta pœna, ſi nō faceret: quod tamen uerum nō eſt: imò tenetur, ſed extra iuramenti uinculum, & ſi nō ſeruet, priuabitur, ut iam dixim⁹. fac. Alex. d. conſil. xv. col. ij. uerſ. ſed dominus feudi. in v. uolum. Franciſc. de Aret. conſil. xiij. Præterea* tenetur domin⁹

58 iurato uaſallo inueſtiturā realē tradere. c. j. in fi. de no. for. fidel. Ad hoc, ſi ſub conditione uel ad diem dominus feudū conceſſiſſet, ueniente uel die uel tempore aut cōditione, inueſtiturā & ipſe & eius hæres implere tenētur. Ex quo relucet, feudum eſſe contractū, arg. Inſtit. de uerb. oblig. §. ex cōditionali. & ꝓ prædictis text. eſt in c. j. qui ſucceſſ. tene. tit. ij.

59 Poteſt autem dominus, ut etiam ſuprà diximus,* feudum ab uno poſſeſſū, alteri in tempus quo uacabit promittere, & tenebitur uacationis tempore promiſsionē implere. At uero feudū ab altero poſſeſſum, purè concedere nō licet, niſi uaſallo cōſentiente. c. j. quib. mod. feud. amitt. §. preterea. c. j. §. moribus. ſi de feud. contr. fuer. inter do. & agn. c. ij quo temp. mil. Deniq; nec uendere uel in alios trāſferre feudū dominus poſſet inuitis uaſallis. quia intereſt ſubditorum nō mu-

tare

tare dominum.c.j.§.ex eadem.ibi Aluar.de leg.Corra.ſicuti
etiã nec * Princeps ciuitatem unã ex ciuitatibus ſuis, inuitis 60
ciuibus alienare poſſet.Bal.in d.c.in generali.ſi de feu.cõtr.
fuer.&c.Hoſt.Ioan.And.in c.dilecti. de maior. & obe. Hæc
uera,niſi totam curiam uel territoriũ dominus uẽderet,uel
transferret,hoc expreſſo,ꝙ iura feudalia tranſirent:hoc e-
nim poſſet,ſicut alius quilibet dominus.d.§.ex eadẽ.& fac.
text.in c.j.de Capit.qui Cur.uend.d.c.in generali.Quia mul
ta cum uniuerſitate trãſeunt,quę ſeparatim non tranſirent:
ſicut etiam iura patronatus in eccleſijs.l.quædã.de acqui.re.
dom. l.in modicis.de contrah.emp. & ita intelliges. & Al-
uar.tẽperabis & Prępoſ.in c.j.§. præterea.ij. in ul. no. & in
oppoſ.ſuper gl.ſi. de prohib.feu. alien.per Fed.Aliàs nõ be
ne diceret ita generaliter decidẽdo. Et hanc diſtinctionem
quam meã eſſe credidi,elegãter attigit Alex.cõſ.xv.col. vij.
uol.v.Si tamẽ dominus Curiã ſimpliciter uenderet, & iura
feudalia nõ exprimeret,nõ cenſerẽtur includi feuda. d.c.j.
& Aluar.rationẽ ibi ponit.de Capit.qui Cur. uend. Nam in
generali diſpoſitione uel obligatione nõ ueniunt illa, quę
ſpecialiter non præſumerentur obligari.l. obligatione. de
pignor.Item * uaſallũ alteri delegare dominus non poteſt, 61
cum trãſlationis ſpecies ſit.arg.tot.tituli de nouat.& deleg.
Vnde ſicut*uaſallus feudũ trãsferre non poſſet,ita nec do- 62
minus uaſallũ.Aluar.poſt Dyn.d.§.ex eadẽ.de leg.Corr.Cy.
l.j.C.de noua.Et ſic ius uaſalli plenius eſt quàm liberti,quia
is delegari poteſt.d.l.ſi non ſortẽ.§.libertus.de cond.inde.
Tu uide ne uaſallus & libertus in hoc pari iure utantur:nã
nec libertus,ut dominum mutaret, alteri delegari poſſet.
d.§.libertus.ad fi.uerſ.ſed & ſi delegatus.Vnde quòd dici-
mus libertũ delegari poſſe,ad operarum fabrilium (dũmo
do certæ ſint)cõmoditatem referendũ eſt,,uti de hoc text.
eſt expreſſus in d.uerſ.ſed & ſi delegatus.Cui cõſequẽs eſſe
puto,ꝙ ſi*uaſalli ſeruitia in operis fabribꝰ eſſent,& feudi 63
dominus operas ei certas indixiſſet,alteri cõmoditatem ea
rum delegari poſſe,dũ uaſalli non intereſſet,huic uel alteri
indictas operas perſoluere:alioqui incertorum ſeruitiorũ
uaſalli cõmoditas,alteri delegari non poſſet,ex ratione ſu
pradicta.Et ita intelligo Aluar.in d.§.ex eadem.in fin. dum
And.de Iſer.hoc ſentientem allegat.Nam & uaſallus feudũ
ſuum alteri ſubfeudare,non aliter quàm citra domini dam

num

num poterit. Non ignoro, multa adhuc ſuper uaſallis & do-minis dici poſſe: ſed quia breuitati ſtudere uolumus, o-mnes angulos perquirere non eſt animus. Præterea in tit. ſe quentibus, in tranſcurſu, ad quid teneantur, quidue poſsint dominus & uaſallus, etiam nonnulla explicabuntur.

DE FEVDI SVCCESSIONIBVS, PARS OCTAVA.

1 *Agnatorum ſucceſsio.*
2 *Aſcendentes deſcendentibus non ſuccedunt.*
3 *Deſcendentes ſuccedentes in infinitum ſuccedunt.*
4 *Maſculi deſcendentes, cæteros omnes excludunt.*
5 *Collaterales quomodo & quando in feudo ſuccedant.*
6 *Feudũ hæreditariũ quãdo repudiata hæreditate retineri poſsit.*
7 *Filius à patre præteritus feudum retinere poteſt.*
8 *Exhæredatus an & quando feudum retineat.*
9 *Exhæredatus quando auitum feudum retineat.*
10 *Inuentarij beneficio retinetur feudum.*
11 *Feudum auitum per nepotem ſi pater ante auum moriatur, retinetur.*
12 *Feudum non rectum, repudiata hæreditate non amittitur.*
13 *Filius nouum feudum, repudiata hæreditate, retinere poteſt.*
14 *Adoptiuus & Arrogatus in feudis non ſuccedunt.*
15 *Agnatus delatam ſibi defuncti hæreditatem repudiare, & feudum retinere poteſt.*
16 *Feudum ſimpliciter hæreditarium hæreditate repudiata non retinetur.*
17 *Filij fratris cum patruo in ſtirpem ſuccedunt.*
18 *Filij fratrum quomodo ſuccedant.*
19 *Tunc ad temporis extremitatem præcidit.*
20 *Caroli quinti Imperatoris cõſtitutio ſuper opinione D. Zaſij de filiorum fratrum ſucceſsione.*
21 *Agnati mutationi ut feudum paternum nouum fiat conſentientes, excluduntur.*
22 *Dominus ſi feudi naturam mutet, agnatis non conſentientibus, non præiudicat.*
23 *Frater fratri in nouis feudis non ſuccedit.*
24 *Frater fratri ex pacto per dominum permiſſo ſuccedit.*
25 *Feudum per uaſallum emptum de ſuis & fratris cõmunibus bonis, quomodo ad fratrem deuoluatur.*
26 *Frater fratri in feudo in exercitu acquiſito ſuccedit.*

Frater

27 *Frater fratri in feudo ſingulis in ſolidum conceſſo ſuccedit.*
28 *Frater fratri in feudo indiuiſibili ſuccedit.*
29 *Vaſallus feudi indiuiſibilis partem uacantem redempturus præfertur domino.*
30 *Maius ad ſe trahit minus.*
31 *Frater fratri in emphyteuſi ſuccedit.*
32 *Ius accreſcendi an in feudis locum habeat.*
33 *Agnati in feudo nouo in infinitum ſuccedunt.*
34 *Traſuerſales quomodo & quando in feudo ſuccedant.*
35 *Feudum pro quanta parte accipitur, pro tanta acquiritur.*
36 *Fœminæ in feudis non ſuccedunt.*
37 *Fœminæ ne in feudo empto quidem ſuccedunt.*
38 *Fœminæ pacto expreſſo in feudis ſuccedunt.*
39 *Maternum feudum ad filias tranſit.*
40 *Filia uaſalli per dominū inueſtita, fœminæ deinceps ſuccedūt.*
41 *Parentes pro agnatis.*
42 *Fœminæ ex conſuetudine quandoq; cum maſculis ſuccedunt.*
43 *Fœmina an in feudo franco ſuccedat.*
44 *Francum feudum quod.*
45 *Et, copula quid ſignificet. & nu.51.*
46 *Fœmina cum extante maſculo non admittitur. & nu.52.*
47 *Fœmina deficientibus maſculis ſuccedit.*
48 *Conditionatum feudum quod.*
49 *Fœmina in feudo conditionato ſuccedit.*
50 *Cum, præpoſitio quid importet.*
51 *Ius quæſitum nemini auferendum.*
54 *Dominia obtenta perpetua cenſentur.*
55 *Feudum à quo recognoſcendum.*
56 *Fœmina feudum antiquum conferre poteſt.*
47 *Allodiale.*
58 *Fœmina ſemel excluſa, ſemper erit excluſa.*
59 *Antecedente deſtructo, deſtruitur & conſequens.*
60 *Succeſſio inæqualis ſuper feudo in teſtamēto diſponi non poteſt.*
61 *Filij uoluntati patris in feudo hæreditario diſponentis, contrauenire poſſunt.*
62 *Inuentarium quid proſit.*
63 *Vaſallus quomodo de feudo teſtari poteſt.*
64 *Inueſtitura noua quando neceſſaria.*
65 *Electio potius quàm ſucceſſio in dignitatū feudis locum habet.*
66 *Spoletanus dux quomodo à Papa inueſtitur.*

Primoge

67 *Primogenitus quomodo & quando ſuccedendo potior ſit.*
68 *Mutus,ſurdus,cæcus,claudus &c.quomodo feudum retineat.*
69 *Feudum an in dotem marito dari poſsit.*
70 *Maritus an uxori in feudo dotali ſuccedat.*
71 *Filij,pacto patris à feudo excludi poſſunt.*
72 *Filij naturales in feudo non ſuccedunt.*
73 *Spurij in feudis non ſuccedunt.*
74 *Spurius matri ſuccedit.*
75 *Suum nemini auferendum.*
76 *Sceptra non confundenda.*
77 *Legitimitas filiorum non impeditur matrimonio putatiuo.*
78 *Vaſallus monachus factus quomodo feudum retineat.*
79 *Monaſterium quo ad monachos,filij loco eſt.*
80 *Ciuilis filius in feudo non ſuccedit.*
81 *Deſcendentes,in feudo præſcripto ſuccedunt.*
82 *Frater germanus an fratrem conſanguineum à feudo excludat.*

AD OCTAVVM titulum deuenientes, Feudales ſucceſsiones,de quibus uariis in locis Doct.nō pauca ſcripſere,quantum ingenii uires ſuppeditabunt, cum diligētia & breuitate tractabim⁹. Diuidimus autē in tria capita principalia:quia primo inteſtatæ ſucceſsionis materiā, deinde quæ ex teſtamento eſt, tandem communia de ſucceſſionibus,tractare placuit. Non qui ignorem,quòd teſtati caſus,inteſtati ſucceſsionem præcedat.l.quandiu.de acquirenda hęreditate,cum ſimilib.Sed quia in feudalibus conſuetudinibus inteſtati res diffuſior eſt,eam preponere noluimus:in qua primo de agnatorum ſucceſsione , deinde
1 de fœminarum dicemus.Super primo, *Vetuſta feudorum origo ſucceſsionem uel nullā uel tenuem habuit. Nam ab ipſo initio domin⁹feudū ad libitū inſtar precarij reuocare potuit.l.j.de precar. Deinde ad recipientis uitam firmabatur.Pòſt receptum eſt,ut in filios,quos domin⁹ prærogaret, feuda deſcenderent.Succedente tempore ad omnes filios maſculos ſucceſsio extenta eſt.Nam fœminæ à feudis, niſi ſpecialiter(id quod poſtea dicetur)prouiſum ſit,arcentur. Obſeruatum deinde fuit,ut ad fratres fratrūq; filios,qui patrueles & in quarto gradu ſunt,feuda deuoluerētur.Tandē ſeptimus gradus ſucceſsionis receptus eſt.Hodie uerò uſq; in infinitū inter agnatos ſuccedit.c.j.§.& quia.qui feu. dar. poſſ.Quæ tamē ſucceſsio cùm latè pateat, per cōcluſiones aliquas

aliquas eſt explicanda. Prima concluſio,* Aſcendentes in 2
ſtipite non ſuccedunt filiis ſeu nepotibus, ſecundum feuda
les conſuetudines, c. j. de nat. ſucc. feud. Ratio eſt uiua: quia
ſi feudum eſt antiquum, tunc impoſsibile eſt ꝙ pater filio
ſuccedat, uel auus uel proauus, cùm feudũ à patre uel auo
mortuis in filium defluat. Si autem feudũ nouum eſt alicui
conceſſum, eo ſine deſcendentibus decedente, feudum ad
dominum reuertitur, & non ad patrem nec auum, contra
leges Romanas. d. c. j. de nat. ſucceſſ. feud. Habes tamen ca-
ſum, ubi feudum antiquum ad patrem à filio reuertitur, ut
ſi pater filiorum fauore feudo renũtiet: qui filii uiuo patre
ſine liberis moriuntur, certè feudum ad patrem reuertetur,
Præpo. in c. j. de uaſal. decrep. ætat. qui allegat Iaco. de Ard.
in tit. de ſucceſſ. feud. §. aſcendentes. Secunda concluſio:* 3
Quandiu ſunt deſcendentes, hi in infinitum ſuccedũt. tex.
eſt in c. j. de ſucceſs. feudi. Quæ concluſio eſt ab omnibus
recepta. Vnde dicit tex. in c. j. de grad. ſucceſſ. primam cau-
ſam eſſe liberorum:* filiis enim maſculis extantibus uel ne
potibus, uel deinceps aliis deſcendentibus maſculis, cæte- 4
ros remoueri agnatos. & fac. c. j. in tit. Imp. Loth. Eugenio.
& ſuccedent dicti filii æqualiter, etiã ſi in patris hęreditate
inæqualiter ſuccederent. in d. c. j. de feud. ſucceſſ. Bart. in l.
ut iuriſiurãdi. §. ſi liberi, de oper. lib. cum ſi. Et prędicta pro
cedunt: ſiue filii ſint in parentum poteſtate, ſiue emancipa-
ti. Aluar. in c. j. §. adoptiuus. ſi de feudo cont. fue. Bal. Aluar.
in c. j. an agnat. Conſidera tamen, quòd ſi auus moreretur,
relicto filio, & ex alio nepotibus, iſti nepotes cum filio, in
locum patris eorum admitterentur, d. c. j. in uerb. ſolus. de
nat. ſucceſſ. feud. & ita deinceps de omnibus deſcendentiũ
nepotibus, qui gradus uel cellulæ remotioris eſſent, quia
in parentum ſuorum locum in feudo defuncto ſuccedent,
d. c. j. quãtum ad ſtipitis ſucceſsionem attinet. Tertia con
cluſio:* Si feudum antiquum ſeu paternum in deſcẽdentes
primo ſit deuolutum, his deficientibus tunc tranſuerſales 5
agnati à latere qui à primo aſcendente progeniti ſunt, iu-
xta communẽ opinionem conſuetudine firmatam, etiam
in infinitum ſuccedũt: ut, exempli cauſa: Titius uir nobilis
acquiſiuit feudum, quo mortuo in duos filios ſuos deuol-
uitur. hi ſunt inter ſe collaterales in ſecũdo gradu ſecundũ
leges. Sic & horũ fratrum filii qui ſunt in quarto gradu: ita

& nepotes in ulteriori,& deinceps à latere omnes in infinitum agnati,alter alteri,ſecũdum gradus prærogatiuam, ſuccedit.Et dicit Bal.in c.j.§.ſi Capitanei.de feud.March. ut eum ibidem allegat Aluar.in comitũ & aliorum illuſtriũ dominorum ſucceſsionibus,ultimo Comite ſine herede mortuo, etiã poſt quingentos annos ſuccedere quoſcunq; agnatos.Imo ſi tota domus moriatur, & unus de antiquo ſanguine extaret,is ſi uel milleſimo gradu eſſet,ſuccederet.Prædicta uera ſunt,ꝙ per agnatos in infinitum ſuccedatur,niſi filii dicti Titii,qui primò feudũ acquiſierat, diuiſiſſent,& alteri ex eis feudum remanſiſſet, tunc non omnes agnati ſuccedent.Iſte enim filius cui feudum relictum eſt, ſi liberos relinquat,& illi alios,hi in infinitum ſuccedunt, excluſo altero fratre,filio Titii,primi acquirentis.d.c.j. de nat.ſucceſs.feud.Cæterum ultimo ex dicto filio Titii deficiente tunc ex tranſuerſo,.ex latere, ad fratrem, alterum Titij filium,ſi uiuit,uel alios agnatos proximiores,feudum perueniet.d.c.j.unde hoc caſu ad aſcendentes trãſuerſales feudũ deuoluitur, licet ad aſcẽdentes in ſtipite non deuoluatur,ut dixit prima concluſio.
6 Quarta concluſio,*Si feudum hæreditarium ſit, filii deſcendentes patris uel aſcendentiũ hæreditatẽ repudiare non poſſent, & feuda retinere,quia utrunq; aut recipient aut reiicient, d.c.j. in fin.an agn.uel filii,&c.Procedit dicta doctrina in feudo antiquo & nouo,ut filii ſucceſſores,alterum ab altero ſeparare nõ poſſent,ſi feudum ſit hæreditarium,id eſt,pro ſe & hæredibus acceptum.ut d.c.j.an agn.&c.& ibi Aluar.Iacob.de Beluiſ.in c.j.de eo qui ſibi & hæredib.&c.uel etiam ſi uaſallus ſimpliciter inueſtitus fuiſſet:nam intelligeretur pro ſe & hæredib.Bald.Andr.de Iſern.Aluar. d.c.j.an agnat.&c.per text.in c.j.de benefic.fratr.ſa.l.ſi pactum,de probatio.Et intelligite de hæredibus agnatis maſculis,non de extraneis hæredibus.ca.j.§.& ſi clientulus.de alienat.feud.Præpoſ.d. c.j.an agnat.uel filii.Cæterùm ea concluſio non procederet, ſi feudum uaſallo & liberis ſeu filiis conceſſum eſſet, quia tunc uenirent ut filii, non principaliter ut hæredes: quo caſu, repudiata patris hæreditate, filii ſi uolent, feuda retinebunt. Sic & de Iure communi patroni filius, patris hæreditatem repudiare poterat, & bonorum poſſeſsionem in liberti bonis petere. l. ſi patro-

nus

nus.§.fin.de bon.libert.Prędicta per Aluar.poſt.Bald.in d.c.j.an agn.uel filij.latius tractatur,qui allegat l.cum patronus.§.cum libertus.de oper.libert. Anthen.de exhib. reis.§.optimũ.l.ſi operas.d.l.ut iuriſiurãdi.§. ſi liber.ubi uidet bonus text.de op.libert.l.quęcunque. ad fi.de uerb. oblig. Bald.And.de Iſer.d.c.j.Et procedit multo fortius iſta feudi ab hæreditate ſeparatio, ſi pater ſibi primo, & deinde ex interuallo filiis inueſtituram de feudo prouidiſſet.per gl.fi.in l.Seia.de dom.cauſ.mort.Bald.in d.c.j. quod dictum Alex.cõmendat in l.quod dicitur.de uer.oblig.Nec obſtat ſi opponas.Cum hæredes in feudis accipiuntur pro filijs, nullam eſſe inter caſum & caſum differentiam, quaſi taciti & expreſsi ſit eadem ratio. Sed non eſt ita : imò magna eſt differentia:quia pro ſe & hæredibus ueniunt non ſolum vt filii,ſed ut hęredes.Qui enim uel conceſsit uel accepit,facta hæredum mentione,hi non præſumuntur uoluiſſe quod filij ſint feudi capaces, niſi hęredes forent.At in altero caſu filiis proſpectum eſt,etiam ſi non ſint hęredes. Prædicta diſtinctio etiam in emphyteuſi procedit,ut interſit an pater pro ſe & filiis,an uerò pro hæredibus acceperit.Nam primo caſu poterit emphyteuſis retineri,cæteris bonis paternis reiectis:altero caſu non.Aluar.latè in d.c.j.col.iij.& ibi Præpoſ. per. iij. quaſi col.an agn. uel fil. Doct.poſt Barto.in d.l.quod dicitur.de uerb. oblig. Bald. in l.liberti.C.de op.libert.quam rem dimitto,in qua tamẽ Doct.finem facere non poſſunt.Concluſio ſupradicta qua diximꝰ,alterum ſine altero repudiari nõ poſſe, poſtquam ſic determinata eſt,limitatur multis modis. Primo, ſi filii patris hæreditatẽ adierint,quia tũc impunè repudiare feuda poſsũt.Bald.in d.c.j.an agn.uel fil.&c.col.ij.uerſ.quæro enim.fa.c.j. de uaſal.qui cõtr.cõſt.Loth.Quia iam ſatisfactum eſt legi,cũ adita ſit patris hæreditas, creditoribus iã prouiſum eſt.Secundo fallit,ſecundũ Iac.de Belui.in d.c.j. ſi filius in re certa paternorũ bonorũ, uel in legitima ſolũ mòdo inſtitutꝰ eſſet aliis uniuerſaliter inſtitutis uel fratribus uel extraneis,tunc hæreditatẽ retẽto feudo repudiare poſſet,quia hoc caſu ad onera hæreditaria nõ tenebit.l.j.§.ſi ex fundo.de hæred.inſtit.l.ſi quis priore.ff. ad Trebel. l.quotiens.C.de.hæred.inſtit.Bald.c.j.de feud. ſucceſſ.cum ſi.per Aluar.adde bonũ text.in l.j.& ij.ff.quod cum eo.&c.

7 Ex quo tertia fallētia oritur,ſcilicet, *ſi filius eſſet in teſtamēto patris pteritus, & patris uolūtatē impugnare nollet, ut eſt caſus in l.filio pręterito.in fi.de iniuſt.teſta.quia hoc caſu feudum nihilominus retinebit.Bald. in d.c.j.an agn. uel fi.in uerſ.quid ſi filius à patre.col.iij.allegat in arg.l. ſi iudex.de minor. l.nō tantum. §.planè de bon.poſſ. contr.
8 tab.l.poſthumo.C. eod. tit. De* exhæredato quæritur,an poſsit retinere feudum?Et certè ſecundum Iacob. Ardiſ.ſi teſtamentum ſit factum irritum; filius feudum retinebit. ſecus ſi non ſit factum irritum, ſicuti Aluar. eum allegat in c.j.col.xij.qui feud.dar.poſſ.arg.l.ſi patronus.§.ſi filius. de bon.libert.Quòd ſi ex iuſta cauſa filius exhæredaretur quæ ignominiam ingereret, non ſolum ab hæreditate excluderetur,ſed ne feudum quidem retinere poſſet. Eſt enim conſequentia in feudis recepta,ex quibus cauſis fili* exhæredaretur,ex eiſdem & feudo priuari.c.j.§.prædictis modis.in tit.quę fuer.pri.cauſ.beneſ.amit. potiſsimè ſi ea eſſet ignominiæ cauſa, per quam in Curia domini uaſallus ſtare non poſſet.c.j.in tit.an ille qui interfec.frat.dom.
9 Cæterum* feudem auitum retinere poſſet exhæredatus à patre,ſi his pater ante auū moriatur:ſecus ſi ab auo ad patrem feudū deuolutū eſſet.arg.l.filius fam.§.cum pater. de leg.j.quę omnia Aluar.loco pręallegato latius proſequit'. His cōſequēter inueſtigare poſſes. Si filius à patre bona mente exhæredet',cui & filius aqeſcat.per l.multi.de liberis & poſthu.l.nō putauit.§. ſi quis ſua manu.de bon.poſſ. contr.tab.an is feudū retinere poſsit?Et credo poſſe,quia ſione uitio exhęredat' eſt:quod maximè procedit,ſi hęres ſcript' hæreditatē exhæredato filio reſtituere grauatus eſſet.d.l.multi de lib.& poſthu.l.Paulus.ij.patronus teſtamēto.§.ſi quis non mala de bon.libert. Quarto fallit,ſi filius paternis bonis in uita patris cū iuramēto renūtiaſſet.iuxta c.licet.de iure.li.vj.c.quāuis.de pact.eo.li.Doct.in l.pactū. C.de coll.Nā talis renuntiatio non extenditur ad feudum quantuncūq; uerba generalia ſint, nihilominus enim feudū retinebit.arg.d.§.in generali.ſi de feud.cōtr.fuer.inter dom.& agn.Bald.in d.c.j.an agn.uel fil.Et dicit Laurēt.Ca. ca.cōſil.lxxiij.col.iiij.bonā cautellam eſſe ad onera hæreditaria ſubterfugienda.Quod & ad filiam renuntiantē cū iuramēto,extēdi poſſe putamus,ſi fortè feuda eſſent fœminea,

nea, per ea quæ ſuprà de filia diximus quæ ſtatuto exclu-
datur, nā in emphyteuſi ſuccedere poteſt. Quinto limita, 10
*ſi filius beneficio inuentarii hæreditatem patris adierit:
quia licet in hæreditate nihil remaneat, quòd hæreditas
ob creditorum fortè molem exhauſta ſit, feudum tamen
retinebit ex priuilegio inuentarii. Et quamuis hæc nō ſit
propriè limitatio, cum regulę ſatisfactum ſit, in affectu ta
mē hæreditas eſt à filio ſeparata, utpote per creditores hę
reditarios diſtracta. Sexto fallit* in feudo auito, quod ne- 11
pos, hęreditate patris ante auū mortui reiecta retinere po
teſt: ſiquidem nepos nō per patrem, ſed ex ſua ipſius per-
ſona hoc feudū quæſiuit. Bald. d. c. j. an agn. & idē in l. qui
ſe patris. col. vj. mihi in uerſ. item quæritur. C. unde lib. qui
tamen ibi nōnihil uariare uidetur. Septimo fallit, ſi nihil
eſſet in bonis paternis, quia tunc filius, ne egeat, feudū re
tinebit, & nō ad agnatos reuertetur. Filio enim non cōſu
li, ſed agnatis, contra omnem æquitatem eſſet, ita Præpoſ.
in d. c. j. an agn. col. vj. in ij. limitatiōe allegat. §. Titius. ſi de
feud. cōtr. fuer. & ibi Aluar. in j. quęſt. Octauo limita, dictā
regulam nō procedere in * feudo nō recto & degeneran 12
te. Bald. allegat Iacob. c. j. de eo qui ſibi & hære. de quo am
plius infrà tit. vlt. dicetur. Nono fallit, *ſi filius cōſentienti 13
bus agnatis, de patris feudo tāquā nouo inueſtiatur: quia
tūc retēto feudo, hæreditatē impunè repudiabit. text. in d.
c. j. in fi. an agn. uel filii &c. Decimo limita, in* adoptiuo & 14
arrogato, qui in feudis patrū qui eos adoptarūt uel arro
garūt, ſuccedere non poſsūt. c. j. §. adoptiu°. ibi gl. & Doct.
ſi de feud. cōtr. fuer. Quo caſu hoc ab illo ſeparari neceſſa
riū erit, his decē caſibus exceptis, ſi filius patris hæreditatē
(feudū retinere uolens) repudiet, feudū ad agnatos reuer
tet. d. c. j. in iij. reſponſo. an agn. uel fil. &c. Quinta cōcluſio
*Agnatus ad quem defuncti hæreditas delata eſt, eandem 15
hæreditatē repudiare, & feudū retinere poteſt, licet filiis
uaſalli, ut prædiximus, hoc, cęteris parib°, nō licuerit. d. c. j.
ibi Aluar. & Doct. in tit. an agn. & eſt ratio, ſecundū Aluar.
quia agnatus iſtud feudū non recognoſcit, neq; ex uaſalli
mortui beneficio, nec mediāte ſua pſona, ſed ex primi do
mini cōcedētis liberalitate & munificētia, quod certè in fi
lijs uaſalli nō dixeris. Fructus autē caſu prędicto, in onera
hæreditaria cōuertentur. d. c. j. ubi Doct. eam rem latius ex

16 plicuêre. Fallit hæc cõcluſio ſecundũ Doct. niſi* feuda ſint ex pacto, purè, ſimpliciter hæreditaria, ut cum aliquis pro ſe & ſuis hæredibus inueſtitur, quia tunc agnati in feudo ſuccedentes, hæreditatẽ repudiare nõ poſſent, ut & ſuprà in filiis hæredibus diximus. Si quidem uaſallus per huiuſmodi pactũ inueſtituræ, nõ aliter ſucceſſoribus proſpexit quàm in hæredibus, non autem repudiantibus: quæ Aluar. in d.c.j. de eo qui ſibi & hered. ſuis latius proſequitur, allegando Iacob. de Beluiſ. & And. de Iſer. quamuis d.c.j. an agnat. urgẽter obſtare uideatur, ubi dicitur: Vaſallo ſine prole defuncto, uniuerſam hæreditatem ad agnatũ pertinuiſſe &c. quod eſſe non poterat, niſi dominus feudi uaſallo & hæredibus feudum contuliſſet, & tamen ea hęreditas repudiari poterat. Vnde ratio Doct. in tit. qui ſibi & ſuis &c. non uidetur tuta: pro quo fa. quòd ſimplex hæredum appellatio non ſtringit uel obligat hæredem, præſertim extraneum, ut adire cogatur, hoc enim iure nõ traditur. Proinde ego de dicta limitatione nõnihil dubito, niſi fortè expreſſum eſſet pactum, quòd uaſallo & hæredibus, qui hæreditatem agnoſcerent, feudũ cõferretur: ſed apud Germanos noſtros eà pacta ſunt inſolita. Cùm enim feuda alicui & hæredibus ſuis conferuntur, & feudum ſit paternũ, hæres extraneus ſine diſtinctione, hæreditatem uaſalli defuncti retento feudo, repudiare poteſt. Verùm frequẽs apud nos uſus eſt, quòd feuda uaſallo & hęredib⁹ ſuis feudalibus, uulgò, Im und ſeinen lehens erben, cõferãtur, p quę uerba iſthęc ambiguitas tollitur, ut ita ea hęredũ feudaliũ adiectio nõ ſit otioſa, ut nuper quidã improuidè putarat.

17 Sexta concluſio,* In feudo paterno, ſeu antiquo, ſi uaſallus moritur relictis fratrib⁹ & alteri⁹ fratris filiis, hi fratris filii in locũ patris eorũ in ſtirpẽ, ſimul cũ patruo in feudũ ſuccedent. c.j. poſt prin. de grad. ſucceſ. & hoc nõ habet du-

18 bium. Quid autem* ſi uaſallus defunctus utrobiq; fratrum filios reliquerit? an hi in parentum locum, in ſtirpes, an uerò ex eorum propriis perſonis in capita ſuccedant, magnus eſt Doct. cõflictus. Bald. in c.j. de feud. ſucceſ. allegat c. extrauagans, quod incipit, Decedẽte fideli abſq; liberis &c. ubi expreſſum eſſe dicitur, filios fratrum eò caſu in capita inter ſe ſuccedere. Sed quia huiuſmodi c. in paucis libris habetur, & dubiæ authoritatis eſt, per gl. ſingularem

in c.ſatis bene.de prohib.feud.alien.per Loth. unde relinquendum eſt, & præſentis dubitationis punctus ſecundũ ius ciuile reſoluendus.c.j.de feud. cognit. At in iure ciuili res eſt ualdè controuerſa: Azo in Summa tenuit, quòd ſi filii fratrum patruo defuncto in capita ſuccedant.Idem tenuit Accurſ.Inſtit de legit.agnat.ſucceſſ.§.hoc etiam.in fi. uerũ is in l.lege duodecim tabul.C.de legit hæred. uariauit tenendo fratrum filios inter ſe in ſtirpes in parentum locum ſuccedere:quòd & in Authen. ceſſante.C.de legit hæred. ſenſiſſe uidetur, licet non ita clare ſe firmet: Bart tamen l.poſt conſanguineos.§.agnati. de ſui & legit.hæred.aſſeueranter tenet quòd in ſtirpes ſuccedatur, dicens doctrinã gl.eſſe uerisſimam,pro qua & ipſe cõſuluit conſil.CLXXIII. Quam opinionem Bal.Cyn.Paul.Ange.Raph. & alii,in uariis locis iuris ciuilis tenuêre,ut eos allegat & ſequitur Alex.conſil.LV.in iij.part.& And.Barb.cõſil.ſeq. ubi gl.autoritatem laté extollit. quę opinio non ſolum cõmunis eſt,ſed etiã totus propè Doctor. conuentus pedib^9 in eã itauit,ut temerarius fortè uideri posſit,& ab albo pe ſito rũ exturbandus,qui contrarium inducere auſit.Potisſima fundamẽta ſunt primo, ſi defunctus fratrẽ patris ſui, & uicisſim fratrũ filios relinquat,utrobiq; eſt terti^9 gradus, & tamẽ fratrũ filii præferuntur.in Authen.de hæred.ab inteſt.§.illud.unde neceſſe ſit fratrũ filios parẽtum ſuorũ loco ſuccedere.Sed nõ obſtat ea ratio:quia aſcẽdentiũ à latere,& deſcẽdẽtiũ, diſpar eſt cõditio.Nã in linea collaterali facilius in inferiores quàm ſuperiores gradus ſucceditur, ut uoluit gl.Inſtit.de ſucceſſ.cogn.in fi.Deinde allegant d. Auth.de hær.ab inteſt.§.ſi uero neq; fratres.quem text.licet putẽt eſſe manifeſtũ,nihil tamẽ pro eis facit, qa ibi Imperator de fratribus & fratrũ filiis coniũctim loquitur. Et tertio Bart.ratione ſophiſtica utitur,in d.§. agnati. quã in Intellectib.noſtris fundatisſimè confutauimus. Hac itaq; opinione reiecta,ueritas eſt quòd fratrũ filii in pdicto caſu in capita,nõ in ſtirpẽ ſuccedant.textus eſt apertus in d. Auth.de hæred ab inteſt.§.ſed & ipſis.ubi talia uerba ponuntur:Sed & ipſis fratrũ filiis tunc hoc beneficium cõferimus, quando cum propriis uocantur thiis, id eſt, cũ ſuis patruis &c.Per quẽ textum manifeſtè patet,quòd fratrum filii in parẽtum locum nõ aliter ſuccedunt,quàm ubi cum

propriis ſuis patruis,id eſt,fratribus defuncti uocantur.Vul gò enim notum eſt,dictionem* Tūc, præcidere ad tēporis
19 extremitatem.l.iiij.ad fi.de cond.& dem. Adduco & alium text.in d.Authen. de hære.ab inteſt.§.ſi autem cū fratribus. ubi talia uerba ponuntur: Quandoquidem fratris & ſoro ris filiis tale priuilegium dederimus,ut in propriorum pa rentum locū ſuccedentes,ſoli(in tertio gradu conſtituti) cum his qui in ſecundo gradu ſunt,ad hereditatem uocen tur. Alias rationes,quas tamē in Intellectib.meis latius de ductas inuenies,dimitto.Et quia ubi textus iuris ſunt,nulla eſt dubitatio,ut dicit Bal.in l.ancillę.C.de fur.unde de hac poſteriori opinione,quæ ex apertis tex. fundatur, omnis dubitatio excludi debet. Deniq; Bal.licet cum comuni opi nione erraſſet,in d.tamen Auth.ceſſante.C. de legit.hære. eulogio uidetur noſtram opinionem adprobare:ſic enim ſcribit,Ego timens à glo.recedere in conſulendo,iam ſecū dum gl.cōſului:modò uidetur mihi quòd Azonis & ſequa cium opinio,magis literę & rationi conſona ſit,&c. Hic ui des qua integritate Bal.pro ſuperiori opinione conſuluc rit,qui plus timuit ne à gl.quàm à ueritate recederet.Hanc noſtrā opinionē multi boni uiri ſecuti ſunt, quæ & hodie
20 in Germania uiget. Quinimò &* diuus Imperator Carolus in imperii conuentu pro ea opinione conſtitutionem fe cit.Sic enim reperi in ſtatutis illuſtris principis dom. Her neſti Marchiōis Badē.clariſsimo domino Hieronymo Ve ho V.I.doctore.eiuſdem principis Cancellario laudatiſsi mo,olim(quod ipſe adſcribi rogauit)diſcipulo,nunc ami co meo ſelectiſsimo,exemplar mihi exhibente,qui & cum aliis doctis uiris eidem conſtitutioni ſanciendæ interfuit. Sileant itaq; & quieſcant aduerſarii opinatores: errorem enim cōmuniter receptū,ueritas uicit. Septima concluſio,
21 Si* dominus mortui uaſalli filiū,de feudo paterno tāquam de nouo,cōſentiētibus agnatis inueſtiuerit, filio mortuo agnati excluduntur,& feudū ad dominū reuertitur. tex.eſt in d.c.j.in fi.an ag.quia qui alii cōſentit,ſua iura perdit, & aliena fortificat. Alua.in c.j.§.præterea.quib.mod.feu.ami.
22 qui allegat l.cum quidam.C.de admi.tut. cum ſi. Quòd ſi* dominus abſq; agnatorum cōſenſu feudi naturā ſic mutaſ ſet,agnati mortuo filio,nō uiuo, hoc reuocare poſſent. Al uar.d.c.j.col.penul.uer.quæro cum d.gl.Cęterum ſi agnati

ex poſtfacto huiuſmodi conceſsionẽ ſciẽtes ratificarẽt,inueſtitura iam ualeret.c.j.de alie.feud.pat.arg.l.mater.C.de rei uen.Aluar. Præp.d.c.j.in aliis quæ eam in rem dici poſſent,ad Feudiſtas te remitto. Octaua concluſio,*In feudis 23
nouis frater fratri nõ ſuccedet,ſed uaſallo ſine ſobole mortuo feudum ad dominum reuertitur.c.j.ad fi.de feud. ſucc. c.j.in fin.de feud.March.Quod etiam procedit,ſi duo fratres de feudo nouo inueſtirentur,quia alter alteri non ſuccedet,ſiue ſit una inueſtitura,ſiue duæ,etiamſi ſimul habitarent.Vnde mortuo fratre,in eius quidẽ deſcendentes, ſi extent,ſucceditur in infinitũ:his uero non extantibus, feudum,ut iam dixi,domino aperitur.Fructus tamen inter ſimul habitantes cõmunicaretur.c.j.de benefi.fratr. d.c.j.§.& quia.qui feud.dar.poſſ.c.j.de fratrib.de no.benef.inueſt.c.j.uer.ſi enim Titii auus.de gra.ſucc.c.j.in fi.de feud.Marc.cum ſi.Fallit hæc concluſio:primo,*ſi fratres,domino per- 24
mittẽte,pacto proſpexiſſent, ꝙ alter alteri ſuccederet:quia tunc altero mortuo,dominus per ſuperſtitẽ excluderetur. d.c.j.de fra.de no.benef.inueſt.d.c.j.de benef.fr.gl.d.c.j.de duob.frat.cum ſim.Idem dicendum puto, ſi fratres inuicẽ feuda cõmunicauerint domino conſentiente:quia ea communicatio ipſo facto uim pacti habet.arg.l.Paulus. ff. rem rat.hab.quod eſt notabile,quia hoc in practica aliquando diſceptatum fuit,me exiſtẽte aduocato. Secundo fallit, ſi* 25
frater de communibus bonis domino ſciente feudum emiſſet,quia tunc alteri in alterũ recepta eſt ſucceſsio. d.c.j. de benefi.frat.Domino uero ignorãte,licet de cõmunibus bonis feudũ emeretur,frater fratri non ſuccederet,ne dominus inuitus uaſallũ habere cogatur.ita intelligitur c.j.in fi.de frat.de no.benef.inueſt.Reſtituitur tamẽ fratri ſuperſtiti pars cõmunis pecuniæ eum contingẽtis. Et hæc diſtinctio ſciẽtis uel ignorantis domini,habetur per gl.in c.j.§. Sin autem unus.qui feu.dar.poſ.Quod ſi ex communibus bonis frater ſuo nomine proprio emiſſet,alter alteri non ſuccedet,ſed fructus communicabũtur.ut per Aluar. d.c.j. quod de iure ciuili nõ eſſet.l.ſi patruus.C.com.utriuſq; iu. Et non eſt neceſſe quod hoc caſu fratres ſimul habitent,ut gl.d.c.j.de benef.fra.tradidit,quam ſequũtur Bal.& Præpoſ. Licet gl.in c.j. §.& quia.qui feud. dar.poſ.diuerſum docuetit.Quam poſteriorẽ gl.Aluar. utrobiq; ſequitur, & malè;

 quia

quia uerius eſt quòd nō requiratur cohabitatio: & ita Germaniæ conſuetudo habet. Idem per omnia dicas, ſi frater ſuo & fratris nomine etiã de pecunia propria, feudum domino ſciente acquirat. ut d.c.j. de benefi.frat. An autem feudum emi poſsit, infra in ultima parte dicetur. Tertio fal-
26 lit,*ſi fratres in exercitu feudum acquiſiſſent, cũ domino in hoſtem procincti, ſiue Imperatori, ſiue alii domino ſeruiatur. d.c.j. & ibi Aluaro. in princ. de benfi. fratr. Quarto
27 fallit,*ſi feudum tanquam rectum, & nobile Titio & Seio fratribus, & cuilibet in ſolidum per inueſtituram concederetur, quia tunc alter alteri ſuccedet excluſo domino, per ius non decreſcendi, id eſt, quod ſuperſtiti nihil iuris decreſcat. Bal. d.c.j. de feu. ſucc. allegat l. ſi creditor. §. duobus.
28 ff. mand. l. idẽ erit. de aſsig. liber. Quinto fallit,*ſi feudũ q duobus fratribus de nouo cõceſſum eſt, indiuiſibile ſit, ſicut ſunt iuriſdictiones, ius patronatus, & alia incorporalia iura, ſicut iûs piſcandi, uenandi, item ſeruitutes reales, ius eundi &c. quia ſi frater ſine hærede moritur, portionis ſuę ius ad fratrem deuoluitur, ratione indiuidui. ar. l. cũ libert. de bonis libert. cum ſim. per Bald. in d.c.j. de fratr. de no. benefi. inueſt. Et licet glo. ibidem (quæ tamen in fi. non eſt facile intelligibilis) ad partes arguat, & quæſtionem inſolutã relinquat, id tamẽ obtinuit quòd ſuprà diximus, quod tenent Iacob. de Beluiſ. Nicol. de Neapol. & Bald. in d.c.j. Io. And. in addit. ad Spec. ſuper rub. de feud. ut eos allegat Aluarot. Verum is frater cui mortui fratris portio aduóluitur, æſtimationẽ domino ſoluet. arg. l. cum filius. de legã. ij. l. is qui quadraginta. in fi. ad l. falcid. l. duobus. de liber. cau. cum ſimilibus. Portionem tamen redemptam uaſallus non iure feudi, ſed ut propriam habebit, niſi aliter dictum ſit, ut uoluit Aluoratus d.c.j. ad finem. uerſi. quęro ab extrà. Et ſi fortè obiiciendo prætendas, quod frater ſuperſtes, uacantis portionis æſtimationẽ fruſtra redimat: ſi enim feudum indiuiduũ eſt, ſine æſtimatione toto utetur, ratione partis. argum. l. ij. §. ex his. quæ ibi dixi, de uerborum obligationibus. Aluarot. hic ſoluit, quòd æſtimatione data, uaſallus pinguius utetur. Verùm licet Doctores nõ tangant, ália tamen & melior mihi uidetur ratio. Sicut enim uaſallus ratione partis toto feudo utetur, pari ratione & dominus ratione partis uacantis, totum feudũ ad ſe reuocare, &

uaſa

uaſallum repellere poſſet: & ſic ipſi mutuo concurſu ſe im
pedirent.arg.l. æquiſsimum.de uſufruct. Hoc ne fiat, rece
pta eſt æſtimationis ſolutio:& in hoc* uaſall⁹ domino pręp 29
fertur,ut ipſe,ſi uelit,æſtimationem offerre poſsit tum ra
tione fauoris beneficij feudi,tum quia debitoris eſt ele-
ctio.l.plerumq;.de iur.dot.Sunt tamen duo caſus,in quib*
dominus partis æſtimationem offerēs,pręfertur.Primus ſi
dominus feudum fratribus cōtemplatione ſolius fratris
mortui contuliſſet,quia miles ſtrenuus erat & uir bellico-
ſus,alter autem ſuperſtes frater bardus erat,elumbis, & i-
gnauus,ein ſtuchenhenslin:quia tūc totum feudum ad do
minum reuertitur,ſed fratri ſuperſtiti dominus partis æſti
mationem ſoluet.arg. l.j..C.de comm.ſer. manumiſ. And.
de Iſer.ut eum allegat Aluar.in d.c.j.de frat.de no. benefi.
inueſt. Secundus ſi ius portionis uacantis pinguius eſſet
quàm fratris ſuperſtitis, quia & tūc dominus ſi uult,fratri
æſtimationem offeret,& feudum retinebit:ſi quidem* pars 30
maior ad ſe trahit minorem.l.ſancimus.§.ne autem. C.de
donat.Iacob. de Beluiſ.d. c.j. & ibi eleganter Aluar. l. per
minorem.de iud.Sexto fallit d. cōcluſio in emphyteuta:* 31
quia pars fratris decedētis ad fratrē ſuperſtitem deuolui-
tur ſecundum Mart.quem Aluar.in d.c.j.in fin.de ſucceſſ.
feud. allegat,per l.idem erit.§. fin.cum ll.ſeq. de aſsign. li
bert.* An autē ius accreſcendi locum in feudis habeat? Di 32
ſtingue inter paternum & nouū: nam in paterno,ſecundū
Iacob.de Beluiſ.iuri accreſcēdi locus eſt.Accreſcunt enim
feuda agnatis.Nō tamē eſt propriè ius accreſcēdi,quia ſi
etiam feudum acceptatum ſit agnatis,tamē ius ſuccedēdi
ſaluū eſt. Vnde habet inſtar edicti ſucceſſorii. ut uoluit Ia
cobus de Beluiſ.ſicuti eū allegat Aluar.c.j.§.& quia. uerſ.
quæro an in feudo. Quòd autē dixi iuri accreſcēdi in feu
do paterno locum eſſe, procedit etiam ſi in bonorum cō
muniū diuiſione,feudum paternum ad alterū ex fratribus
qui ſine hæredibus moriat̃,perueniat: quia licèt frater ſu-
perſtes in diuiſiōe ſimplicē feciſſet refutationē,ſicut in di
uiſionib⁹ fieri ſolet,feudū tamē fratris defuncti,ſuperſtiti
accreſcit,uel ad eū reuertit̃:Niſi in feudi refutatione actū
fuiſſet,quòd frater cui refutatio facta erat,de feudo tāquā
nouo inueſtiretur: tūc enim eo mortuo feudum ad domi
nū reuertitur, ceſſante iure accreſcēdi. quod lati⁹ Aluar.

in c.

in c.j.uerſ.quæro ſubſequẽter.in tit.Imp.Loth.Euge. Papę proſequitur.In feudo enim nouo,nõ eſt ius accreſcẽdi: qa uno ex fratribus mortuo,feudũ ſuperſtiti fratri nõ accreſcit uel aduoluitur, niſi per pactũ,ut ſuprà diximus. Aluar. d.c.j.§.& quia.uerſ.quæro an in feudo.Cæterum in libera litate Imperiali alio iure utimur. Nam ſi Imperator duobus caſtrum,iuriſdictionem,uel aliud ſimile contulerit,uno ſine hærede mortuo,portio ſua alteri accreſcit,text.eſt not.in l.j.C.ſi imperial.liberal. ſocius.lib. x. Quod tamen in feudo nouo dici non poterit, quia ſi etiã ab Imperatore feudum nouum duobus concederetur, defuncti tamen portio ſuperſtiti nõ accreſceret,per ea quę ſuprà dixim᷑: & uoluit Aluar.in c.j.de benefi.frat.ij.oppoſi.quod eſt no.
33 dignum.Nona cõcluſio,*In feudo nouo, in quo ex pacto uel aliis,ut ꝑdicitur,modis inter fratres ſucceditur, ea ſuc
34 ceſsio in uaſalli deſcẽdentib᷑ in infinitũ recepta eſt.At in* tranſuerſales qui ab altero fratre deſcendunt,non niſi in ſeptimum gradũ incluſiuè ſucceditur.& ita Bal.Aluar. Prępoſ.d.c.j. §. & quia.qui feud.dar.poſſ. & in d.c.ſi Capitanei.de feud. March.d.c.j.de feud.ſucceſſ.Hæc cõcluſio iure feudali nõ probatur, quia textus in d.§.quia.ad fi.rectè intelligendo,hunc ſenſum non recipit, & durum eſſet in Germania noſtra hoc obtinere.Sed tamen uidetur ea concluſio habere rationem:quia feudũ quod eſt de nouo acquiſitum,in deſcendẽtibus paternũ dicitur,ideo in infinitum ſucceditur.Sed ſi ex pacto in alium fratrẽ uel ſobolẽ eius ueniat,cùm ut nouũ feudũ ad eam lineã deuoluatur, tẽperari ſucceſsio debet,ne in infinitũ excurrat, quia ſufficit ſi uel in paucis ex alieno cõpendio alicui cõſulatur.l.tutori. C.de neg.geſt.& fa.in arg.Bald.in c.j. poſt. pri.in uerſ.Itẽ oppo.in uerbo,aut de acquirente.in titu.de feud. March. quem recitat Franciſc.Are.conſil.clxvj.in princ. Pro com-
35 plemento noueris,quòd ſi* uaſallus habẽs filios,feudum ꝑ ſe & filijs fratris recipiat, dimidia feudi pars filiis fratris mox acquiritur,ut uoluit Bald. in l. acutiſsimi. in fi.& ibi not.C.de fideicõmiſſ. & fa.l.ſi quis Titio. de vſufruct.accreſ.niſi mortis mẽtio facta ſit,ut ſi uaſallus feudũ pro ſe, & poſt eius mortem pro filijs fratris recipiat; quia tũc filij uaſalli præferrentur: quod tamen latius per Bal.quem Aluar.c.j.de eo qui ſibi & hæred.recitat & allegat.

¶SVPER

¶SVPER ſecunda particula, de fœminarũ ſucceſsio- *De fœminarum ſucceſsione.*
ne, in qua ſequentes concluſiones accipe. Prima moribus
feudorũ receptum eſt,*fœminas in feudis non ſuccedere,
etiam ſi uaſallus pro ſe & hæredibus ſuis inueſtitus fuiſ- 36
ſet: quia eo caſu maſculi tantummodo hæredes compre-
hẽduntur. d.c.j.§.hoc autem.qui feudũ dar. poſſ.c.j.§.filia.
de feud.ſucceſſ.c.j.& ibi gloſſ.& §.& ſi cliẽtulus. ibi Bald.
& alii.de feud.alien.c.j.§.profecto.de leg.Corrad.Aluar.c.
fi.ſi de feud.contr. fue.Bald.in l.quotiẽs.C.de ſuis & legit.
Ratio eſt ſecũdum Doctores, quia ad pugnam & ſeruitia
militaria non ſunt habiles fœminæ. & licet An. de Iſer. in
d.§.hoc autẽ.eas admittere uideatur, ſi ad pugnam eſſent
aſſuetæ, ut Camilla Virgiliana, & Amazones, non tamẽ eſt
recepta ſua aſſertio, quia adhuc aliæ rationes deficiũt,
quia non præſumuntur ſecreta domini retinere poſſe.
Item conſilia earum fragilia ſunt.c.forus. extrà de uerbo.
ſigni.Deniq; & alia in iuramento fidelitatis contenta ex-
plicare nõ poſſunt. Doctores locis prędictis. Et hoc tenet
etiam Iacob.de S. Georgio, in gl.ſuper uerb. & fœminis.
Hęc regula ampliat͛, quod procedat*in feudo etiã empto, 37
propter generales placitorum feudaliũ regulas, quę fœmi
nã arceri uolunt.d.§.hoc autem.d.c.j.§.filia uero.c.j. §.ad
filias.de grad. ſucceſ.c.j.an mut.d.c.j.de.alien.feud.pat.Li-
cet enim feudũ ſit emptũ, nihilominus feudũ manet, & nõ
fit allodiale, id eſt, patrimonii proprii. Quod ſequit͛ Mart.
Laud.d.§.& quia.qui dicit ita ſe cõſuluiſſe: & nos ſuperio
ribus annis cõſuluimus in negotio reuerẽdiſsimi domini
Epiſcopi Curien. quod & Iacobin. ſeqtur.in d.§.& fœmi-
nis.qui ſe uidiſſe ſcribit, ꝓ ea opiniõe iudicari. Licet Odo
fred.in ſua ſumma, in tit.qui in feud.ſucced.poſſ.cõtrariũ
teneat, exiſtimans fœminã magis vi cõtractus quàm feudi
ſuccedere: quod Bald. noſter in d.§.& quia. dicit eſſe notã
dum, ſi eſſet uerum: ſed non eſt uerũ, ut prędixi, cũ empti-
feudi natura, quo ad ſucceſsionis ſeriẽ non mutetur. Vno
tamen caſu Odofred. opinio ſaluari poſſet, ſecũdum Iaco
bin.de S.Georgio, in uerſ.fœminis, quãdo quis Comitatũ
uel ſimile quid emiſſet, & ꝓ eo ſingulis annis cẽſum ſolue
re promiſiſſet. in eo enĩ Comitatu fœminã ſuccedere poſ
ſe.& ita dicit͛ uoluiſſe Bal. in c.ſignificauit.de reſcrip. Sed
is cõtractus cenſualis potius quàm feudalis eſſe pręſumit͛.

Suprà

38 Supradicta cõcluſio fallit primo,* ſi pacto expreſſo de fœmina in inueſtitura prouiſum eſſet: de quo tamen infrà in ij. concluſione latius. Secũdo fallit*, ſi feudum eſſet ma
39 ternum, id eſt, matri pro ſe & ſuis hæredibus conceſſum: tunc ſi ſolæ filiæ naſcerentur, illæ ſine ſpeciali pacto ſuccederent ſecundum communem intellectum c.j. de feud. fœmi. quia qualitas fœminea, quæ à prin. fuerat, durare præſumitur, quandiu non eſt obſtaculum. ar. l. ſi. ſi ex nox. cauſ. agatur. Et licet contrarium aliqui prætenderint nolentes, quòd ſine pacto feudum, etiam ſi maternum eſſet, ad fœminas nõ tranſiret, quos gl. in d. c. j. & An. de Iſer. ſecuti ſunt, contra eos tamen ueritas eſt: & pro limitatione noſtra facit ratio, quam prædiximus, quòd qualitas fœminea, nullo dato obſtaculo, durare præſumatur. arg. d. c. j. in princip. de nat. ſucceſſ. feud. ita tenent Bald. Aluart. Præpoſ. & communiter Doct. Et ſecundum hãc limitationem diuide tex. in d. c. j. de feud. fœm. uſque ad §. ex hoc. in quatuor partes. Primo ponitur aſſertio uera: ſecundo, opinio falſa: in tertia adducitur obiectio contra primam aſſertioné: & quarto ſoluitur. Et ſic non obſtat ratio diuerſariorum: quia licet fœminæ ſi ſemel maſculorum obſtaculum habuiſſent, excluderentur: ſi tamen ab initio non habuiſſent obſtaculum, non excluderentur: de quo tamen uide Aluar. d. c. j.
40 de feud. fœm. eam rem latius explicantem. Tertio fallit,* ſi dominus filiam uaſalli mortui inueſtiret, uel quia ipſa redemerat, id eſt, emerat: uel propter patris defuncti ſeruitia, quo caſu à parẽtibus, id eſt agnatis, nec reuocari, nec filia in feudo reſtituẽdo damnari poterit. c. j. quemadmodũ feud. ad fil. pertin. quod de feudo paterno uel antiquo intelligi poteſt ſecundũ Iacob. Ardiſ. Et exponas in textu, parentes pro agnatis. ſecundũ Aluar. qui allegat l. quiq;. §. parẽtes. de in ius uocan. Tu melius allega l. generaliter. eo. tit. quod Bal. hic ad ſtatuta applicat, quod filia non ſuccedat, extãtibus parentibus maſculis, uſq; ad tertiũ gradum: quia appellatione parentum, agnati ueniunt. ita etiã Bald. in l. j. C. de ſucceſſ. edict. in l. illã. C. de collat. Nec obſtat intellectui Iacob. Ardiſ. quòd dominus filiã in agnatorũ præiudiciũ inueſtire non poſſit, imò agnati reuocent. d. c. j. §. hoc quoq;. de feu. ſucceſſ. cũ ſi. qa text. loquit̃ de feudo antiquo, quod ad dominũ reuerſũ erat, uel quia agnati renũ

tiarant

tiarant, ut d.c.j. de eo qui fin.fec.agn.uel aliàs erat caſus, in quo dominus gratiam filiæ facere poterat de iure & conſuetudine. & quòd de feudo paterno loquatur, fa.bon.tex. in d.c.j.§.filia.in fin.de feu.ſucceſ. Sed Petrus de Ceruotis, Bal. Aluar. An. de Iſer. Præpoſ. intelligunt hunc textum de feudo nouo, ſcilicet quòd defuncto uaſallo, qui domino ſeruierat, feudũ iam ad dominũ fuit deuolutũ. Licet enim feuda etiã noua in deſcendentes tranſeant, hoc tamen de maſculis, nõ filiabus intelligitur: quo caſu neceſſe erat, quòd aut filia feudũ redemerit, aut quòd dominus propter patris ſeruitia, gratiã fecerit. Sed tũc quod ſubiungitur* de parentibus, id eſt, agnatis, ſuperfluũ eſt, cum feudũ nouũ ad agnatos ſine pacto non pertineat. Verùm iſta ſuperfluitas nõ eſt curanda, cùm priuatæ perſonę, nempe Doct. eum textũ fecerint, qui etiã in aliis inordinatè proceſſerunt. Vnde is intellectus probabilis eſt, qui & communiter tenetur. Quarto fall.* ſi cõſuetudo eſſet, quòd fœminæ cum maſculis ſuccederẽt, ut eſt in regno Siciliæ, & in Germania noſtra Sueuię, in multis feudis, pręſertim eccleſiaſticis & ignobilib⁹, in nobilibus tamen rarò. fac. c. de feu. cog. ubi docetur, feudalia ſcita omnino ſecundum cõſuetudines regulari. Nec obſtat quod ſuprà à princ. diximus, fœminas nõ eſſe capaces feudorũ, cum ſeruire nõ poſsint, eisq́; iuramẽti fidelitatis capitula non conueniant: fidẽ ſeruare, cum perfidiſsimę ſint, nõ poſsint, ut dixit Præpoſ. d.§. hoc autẽ. quia ſi uel pacto uel cõſuetudine fœminæ admittũtur, tunc etiã difficultas iſta ceſſat. Quid enim nos querimur, ſi dominus de fœminæ ſeruitiis & iuramento gratus fuerit? ita Aluaro. c.j. de eo qui ſibi & hære. ſuis. Quærit Franc. Curt. in viij. limitatione præſentis materiæ, an unius familiæ conſuetudine induci poſsit, ut fœmina ſuccedat caſu, quo aliàs non ſuccederet: & adfert uarias ſententias. allegat inter alia Bar. cõſ. lxxj. incipit, Ex facto proponitur. dictus tamẽ Franciſ. nihil decidit. Ego diſtinguendũ puto: quia aut loquimur de feudo quod ipſa familia conferre habet, tũc, ſi eſt paternũ, naturam feudi per conſuetudinẽ mutare, niſi conſentiẽtibus agnatis, nõ poſſunt, ut ſuprà diximus. Sin uerò nouũ ſit, tũc ſententiam Doctorum ſequor, qui eam conſuetudinem recipiunt. Aut loquimur de feudo quod ab aliis confertur alicui ex familia, & non poteſt ulla introduci

conſue

conſuetudo,quæ dominis feudorum præiudicet.per l.non
43 debet.de reg.iur.Quæro hic,*quid in feudo franco,an fœ
44 mina ſuccedere poſsit?*Eſt autē feudum francum, in quo uaſallus ad ſeruitia non tenetur,fidem tamen domino ſeruare tenetur.Vnde dicit Bald.in viij.feudorum diuiſ.feudum francum liberum eſſe à ſeruitiis,ſed non à maleficiis. An ergo fœmina ſuccedat?Bal.in d.c.j.§.& quia.tenet fœminam ſuccedere,allegās c.ſi cui militi.in tit.de cap. extra ord.quod c.recēſetur à Bal.in l.quotiens.C. de ſuis & legi. & eam ſequūtur nonnulli alii,quos recitat Franc.in v.limitatione præſentis materiæ.Breuiter,contrarium probabiliter teneri poſſe uidetur,ceſſante pacto uel cōſuetudine: quia licet fœmina à ſeruitiorum onere in feudo franco releuaretur,aliæ tamen rationes quas ſuprà recenſui, obſtāt. Et hoc idem ſenſiſſe uidetur D.Franciſ.Cur. Secunda cōcluſio:Quamuis uaſallo ſuisq; deſcendentibus maſculis & fœminis aliquando feudum conferatur, fœmina tamen cum maſculo non admittitur.c.j.§.quinetiam, ibi. Aluar.in tit.Epiſ.uel Abb.& ſic fœmina in inueſtitura,etiam copulatiuè cum maſculo adpoſita,ſimul cum eo non ſuccedit. Et
45 ſic*copula in iſto caſu ordinem ſucceſsionis,non æqualitatem ſignificat,ſicut in ſimili habetur in l.Gallus.§. quidam recte.de lib.& poſth.Procedit autē dicta doctrina, ſi etiam filius,poſtquam feudum acquiſiuit, ſine hærede maſculo obiiſſet,quia adhuc fœmina non admittitur,ut poſt in ſeq.
46 dicetur.Cæterum*ſi nullus extaret filius ad quem feudum deuolueretur,tunc demum fœmina ſuccedit.ut d. §. quinetiā.& fac.c.j.de eo qui ſibi & hær.ſuis,&c.& c.iiij.& ibi Aluar.de capit.qui Cur.uen.Dictam concluſionem limita,*ſi
47 filius mox poſt parentis uaſalliſ mortē mortuus eſſet, quia tunc filia ad feudum admittitur,ut uoluit gl. in d.§. quinetiam.in tit.Epiſc.uel Abb.pro qua Aluar.allegat l.filio.de iniuſto teſta.l.fi.§.ſed quia.C.de leg.cum ſimilibus. Non enim uiuere dicitur qui illico obiit,per iura præallegata. Et hanc doctrinam tenent Iacob.de Beluiſ.Raynal. Nicol. de Neapol.Bal.ut eos allegat & ſequitur Aluar. Licet An. de Iſer.contrarium tenuerit, qui momentum conſiderari putat quod etiam teſtamenta reſcindit. l.ij. C. de poſthu. hære.inſtit.Sed dicta opinio ſecundum Doct. eſt æquior.
48 Secundo limita,in*feudo cōditionato,id eſt,ad certū ſeruitium

uitium adſtricto : quia ſi tale feudum alicui & ſuis hæredi-
b* maſculis & fœminis cõceſſum ſit,* fœmina ſicut maſcul* 49
ſuccedet:quia poſtquàm pacto ita placuit, non obſtabit na-
tura feudi,quam partium conuẽtio moderatur.arg.l. Titiæ
textores. §.nihil.de leg. j.in Authẽ.de nõ alie.§.emphyteu-
ſim.& ita dicit Iacob.de Beluiſ.per ſententiam fuiſſe obten
tũ in regno Siciliæ.Sin uerò fœminarũ nõ meminiſſet inue
ſtitura,tũc non ſuccederet fœmina, etiam in feudo cõditio
nato,ſecundùm Præpoſ.in d. §.quinetiam.licet Aluar. con-
trà. Tertio fallit,ſi inueſtitura uaſallo & ſuis hæredibus fœ
minis ſimul cum maſculis , uel fœminis ſicut maſculis data
eſſet. Tunc enim quia inueſtituræ tenor eſt inſpiciendus,
qui dominatur,d.c.j.in fi. de duob.fratr. meritò ergo ſimul
ſuccederẽt.Nam cùm uerba ſint aperta,non datur locus cõ
iecturis,tanquam in re ambigua.arg.l.cõtinuus.§.j.de uerb.
oblig.Et ita ſaluandam puto opinionem Bal.in d.l.quotiẽs.
C.de ſuis & legit. Cæterùm ſi diceret inueſtitura , fœminis
cum maſculis,tunc regula noſtra ſeruaretur, & non proce-
deret dicta limitatio: quia * præpoſitio CVM, ad perſonas 50
principales non cohærentes poſita,copulat,*ſicut ET.l.Ti- 51
tiæ.§.nihil.de leg.j.l.ſi quis inquilinos.eod.tit. cum ſi. Et in
hoc à Iacobino recedimus , qui ex Bal.diuerſum docuerat.
Quarto fallit,ſi duobus fratribus feudũ ſit conceſſum, ipſis
& eorum hæredibus maſculis & fœminis , quia tunc altero
mortuo relicta filia , iſta filia patruum,id eſt, fratrem patris
& eius filium excludit:quia iſta pluralitas, ſibi eorumq; hæ-
redibus,in duas ſingularitates reſoluitur,ſcilicet fratri cui-
libet & hæredibus:nam uterque ſuis hęredibus proſpexiſſe
intelligitur,ut dicit text.in d.c.j.in fi.de duób,frat.Nec con
trà eſt quod infrà dicemus,nepotem ex filia excludere ami-
tam,id eſt,ſororẽ patris: quia ibi fuit prima inueſtitura uni
facta,à quo alia ſoboles proceſsit: quia tunc præfertur ma-
ſculus alijs fœminis à latere, quocunque etiam remoto gra
du ſit.hîc autem duobus fratribus à princ. facta fuit inueſti-
tura,ut meritò quiſque ſuis deſcendentibus à principio cõ-
ſuluiſſe præſumatur.ita Aluar.d. §.quinetiam. quod eſt no.
dignum,quia multi contrarium dicerent. Tertia conclu-
ſio:*Si uaſallus de feudo pro ſe & hæredibus ſuis maſcu- 52
lis,cum pacto , quòd deficientibus maſculis fœminæ ſucce-
dant,inueſtitur:donec extat maſculus,ſiue per maſculinam,

ſiue fœmininam lineam à primo inueſtito deſcendat, fœmina non uocatur. c. j. de eo qui ſibi & hæred. quod dicit glo. ibi eſſe notabile, quia in eo non conſideramus quo tramite defluat, ſed quo principio, quo origine nitatur, ſecundùm Aluar. in d. c. j. in toto primo reſponſ. de eo qui ſibi & hæred. ſuis. &c. & Aluar. Præpoſ. & alij ſic declarant. fa. ad hoc d. c. j. §. quinetiam. in tit. Epiſc. uel Abb. d. c. j. § hoc autem. qui feud. dar. poſſ. d. c. j. §. filia. de feud. ſucceſſ. c. j. §. ſimiliter. j. de Capit. qui Cur. uend. Et importat hic copula ordinē ſucceſſionis, & non æqualitatem, ſicut in ſimili, in d. l. Gallus. §. quidā rectè. de lib. & poſthum. Itaq; ſi uaſallus decedat relicto filio & filia, maſculus præcedet, filia excludetur. Idem ſi uaſallus duas filias reliquiſſet, quarum una filium, altera filiam haberet, quia filius ſuccedet, excluſa amita, ſecundum opinionem Girardi, d. c. j. §. ſimiliter. j. & iij. reſponſ. cum gl. ibi. de Capit. qui Cur. uēd. Licet Obertus ibidem cōtrà in ij. reſponſo. ſed in eo malè ſenſit, ſecundū glo. Porrò ſi uaſallus duos relinquat filios, quorū uni ſit filius, alteri filia, q̄a filius præfertur. d. §. ſimiliter. in iij. reſponſo. qui caſus eſt minus dubitabilis, in quo nec Obertus diſſenſit, ſecundū gl. ibi. Habet autem tex. in d. §. ſimiliter. tres partes, ut ego eū diuido. Primo ponitur opinio Girardi uera: ſecundo Oberti falſa: tertio deciditur reſpōſum, in quo utriq; conſentiunt, uide text. Item & dicta regula procedit, ſi uaſallus relicta ſola filia hærede moriatur, quæ filia cū in feudum ſucceſſerit, nullo extante maſculo, marito nupſit, & duos filios procreauit, Titiū & Seium, quorū Titius duabus filiabus relictis moritur, Seius poſtea uita defungitur, maſculo relicto: nā & hoc loco feuūū ad maſculum pertinebit, excluſis patrui filiab⁹, quæ fuerant conſobrinę cum maſculo, licet gl. nominet eas germanas. Et fuit urgens inter ſapientes concertatio, cum duæ filiæ patris earū Titij hæreditatē ſibi defenderint, & ſe ſe deſcendētes (quarum prima eſt cauſa) eſſe allegauerint. Hoc tamen obtinuit, ut maſculus Seii filius præferatur ea ſola ratione, quia in feudi ſucceſſione non poteſt fœminæ locus patere, donec maſculus ſupereſt, etiā à latere ex eo uaſallo qui feudū primo acquiſierat. d. c. j. de eo qui ſibi & hęred. ſuis &c. Idē p omnia, ſi iſta filia filiū ſuſtuliſſet & filiā, & ex filio nepotē: filio mortuo excludit̄ amita, id eſt, patris ſoror. Quippe etiā p patrē nepotis, q̄ fuit frater amitę, fuiſſet

ex

excluſa. glo.in d.c.j.Aluar.Præpo.& alii.Iacob. de S.Georg. in d.uerb.& fœminis.Sed quæras de caſu magis dubitabili. Finge dictam filiā primi acquirentis duas reliquiſſe filias, Titiam & Seiam, quæ iam in feudum æqualiter ſucceſſerant,utpote extentū ad fœminas,cum nullus maſculus extaret,& ſic nullum eis fuerit obſtaculum. Moritur altera ſoror Titia,relicto filio maſculo,an is maſculus materteram ſuam Seiam ſororem matris à feudo expellat, in quo ipſa iam antè ſucceſſerat?Doct.uariāt.And.de Iſer. tenuit excludi matertera, utpote quòd ipſa ſub cōditione hæres eſſe uideretur,nempe ſi nullus extaret maſculus.arg.l. dies incertus.de cond.& dem.& per quædā alia. Sed cōmunis opinio eſt in contrarium,quòd matertera per nepotem ex ſorore, in portione ei quæſita non excludatur. Eſt enim ei ritè & legitimè*ius quæſitū,quod nō debet ex poſt facto irritari.Le- 53
gitimè enim facto nō debet ex euentu reſolui.l. ſancimus. C.ad Treb.gl.cū concord.in l.nec enim.de itin.actuq; priu. Nec obſtat regula feudalis quæ fœminas excludit, quia locum habet in feudo acquirēdo, non in acquiſito perdēdo. Et pro hac doctrina eſt text.in d.c.j. de eo qui ſibi & hæred. ſuis &c.ubi filia facta fuit hęres in feudo patris,& licet pòſt genuerit filios,à feudo tamē obtento non repellitur.Et hęc eſt ueritas.fa.l.id quod noſtrū.de reg.iur.Et quia* dominia 54
ſemel obtēta,cēſentur perpetua.l.ſiue poſſidetis.in fi.C.de probat.Nec uerū eſt quòd matertera in cōditionē ſit facta hæres, imò purè & ſimpliciter, ut hic eſt text. Ad alia arg. And.facilis eſt reſpōſio.Iacobin.tamē.de S.Geor.putat in ſecreto iuris(ita enim nominat)opinionē And.defendi poſſe,ſed non uideo qua ualida ratione:itaq; cōmunia ſequamur.Supradictam noſtram doctrinā, qua fœminas à feudis extante maſculo excluſimus,intelligas etiam de* fœmina à 55
qua feudum recognoſci debet:quia extante maſculo, non debet feudum à fœmina recognoſci,præſertim in caſu ſeq. Finge, uaſallus feudum à domino accepit per inueſtiturā, qui uaſallus cùm dictum ſuum feudū Titio infeudaſſet & eum inueſtiſſet, quod facere potuit, deinde moritur duobus filijs relictis, quorum unus relicta filia obijt, alter ſuperſtes,filio poſt ſe relicto defunctus eſt:certè Titius inueſtitus,feudū recognoſcere debet à nepote primi uaſalli, & non à nepte,& ſic à maſculo,nō à fœmina. & ita intelligitur

per Aluar.& Præpoſ.d.c.j.ad fin.in uerſ.nã & illud. in tit. de
56 eo qui ſibi & hæred.Ex quo habes,quòd licet* fœmina anti
quum & nouum feudum regulariter conferre poſsit, ut
per Aluar.c.j.§.fœminam.per quos fiant inueſtit.in caſu tamen noſtro, ubi uaſallus alteri uaſallo infeudaſſet, & relictis nepotibus maſculo & fœmina moreretur, feudũ à fœmina recognoſci non poſſet. Veruntamen ſi aliquis propria ſua bona (quæ * allodialia nominantur) feudalia fe-
57 ciſſet,ita quòd ea in feudũ conceſsiſſet, & moreretur relictis filio & filia, certè uaſallus dictum feudum non ſolum à filio, ſed etiam à filia,iuxta legitimum tempus, recognoſcere debet, aliàs priuaretur. Non enim ſufficeret à maſculo recognoſci, niſi & à fœmina recognoſceretur.ita elegãter Præpoſ.poſt Aluar.d.c.j.uerſ.nota quòd uaſallus. Quar
58 ta concluſio,* Fœmina ſemel per maſculos à feudis exclu ſa, perpetuò erit excluſa.Vnde ſi uaſallus filium & filiam haberet,quo caſu filio feudum acquiritur, ſi filius ſine hærede moreretur,iam feudum non ad ſororem deuolueretur,ſed ad dominum reuertetur,licet ceſſarit iam obſtaculum,quia nemo maſculus intercurrit. d.c.j. §.quin etiam. in tit.Epiſc. uel Abb.& fa.d.c.j.§.filia.de ſucce.feu.c.j.§.ſimiliter.de pro hib.feud. alie. per Loth. Pro hac doctrina conſuluit Calde.conſil.iiij.in tit.de feud.Conſuluêre & Paul.de Caſtr. cõ ſil.ccxxxv.Petr.de Anch.conſil.ccxxj.Bal.in Authen.ſi quis.in l.in quibus.C.de ſecund.nupt.Et ſicut filia perpetuò excluſa
59 eſt, ita etiam omnis ſua ſoboles maſculi & fœminæ.* Deſtructo enim antecedente,cadet & cõſequẽs. l.j. de off.eius cui mand.eſt iuriſd.Cùm principalis cauſa nõ conſiſtit, nec ea quidem quæ ſequuntur locum habent.l.nihil dolo.§. cũ principalis.de reg.iur.Hoc enim regulare eſt ĩ feudis,quòd ſicut filia excluditur, ita ſobolem excludi. d. c. j. §. hoc autem.in ſi.qui feud.dar.poſſ.niſi hoc ſpeciali pacto eſſet pro uiſum.c.j.poſt prin.de ſucceſſ.frat.uel de grad. ſucceſſ. Facit hæc concluſio ad ſtatutum quod dicit fœminã cũ maſculis non ſuccedere in bonis parentum,quia ſecundũ Bald.in d.§.quinetiam.filia ſemel excluſa, defũctis etiã maſculis,nõ ſuccedet parẽtibus,ſed agnati uenient:à ſucceſsione tamen fratrum non repelleretur.Secus ſi in ſtatuto caueatur,fœminam nõ ſuccedere donec maſculus extet: quia tũc remoto obſtaculo,maſculis non extãtibus, ſuccederet: nõ enim eſt
in to

in totum excluſa,ſed ſub cōditione ſuſpenſa:interim tamē maſculus eſt in ſolidū hæres.gloſ.in l.ij.ſi pars hęred.petat. quod Bal.d.§.quinetiam.latius tractat.Et nos aliquādo eam in rem cōſuluimus,& ita iudicatum fuit.In feudis tamē manendum eſt cum regula,ut dicit Præpoſ.d.§. quinetiam.cui allegat Paul.de Caſtr.conſil.ccxviij.cum ſimil.

¶ SVPER tertia particula,*de* ſucceſsione ex teſtamēto: in qua dic breuiter regulā,quòd* in teſtamento ſuper feudi 60
ſucceſsione , ut filij inęqualiter, uel ut uni filio duæ partes, alteri tertia aſsignetur, diſponi non poteſt. c. j. de ſucceſſ. feud.ubi expreſsis uerbis dicitur,Nulla ordinatione defuncti in feudo manēte uel ualente.fa.c.j.§.donare. in tit.qual. olim feudum alie.potuerit.c.j.in prin.de prohib.feud. alie. p Fed.ubi dicit Aluar.uaſalū nullū habere facultatē de feudo in teſtamento diſponendi. fa. c. j. de præben. cum ſim. hic per Doct. Vnde ſi uaſallus deſcendentes uel agnatos haberet , illi ordinationem teſtamenti uaſalli ſuper feudo factam , quatenus eis noceret,oppugnare poſſent. Sin uerò nec deſcēdentes nec agnatos haberet,& hæredem extraneum inſtituiſſet,annullato teſtamento, feudum ad dominum reuertitur. Aluar.Præpoſ.d.c.j.de prohib.feud.alie.per Fed. & in d. c. j. §. cum uerò. qui feud. dar.poſſ.in d.c.j.de feud.ſucceſſ. Et hāc partem quòd pater uni ex filijs in feudo plus aſsignare non poſsit quàm alteri , Præpoſ.d.c.j. col. vij.mihi. poſt prin. de prohib. feud.alie . per Fed . per plura probat.Et licet Specul.in tit.de locat. §. nunc aliqua. uerſ.lxxviij. ad utraſque partes arguat.hæc tamen eſt comunis opinio, per text.apertū in d.c.j.de feud.ſucceſſ.firmata. Eum enim ſucceſsionis ordinem, quem lex uel cōſuetudo, ex pacto,diſpoſitione & prouidētia domini cōcedētis inſtituit,uaſallus uiolare,& ius quod ex inueſtitura filijs in eorū uita,licet ſub ſpe quæſitū eſt, pater lædere nō poterat, ſcilicet quòd & domini interſit,qui,ut iā dixi,conceſſerat:quod in paterno ſeu antiquo feudo procedit,niſi filij patri cōſenſiſſent uel ratificaſsēt,ut uidetur ſētire Præpoſ.d.c.j.col. vij. de prohib.feud.Prædicta tamen neceſſaria diſtinctione tēperabis,quia aut feudum eſt hæreditariū, aut nō eſt hęreditarium.Si ſit hæreditarium,id eſt, Titio & hæredibus cōceſſum(quo loco nomine hæredum filij intelligūtur.c.j.uerſ.& ſi clientulus.de alien.feud)tunc * filij hęredes,patris uolun 61

tati contrauenire non poſſent.l.cùm à matre.C. de rei uēd. Quod & procedit ſi feudum etiam ſimpliciter, ſine hæredum mentione conceſſum fuiſſet, quia hæredes ſubintelliguntur: quippe quilibet hæredibus ſuis proſpicere præſumitur. l. ſi pactum. de probat.c.j. in fi. de duobus fratrib. à Capit.inueſtit.Vnde qui patris hæredes eſſent,diſpoſitionē ipſius, quam in feudo feciſſet, ratam habere cogerentur.
62 per d. l. cum à matre. cum ſimil.Sin uerò * feudum non ſit hæreditarium, utpote quòd uaſallo & filijs ſeu liberis ſuis ſit conceſſum, tunc aut adiuerunt hæreditatem patris, inuentario non confecto, & non poſſent contra patris factum uenire,per iura ſuprà allegata: aut adiuerunt hæreditatem cum beneficio inuentarij, tunc patris diſpoſitio ſeu ordinatio in feudo eos nō obligabit. ut per Bal. in l. qui ſe patris.col.vj.mihi.uerſ. Item quæritur ſi uaſallus. quod proſequitur Alex.conſil.xix.in v.uol.& apertius Philip. Decius conſil.clxxxv.qui allegat And.de Iſer.c. j. ad fi. qui ſucceſſ. tene.ij.cū ſimi.In nouo autē feudo, credo patris diſpoſitionem per filios reuocari aut oppugnari non poſſe,quod Aluar.ſenſit in d.c.j.§.hoc quoque.uerſ. utrum autē. qui feud. dar.poſſ.ubi dicit,quòd in nouo feudo regulariter factū patris,filijs noceat. Quid autem ſi feudū Titio & quibuſcūq; hæredibus cōcedatur,an hæredes extranei intelligātur?Bal. in d.c.j.in prin.de prohib.feud.alie.tenet,quòd feudū porrigatur etiam ad extraneos hæredes.Sed idem Bal.in c.j.§.donare.in tit.qual.olim feud.alie.pot.cōtrarium tenuit, uidelicet quòd prædicta uerba,licet ſint extenſiua, reſtringi tamē ad habiles,per ea quæ habētur in c.j.C.de ſacr. eccleſ.quod tenet Iacobin. de S.Georgio,in uerſ.& quibuſcūque. & Iaſ. in prēlud.feud.col.xviij.qui ꝓ hoc multa allegat,& hoc puto uerum,pro quo allego gloſſ.in l.qui autē.§. conſtituere. in uerſ.quibuſcunque uerbis.de conſtit.pecun.Quapropter uaſallus prædictorum uerborum prætextu,extraneos hæredes in feudo inſtituere non poſſet.Tandem noueris ex ſen-
63 tentia Raph.Cum.conſil.clxxiij.* cōſuetudine induci poſſe & recipi,quòd uaſallo de feudo ſuo liberè teſtari liceat,cū nihil ſit in feudis ita perpetuum,quod cōſuetudini nō ſubijciatur.allegat c.illud.xij.diſt.& l.de quibus.de ll.

Cōmunia de feudi ſucceſſionibus.

1 ¶ SVPER tertio principali capite huius octauę partis, in quo cōmunia de ſucceſsionibus tractabimus,ſciendū eſt primo,

mo, quòd quamuis cùm in feudis antiquis ſucceditur, nõ ſit neceſſaria noua inueſtitura & poſſeſsio, ſed antiquę inueſtiturę p literas teſtimoniales renouatio. Aluar. c. j. p quos fiãt inueſt. ut ſuprà in ſexta parte latè diximº:* in feudis tñ dignitatum, puta Ducatus, Marchionatus, Comitatus &c. quæ ab Imperatoribus ſeu Regib. conferũtur, de iure feudali hęredes non ſuccedent, niſi nouam inueſtiturã obtineãt: quia tales dignitates electione potius, q̃ ſucceſsione obueniunt. c. j. ibi Aluar. de feud. March. & c. j. de alie. feud. Sed cõſuetudo cõtrariũ uſurpauit, ut dicit tex. d. c. j. in fi. ita ꝙ ſucceſsio in huiuſmodi dignitatibus ſicut ĩ alijs feudis hodie locũ habeat, quæ eſt cõmunis Doct. doctrina gl. in c. j. §. & quia. qui feud. dar. poſſ. Iacob. de Beluiſ. Bal. & Doct. d. c. j. in fi. de alie. feud. & fa. tex. in c. j. §. præterea Ducatus, de prohib. feu. alie. per Fed. Et uidemus hoc quotidie uſu uenire, quòd in huiuſmodi dignitatibº ſucceditur. Tu autẽ ad ſingulare dictũ aduerte: quia cũ natura feudi ſit, quòd* in huiuſmodi dignitatibus locũ habeat electio: probabiliter uidetur quòd pater in huiuſmodi dignitatib. aptiorẽ filiũ, & qui ꝓ ſalute & quiete ſubditorũ magis idoneº ſit, licet aliàs de cõſuetudine primogenitus ſuccedat, eligere poſsit. Iſta enim ſuccedendi cõſuetudo in dignitatibus, cùm ſit cõtra feudalia placita, & ſic cõtra legẽ, non eſt extẽdenda, ſed reſtringẽda, ut ſic intelligatur primogenitũ ſuccedere, ſi ſit aptº. l. ut gradatim. de mu. & hon. Quæ procedere puto ſi domini cõſenſus accedat: & ita conſuluimus. Et licet hodie ſucceſsio in dignitatibus, ut diximus, recepta ſit, fallit tamẽ caſu, quo Ducatus, Marchionatus, Comitatus, per adminiſtrationis modum concederetur etiã p inueſtiturã,* ſicut Papa ducẽ Spoletanũ, Marchionẽ Anconitanũ, & alios inſtituere dicitur: tũc enim quãuis inueſtitura ĩteruenaiat, hæredes tamẽ nõ ſuccedũt, ſicut nec ĩ tutela ſuccedit. Eſſet enĩ ea ſucceſsio cõtra naturã adminiſtrationis l. ſolẽt. de tutel. & hoc caſu d. c. j. ĩ fi. de alie. feu. cũ ti. ſeq. nõ eſſent cõſuetudine abrogata. In qbus dignitatib. nec prætereũdũ erit, quòd cõſuetudo quæ ſup ſucceſsione primogeniti uſurpata eſt, ĩtelligitur de primogenito qui in ſtatu dignitatis, nõ antè natus ſit. Nã qui antè natº eſt quàm Marchionatũ uel aliã dignitatẽ pater adeptº eſſet, poſthabebitur ei q poſt adeptũ Marchion. ſit genitus. Bald. poſt gl. in l. Imperialis. §. his. uerſ. & ideo. C. de nup. qui allegat l. ſena

tor.C.de dignit.lib. xij.& l. Titius.de teſtam.milit. cum ſi.In
67 eo autẽ qđ diximus,* patri facultatẽ eſſe eligẽdi aptiorẽ,etiã qui nõ ſit primogenitus,Aluar. contrariũ tenuit.d.c.j.Epiſc. uel Abb.uolẽs primogenito dari coadiutorẽ, ſi nõ ſit apt⁹. c.grãdi.de ſupplen.negl.prælat.lib.vj . Quod recipiendum puto,ſi null⁹ ex ſecũdo genitis filijs aptior eſſet primogenito,uel ſi primogenitus iã ſucceſsiſſet:quod Bald.clarius tradidit in c.j.in fi.princ.de ſucceſſ.feud.uolens,ſtante cõſuetudine,quòd primogenit⁹ in regno ſuccedat,& is primogenitus ſit à natura demens,ſecundogenitum præferri. Sin uerò accidentale ſi uitium, dari curatorem qui ei adiumento ſit. per d.c.grandi.Ius enim regię poteſtatis in pſona ſua eo caſu eſſe radicatum.Nos de primogenito cõſuluim⁹, ut ſuprà dixi,aptiorẽ præferri, ſi primogenitus regno & ſubditis nõ
68 ſit utilis.Porrò uidẽdũ eſt de* muto,ſurdo,cęco, claudo &c. an & quomõ feudũ retinere poſsint.Intricata eſt hæc materia uarijs lecturis,ꝑpter tex.feudales malè determinatos.In tellectus Petr.de Ceruotis mihi placet,quẽ Aluar.approbat. Sic ergo dices,diſtinguẽdo inter feudũ paternum & nouũ. Nã in feudo paterno,mutus,cæcus,ſurdus,& aliàs imperfectus,ſi uitiũ ſit accidentale, etiam ſi ſit perpetuum , feudum retinere poſſunt.At ſi uitium ſit naturale, nõ retinebũt.quæ eſt mẽs c.j.in tit.an mutus.&c. Rationem ponit Aluarot.quę mihi nõ ſatisfacit. Ego puto rationem,quia in primo caſu, licet is qui ex accidẽti premitur,actu ſeruire nõ poſsit,ſperatur tamen aliquãdo ſanus futurus ut ſeruiat.At in alio caſu mutus & ſurdus à natura non ſperãtur unquam apti futuri qui ſeruiant , quia naturalia ſunt immutabilia. Et hoc eſt quod tex.in d.c.j.in ij.reſpon.ponit rationẽ,quia ſeruire nõ poteſt.quã rationẽ in j.reſpõſo intermiſi, quaſi in ij.caſu de ſeruitijs deſperatum ſit, at nõ ita in primo caſu.Et pro hoc facit quod ꝓximè ſupra ex Bal.in c.j.de ſuceſſ.feud.in perſona primogeniti diximus.Cęterũ in feudo nouo ſi uitium ſit naturale,res nõ habet dubium, quin huiuſmodi perſona mutus,ſurdus &c.feudum acquirere non poſsit. Eſſet enim ſtupidus & fatuus homo, qui feudum & beneficiũ cõferret in eũ qui naturaliter ineptus eſſet,niſi dominus huiuſmodi perſonis gratiã facere uellet , uel niſi eſſent feuda ad nullũ ſeruitium adſtricta.Paria dico ſi huiuſmodi perſonę ex poſt facto morbo accidentali ſubijcerentur.Nam & eo loco feudum

dum retinere nō poterũt,ſcilicet quòd cauſa finalis , ꝓpter
quam nouum feudũ conceſſum fuit,deſierit,ita ꝓcedit c.j.
Epiſc.uel Abb.§.fi. In caſibus tamē in qbus huiuſmodi mor
boſę perſonę excluduntur,alimēta eis, ſi egeāt,& feuda ma
gna,ſint & opulēta,miniſtrari debent.d.c.j.§.fi.Epi.uel Abb.
Scio complura alia circa hanc materiam ex Bal.& Doct.ſen
tētia dici poſſe, ſed prædicta ꝓ plana reſolutione ſufficere 69
putauimus.Quæri etiam poteſt,* an mulier quę in fœminæ
feudo inueſtita eſt, marito hoc feudũ in dotem dari poſsit.
Variæ olim fuêre opiniones:ſed obtinuit mulierē hoc poſ-
ſe.fa.tex.in c.j.in tit.de inueſt.quam Tit.accep.à Semp.& c.j.
in prin.de eo qui ſibi & hæred.ſuis.Cæterum*maritus,licet 70
deficiētibus cęteris hęredibꝰ uxori de iure communi ſucce
dat.l.j.C.unde uir & uxor.in huiuſmodi tamē feudo dotali
etiam ſi ipſe tanquā de feudo dotali eſſet inueſtitus,nō ſuc
cedet.Nam ea inueſtitura poſt uxoris mortē nomine & effe
ctu caret.d.c.j. & ibi Aluar.Præp. an maritus.Nec poſſet de
feudo dotali in totũ uel in partem lucrando,pactũ adijci.c.
j.in fi.ibi Aluar.de inueſt.de re alien.fact.quam opinionē Ia
cob.Ardiſ.in ſua Summa tenuiſſe dicit, in tit.mulier habet
feudũ &c.Idem And.de Iſer.Bal.Aluar.Præ.in c.j.§.donare.
in tit.qual.olim feud.alię.pot.Et eſt ratio , quia hæc in dotē
datio,ſyncera eſt & ſine fraude facta,nec à muliere ſeparat
utile dominiũ,licet ſuſpēdatur.l.in rebus.C.de iur.dot. Por
rò & in fructu participat mulier, nempe quòd ex ea ſuſtēta
tur.l.ubi.C.eo.tit.Conſuluit tamen Aluar.quòd domini con
ſenſus obtineatur propter uitādas opiniones.An autem pa
ter feudum in dotem dare poſsit pro filia,dicam tit.ſeq.De-
niq; & hoc nō eſt prætereundũ,quòd*legitimi filij parētum 71
pacto,ne ſuccedant,excludi aliquādo poſſunt , ſi maritꝰ qui
ex uxore nobiles filios habuit, poſtea ſecũdam ducat, fortè
ignobilē,is enim filios ex ea naſcituros excludere à ſucceſ-
ſione poteſt.Sic & mulier pacto prouidere poteſt,ꝙ filij u-
nius matrimonij ſuccedant,& alterius matrimonij excludā
tur.c.j.de fil.nat.ex matri.ad morg.cōtr.c.mulier.c.filij.ſi de
feud.cōtr.fuer.Quibus caſibus etiā à feudis hęreditarijs ex
cluderētur,per ea q̃ ſuprà in cōcluſione diximus. & eſt tex.
in d.c.filij.Sed hæc pacta ſunt iniqua, quæ praua loci cōſue
tudine recepta,nō ſunt ad alia loca extendenda.Aluar.d.c.
mulier.Et dicit Baldus potius eſſe nequitiam quàm conſue

 tudinem.

tudinem.in d.c.j.de fil.nat.Item de filijs naturalib.an & qua
72 liter in feudis ſuccedant,diſpiciamus.*Filij naturales in feu do non ſuccedunt.c.naturales.ſi de feud.cōtr.fuerint:dom & agn.Quod procedit ſiue ſit feudum paternū aut antiquū, ſiue maternū.Andreas de Iſer.d.c.naturales.& ibi Aluarot.
73 qui allegat Iacobin.de Ardiſ.in ſua Sūma.quod & in* ſpurijs multo maximè locum habet,qui non ſunt filij nominandi.Authent.ex complexu.C.de inceſt.nuptijs. Vnde licet fi-
74 lius naturalis uel* ſpuri9 de iure communi matri ſuccedat.l. ſi qua illuſtris.C.ad Orfician. in feudis tamē nō ſuccedunt. per d.c.naturales.Ita Aluarot.d.c.j.an maritus &c.Quæ doctrina fallit,niſi huiuſmodi filij per principem ad ſuccedendum in feudo legitimētur.Hoc enim fieri poteſt,dū feudalis ſucceſsio exprimatur,alias ſimplex legitimatio ad feuda non extenderetur,ut hic per Aluar. & Doct.niſi fortè ad beneficia quis legitimaretur,ut ſuprà in prima parte ex Decio attigimus,quod tamen pleniori egeret reſolutione.Si tamē filij uel agnati legitimi,quibus iam eſſet ius quęſitū,extarēt, tunc qcquid alij dicant,mihi uidetur,quòd Princeps hoc caſu naturales in legitimorū necem,feudi capaces facere non poſſet.& ad hoc inclinat etiā Aluar.poſt And.de Iſer.d.c.na
75 turales.& ita ſemper tenui,quia* rē meam Princeps auferre nō debet, & ius mihi quæſitū,niſi ſpecialis aliqua cauſa uel cōmodū Reipub.intercurreret.ſuper quo uide Cyn.in l.reſcripta.C.de prec.Imp.off.q dicit,periculoſam eſſe materiā circa hoc ſcribendi.Ego aliqua tetigi in l.ij.§.ſed quod Prīcipi.de orig.iur.Hoc tamē nō eſt dubiū,quòd Papa nō poſſet legitimare ad feuda ſecularia,nec Imperat.ad eccleſiaſti
76 ca,qa* ſceptra cōfūdi nō debēt,ut uoluit Aluar.in d.c.naturales.ad ſi.q allegat in arg.l.cōſulta Diualia.C.de teſt.c.nouis.de iudi.Bart. in l.qui in prouincia.de rit.nup.Bal.in l.eā quā.in repetitione ſua.C.de fideicom. Spec.in tit.de diſpenſa.§.ſi.uerſ.illud.cū ſim . Hoc tamē in prædictis nō eſt omittendum,quòd filij naturales per ſubſequens matrimoniū legitimati,in feudis ſuccedunt,nā & in alijs bonis ſuccedere poſſunt,ſunt enim legitimi.c.tanta. qui fil.ſint leg.ſecundū Aluar.d.c.naturales. Et nō refert ſi aliud matrimonium interceſſerit,ut quia habeam filium naturalem ex concubina, poſtea matrimonium cum Valeria contraho,ex qua legitimus mihi filius naſcatur: ſi mortua Valeria ueterem cōcubi

nam

nam in uxorem duxero,iam filius naturalis factus eſt legiti
mus remoto obſtaculo: quod Bart.in l.bonorum. ad fi.ff.rẽ
rat.habe.tenuit.Is itaq; filius ex cõcubina natus cũ Valeriæ
filio etiã ĩ feudis ſuccedet,quia nõ poteſt dari aliqua diuerſi
tatis ratio,niſi ſtatuto uel cõſuetudine caueret,quód primo
genitus ſuccedat. Aluar.loco præalleg.qui allegat Ioã. And.
in c.ſine culpa.de reg.iur.in Mercurial.Bald.hunc caſum tã
git in l.cum quis. C.de nat. lib. Prędicta procedunt etiam ſi
*matrimonium fuiſſet putatiuũ ex quo filius naſceretur,ut 77
quia pater erat ſacerdos qui cũ muliere cõtraxerat,uel mu
lier monialis quæ nupſit, aut uir aliam uxorem habuit, uel
uxor alium maritũ,tũc ſi alter hoc ignoraſſet,licet alter ſci-
uerat,legitimitas filiorũ nõ impeditur, ut in d.c. naturales.
Aluar.col.v.uerſ.quęro quid ſi naſcatur.qui allegat Bal.in l.
qui cõtra.C.de inceſt. nupt.fac.l.qui duob.de ſtatu lib.fac.c.
ex tenore. q fil. ſint legit.quod eſt memoria tenẽdũ in iſtis
periculoſis temporib⁹,in quo clerici,monachi,moniales, ſi
ne delectu matrimonia cõtrahunt. Nã, ſi utriſq; ſcientibus
hoc factũ fuerit,doctrinæ præſentis beneficio nec excuſarẽ
tur nec adiuuarentur.De * uaſallo qui religionem ingredi- 78
tur,dubitari poſſet,an monaſterium ſuccederet,cum habea
tur loco filij.ut in Authent.niſi.C.ad Trebell. & Authent. ſi
qua mulier.C.de ſacr.ſan.eccl.Dic ex mẽte Aluar. quód mo
naſteriũ ſuccedere nõ debet , ſed interim dũ uiuit uaſallus
factus monachus , monaſteriũ fruendi feudi commoditatẽ
habebit,ſi ſeruitiũ iuxta feudi cõditionẽ ita poſsit cõmodè
præſtari. ſicut per uaſallũ poterat.c.in præsẽtia.& ibi Innoc.
de probat.Cæterũ monacho mortuo,ſi feudum antiquũ eſt,
ad agnatos reuertitur:ſin uero nouum, ad dominum perti-
nebit.pro quo & Alexand.conſuluit cõſil.x. col.iiij.uerſ.for
tificantur prædicta.qui allegat Bal.in d.Authent.niſi rogati.
in ult.col. Et non obſtat quod prætẽditur, * monaſteriũ filij 79
loco haberi:quia loco filij ciuilis,nõ naturalis habebitur,ut
not.gl.in d.Authent.niſi. At*filius ciuilis in feudo nõ admit 80
titur,ut in c.adoptiuus.ſi de feud.cõtr.fue.inter.dom.& agn.
& ita ſentit Aluar.in c.j.uerſ.opp.ab extra.col.iij.de milit.ua
ſall.qui arm.belli depo.qui allegat Innocent.d.c.in præſen
tia.l.Statius Flor⁹.§.Cornelio.de iure fiſci.c.ſi inter.de alie.
feud.per Fed.Bal.in d.c.j.de milit. uaſall. & in Authen. In-
greſsi.C.de ſacr.ſan.eccleſ.& in d.Authen.niſi.cũ ſi.quæ no

tanda

31 tanda ſunt,quia talis cauſa iam de facto pendet.*An autem in feudo pręſcripto,cùm nulla pręceſſerit inueſtitura,deſcẽdentes ſuccedāt?Dic eos ſuccedere,cùm res præſcriptę non differant à ueritate.ita Aluar.in c.fin.de feud.in uic.leg. cõmiſſ.dat.& in cap.ſi quis per triginta.in tit. ſi de feud. controuer.fuer.& idem Iacob.de S.Georg. in gloſſ. in uerſi.ita quod ipſi inueſtiti.ad fin.qui allegat Bald.l.j. C.de ſeruit. & in l.liberti.C.de bon.libert.cum ſimil. Tandem quæro de 32 quæſtione not.*an in feudi ſucceſsione frater utrinque coniunctus,fratrem conſanguineum,& ſic ex parte patris tantùm coniunctum,excludat?D. Franciſcinus Curt. eam mouet quęſtionem in tranſuerſalium ſucceſsione, quęſt.ſexta, & reſpondet ex Bal.in l.ij.C. de legit.hęred. conſanguineum non excludi,imò cum alio fratre utrinq; coniuncto admitti:quia quamuis in fratre ex utroq; parente coniuncto duę concurrant qualitates,nempe agnationis & cognationis,alteram tamen ipſarum,ſcilicet cognationis, impertinẽtem eſſe,ut ſic effectum non augeat.allegat ad hoc D.Franciſcinus Bal.Aluar.c.j.in fin.de grad.ſucceſſ. Alex.conſi.ix.in v.uol.cum ſim.quod eſt notatu dignum.

DE FEVDI ALIENATIONE,

PARS NONA.

1 *Alienatio feudi quomodo olim conceſſa.*
2 *Feudum quanto tempore præſcribatur.*
3 *Vaſallus feudum alienare non poteſt.*
4 *Scriba inſtrumenti alienationis feudi,quomodo puniatur.*
5 *Sacerdotes reditus anniuerſariorum decoquentes.*
6 *Pignoratio feudi prohibita.*
7 *Feudum an in dotem dari poſsit.*
8 *Fructus feudi in dotem dari poſsunt.*
9 *Dominus æquè ac uaſallus feudum alienare non poteſt.*
10 *Eccleſia uaſallum feudi eccleſiæ collati,pro libito priuat,uel in uaſallum retinet.*
11 *Feudum cum uniuerſitate alienabile eſt.*
12 *Feudum ad quantum tempus per uaſallum locari uel ſubfeudari poſsit.*
13 *Feudum ne in neceſsitatis quidem caſu alienabile.*
14 *Feudum antiquum domino refutatum alienari poteſt.*
15 *Subfeudatio quando recepta & quomodo.*
16 *Affterlehen,ſubfeudatio.*

Subfeuda

17 *Subfeudatio tam in eccleſiaſticis quàm in ſecularibus feudis recepta.*
18 *Feudum pignorari poteſt, ſi non tradatur accipienti poſſeſſio.*
19 *Tranſactio uaſalli ſuper feudo an ſit recepta.*
20 *Vaſallus ſuper feudo compromittere poteſt.*
21 *Sententia arbitri contra uaſallum agnatis etiam ſcientibus nõ præiudicat.*
22 *Feudum conſuetudine alienabile.*
23 *Feudum agnatorum conſenſu alienabile.*
24 *Feudum quando licitè uel illicitè alienetur.* & *nu.30.*
25 *Feudum agnato,cõſentiẽtib.aliis(ſi plures ſint) alienari poteſt.*
26 *Pars feudi fraterna uacans,fratribus cedit.*
27 *Conſenſus ſimplex,filium conſentientis non obligat.*
28 *Agnati hæredes uaſalli alienata per eum reuocare non poſſũt.*
29 *Feudum alienatum intra quod tempus reuocandum.*
31 *Tacens an pro conſentiente habeatur.*
32 *Abſens pro improbante habetur.*
33 *Subuaſallus cuius domini conſenſum requirat.*
34 *Subfeudatio cum ſua cauſa permiſſa cenſetur.*
35 *Dominus alienanti uaſallo conſentiens,an ſibi in domino directo præiudicet.*
36 *Libellarium ius.*
37 *Limitata cauſa limitatum parit effectum.*
38 *Vaſallus uendens feudum ignoranti,ſi euincatur,ad pretium reſtituendum tenetur.*
39 *Emptor malæ fidei reſtituta re pretium etiam perdit.*
40 *Feuda quomodo alterno uſu diuidantur.*
41 *Incorporalia indiuidua,quomodo diuidantur.*
42 *Feuda Ducatus,Marchiæ,& Comitatus,non diuiduntur.*

IN FEVDI *alienatione,multæ & diuerſæ conſuetudi- 1
nes & ſententiæ olim in Curiis erant. Nam aliquãdo totum feudum alienare licebat.c.j.quid iur.ſi uaſall. poſt alie. feud.recup.Aliquando partem pro libito alienare, uel in libellum,id eſt, in emphyteuſim dare poterant,ſi ſine fraude fieret,& in eccleſiã nõ alienaretur.c.j. §.donare.in tit. qual. olim feud.alie.pot. Aliquando partẽ non aliter alienare licebat,niſi neceſſitate famis uel alia.d.c.j.§.neceſſitate.qua. ol.feud.alie.pot.Sic medietatẽ feudi pignori dare licebat. gl.in d.c.j.de alie.feud.Et cõſuetudine receptũ erat,ꝙ ſi uaſallus totum feudũ alienaret, manſit quidem feudum apud

empto

emptorem donec uaſallus moreretur, quo defuncto ſine
hęrede feudum reuocabatur.c.j.§.ſi quis.& ibi Aluar. apud
2 quem uel quos &c.Et caſu quo* feudum fuerat alienatum,
ſi erat paternũ,agnati redimere poterant æquali pretio in-
tra anni ſpatium,niſi cõſenſiſſent,uel niſi per annum ſcien
tes tacuiſſent:præſcriptione tamen triginta annorũ ſcien-
tes & ignorãtes ſubmouebãtur. Agnatis uerò non extantib.
par facultas ita redimẽdi domino dabatur. d.c.j.§. porrò.
qual.olim feud.alie.pot. Ad ea quę ſuprà diximus.fac.c.j. §.
aut ſi libellario.quib.mo.feu.amit.His tñ omnib.reiectis &
antiquatis,hodie omnis alienatio eſt prohibita: ſuper quo
3 hæc fundamẽtalis regula datur:* Feuda nõ poſſunt ullo pa
cto alienari per uaſallos,nec in totũ,nec in partẽ, quocũq;
titulo,ſiue pignoris,uenditionis, ſiue in animæ ſalutẽ, ſeu
ullo prorſus diſtractionis genere,etiã ſi ſub umbra ſeu no-
mine inueſtituræ uel libelli,dato pretio,cõuentio fieret:ſe
4 cus faciẽtes feuda amittunt.Et qui* ſcriba inſtrumentũ fece
rit,infamis eſto,manus amiſsione interim mulctandus. per
text.egregiũ in c.j.uſq; ad §.præterea.de prohib.feud. alie.
per Fed.quod & prior Lotharius,ſed non ita perfectè, con-
ſtituerat. Adde quòd nec permutari, nec in ſolutũ dari feu
dum poſsit. Sunt enim ſolutionis ſpecies, quæ uẽditioni æ-
quiparãtur.l.apud Celſum.§.authoris.de excep.doli.l.fi.qui-
bus ex cauſ.in poſſ.ea. Ratio huius tam arctę prohibitionis
eſt,quia cũ antiquitus eſſent uarię cõſuetudines quib9 plus
uel minus alienare licebat,ut ſuprà diximus,uaſalli ſub um
bra & tegumento huiuſmodi cõſuetudinũ,dolos & fraudes
nexuerũt,pars pignorabãt feuda,pars alienãbãt, alii libelli
nomine accepto pretio uendiderũt,& ſic exuti beneficiis,
5 dominorũ ſeruitia ſubterfugiebãt: rectè ſicut* ſacerdotes,
cùm reditus in libris anniuerſariorũ decoxerunt,iam inde
anniuerſaria ſæpenumero nõ celebrãt:ad librũ enim mor
tis adſcribũt. Hoc anniuerſariũ nõ agitur,quia nihil dat. Cę
terũ huiuſmodi uaſallorũ denudatio ad Imperii & Reipu.
detrimẽtũ ſpectabat,utpote quòd in Cęſaris expeditionib.
& aliis neceſsitatib.domini feudorũ uaſallis carebãt,qb9 in-
ſtrueretur expeditio. Hoc primò Lothar.deinde Federic. ar
6 ctiori uinculo pręcauerũt.d.c.j.de prohib.feu.alien.per Lo-
tha.d.c.j.de prohi.feu.alie.per Fed.Habes ergo,ꝙ etiã *feu
di pignoratio eſt prohibita,licet glo.in d.c.j.contrarium de

parte feudi ſenſerit,& malè,cùm uerb.text.ſint aperta. Quo uero exiſtente,dubitari non conuenit,quin pignoratio ſeu di ſub lege commiſſaria facta non teneat,ſcilicet quòd etiam antiquitus fuerit prohibita,ut c. j.in tit. de feud. dat. in uic.leg.commiſſ.de quo tamen infrà latius. Hanc regulam extendite ad alienationes feudorum etiam præteritas, ut non ſolùm quæ poſt Federicum futuræ fierent,ſed quæ antè eſſent factæ caſſarentur.d.c.j.ad fi,quod tamen regulariter eſt cōtra ius commune,quia iura futuris formā dant.l.leges.C.de ll.Secundo extendite,ꝙ huiuſmodi alienationes non poterāt ulla præſcriptione ualidari.d.c.j.ad fi.de quo tamē infrà in fallentiis latius.Tertio extēdas,quòd uaſallus nec ſeruitutem imponere feudo poteſt,nedū non alienare. Cōditionem enim feudi meliorē facere poteſt, non deteriorem.c.j.§.rei. cum tribus uerſi.ſequentib. de inueſt.de re. alie.fact.Quarto,quòd* uaſallus feudum nec in dotem pro 7
filia dare poteſt.text. not. in d.cap.j. §. donare. qual. olim feud.alie.pot.gl.in d.c.j.circa princ.de prohib. feud. alien. per Fed.& in d.§.donare.Iacob.de Beluiſ.Nicol. de Neap. Bal,Aluar,Præpoſ.& eſt cōmunis Doct.ſententia,quam etiā Ioan.And,in addit.ad Specul.in tit.de loca. §.fin. uerſi.cix. tenuit.& in c.nuper.de donat.inter uir.& uxo.& uidetur ſenſiſſe Specul.in tit.de feud.§.quoniam.uerſi.xxxviij.cum multis concord. hic per Præpo.Licet Iacob.de Ardiſ.in Summa ſua aſſeueranter contrarium tenuerit,per multa iura,ut hîc dicit Aluar.quem etiam dicitur ſecutus Cyn.in l. uoluntas. C.de fideicommiſſ.Sed uerior eſt communis ſententia:quia ſi pater filiæ feudum in dotem daret,iam alienaſſe diceretur,cùm dos apud patrem non maneat.Secus eſt in muliere quę proprium feudū in dotē dare poteſt,ut ſuprà tit.proximo diximus:quia non dicitur alienare, cùm dos ad eam reuertitur, Cæterùm de *feudi fructib.nihil prohibet patrem 8
dotem cōſtituere,& ſic pro ſua ſeſe perſona ad huiuſmodi fructus obligare,quod eſt elegās dictū Præpoſ.in d. §.donare.qui Bal.ibi allegat.Et ex hoc ſaluari poſſunt nobiliū ætatis noſtræ uſurpationes,qui cùm feuda pro filiabus in dotē dare cōſueuerunt,fructus ſaltē pro dote obligati intelligātur.Memineris tamen,ꝙ quamuis pater feudū in dotē dare non poſsit,ſi tamen domini cōſenſus acceſsiſſet,tunc feudi datio etiam in perpetuū ualeret.Aluar.Præpo.d. §.donare,

Yerùm

Verùm ſi dominus ſaluo iure dominii directi conſenſiſſet, puto quòd uaſallo & uxore ſine feudalibus hæredibus mortuis,uel aliàs amiſſo feudo,iſtud feudum ad dominum reuertatur.Nam propter domini conſenſum, qui circa utile duntaxat dominium adhibitus eſt, ius feudi non concidit. Et ita uidi ſeruari de facto in quodam feudo Baronum de Stouffen,cum quodam uaſallo nobili. Aduertendum tamē eſt,an tale feudum antiquum ſit:quia ſi dominus citra conſenſum agnatorum cōſenſiſſet,tunc agnatis non præiudicaretur,ſed haberent locum ea quę infrà in ſeptima limitatione docebimus.

9 Quinto extendi hæc regula poteſt, quòd* dominus,nedum uaſallus,feudum alienare non poteſt.c.j.§.ex eadem.de leg.Corrad.Quo iure utimur,non habita ratione diſtinctionis Mediolan.de qua ibidem.Nam ſine diſtinctione dominus ius ſuum proprium alienare non poteſt,ita quòd uaſallus alium dominum agnoſcere cogeretur:quod eſt expreſſum in d.c.j.§.præterea Ducatus. ad fi. de prohib.feud.alie.per Fed.fac.c.j.in fi.de pac.iur.firm.c.ij. quo temp.mil.cum ſi.An autem dominus alienando proprietate priuetur?gl.in d.c.j.de form.fidel.tenuit priuari,quod tamen in tit.proximo exequemur.His conſequens eſt,quòd ſi in pluribus locis eſſet feudum mihi conceſſum, & dominus partem aliquam uenderet uel alienaret, non niſi dominum antiquum recognoſcere teneor.d.§.ex eadem.Et quãuis domnus,ut prædictum eſt,alienare uetetur,ſi tamen ius ſuum & proprietatem eccleſiæ conferat, hoc ei admittitur,

10 quamuis uaſallo eo loci incommodetur.Siquidem*his per eccleſiam feudo priuari,uel,ſi eccleſiæ libuerit,eum rurſus in uaſallum retinere poterit,ſecundũ uerum intellectum c. j.§.ſi uerò contigerit.de allod.Bal. in c.j.§.ad hoc.in princ. de pac.iur.fir.Vide tamen ne eccleſiæ plus nimio in ſecularib.prerogetur.Quid enim ſi eccleſia feudũ benemerẽti auferat,uel ſaltē non delinquenti?quomodo erit author iuſtitię?iuxta mentē c.j.§.ſed diuerſum.de alie.feud.Certè ſi pręſumere liceret, tempore antiquo à fidelib.hoc maximè actũ eſt,ut eccleſia omnia haberet præcipua. Sed hodie multa in contrariũ agi uidemus,cuius tamen rei,ordo eccleſiaſticus miſerè prophanatus,cauſam dediſſe uidetur.Præterea & ſupra diximus,*

11 domino feudum alienare licere cũ Curia,cũ tota iuriſdictione,ita tamen quòd in iſta Curię alienatione

expreſſe

expreſſe nominetur feudum.c.j.de Capit. qui Cur.uẽd. Aluar.& Doct.in c.in generali.ſi de feud.contr.fuer.Sexto amplia,quia procedit noſtra regula,ſi etiam alienans feudũ recuperauerit & redemerit. Nam alienationis uitium non re purgabitur,quin feudũ ad dominũ reuertatur.c.j. quid iur. ſi uaſal.poſt alien.&c.de quo in tit.proximo latius dicetur. Septimo amplia,* quia nec ad longũ uel longiſsimũ tempus uaſallus feudũ locare poſſet, licet uideretur locationẽ propriè non eſſe alienationem.per gl.in l.cŏdicillis.§.inſtituto.de leg.iij.Nam hoc non obſtante,locatio in feudis eſt prohibita,quia dominium utile trãsfertur.arg.l.j.ſi ager uectigal.uend.Bal.in c.j.§.aut ſi libellario.quibus modis feud. amitt.& communiter Doct. Præallegatam tamẽ gloſ.Doct. hoc loco reprehẽdunt:ſi tamẽ inter partes cõueniret, quod in locatione non deberet tranſire dominium, uel ſi ad modicũ tempus,puta nouẽ annorũ uel citrà fieret locatio,credo eã recipi.Bald.in d.§.inſtituto.& in.d.§.aut ſi libellario. Octauo amplia,quia quamuis neceſsitas nõ habeat legem. c.ij.de obſeruat.ieiun. & factum illicitũ,probabile faciat.l. qui potuerunt,de manumiſſ.teſta. Nam pater filiũ propter famis neceſsitatẽ diſtrahere poſſet.l.j.C.de patr.q fil.diſtra. *feudum tamẽ in caſu neceſsitatis alienari nõ poſſet,quod 12 eſt mirabile.Bal.d.c.j.qual .olim feud.alie.pot.ibi Alua.& alij.Ratio eſt in promptu,quia uaſallus non habet ius in feudo plenum,& nõ debet ſuperioritas domini ullo modo alterius facto attenuari.d.c.j.in uerb.attenuatas.de prohibit. feud.alien.p Fed. & tenuit Iacob. i ſuo tractatu ſuper uerb. & cum pact.de nõ alien.Hęc regula fallit primo,*ſi uaſallus 13 feudũ antiquũ domino refutat:quia hoc cæteris paribus,fieri poteſt.c.j.ad ſi.de uaſal.qui cõtr.cõſtit.Loth.gl.c.j.de alie. feud.pat.Verùm non fit præiudiciũ agnatis,niſi donec refutans uiuit & ſui deſcendentes.Aluar.c.j.§.fin.concluſ.xxxvij. quæ fuer.prim.cauſ.beneſ.amitt.Quibus conſequẽs eſt,ſi uaſallus feudum antiquũ domino refutet,ut filia inueſtiatur, ea refutatio quandiu refutans uiuit,tenebit:quo ſine maſculo hærede defũcto,frater uaſalli ſi extat, uel cæteri agnati, feudum à filia reuocabũt: uiuente tamen patre uel deſcendentibus,non reuocabunt.text.in c.j. §. hoc quoque. & ibi Bal.& Aluar.de feud.ſucceſſ.& per iura ſuprà allegata.Secũdo fallit,*ſi vaſallus ſubfeudauerit:hoc enim uetuſtis & no 15

ſtris moribus receptũ eſt,ſiue in totum,ſiue in partẽ ſubfeu
det,dummodo hoc ſine domini & ſine agnatorum pręiudi
cio fiat,& res aliàs ſine dolo & fraude ſyncerè explicetur:
id eſt,nõ accepto pretio,cũ uẽdere quidẽ proponat, & per
fraudem tamẽ diſsimulet, ſub prætextu inueſtituræ.d.c.j.§.
præterea,ibi Aluar.de Capit.Corrad. prouiſo etiã quòd uel
l æquali uel minori perſonæ (quæ tamen ad ſeruiendũ apta
ſit)infeudet:in quo locorum cõſuetudo conſulitur. & talis
16 *ſubfeudatio nominatur uulgò Affterlehen.Et dictam limi
tationem gl.in d.c.j.§.præterea. poſt longam diſputationẽ
recipit.fa.c.j.§.fin. de contr.inueſt.d.c.j.§.j. qual. olim feud.
alien.pot.c.j.§.ſed & res.per quos fi.inueſt.c.ex trãſmiſſa.de
for.comp.Card.in c.j.de feud.cum multis ſi.per Aluar.in d.
17 §.præterea allegatis.Et in hoc nõ habetur cõſideratio,*feu
dũ ſit eccleſiaſticum ſiue ſeculare. Iacob. de Beluiſ.d.c.j. in
prin.qui feud.dar.poſſ.æquiparãdo clericũ & priuatũ.§.prę
terea.& c.j.§.ij.de leg.Corrad.Licet Bal.contrarium teneat:
ſed alia aſſertio eſt communis,quam Alua.in d.§.prętereа.
ſequitur,& Iacobin.de S.Georgio in tract.ſuo,in d.uerb. &
cum pacto.niſi feudum eſſet decimale,quia tunc nõ liceret
ſubfeudare.c.prohibemus.de decim.xij.q.ij.c.Abbatibꝰ.Spe
s cul.in tit.de pign. §.j.uerſ.quid de decimis. quod tamẽ eo
caſu quo Principes decimas Laicis in feuda cõcedũt, malè
ſeruatur,ut etiã ſuprà diximus. Si porrò pactũ in inueſtitura
eſſet adpoſitum de feudo nõ alienãdo,tunc tale feudũ ſub-
feudari non poteſt,quia geminata prohibitio ampliat.arg.
l.j.§.nũtiatio.de op.no.nunt.Bald. Aluar.d.§.præterea.ad fi.
qui allegat gl.fi.l.ſed & ſi quis.§.quæſitũ.ſi quis caut.& Iaco
18 bin.d.uerſ.& cum pacto. Tertio fallit,* ſi uaſallus feudum,ci
tra tamen traditionẽ pignoraret,quia nõ diceretur aliena-
tio,poſtquam eſt retẽta poſſeſsio.d.c.j.§.callidis.ibi Bal. de
prohib.feu.alien.per Fed.Aluar.d.§.præterea.de Capit.Cor
rad.fa.l.alienatum.de uerb.ſig. Nam & ſi alios cõtractus ua
ſallus faceret citra traditionẽ,feudũ nõ amitteret. Aluar.d.
c.j.§.fi.concluſ.xliij.quæ fuer.pri.cauſ.benef.amitt.de quo
19 tamẽ infrà plenius dicetur. Quarto* fallit in tranſactione:
quia,ut ſuprà in ſexta parte huius libri ad.fin. diximꝰ,licet
tranſactio uim alienationis habere uideatur.l.nõ ſolũ.C.de
pd.minor.uaſallus tamẽ nõ trãſigere poterit,dũ bona fide,
ſine fraude, & probabili timore litis tranſigat. ut p Aluar.
in c.j.

in c.j.uerſ.nota quòd uaſallus.de cōt. inter uaſal. & aliū de
benef.& * poſſet etiam uaſallus cōpromittere, ut Iacobin. 20
de S.Geor.d.uerſ.& cum pacto.col.iij.qui allegat c.j.§.ſi au
tē inter.de leg.Corra,c.j.de inueſt.in mar.fact.c.j. apud quę
uel quos.gl.in d,c.imperialem.§.pen.de prohib.feud,alie.p
Fed. Aluar.d.§.ſi autē inter.Iacob.de Beluiſ.Nicol.de Neap.
iuribus ſuprà allegatis.Licet And.de Iſer.in d. §. ſi autē int,
diuerſum ſentire uideatur.quod Iacobin,latius tractat in d.
uerſ.& cum pacto.allegat Spec.in tit.de arbit. §.reſtat.uerſ.
ſed nunquid uaſallus.Hoſti.in Summa,eod.tit.§.de qua re,
uerſ.ſed nunquid.Poteſt autem dominus uaſallū prohibere
ne cōpromittat,Aluar,d.§.ſi autē inter.allegando l.j. ſi quis
ius dicen.non obtemp.quæ modicū facit.In arbitratorē ta-
men nō poſſet fieri cōpromiſsio, licet in arbitrum , ut iam
diximus,ſit admiſſa.c.j.de contr.inter uaſall.& alium.de be
nefi.Nam apud arbitratorē nec eſt iudiciū nec quaſi.Innoc,
in c.quintauallis.de iureiur. Et qa per iura feudalia arbitrū
eligi cōceditur.d.c.j.§.ſi autem inter.de leg.Corrad.de arbi
tratore autem nihil dicatur,nec nos aliquid nouabimus. Ia
cobin.loco præallegato. Memineris tamē* tranſactionē il- 21
lam quam ſuprà admiſimus , etiam ſi laudum cōtra uaſallū
datum ſit,agnatis nō præiudicare,cum tranſactio uaſallo tā
tūmodo ſuper ſuo iure præiudicet,ut ſuprà in d.ſexta parte
diximus.Iacobin.d.uerſ.& cùm pacto.allegat And.de Iſe.&
Aluar.in d.§.ſi uaſallus.ſi de feud.cōtr.fuer inter do.& agn,
fa.c.j.de alie.feud.pat. Et ſi etiam agnati ſciuiſſent compro
miſſum,& tacuiſſent,adhuc eis non præiudicabitur:quia ua
ſallo compromittenti contradicere nō poterāt. Secus fortè
ſi uaſallus in iudicio ſcientibus & tacentibus agnatis litigaſ-
ſet.arg.l.ſæpe.de re iud.fa.c.ueniens.de tranſact.quod tamē
iam non latius diſcutimus,ſed eam rem ad Aluar.& doct.in
iuribus ſuprà allegatis remittimus.Quinto fallit,*ſi conſue 22
tudo in loco certo ſit alienādi feuda:iſta enim obtinet,ſecū
dum Ioan.Rainal,in ſua repetitione.d.c.j.§.habito.de pro-
hib.feud.alien.per Fed.ut eum allegat Iacob.ſuprà allegato
loco.arg.gl.in Cle,dudum.§.fi.de ſepult.in c.cū non deceat,
de elect.lib.vj.Petr.Rebuffus uir impensè doctus in tractatu
ſuo circa arborem feudorum,col.iiij.uerſ.quinto feudū. di
cit in regno Franciæ cōſuetudinem eſſe, quòd ſine delectu
feuda alienari poſsint,etiā ſi feuda eccleſiæ eſſēt, & idipſū

domino inuito, ut ibidem latè proſequitur. Certè in Germa
nia noſtra Federici ꝓhibitio malè ſeruatur. Ego uerò tales
conſuetudines non laudo, cùm ſint contra publicã Imperij
utilitatem, & per eã magnitudo & augmentum Imperialis
maieſtatis attenuetur. text. in d. c. j. poſt prin. de prohib. feud.
alien. per Fed. licet durum foret eas cõſuetudines euertere.
Sexto fallit,* ſi uaſallus cum agnatorum conſenſu feudum
32 alienaret, hoc caſu ſufficit ꝓximiorum cõſenſus, qui ius re-
uocandi habent. Veruntamen ſi poſtea in futurũ remotio-
ribus agnatis feudum aperiretur, iam & ipſi quáuis aliena-
tionis tempore proximi nõ fuiſſent, ad reuocãdum admit-
terentur. quod ex text. in d. c. j. de alien. feu. pat. in uerb. quã-
doque. liquere poteſt. ita elegãter Aluar. in d. c. j. uerſ. nota
quod cõſenſus, & gl. iij. §. hoc quoq; . de feu. ſucceſ. & ibi Al-
uar. qui allegat ad hoc l. nam ita diu⁹. de adop. & l. fin. C. de
auth. præſt. quod eſt not. dignũ, quia nuper ex peritis quidã
malè contrarium tenuerat. Et quia in agnatorũ conſenſum
incidimus, reſtãt aliqua pulchra circa hoc determinãda, dũ
hoc præmiſero. quòd *Vaſallus feudũ licitè alienare intelli
24 gitur, quãdo domini conſẽſus adeſt: illicitè uerò, quando
cõſẽſus ipſius non adeſt. ita Aluar. in c. Titius filios. in prin.
ſi de feud. contr. fuer. Hoc præmiſſo, ſcias primo, ſi uaſallus
proximiori agnato feudũ alienaret, qui aliàs poſt eius mor
tẽ fuerat ſucceſſurus, hæc alienatio & refutationis uim obti
net. d. c. j. poſt princ. de alien. feud. pat. c. j. §. & ſi cliẽtulus. de
25 alien. feu. Item & ſecũdo,* ſi plures agnati proximi pari gra
du fuiſſent, tunc uni facta alienatio nõ teneret, niſi alij cõ-
ſenſiſſent. Vnde qui præteriti ſunt, pro eorũ iure uel portio
ne reuocabũt. ita Bal. in d. c. j. de uaſall. qui cõtr. cõſtit. Loth.
&c. Iacobinus loco ſuprà allegato. Porrò ſi uaſallus in remo
tiorem agnatum cõſentiente proximo, alienaſſet, illi tamẽ
qui medij gradus ſunt, puta poſt proximũ, & ante remotio-
res, nõ cõſenſiſſent, nõ tenebit alienatio, & prædicti de me
dio gradu reuocabunt: nam, & eis præiudicatum eſt, quippe
eo qui proximus erat defuncto, ipſi iã eſſent proximi: unde
uocari debuere. arg. d. l. nam ita diuus. de adopt. & pro hoc
Iacobin. d. uerſ. & cum pacto. Doct. allegat. & Bald. d. c. j. de
feud. ali. poſt longam diſputationẽ tenuit Ioan. de Ligna.
Clẽ. j. de iure patr. Et licet Iacobin. loco præallegato in con
trariũ prolixè diſputet, omnib⁹ tamẽ motiuis reſpõderi po
teſt

poteſt. Ex ſupradictis tertiò inferas,* ſi tres fratres feudi ſint, 26
unus alteri ſuã partem reſignet, qui moriatur, uel monaſterium fortè ſit ingreſſus, ad huiuſmodi reſignatam partẽ ambo fratres ſuperſtites uocabunt. Bal. d. c. j. de alien. feud. pat. ad fin. ubi plenè diſputat. Et habet hæc res rationem: omnibus enim tribus pariter per patrem eorũ prouiſum fuerat, & ſic alter alterum ſupplãtare nõ debebat. fa. d. c. j. de duob. fratr. à Capit. inueſt. d. c. j. de milit. uaſal. qui arm. belli depo. Iacobinus loco prius allegato. Hoc quoque quarto loco nõ omittimus, quod* ſi ex agnatis aliquis uaſallo ſimpliciter cõ- 27
ſentiat, is conſenſus filium eiuſdem agnati nõ obligat, quin poſt patris ſui, qui cõſenſerat, mortẽ reuocare alienata poſſit: niſi agnatus nõ ſolum conſenſiſſet, ſed etiam ſeſe cõtra uenire non uelle obligaſſet: hoc loco filius cõtra patris cõſentientis & obligantis factum uenire nõ poſſet, ſi ſit hęres. l. q̃ à patre. C. de reſtit. milit. ita Bald. d. c. j. §. hoc quoq; . poſt Iacob. de Beluiſ. de feud. ſucceſſ. & Iacobin⁹ loco pręallegato, x. col. Quibus cõſequẽs eſt,* ſi agnati qui ad uaſalli alie- 28
nantis conſenſum nõ ſunt uocati, hæredes eiuſdẽ uaſalli facti eſſent, amodo huiuſmodi alienata reuocare nõ poſſent, per eã quæ iam diximus. fa. d. l. cũ à matre. C. de rei uend. l. ſi ab reo. in fi. C. de lib. cauſ. l. ex perſona. de reg. iur. Niſi inuẽtarium feciſſent, quod omnia iura hęreditaria cõſeruat hęredib⁹. d. l. fi. §. in computatione. C. de iur. delib. Bal. in l. qui ſe patris. C. unde lib. Imol. in c. ij. extrà de feud. ut eũ allegat Iacobin. loco præallegato. Doct. in d. c. j. an fil. uel agnat. In præmiſsis aduertendum eſt, quod * cũ in feudi alienatione 29
agnatis reuocandi facultas patet, eos cautos eſſe debere ut intra annũ reuocent, alioqui tacentes conſenſiſſe cenſerentur, per text. in d. §. Titius filios. Vnde dicit ibi Bal. ſagaces eſſe oportere, ne annum labi patiantur & remoueãtur. Nã & hoc tempus anni legitimum eſt etiam inueſtiturã petendi, ſecundũ Bald. Aluar. in d. c. Titius. fa. l. fin. C. de his quæ à nõ dom. manumiſsi. c. j. §. pen. qual. olim. feud. alien. pot. fa. c. ij. ſi de inueſt. int. do. & uaſal. lis ori. quod tamẽ limitat Aluarot. in d. c. Titius. ad quem te remitto. Supradicta omnia intelligenda ſunt de feudo antiquo. Nam ſi uaſallus nouũ feudum alienaret ſine domini conſenſu, tunc nec filius nec agnati reuocarẽt, ſed ad dominum reuerteretur. Aluar. d. c. Titius. in prin. & §. fin. xxj. cõcluſ. quæ fuer. prim. cauſ. beneſ.

 amitt.

30 amitt. Septimo principaliter fall. d. regula,* ſi uaſallus feudum licitè alienaret, id eſt, cùm domini conſenſu: quia ſi feudum ſit nouum, ualebit alienatio, poſtquam nullius niſi domini qui iam conſenſit, intereſt, non habita ratione ſi filij contradicerent. Aluar. in d. c. j. in princ. in ult. quæſt. de alien. feud. pat. Quod tamen non procederet, ſi hoc feudum duobus fratribus, cum pacto inuicem ſuccedendi, conceſſum foret, quia tunc alter frater cui per hoc noceretur, reuocare poſſet: de quo per Aluar. in c. j. §. itē ſi fuerint. col. ij. uerſ. oppo. cum d. gloſ. quib. mod. feud. amitt. Sin uerò eſt antiquum, tunc, ſiquidem filij & agnati conſentiunt, iam res nō habet dubium, & ceſſat conſtitutionum prohibitio. d. l. nam ita diuus. de adopt. cū ſi. Sin ſoli filij ipſius uaſalli cōſenſerint, ſi omnes, tenebit alienatio in uita uaſalli & in uita filiorū cōſentientium: poſt eorum mortem, agnati à quocunque, ſine ullius pretij reſtitutione, reuocabunt. Sin uerò non omnes filij conſenſerint, aut nullus conſenſiſſet, tunc is qui nū conſenſit, ſtatim in uita patris uaſalli reuocabit, reſtituto tamen emptori pretio. Sin non ſint filij, tūc ſi quidem agnati quorū intereſt conſenſerunt, res iterum eſt expedita. Si nō conſenſerant uel omnes uel aliqui, proximior agnatus, qui non conſenſit, reuocat poſt mortem uaſalli, qui feudum cū domini conſenſu, & ſic licitè alienauerat, nullo tamen pretio reſtituto. Si tamē agnati pro eo pretio quod extraneus attulit redimere uellent: tunc ſtatim reuocarent. Prædicta per Alua. tractatur in d. c. Titius. in c. j. §. j. col. ij. per quos ſi. inueſt. fa. c. j. de alie. feud. pat. d. c. j. §. hoc quoq;. ibi gl. & Bal. de feud. ſucceſſ. Bal. c. j. §. & ſi cliētulus. de feud. alie. And. de Iſer. in §. ſi uaſallus. ſi de feud. contr. fuer. Aluar. d. §. fin. quę fuer. pri. cauſ. cōclu. xviij. & xxij. fa. l. per feudū. de ſeruit. ruſti. Sed circa prædicta dubitari poteſt, an in caſibus in quib° de

31 *domini cōſenſu agitur, requiratur expreſſus conſenſus, an tacitus ſufficiat. Dic ſufficere cōſenſum tacitum, ſi dominus alienationi præſens ſit, & contradicendo factum impedire poterat, & nō fecit: iam enim cōſenſiſſe intelligitur, per doctrinam Dyn. quā dicit eſſe ueriſsimā, in regula, Qui tacet. de reg. iur. lib. vj. Sola autē domini abſentis ſcientia, cōſenſum non induceret. Et hoc aliquo modo ſenſit Bertran. Caprc. in d. c. j. de prohib. feud. alien. per Fed. prout eū allegat Iacobin. loco præalleg. col. v. per l. q uaſal. §. uetare. de furt.

quamuis

quãuis gl.in d.c.j.de prohib.feud.alie.per Loth.& gl. in c.j.
in fi:de feud.dat.in uic.leg.commiſſ.teneant contrariũ, ui-
delicet,quòd taciturnitas cum ſcientia domino præiudicet.
quod ſequitur Aluar.d.§.ſi.quę fuer.pri.cauſ.&c.cõcluſ.xlij:
à quibus recedere graue eſt,& fortè in iudicio cõtra eos nõ
obtineretur.Ego tamen ſuperiorem doctrinám in pũcto iu
ris ueriorem eſſe puto:pro qua allego elegantem doctrinã
Bar.in l.quo enim.§.rem haberi.ff.rẽ rat.hab. qui quaſi pro
regula ponit,eum qui ſimpliciter factũ ſciat, dũ ſit* abſens; 32
non ſolum non haberi pro cõſentiente,ſed etiá pro impro
bante;dum incõmodũ ſuum reſpiciat. per l. procurator ad
exhibendum.in fi.eo tit.Niſi fortè coniecturæ aliquæ cõcur
rerẽt,ut quia literæ domino eſsẽt ſcriptæ, quib* acceptis tà
cuiſſet,ut ibidem Bar.Hoc non habet dubiũ,quòd dominus
licèt à prin.nõ conſenſerit uaſallo alienanti,poteſt tamẽ ex
poſt facto alienationem ratã habere;quæ trahitur retro, ac
ſi à pri.cõsẽſiſſet.c.j.ibi Aluar.in iiij.not.de alie.feud.pat.fa:
l.in concedẽdo.de aq.plu.arc.Iacob.loco prælleg.in v.col:
Sed occurit hic non illepida dubitatio.Finge, uaſallus ali-
cui* domini,alteri ſubuaſallo feudũ ſubfeudauit:iſte* ſub-
uaſallus feudũ hoc alienare intẽdit, utrius cõſenſum requi 33
ret?an primi domini à quo emergit feudũ,an uaſalli qui ſub
feudauerat?gl.in d.c.j.§.illud.de prohib. feud.alien. p Fed.
arguit ad partes,& tádem in hoc inclinat,quòd primi domi
ni cõſenſus ſit requirẽdus.& hoc tenuerunt Baldus,Iacobus
de Beluiſ.Aluarotus in d.c.j.in princip.Iacobus Ardiſ.in ſua
Summa.Et hác opinionẽ defendit etiá Iacobin. de S.Geor-
gio,loco præallegato,vj.& vij.colum. Contrarium tenuere
Bertrádus Capre.in d.§.illud.& Ioannes Fab.in §. adeò.In-
ſtit.de loca:qui tamẽ dubitare uidetur,& ratio quæ eos mo
uit.* Cùm enim permiſſa eſt ſubfeudatio, cẽſetur permiſſa 34
cum ſua cauſa & iuxta naturam contractuum:arg.l.plenum.
§.equitij. de uſu & habit. Et quia uaſallus q ſubfeudauerat,
ſubuaſalli dominus dicitur.d.§.illud:Sed ſuperior doctrina
communis uidetur;quia uaſallus ſubfeudando,utile domi-
nium quod habuit,in ſubuaſallum tranſtulit: & licet domi-
nus dicatur,non tamẽ niſi umbram dominij retinet.Et quia
à capite edẽda eſt ratio , origo quærenda, ſecundùm Bald.
ego poſteriorem opinionem ea ratione recipiendá putarẽ,
quòd per ſubuaſalli alienationem domino non incómoda

tur,

tur,cũ primi uaſalli morte ſicuti ſubfeudatio cõcidit, ita & ſubuaſalli alienatio in irritum reducta eſt. Hoc tamẽ credo negari nõ poſſe,ſi primi domini pręſentia cõmodè haberi nõ poſſet,ſufficere uáſalli cõſenſum, ut latius per Iacobin. loco præallegato. Tandẽ pro huius tituli complemẽto hic
35 quæ poſſet, * an domini conſenſus ei in dominio directo præiudicet.Bal.hoc sẽtire uidetur.c.j.§.pręterea.quib.mod. feud.amitt.Sed non eſt uerũ; quia imò dominus directũ ius retinet,cùm uaſallus in dubio non aliũ cõſenſum quàm circa ſui iuris,ſcilicet dominij, alienationem petere cẽſeatur. ita And.de Iſer.Aluar.d.c.imperialem.Bald.Mart.Laudẽ.c.j. quo temp.mil.fa.c. afferte.de pręſumpt.Vnde ſi uaſallus cũ domini conſenſu alienans moriatur,feudũ nihilominus ad dominum reuertitur.Aluar.c.ij.apud quem uel quos.Ad eui tandas tamẽ cauillationes, cautum eſt domino,ut ſaluo ſui directi dominij iure conſentiat,quod etiã ſuprà tetigimus. arg.l.ſi debitor.§.j.ff.quib.mod.pign.ſoluit. & ita conſuetudo ſeruat.Hęc uera,niſi dominus,ut etiam directũ dominiũ includat,liberè cõsẽtiat,quo caſu quid iuris ſit, habetis tex. in c.j.§.profecto.ubi Iacob.de Beluiſ.& Aluar.ĩ tit.quid iur. ſit ſi uaſall.qui text.cũ ſit tenebroſus,aliqualiter elucidãdus eſt ex mente Iacob.de Beluiſ.Bal.& Aluar.Nam ſi feudũ domini uoluntate alienaui,quaſi rem meã propriam,& poſtea eo modo recuperaui,habebo iure proprio,nõ iure feudali.
36 Si uerò domini uoluntate alienaui Titio*iure libellario,ut quia is Titius annuatim mihi quinque ſolidos pẽdit,hos loco feudi teneo:& ſi dictũ ius libellariũ redimo,tũc feudũ libellario iure habebo; quia domino quinq; ſolidos pendã; dũ tamẽ res ipſa feudalis manet.Nã ſi delinquerẽt; uel alij amiſsionis caſus euenirẽt, res feudalis ad dominũ reuerteretur.Hæc latius,ſed multum obſcurè tractantur in d.§. profecto.in quib⁹nolui curioſior eſſe,utpote quòd ea tractatio plus arguta quàm utilis ſit.Licentia uerò uẽdẽdi feudũ certę perſonę uaſallo data,ad aliã nõ extenditur.gl.in d.c.j.de prohib.feud.alien.per Fe.ibi Aluar.qui allegat l.ſi rem.§.1 lud.quib.mod.pign. Tu uide frater,ne hoc nõ ſit perpetuũ; ſi forte uaſallus alij qui ſimilis eſſet conditions, ei in cuius perſona permiſſum eſt,alienaret,& domini non intereſſet, imò præſumeretur cõſenſurus,ſi de tali perſona cogitaſſet. fa.quod dicunt Doct.ſi rem eccleſię dedero cum prohibitione,

ne,ne alienetur,niſi in aliquo certo caſu:ſi ſimilis caſus eueniat,alienari poſſe.de quo latè Claud.de Siſell.in tit.q feu. dar.poſsũt.xj.col.qui allegat gl.in l.obſes.C.de pręd.mino. Alex.conſil.cxxx.in iiij. parte.Ro.conſil. ccxcii. & in l. tale pactum.§.fi.de pact.Sed hoc cogitandum relinquo:quia nõ ignoro,quòd*limitata cauſa,limitatũ effectum parit.l.age. 37
C. de tranſact.Hoc quoq; uerũ eſt,quòd* uaſallus feudũ uẽ 38
dens ignoranti emptori ; poſtquã feudũ uel ab agnatis uel à domino reuocatũ fuit,ad pretiũ emptori reſtituẽdũ tenebitur,etiã ſi inter cõtrahentes ꝓmiſſum fuiſſet,ne de euictione teneretur:quia de euictione tertij,extra hunc caſũ intelligitur.l.ex empto.de act.emp.Poſſet etiã emptor ad intereſſe,dimiſſo pretio,contra uaſallũ agere.l.empti.C.de euic. gl. & Aluar.in d.c.j.de prohib.feud.alie.per Fed. Cæterũ* ſi 39
emptor eſſet malę fidei,tũc reuocato feudo pretiũ nõ reſtituitur.per gl.in d.c.j.quę loquitur de bonę fidei emptore,ergo malæ fidei excludit.l.cũ prætor.de iudi.Nec tamẽ uaſallus lucrabitur pecuniã,ſed fiſco applicabitur.arg.l.Luci*.de iur.fiſci.Quòd ſi uaſallus malę fidei emptori de euictiõe cauiſſet,adhuc tamẽ pretiũ nõ reſtitueret.per eleg.gl.in d.c.j. Nec obſtat l.ſi fũdũ.C.de euict.quia ibi alienabatur res aliena,q̃ de ſui natura alienabilis fuit:hîc autẽ nullo pacto alienari poterat,unde plus hîc peccat,ſiquidẽ & inſtrumẽti ſcriptor punitur.gl.Aluar.Doct.d.c.j.Vidim* quaſi obiter, quid iuris ſit circa feudorũ alienatiões,uidẽdũ eſt an feuda diuidi poſsint.Habet enĩ etiã diuiſio quandã alienatiõis umbrã.
Et certè *feuda inter hęredes diuidi non eſt illicitũ. Aluar. 40
c.j.§.itẽ ſi fuerint.ij. nota. quibus modis feud.amitt. Imò & adiudicari uni feudum,& allodium alij poterit,dũ uiciſsim æqua compenſatio fiat: & hoc eſt conſuetudine notiſsimũ. facit §.omnes.& ibi Aluarotus ſi de feud.cont.fuer.Idẽ eſt ſi heredes plura haberẽt feuda:uni enim hoc,alteri aliud adiudicatur.c.ij.& ibi Aluar.de prohi.feud.alie.per Loth.nec alteratur natura diuiſione,ut ibidẽ.Et licet feuda,uel unũ uel plura diuidãtur,uaſallis tamẽ ſine hærede mortuis,pars quę ex diuiſione habetur,ad ſuperſtites reuertitur, nõ ad dominũ:niſi ſpeciali pacto aliud conueniſſet. Aluarot.c.j.Imper. Loth.Euge.ij.quæſt.& ibi latius uide.Denique ſi* iura incor 41
poralia in feudum data ſint,ut ſunt Curiæ,iuriſditiones &c. licet in ſubſtãtia non diuidantur (quod enim nõ eſt corpus

actu uel habitu,indiuiduum eſt.l.fi.de iur.patr.gl.in l.ij.C.de libert.& eorum lib.)attamē aut adiudicatione, ant alterno uſu diuiduntur,aut per pēſiones,aut certè per territoria diuidentur,cum cautione,ne alter alterum impediat; ita pulchrè Aluar.in d.c.i.§.præterea ducatus.de prohib.feud.alie. p Fed.allegat l.cōmuni diuidund.§.ſi duo.§.cū de uſufruct. ff.com.diuid.l.j.§.item.l.Lucio.de aq.quot. & æſt.l.quotiēs. 41 de uſufruct.& Doct.ī uarijs cōſil.*Feuda tamē ducatus,Marchię,Comitatus,iuxta placita feudalia non diuiduntur.Debent enim huiuſmodi dignitates eſſe unitæ,quòd uirt* unita ſit fortior in ſeipſa quàm ſi ſit ſparſa: & omne regnū ī ſe diuiſum,deſolabitur.d.§.preterea.ubi eſt tex.Hodie uſurpatū eſt in Germania,Gallia,Italia,quòd tales dignitates,ſicut alia feuda,ſcientibus & conſentientibus Romanis principibus,diuidantur,ita Ioannes And.ſuper Specul.in rub.qui latius hāc materiam tractat.Aluarot.Præpoſ.in d. §. pręterea. Alex.& Doct.in uarijs conſil.Et circa hoc,& circa d.§. præterea.multa quæ ad dominos & ſubditos pertinerēt,doceri poſſent:item alia nonnulla circa alienationes:ſed in omnibus ita exquiſitè uerſari noluimus.

DE FEVDI AMISSIONE,

PARS DECIMA.

1 *Feudum illicitè alienatum amittitur.*
2 *Pœna cum delicto commenſuranda.*
3 *Res à ſubſtantialibus remota,non plus integratur.*
4 *Feudum in continenti recuperatum non amittitur.*
5 *In continenti fieri,quomodo accipiatur.*
6 *Feudum alienatum nec tamen traditum,non amititur.*
7 *Compromiſſio ſimplex an feudum amitti faciat.*
8 *Feudum an per conſtitutum alienari dicatur.*
9 *Feudum ab ignorante ignoranti alienatum non amittitur.*
10 *Contra factum proprium uenitur.*
11 *Ignorantia iuris non excuſat.*
12 *Feudum per uaſallū uenditū quomodo per dominū recuperetur.*
13 *Feudum domini conſenſu alienatum non amittitur.*
14 *Saluo iure &c.clauſula in alienatione feudi appoſita,quid proſit.*
15 *Proteſtatio contrario facto ſublata nihil prodeſt.*
16 *Feudum francum alienatum non amittitur.*
17 *Vaſallus ad domini comitatū requiſit*,ſeruire tenetur,alioqui feudum*

feudum amittit.

18 *Vaſallus dominũ iuſta bella mouẽtẽ ſequi tenetur, ſec⁹ iniuſta.*

19 *Vaſallus an contra parentes ſuos pugnare cogatur.*

20 *Debita domini uaſallus ſoluere non cogitur.*

21 *Violentus inuaſor, ad perditam litem duplum etiam ſoluet.*

22 *Vitium perſonale ſine diſpenſatione non tollitur.*

23 *Feudum amittitur iiſdem cauſis, quibus & filij exhæredantur.*

24 *Vaſallus quando ex cucurbitatione feudum amittat.*

25 *In capillo eſſe quæ dicatur.*

26 *Domi facta maiora habentur.*

27 *Delicta ratione loci aggrauantur.*

28 *Conatus pro effectu.*

29 *Inceſtæ nuptiæ feudo priuant.*

30 *Concubina prælati cucurbitata, an feudum perdatur.*

31 *Delicta compenſatione tolluntur.*

32 *Feudum quomodo per amicitiam uaſalli cum inimicis domini, amittatur.*

33 *Amicitia uaſallorum cum amicis domini conciliãda.*

34 *Secreta non reuelanda.*

35 *Fraus ex conſilio interpretanda.*

36 *Antianus, id eſt, ſenator.*

37 *Aſſultus in dominum factus feudum perdit.*

38 *Aſſultus quid.*

39 *Iniurius domino feudum amittit.*

40 *Vaſallus dominum accuſans feudum amittit.*

41 *Indignatio domini.*

42 *Vaſallus aduocatus cõtra dominum, feudum amittit.*

43 *Vaſallus iuſtitiam domino denegans, feudum amittit.*

44 *Aduocatus, Kaſtuozt.*

45 *Fideiuſſor contra dominum feudo priuatur.*

46 *Vaſallus dominum accuſari faciens feudo priuatur.*

47 *Vaſallus quando dominum accuſare uel non, ſententiam cõtra eum ferre uel non poſſit.*

48 *Abolitio.*

49 *Vaſallus teſtimonium contra dominum in cauſa feudali ferre poteſt.*

50 *Vox liberti contra dominum improba.*

51 *Feudum ſcienter per uaſallum negatum, amittitur.*

52 *Fideiuſſor fideiuſſionem negans beneficiũ D. Adriani perdit.*

53 *Legata priorum locorum negata, in duplum ſoluenda.*

Feudum

54 *Feudum deterioratum amittitur.*
55 *Aduocati monaſteriorum.*
56 *Seruitus quomodo feudo per uaſallum imponatur.*
57 *Pater filium delinquentem deducere debet.*
58 *Subuaſallus maiorem dominum offendens, minori domino non praiudicat.*
59 *Vaſallus pro ſubuaſallo ſatisfacere tenetur.*
60 *Socius meus, ſocij mei ſocius non eſt.*
61 *Vaſallus quanto tempore contumax feudum perdat.*
62 *Citatio in feudalibus.*
63 *Cauſe feudi perdendi uaria.*
64 *Egregia ingratitudo.*
65 *Egregium, Latinis quid.*
66 *Incarceratio fratris per uaſallum, &c.*
67 *Vaſallus cade pollutus feudo priuatur.*
68 *Similia ſimilibus regulantur.*
69 *Vaſalli periculis ſunt expoſiti.*
70 *Eccleſia quomodo pralato dominũ offendente feudo priuetur.*
71 *Ciuitas quomodo delinquat ut feudum amittat.*
72 *Vaſallus an ipſo iure feudo priuetur.*
73 *Sententia declaratoria in quibus caſibus eſt neceſſaria.*
74 *Fructus feudi mala fide percepti, reſtituendi.*
75 *Felonia patris quando filio noceat.*
76 *Delictum patris quando filio noceat.*
77 *Felonia quomodo per dominos remittatur.*
78 *Felonia inueſtituram etiam promiſſam irritam facit.*
79 *Euentus nihil operaturus fruſtra expectatur.*
80 *Dominus quomodo contra uaſallum delinquendo feudi proprietate priuetur.*
81 *Dominus & uaſallus ad paria iudicantur.*
82 *Filius domini delinquens ad uaſallum deducendus eſt.*
83 *Pralatus eccleſia quomodo uaſallum offendens puniatur.*
84 *Feudum apertum ad quem reuertatur.*
85 *Apertio feudi quadruplex.*
86 *Feudum quomodo & quando inuito domino refutetur.*
87 *Subuaſallus feudum per uaſallum refutatũ retinere poteſt.*
88 *Feudum antiquum refutatum ad maſculos filios reuertitur.*
89 *Mors uaſalli feudum aperit.*
90 *Defectus feudum aperit.*
91 *Vaſallo clerico facto ad quem feudum reuertatur.*

Deli

91 *Delictum, amittendi feudi cauſa.*
93 *Feudum nouum illicitè alienatum.*
94 *Antiquum feudũ apertum ad agnatos reuertitur. & nu.104*
95 *Alienatio feudi neceſſaria uaſallum excuſat.*
96 *Vaſallus & filius eius, eiſdem cauſis feudum amittunt.*
97 *Filius præſumitur ſimilis fore patri.*
98 *Delictum patris quando filio noceat.*
99 *Feudum non confiſcatur.*
100 *Nouum feudum apertum ad quem reuertatur. & nu.103.*
101 *Antiquũ feudũ ad dominũ ſi cõtra eum delictũ ſit, reuertitur.*
102 *Retaliatio permiſſa.*
105 *Vaſallus ſeipſum interficiens ad quem feudum tranſmittat.*
106 *Vaſallus ad domini comitatum requiſitus, ſeruire tenetur, alioqui feudum amittit.*
107 *Feudum eccleſiaſticum quando per uaſallum uendi poſſit.*
108 *Ingratitudo uaſalli quot teſtibus probanda.*
109 *Fructus feudi quomodo mortuo uaſallo diuidantur.*

IAM ad decimã huius operis partẽ, nẽpe de feudi amiſſione deuenimus: quæ materia diffuſa eſt, quam tamẽ breuiſsimè ut potero perputabo. Diuido totum fermentum in duo membra. Primũ circa feudi priuationẽ & refutationem uerſabitur. Secundũ, circa feudum reuerſum, aliqua tractabit. Quo ad primum, uarias eſſe cauſas quibus feuda amittãtur, nemo eſt qui neſciat, quas tamẽ ſequentib⁹ cõcluſionibus breuiter colligemus. Prima,* feudũ illicitè alienatum amittitur. c. j. de prohib. feu. al. per Fed. Idẽ ſi feudi poſſeſsio per alium in aliũ transferatur. Iacobi. loco ſuprà tit. proxi. alleg. Bart. in l. nulli. de trãſact. c. ueniens. extrà eod. Et idẽ, ſi uaſallus ex cauſa trãſactionis, feudũ quod apud eũ erat, alteri, cũ nullus ſubfuiſſet uel probabilis litis timor, dimitteret. arg. §. callidis. in d. c. j. de prohi. feu. alie. per Fed. alias uaſallus licitè trãſigit, per ea quę ſuprà diximus. Et declarãdo iſtã cõcluſionẽ noueris, ſi uaſallus totũ feudũ alienauerit, totum amittet: ſin partẽ, iam pars alienata intercidit. per text. not. in c. j. de uaſal. qui cõtr. conſt. Loth. Licet Bal. in c. j. qual. olim feud. alie. pot. contrariũ tenuerit, uolẽs quòd ſi uel ceſpes terræ feudalis alienatus fuerit, totũ perdi. & ita intelligebat d. c. j. de ꝓhib. feu. alie. per Fed. Sed in hoc à Bal. receditur, & Aluar. cõtra eũ tenet, d. c. j. ad fi. de uaſal. qui contr. cõſti. Loth. &c. quia* pœna cũ delicto cõmenſurari debet. l. 2

ſanci

ſancimus,C.de pœn.gl.& Aluar.in d.c.j. Aluar.c.j.§.illud tamen.ad fi.quæ fuerit pri.cau.benef.amit.in d.c.j.§.aut ſi libellario.quib.mod.feu.amit.& defendit hoc aſſeueranter. Franciſ.Aret.contra Bald,conſi.xiiij.ij.col.ad fi.& iij.col. ad prin.Et uſq; adeò feudum alienatũ amittitur,ꝙ nõ proderit uaſallo ſi poſtea recuperet:quia alienatione facta,feudũ iam in cõmiſſum cecidit.Aluar.d.c.j.poſt prin.in j.not.quid iur.ſi poſt alie.uaſal.&c.Et non poteſt hoc caſu purgari culpa,quippe quæ per dominii tranſlationem,ſecum executionem trahit.Bal.in d.c.j.qui allegat l. ſi ſeruum,§. ſequitur.&
3 ibi Dyn.de uerb.oblig.Vnde dicit Bal.* ſi actus rem à ſubſtantialibus remouet,non plus integrari.allegat l.ſolita. C. remiſſ.pig.tex.in l,qui res.§.aream.de ſolut.Et ſic eſt caſus ibi,quòd res non reuertitur ad naturam priſtinam: de quo in l.iuriſgentium.§.quod ferè.de pact.

Hec cõcluſio no.fallit in aliquibus caſibus:Primo,ſi uaſal
4 lus* feudum alienatũ in cõtinenti recuperaret,quia pœnam amiſsionis euitat.Iac,de Ardiſ.in ſua Summa,arg.l.qui poſſeſsione.de ui,& ui arm.fa.l.quicquid.de reg.iur.Et eſt pro eo arg.in eo qui natus eſt, ſi illico moritur:perinde enim habetur,ac ſi natus non eſſet,arg.l.fi.in ratione ſui.C.de inſtit.& ſubſtit.Nã quod modicũ diſtat,nihil diſtare uidetur.
5 arg.l.fructus.ff.ſo.mat.Et* dicitur in cõtinenti recuperare, dum adhuc nihil quæſtionis uaſallo mouetur,quod intellige,ſi cõcurrat modicũ dierũ interuallum.Arg.l. mancipiorum.de opt.leg.Bal.in rub.d.tit.ſi uaſal.&c. & And.de Iſer. ibi,c.j.qui ponderat uerbũ,poſtea.Viderit autẽ in hoc uaſallus,ne pacto quoquã ei mora imputetur.Vnde arbitror hoc totum, ſcilicet,quãdo in cõtinẽti recuperari dicatur,iudicis arbitrio cõmittẽdũ eſſe.arg.l.j.de iure deli.Aluar.d.c.j.in ti. quid iur.&c.inter alia allegat §.ſed quia.quæ fuer.pri.cauſ. benef.amitt.& c.ſi quis presbyterorũ.de re.eccl.nõ alie.Se-
6 cundo fallit,* ſi uaſallus feudũ,citra tamẽ traditionẽ,alienauerit.Si enim nudo conſenſu uẽdidiſſet,& non tradidiſſet, nõ priuaretur:licet alioqui ſolus cõſenſus ſufficiat in huiuſmodi cõtractib.bonæ fidei.Inſt.de obl.ex cõſen.nõ tamẽ ad amiſsionẽ cõſenſus ſufficeret.Bal.Aluar.d.c.j.§.aut ſi libellario.quib.mod.feu.amit.arg.l.alienatũ.cũ ſi.de uerb. ſign.Ratio uina eſt,quia nondum tralatum eſt dominium:nam traditionib.rerũ dominia trãsferũtur,l.traditionib. C.de pact,

fac.

fac.l.ab emptione.ff.eod.Adde,ꝙ ſi* uaſall*ſimpliciter cõ- 7
promiſiſſet,etiam in arbitratorẽ,quod tamen ei nõ licebat,
ut ſuprà diximus,quandiu tamen non eſt lata ſententia cõ-
tra uaſallũ , nõ dicitur feudũ ꝑ ſolũ cõpromiſſum amiſiſſe.
And.de Iſer.Aluar.c.j.§.ſi autẽ,de leg.Corr.Sed quid*ſi ua- 8
ſallus uẽdendo feudũ conſtitueret ſe nomine emptoris poſ
ſidere precario,ut fieri aſſolet,an amiſerit?Doct.uariãt. Al-
uar.d.c.j.quid iur.ſi uaſal.&c.tenet feudũ non amitti,poſt-
quam non eſt ſecuta uera traditio,licet ſictè ſit traditũ. alle
gat Spe.in ti.de loca.§.nũc aliqua.uerſ.xcv.& in tit.de emp.
& uend.§.j.in prima forma inſtrumenti.Bar.& Doc.in l.præ
dia.de acquir.poſſ.& pro hac opinione Aluar. allegat mul-
tos tex.feudales,quib*tamẽ omnib.reſpõderi poteſt,& qui-
dem facilimè.E diuerſo Paul.de Caſt.in l.j.§.ſi rem.ff.depo-
ſi.hoc feudũ etiam ficta traditione amitti tenuit. Iſte enim
uaſallus fecit quantũ potuit,dedit & tradidit.Iacobin.de S.
Geor.in d.uerſ.& cũ pacto.ij.col.recitatis opinionibus hanc
poſteriorem Pauli doctrinam ſequitur,& allegat quendam
Petr.Iacobi.etiam ita tenentẽ.Item tenuit Mart. Lauden. d.
c.j.quid iur.ſi uaſal.&c.per l.quod meo.de acqui. poſſ. ubi
eſt tex.ad hoc not. Quæ doctrina mihi uerißima uidetur,
per d.l.quod meo.ubi Alex.poſt princ.eleganter docet,ꝙ
per conſtitutũ uera nõ ficta poſſeſsio in emptorẽ trãsfera-
tur.allegat Bar.in l.ſi is qui pro emptore.in ult. quæſtio. de
uſucap.cũ ſi.quia eo caſu emptor adeò eſt uerus poſſeſſor,
ut rẽ emptam pro hbito,non ſolũ iure,ſed etiam de facto,
ſi nõ reſiſtatur ei, tanquã rem precario poſſeſſam, auocare
poſsit,arg.l.clàm poſsidere.& quæ ibi dixi.de acquir. poſſ.
Tertio fallit ſecundũ Doct.in caſu ualde not.*Si uaſallus i- 9
gnorans fuiſſe feudum,emptori etiam ignoranti alienaſ-
ſet,tunc uaſallus feudo non priuatur,ſed ab emptore reuo
care poterit,qui & reſtituere cogitur,ita tamẽ quòd is em-
ptor intereſſe ſuum à uaſallo cõſequatur. c.j.§. ſi uaſallus.ij.
ibi Aluar.Præpo.ſi de feu.cont.fue.&c. Vnde hoc caſu iura
feudi alienationem punientia ceſſant, ſcilicet cõſtitutiones
Loth.& Fed.ut dicit Aluar.in c.j.de cont.inter do.& emp.Et
eſt hic arg.aliquẽ *contra factum propriũ uenire poſſe.Sed 10
hoc recipitur,quia ignorans & ſine dolo fecit,aliàs nõ poſ-
ſet.l.cùm cõfitearis.C.de reuo.donat.Et nõ credetur uaſal-
lo dicenti ſe ignoraſſe,niſi iuramẽto firmet.c.j.de cõtr. in-

ter.dom.& emp.Quod tamẽ iuramẽtũ tũc ei defertur,ſi cõ ie&turis aliquib.iuuetur,uel ſi defuncto qui domino diu nõ ſeruierat,ſucceſsit.l.qui in alterius.de reg.iur.maximè ſi uir bonus iudicetur.fac.l.ſcire.§. ſufficit.de excuſat.tut.l. non omnes.§.à barbaris.de re milit.Cæterùm ſi præſumptiones contra uaſallum eſſent,fortè quia aliàs inueſtitus fuerat,uel tanquã agnat⁹ ſucceſſerat,cũ aliàs defunctõ nõ eſſet hęres, uel quia fuit aliquãdo requiſitus à domino propter ſeruitia,tunc ei ignorãtiam prætẽdenti nõ crederetur.l. quãquã. ad Velleia.l.quiſquis.C.de reſcind.uend.cũ uulg.Nec iuramentũ hoc loco ei deferendũ eſſet,quia non debemus eſſe authores periurii.ita uoluit glo.Iac.de Belui.And. de Iſer. Aluar.d.c.j.de contr.inter do.& emp.arg.c.ij.de rect. feud.

11 ſucceſſ.Porrò * ignorantia iuris eũ non excuſaret,ſi diceret ſe conſtitutiones prohibitorias neſciuiſſe.gl.d.c.j.arg.l. leges.C.de ll.etiam ſi uel miles uel mulier uaſalli forent,quia ſecundũ opinionẽ Aluar.in d.c.j.hoc caſu nõ iuuarentur.licet gl. ibidẽ eas perſonas excuſare uideatur:ſed uerior eſt prima opinio.Et hoc caſu cũ uaſallus ignorãs feudum uendiderat, emptor ſiue à domino ſiue à uaſallo,ut feudũ reſtituat,cõueniatur,in eius electione eſt,uel domino uel uaſallo reſtituere.d.c.j.de contr.inter do.& emp.Nec obſtat § ſi uaſallus.ij.ſi de feu cõtr.fue.inter do.& agn.ubi emptor nemini niſi uaſallo reſtituere debet:quia hoc uerum eſt, ſi pretium conſequi uelit uel intereſſe,ad quod uaſallus tũc tenebitur.Poterit tamẽ & domino reſtituere,ſed eo caſu nihil à uaſallo cõſequetur,nec dominus quicquã pẽdere cogetur. & ita intelligas & cõcordes dicta ambo iura.c.j.& §. uaſallus.ſecundũ Alua.& Doct.ibi. Fatuus tamen eſſet emptor, ſecundũ Iac.de Belui.qui uaſallũ cum dãno dimitteret, & dominũ ſine utilitate eligeret.Et imputet ſibi,qui ſibiipſi dãno fuerit.l.quod quis.de reg.iur.Verùm uaſall⁹ feudũ à domino recuperare poterit,quia non fuerat domino apertũ, ut dicit tex.in d.c.j.Sed tũc is uaſallus ab emptore ad pretium rectè cõuenietur. Eſſet enim cõtra bonã fidem, & rem & pretiũ tenere,ſecundũ Bald.in d.c.j.qui allegat l.bona fides.de reg.iur.

12 Quòd ſi quęras,* quomodo dominus cõtra emptorem agere poſsit:gl.Aluar.& Doct.uariare in d.c.j.uidentur.Sed hoc obtinuit,ꝙ dominus agat cõdictione ex lege,& ex dicta conſtitutione, Imperialem. de prohib. feud.

alie.

alie.per Feder.fa.l.j.de cond. ex leg. Sic enim dicet, Peto poſſeſsionẽ huius feudi, quæ eſt apud emptorẽ.ex c.Imperialẽ,quod alienatiões prohibuit &c. Alios modos uide p Aluaro. Quarto fallit dicta cõcluſio,* ſi duo fratres feudũ 13
antiquum diuiſerunt,& unus ex eis partem ſuam alienauerit,licet hanc partem amiſerit,ſi tamen alterius fratris pars aperiretur,iſte alienãs in ea parte ſuccedere nõ prohiberetur.ita Aluaro.in c.j.de uaſallis qui contr.conſt. Loth.allegans And.de Iſern.in c.j.de contr.inter dom.& me de por. fratr.mei.& ſuprà diximus,alienãtem in parte tantum alienata puniri. Quinto fallit,ſi uaſallus,ſaluo dominii uel agnatorum iure,uel ſaluo domini beneplacito,alienet:uel ſi domino placuerit,uel ſi dominus conſenſerit:nam tunc etiã ſi tradidiſſet,excuſabitur,niſi fraudis aliqua cauſa ſub eſſet:nam* dicta clauſula, Saluo iure,ſeruat ius illeſum. l.ſi 14
debitor,quib.mod.pign.ſolui.l.ſi quis locuples. de manu. teſta.Putauit tamen Bald.& quidam alii,ſecurius eſſe ut addantur ea uerba, Nec aliter,aut alio modo.& ita Bald.in c. j.§.hoc quoq;.pen.col.de feud.ſucceſ.Præpoſ.c.j.§.fin.in fi. quæ fuer.prim.cauſ.benefi.amitt.qui allegat Bald. ibidem. fa l.ſi quidẽ.C.de except.Bal.in l.j.C.de his quæ pœn.nom. Hoſt.Io.Andr.in c.ea te.extra de iureiur.Ludo.Rom. in ſingularibus ſuis not.ccccliij.incipit, Tu habes quòd uaſallus.Hanc tamen doctrinam not.limitate: quia ſi caſtri uel alterius rei alienatio,modo prędicto in potentiorẽ,in tyrannum aliquem,à cuius manibus feudi poſſeſsio uel non recuperari poſſet,uel difficile poſſet,quia tunc in traditione dolus præſumitur,uaſallus à pœna nõ excuſaretur: quia *proteſtatio quæ contrario facto tollitur, nihil releuat.ita 15
Bal.in d.§.hoc quoq;.Aluar.d.c.j.de prohib.feud.alie.per Fed.& dicit Io.An.in d.c.ea te.quòd malè reſeruat ius, qui totum eneruat:recitando exemplum cuiuſdam officialis, qui furem,ſaluo ſuo iure ſuſpenderat. Sexto fallit* in feu 16
do non recto,maximè in feudo franco,id eſt libero, quod certè iuxta inueſtituræ tenorẽ eſt alienabile.c.j.de feu. nõ hab.prop.nat.feu.de quo infrà in ultimo titulo plenius dicam. Secunda cõcluſio:Feudum,ſi intra tẽpus legitimum anni & diei inueſtitura nõ petita fuerit,amittit.c.j.in prin. quæ fuer.prim.cau.benef.amit.cum ſi.circa hoc ſuprà in vj. parte allegatis.Si tamen dominus uaſallo petẽti poſt tẽpus

inueſtituram conferat,iā eſt remiſſa culpa.Bal.Alua.ibi & l.poſt diem.de leg.commiſ.Et licet inueſtitura intra tēpus petēda ſit, ſi tamē uaſallus domino feudi eccleſiaſtico uel ſeculari fidelitatē ſemel iurauerit,ſucceſſorib⁹ denuó iurare nō tenebitur,licet inueſtitura ſit recognoſcēda.Bald. Aluar.d.c.j.in princ.cū multis concord. Quòd ſi uaſall⁹ caſu quo facta uerbali inueſtitura iuramentū præſtare teneret, iurare differet,tūc in feudo nouo,ſi nondū fuerat tradita poſſeſsio,priuari poterit, dum tamē legitimé, id eſt,trina uocatione prius interpellatus eſſet.d.c.j.§.j. quæ fuer. pri. cauſ.benef.amit. Quod etiā tradita poſſeſsione locū habet,dū tamē legitima interpellatio præceſsiſſet,reiecta gl. in d.c.j.quæ aliud docuit.Nam ueluti dominus poſt præſtitum fidelitatis iuramentum ad tradendā uaſallo poſſeſsionem præcisè cōpelli poteſt,c.j.in fi.de no.for.fidel, ita & è regione uaſallus ut iuret compelli poterit.Alua.c.j.§.eſt & alia.cōtra gl.ibi in tit.quę fuer.pri cauſ.benef.amit.Tertia
17 concluſio: * Si uaſallus à domino pro ſeruitio pręſtādo re
18 quiſitus non ſeruierit, item* ſi dominum in bello nō adiuuerit uel deſeruerit,feudū amittet.d.c.j. §.ij.quæ fuer. pri. cauſ. benef.amit. Et licet uaſallus intra inueſtituræ petēdæ tempus ſit,uel nōdum iurauerit,ad huiuſmodi tamē ſeruitia,ſub priuationis pœna tenebit.Iacob.de Beluiſ.d.c.j.Nicol.de Neap.Aluar.quę fuer. pri.cauſ. benef. amit.& fa.§. ſed non eſt alia.eod.tit.cum præallegatis,Ad huius conclu ſionis ampliationē hic repeto,quòd uaſallus à domino nō fugere tenebitur,niſi extrema neceſsitate preſſus, uel niſi fuga domino nō noceat.c. ij.in fi.de feud.ſine culpa nō amit.c.j.quib.mod.feud.amit.c.j.§.licet.cū §.ſeq.ſi de feud. cōtr.Repetoq; etiā quòd in domino adiuuādo neminē ex
19 cipiat.* An autē cōtra parētes etiā pugnare debeat, ſuprà in ſeptima parte contra tex.feudales & cōmunes opiniones tenuimus,eum ad hoc nō eſſe adſtrictum,Deniq; ſi uaſall⁹ domino periculū ſiue in corpore,ſiue in bonis imminere ſciat,ſine requiſitione ꝓ uirib⁹ ꝓcauere debet, alioqui priuabitur.c.j.in princ.& §.ad hæc,uerſ.tamen ſcias.in tit.hic finit lex.&c.d.c.j.§.præterea.quæ fuer.pri.cauſ.ben, amit.* Si tamē dominus ſub periurij periculo debita ſolue
20 re teneretur,& nō poſſet, uaſallus ei in hoc ſubuenire nō tenetur.d.uerſ.tamen ſcias.cum cōcord.Porrò an uaſallus
do

dominũ ad loca remota ſequi teneatur, præterea an dominus iuſtam bellandi cauſam habeat, itẽ an uaſallus inopia excuſari poſsit, & alia id genus, ſuprà ſeptima parte tractauim⁹. fa. d. c. §. ad hæc. uerſ. & finge. in ti. hic finit. lex. c. j. ĩ fi. an ille qui interfec. fratr. dom. d. c. j. ibi gl. & Doct. qui. mo. feud. amitt. c. ij. q̃ fuer. pri. cauſ. benef. amitt. cum ſimilibus.

Quarta concluſio: *Si lis inter duos ſup feudo pẽdeat, alter ex eis feudi poſſeſsionẽ per uiolẽtiã inuaſerit, is cœptam litẽ perdet, quo ad cauſæ inſtãtiam, & duplũ ſoluet. Saluũ tamen erit ſibi ius, ſi quod habuerit, uel de nouo acquiſierit, poſtea ordine iudicario, ſi uelit, experiẽdi. c. j. §. ſi duo. in tit. de pac. tenen. j. Qui text. licet uariis intellectib⁹ diſtrahatur, ueruntamẽ eum intellectũ ueriorẽ eſſe puto, quem ſuprà poſui, & quem ſequuntur Aluar. Præpoſ. Et ſic limitatur l. ſi quis in tantam. C. unde ui. ubi qui lite pẽdẽte uiolentiã facit, rem & cauſam perdit. At ius ad rẽ, uaſallo hic reſeruatur, quia totum duplum eſt pœna, ſecundum gl. quod non eſt in d. l. ſi quis in tantã. Præterea ex d. §. ſi duo. per Bal. doctrinã colligitur, quòd *remotus à dignitate ꝓpter uitiũ aliquod, poſtea de nouo aſſumi poteſt, niſi perſonali uitio remotus eſſet, q̃a tũc ſine diſpẽſatione aſſumi nõ poſſet. allegat l. ſi aliqd. C. de ſuſcept. & archa. lib. x. cum ſim. licet Bal. alibi in l. mãcipia. C. de ſer. fug. diuerſum tenuiſſe uideatur. Vide tamẽ Præpoſ. in d. §. ſi duo. ij. col. ad fi. Quinta cõcluſio: *Si uaſallus cõtra dominũ uel ſuos, inimiciter ſeſe gerat, factis inhoneſtis, machinationibusq́; indecẽtibus dominũ adpetat, amicitias cũ domini inimicis nectat, & in ſumma, quibus ex cauſis filij exhæredãtur, matrimonia diſſoluũtur, reuocantur donationes, ex his omnibus feuda amitti prudentibus placuit. c. j. quot teſt. ſint neceſ. ad proba. ingrat. d. c. j. §. ꝑdictis. quę fuer. pri. cau. benef. amit. Hæc cõcluſio multa cõplectitur, quæ ſpecialius determinanda ſunt. Et primo, *ſi uaſallus domini uxorẽ adulteraret, uel ad crimen iſtud ſaltem ſolicitaret, turpiter tẽtaret, affectaretur; itẽ filiã, neptem, nurũ, ſororẽ pollueret, feudo priuaretur. & hoc text. feudales barbaro uocabulo Cucurbitare nominant. De ſorore tamẽ intelligas, ſi cũ domino habitaret; quæ & *in capillo eſſe dicitur, cùm adhuc puella ſit. c. j. in titul. quib. mod. feu. amitt. c. j. §. rurſus. ij. quæ fuer. prim. cauſ. benef. amitt. ſecundũ Aluarot. & dicit Iacob. de

21
22
23
24
25

Beluiſ. in curia regis Caroli magnã fuiſſe quęſtionẽ, quænam in capillo eſſe diceretur: quod tamẽ nõ erat neceſſe: quia dicta doctrina nõ ſolũ de ſorore quę in capillo, id eſt quæ puella eſſet, ſed etiam quæ nupta ſit, dũ in fratris domo, qui feudi dominus eſt, habitet. Idẽ ſi uidua ſit, Aluar. d. c. j. q. mod. feud. amitt. & in d. §. rurſus. quę fuer. pri. cauſ. &c. Cæterum ſi ſoror ſiue in capillo, ſiue nupta, ſiue uidua ſit, cũ ipſius fratre, nẽpe feudi domino, nõ habitaret, uaſal
26 lus feudo non priuaretur, ut Aluar. ibidẽ docet: * nã ad maiorem domini iniuriam pertinẽt ea quæ domi ſuæ nefanda patrantur. gl. j. in fin. in §. ſimiliter. quib. mod. & fa. text.
27 elegans in l. quod ait. de adult. Sic habes argu. * delicta ratiõe loci aggrauari. l. aut. facta. in prin. & §. locus. de pœn. In uxore tamẽ filia & nuru, nõ ita diſtinguitur: quia etiã ſi ſeorsi habitaret, uaſallus ex facinorib⁹ iſtis nefandis feudũ amitteret. Intelligas autẽ de uxore, ſiue inuita ſiue uolẽte: & in uidua, etiã ſi feudi dominus & idẽ frater defunct⁹ ſit. And. de Iſer. Nicol. de Neap. Aluar. d. c. j. quib. mod. feu. amit. qui allegant c. ij. de feud. ſine culpa nõ amitt. l. apud Celſum. §. aduers⁹. de dol. excep. gl. in l. fideicõmiſſũ. C. de fideicom. l. ſororem, C. de his quib. ut indig. licet Bald. in uidua contrariũ tenuerit. Supradicta etiã procedũt, ſi uaſallus domini ſponſã q̃ nondũ traducta erat, adulteraret. Aluar. d. §. j. ſecũdũ Iac. de Ardiſ. arg. inſtit. de nupt. §. ſi uxor. c. j. de ſponſ. lib. vj. & l. ſi qua. §. j. ff. de rit. nupt. Idẽ ſentiẽdũ putant Bald. Aluar. in cõcubina, allegãt Iacob. de Ardiſ. ita tenentẽ: quia cõcubinatus erat de iure ciuili licitus. l. in cõcubinatu. de concub. & l. item legato. §. parui. de le. iij. Et feuda nituntur cõſuetudini fori ciuilis. Extende etiam ad matrẽ domini, ne ſi uidua ſit, per uaſallũ polluatur. ar. Authent. de conſul. §. ſin autem. l. ſi. C. de priuil. lib. xj. Eodem iure utimur ſi uaſallus opem ferat volenti impurare vxorem, filiam, nurum &c. & ſuper eo tanquam internũti⁹ ſolicitet, Bald. in d. §. j. quib. mod. feud. &c. qui alleg. l. & ſi amicis. de adult. quod uerum puto. Aluar. tamẽ in d. §. itẽ ſi delator. quę fuer. pri. cauſ. benef. amit. ad fin. latius diſtinguit. Verùm ſi uaſallus ignorans cum domini uxore cõcũberet, quia fortè uxor impudica, in domũ uaſalli iuuenis perſonata ſub larua, aut cuculo tecta, intrauerat, tũc enim uaſallus ignorans, ſi fraus nõ ſubſit, excuſabitur. arg. c. in lectũ.

ubi eſt

ubi eſt pulcher tex.xxxiiij.quęſt.ij.fa.l.pe.de adult.l. ſi quis
ignorans.ff. loca.niſi cõiecturæ uel ſuſpiciones pręceſsiſ-
ſēt,malę in uaſallo affectionis umbra ſubuolaret:aliàs ſi is
huiuſmodi ſuſpicionibus,non grauetur,eius iuramēto ſta
bit.gl.in d.c.in lectũ.ita Aluar.c.j. ĩ tit.hic pot.eſſe ti.quib.
mod.feud.amitt.Alii tex.habēt ſimplicē tit.quib.mod.qui
eſt ſecũdus tit.ita incipiēs.Et dicit ibi Bal. quòd is qui mo
niali cõgreditur,ſi ignoret monialē, nõ punitur tãquàm
de ſtupro uelatæ. Et poteſt hæc doctrina accõmodari ad
multa id genus excuſanda facinora. Quòd autē ſuperius
diximus de uaſallo qui uxorē,filiã,&c. ad adulteriũ ſolici
tet,intellige,ſi fęcerit quicquid facere poterat. Licet enĩ
interueniente impedimēto impediatur adulteriũ,nõ tamē
excuſabitur.arg.l.qui falſam.ad l.Corn.de falſ.Nã & uaſal
lus alioqui ſi domino inſidias paraſſet, tetendiſſet, feudo
priuabitur,etiã ſi ad effectũ inſidiæ nõ peruenerint.Bal.in
c.j.§.ſi uoluerit.de Capit.qui cur.uen.&*conatus pro effe 28
ctu habebitur.l.ſi quis nõ dicam rapere.C.de Epiſc.& cler.
De quo an conatus pro effectu habeatur,Felin.tractatulũ
fecit,qui uideri poteſt.Cæterũ ſi uaſallus cũ domini uxore
licētioſe,uel etiã impudicè,ſine alia ſuſpiciõe loqueretur,
feudum nõ amitt.And.de Iſer.Bald.d.§.j.quib.mod. Idem
ſi uaſallus conetur quidē ad crimen, ſed ante factũ eũ pœ
niteat:quia non priuabitur.§.ſi uoluerit.c.j. de Capit. qui
Cur.uend.gl.d.§.j.quib.mod.feud. amitt. Et idem in omni
bus facinoribus quibus feuda perdũtur iudicabis:quia etſi
uaſallus delinquere tentarit,ſi tamen ante factũ ultro deſi
ſtat,excuſat.d.§.ſi uoluerit.ubi eſt text.not.Sed ſi tales eſ-
ſent ſuſpiciones per quas matrimoniũ ſeparari poſſet etiã
ſi colloquia in locis occultis & ſuſpectis ſint amplex⁹,oſcu
la,tactus,hic uaſallũ non excuſamus.Vnde euidēs & bona
probatio ad ſeſe in huiuſmodi caſib⁹ purgãdũ neceſſaria
erit.fa.quæ tradit Bart.in l.ij.§.fi. & ibi etiã Alexan. & d.l.
quod ait.de adul.fa.c.literis.c.tertio loco de pręſum.c.præ
terea.de teſt.l.cui.de ſer. export.cum ſi.Addimus ad prędi
cta, *feuda etiã perdi,ſi uaſallus inceſtas nuptias cõtrahat, 29
aut aliàs inceſtu polluatur.Bal.in d.§.ij.quib.mo.feu.amit.
allegat Auth.de inceſt.nup.& licet papa diſpēſet,feudũ ta
mē non recuperatur.Bald.in l.j.quinquageſimaprima quę
ſtione.ff.de.rer.diuiſ.Hic poſſet cadere pulchra dubitatio.

30 *Quid ſi uaſallus prælati cõcubinam à quo feudum habet cucurbitarit, id eſt, cum ea coierit, an feudo priuari poſsit? Et poſſet uideri nõ eſſe priuandum: quia cùm inter prælatũ & cõcubinã nulla ciuilis coniunctio, ſed dãnatus & deteſtabilis amplexus ſit, ut toto ti. de cohab. cler. & mul. nõ poteſt conſuetudo feudalis adminiculo Iuris ciuilis (ut ſuprà de concubinatu laicorũ diximus) ſe ex ulla parte ſuſtinere ſeu cõtegere. Præterea uaſallũ feudo priuari iniquũ eſſet ea in re, ubi, ſi nõ maior, par tamẽ in prælato quę in uaſallo turpitudo ſit. arg. l. vbi autẽ. de cond. ob turp. cauſ. & fa. l. nã cum uterq;. in prin. ne quis eum qui in ius uoc. ubi gl. not. colligit, in pari delicti cauſa, cõditionẽ rei potiorem eſſe.
31 *Paria enim delicta, mutua cõpẽſatione tolli. allegat l. fi. §. fin. de eo per quem fact. eſt. Item cum uitæ utilitas, dictas cõcubinas legũ nodis conſtringi, dignas non iudicet, ut in l. quæ adulteriũ. in fi. C. de adult. quomodo & uaſallus propter eas priuaretur? cũ porrò prælatus pœnã & beneficiorum excluſionem, propter cõcubinam, cæteris paribus, mereatur. c. erubeſcãt. xxxij. diſt. c. ſicut. in fi. de cohab. cler. & mul. Vnde ex eo quo pœnam meretur, lucrum expectare non debet, quod ei ex uaſalli priuatione eueniret. Nemo enim ex delicto ſuo &c. l. non fraudantur. de regul. iur. & fa. l. ſiue hæreditaria. cum multis concord. in gloſ. fin. de nego. geſt. & hoc mihi non poteſt non uideri probabile. Cæterùm ad materiam noſtram propoſitam reuertendo, *
32 quia diximus uaſallum, ſi cum domini inimicis amicitiam iungat, priuari, intellige ſi iſta amicitia in domini dãnum tenderet, aliàs non procederet. Aluar. d. c. j. §. item ſi fidelis. ij. col. in tit. quib. mod. feud. amitt. ij. ubi Aluar. ſe diffundit tenendo quòd ſimplex amicitia cum inimico domini quæ ſine fraude ſiat, uaſallo nõ noceat. fa. c. vij. eccleſiaſt. ubi dicit Sapiens: Noli eſſe pro amico inimicus proximo. Sic & tutor eſſe poteſt duorum pupillorum litigantium. l. accipientis. de aut. tut. Et quia feudorum priuationes uelut ex æquitate naturali fundantur, unde contra æquitatẽ niti nõ debẽt. arg. l. libertus. de op. liber. Specu. in tit. de treug. & pac. Aequum enim eſt cõciliare amicos: quod uerũ eſſe poteſt, dũ amicitiã cũ domini inimico ſimpliciter & ſine fraude factã cõſtet. Verùm quia præſumptio contra uaſallũ eſt, per gl. in l. j. §. cũ patronus. de off. præfec. urb. & in l. liberi.

§. ſi

§.ſi tamẽ.C.de inoff.teſta. quòd etiam cuilibet rationis di ſcurſum habenti probabile eſt: unde grauari uaſallum pu to,ut mẽtis ſynceritatem ꝓbet, licet Aluar.loco prædicto contrariumdoceat. Sed rationes ſuæ ex locis cõmunibus ſumptæ,nihil ſtringũt. Quod enim Aluar.*amicitias cõci 33
liare,nõ illicitũ eſſe putat,uerum eſt, ſi hoc ex æquo & bo no,& non in domini iacturã,ſaltẽ præſumptã fiat. Nã qui amicitias non aliter quàm cum domini aduerſariis & inimicis cõciliare poterit.rectius fecerit ſi abſtineat,aut cau ſas proferat, & cur potiſsimè cum domini inimicis ſe armarit probet.Verũtamen in hoc paſſu dubitabili, tota res bono iudici eiuſq; ſubtilitati & diſcretioni eſt cõmittenda.Præterea*ſi uaſallus domini ſecreta reuelat,à feudo ex 34
cidet.d.c.j.Quod ipſum tẽperabis. Si enim animo damni ficandi reuelauerit,& ex reuelatione in damnum domin⁹ inciderit,doctrina procedet,ſecundũ gl.d.c.j.& ibi Aluar. Nam & libertus non ex quacũq; negligentia in ſeruitutẽ reducitur,niſi quæ molem domino afferat.d.l.j.§.cũ patro nus.Et cũ hac mica ſalis intellige iuramentum fidelitatis, de quo ſuprà diximus.c.j. de no. for. fi. Andreas de Iſer. Bald.in d.c.j.Vnde ſi uaſallus ſecreta,nõ malo propoſito, ſed ex ſimplicitate manifeſtaret, uel quia ipſi incauto uer ba exciderant,uel quia dominũ laudare perrexerat,pœna carebit.arg.l.qui iniuriæ. in prin.de furt.*Et nõ ex euẽtu, 35
ſed ex cõſilio, fraudis interpretatio perpẽditur.l. fraudis. de reg.iur. niſi eſſet ſupina uel craſſa ignorãtia,quæ dolo æquiparet.l.nec ſupina.de iur.& fa.ign.Doct.in l.quod te. in fi.ſi cer.pe.Credo tamẽ & ſi uaſall⁹ reuelaret ſecreta eo ꝓpoſito ut domino dãnũ adferret,ipſũ teneri, etiã ſi dãni euẽtus impediretur.fa. quæ ſuprà de conatu diximus.Hoc tamẽ loco uaſall⁹ allegãs ſe nõ dãnificare dominũ uoluiſſe probare tenebitur,cũ præſumptione grauetur:fecit enĩ rẽ illicitã.d.l.ſiue poſsidetis.C.de prob.Aluar.d.c.j.quãuis probatio ſuper hac negatiua ſit difficilis.l.actor.C.de ꝓba tionib. Ex coniecturis autẽ animũ ſuũ inculpabilem fuiſſe probabit, quia ſederat inter amicos inter quos geſtus & omnia ſyncera fuiſſent:quę circunſtantię ad animum pro bandum multũ faciunt.gl.&.Doct.in l. fulcimus.§. quid ſit atitare.quib.ex cauſ. in poſſ. ea. Cæterum ſi probationes utrinque ſint dubiæ, ſtabitur uaſalli iuramento, quod eſt

nota dignũ.gl.in §. aliæ.Inſtit.de act.gl.in c. ſignificaſti.de homicid.l.ſi cui. §.iiſdem.de accuſat.Vide Alua.d.c.j.Et dicit circa hanc materiã Bal.in tit.de pac.Conſt.ad fi.pulchrũ
36 uerbum,quòd pœna Decurionis uel* Antiani,id eſt,ſenatoris,regentiũ rempublicam,ſit remotio à munere, ſi ſecreta reuelarit:quod intellige ut ſuprà,niſi bono animo.& nõ ex
37 dolo fecerit.Item* ſi uaſallus uel dominũ aſsilierit, uel in caſtrum aut habitationẽ ſuã,cùm dominus cum uxore adeſſent, impetum fecerit,feudũ amittit.d.c.j.§.ſimiliter. quib. mod.feud.amit.c.j.§.preterea.quæ fuer.prim. cauſ. benef.
38 amit.d.c.j.in fi.quib.mod.feud.amit.*Eſt autem aſſultus,impetus in perſonam uel locum, ſiue hoc pedibus fiat uel equo,aut machinis,uel alia quacunq; re aſsiliatur.Aluar. d. c.j.§.j.quib.mod.feud.amit.Et ſufficit ad priuationẽ feudi, ſi uaſallus habitationem uel caſtrũ domini eſſe ſciuerat,ſiue præſens ſiue abſens dominus ſit,& ſiue uaſallus domini præſentiam ſciat ſiue ignoret.Et hoc temperamento intelligas uerbum,ſciens,in d.c.j.§.ſimiliter.ut per gl.ibi.quib. mod.feud.amit.j.licet opiniones fuerint.Pro quo intellectu facit d.c.j.§.porrò.quæ fuer.pri.cauſ.benef.amitt.Idem ſi uaſallus dominũ concuſſerit.l.ij.& iij.ff.de concuſ.& idẽ ſi fores effregerit.arg.l.fi.de effract.Si tamẽ uaſallus eleuata manu,uel ſtricto etiã mucrone ſeſe contra dominum expedierit,dum non exerat enſem,dũ non uerberet,uidetur Alua.uaſallum excuſare,dum tamẽ ultro deſtiterit:quia in conatu eſt locus pœnitẽtiæ, ut ſuprà diximus. Secus ſi per intercurrentes perſonas impeditus,dominum non læſerit. d.§.ſi uoluerit.& latè ſuprà declarauimus.Quòd ſi dominus terrore armorũ & impetu inſolentiore flagelletur,hic non excuſamus uaſallũ.arg.l.iij.§.qui armati.& §.ſequenti, de ui & ui arm.ſuper quibus omnib.iudex iudicabit. Cæte
39 rum* ſi manus uiolentas in dominũ iniecerit,uel grauẽ iniuriæ molẽ in eũ effundat,priuabitur.d.§.porro. quæ fue. prim.cauſ.benef.amit.Iacobi.in tract.ſuo,in uerbo, dictiq; uaſalli.x.col.Si tamen iuraſſet uaſallus occidere dominũ, & non faceret,non priuaretur,niſi cũ aliis ſimilia iurãtibus conſpiraſſet.And.Aluar.d.§.porrò.fa.c.j.§. cõuẽticulas.de pac.iur.fir.In cæteris quæ hic tractari poſſent , remitto te ad iuramentũ uaſalli,& ad cauſas quib⁹ matrimonia diſſoluũt,exhęredãt liberi,donationes reuocãtur.Sexta cõcluſio:

*Si

*Si uaſallus dominum criminaliter accuſaret,uel cõtra eũ 40
in cauſis ciuilibus etiam modicis,nedũ in criminalibus, te
ſtimoniũ ferret,feudum,ſalua declaratione ſequẽti amit-
tet.c.j.§.ſimiliter.de conſuet.feud.rect.c.j.§.item ſi delator.
& ibi gl.quæ fuẽ.prim.cau.benef.amitt.Et quod iuxta gl.i-
bidem lecturã aliqui text.habent,quod*indignationẽ do- 41
mini uaſallus incurrat,intelligendũ eſt,ut feudo priuetur.
Sic in literis apoſtolicis, ſi Papa Petri & Pauli indignatio
nem minatur,beneficiorũ eccleſiaſticorũ priuationẽ deno
tat.Bald.d.§.item ſi delator.& ibi Aluar. quod eſt notabi-
le.Antiquitus pro moribus Germaniȩ noſtræ, in grauiſsi
mis criminibus, indignationis dominicæ pœna ſtatueba-
tur.Siquidẽ in uetuſtioribus noſtræ Friburg.ciuitatis ſtatu
tis(q̃ in hoc ex morib⁹ feudalib⁹ ſumpta eſſe uidẽtur)indi
gnationis dominicæ crebra fit mentio:ita enim dicitur,
Vnnd hatt des Herren gnad uerlòren. fa. optimè tit. qui
ſint rebell.Licet Bart.ibi per ea indignationis uerba fauo
ris & gratiæ iacturã intelligi putet:ſed Bal.dictum eſt ue-
rius,quod & Aluar.approbat. Extẽde concluſionẽ noſtrã,
*uaſallum feudis priuari,ſi etiã is aduocatus cõtra domi- 42
nũ ſponte fuiſſet.arg.c.fi.de poſtul.d.c.j.§. item ſi delator.
Secus ſi coactus uel officij neceſsitate uel per iudicẽ. not.
in l.fi.de inoff.teſta.fa.text.in l. poſtlegatum. §. aduocatũ.
de his quib.ut indig.quod Aluar.in d.§.item ſi delator. in
uerſ.quæro ſubſequẽter.col.iij.latius proſequitur.Extẽde
ſecundo,*ſi etiam uaſallus iuſtitiã domino facere nollet. 43
§.illud:quȩ fuer.prim.cauſ.benef.amit.quod dupliciter in
intelligi poteſt:aut actiuè,quia uaſalli iuſtitiam facere do
mino denegant: aut paſsiuè,qa iuri ſtare nolũt.Primus in
tellectus generaliter in omnibus qui iuſtitiã denegãt,pce
dit, ut ſũt*aduocati monaſteriorũ,uulgò Kaſtuœgt.qui ſȩ 44
pe monaſteriorũ iura profligant.Itẽ & potentes uaſalli,q
quãuis ab inferioribus feuda recognoſcãnt, eorũ tamẽ iu
ſtitiam ut uerendum eſt,frigidè tuẽtur.& hoc intellectu d.
§.illud generaliter.ſine diſtinctione accipiẽdus eſt. Alius
autẽ intellectus ad uaſallos reſtringitur, cũ domini iudi-
cio ſtare nolunt.etiam ſi legitimè, id eſt, trina uice uocati
ſint,& tũc ſi in re feudali uenire cõtẽnerẽt,priuarentur:ſe
c⁹ in nõ feudali,ut per Aluar.in d.§.illud.in j.quȩſt.& idẽ
poſt Doct.in c.j.de mil.uaſal.qui contum .& in d.§.item ſi

45 delator. Extende tertio hãc cõcluſionẽ, ꝙ* uaſall⁹ etiã feudo priuetur, ſi cõtra dominũ criminaliter accuſatũ, fideiuſſor ſit. arg. d. l. poſt legatum. §. ſunt qui putant. de his quib. ut indig. Et paria dixeris, * ſi uaſallus accuſatorẽ ſubmit-
46 tat. l. qui cum maior. §. ij. de bon. liber. Aluar. latius in d. §.
47 item ſi delator. Quarto extendas, * ſi etiã uaſallus ſententiam in cauſa graui & magna, contra dominum ferat: quæ ſententia poſt appellationẽ interpoſitam ex eiſdem actis infirmaretur, & eſſet coniectura doli, fraudis, uel latæ culpæ: quia uaſallus cauſæ cognitionem fortè præcipitauit, imperitus cũ ipſe eſſet, peritiores cõſulere noluit. Et ſunt bonę coniecturæ, bona malitiæ argumenta, animi exulcerati, doli, fraudis, ſupremę negligentię, ſi eſſent eius generis propter quæ quilibet iudex puniretur. C. de pœn. iud. male iudi. In ſumma, uaſall⁹ in talib. caut⁹ admodũ eſſe debet. fac. d. c. j. §. præterea. quæ fuer. prim. cauſ. benefi. amitt. gl. & Doct. d. §. item ſi delator. eod. tit. Hæc concluſio ſic extẽta fallit primo, ſi uaſallus dominum accuſando intentionem ſuam probaret, uel ſi ius ſuum proſequeretur. d. l. qui cum maior. in fin. & ibi gl. de bon. libert. licet Dyn. ibi contrarium teneat, per l. fi. C. de delator. lib. x. ſed ea l. in ſeruo loquitur. Secundo fallit, ſi uaſallus dominum ex delicto in principem uel rempub. commiſſo accuſaret, dum non improbabiliter accuſaſſe uideretur. arg. §. cauſas. in Auth. ut cum de appel. cog. col. viij. gl. in d. §. item ſi delator. Tertio, ſi uaſallus ſuã uel ſuorũ iniuriã proſequatur. gl. d. §. item ſi delator. per plura iura ibi per Doct. Quarto
48 fallit in omnibus cauſis in quibus de iure communi* abolitio, id eſt, ab accuſatione deſiſtẽtia, impetrari poteſt: qa uaſallus, ſi à iudice obtineat quod citra calũniã ab accuſa
49 tiõe deſiſtere poſſit, excuſabit. arg. l. abolitio. C. de aboli. d. l. q. cũ maior. ij. reſp. Quinto fallit, * ſi uaſallus ſuper inueſtiturę negotio in cauſa feudali teſtimoniũ cõtra dominũ ferat. c. j. in prin. quæ fue. pri. cauſ. c. j. quid ſit inu. quod Aluar. d. c. j. §. ſimiliter. de conſ. rect. feu. latius tract. Sexto fal. ſi in cauſis etiã nõ feudalib. coactione urgẽti & ſtricta coactus, teſtimoniũ ferat: qa tũc, ſi ſe excuſãdo fecit quicquid facere potuit, & iudex tamẽ eũ coẽgit, excuſat. Nã uaſalli ut teſtimoniũ ferãt, nõ cogi debẽt. p tex. elegãtẽ in l. liber-
50 torũ. C. de teſt. ubi* uox liberti contra dominũ im ꝓba eſt.

l. lege

l.lege Iulia.in fi.ff.eo.quę omnia per Alua.in d.§.ſimiliter.
in d.c.item ſi delator.latius deducuntur. Septimo fallit,ſi
uaſallus contra dominum aduocatus eſſe cogeretur,quod
etiam ſuprà in prima huius concluſ. extenſione attigi. &
fa.l. prouidendum. C. de poſtul.Nicol. de Neap.And.de
Iſer.Aluar.d.§.Item ſi delator. Octauo fallit, ſi uaſallus ſen
tentiam cōtra dominū ferat,cùm ei culpa imputari nō poſ
ſit, etiamſi imperitia laberetur. Barto. in l. in bonorum.
de bon.poſſeſſ.l.ſi ignorans.ff. locat.quæ tamen per An-
dre. de Iſern.in d.§.item ſi delator. & ibi Aluar. latius ex-
plicantur. Septima concluſio:*Si uaſallus à domino ſuper 51
feudo uel eius conditione conuētus, feudum ſciens nega
uerit,quia fortè feudum qđ nouum erat, dicebat eſſe anti
quum:uel rectum, quod erat nō rectū:uel omnino rē feu-
dalē eſſe negabat,nam & tūc mendacij cōuictus feudo pri
uabit᷑. c.j. §. uaſallus.j.& ij.ſi de feud. contr.fuer.int. do.&
agn.c.j.§.fi.de leg.Corr.Sic & ſoci⁹ qui ſocietatē male ne
gat,priuilegio competentię priuat᷑.Et*fideiuſſor,qui ſe fi- 52
deiuſſorē eſſe negat,diui Adriani priuilegiū perdit.l.ſi du
bitet.§.ita demum.de fideiuſſ.& ibi Bar.Ita* q locis pijs le 53
gata relicta eſſe negat, in duplo puniet᷑.§.itē mixta. Inſti.
de act.Itē qui rē hæreditariā eſſe negat:nam Falcidię com
modum amittit.l.hæreditatū.in fi.ad l.Falcid.Et ab eo qui
ſe poſsidere negat,transferetur poſſeſsio.l.fi.de rei uend.
Authent.Itē poſſeſſor.C.qui pot.in pig.iunctis alijs reme-
dijs in iure cōtra inficiātes proditis.Dicta autē cōcluſio fal
lit primo in omnib. quæ ſuprà enumerauimus ſi ignorā-
ter & ſine dolo & lata culpa,iſta abnegatio fieret.Bald.§.
uaſallus.j. Secūdo fallit,ſi uaſall⁹ dubitāter reſpōdeat,ut di
ctis iurib⁹ patet,& d.c.j.de leg.Corr.Tertio,ſi uaſallus (ut
ex ſtylo aſſolet)actioni generaliter negādo reſpōderet:ut
ſi litem cōteſtando diceret, Nego narrata prout narrātur,
& petitionē fieri debere &c.hæc negatio ei nō nocet: qđ
eſt notandū.bo.text.in d.l.ſi dubitet.Iacobin.de S.Georg.
verſ.dictiq; uaſalli.in cauſa xj.q.ix.Quarto,ſi ali⁹ uaſallus
feudū p uaſallū litigātē iniuſtè negari ſcierit, & domino
nō patefaciat,hoc em ei tacēti nō nocet.d.§.uaſallus.j.Idē
iuris eſt,ſi aliā domini rē celauerit,ut ibidē eſt text. Et ſic
uide frater iura feudalia uideri inter ſeſe pugnare.Nōne
uaſall⁹ rē domino difficilē,facilē facere ex iuramēto tenē
tur?

tur?& alia id genus,quomodo iſta ſeſe compatiũtur? Sed ea fortaſſe eſt ratio,quia nemo ſeſe in teſtẽ ſpõtaneum ingerere debet,nõ rogatus.Et dicit Cicero in epiſtolis,neminem in rebus alienis curioſum eſſe debere. Octaua con-
14 cluſio:*Si uaſallus feudum diſsiparet,aut inſigni detrimẽto deterius fecerit,priuabitur.Bald.c.j. §. publici latrones. de pae.tenen.j.Aluar.in §.quicũq;.iij.eod.tit. ubi notat uaſallum,ſi nõ legitimè exequatur,& legitimè impleuerit ea quorum cauſa feudum datum eſt priuari poſſe.allegat Authent.qui rem.& ibi Paul.de Caſtr.C.de ſacr.ſa.eccl.l.ædẽ. C.loc.Verùm ad d. §.quicũq; intellect* diuerſi danť:male enim inter Doct. conuenit de quónam aduocato tex.ſen-
15 tiat.Ego ultra alios Doct. probabiliter*de aduocatis nobilibus,Baronibus,aut cæteris potentib.qui monaſteriis ad protectionem in defenſionis ſubſidium dantur,intelligo, Nã & hi aduocati,ſeu patroni, aut uice domini nominãť. ut eſt tex.in c.prętere a.ij.de iu.pat.c.in ſingulis.in fi.de ſtatu monach.in c.in quibuſdam.de pœn.cum ſi. Hi enim ab Epiſcopis aduocatias in tẽporalib.monaſterii negotiis in feudum habent. Verùm iſti pro defenſione ad quam tenẽtur monaſteria,& ſubditos ſæpe ſupprimunt,pro patrocinio opugnãt,ſubterunt,ſpoliãt,grauant, præmunt, flagellant,perſoniſque & rebus, priuilegiis, bonis, & iuribus monaſteriorum abutuntur: cõtra quos probabiliter tenendũ eſt,in d. §.quicũq;.ſtatutũ eſſe,ut à feudis excidere debeant.Nã & graues alioqui pœnę in iure canonico contra eos proditę sũt, ut per iura ſuprà allegata patêre poterit: addo quòd huiuſmodi aduocati non ſunt perpetui,ſed reuocabiles,niſi sũmus Põtifex aſſentiretur.c.ij.de re.ecc.nõ alien.lib.vj.quod ex c.j.de feu.guar.aliquo modo fundari poſſe uideť. De his aduocatis etiã ſuprà in ſecũda extẽſione ſextę cõcluſionis mẽtionẽ feci.Negare tamẽ nõ poſsũ, quin monaſteria nõnulla hodie mala & corrupta, comeſſationib.ſuperfluis, immenſis ſumptibus,inutilib.ſtructuris,& magna deliciarũ licẽtia, pluſquàm p aduocatos ſeſe ipſa exterminẽt.Porrò text.in d.§.quicunq;. ex Bald.ſentẽtia generaliter contra eos facit,qui caſtra,uillas,territoria in feudũ habent.Nã ſi ſubditos male tractarint, & p dominũ admoniti nõ deſiſtant,feudũ amittent. Malè enim utiť ſubſtantia domini,qui ſubditos lacerat.ar.l.cum dotẽ. §.ſi

uero

uero ſolut.mat.l. Imperator. ad Trebel.c.fi.de accuſat.fa.
quæ per Bald. traduntur in l. ij. de his qui ſunt ſui uel a-
lie.iur.Nam & uſufructuarius(cui Vaſallus aliqua ex par-
te comparatur)abutendo,fundum fructilem amittit. Guil.
de Cun.Pau.de Caſtr.d.Authent.qui rem.Vel etiam ad in-
tereſſe tenebitur,ſi dominus eam pœnam elegerit. & ita
ſaluabis Bald.ut eum allegat Iacobinus de S. Georgio, in
lib.j.§.habet autem.ff.uſufruct.quemad.caue. Ad prædictã
concluſionem applica ea quæ notabiliter traduntur in c.
apoſtolicæ de re iud.libr. vj.l.cognouimus.ff. de mancip.
& col.libr.xj:ſuper quib. uide Iacob.de S.Georg. uerſ.di-
ctiq; uaſalli.ſuprà allegato,cauſa xij.col.x* Si tamen uaſal- 16
lus ſeruitutẽ imponeret feudo,non priuaretur:cæterũ do-
mino nõ pręiudicabitur,ſed ſoli Vaſallo,ut ſuprà diximus.
fa.c.j.§.quid ergo.ibi Alua.de inueſt.de re alie.fact. Nona
cõcluſio:*Pater uaſallus, ſi filiũ qui dominũ offẽderat, eo 17
requirẽte,ad eundẽ non deduxerit,uel certè à ſe non ſepa
rauerit,feudo priuabitur.per text.not.in d.c.j. §. inſuper.
de prohi.feu.alí.per Fed.Idẽ circa quoſlibet alios domeſti
cos ſuos,excepta uxore.ita Bald.d.§. inſuper.qui allegat l.
manifeſtiſsimi.§.fi.C.de furt. Hac enĩ deductione uel ſepa
ratiõe uaſallus innocentiã ſuã purgat, & nõ cẽſetur amici
tiã domeſticã cũ inimicis domini copulaſſe. ita Iacob. de
S.Geor.d,uerſ.col.j.qui allegat Ioan.Rain.d.§.inſuper. Eſt
autẽ in uaſalli electione,ut filiũ uel alios domeſticos dedu
cat ad dominũ,uel à ſe ſeparet.arg. l.plerunq;.de iur. dot.
Nec tamẽ perſonã deductã ulla atrociori pœna dominus
afficit quàm uelit & efflagitet offenſio:& poſſet ſuperio-
ris pœnę rigor ad boni uiri arbitriũ deduci.arg.l.pe.& ibi
gl.de arb. l.iij.C.de do.prom.Quod ſi uel fili⁹ uel domeſti
c⁹ ſe deduci nõ patiãt͛(qđ certè in noſtrę Germanię nobi
lib.uériſimile eſſet)tũc mortuo patre uaſallo,filius,niſi cũ
domino cõponat,à feudo excludet͛.Decima cõcluſio:*Sub 18
uaſallus uaſalli ſi maiorẽ dominũ, id eſt,eũ cui⁹ eſt feudũ,
ratiõe directi dominii offendat, eo caſu quo offenſiõis cri
men priuationẽ inducit,feudũ nõ ad dominũ offensũ,ſed
ad uaſallũ qui ſubfeudarat reuertitur,nõ obſtãte quòd uti
le dominiũ illius uaſalli in ſubuaſallũ tranſiſſe prętẽdi poſ
ſet,qa imò aliquis affect⁹ uel ſaltẽ utilis dominii reliquiæ
apud eũ remanſerũt,ut eſt tex.patet in d.c.j.§.illud.de pro

bib.

hib.feud.alien.per.Fed.vbi uaſallus ſubuaſalli dominus di
59 citur. Verùm ſi iſte* uaſallus à maiori domino ꝓ ſatisfactio ne ſubuaſalli requiſitus hoc neglexerit, tunc ambo feudo priuabuntur, & ad uerum dominum offenſum redibit.d.§.illud. Nec obſtat ſi prætendatur, quod maior dominus
60 nõ ſit ſubuaſalli domin⁹.d.§.illud.ſicut &* ſocius me⁹, nõ eſt ſocij mei ſocius.l.nam ſocij.ff.pro ſoc.ſed ratio facit ut ſubuaſallus priuetur. Sicut enim ſeruitus feudũ afficit, ita & offenſa.Iac. deBeluiſ.d.§.illud. Quòd ſi uerus uaſallus propter feloniam ſuam feudo priuetur, iam & ſubuaſallus à ſuo iure cadet: quia reſoluto iure datoris reſoluit & ius acceptoris.c.j.de alie.feu.cum ſi.uulg. niſi primus domin⁹ cõſenſiſſet in ſubfeudationem, quia tunc dicto uaſallo remoto, ſubuaſallus in eius locum intrabit. Quòd ſi uerus dominus ſubuaſallo non conſenſiſſet, ut ſuprà diximus, utriſque nocebitur: niſi is domino ſeruire paratus eſſet & recognoſcere, tunc (cæteris paribus) audiretur, argu.d.c.j.§.j.uerſ. excepto.qual.olim feud.alien.pot.ita eleganter
61 Ioan.Fab.§.fin.Inſtit.de uſufruct. Vndecima concluſio:* Si uaſallus trina uice per legitima dierum interualla ad domini inſtantiam pro cauſa feudali citatus, cõtumax fuerit, domin⁹ poſt trinã citationẽ in feudi poſſeſsionẽ mittetur. Et ſi uaſallus per annum inſuper in cõtumacia perſtiterit, à feudo cecidit. c.j.de milit.uaſal.qui cõtu.eſt. Quod ſi uaſall⁹ ſtatim declarauerit ſe nolle cõparere, nõ eſt iterũ uocand⁹, ſed ſtatim ad pœnã ꝓcedeť.d.c.j.de milit.uaſall.&c.
62 & ibi Aluar.iuxta ſaniorẽ opinionẽ.* Qualiter porrò fiẽda ſit citatio, qd ad eã pertineat, quis effectus ſit, & multa pulchra & notatu digna, habes ĩ gloſſ.magna & magiſtrali, ad quã ſepe recurritur.in d.c.j.de milit.uaſal.qui contum.eſt.
63 Duodecima concluſio:* Quæcunq; inſignis in dominũ uaſalli noxia, ſiue cõtra fidelitatis iuramẽtũ ſit, ſiue uaſall⁹ domini delator inueniať, ſiue ſine iuſta cauſa ſeruire neget, ſiue captum dominũ, cũ poſsit, nõ redimat, uel grãdis iacturæ damnũ, cũ poſsit, nõ ultro, etiam nõ requiſitus, auerterit, aut manus in dominũ violẽtas iniecerit, & ſi dominũ in bello ſine iuſta cauſa deſerat. itẽ in iacturã mala fide uel cõſulat uel interſit, ut ę domini ueneno, gladio, uel alia ꝛe inſidieť, &, ut ſemel ſinniã, ſiue nouę, in placitis feudalib. etiã nõ enumeratæ cauſæ emergãt, quæ tamẽ egregiæ fuerint

ingrati

ingratititudinis,hæ & ſimiles uaſallũ priuant.d.c.j. per diſcurſum. & §.prædictis. quę.fue.prim.cauſ. beneſ.amitt.c.j. in quibus cauſ.feu amit.ubi eſt tex.elegãs Obertu:cuius tamen elegantiam cum Aluar. non intelligeret. iu uerbo,* 64
Egregię ingratitudinis,notari uoluit,uitia ſolennib, titulis ornari poſſe,homo in lingua Latina malè feriat*, nihil cum ciuitate Ro. commune habẽs, in inueſtiganda tamen uſuum feudaliũ ueritate, non indiligens cõmentator. Sed ætati incultę parcendum eſt, in quam bonum ſuum ingeniũ inciderat.Nã* egregiũ apud Latinos dicitur,quod ſiue 65
laude,ſiue uituperio pręcipuũ eſt.Vergi.Egregiã uerò laudem & ſpolia ampla refertis Tuq; puerq; tuus. Teren. in And.Horũ nihil egregiè,id eſt,præcipuè,pręter cętera ſtudebat.Sic & inſignia ſcelera,id eſt,præcipua,à Tacito dicũtur. Ad propoſitũ autem, cùm nõ poſsint omnes cauſæ, quę uariis temporum euentis occurrunt,enumerari, ſolertiæ iudicis & diſcretioni cõmittitur,ut ſubtiliter cuncta expẽdẽs,& à ſimil.ad ſimilia procedẽs, à fortiorib. argumẽta ſumat:ad abſoluẽdũ tñ in re ambigua prõptior ſit,d.c.j.§. prædictis.d.c.j.§.ad hęc.in tit.hic finit lex.Ex quibus ſequitur,quòd* ſi uaſallus fratrẽ ſuũ,nõ quidẽ occideret,ſed incarceraret,dũ tamẽ incarceratio truculenta ſit,& quæ periculum immane minetur:itẽ* ſi uaſallus graui crimine parricidii ſe polluerit,etiam ſi dominũ non appetierit,feudo mulctabitur,d.c.j. §.fi.ibi Præpoſ.in uer.Nota. col.iij.quæ fue.pri.cauſ.beneſ.amit.Et prædictã incarcerationis qualitatem conciliantur Bal. & Mart. Lauden. Ex quibus habes etiã in pœnalib.item in ſtatutis, quamlibet ſtricta ſint,*de ſimilibus ad ſimilia procedi poſſe.Bal. d.c.j. qui hunc tex. ad hoc ualde notat,ad quem etiam in iure noſtro recurritur.fac.notata in l.ſi quis ſeruo.C. de furt.c.j.de tẽp.ord.in regul.odia.de reg.iur.lib.vj. Notat etiã Bal.ex d.c.j.* uaſallos nõ mediocri periculo expoſitos eſſe, quorũ conditio nẽ nõnulli etiã ſeruitutẽ uocãt, qui tot ĩãtisq; ex cauſis crucibus affiguntur.Eſt ergo res lubrica uaſallum eſſe,nõ magnopere expetenda:quamuis noſtri temporis uaſalli ea libertate abutantur, ut huiuſmodi pœnarum fulmina nõ admodum formidẽt.Sunt & aliæ amittẽdi feudi cauſæ, quas ſuprà ſuo loco ſatis tetigimus.* Quid autẽ ſi eccleſia habeat feudũ à domino quẽ prælatus offenderit? Certe ipſo 70
uiuente

Margin numbers: 66 (beside "tur,quòd* ſi uaſallus fratrẽ"), 67 (beside "culum immane minetur"), 68 (beside "etiã in pœnalib."), 69 (beside "regul.odia").

uiuente eccleſia eſt feudo priuata:at poſt eius mortem,feu
dum reſtituitur.Et ſic prælati delictum,eccleſiæ ſaltē ad tē
pus nocet.E diuerſo,ſi prælatus dominus cōtra uaſallū de-
71 linquat,quid iuris ſit,mox ordine ſuo dicetur.De* ciuitati
bus autem quę feudum habent,dubitares,ſi una pars in do
minum delinquat,an tota ciuitas priuetur?Dic non priua-
ri.Bal.io c.j.in prin.quibus modis.feud.amit.quia una pars
alteri delinquendo non nocet.c.in noſtra.de iureiuran. Et
qualiter ciuitas delinquere poſsit, uide Bar. in l.j.§.fin.de
72 pœn.*An autem uaſallus ipſo iure,an per ſententiam pri-
uetur?Dic,ꝙ ubicūq; uaſall⁹ ex delicto feudū amittit,pro-
ceſſum,iudicium,& priuationis ſententiam requiri. Bald.
Prępoſ.& Doct.in §.callidis.de prohi.feud.alien.per Fed.
Bald.d.c.j.de feud.ſine culpa non amit.Priuatur tamen ua
ſallus aliquando ipſo iure,ut ſi feudū alienet.d.§.callidis.&
ſi qui alii caſus eſſent in iure feudali expreſsi. Idē ſi inter
dominum & uaſallum ita conueniſſet, ꝙ is ex noxia ipſo
73 iure priuaretur.*Cæterum in caſibus ipſo iure priuantib.
nihil niſi ſententia declaratoria erit neceſſaria. Nec poſ-
ſet dominus propria autoritate feudum auferre,niſi uaſal-
lus fortè auferri pateretur.arg.l.creditores.& ibi Doct. C.
de pign.l.non eſt ſingulis.de regu.iur.cum uulg.Præpo.&
74 Doct.latius in c.j.§.item ſi fidelis.quib.mod.feud.ami.*De
fructibus autem hoc iure utimur,quód poſt ſententiam pri
uationis ſecutam,uaſallus omnes fructus à die commiſſæ
offenſæ(quo tēpore in mala fide eſſe cœpit)& fortius poſt
ſententiam declaratoriam perceptos,ei,ad quem feudum
fuerit reuerſum,ſiue dominus ſit,ſiue agnati,reſtituere te-
nebitur:quod tamē poſtea dicetur.arg.eorū quæ per gl.in
Auth.de inceſt.nup.in prin.in uer.imminere.ad fi.gl.notā-
tur.Bal.in l.inceſtus.C.eo.tit.Et eſt ratio uiua,quia his caſi-
bus dominus uel agnati recipiunt quod ſuū eſt, meritò cū
fructibus recipient.arg.l.uideamus.ij.§.fi.de uſur, quod di
cit Iacobin.de S.Geor.in d.uerſ.dictiq; uaſalli.col.xiij. per
petua nota eſſe dignū,allegat Guil.de Cun.& Paul.de Ca.
75 in l.j.C.de his quib.ut indign.Sed* quid ſi uaſallus poſt cō-
miſſam noxiam,quam feloniā nominãt, à domino in uita
nunquā inquietaretur,an poſt uaſalli mortē,filius inquie-
tari poſsit?Certè non,ſecundum Io.de Blano.in ſua Sūma.
76 tit.quib.mod.feud.amit.quia* delictum patris hoc caſu nō

debet

debet filio nocere.l.crimen.ff. de pœn. Nec authoris deli-
ctũ hæredi nocere debet.l.eius qui delatorem.de iure fiſci.
ſa gl.in l.cum emancipati.§.emãcipatus. de col.bon.ita gl.
Aluar.& Doct.in d.§.inſuper.de prohib.feu. alien. per Fed.
licet Ioã.Rai.ibidem cõtrà,ſed malè tenuerit,ut per Iacobi.
uerſ.præallegato.Fallit hæc doctrina,ſi dominus feloniam
uel offenſam ignoraſſet, quia filius uaſalli etiam defuncti
conueniri poſſet, maximè cum is feudum teneat, & nemo
iùs quod ignorat, remittere præſumitur.l. mater. de inoff.
teſtam. Secundo fallit,ſi dominus ad querelam mouendam
ſe præparaſſet, & interea uaſallus moreretur.gloſ.d.c.j.§.j.
quib.mod.feud.amitt. Tertio fallit,ſi offenſa eius eſſet ge
neris quæ ipſo iure priuaret, ut prædiximus. Nam quia eo
caſu delictum inſeparabiliter executionem ſecũ trahit, cer
tè filius conueniri poſſet.gl.in d.§.callidis.Bald.& Doct. in
d.§.inſuper.arg.gl.in l.iij.§.quod autem.in uerſ. etiã hære-
di.ad fin.ibi, uel dic,hic erat.quod quiſque iur.E diuerſo, ſi
dominus de uaſalli offenſa cùm poterat non agitauit,cer-
tè hæres domini contra uaſallum non audietur, quia per
ſcientis domini nõ impediti mortem, noxia, quam feloniã
barbarè nominant,uel crimen,iam remiſſum cenſetur. Se-
cus ſi dominus ignoraſſet, uel cùm ſciuerat & ad conque-
rendum ſe præparauerit,morte præuentus queſtus nõ fue-
rit, uel aliàs iuſta cauſa impeditus queri non potuit: nam
tunc domini hæres nõ arceretur.Aluar.& Doct.in d.§. inſu
per.Iacob.de Belu.in d.c.j.§.j.quibus mod.feu.amittit.arg.l.
fin.in fi.C.de reuocan.don.glo. in d.c.j.§.j.quib. mod feud.
amitt.gl.d.c.j.§.porrò.quæ fuer.prim.cauſ.benef.amitt.glo.
in l.omni modo.C.de inoff.teſta.fa:d.l.mater.ff.eod.l. exci-
piuntur.§.fin.ad Sylla. * Poteſt tamen dominus feloniã re- 77
mittere,niſi prælatus ſit,qui ſolus nõ poſſet,niſi offenſa ſuã
unius perſonã reſpiceret: quia cùm ſit eccleſiæ adminiſtra-
tor,non dominus,iniuriam eccleſiæ factã cõdonare nõ poſ
ſet,ſicut nec donare poteſt.c.accedẽtibus.de priuile.c.ij.de
dono.gl.in c.cũ deſideres.c.ex tenore.c.cõtigit. de ſent.ex-
com.ſed cũ collegio remittere poſſet.ita Iacob.in.loco præ
allegato,col.xiiij. Tandem finge eueniſſe,quòd feudum ſe
daturum mihi & inueſtiturã dominus promiſerit: * ego in- 78
terea feloniam committo, inueſtituram tamen nihilomi-
nus in iudicio peto: offenſa mihi obijcitur:certè dominus

ſi incontinenti offenſam ſeſe probaturum offerat, inueſtire nō tenebitur: quia ſi iam haberem feudū, priuarer. Ergo do lo facio, petendo id quod ſtatim eſſem reſtituturus. l. dolo. de except. dol. Nā & in ſimili, quòd qui Titij ædificiū certa ex cauſa deſtrui facere poſſet, is & ex eadem cauſa, Titiū ne ædificet, impedire poterit. arg. l. necnō. §. exēplo. ex quibus cauſ. maior. Denique promiſsionis cauſa ad non cauſam reducta eſt, & poſſet condici, id eſt, promiſsio diſſoluē
79 da peti. arg. l. j. de cond. ſine cauſ. Porrò * fruſtra expectatur euentus qui nihil operaretur. l. aliquādo. §. fin. ad Velleian. And. de Iſer. & Doct. in d. §. inſuper. licet gl. ibi cōtrà doceat, ſed malè. Quòd ſi dominus offenſam in cōtinenti probare nō poſſet, uel res altiorem indaginem requireret, tunc inueſtitura non eſt denegāda, iure tamen Feloniæ diſcutiendæ ſaluo. Bal. d. §. inſuper, quo caſu gl. ſaluari poſſet. fa. ad prædicta l. fi. C. de cōpenſ. l. fi. C. de edi. diui. Adri. tollen. Aluar. d. §. inſuper. Non enim promiſsio liquida ſuſpendi & impediri debebit propter aſſertam offenſam, cuius necdū eſt expedita probatio. Vidimus de uaſalli offenſis, ſupereſt ut de domini offenſis, ſi fortè uaſallū iniuriis præceſſerit, edoceamur: quæ res non eſt diffuſius tractāda. Regula enim
80 eſt:* Ex omni offenſa ex qua uaſallus feudo priuaretur, è regione dominū, ſi eandē offenſam in uaſallum cōmiſerit, directo ſuo dominio priuari, non habita ratione an uaſallus
81 iuratus, an ex conuentione iniuratus ſit. c. j. §. domino. ſi de feud. contr. fuer. inter do. & agn. Hoc enim loco* dominus & uaſallus ad paria iudicantur. c. j. in fi. de for. fidel. c. j. qu. al. dom. propr. feud. priue. Si tamē uaſallus in feudo in quo ad iuramētū teneretur, iurare noluiſſet, tunc dominus cōtra eū feloniam cōmittere non potuiſſet. Aluar. d. §. domino. qui ad hoc iura allegat. Ex prædicta doctrina inferimus, quòd ſi dominus uxorem uel ſponſam uaſalli adulteraret, filiam uel ſororem conſtupret, impudicè eas tāgat, affectetur, attētet &c, ſicut ſuprà de uaſalli delicto deduximus, proprietate priuabitur, Aluar. d. §. domino. Item ſi fratrem proprium, ſeu filium fratris ſui dominus interficiat, aut aliàs parricidium cōmittat, uel criminaliter damnetur, ita quòd in Curia ſine dedecore ſtare nō poſſet: nam & eiſdē caſibus proprietate priuabitur, ſicut è diuerſo uaſallus talia cōmittens priuaretur. d. §. domino. & ibi Aluar. licet Bal. aliter doceat.

Deniq;

Deniq; ſicut uaſallus nõ petendo inueſtituram intra tempora legitima, Feudũ amitt. ita & dominus qui intra annũ inueſtire nollet, proprietate mulctabitur. Aluar. d. §. domino. gl. c. j. in fi. per quos fi. inueſt. Item* ſi domin. filius contra uaſallũ delinquat, ad eũ deduci debet per dominũ, ea omnino ſerie quomodo in uaſallo diximus, alias fili⁹ patri ſuccedẽs priuaretur per d. §. inſuper. de prohi. feud. alien. per. Fider. Aluar. d. §. domino. quod ſcriptum quidem eſt, ſed quomodo ſeruetur, uſus te docebit. Ad hæc, ſicut uaſallus feudum alienando priuatur, talia & dominus alienans in proprietatis iure ſuſtinebit, niſi cum Curia feudum alienet. c. i. de Capi. qui Cur. uend. & ſuprà ti. proximo latè diximus. Hoc tenet Aluar. d. c. j. §. ex eadem, de leg. Cor. Aluar. And. de Iſer. c. ij. quo temp. mil. Licet Bald. per tex. ibi, in opinione cõtraria fuerit, uolens dominum eo puniri, quod alienationis contractus pro infecto habeatur. Sed nõ placet: nã uaſalli alienantis cõtract⁹, pro infecto tenetur, & tamen priuatur: meritò dominus ad paria iudicari debebit. ut per Doct. d. c. ij. Porrò domin⁹ ſi feudũ diſsiparet, obligaret uaſalli prouentus contra feudi cõditionem ageret rectè ſicut uaſallus talia cõmittens, priuaretur, per regulã quam ſuprà diximus, Iam uerò ſi dominus uaſallo iuſtitiã denegat maximè in eo quod pares Curiæ adiudicandum, uel ſuper inueſtitura teſtificandũ, non cõpellit, priuabitur: ſicut uaſallus iuſtitiã denegãdo priuaretur. gl. d. c. j. §. illud. quæ fuer. prim. cauſ. benef. amit. iuxta doctrinã Aluar. quã uerã puto in c. j. §. ſi enim domino. quid ſit inueſt.* De prælato eccleſiæ, ſi ſit feudi dominus & uaſallum offendat: nã & is punitur eo genere, quo uaſallus puniretur, quia ad paria iudicari iã ſæpe diximus. Puniũtur autẽ ita, ut eccleſia ipſo uiuẽte priuetur proprietate, mortuo uerò eo, recuperet. Aluar. poſt prolixam diſputationẽ §. fi. de Capit. Corr. Et ex prædictis exẽplis alia colligat ſtudioſus ex cauſis quibus uaſalli priuantur, de quibus ſuprà: hoc enim exigit regula noſtra. Debet autẽ euidẽs eſſe & ueluti notoria domini offenſa d. c. j. qual. dom. proprie. priue. Ex quo Bal. ſententiam cõmunẽ cõfirmat, quod nec domin⁹ nec uaſallus per delicta, etiã ſi euidẽtia eſſe uiderẽtur, niſi ꝓceſſu, iudicio & priuationis ſentẽtia præcedente, priuari debet, ut ſuprà diximus. In aliis, quia procedendũ eſt, ad Doct. te remitto. 82 83

8 ¶NVNC ad ſecundum huius tituli caput,* ad quem a-
85 perta feuda reuertantur.* Aperiuntur autem quadrupliciter:
refutatione,morte,delicto,& defectu. Refutatione , quæ res
ſcrupulum habere uidetur:nam gl.in c. quæ in eccleſiarum.
& ibi Card.de conſtit.aliquæ gl.feudales in d. §.callidis. &
alibi.item Specul.in tit.de feud.§.quoniã.uerſ.xxviij.& qui-
dam alij tenent, feuda refutari non poſſe domino inuito.
arg.l.ſicut.C. de act . Denique quia dominus & uaſallus ad
paria iudicantur,certè ſicut dominus feudum ſine culpa re-
uocare non poteſt,ſic nec uaſallum refutare poſſe:quæ & a-
lia nonnulla iuri comuni ſatis eſſent cõformia,ſed tex.feu-
dalem habemus,cui ſtamus.c.j.in fi.uerſ.quia uaſallus.de ua
ſal.qui contr.conſti.Loth.feu. alien.ubi pro doctrina feuda-
li ponitur , uaſallum ſine domini uoluntate , feudum rectè
refutare poſſe.Quæ doctrina ratione non caret, quia quili
bet fauori & lucris ſuis renuntiare poteſt. l. ſi quis in con-
86 ſcribendo.C.de pact.cum uulgat. Nec obſtat quòd * domi-
nus reuocare non poteſt,quia de lucrò certaret,& hoc cum
uaſalli iniuria fieret. Sed è diuerſo uaſallus cũ domini in-
iuria non refutat,cùm iam utile dominium cum proprieta-
te in domini fauorem cõſolidetur.& fa.arg.in l.fi.C.de co-
dicill. quæ doctrina Germaniæ conſuetudine firmatur. Al-
uar.tamẽ & Doct.in c.j.§.fi.de Capit . qui Cur.uen.circa pr
dicta diſtingunt:quia aut pro certo ſeruitio feudum datum
eſt , de quo poſtea ſuo ordine in ultima parte dicitur , &
uaſallus inuito domino nõ refutabit, utpote quòd ſeſe ad
eius ſeruitij ſpeciẽ adſtrinxerit: aut in genere ſeruitia pro-
miſit,ut eſt in omni feudo recto,tunc refutare poterit. Quã
diſtinctionem communiter Doct.ſequuntur,& Bart.elegan
ter explicat in l.is cum quo,de aq.plu.arc . Verùm quid ego
ſentiã, infrà in ultimã parte latius explicabo.Nũc autẽ con-
ſtito, quòd feudum ſaltem ſuo caſu refutari poſsit: primo
aduertendum eſt , quia uaſallo etiam ſi ſuum feudum ſub-
feudarit, refutare tamen licebit:ut tunc reſoluatur ius acce
ptoris,cũ reſolutum fuerit ius datoris.c.j.de alien. feud.c.j.
87 §.rurſus.quib.mod.feud.amit.Attamen* ſubuaſallus,ſi reco-
gnoſcere dominũ & ei ſeruire paratus ſit, audietur.c.j. §.j.
qual.olim feud.alien.pot.Bal.Aluar.c.j.poſt prin.de alie.feu.
pater. An autẽ ſubuaſallus cõtra uaſallum refutantẽ de eui
ctione agere poſsit,Aluar.in d.§.rurſus.quib.mod.feu.amit.

me iudice non bene ſe reſoluit:mihi determinatio gl.pla-
cet:quia cum ſubuaſallus ſciebat authorem ſuum iſtam rem
in feudum habuiſſe,de euictione agere non poterit:ſciebat
enim; quòd reſoluto iure datoris &c.§.fi.de contr. inueſt.
niſi de euictione promiſſum fuiſſet. At ſi ignoraſſet, aliud
eſſet.In hac porrò materia notabis, quòd ſi feudũ nouum
refutetur,ad dominum;etiam in filij iacturã, reuertitur :niſi
filij quoq; intuitu feudũ datũ eſſet.Cęterum* ſi feudũ ſit an- 88
tiquum,refutatione iam facta,feudum ad liberos maſculos
deuoluitur,ſiue is uaſallus in filiorum fauorem, ſiue ſimpli-
citer refutet, quia ſemper prima & potior cauſa eſt libero-
rum:Alnar.c.j.in.j.not.in tit.Imper.Loth. Euge.papæ. & idẽ
Aluar.c.j.in tit.de uaſall.decrep.ætat. cum ſi. Liberis autem
maſculis non extantibus,tunc feudũ refutatione facta,ad a-
gnatos reuertitur.c.j.de eo qui ſi.fe.agn.& ibi Aluar. idem
in §.fi.ix.cõcluſ.quæ fuer.pri.cauſ.benef.amitt. qui ibidem
allegat c.j.de uaſal.qui cont.conſtit.Loth. Tertio conſidera,
quòd ſi diuiſiõe inter fratres de feudo antiquo facta, alteri
ex fratribus manſerit feudum, in cuius fauorem alter frater
refutet domino, poſt mortem nihilominus eius cui feudũ
eſt aſsignatum,ſi ſine hærede moriatur, primus frater non
excluditur. Aluar.d.c.j.in tit.Imp.Loth.Euge. papæ. in cõclu
ſionibus.niſi per fratrẽ eſſet facta refutatio, hoc acto,ut fra
ter tanquã de feudo nouo inueſtiretur;tũc frater refutãs fra
tri inueſtito nõ ſuccederet,ſed feudũ ad dominũ reuertere
tur.Aluar.d.c.j.in ti.Imp.Loth.Euge.papæ.& c.j.in tit.de ua- 89
ſall.decrep.ætat.*Morte autem ſi feudũ aperiretur,res ſatis
claret ex his quæ ſuprà in octaua parte diximus; ubi feudi
ſucceſsiones prolixè explicuimus.*Defectu feudũ aperitur; 90
ut ſi mutus ſit;ſurdus;aut aliâs imperfectus &c.quia ſi feudũ
antiquũ ſit, ad filios uel fratres, in caſibus in quibus feudũ
retinere non poſſunt(quos ſuprà in octaua parte; in tit.cõ-
munia de ſucceſ.tetigimus) reuertitur. Nouum uerò feudũ
ad dominũ,& filijs & agnatis excluſis,aduoluitur.Alu.d.§.fi.
concluſ.xxvij.& xliiij.qui And.de Iſer.ita tenentem allegat; 91
*At ſi quis ſit clericus factus;religioſus; conuerſus, in caſi-
bus in quibus feuda retineri non poſſunt,tunc feudum no-
uum ad filios;ſi extarent, quibus non extãtibus,ad dominũ
reuertitur. Antiquũ uerò ad filios uel agnatos;& nõ ad do-
minũ,ſecundũ cõmunes feudales doctrinas:Quo caſu repe

timus ea quæ in ſuperiorib' diximus,per Aluar. in c.j. uerſ.
92 opp. ab extra.de milit.uaſall.qui arm.belli depo. * Delicto
feuda aperiuntur his cauſis quibus uaſalli priuantur,de qui
bus ſuprà latè dictum eſt:ſed ad quem reuertantur, res ſatis
eſt prolixa. Tu cõſidera, ꝙ uel alienando,uel alijs facinori
bus & noxijs delinquitur. Circa alienationis delictum has
93 recipe cõcluſiones.Prima:* Feudum nouũ illicite alienatũ,
ſtatim ad dominum reuertitur, etiam ipſo iure, ſententia
tamẽ declaratoria præcedente,ut ſuprà diximus,& excludẽ-
tur filij deſcẽdẽtes & agnati.d.§.fi.& ibi Alu.cõclu.xvj.& xxj.
quę fuer.prim.cau.benef.amit.c.j. in prin.de uaſal.qui cõtra
94 conſtit.Loth.c.j.§. item ſi fuerint. quib. mod.feud amit.At*
feudũ antiquum illicite alienatũ, excluſis filijs ad agnatos,
& non ad dominum reuertitur.c.j. §. hoc quoque.de feud.
ſucceſſ.c.j.de alien.feud.c.j.§. Titius.ibi Aluar. in uerſ.Item
præmittite.ſi de feud.contr.fuer.inter dom. & agna.d.c.j.§.
fin. & ibi Aluar.concluſ.xxv.quæ fuer.pri.cauſ.benef amitt.
Secus ſi feudũ licitè eſſet alienatum, quia tunc filius in re-
uocando agnatis præfertur, ut Aluar.d.concluſ.xxv.Idem ſi
filius nihil de patris hæreditate haberet, quia tunc à feudo
etiam illicitè alienato non excluditur. Aluar.concluſ.xxvj.d.
c.j.§.fin. Non tamẽ ignoro quid Aluar.in d.§.fi.cõcluſ.xvij.
diſceptet: ſed cuiuſque ſenſum ſine fructu proſequi, non
eſt conſilium. Secunda concluſio: In feudo nouo etiam ſi
frater fratri ex pacto ſuccederet,ſi tamen unus eorũ illicitè
alienaret feudum,altero excluſo,ad dominũ reuertitur.c.j.
§.item ſi fuerint.quib.mod.feud.amitt. Aluar.d.§.fi.concluſ.
xxxj. Tertia concluſio: Quia uaſallus fructuum feudi com-
moditatem ad tẽpus alienare poteſt.arg.l.j.C.ſi pign.dat.ſit.
Bald.in.d.c.j.§.aut ſi libellario.quib. mod.feud. amitt.unde
propter eam alienationem feudum non aperitur. Aluar.d.
95 §.fi.cõcluſ.xxxvj.Quarta concluſio:* Neceſſaria uaſalli alie
natio, puta, quia ad feudũ alij uendendũ per ſentẽtiã diffi-
nitiuam cõdemnatus eſt:item ex trãſactione ſine fraude, &
itẽ ab ignorante uaſallo facta uenditio,& in ſimilibus,ſicu-
ti nõ priuat,ita feudũ nemini propterea aperitur:quæ ad ea
quæ ſuprà à principio plenius tractauimus,extendas.Aluar.
d.§.fi.concluſ.xxviij.xxxiiij.& xliij.in quibus eam rem latius
tractat. Quo ad delicta uel offenſas uaſalli,quæ à feudo re-
96 pellunt,ſequentes concluſiones pono.Prima:* Ex quocunq;
delicto

delicto uaſallus priuatur, ex eodem & filios & cæteros de-
ſcendentes priuari, non habita ratione an in dominum, an
uerò in alios offenſa ſit commiſſa: quia ſicut pater in Curia
honeſtè ſtare non poteſt,* ita nec filius, cum ex uitijs pater- 97
nis, ad filiorum præſumatur. arg. l. quod ſi nolit. §. qui man-
cipia. de ædil. edict. ita Andr. de Iſer. d. c. j. ſi uaſall. feud. pri-
ue. ad quē te remitto. & d. §. ſi. quæ fue. pri. cauſ. benef. amitt.
Bal. c. j. §. hoc quoq;. de feud. ſucceſſ. Cyn. in l. ij. C. de libert.
& eor. lib. Et pro hoc uidete textum in d. c. j. §. ſi uaſallus cul
pam. ſi de feud. cont. fuer. & tenet hoc Aluar. in d. §. fi. con-
cluſ. j. Fallit hæc concluſio,* ſi feudū patri, liberis deſcen- 98
dentibus (ſicuti aſſolet) conceſſum fuiſſet, uel pro ſe, liberis
& deſcēdentibus facta fuiſſet ſtipulatio. Nam tūc; quia libe
ri iure proprio, non ex patris perſona ueniunt, delictum pa
tris non nocet. Bal. in l. eum qui. de interd. & releg. Bal. in l.
lege. C de legit. hære. Pau. de Caſtr. in l. ſi finita. §. ſi de ue-
ctigalibus. de dam. infe. Ioā. de Imol. in c. fi. de feud. cū mult.
concord. per Iacobi. uerſ. ſuprà allegato. xviij. col. qui dicit,
eo nomine diligenter eſſe inſpiciendum inueſtituræ teno
rem. Secundo fallit, ſi patre delinquente, feudum apud a-
uum adhuc erat: quia tūc, ſi pater in aui uita de medio ſubla
tus fuerit, uel per ſententiam ſuper offenſa declaratus, & fu
turo ſuccedendi iure priuatus, auo poſtea mortuo, patris de
lictū nepoti qui in locum, ipſo patre ſecluſo, ſucceſſerat, nō
nocebit. ita intelligas Bar. in d. l. eum qui. de interd. & releg.
Bald. in d. c. j. ſi uaſall. feud. priue. Bald. in l. emancipatum. de
ſenat. fa. c. j. de feud. Quòd ſi pater nepotis, qui eſt filius aui,
in hæreditate eiuſdem aui ſucceſsiſſet; tunc fortè ex patris
offenſa nepoti noceretur: arg. l. qui ſe patris. C. unde lib. Nā
nepos patri ſuccedēs ex eius perſona ueniet. Aluar. d. §. fi. cō
cluſ. iiij. Secunda concluſio.* Si uaſallus ea ſpecie delique 99
rit, quòd bona ſua publicanda uel confiſcanda uenirent, tūc
ſecundum ſaniorem opinionē feudum non cōfiſcabitur (&
hoc de Germaniæ cōſuetudine ſeruatur) ſed ad agnatos re
dibit. quod poſt uarias altercationes obtinuit Bart. & Do-
ctores, & poſt eos Alexander in d. l. ſi finita. §. ſi de uectigali
bus. ad finem. de dāno infecto. Poſſent tamē euenire caſus
quibus feudum reuerteretur; uel apud fiſcum ſaltem ad tē-
pus remaneret: quæ latius tractat Aluarotus in d. §. fin. con-
cluſ. xij. & xxxv. & Iacob. in uerſ. ſuprà allegato, colum. xviij.

100 Tertia cõcluſio:* Si uaſallus offenſam in nouo feudo cõ
miſerit, hoc(excluſis deſcendẽtibus & agnatis)ad dominũ
reuertitur,nõ habita ratione in quẽ offenſa dirigatur. Nec
circa filios & deſcendẽtes diſtinguimus,quicunq; inueſtitu
ræ tenor fuerit:quia quod per me acquiſitũ eſt, in hoc alijs
qui ex mea acquiſitione niterẽtur,præiudicare potero,ut ſa
tis patet arg.eorũ quę ſuprà de fratribus dixim⁹.Niſi pater
principaliter propter filiorũ merita acquiſijſſet. Ad hãc cõ
cluſionem fa.text.in d.c.j.§.ſi uaſallus culpam.ſi de feud.cõ
tro.fuer.& d.§.fi.quæ fuer.prim.cauſ.&c. Aluar.ibi in j.con
cluſ.quæ doctrina non habet diſceptationem. Quarta con
101 cluſio :* Si uaſallus antiqui ſiue paterni feudi in dominum
deliquerit, feudũ ad dominũ,excluſis deſcẽdẽtibus& agna
tis, reuertitur.De deſcẽdẽtib⁹ ſuprà probauimus.De agna
tis eſt diſceptatio,& quidem acris. gl. tamen hanc conclu-
ſionem tenet in c.j.§.fi.gl.fi. de pac.iur. fir.aliàs de allodijs.
gl.in d.§.ſi uaſallus culpam.Iacob.de Beluiſ.Nicol. de Ne-
ap.Bald.Aluar.in d.§.fi.concluſ.ij.Bald.in l.eum qui.de iure
iur. Et uidetur pro hac concluſione text.in d. §. fi. in j. re-
ponſ.in uerb.proximos.exponendo proximos pro agnatis.
E diuerſo gl.in c.j.§.j.de feud.ſucceſ.tenet agnatos non ex
cludi,& ſequitur And.de Iſer.c.j.ſi uaſallus feud.priue. ubi
dicit text.quòd feudum quandoque ad agnatos reuertatur.
Sed uerbum quandoque, eſt ambiguũ. Hoſtienſis in Sum-
ma de feud. idem tenet : quæ opinio ſuſtentabilis eſſet,
ſed clarus text. in d. §. fi. aliàs in princ. §. denique. repug-
nat,ubi feudum ideo ad dominum reuertitur,ut iniurię ſuę
ultionem habeat. Quapropter Aluar. aliam & mediã opi-
nionem ex §.fi.de capit. extraord. recitat, quæ uult in caſu
prædicto feudum ad dominum reuerti,dum uaſalli deſcen
dẽtes uiuunt,quib.mortuis ad agnatos reuertatur. Sed quia
d.c.extraord.authoritate caret,& text⁹ feudales ſatis dubij
ſunt,unde cum priore opinione tenere tutius eſt,quã & D.
Frãciſcinus Curtius in quinta principali parte tenet,& pul-
chrè declarat,quæ & communiter tenetur.Hanc doctrinam
limitate primo,niſi uaſallus domino cõſentiẽte offenſã fe
cerit;forte ut agnati fraudarentur, quia tunc nõ reuertetur
ad dominum,cum uolenti nõ fiat iniuria,& fraudum fomẽ
ta ſint auertẽda.Bal.d.c.j.§.aut ſi libellario.col.j.uerſ.ſed qd
ſi uaſallus.quib.mod.feud.amitt.per l.fi.de eo ꝑ quẽ fact.eſt.

& per l.filię.ſolut.matr.Iacob.Aluar.d.§.fi.quæ fue.pri.cauſ. Secũdo fallit, ſi dominus uel cauſam uel occaſione uaſallo dederit, ut eum offendat, & ſic feudũ amitteret, quia tũc nõ ad dominum, ſed ad agnatos reuerteretur. Aluar.d.§.fi. concluſ.vj.qui allegat Iacobin.de Ardiſ.in Sũma tit.quib. mod. feud.amitt.& fa.bon.text.ĩ l.ſi opera.de dol.except. Quod ego intelligo, ſi dominus in culpa fuerit, quia adulteratẽ forte uaſallum lenius tulit, uiam ſtrauit, ſtertere ad calicẽ ſolitus, ut ille ait, & ſi quæ ſint id genus ſimilia. Cæterũ ſi uaſallus dominum ei iniuriantem offendat,* ſuſceptã offenſam 102 fortè retaliando, uel uim ui repellẽdo, hoc caſu nec uaſallũ priuari credimus.arg.l.qui cũ maior.§.ſi libertus.in fin. ubi eſt elegãs text.de bon.libert. Quod & nos de facto uidim⁹ in prælato, qui cauſam uaſallo dedit ut eum cõtumelijs appeteret. Tertio fallit, ſi inueſtiturę tenor aliud exigeret, qa fortè feudum cõceſſum eſſet, ut de uno ad aliũ trãſiret, uel omnibus principaliter concederetur, uel propter plurium merita: quia tũc propter offenſam uaſalli feudũ nõ ad dominũ, ſed ad eos qui propriũ ex inueſtitura ius prætenderẽt, reuerteretur. Bald.d.c.j.ſi uaſall.feud.priue.& d.c.j.de uaſal.qui cont.conſtit. Loth. Quã doctrinam ſecundũ Iacobi. cõmuniter Doct.tenent.fac.Aluar.concluſ.vij. Nam & ſuprà diximus filios etiam non excludi, dum iure proprio ueniãt.

Quarto fallit in caſu no.ſi feudũ uaſallo cõceſſum eſſet, quia dominum concedentem à morte, ab hoſtibus, à latrũculis liberauerat: nam tũc nulla culpa, nulla ingratitudine, feudũ amitti poteſt, & proinde nec domino nec agnatis ea ſpecie aperiri poterit. ita dicit Bal.ĩ c.j.col.j.mihi.uerſ.aut quid ſi tale.in ti.an mut⁹ uel ſurd.qui allegat l.ſi pater.§.j. de donat. Quinta concluſio:* Si uaſallus offenſam non in domi- 103 ni perſonam, ſed in alios cõmiſerit, ut quia fratrẽ propriũ interfecerat, aut alioqui parricidiũ commiſerat, & ſimilia, tunc ſi feudum ſit nouum, ad dominum, excluſis deſcendẽtibus & agnatis, reuertetur. d.c.j.§.pen.ibi Præpoſ. poſt Doct. quę fue.prim.cauſ.benef.amitt.gl.in d.c.j.ſi uaſal.feu.priue. cum alijs concord.per Præpoſ.qui dicit cõmuniter ita teneri.* Sin uerò ſit feudum paternum ſeu antiquum, excluſis de- 104 ſcendẽtibus & domino, ad agnatos tranſit.text.eſt in d.§.fi. quę fue.prim.cauſ.benef.amitt.iũcto d.§.ſi uaſallus culpam, ibi gl.ſi de feud.cõt.&c Nicol.de Neap.d.c.j.ſi uaſallus feu.

priue.text.eſt ſatis clarus ī c.j.ad fi.an ille q interf.frat.dom. glo.c.j.§.ſin autem.qui feudū dar.poſſ.Aluar.d.§.fin.x.& xij. concluſ.Hæc cōcluſio fallit in agnatis,qui intra quartū gradū ſunt. Debet ergo agnatio eorū qui in hoc feudo ſuccedet,à quarto gradu incipere, deinceps uſq; ī infinitū numerando,alijs agnatis qui proximiores ſunt propter cōiūctionē & ſanguinis propinquitatē excluſis.Iacob.de Beluiſ.in d. §.ſi uaſallus culpam.& ibi Bal.qui dicit,quāto proximiores, tāto infectiores.ta.c.j.ſi uaſall.feud.priue.Aluar.d.§.fi.x.concluſ.qui hanc limitationē ſequitur.Iacob.uerſ.ſuprà allegato, xvij. col. Siquidem ratione coniunctionis eadē audacia præſumit.arg.l.quiſquis.C.ad leg.Iul.maieſt.fac.arg.in c. in quibuſdā. de pœn. ubi uſque in tertiā generationē punitur

105 delinquēs. Sexta cōcluſio:* Si uaſallus ſeipſum interficiat, feudū nō ad dominū,ſed ad agnatos ibit. cū enim perſona delinquens non ſuperſit,quæ ſententiā pati poſsit,unde rectè agnatis locus erit.Bal.in d.c.j.an ille qui iterfe.fra.dom. Aluar.concluſione xiiij.Ego hoc loco cauſam propter quā ſe interfecerat,attēderem,an propter crimē,an propter ualetudinē,an ꝑpter alia:& diſtinguerē,ſicut ius diſtinguit in l.j.ij.& iij.per diſcurſum,de bon.eor.qui ſibi mort. cōſciue.

106 Septima cōcluſio:* Si uaſallus à domino,ut eū pro Cęſaris expeditione inſtruenda comitetur,requiſitus ei non pareat,feudum perdit,niſi dimidiū fructuū eius anni domino ſubminiſtrauerit:quo caſu feudū ad dominū, filijs & agnatis excluſis,liberè reuertitur,iuxta c.j.§.firmiter. de prohib. feud.alien.per Fed.& c.j.§.fi.de alod.uel de pac.iur.fir.Et ratio per Bald. Aluar.& alios ī d.§.j.ponitur, quia hæc iniuria non ſolum dominum,ſed & totum Imperium reſpicit. Pro

107 complemento huius tituli addamus aliqua.Primo:* uaſallus feudum eccleſiaſticū,nullo exiſtente agnato qui impediat, uēdere poteſt,non tamē aliter niſi cū prælati & Capituli cōſēſu,hoc prouiſo,quòd ea lege uēdatur,qua uaſall⁹ habuit, & perſonæ æquali,nō in potentiorē;quo caſu emptor ab eccleſia īueſtietur,recognoſcet,& ei ſeruiet.arg.c.j.quał.olim feud.alie.pot.Vel certè uēditor eo caſu refutet,ut cōcedat emptori.In utroque tamē caſu de euictione uaſall⁹ tenebitur,maximè ſi de ea tantū fuerit. Et poſſūt hæ cautelæ etiā ī ſecularib.feudis utiles eſſe.Aluar.d.§. fi. uerſ. q̄ro ab extra. Præpoſ.ibi in fi.qui allegant Iacob.de Beluiſ.ſic tenentē: Et

puto

puto tale feudū in emptoris perſona nouū eſſe,quia ī ipſo nouiter eſt acquiſitū,per ea quę tradit Bald.in §.inſuper.de prohib.feud.alien.per Fed.ubi uult,quód ſi uaſall' propter offenſam,ipſo iure uel per ſententiā priuatus eſſet,& remiſſo per dominū facinore feudū ei relinqueretur, iam nouū factū eſſe, propter nouā inueſtiturā, quare in eo caſu agnati nō ſuccederēt.Nec obſtat gl.in d.§.inſuper.Iacob.de Beluiſ.& Doct.quia loquūtur,quādo offenſa uaſallo remittitur in caſu quo nōdū erat ipſo iure uel per ſententiā priuatus, tūc enim remanet antiquū.At nos in alio caſu loquimur.ui de Bal.in d.§.inſuper.ad fi.§. per ſimile pomi arātij hoc ꝓbantem.An autē in prædicta ſpecie fœminæ ſuccederēt?Nō credo:quia recti feudi natura adhuc nō eſt mutata: unde ꝙ non cecidit, cur ſtare nō permittitur?l.præcipimus.C.de appel.Vide Franciſ.de Aret.in ç.cæterū.de iud. Secūdo,quód *ad probādam ingratitudinē uaſalli,neceſſarij ſunt quinq; teſtes ītegrę opinionis,famę & fidei.c.j.quot teſt.ſint neceſſ. ad prob.ingratit.Nec reciperēt quorū opinio infamia etiā facti laboraret,quia per deploratę fidei teſtes,domin' uaſallum enormibus criminibus oppugnare non debet.Bald.ibi. Nec uerū eſt quod aliqui putant,textū eſſe apocryphū,imó fide cōſtat & uigore,ut Aluar.d.c.j.aſſerit.Nicol.de Neapol. Iacob.de Beluiſ.& omnes.c.j.§.ſi uoluerit.de Capi.qui cur. uen d.Vltimo uidendum de fructib.* Cùm enim feudū morte uaſalli,maſculó ſucceſſore nō exiſtēte,ad dominū reuertitur,fructus hoc temperamēto diuiduntur.Quód ſi uaſall' antè Calen.Martij moriatur,tunc eiuſdē anni fructus ad dominum pertinebunt.Sin poſt Calēdas Martij,uſq; ad Auguſtum,fructus hæredū legitimorū ſunt.Sin poſt Auguſtū,fructus anni domin' percipiet.c.j.§.cōſequēter his.in tit.hic fi. lex.&c.Quod tu iuxta Andr.de Iſer.Aluar.Præpoſ.mentem. intellige, incipiēdo numerare annū à Septēbri: quia ſi à Septēbri numerādo ante Calen. Martij moriatur, hęredes de fructibus eiuſdem anni,uſq; ad futurum Septembrē nihil ferent.Sin uerò poſt Martium moriatur uſq; ad Auguſtum incluſiuè,quo caſu annus finitus eſt,fructus hæredum ſunt.Sin poſt Auguſtum,ſcilicet finitū,& in ſequentis anni Septēbri, meritò fructus domini erūt.Intellige de fructib.ſequētis anni:nam fructus tūc nati,hæredib.manebūt.Multa in hoc tit. dici poſſet,ſed dū omnia ſequi conamur,nihil aſſequimur,

De

DE CONTROVERSIIS FEVDALIBVS, PARS VNDECIMA.

1 *Feudum in Curia uel Curte.*
2 *Curiæ dominicales,* Dinckhœf.
3 *Feuda in Curia.*
4 *Territorium ueluti totum uniuerſale.*
5 *Vaſalli ueri,aſſerti,& ambigui.*
6 *Capitanei quos iudices habeant.*
7 *Dominus ſine paribus curiæ inter uaſallos iudex eſt.*
8 *Verus uaſallus cum aſſerto litigans quem iudicem habeat.*
9 *Vaſallus cum extraneo contendens quem iudicem habeat.*
10 *Dominus cum extraneo contendens quem iudicem habeat.*
11 *Dominus & uaſallus quem iudicẽ in controuerſiis feudalibus ſortiantur.*
12 *Pares Curiæ quomodo iudices eligantur.*
13 *Paritas in iudicijs ſeruanda.*
14 *Iudex per partem electus uel nominatus,ſuſpectus eſt.*
15 *Iuſtitia moralis in iudiciorum æqualitate conſiſtit.*
16 *Dominus & uaſallus ad paria iudicantur.*
17 *Eccleſia cultrix & auctrix iuſtitiæ.*
18 *Iuriſditio parium Curiæ & domini in uaſallos ordinaria eſt.*
19 *Citatus à paribus quomodo comparere cogatur.*
20 *Pares Curiæ an inter uaſallos iudicare cogantur.*
21 *Poſſeſſorium iudicium an per pares Curiæ diffiniatur.*
22 *Quæſtio feudi inter duos uaſallos uel dominũ & uaſallũ orta, apud quem iudicem diffinienda.*
23 *Vaſallus per dominũ ſpoliatus quomodo contra eũ experiatur.*
24 *Reuerentia erga dominum,licet cũ eo agatur,ſalua eſſe debet.*
25 *Pares Curiæ an ut ſuſpecti recuſari poſſint.*
26 *Adiuncti ratione purgatur ſuſpicio.*
27 *Inueſtitura primo & neceſſario per domini ſucceſſorem dãda.*
28 *Controuerſia ſuper feudo ueri uaſalli,inueſtituram de cõtrouerſo feudo non impedit.*
29 *Verus uaſallus quando fidelitatem feudo controuerſo præſtet.*
30 *Aſſertus uaſallus abuſiue inueſtitus,quando fidelitatẽ præſtet.*
31 *Feudum paternum potius & rectum,quàm nouũ & nõ rectũ præſumitur.*
32 *Alllegans qualitatem,eam probet.*
33 *Poſſidens quomodo ab onere probandi releuetur.*
34 *Probans plene obtinet.*

In

35 *Incrementum feudi cui cedat, & ad quem ſpectet.*
36 *Sacramentales qui.*

CIRCA præſentem materiam præmittimus, quòd licet uaſalli pares Curiæ eſſe, & iudicandi munus gerere di cantur, non omnes tamen uaſalli ſunt pares Curię. Vnde ſci endum eſt, *aliqua feuda in Curia ſeu in Curte, aliqua ex- 1
tra Curiam ſeu Curtē dici: de quo per Iacob. de Belui. & Al uar. in c. j. §. ſi. quib. mod. feu. amitt. qui putant feuda in Curia ſeu Curte tunc dici, cùm dominus caſtri uel uillę, certam partem uel ex Cāmera territorii ſui, aut ex teloneis, uel ex uilla, aliquid infeudat, quod minus ſit parte alia, quę remaneſit. At uerò extra Curiam feuda eſſe, quando dominus caſtri uel uillæ, iuriſditionē qdē & diſtrictū in uilla uel caſtro cū modica alia poſſeſsione habet, quā alteri infeudat, cùm cæterę poſſeſsiones aliorū ſint propriæ, tunc enim feudū extra Curiam ſeu Curtē cenſeri. Ego pro Germaniæ moribus rem clarius deducendā puto: quia domini uillarū uel territoriorū, *Curias aliquando habēt dominicales, uulgariter 2
Dinckhœf, quo caſu poſſeſsiones quæ à ſubditis eo in loco habētur, Curiam dominicalē reſpiciunt, & ex ea procedūt. Vnde cùm dominus terrę eas uel in feudū uel in emphyteuſim cōcedit, *feuda in Curia rectè dixeris. Si autē dominus qui iuriſditionē & diſtrictū in uilla aut caſtro habeat, aliqua 3
feuda nō ex Curia dominicali (quod ſæpe cōtingit) conceſſerit (ſicuti cùm feuda Guardiæ, Caſtaldiæ, Soldatæ, & ſi quæ ſunt ſimilia, uel cū aduocatis, procuratoribus, notariis, & aliis, propter officia tēporalia, feuda cōferūtur) iſta extra Curiam ſeu Curtē cōceſſa intelligo. Quæ reſolutio ab his quę ſuprà ex Doct. recenſui, non multum abhorret. Prædicta ad Principes, Epiſcopos, Abbates, Prælatos, qui plura territoria habent, applicari poſſe uideo. Feuda enim quæ ab eis, ratione huius uel alterius territorii cōferūtur, in Curia eſſe credimus: ſiquidē *territoriū quatenus ad propoſitum attinet, 4
eſt uelut totū uniuerſale, ſub quo multa feuda continentur. Cæterùm qui extra illud territoriū feuda, ab eodē tamē domino habuerit: is extra Curiam habere intelligitur. Exēpli gratia, Vaſalli in territorio Auſtrię pares Curiæ ſunt eiuſdē territorii: at uaſalli in territorio Briſgaudiæ, pares Curiæ quo ad Briſgaudiā dicūtur, & ſunt tamē omnes pariter illuſtriſsimi Principis noſtri uaſalli, pares autem Curię cuiuſq;

propriç.

propriæ. quo loco fieri poteſt, ut idem uaſallus in curia &
extra Curiam diuerſis reſpectibus nominari poſsit. ſupradi
cta ad tituli noſtri cognitionem ideo conducere arbitror,
quód non omnes uaſalli pares Curiæ cenſeri poſſunt, uerũ
hi dũtaxat qui in Curia ſeu Curte feuda habẽt, qui & iudicã
3 di munere fũguntur. Alij autem qui extra Curiam feuda ha
buerint, uaſalli quidem ſunt, ſed pares Curiæ (quam nõ ha
bẽt) dici nõ poſſunt, cum non ẽis nullæ ſint qualitates, per
iura uulgata. Prædicta per Aluar. à remotis ſignificari uidẽ
tur, in c.j. §.j. de feud. guar. cùm dicit, pares eſſe cõuaſallos,
qui feudum ab eodem domino teneant, & ſic de ea Curia
eiuſdem ſint domini. Et ita intelligi oportebit textũ in c.j.
poſt prin. ibi, Teſtes uerò. ſi de inueſtit. inter dom. & uaſall.
lis oriatur. Per ſupradicta etiam cognoſcemus, qui uaſall.
pro Curiæ parib. à domino pro iudicãdi officio uocari de
beãt. Sæpenumero enim in Germania noſtra pro feudalib*
cõtrouerſijs decidendis, uaſallos, licet extra Curiam uel uil
læ uel territorij ſint, per dominos uocari uideas, dimiſsis
alijs qui rectè uocandi fuiſſent. Et poſſunt ad hoc applicari
ea quæ per Bal. & Aluar. traduntur in d.c.j §. pen. de prohib.
feud. alien. per Fed. dum quærũt, an pares de eadem prouin
cia eſſe debeant. Secundo premittimus, inter litigantes ua
ſallos aliquos eſſe qui alia etiam feuda à domino habent,
de quibus non eſt lis uel quæſtio. Quoſdam eſſe qui à do-
mino alia feuda non prætendunt, quàm de quibus lis uerti
5 tur. ut per Aluar. in c.j. apud quem uel quos &c. Primos* no
minabimus ueros uaſallos, poſteriores uerò aſſertos uel
ambiguos uaſallos. His ita præmiſſis, hunc titulum uel hanc
partem undecimam breuibus abſoluentes, duo capita tra
ctabimus. Primo, de iudicis competentia. Secundo, ſuper
iudicij proceſſu. In primo capite notandum eſt, litigantium
perſonas in quadruplici eſſe differentia. Aliquando enim
lis inter duos uaſallos oritur, aliquando inter uaſallum
& extraneũ, ſæpenumero inter ipſum dominũ & uaſallum,
& tandem inter dominum & extraneum. In præmiſsis ergo
6 ſequẽtes ponimus concluſiones. Prima,* qui capitanei ſunt,
id eſt, ab Imperatore uel rege, de Ducatu, Marchionatu uel
Comitatu inueſtiti, ſi uterq; ſe ab Imperatore uel rege inue
ſtitũ dicat, Imperator uel rex iudex eſt. Quod & de alijs ua
ſallis inferioris grad* dicas, qui ab Imperatore uel rege feu
da

da teneret.d.c.j.apud quē uel quos contr.feud. term.c.j.in princ.de leg.Corrad.& utrobiq; Doct.adde Iacobi.de Sāct. Georg.in.gl. uerſ.& dicti uaſalli pro dictis reb.feud.ī prin.
Secunda concluſio:*inter alios uaſallos, ſiue maiores ſi 7
ue minores ſint ualuaſores (ut uocabulo barbaro utar) eti am ſi eminentiam aliquam haberent,ut eſt Baronatus (dum eorum feuda à manu regali nō procedant(ſi ſuper toto feu do uel parte, aut eius finibus, limitibus ſeu pertinētijs, quæ ſtio incidat,& litigantes ueri ſint uaſalli, dominus curiæ ſi ne paribus curiæ iudex eſt.& ita gl.& doct.intelligunt.c. Imperialem.§.præterea.iij.ubi tamen textus in j.reſpōſo ſatis eſt incertus.de prohib.feud.alien.per Feder.Et procedit cō cluſio etiā ſi uel iudex ſit eccleſiaſticus, & uaſalli ſeculares: uel è diuerſo iudex ſecularis & uaſalli clerici eſſent: quia eo caſu non ſolùm coram laico iuri ſtandum eſt, ſed etiam executionem ſententię iudex ſecularis,contra clericum, nō obſtante clericali priuilegio,faciet.c.uerum.c.ex tranſmiſſa. de foro competen.Franciſcus Aretin.poſt Doct.in c. cæterum.de iud. Card.in d.c.uerū.Bal.l.fin.C.ſine cenſu & reliqu.fac.c.j.in fin.de capit. Corrad. Quę ſi uera ſunt, clericorum libertas etſi iuris publici ſit, ſatis grauiter laborat,ut fortaſſe hi Doctores non errent,qui clericos feuda habere poſſe negant.Sed hoc alii curent:ego quid ſentiam in ſuperioribus dixi.Supradictam concluſionem,qua diximus ſolum dominum iudicem eſſe,conſuetudo Germaniæ noſtrę malè ſeruat. Tertia concluſio:*Si inter duos ſuper feudo 8
toto uel parte litigatum fuerit,quorum alter uerus, alter aſſertus uaſallus ſit: tunc pares Curiæ iudices erunt.ita intelligunt Doctores.cap.j.ij.reſponſo.apud quem uel quos. & c.j.in princip. in uerb.cęteræ.cum §.ſequen.de leg. Corrad. qui text.eſt ualde incertus,& ex neceſsitate temperandus, ne alii text.uidelicet d.§.præterea.iij.de alie.feud.per Fed. & d.c.j.ij.reſponſ.apud quem uel quos &c.diſcordēt.Et certè diuinare neceſſe eſt,tam culpabilis & uelut repugnās diſſonantia textuū feudaliū eſt circa controuerſias,quæ etiam Iacobo de Beluiſ.non ſapuerit,ut meritò ex ſententia Bald. in tit. an mutus uel ſur.dictū ſit,per pūcta rationis aliquando procedi oportere in huiuſmodi obſcuritatibus feudor. Quarta concluſio,Si inter aſſertos uaſallos(id eſt, eos qui alia extra controuerſiā feuda à domino Curiæ non teneat)
lis

lis oriatur,quia alter antiquum,alter nouum prætēdit: tunc ſi quidem is qui nouum dicit,cauſam à domino adducit, ꝙ partem feudi per pecuniam domino datam ſuſceperit, tūc nec dominus,ut qui de euictione teneatur,nec pares,ut qui propter dominum ſuſpecti ſunt,iudicabunt.unde iudex ordinarius adhibitur.Sin uero pecunia in feudi noui partem accepta non fuerit,pares,abſente tamen domino,qui factū proprium tueri creditur,iudicabunt.hæc habentur in c.j. §. illud tamē.de inueſt.in marit.fact.d.c.j.§.ſin autē.de leg.Corrad.c.j.in prin.an apud iud.fa. c.j. §.ſi duo.cū §. ſeq.de pac. ten.& fac.in arg.c.j.de teſti.lib.vj.& l.deferre.§.iidem decreuerunt.de iur.fiſci.Verùm ſi uterque ex aſſertis uaſallis feudum antiquum eſſe prætendat,tunc dominus cum paribus cognoſcet.d.cap.j.in pri.reſpon.de inueſt.in marit.fact.Et licet ibi non ſit expreſſum,ex ratione tamen textus colligitur:quia domini non intereſt,dum neutri de euictione tenetur.In prædictis me refero ad Iacobum de Beluiſo, in d. c.j.ad fi.de inueſt.in marit.fac.& ad Aluarotum in d.c.j.apud quem uel quos,in eorum diſtinctionibus.Huc tamen pertinere puto caſum quem de facto habui,& qui magnis ſumptibus finem ſumpſit.Titius uir nobilis cùm feudum haberet maſculinum,& filium unicum in bello diui Cæſaris Maximiliani perdidiſſet,à Cęſare impetrauit,ut huiuſmodi feudum ad filiā extēderetur,per tex.fortè.in tit. quemad. feud. ad filiam perti.Cæſar non ſolùm tāquam dominus feudi, ut qui erat princeps Auſtrię,ſed etiā tanquam Imperator proprio motu,ex plenitudine poteſtatis,cum omnibus clauſulis neceſſariis,prædictam Titii filiā,eius feudi participē fecit.Verū inſtāte parte aduerſa,qui & ipſi nobiles fuere,cauſa per Cæſarem ad pares territorii Curiæ Sontgaudię remiſſa fuit,& poſt longā diſceptationē contra Titiū iudicatum eſt,Cæſaris priuilegio etiam factū propriū tueri contēdentis,ne uerbo quidem attēto,adeò in noſtra Germania pares Curiarū,præcipuè nobiles,ſi quando cōtrouerſia feudi incidit,quæ dominū reſpicere in fauorem priuati poſſet,nullo eius timore territi,iudicant,quod ipſis iuxta mores feudales iuſtum uidetur.Et certè recepti iuris eſt, in omnib.caſib⁹,in quibus uel dominū,uel pares,aut alios eſſe iudices deciditur,cōſuetudinē conſiderandā, & ſecundùm eam iudicialiter procedendum eſſe:id quod & Dn.Fráciſcinus

nus Curt.in vij.parte uoluit,qui allegat Bald. in d.c.j.§.præterea.de phib.feud.alien.per Fed, Abb.c.nouit.de iud.Hoc quoq; non eſt prętereūdum,quód cùm dominus aliquó caſu ſolus uel cū paribus iudicare deberet,recuſaret tamē uel negligeret inter uaſallos iuſtitiā facere poſſe p certa remędia,quæ Dn.Franciſcinus loco prædicto recitat,compelli ut officio fungeretur, & præſertim qa iure ſuo priuari poſſet, uel certè ad ſuperiorē recurſus patēret.c.j.§.item qui dominum,q̄ fuer.prim.cauſ.benef, amitt.c.j.ad fi,de milit. uaſall. qui contu.eſt.fa.c.irrefragabili.de off.ord.cum ſim. Quinta concluſio.*Cōtentio inter uaſallum & extraneum,actiuè & 9 paſsiuè corā iudice ordinario uentilabitur.c.j.dę contr.inter dom.& alium.ubi hoc apertè nō habetur,ſed colligitur. Idem*ſi lis inter dominum & alium nō uaſallum,occaſione 10 feudi ſit orta,fortaſſe ſuper feudi finibus aut pignoratione, & ſi quę alię qualitates occurrerent diſceptandę. Nā tūc ex cōmuni regula qua dicitur,Actorem rei forum ſequi debere,coram ordinario tractabitur. Sexta concluſio ;* Si inter 11 dominū & uaſallum,ſiue ſuper inueſtitura,ſiue ſuper amiſſione feudi,ſiue ſuper eius refutatione cōtrouerſia ſit,pares Curię iudicabunt.d.c.j.§.pen.de prohib.feud.alien.per Fed. Quo caſu*pares à litigantibus eligentur,& ſi quidē cōcor- 12 dant in electione,res eſt expedita: ſin minus, dominus unū uel plures primo eliget,deinde uaſall*totidē,ut inter utroſque ſit æqualis in iudicū numero electio.Hæc habētur in c. j.& ibi Bal. Aluar.Præpoſ.de contr.inueſt.apud par.term.c. j.de cont.inter Epiſc.& uaſallum. Quod credo uerū,etiam ſi inter Imperatorem aut alium qui ſuperiorem nō recognoſceret,& inter eorū uaſallos,lis oriatur:quia dictā eligendi formā ſeruari nō puto. Quód ſi pares iudicare nollēt,Papa ratione iuramenti adibitur.gl.in d.c.cæterum.And. de Iſer. Bal.d.§.prętere a.Quód ſi in caſu,quo inter dominū,qui nō ſupremæ eminentiæ ſit,& aſſertum uaſallum cōtentio ſit,ex eo,quód domin* uaſallū eſſe neget,& bona allodialia eſſe dicat,nō feudalia,tunc coram ordinario loci lis tractabitur ſiue dominus uaſallum, ſiue è diuerſo uaſallus dominū conueniat.Et ſi ordinarius ſummaria ſaltē cognitione , dictam cauſam feudalē eſſe compererit,cauſa ad pares remittetur. Abb.in d.c.cæterum.in addit.uerſ.ſed quæro qd ſi domin*. qui allegat Innoc.ibidem.& apertius Franſc.de Are.d.c.cę-

terum. col.iiij.ad fin.cum ſeq.uerſ.circa primũ.& fa.Iacob in.
de S.Georg.in gl.uerſ. & dicti uaſalli pro dictis rebus fęuda
libus.col.viij.in fi.licet Aluar.in prolixa ſua diſtinctione,c.j.
apud quẽ uel quos. contrarium ſentire uideatur,allegando
Bal.in d.§.prætcrea.quem inuenire non potui.Hoc tamẽ lo
co notandum eſt,apud quoſdam feudi dominos morẽ uſur
pari,quo ipſi in cõtrouerſijs feudalibus,ſi q̃ inter eos & eo-
rum uaſallos eueniãt,iudices ex Curiæ paribus, pro eorum
arbitrio ordinare contendũt , electione quę ex uaſallorum
parte fieri deberet,excluſa.Quę uſurpatio non ſolũ iuribus
feudalibus contraria eſt, ut d.c.j.de cõtr.apud par.term.d.c.
j.circa mediũ.ſi contr.fuer.inter dom.& agn.ſed etiam à Iu
re ciuili improbatur.in l.obſeruandũ. de iudi.fa.l.Iulianus.
ij.ff.eod.tit.& arg.in l.pen.de arbitr.Denique & ratio natu-
ralis reſiſtit.l.j.in fi.C.ne quis in ſua cauſ.iudi.& dicit Innoc.
in d.c.cęterũ.de iud.ut eũ allegat & ſequit Franciſ. de Aret.
13 ibidem,quòd*ea electio qua dominus & uaſallus æqualiter
eligunt,recepta ſit,ut paritas in iudicijs ſeruetur,ut uitetur
confuſio.arg.xj.q.j.c.ſi quiſquã. & quod habetur in l.fi.C.de
fruct.& lit.expenſ.& pulchrè Aluar.in d.c.j.de cõt.apud par.
term.glo.in d.c.j.§.pen.& ibi Bald.de prohib.feud.alien.per
Fed. Nec audiendos puto qui uaſallis nõ aliter iuri ſtare ue
lint,quàm coram paribus quos ipſi ordinarent: hoc enim
ſuſpicione ſubornationis non caret. Siquidẽ eoſdẽ pręla-
tos factum propriũ tueri cupere,probabiliter præſumi po
terit.d.c.ſi.de teſti.lib.vj.atq; ideo nõ alios quàm qui eis pla
cuiſſent,deputaſſe,& ut dicit Aluar.d.c.j.fauorabiles & pro-
pitios,per quos uictoria ſe potituros ſperarẽt.arg.d.l.obſer
14 uandũ.ubi dicitur,*iniqui eſſe exẽpli,iudicem dari quẽ al-
tera pars nominatim peteret.Rationẽ addit gl.ibi, qa ſuſpe
ctus uideatur.per l.quæ omnia.de ꝓcura.l.vxori.§.j.de falſ.
Proinde iure & ratione in feudis introductũ eſt,quod pares
Curiæ in caſu prędicto nõ aliter ſint iudices,quàm ſi amba-
rum partiũ cõſenſu uel ſimul uel inuicẽ eligerent. Quod ſi
domini feudi nec ſoli,nec cũ paribus in uaſallorũ cauſa iu-
dicare poſſunt, ubi fauor uel commodum domini ꝓ altera
parte reclinaret,ut ſuprà ꝓbauimus:quanto minus ſolus do
minus iudices eligere poterit, ubi cauſa ſua propria in litẽ
uertitur?ſic enim fraus legi fieret,ſcilicet,ꝑ interpoſitã per-
ſonã ipſe dominus iudicare intelligeretur.Nam is iudicat,
qui

qui alteri ut iudicet,cõmittit.ut dicit And.de Iſer.in d.c.j.§.
præterea.in addit.eo accedente, quòd cum iuſtitia & ordo
rationabilis exigant,in iudiciis æqualitatẽ ſeruari.arg.l. po
tendæ.C.de tẽp.in integ.reſtit.& d.l.ſi,& ibi gl.& Bal.C. de
fructib.& lit.expenſ. Authen. ut iud.ſine quoq.ſuffrag.§eos
autẽ.cum ſim.nõ poteſt ulla ratione recipi,quòd uaſall⁹ co
ram paribus per ſolũ dominũ ordinatis,cõtra ipſum domi
nũ ſumma iudicij inæqualitate litigare cogatur. Et per prę
dicta non obſtare puto, ſi cõſuetudo in contrariũ allegare
tur,tum quia de ea non facilè cõſtare poſſet, tũ ſi etiã de ea
conſtaret (quãuis magna ſit in feudis conſuetudinis auto
ritas)ſaluo tamen peritiorũ iudicio, talẽ conſuetudinẽ nõ
cõſiſtere poſſe crederẽ,eſſet enim iniqui exẽpli.d. l. obſer
uãdum.d.l.j.ad fi.C.ne quis in ſua cauſ. Et item* cõtra iuſti 15
tiam moralẽ pugnaret,quæ in iudiciorũ æqualitate cõſiſtit.
Porrò & cõtra pręcepta naturalia niteretur,quibus dicitur,
Quod tibi nõ uis fieri,nec alteri facias. Item peccatũ nutri
ret utpote quod ad delinquẽdũ inuitaret.arg.c.ſi,de cõſue.
l.cõuenire.de pact.dot.cũ ſi.Quòd ſi domini feudorũ iudi-
cũ electionẽ ſolo uaſalli arbitrio fieri non admitterent,cer
tè & in eorũ pſonis hoc iniuſtũ eſſe putare debebũt.arg.l.ſi
cũ dies.§.unde eleganter.& ibi gl. cum concord. de arbit.
*Nec enim ad impária domin⁹ & uaſallus iudicãtur.xxij.q. 16
v.c.de forma.gl.in c.in epiſtola.ad fi.& ibi And.de Iſer.in ti.
de for.fidel.Quæ ſi in dominis tẽporalib⁹ uera ſunt,quãtò
magis in Prælatis eccleſiaſticis & Epiſcopis locũ habere de
bebunt? cùm iura feudalia dicant, * Eccleſiam eſſe cultricẽ 17.
& auctricem iuſtitiæ,quæ contra iuſtitiam aliquid uel in ſe
uel in alterũ fieri non patiatur,ut dicit tex.in d.c.j.§.ſed di
uerſum.de alien.feu.Et dicit ibi And.de Iſer,eccleſiam etiã
in ſua pſona ſeruare oportere, quod in aliorũ ſeruat. Nec
enim eccleſiam aliud niſi bonũ poſſe uelle,quę & omnibus
pdeſſe,nec alicui nocere , & nihil niſi bonũ appetere de-
bet. allegat c.j.§.ſunt hæ leges.de ſtat. cõt.li.l. frater à fra-
tre.in fin. pri.reſpon.de cond.indeb.xiiij.quæſt.v.c. deniq;.
& fa.l.cũ in eo. ad fin. & ibi gl.cum cõcord.multis de pact.

Hoc quoq; non eſt prætereundũ,quòd* domini & pariũ 18
iuriſditio licet ſit ordinaria, non tamẽ generalis,ſed inter
paucos,nẽpe uaſallos, & ad cõtrouerſias feudales limitata,
Proĩde l.ſi quis ex aliena.ff. de iud.in dicta limitata iuriſdi

 tione

19 tione locum nõ haberet.* Citatus enim de cuius ſubiectiõe
non cõſtaret,cõparere ad allegandũ exceptionẽ declinato
20 riã non teneretur.gl.not.quam Bald.alibi nõ reperiri dicit,
in c.j. de inueſt. in mari. fact. & ibi Doct.* An autem pares
Curiæ inuiti iudicare cogantur? ſicuti in Iure ciuili iudices
cogi poſſunt.l.fi.§.iudicãdi de mun.& honor. cum ſi.Dic ſe
cundũ feudales uſus,pares cogi nõ poſſe,niſi iã cœpiſſent:
unde eo caſu ſuperior adeũd⁹ eſſet,uel eligẽd⁹ arbiter.gl.
And.de Iſer,Aluar. in d.c.j. an apud iud.Iac.de Beluiſ.in d.
§.præterea.iij.fa.d.c.j.de milit.uaſal.qui cõtu.eſt,c.ij.de leg.
Corrad.Sed certè hæc doctrina pro Germaniæ moribus pa
rum ſeruit, cùm ex communi iuramenti fidelitatis & inueſti
turarũ ſtylo, uaſalli iurare ſoleant ſe ad domini requiſitio-
nẽ iudicare,& iuſtitiam uelle adminiſtrare.Hoc quoq; * du
21 bitari poteſt,ſi idicto pariũ iudicio poſſeſſorij cauſa icidat,
an per uaſallos diffiniri poſſit.Variç ſunt opiniones Doct.
in c.cæterũ.de iud.& Bald. in multis locis uariè diſtinxit,ut
eum allegat Dn.Iacobin.de S.Geor.in gl.in uerb.& dicti ua
22 ſalli,pro dictis rebus &c. qui tamẽ poſt recitatas opiniones
in effectu concludit,* quæſtionẽ poſſeſſoriã occaſione feu-
di inter duos uaſallos ortã corã feudi domino intendi poſ-
ſe.At uerò inter dominum & uaſallum,ſiue dominus cõtra
uaſallum,ſiue econtra uaſallus contra dominũ experiatur,
coram Curiæ paribus eſſe agitandã.allegat.c.j.§.ſi uerò ua
ſallus.de milit.uaſal.qui contum.eſt.& c.j.§.præterea.iij. de
prohib.feu.alien.per Fed.de quo tamẽ Doct. latè in d.c.cç
23 terũ.* Quid ergo ſi uaſallũ ſpoliaſſet dominus, aut uim ei
feciſſet?an uaſall⁹ interdicto,unde vi,contra dominũ expe
riri poſſit?Communis opinio Innoc.& Doct.in d.c.cæterũ.
eſt non poſſe.arg.l.j.§. interdictũ.de vi & vi. arm.& per.ele
gantem text.in l.liberto.de obſeq.libert.patr.præſt.cũ ſi. Et
quamuis Iacobin.in d.gl.& dicti uaſalli.contrarium tenere
uideatur,uerior tamẽ eſt cõmunis ſententia.pro qua fa. d.
24 c.j.§.ſi uerò uaſallus.de milit.uaſal.qui contu. eſt.ubi* ſalua
reuerentia cũ domino agi debere ſcribitur. Vaſallus itaq;
eo loci uerbis ſimplicibus & modeſtis,nõ cõtumelioſis aut
rigidis contra dominum experiatur.arg.l.ſi ſuperſtite.C.de
25 dol.mal.* An autem pares,ut ſuſpecti,recuſari poſſint?Puto
non poſſe,& ita teneo, per c.j.in fin.de inueſt.in mari. fact.
ubi hoc expreſſum uidetur. Cùm præterea pares ordinariã
habeant

habeát iuriſditionem, ut ſuprà diximus,& de Iure ciuili ordinarius recuſari nõ poſſit.l.nemo.C.de iur.om.iud. Authẽ. ſi uerò contigerit.C.de iud.probabiliter inferas,in paribus idem iuris eſſe.quod & Alua.tenuit d.c.j.ad fin.quãuis Bal. d.§.pen.contrarium uoluerit. Sed Aluar.in d.c.j.recitando opiniones,dicit Bald.in d.queſt.ter uariaſſe.Hoc tamẽ non eſt negandum,* quin paribus ſuſpectis habitis,detur adiunctus.d.Authen.ſi uerò contigerit. Nam adiuncti ratione omnis purgatur ſuſpicio.l.ſi tutor.ff.de ſuſpect.tut. 26

¶EXPEDITI de primo huius tituli uel undecimę partis capite,quantũ cõmodũ nobis uiſum fuit, accipiamus ſecũdũ caput de iudicii proceſſu. Nec tamẽ hoc ago,ut ſingula perſtringere uelim, qualiter ſcilicet citatio facienda ſit: hoc enim ex gl.mag.doceberis, in c.j.de milit.uaſal.qui cõtum.eſt.Nec quo pacto libellandum ſit,& aliàs procedẽdũ, quia ex iure communi illa diſcuntur:ſed tantũmodo cui ꝓbatio facienda incumbat,cui iuramẽtũ deferatur, & quãdo dominus inueſtire teneatur,& ſi qua ſunt ſimilia;quę ſequẽtibus cõcluſionibus diſcutientur.Prima cõcluſio: * Defuncto domino feudi, ſi uaſallus inueſtituræ renouationẽ petat,& literas inueſtiturę à defuncto habitas oſtẽdat,licet domini ſucceſſor feudum neget,iudicio tamen pariũ inueſtituram ſaltẽ uerbalem,id eſt,abuſiuam,uaſallo dare cõpellẽdus eſt; ut ita parium iuriſditio fundetur. Iuramẽtũ autem fidelitatis;quouſq; de cauſa principali cognoſcatur,differẽdum eſt.* Quòd ſi is uaſallus etiam aliud feudum nõ cõtrouerſum à domino habeat,tunc uaſallus de feudo cõtrouerſo per parium ſententiã inueſtiri,& fidelitatis iuramentum præſtare debet,& tunc de cauſa principali cognoſci.quę habẽtur in c.j.de contr.inter uaſal.& epiſ.uerſ. ſed laudatũ ſæpe ſcio:qui tex. licet obſcurus uideatur , ſi tamẽ parẽtheſis in fine poſita cõſideretur;tollet obſcuritas. Vnde ordo ibidem eſt, ſi conſtiterit uaſallũ aliquid aliud à domino ꝓ feudo habere; nõ eſt dubitandũ quin de ſuo feudo controuerſo inueſtiturã accipere,& iurare debeat,&c. Et fa.ad prædicta tex.in c.j.§.ſi inter dominum de alien. feu pater. ubi obſcuritatem faciunt uerba truncata;quorũ tamen ſenſus eſt; ꝙ ſi quidẽ uaſallus de alio feudo,ſine cõtrouerſia,à domino ſit inueſtitus, indubitanter de feudo controuerſo eſſe inueſtiendũ;& deinde cognoſcendum quòd ſit ſuũ rectum

(marginal numbers in text: 27 beside "pe-tat", 28 beside "uerſum à domino")

feudũ.& ita Aluar. fundatè intelligit utrunq; tex.licet And.
de Iſer.Iacob.de Beluiſ.& Bald.in eiſdẽ locis uariẽt. Ex prę
29 dicta concluſione conſequũtur duo, tum quòd* uaſallus ue
rus,id eſt,qui & aliud feudũ à domino recognoſcit,iuramẽ
tum fidelitatis pręſtare debebit, antequam de feudo cõtro
uerſo cognoſcatur,cùm ex hoc nullũ ei præiudicium inge
30 neretur.Secundo,quòd* uaſallus aſſertus,licet inueſtituram
uerbalem obtinuerit, ad iuramentũ fidelitatis nõ eſt cogẽ
dus,donec de principali cauſa cognoſcatur.quæ ex textib.
ſuprà allegatis ſano intellectu fundatur. Secũda concluſio:
31 *Cùm conſtat, rẽ de qua diſceptatur eſſe feudalẽ,ſed inter
partes controuertitur,paternum ſit,an nouum,tũc in dubio
potius præſumetur paternũ quàm nouum,& rectum potius
quàm non rectũ,niſi aliqua è diuerſo, præſumptio pugnet,
qua aduerſarius adiuuetur, uel certè ſubleuetur.c.j. §.fi.de
grad. ſucceſſ.& fa.optimus tex. in c.j.in prin.ſi de feud.cõ.
fue. inter dom.& agn.Ex his ſequitur tertia cõcluſio: quòd
32 * qui allegat qualitatem ſuper quã ius ſuum fundet,etſi nul
la pro eo eſt præsũptio,qualitatẽ probare tenetur, ſiue iſte
ſit actor ſiue re⁹.d.c.j.in fin.de grad.ſucceſſ.Imò & poſt acto
ris probationem,reus quoq;, ſuper diuerſis tamẽ capitulis
probare poterit.Aluar.c.j.§.item ſi uaſal.de cont. inueſt.fa.
l.actor.C.de probat.l.qui accuſare.C.de edẽ.l.ſi quidem.C.
de except.cum uulg.Ex qua cõcluſione fundatur,quòd qui
dicit feudũ eſſe Guardię,aut qui rẽ quam aduerſarius poſsi
det, in pignus datã eſſe prætendit,probet: & eius probatio
ni ſtabitur, niſi uaſallus è diuerſo Guardiam, ſeu pignus in
feudũ rectũ cõtrouerſum eſſe probauerit.d.c.j.§.item ſi ua
ſallus.§.ſimiliter.de contr.inueſt. Quarta concluſio: * Inter
33 litigantes,ſiue dominus aduerſus uaſallos ſit,ſiue uaſalli in
ter ſe, is qui in poſſeſsiõe rei cõtrouerſæ fuerit in toto uel
in parte,ab onere probationis ita releuatur,ut tamẽ aduer
ſario in probatione deficiente, ipſi poſsidẽti iuramentũ
deferatur.c.j.§.cum autẽ.per totum.de contr. inueſtit.Hęc
concluſio limitatur in caſu,quẽ in tit. ſeq.dicã, in quæſt.pri
34 ma,uerſ.ſed incidit. Quinta concluſio: * In feudorũ cauſis
alterutra pars plenè probarit,obtinebit.c.j.de cõtr.inter do
& me.de port.frat. Quod nõ habet dubiũ.Sin uerò nil ꝓ-
bet aduerſarius, tunc iuramẽtum poſsidẽti deferetur, ſi ita
ex rerum & perſonarũ cõditione iudici uidebitur. Quæ &

obſeruan

obſeruantur,ſi neutro poſsidente,alter ſemiplenè probaue rit.c.j.§.ſacramentum.de conſuet.rect. feud.cum ſim.multis quæ curioſus inquirat.Quòd ſi utræque partes in probatio ne pares ſint,in iudicis manu ſtat,utri iuramentum deferat. d. §. ſacramentum.ubi text. eſt elegans, qui ut clauis controuerſiarum feudalium fortè ſolus ſufficeret. Sexta con-
cluſio:*Si ſuper incremento feudi diſceptetur,ſi uaſallus ad 35
ſe pertinere probare poterit propter inueſtituram,obtinebit:ſin minus,iuramentum ei deferendum eſt,niſi dominus à principio ſibi in fundo feudali aliquid reſeruauerit,aut ſi dominus in incrementi poſſeſsione ſit.d.c.j.§.ſi quis de mã ſo.de contr.inueſt. Noueris tandem teſtes pares eſſe debere,licet in ſupplementum etiam extranei in ſuo caſu admittantur, quod tamen in nonnullis caſibus litiganti iniungi-
tur,ut iuramentum præſtet cum duodecim*ſacramẽtalibus, 36
id eſt, cum duodecim uiris qui iurẽt ſe credere uerum eſſe quod litigans iurauerat.quod tamẽ non uoluo; quia receſſit ab aula,nec moribus noſtris receptum eſt. Cætera ſuper controuerſijs feudalibus, quorum non parum multa adijci poſſent,ſtudioſus inueſtiget lector.

DE FEVDIS A RECTI FEVDI NATVRA DEGENERANTIBVS, PARS DVODECIMA.

1 *Feudum rectum quod.*
2 *Degenerans feudum.*
3 *Feudum rectum potius quàm non rectum præſumitur.*
4 *Guardia & Caſtaldia feudum degenerans.*
5 *Guardia quid.*
6 *Guardiani qui.*
7 *Caſtaldia quid.*
8 *Caſtaldi qui.*
9 *Vicedomini qui.*
10 *Procurationis, Aduocatiæ, Cancellariatus feudum degenerans.*
11 *Guardia et Caſtaldia reuocata ante tẽp⁹, legitimo nihilominꝰ tempore durant feuda.*
12 *Dominúsne an uaſallus feudũ rectũ uel degenerans eſſe probet.*
13 *Feudum certi ſeruitij degenerat.*
14 *Feudum quodcunq; refutari poſſe.*
15 *Genus non niſi per ſpeciem præſtari poteſt.*
16 *Seruitia incerta aquè obligant atq; incerta.*

17 *Aſſſlaten conuertibilium.*
18 *Seruitium feudi quod conditionatum dicitur, quale.*
19 *Feudum emptum an feudum ſit.*
20 *Feudum quid.*
21 *Emptio feudi, ſubſtantiam feudi non mutat.*
22 *Pignus an ſub pacto legis commiſſoria in feudum conuerti poſſit.*
23 *Res uendi poteſt ut in feudum conuertatur.*
24 *Pignoratitium feudum.*
25 *Feudum pro libitu alienabile degenerat.*
26 *Clauſula, Et cui dederit.*
27 *Cautio aſſertoria.*
28 *Cauſam poſſeſſionis nemo ſibi mutat.*
29 *Fœminina feuda degenerant.*
30 *Habitationis feudum degenerat.*
31 *Feudum Cameræ & Cauenæ.*
32 *Soldata feudum.*
33 *Feudum cum omnibus pertinentijs conceſſum degenerat.*
34 *Fidelitas remiſſa feudum impropriat.*
35 *Fidelitatis iuramentum non remittitur.*
36 *Francum feudum improprium.*
37 *Feudum francum an ſine domini conſenſu alienari poſſit.*
38 *Feudum ſine inueſtitura acquiſitum degenerat.*
39 *Feudi natura duplex.*
40 *Depoſitum licet fines ſuos excedat; depoſitum tamen remanet.*
41 *Tenor inueſtituræ attendendus.*
42 *Feudum ſi nihil aliud accedat, à recti feudi natura non recedit.*
43 *Antiquum dicitur reſpectu noui.*
44 *Antiquum feudum quomodo nouum fiat.*
45 *Feudum eccleſiaſticum in deterius nouari non poteſt.*

MEMINIMVS à principio, aliqua feuda recta eſſe, aliqua non recta ſeu degenerantia dixiſſe de quibus poſterioribus iam eſt dicendum, quorum tractatus facilior eſſe poterit, ſi recti feudi naturam ſaltem ſummatim repetamus. Cognitis ſiquidem rectis feudis, conſtare poſſunt non recta, ex uulgata regula: Oppoſitorum &c.
1 Recti autem feudi compendioſa natura hæc eſt, quòd ad hęred

hæredes tranſitorium ſit in infinitum. Porrò quòd ex gratia & gratuito domini beneficio originem ſumpſerit. Item quòd uaſallus fidelitatis ſacramẽto ad incerta ſeruitia obſtringatur. Prçterea quòd ſit in re immobili. Item quòd ſine domini uel agnatorum cõſenſu alienari non poſsit. Et tandem, quòd ſine culpa amitti non debeat, niſi refutetur. & cętera id genus ſim. Et hęc feudorum natura, id eſt, qualitas feudis cognata, in dubio ſemper ineſt ipſis, niſi per pacta improprietur. Aluar. in prelud. feud. diuiſ. iij. qui allegat c. j. de feud. nõ hab. prop. nat. feud. c. j. §. fi. quid ſit inueſt.* Si ita 2
q; feudũ pactis improprijs ab aliquo prędictorũ diſsideat. iã degenerãs uel nõ rectũ dicetur. Probari autẽ* neceſſe eſt 3
feuda eſſe non recta, cùm in dubio feudum ſimplex & rectũ eſſe prçſumatur. Salic. in l. neq; natales. C. de probat. cũ ſim. Quę autem feuda nõ recta ſint uel degenerãtia ad ſpeciẽ, per ſequentes concluſiones enumerari placuit, dũ tamẽ doctrinam generalem, qua lumẽ prędictis concluſionibus prębetur, prçmiſerim*. Recepti enim iuris eſt, quòd licet feuda in aliquibus contra naturam feudalem cõcedantur, in reliquis tamẽ uel capitulis uel placitis, quę nõ sũt alterata, feudũ in recta natura & ſimplici remanet. ita Dec. cõſil. cxciii. qui allegat Baldum in l. j. quęſt. xvj. de rer. diuiſ. & eundẽ in c. j. in fi. uerſ. conſidera ergo. de Capit. qui cur. uend. Rom. cõſil. LXX. & quędam alia. Quam doctrinã etiã Claud. ſequitur in sũmula ſua feud. in tit. de definit. & diuiſ. feud. col. iiij. uel v. qui allegat d. c. j. de feud. non hab. prop. nat. feud. Hoc prçmiſſo, ſit noſtra prima concluſio:* Feudũ Guardię & Caſtal 4
dię, à feudi natura degenerat. Nam poſt annũ finitũ, per dominum auferri poteſt, etiam pretio, quod eã in rẽ datũ eſt, nõ reſtituto. c. j. de feud. Guard. & Caſtal.* Dicitur autẽ Guar 5
dia, cuſtodia: &* Guardiani, cuſtodes: ut cũ caſtra & territo- 6
ria cuſtodienda traduntur.* Caſtaldia autem gubernatio di 7
citur, qua domini res gubernãtur: &* Caſtaldi gubernatores 8
uel* uicedomini. l. fin. & ibi notatur. C. quod cum eo. Quare 9
ſi dominus cuſtodiam caſtri uel territorij commiſerit, & eã in rem feudũ aliquod dederit, Guardię dicitur. Sic ſi Caſtaldum ſeu rerum gubernatorem dominus eligat, eamq; in rẽ feudum annexuerit, Caſtaldię nuncupatur. Quæ feuda ideo anno reuocari poſſunt, quia & Guardia & Caſtaldia eo tempore finiuntur, niſi dominus ultro latius tempus prçſtiterit.
k 5 Et

Et is eſt uerus intellectus d.c.j.ſecundum Iacob.de Beluiſ.& Aluar.de feu.guard.licet Aluar.ibi quinq; uel ſex nugoſos
10 ueterũ intellectus deduxerit. Quibus cõſequẽs eſt,* quòd ſi in mercedẽ officij,procurationis,aduocatię,ſeu etiam Cãcellariatus, feudum conſtituatur, exacto anno auferri poſſe. Aluarotus dicto capitulo prim.Iacobus de Sanct. Geor. feuda ſcutifera,uulgò Schuldtlehen,eis annumerat:ſed Germaniæ mores refragantur. Quòd autem allegat §.quicunque.iij.de pace tenen.nihil facit,quia ibi de alijs aduocatis loquitur, ut ſuprà ſuo loco diximus. Hoc quoq; in prædi-
11 ctis nouiſſe conueniet,* quòd ſi dominus Guardiam, Caſtaldiam,uel officia ante annum ſine iuſta cauſa reuocaret, feudum tamen nihilominus tempore legitimo remanere. Aluarotus dicto capit. j. qui allegat c. aduerſus.de immun. eccl. Item & hoc ex ſuprà dicta concluſione notandum puto,quòd licet feuda Guardiæ & Caſtaldiæ in laboris mercedem dentur, nihilominus tamen & pretia pro huiuſmodi officijs dari poſſunt. Quæ tamẽ pretia feudo reuocato nõ reſtituuntur.d.c.j. quod non eſt iniquum,ut Andr. de Iſer. putabat:quia imputet ſibi uaſallus,Guardianus, Caſtaldio, qui cùm talia ſciuiſſet(ignorare enim non debebat) pretiũ ſoluerat.arg.l. j.de cõd.indeb. cũ ſi.Sed circa ꝑdicta conclu
12 ſionem incidit quęſtio:*Finge uaſallum qui rem quam poſſidet, ſimplex ſuum feudum eſſe prætendat; dominus autem è diuerſo in Guardię uel Caſtaldiæ uim datam aſſerat, utri creditur,uter probauit? Videtur dominum onere probandi aſtringi.d.c.j.§.item ſi uaſall.de contr.inueſtit. ubi eſt clarus text.& quia uaſallus poſsidendo ab onere probandi regulariter ſubleuatur,ut ſuprà tit.proximo diximus.E diuerſo uidetur quòd uaſallus feudum rectum eſſe probet: hoc enim tex.d.c.j.§.j.de feudo guard.apertè docet,ut ſic iſthęc ex profeſſo diſsideant.Dic clarè & breuiter,Aut uaſallus rẽ feudalẽ poſsidens,in qua rectũ feudum prętẽdit, fateatur ſibi commiſſam Guardiã aut Caſtaldiam, tũc Guardię feudũ eſſe pręſumitur,quo caſu onere probandi contrariũ grauabitur.ita d.c.j. §.j.procedit. Aut negat ſibi ullam cõmiſſam Guardiam aut Caſtaldiam,tunc dominus probabit. d.c.j.§. item ſi uaſallus.Quo probato,iam uaſallus ſuccumbet,niſi rem feudalem probet ante Guardiã uel ea finita ſibi cõceſſam.d.§.j.Vnde uaſallus,Guardianus,uel Caſtaldio,ſi eo durãte officio,aliud à domino feudũ acciperet, nõ ut ſimplex

& rectū,ſed quod officij ratione foret ei cōceſsū,accepiſſe præſumeretur: quod not.tenet Aluarot.poſt Doctores,in d. c.j.§.j.in uerſ.nota quòd ratione adiūcti.de feud.Guard. & Caſtal.Quia cōtra officiales,quòd dominos fraudēt,facile præſumitur,& ſibi uſurpent quicquid poſſunt.per Alua.loco præallegato. & fac.gloſſ.in l.defenſionis facultas.C.de iure fiſci.Cauſam non diſsimilē habui inter uaſallū & epiſcopū. Vaſallus enim feudum ab epiſcopo ſimplex & rectū habuit, & ſimul multa & prægnātia bona iure pignoris ab eodē tenebat epiſcopo,in bonis feudalib. immixta.Epiſcop⁹ bona pignerata cum redimere nellet,uaſallus feudalia eſſe cōtēdebat,& redimi non poſſe.Cauſa tamē per cōcordiā ſopita fuit.Sed uaſalli intentio nō erat fundata,ut ſatis ex ſuperioribus iurib.apparere poterat.Ex quib. multa pulchra ad præſentē uſum determinari poſſent:ſed propoſiti mei metā nō excedo;proinde remiſsio ſufficiat. Secūda cōcluſio:*Feuda ad certa ſeruitia data, ut uaſall⁹ dominū comitetur,eam expectet,ſeruiat,& ſimiles operas præſtet, impropriè feuda dicuntur:quia feudorū natura eſt,ut incerta ſint ſeruitia.fac. c.j.in fi.ibi gl.& Doct.de Capit.qui cur.uend.c.j.in fi.quibus cauſ.feud.amitt.c.j.§.pen.quid ſit inueſt.Sic nobiles de Maſmünſter feudum habent,ut hoſtilitatis tēpore claues ad oppidum Enſsheim,tanquàm ad Camerā archiducalē in exterioris. prouincijs retineant,portas claudāt & aperiant. Sic alij nobiles in prīcipis aduētu mēſam parare adſtricti ſunt, cibos ferre,alij præcedere,alij ſubſequi,& multa id gen⁹ exempla,Germaniæ morū expertus dare poterit,quæ & conditionata feuda,uulgò Seſslehen nominātur.d.§. pen.Et cùm ad certa tantum ſeruitia dentur,ut prædiximus,impropriam feudi naturam in eo habere dignoſcūtur,ut per Alua.d.c.j. in fi.de capit.qui cur.uēd. An autē hoc feudum refutari poſſit,ſuprà in decima parte tetigi,ubi cōmunem Doct.opinionem eſſe dixi,quòd inuito domino refutari non poſsit, cū certorum ſeruitiorū promiſsio plus uaſallū obliget, quàm ubi ī ſimplici feudo ad incerta ſeruitia teneretur:cū alijs rationib.quas gl.in d.c.j.in fi.& ibi Iac.de Beluiſ.Aluar.& ceteri adducūt.Bar.in l.us à quo.de aq.plu.arc.Ego de hac opin. ualde dubito,propter text.c.j.ad fi.de uaſall.qui cōtra cōſti. Loth.ubi*indiſtinctè & uerbis apertis generaliter refutationis facultas uaſallo permittit:unde ubi lex nō diſtinguit, nō diſtin 13 14

diſtinguendum eſt,niſi euidens exigat ratio.l.de pretio. de publici.cum uulg. At nulla eſt ratio, quæ dictã Doctorum diſtinctionem tueatur.Nam eorum fundamenta nihil magis circa certa ſeruitia,quàm circa incerta ſtringũt:in effectu enim ſoluendi ita obligant incerta ſeruitia, dum in ſpecie exigantur,ſicuti cùm certa ſeruitia in obligationẽ ueniunt.Nam *generis obligatio nõ niſi in ſpecie ſolui poteſt.
15 per not.text.in l.cùm incertus.de leg.j.Siquidem qui hominem promittit,& Stichũ rectè & debitè ſoluat,nihil differt ab eo qui ab initio Stichum promiſit.d.l.cùm incertus. Hoc eſt quod dicit gl.in l.ſi nõ ſortem.§.libertus. in uerſ. operę. de cond.indeb.generalia & incerta ſeruitia nõ niſi per certa expediri poſſe.Si igitur uaſallus non obſtante contractu feudali,feudum refutare poteſt,ubi eſt ad incerta ſeruitia obligatus:neceſſariò conſequẽs eſt refutare poſſe, etiam ſi ad operas ſeu certa ſeruitia ſit obligatus,cùm utrobiq; præſtatio & ſolutio operarum non niſi per ſpeciem fiat.Huc alterius erroris confutatio pertinet, quo dicitur, in generis obligatione nullam ſpeciem in obligatione eſſe,ſed in ſolutione,ut uoluit gl.in l.cùm is.in fin.ff.eo.tit.Bart. & Doct. in l.ij.§.j.de uerb.obl.Hoc enim non uerum eſſe, in intell. noſtris euicimus:& euidenter probatur per l.Mæuius.§.duobus.de leg.ij.cùm dicitur, homine legato, cõpendio ſermonis omnes homines cõtineri.& eſt text.in l.in ratione. ij.§.incertę.ad ſi.ad l.Falc.ubi clarè habetur, quòd genere perẽpto,perinde ſit, ac ſi omnes res per ſpeciẽ enumeratæ periiſſent.Ex quo textu,ſi uerum admittimus,liquidò infer
16 tur,quòd*incertorum ſeruitiorum obligatio in effectu tantùm importat,ac ſi ſeruitia in ſpecie enumerata,& in obligatione certa ueniſſent,id quod gl.in d.§.libertus.not. uoluit.Vnde cõcludi probabiliter poteſt,quòd in caſu noſtro, aut utrobiq; refutationi ſit locus,aut neutrobi: atque ideo d.c.j.in fin.de uaſall.qui contr.conſtit.Loth.aut ſine diſtinctione intelligendum eſt,quod uerum puto:aut in totum reiiciendum,quod nemo dicit.Hæc & alia me mouent, ut in ſecreto mentis dictam cõmunem opinionem approbare non poſſim,maximè quia gl.Colũbi.in d.c.j.in fi.de Capit. qui cur.uend.& Doct,qui eam ſequũtur,frigidis mouentur rationib.quę non magis in ſeruitiis certis quàm incertis lo
17 cum habere poſſent,ut ſic*in aſyſtata conuertibilium apud

Rheto

Rhetores, incidere neceſſe foret. Ioan.de Imo.ut eum allegat Alexand.in addit.ad Bart.in d.l.is cũ quo. ff.de aqua pluu.arc.tenere uiſus eſt.d.c.j.in fin. indiſtinctè intelligi.In ſumma,motiuum meum Germaniæ conſuetudine roboratur:per prædicta tamen nemini meliora docẽti preiudicare uolumus. Nec prætereundũ eſt,ꝙ * ſi in feudis huiuſmodi 18
quæ conditionata dicuntur,ſeruitium ſtet in facto indiuiduo,hæredes uaſalli non omnes ſeruient,ſed aliquem qui ſit idoneus deputabũt,uulgò ein Treger,qui omniũ nomine ſeruitia pſtet.arg.l.iam tamẽ.§.ſi tamẽ plures.ff.ind. ſol. cum ſi.Sin autẽ ſeruitium diuiduum ſit, quilibet heres pro portione hæreditaria hoc explicabit.arg.l.ea.C. fami. erciſcund. Aluarot.c.j.§.omnes.in iiij.not.ſi de feud.contr.fuer. inter dom. & agn. Tertia concluſio:*feudum à domino 19
emi,pretio comparari,& per dominum cõcedi accepta pecunia poteſt:quo caſu feudum eatenus recti feudi naturam non habere dicetur:quia cùm beneficium ſit,gratuitũ eſſe debebat,quod & ex communibus diffinitionib. cognoſci poterit.Hęc concluſio in prima parte apud maiores fuit cõtrouerſa.Nam gl.in c.j.& ibi Iacob.de Beluiſ.Nicol. de Neap.de benef.frat.tenuerũt,dominũ recepta pecunia feudũ concedere non poſſe,per text.in c.j.ad fin.de feu.da. in ui. leg.cõmiſ.ubi dicitur,feuda ex amore & honore domini, nõ ſub prætextu pecuniæ,acquiri oportere.Sed diuerſa opinio,uidelicet, feuda à domino emi poſſe, obtinuit. quam Aluar.d.c.j.de benef.frat.& Doct.plerique omnes ſequũtur: pro qua ſunt text.ſufficientes,c.j.quemad.feu.ad fœm.pert. capitulo primo,in prin.de inueſt.in mar.fac.d.c.j.de benef. frat.ubi tex.apertus in c.j.de nat.feud.Claud.in Sũmula feu. tit.de diffinit.feud.col.iiij.ad copiam concord.allegat:quæ opinio notiſsima conſuetudine recipitur. Altera huius cõcluſionis pars,ſcilicet,quod tale feudum pecunia datum non habeat naturã recti feudi,ſatis ex eo patet, quòd ut prędiximus,non eſt gratuitum.Deniq;*cùm feudum ſeu beneficiũ ſit beneuola actio ſpõte ſua prona & parata ad id quod 20
facit.c.j.in fi.uerſ.beneficium. quib. cauſ.feud.amit. conſtat hoc feudum non eſſe beneuolam actionẽ ſponte ſua paratam.Et tenet etiam Claud.in d. Summula, non eſſe rectum feudum,qui allegat Bald.in l.ſi quã.C.de oper. libert.& Iaſ. in prælud.feu.Dubitari tamen poteſt,an in cæteris capitulis

ad feudum pertinentibus,huic feudo emptitio natura feudalis permaneat,per eam doctrinā quam ſuprà à principio præmiſimus.Sed inueſtigari conueniet,an emptitia conceſſio ſit contra feudi ſubſtantiam uel eius naturam.Nam ſi cōtra ſubſtantiam eſſet,nō remaneret nec feudum, nec eius nomen.l.ubi ita donatur.de do.cau.mort.l.ſi quis ante. de acquir.poſſ.l.cum precario. de prec.cum ſi.Siquidem ſubſtantiæ corruptio,eſſentiam perimit.l.Iulianus. §.ſi quis rē. ad exhib.d.l.pacta.cum uulg.Sin uerò cōtra naturā, id eſt, qualitatem à principio generationis feudi innatam eſſet, ſubſtantia certè non corrumperetur, ſed nec feudi natura iam totum mutaretur, per dictam doctrinam ſuprà à princip.poſitam. Claud.hunc nodum loco ſuprà allegato per
21 duas col.tractat.*Ego emptitiam illam conceſsionem credo non eſſe contra feudi ſubſtantiam,Nam feudi ſubſtantia eſt,uaſallum eſſe fidelem,& domini rebus,bonis,honori,uitæ non inſidiari, feudumq; à domino recognoſcere. ita Prępoſ.in prælud.feud.diuiſ.iiij.& inclinat in hoc Clau. poſt multa.Quapropter non otioſe ſuprà à principio diximus,feudum à fide nominari.Et fundat hanc doctrinā uera feudorum origo,ab Romanis clientibus ſumpta, quod pariter ſuprà à princ.tractatus noſtri deduximus.Cùm ergo iſta emptio contra naturam tantummodo feudi ſit,cōcludimus feudum emptitium in omnibus aliis placitis feudalibus ſub recta & ſimplici feudi natura relinqui,eo ſolo excepto quod non eſt gratuitum.Vaſallus igitur fidelitatis iuramentum domino pręſtabit,& requiſitus ei ſeruiet,& ex eiſdem culpis quibus alii,amittet.Et eſt hoc feudum ad hæredes tranſitorium,necin re immobili cōſiſtere poſſet,&c.An autem in eo ſoli maſculi,uel etiā fœminæ ſuccedant?Odofre.in Summa feud.tit.qui ſucced.in feud,poſſ.& poſt eum Gofre.tenuere, fœminas magis ex contractus q̄ feudi natura ſuccedere.Quod dictū Bal.in c.j.§.hoc autem,ad fi. recitat,ſed nō firmat.licet in c.ſignificauit. de reſcrip,col.ij.ſequatur.And.tamē de Iſer.in d.§.hoc autē.& Præpoſ.ibi contrarium tenent per certiſsimam regulam feudalem,quę fœminas à feudis excludit & remouet,niſi nominatim ueniāt. Quæ regula in prædictis non eſt mutata: quod uerū puto, & etiam ſuprà ſuo loco tenui,& pro eo cōſului.Circa præ-
22 dicta aduertendū eſt,quòd quamuis feudum emi poſsit,*pi

gnus

gnus tamen in feudum conuerti nõ poſſet ſub pacto legis commiſſoriæ:ut ſi propter pecuniam mutuò acceptam impigneraųero tibi fundum meum,cum pacto,niſi ad tempus ſoluero , fundus ſit tibi feudalis : quia non ualet hoc pactum.d.c.j.de feud.dat,in uic.leg. cõmiſ. Quo loco cùm dicitur,feuda ex amore,nõ pecuniæ prætextu concedi,intellige,quæ ex huiuſmodi reprobatis pactis procederent. Nam is text.ad hoc pactum eſt reſtringẽdus,non generaliter intelligendus,ut ibi per Aluar. cũ in ſuperioribus ſatis pateat,pro pecunia feudum comparari poſſe.*Si tamen rem in 23 feudum tibi uendidero,& inter nos conueniat, quòd ſi ad certam diem melior mihi conditio offeratur,res tibi auferri,& ei qui conditionem meliorem offerat,in feudum dari poſsit,uel eo pacto,quòd ſi cõtractus mihi diſpliceat, reuocare eum poſſe,aut eo pacto, quòd feudũ,donec fundum alienauero,duret.huiuſmodi pacta,quia iure cõmuni recepta ſunt, ut l.j. & ij. de in diem addict. unde & in feudis non reprobantur.And.de Iſer.Aluar.Præpoſ.d.c.j. de feud. da.in uic.leg.cõmiſſoriæ. Tu ultra Doct.adde, cõtractus ſuprà nominatos,puras eſſe emptiones,in feudum factos,tamen ſub conditione reſoluendos,ſi conditio pactorum euenerit. Quapropter pretia hoc loco accepta, reſtituenda ſunt.Sed fructus interea percepti,emptoris ſunt.d.l.ij.de in diem addict.fac.l.ab emptione.de pact.l.pacta.de cõtrahen. emptio.Sed quid ſi uendo tibi fundum aliquem iuſto emptionis contractu,& paciſcimur,quòd pretio ad diem non ſoluto,iſtum fundum teneas non ut proprium,ſed ut feudum?Gloſſ.j.in.d.c.j.de feud.da.in uic.leg.cõmiſ.diſputat ad utranq; partem:tandem in hoc inclinat,quòd ſi conuentum ſit,ut pretio non integrè ſoluto,pars fundi in feudum conuerteretur,ualere hoc pactum, ſicut quælibet alia pacta in rerum traditionibus adiecta.l . traditionibus. C.de pactis. Nec eſſe reprobatum hoc pactum,cũ non fiat ſuper pignore.& ita ſaluatur opinio Oberti per Iacob. Ardiſ. Aluarot. Præpoſ.c.j.§.penul.de Capitan.qui Curiam uend.ubi Obertus contra Girardum docuit iſta pacta obtinere,quæ Girardus reprobarat.Sed concordantur:quia Girardus de feudo in uicem legis commiſſoriꝗ dato, Obertus in uenditionis contractu intelligendus eſt: & ita communiter tenetur.Ego puto eam conuentionem,qua fundus uenditur cum pacto

cto,quòd emptor pretio ad diem nõ ſoluto, habeat fundũ in feudum,ualere quidem, cum declaratione ſuprà dicta, ſed non per l.traditionib.cùm pactum ſit incõpatibile cum contractu.Nam per contractum transfertur dominium directum in emptorem:ſed pactum feudi dominium directũ perimit,ut ſic ad contractum adiici non poſſit.arg.l. cũ precario.ff.de precar.Proinde in prædicto contractu, pacta nõ ideò quòd in traditionibus adiecta ſint, ſed ea ratione ualent,quia ab emptione diſceſſum eſt,& quaſi nouatio facta, ut & ſic breui manu emptio pura,in feudi emptionẽ cõuerſa ſit.Et quod hoc loco à priori emptione ſit diſceſſum,tex. eſt in d.l.pacta.de contrah.emp.fac.l.j.C.quãdo lic.ab emp. diſce.Quibus conſequens eſt,quòd ſi in prædicta conuentione cautum eſſet,quòd pretium nihilominus ſoluatur re etiam facta feudali,hoc pactum eſſe ualidum,eoq; caſu contractum purũ emptionis,in feudum conuerti emptitium. ut in exemplo, Titius uendit Sempronio fundum centũ, & niſi ſoluat totum uel partem intra tẽpus, in feudum habeat. Hæc cõuentio ex neceſsitate hoc cõtinet,ꝙ ſi emptor non ſoluat totum uel partem pretii,iam ab emptione diſceſſum ſit totius uel partis,& fundus in toto uel in parte apud emptorem tanquam à principio in feudum emptus, reſideat. Quo caſu,breui manu,feudum emptitium erit,& naturam, quam ſuprà diximus tenebit.quæ menti tenenda ſunt, quia nec ab Oberto,nec à Doctoribus ullis tacta aut cogitata ſunt.Quarta concluſio,Si dominus in inueſtitura confiteatur ſe ſummam marcarum recepiſſe, & propterea feudum conceſsiſſe,hoc acto quòd dominus reſolutis huiuſmodi marcis feudum redimere poſsit, & pecunia redempta in feudum conuertatur, cuiuſmodi feuda Germaniæ principes aliquando conceſsiſſe uidimus, ea non eſſe recta ſatis patet,tum quia non gratuita, tũ quia pecunia redimi poſſunt, in aliis autem capitulis naturam feudi ſequũtur, quia præſtatur fidelitas,obligatur uaſallus ad ſeruiendũ. Deniq; feudũ per offenſam ſicut emptitia feuda perdi poteſt,quod eſt nota dignum.Nec eſt hoc iniquũ.Cũ enim uaſallus iſtud feudum impignorarat,certè naturã feudi ignorare nõ poterat,ut ſuprà prima concluſione,ad fin. diximus. Præterea & ſoli maſculi,non etiam fœminæ,in eo ſuccedẽt,quandiu durat feudum,per ea quę iam ſępe dixi: ꝙ certiſsima regula

feuda

feudalis fœminas excludit, niſi nominentur. Et ſi ſumma marcarum per dominum redempta eſſet, fœminæ propter clauſulã qua dicitur, eam ſummam in feudum cõuerti oportere, excluderentur. Si tamen ea clauſula non eſſet appoſita, tunc ſatis putarem fœminas non excludi. Verùm hodie uſurpatum eſſe uidetur, quòd* in huiuſmodi feudis pignoratitijs, uulgò Pfandtlehen, etiam fœminæ ſuccedãt, & propterea color quæſitus eſt. Nã benigni & humani Principes à uaſallis perſuaſi, in inueſtitura confitentur accepta pecunia feudum impignoraſſe, ubi fortaſſe nihil acceperunt, ut per hoc fœminis locus detur. Sed conſtitutiones feudales de rigore huiuſmodi colores non recipiunt. Quinta concluſio,* Feudum ita conceſſum, ut uaſallus & omnes illi quibus dederit, habeant, dicitur degenerans: quia ſine domini uoluntate in quamcunque perſonam, ſiue maſculum ſiue fœminam, alienari poteſt. c. j. de feud. non hab. propr. nat. feud. Ex hac concluſione quinque inferimus. Primo, quòd dictum feudum, donec apud uaſallum eſt, naturam recti feudi retinet: quia fidelitatis iuramentum præſtatur, præſtantur ſeruitia, amittitur ſicut alia feuda, & eſt ad heredes maſculos tranſitorium, per regulam quam ſuprà à principio præmiſimus. fa. text. in capit. j. §. feudum à lege. ſi de feud. contr. fuer. Secundo infero, dictum feudum ita liberè alienari & uendi poſſe, quod emptor iure proprio, iure pleni dominij illud habebit, ſicut allodium, cũ plena poſſeſſione, catenus ut non teneatur ſeſe obligare domino, nec ad iuramenta fidelitatis, nec ad ſeruitia, nec etiam uel culpis amittet. d. c. j. & ibi Aluar. Præpoſ. de feud. non hab. &c. & d. §. feudum. Fallit hoc dictum, niſi inueſtitura in uaſallũ & quoſlibet alios quibus in feudum dederit, ſonaret: tũc enim feudi natura ſeruabitur, eo excepto, quòd ſine uoluntate domini alienari poterit. Sed iſti ſucceſſores non aliter niſi ut feudũ habebunt. Doctores d. c. j. Secũdo fallit ualde notabiliter, ſi iſta* clauſula, Et cui dederit, non ſit in principali inueſtituræ diſpoſitione poſita, ſed tantumodo circa executionem, circa executiua uerba. Exempli gratia: Si dominus Titio & heredibus ſuis feudum ſimpliciter conceſſerit, & poſtea in inueſtituræ proceſſu ſubijciantur hæc uerba, Quòd Titius & hæredes ſui, & cui dederit, poſsideant & teneant, &c. iam non ampliaretur hæc clauſula, ſcilicet, Cui dederit:

24 25 26

ſed ſecundum feudi naturam intelligeretur poſtquam principalis diſpoſitio nō fuit ampliata. Ita ſingulariter Decius conſil.clxxxviij.col.iij. Tertio inferimus: Licet emptores huiuſmodi feudi uinculo fidelitatis uel iuramento ſe obli-
27 gare non teneantur, ut prædiximus,*domino tamen cautionem aſſertoriam, in qua hanc rem à domino originem feudalē accepiſſe aſſerāt, dare tenētur. Et hoc propterea ſit, ut ſi ea bona fortè fierent uacantia, quòd tunc dominus aut ſucceſſores ad ſe reuocare poſſent, tanquam ad originem: & ita intelligo Bal.d.c.j. de feud. non hab.nat. rect.feud. qui in uerſ. quæro nunquid.per breuia & magiſtralia uerba, hæc quæ dixi, ſignificare mihi uidetur. allegat l.ſicut datam. ubi eſt bon.text.C.de lib.cauſa. Quarto inferimus, quòd pecuniam quam ex ea alienatione uaſallus habet, in rem immobilem conuertere nō cogitur, quam iure feudi habeat, ſed eam tenebit, & cōuertet in uſus proprios, cum à ſimplicitate feudi in totum receſſum ſit, ſecundū Bal. & Aluar.d. c.j.in fi.per l.pater.§.quindecim.de leg.iij.& l.fi.C.de remiſſ. pig.notatur in l.mater.C. de rei uend.l.ſi uerò.§.idem Papinianus.ff. mand.licet Iacob.de Beluiſ. diuerſum in hoc ſenſerit. Quinto inferimus, quòd quamuis is uaſallus, hoc feudum cuicunque uelit alienare poſſit, ſibi tamen ui eiuſdē pacti appropriare nō poſſet: quod Bal.ſub dubio tenuit.alleg.l.ſi mandauero.§.ſi tibi centum.ff.mand.Ego cre
28 do hoc indubitanter uerū eſſe, quia* nemo cauſam poſſeſſionis ſibi mutare poteſt.l. nemo.C.de acq.poſſ.Et qa perſona loquētis in generali ſermone excipi.l.j.§.j.de ſena.J. inquiſitio.C.de ſolut.gl.in c.petitio.de iureiur. Aluar.allegat
29 c.cum in iure.& ibi gl.de electio.& gl.in l.plane.quod cuiuſque uniuerſit.nom. Sexta concluſio:* Feuda quæ ad fœminas extenduntur, non habent propriā naturā quo ad ſucceſſionis cauſam, cū fœminæ, ut ſuprà diximus, à feudis arceantur, niſi ſint nominatæ. In alijs autē remanent feuda in natura propria. Hæc cōcluſio patet ex d.c.j.§.pen.Epiſc.uel Abb.Cæterū ſi cōſuetudine introduceretur, quòd fœminæ ſuccederent ſicut maſculi, feudū à ſua natura nō recederet. Poſſe autem hoc conſuetudine introduci, Iaſ.in l.de qbus. uerſ.tertio quæro.ff.de legib.per plura defendit. Septima
30 concluſio:* Feuda habitationum à natura feudorum degenerant: ut ſi alicui domus habitatio cōcedatur in feudū uel

uel caſtri, quę perſonalia ſunt, & ad heredes regulariter, niſi ex inueſtituræ tenore alia ſumeretur coniectura, non tranſeunt. c. feuda habitationum. de extraord. capit. quæ licet apocrypha ſint, ex iure tamen communi fundari concluſio poteſt, cùm habitationis legatum ad heredes nõ tranſeat. l. ſi habitatio, §. ad hæredem. de uſu & hab. fa. bene. l. pen. de ſer uit. ruſt. Bald. in prelud. feud. in vj. diuiſ. Verùm Aluar. Prepo. in diuiſ. x. & Claud. in tit. præallegato, col. pen. hanc concluſionem latius tractant, ad quos te remitto. Octaua concluſio: *Feudum Cameræ uel Cauenę uel Caneuæ, non eſt rectum feudum: ut cùm aliquid annum ex Camera uel ex aliquo loco theſaurario, uel ex uectigalibus, uel ex menſa argentaria ſoluitur. Et ideo degenerare dicitur, quia ad accipientis hæredes non tranſit. Item ea penſio non ſoluitur ſi Camera penuria prematur, uel ſi æs alienũ urgeat. c. j. in fin. de feud. cogn. ibi Aluar. Prepoſ. Et licet Iacob. de Beluiſ. & Aluar. putent, quòd tale feudum ex morte dantis finiatur. c. j. in fin. quis dicatur dux &c. non tamen uerum puto, & credo eos ex inaduertentia hoc ſcripſiſſe. Nam inter immobilia hoc feudum computatur. d. c. j. in fin. de feud. cogn. Vnde quo ad præſtationem potius dicitur reſpicere rem quàm perſonam, licet in accipiente ſit perſonale. Præterea cùm aliud ſit feudum Soldatę, de quo mox dicã, & aliud feudũ Cameræ, ſequitur quòd non ſint eiuſdẽ naturæ. arg. l. ſi idẽ. C. de codicil. Quòd autem dixi feudum Camere non eſſe rectum feudum, intellige quo ad naturam ſucceſſoriam feudi, & quo ad ea in quibus degenerat. In aliis autem ſeruat naturam recti feudi, ſcilicet in ſeruitijs pręſtãdis, in dãda, & petenda inueſtitura, in ſacramẽto fidelitatis, in non alienãdo, in poſſeſsionis commodo. Et ita intelligatur c. j. §. ſi uerò. quid ſit inueſt. ubi feudũ Cameræ nominatur rectum feudum: tu ſubaudi, niſi in punctis degenerantibus: & hoc uerius & clarius eſt, quàm quod Aluar. & Præpoſ. ibi tradiderunt. Dicitur autem uaſallus eſſe in huius feudi poſſeſſione, ſi ea quę ex Camera uel Cauena præſtãtur, bis uel ter ſoluta fuerint. Doct. d. c. j. Alia circa hoc feudum dicit, ut ſupra in quarta parte, uerſ. tertio, in feudum. tradidimus. 31

Noua concluſio:* Si alicui nobili de annua pro alimẽtis pręſtatiõe ſub titulo feudali prouiſio fiat (quod fit quãdoq; nobilitate ad inopiã redacta) nõ tamẽ ex Camera, Cauena, 32

 aut uecti

uectigalibus &c.prȩſtaretur,hoc dicitur feudum Soldatȩ:& eaten* à feudi natura degenerat, quòd poſt mortē dātis & accipientis finitur,quod dicitur feudum perſonaliſsimū.d. c.j.§.ſoldata.qui dic.dux,&c.Bal.in. prælud.diuiſ.vj. Aluaro. Præpoſ.diuiſ.x. Decima concluſio:Si uaſallo feudū ita con cedatur,quòd pro ſeruitijs annuam uini,frumenti,pecuniæ penſionē præſtare poſsit,& ad alia ſeruitia nō teneatur, ſicut in eccleſiaſticis feudis Lombardiȩ fieri conſueuit,ut uoluere Iaſ.in prælud.& Claud. in tit.de diffi.feudi, qui allegant Bal.in c.j.uerſ.libellariæ.de pac.iur.fir.ea conuentio à feudo degenerat, cuius eſt natura , ut incerta ſint ſeruitia. In aliis tamē feudum remanet,quia obligationem ſeruitiorum in aliud onus cōmutare, non eſt cōtra ſubſtātiam feudi, ut tenet Claud.in Summula,loco præallegato. Alex.conſil.lxxix.in v.dub.col.v.uolum.j.& conſi.x.uerſ.decimo quæritur.uol.v.Cyn.tamen in Authen. Ingreſsi.ad l.C. de ſacr. ſanct.eccleſ. Bald.in l.liberti. C. de oper.libert.putant hoc feudum ad emphiteuſis uel contractus innominati naturā accedere . Iaſon in prælud. dictionē Mart.Laud.recitat. Sed concluſionem meam puto ueriorem,cū aliquorum naturalium mutatio,nomen contractus mutari non faciat.d.l. pacta.de contrah.empt.Claud. per duas col. dictam concluſionem tractat, tandem eam ſequitur. Vnde nō puto operȩ pretium diſputare, an uaſallus nō ſoluta pēſione triennio, à feudo cadat:licet Præpo.in prælud.diffusè hoc diſceptet. In feudis enim hȩc pœna non eſt recepta,ut p omnes Doct.

33 Vndecima cōcluſio:* Si feudum cum omni directo & utili dominio, cum actionibus directis & utilibus (ſicut regni Siciliæ feudum eſſe dicitur) uaſallo concedatur,licet degeneret,non tamen feudum eſſe ceſſat. Oldrad, tamen conſil,lix.tenuit non eſſe feudum: in qua re à Doctoribus pro & contrà plura allegantur, quæ diffusè per Præproſ. & Iaſ. in prælud.Claud.loco præallegato, & doct.in conſilijs tractata ſunt,qui tandem concludunt,& bene,ut mihi uidetur, quòd ſit feudum,ſed improprium,cùm pacta contra ſubſtātiam feudi non pugnent,ſed contra naturam. Poteſt enim dominium in uaſallum conferri. Bald. in l. ſi plures.C. de cond.inſert.Idem in l.j.col. xv.uel circiter. C.de confeſſ.allegat Ioā.An.in c. Abbate ſanè.de re iud.lib.vj.Remanebit tamen nihilominus obligatus ad ſeruitia,ad fidē,& ad alia

ſæpe

ſepæ iam tractata tenetur. E diuerſo ſi feudum ad ſimplicẽ uſum & fructum concederetur,hoc prouiſo, quòd utile do minium in uaſallum non tranſeat,ualebit: degenerat tamẽ per prędicta.ita Clau. loco preallegato,penult.col.in prin.

Duodecima concluſio: *Si fidelitatis iuramentum in feu do conceſſo remittitur:feudum iam degenerat.Aluar. Præ poſ.in prælud.diuiſ. xj. Et quòd hoc iuramentum remitti poſsit,text.eſt.in c.j.§.nulla.per quos fi.inueſt.c. j. in princ. de capit.Corrad. c.j. §.j.ibi Aluar. cum concord.quæ fuer. prim.cauſ.benef.amit. Obligatur tamen uaſallus nihilomi nus ad omnia ea quæ in fidelitatis iuramento continentur, licet non iurarit, quia * fidelitas ; ut ſuprà diximus, remitti 35 non poteſt. Decimatertia concluſio :* Si feudà franca,id 36 eſt,libera,ita ut nihil ſeruitij pro eis præſtetur, concedãtur impropria ſunt,& à natura feudorum degenerant,quorum meminit Ioann.And.in addit.ad Specul.ſuper rub. de præ-ſcript.gl.Bal.c.inter dilectos.de fid. inſtr. Et quòd francum liberum dicatur, allegant text. in c. ex literis. de ſponſ. Huius feudi Bal.meminit c.j.de milit.qui arm.belli depoſ. Et uidetur hoc actum,quòd uaſallus non ſeruiat.And.de Iſer.c.j.quib.cauſ.feud.amit. Licet enim ſit contra feudi na-turam,& ſic eam alterat, non tamen eſt cõtra ſubſtantiam: unde feudũ in aliis remanet,non alteratur. Aluar.c.j.ad. fi. d.tit.in quib.cauſ.feud.amit.Vnde fidelitatem ſeruare tene bitur,& fortè iurare niſi iuramentum ei remiſſum ſit, ut ſu prà diximus: & domini uitæ non ſolum nõ inſidiari,ſed eũ inſuper commonere ſi poterit,ne in pericula incidat;ſecũ dũ Bal.in prælud.diuiſ.viij.quod feudũ Alua.eo.loco,diuiſ. ij.Prepoſ.iij.diuiſ.tractarunt, qui pro prædictis allegant Ang. conſil : cvj . incipit, Sanctiſsima : coll. v. Bald. in l.j. quæſt. xxxj. de rer. diuiſ. eundem in c.j. de capit. qui Cur. uend: Oldra.conſil.ccxxxiiiij.incipit,Factum tale:Quidam miles.cum multis ſim.*An autem hoc feudum francum in- 37 conſulto domino alienari poſsit? Dic non. vt per Bald. in prælud.d.viij , diuiſ. qui allegat.gloſſ. d.c.inter dilectos. de fid.inſtr.Quia ſi delinqueret,puniri nõ poſſet,cùm eſſet ei facultas feudi alienãdi,& ita ſeſe ab offenſã eximẽdi. fa cit quòd etiã libert⁹ ab operis exemptus ad reuerẽtiã tene tur.l.fi.C.de oper.liber.Itẽ, qa ſuprà ſepe diximus, & uelut regulam premiſimus,feudi naturam in reliquis non alterã

tis remahere:pro hoc allegatur Odr.d.cõſil. ccxxxiiij.Paul. de Caſt.conſil.clxj incipit, In CHRISTI nomine,in cauſa quam magnificus. Bald.in l.ſi pures.C.de cond. inſert.licet in contrarium allegetur. Hoſtien.in d. c. inter dilectos.& Bald.qui uariauerit,in Authen niſi rogati.C.ad Trebell. & d.c.j. de milit. qui arma belli depo. Decimaquarta cõclu-
38 ſio:* Feudum quod ſine inueſtitura acquiſitum eſt degenerat,eo ſcilicet caſu, quo uaſallus corporalem poſſeſsionẽ etiam de uoluntate domini occupat : quia ſi intra annum moriatur,non ſuccedent hæredes, ſecundũ communem in tellectum c.j.quib.mod.feud. conſt. pat.Si tamen per annũ in poſſeſsione manſiſſet, & domino ſeruitia præſtitiſſet, iã incipiet eſſe rectũ feudum.c.j.in prin.de conſuet.rect.feud. & Aluar. utrobiq; , qui dicta iura inter ſeſe pugnantia ſatis
39 benè concordat. Decimaquinta concluſio:* Dupliciter conſideratur natura feudi: aliqua eſt quę ex ſcriptis conſtat uſibus,ut per totum tractatũ uſus feudorũ:quędam quæ ex moribus uſuue cuiuſq; prouinciæ obſeruatis recepta eſt.Feuda enim quammaximè conſuetudine cõſtare ſępe diximus: gl.in l.de quibus.de ll.Hinc eſt, quòd ſi ad uſus ſcriptos reſpicias,ſucceſsio in feudis dignitatũ ; Ducatus,Marchionatus,Comitatus, uſurpata,naturã alterat. Si ad mores hodiè obſeruatos,ſucceſsio nõ alterat, ſed feudi naturã ſeruat,& ita ſeruat, ut ſi hodie inueniãtur Comitatus, marchionatus &c.in quibus non ſuccedatur, impropria eſſe feuda non iniuria dixeris,ut eſt Ducatus Spoletanus, Comitatus Anconitanus,Comitatus Cãpaniæ : feudorũ tamẽ nomen nõ per
40 dunt.* Sic & depoſitum,licet à ſuis finibus degeneret, depoſitũ tamẽ remanet.l. Lucius.l.dies ſponſaliorũ.ff.depoſit.& ita Præpoſ.intellige.in prælud.feud.diuiſ.iiij. ad fin. aliquãtiſper obſcurè loquentem.Nec ignoro quid Socin. conſil. clxvj.circa prædicta ſentiat,qui de feudo Comitatus,à ſuperioribus uariat,ſed ſolidis rationibus non nititur. Decima
41 ſexta concluſio:* Cùm inueſtituræ tenor in omnibus inſpiciẽdus , diligentiſsimeq; attendẽdus ſit, in quẽ ueluti ſcopum,omnis feudi ſtatus dirigatur.glo.c.j.de feud.non hab. propr. nat.feud. c.j. §.nulla.per quos fiat. inueſtit. gloſſ.c.j. de duob.fratr.à Capit.inueſt.Bal.in prælud. diuiſ.iiij. per c. j.de.frat.de nouo benef.inueſt.Hoſtien.in Sum.eo tit.Proinde ad cognoſcendũ uel rectũ uel degenerãs , pacta in inueſtitura

ſtitura poſita, perpendenda ſunt:quod non difficile fiet ab eo cui placita feudalia cognita ſunt. Cæterum ſi ex errore, uel ex aliqua calliditate alterata fuiſſent inueſtituræ pacta, ut ita hi quorũ intereſt ; ab antiquis inueſtituris indebitè receſsiſſent, hoc loco mutatis inueſtituræ tenor non inſpiceretur, ſed fides antiquis inueſtituris & ratio conſtaret. quod pulchrè Decius docuit conſilio C XCIII. qui allegat Bald. in l.j.ad fin.C.quando non pet.part. Prima enim radix & fundamentum attenditur. Bald. in c.j. de eo qui ſibi & hær.ſuis. Idem c.j.§.ſi uerò.ad ſi.de grad.ſucceſ. Aluar.conſil.j.poſitò poſt lectur.ſuam.Paul. de Caſtro lxj.conſil.quæ uera ſunt, ni ſi partes ſcientes & prudentes à ueteri inueſtitura recederent, & de hoc apertè conſtaret, ut Paulus loco prædicto. Vltima concluſio:* Feudum ſiue ſit antiquum ſiue nouum, dũ 42 nihil aliud accedat, à feudi recti natura non recedit: licet qualitates inter ſeſe differant, ꝙ noua dicuntur & paterna; & quòd alterum in ſucceſsione eſt potentius, quia ad agnatos protenditur: alterum infirmius, quia ad latera nõ porrigitur; ut ſuprà ſæpe dictum eſt: Et hæc ad ſenſum patent, imò ratione naturali fundatur.* Nihil enim eſt antiquum, quod ab initio non fuerit nouum: ut ſic hæ qualitates nihil euertant. Denique ſurculus recens plantatus, non ita ramis diffunditur, ſicut arbor iam annoſa. Cum itaque hæ qualitates non alterent, moribus receptum eſt, quòd feudum nouum, antiqui feudi iure concedi poſsit, & antiqui naturam aſſumet, nec propterea degenerabit. Baldus c.j.poſt princ.uerſ. extrà nota.& ibi Doctores de alien.feud.pat. Decius conſil. CLXXXV.col.iij.uerſ.nõ obmitto. E diuerſo * ex antiquo no- 44 uum ſine agnatorum conſenſu fieri nõ poſſet. c.j.in fi.an agnat.* In feudo porrò eccleſiaſtico, inueſtitura alterari non 45 poſſet in deteriorem eccleſiæ conditionem, ut ſic de nouo antiquum fieret; uel feudum maſculinum ad fœminas extẽderetur. Iacob.de Beluiſ.c.j.& ibi Aluar. Præpoſ.c.j.qui feu. dar.poſ.Bar.in Authen.qui rem.C.de ſacroſan.eccl.Bal. in Authen.quas actiones.eod.tit. Claud. in Summula, tit. qui feud.dar.poſ.col.xxiij.de quo ſuprà in tertia parte de paterno & nouo feudo ſatis diximus.

¶HAEC ſunt Nobilis & ampliſsime uir, quę in materia feudali, quã certos ante annos tractãdã ſuſceperã, hęc tẽpore recognoſcẽda putaui. Nec tamen ignoro, multa addi po-

tuiſſe,ſed temporis breuitas, & áſsidua ualetudo, quę ſenē uehementius preſsit,expatiari in tam utili materia nō ſunt paſſæ.Futuræ tamen lectionis prouentus,niſi fata inuideāt, mox dabit uberiora , in tuum potiſsimè profectum ; qui & uaſallos habes & colonos, tuis curijs adſtrictos.

VDALRICI ZASII IN VSVS FEVDORVM EPITO-
MES FINIS.

AD INVICTISSIMVM PRINCIPEM DIVVMQVE

Maximilianum Cæſarem Opt. Max. oratio, habita Vniuerſitatis Friburgenſis nomine, Zaſio dicente.

QVANQVAM Illuſs. inuictiſs. & generoſiſs. Princeps, Imperator Auguſte, nos q ad tuam ſereniſs. maieſtatẽ excipiendã, à tuę maieſtatis gymnaſio Friburgenſi miſsi ſumus, planè fateamur noſtrarum nõ eſſe nec uiriũ, nec ingenij, id muneris apud tãti numinis fulgorem uerbis quamlibet politis conſequi: Quæ enim humana mens ex æquo ueneretur principẽ immortalibus prçconiorum titulis decorãdum? principem cuius imperiũ Oceano, cuius fama aſtris terminatur? Verumenimuero quod noſtrę ſupereſt exiguitati, tuam auguſtam maieſtatem, quanta maxima ueneratione, quanta obedientiſs. ſubiectione poſſumus, excipimus, & in genua, ut addẽcet, humillimè adpronati conſalutamus: felicẽ fortunatúmque hunc diem arbitrati, quo poſt tot annorum curricula, poſt tot bellicos ſudores, tuam maieſtatẽ ſanam iterum & incolumem uidere licuit. Vtinam uel Ciceronis nobis uel Demoſthenis ſuppeteret facũdia, quo illos ardentiſsimos in te, deſideratiſs. Princeps, noſtrorum animorum affectus, paratiſsima propenſiſsimaq; uota, ſtudia, obligamina, ex debito explicaremus. Quippe qui à tua maieſtate, eiusq; illuſtriſsimis progenitoribus, origine, priuilegijs, prouentibus fundati, decorati, prouiſi, ſola ea tam honeſta tantorumq; principum digna liberalitate alimur & propagamur. Quòd ſi nulla huiuſmodi munificentia impelleremur, tuorum tamen eminentiſsimorum natalium, rerumque prçclariſsimè geſtarum admirabilem ſplendorẽ, quo totus propè orbis in prædicationẽ tui rapitur, memoria repetẽtes, in maximarũ laudũ coagmẽta iure optimo prouocaremur. De clariſsimis

tuis natalibus, quos tamen nonnulli ab Hercule, alij à Priamis deduxerũt, ideo in præſentia non dicimus, quòd ea res & non ſit noſtri inſtituti, & ab idoneis authoribus amplißimè pertractetur. Cæterum, quod in te maius & eminentius fuerit, propria tu uirtute, rerumque geſtarum gloria, MAXIMILIANE, ita celebraris, ut in multa præconiorum quæ nobis offertur ſylua, ſicut ſe principiũ ultro exhibet, ita ſinem inuenire difficilimum ſit. Quum enim & paci & bello ſua ſint tempora, & præclaros principes pace liberalitas deceat & clementia, bello laborũ tolerantia & fortitudo, utrobiq; tua maieſtas, MAXIMILIANE, ita excellit, ut in ambiguo ſit, alterutrum ſit præſtantius. Clementiam ingens tua proteſtatur benignitas, qui benefacere omnibus, parcere delinquẽtibus cõſueuiſti. Natiua hæc domus Auſtriæ uirtus eſt, ut eiꝰ principes humanitate potius mites & placidi, quàm ſeueritudinis rigore auſteri uideantur: quod cum in alijs tuis maioribus conſpicuũ fuit, tum in te ita egregiè pollet, ut quicunque familiarius tuæ maieſtati conſueuere, etiam ſi minoris notæ homines fuerint, patrẽ te quàm dominũ potius experiantur. At uerò liberalitas uel exuberans in te ſpectatur: nam & nemo unquam honeſtus tuæ maieſtatis curiam ſecutus, non opulentiſs. eſt muneribus ditatus. Quot enim militares, quot nobiles tua liberalitate confouentur? quot deniq; ſi cęteros taceam, literati uiri tua ſunt beneficẽtia ſuſtẽtati & prouidẽtur? Teſtis noſtra Vniuerſitas, teſtis Viẽna quæ ambo gymnaſia in tua unius munificentia cõquieſcũt. Teſtes innumeri & oratores & poëtæ, qui tua ſunt liberaliſſima erogatione decorati. Et in ſumma, tua hęc inſignis liberalitas, ex hoſtib. amicos, ex alienis tuos, ex infidis fidos facit, omnesq; paſsim & peregrinos & domeſticos ad te amãdum allicit & inuitat. Mittimus quòd in te literarũ expeditiſsima eruditio, & quod in alijs principibus deſideratur, uariarum doctrinarum profundiſsima inueſtigatio reluceat: at in pace illa. Bello uerò tãta inſigniris claritudine, ut quicquid uel maximũ de te prędicauerimus, minus illud à laude tua eſſe cẽſeatur. Nõ enarramus hîc quo inuicto labore primos tuę inuictæ annos militari puluere exercueris: frigora, æſtus, cęteraq; incõmoda, quãta animi perſeuerãtia ptuleris: non ſomnum, non quietem, nõ cibũ non potũ tibi indulſeris, dũ optimi ducis muneros uel omnes expleres. Nõ enar-

ramus

ramus quanto animo tot periculoſa,tot horrida bella inter primos non ſolum adieris,ſed & uexilla anteieris,potẽtiſs. inferioris Germaniæ populos iam tum rebelles ſubdideris & ſubiugaueris: non inquam plurima id genus ſpectatiſs. facinora referimus, quando multa præterire neceſsitas cogit.Hoc dicimus,in oculis omnium uerſari,quot nouiſsimè tua ſereniſs.maieſtas memorabiles deſudauerit uictorias.In uictã tuam uim nõnulli inter primos Germaniæ principes, quos nõ nominamus, ſuperioribus annis ſenſere,quorum potentia cum iam uſque ad formidinem latè pateret, tua ſunt manu in ordinem redacti.Senſere & ferociſs.Bohemi, quorum uel ſola nomina quum priſca ætate tanto eſſent terrori, ut copioſiſsimi exercitus ab ipſis necdum conſpectis in fugam uerterentur:tu tamẽ ſimulatq; eos aduentãtes accepiſti,tuo exercitu non expectato,parua accepta militũ manu, in quibus & nonnulli Principes, Comitesque, & nobiles interfuiſſe traduntur:ipſos inopinatos& nihil tale uerentes, animo maximo aggreſſus es, & cohortatis ad pugnã, ad res fortiter agendas militibus,in prima acie uerſatus,fortiſsima tua manu,tuo illo uictorioſiſsimo enſe ita in hoſtes ferebaris, ut quãuis reſiſtere primo animoſiſsimè uiderẽtur,tuo tamẽ intolerabili impetu pars cæſi,pars in fugã uerſi,adeò ſunt profligati,ut in uerba tua truculẽtiſs.iſti hoſtes uniuerſi,quotquot à bello ſupererant,iurare cogerẽtur. Et niſi tuo pientiſsimo clementiſsimoq; animo aliud ſediſſet, ſub iugũ uelut coronata & iam uænalia mancipia mitti potuiſſent.Vt meritò id quod C.Iulium cum Pharnacem fugaſſet, dixiſſe legim^9,tua de ſe maieſtas uſurpaſſet, Veni,Vidi,Vici.De Venetis deniq; hoſtib^9 quid dixerimus? qui dum ſe dominos terra marique iandiu iactitarent, & quos poſt Fridericum primum nullus uel Imperatorũ uel Principum ne attẽtauit quidem,tua eos maieſtas breui tempore ita contudit & fregit,ut ſi modò perſeueraretur, non magno negotio in ordinem redigi ſperemus.Hæc tanta, tã præſtantia,aliaq; plurima clariſsima tua facinora, tuæ denique diuinæ uirtutes,quæ in te uelut concẽtu quodam relucent, & quas mirum eſt humanam naturam capere potuiſſe,toti te orbi iam planè admirabilem effecerunt, atq; ita effecerunt,ut Chriſtiani paſsim orbis reges & principes in fœdus, amicitiamque tuam coniungi deſiderent, & iungan

A uictoria in Bohemos.

A Venetis repreſsis.

Epilogus.

gan

gantur:neque id iniuria, ſiquidem cùm uix alii unquam principi tot excellentes tum animi,tum naturæ dotes contigiſſe credantur,tantò in te celebratiora,tantò magis conſpicua ſunt,quo rariora illa in cæteris apparuere.Et ut uno uerbo dicamus,Romani orbis Imperium tibi ſatis debere non poteſt,quòd eum habeat principem,quem priſcis uel maximis imperatoribus rerum magnitudine,uel anteferre, nedum comparare poſsit.Sed quorſum hęc? neque enim uel muneris noſtri,uel præſentis eſt conditionis,in tuis laudibus,quod maximè deſideraremus, latius immorari: nec etiam immenſiſsima iſthæc noſtra ſufferret exiguitas:unde finem facimus:&,quod ad noſtram rem attinet,tuæ ſereniſſimiæ maieſtati nos eiusq; ſubiectiſsimam Academiam, totius Vniuerſitatis nomine obedientiſsimè commendamus, atque ſub tua uelut diuini numinis umbracula confugimus, & ſubmittimur: obnixiſsimè & humilimè petentes, tua maieſtas,Diue Cæſar,ſolita nos gratiæ benignitate defendat,ab hoſtilibus incurſibus,quibus tandiu nihil tale meriti affligimur & atterimur,ſubleuet, liberet, & tueatur, ut qui in tua unius gratioſiſsima protectione quieſcamus & foueamur.Tandem inuictiſsime Maximiliane Princeps omnium deſideratiſs.Deum Opt.Max.rogamus,ut tuus auguſtiſs.ſplendor pro reipubl.Chriſtianæ incremento in ultimam uſque ſenectam felix uiuat, in dies magis ac magis fortunetur & floreat. DIXI.

Obedientiá defert nomine omnium.

ORATIO FVNEBRIS, IN FVnere illuſtriſsimæ Blancæ Mariæ coniugis Cæſareæ, Zaſio authore dicente.

SI PRAESENTEM hanc opinionem,uiri præſtãtiſsimi,mea ſpõte ingrederer, iure à uobis me accuſari poſſe non negarẽ,ut qui mediocri ſim eruditione tenuis,& pro ea quę nũc eſt,prouecta ętate,nec ingenii ſatis uiribus ualeam,nec ſuccurrat memoria. At porrò quando non

ultrò

ultrò,ſed ſuperiorum iuſsis parendi neceſsitate hanc dicendi prouinciã ſuſcepi,eſt quo mihi ſit danda uenia: ſiquidẽ cum obedientia meam inertiã,q̃ cum renixu cõtumaciam exhibere malui.Rogo itaq; & obſecro, hoc, quodcunq; ſit oratiunculæ,æqui & boni faciatis,& ſi quid incultum,impólitúmue dixerim,partim exiguitati meæ,partim temporum anguſtiæ & breuitati acceptum feratis.Sed ad rem ipſam accedamus.Quamuis non ignorem maiorum noſtrorum moribus receptum,ut uiri duntaxat,non etiam fœminę,pro concione laudarentur:at quando mulieres in Romanorum neceſsitatibus,detractis à ſuo corpore aureis ornamentis, reipub.ſubuenerunt,parem cum uiris,ut ipſæ quoq; poſthuma ornarentur oratione,honorem meruerunt.Quem morem cùm mulierum uirtus introduxerit,in sereniſsimæ Imperatoris noſtræ obitu cur non ſeruauerimus?Cuius ſiue generis ſplendorem,ſiue admirabiles diuinasq; uirtutes memoria complectamur,copia dicendi non poteſt non exhiberi uberrima.Natalium ſuorum ſplendorem ex hoc colligimus:quòd nobiliſsima ipſam,ducaliq; Sfortiadum familia deſcendiſſe cõſtat.Magnum illum & rerũ geſtarum gloria decoratiſsimũ principem Franciſcũ Sfortiam Mediolanẽſium ducem auum habuit.Habuit & patrem uirum optimum Galeatium,qui & ipſe eius dominii dux erat. Matrẽ porrò,quam re & affectu Bonam nominauerunt,admodum illuſtri ornabatur,quæ & ipſos Francorum reges ſanguinis neceſsitudine cõtingebat.Quid fratrem nominauero,ſummę ſpei adoleſcentem,& qui,niſi fata ei uitam inuidiſſent, nulli maiorum ſuorum inferior futurus ſperabatur? Quid patruos?quorum alter Aſcanius Romanæ ſedis purpuratis inſertus,Cardineo præfulgebat honore:alter Ludouicus & ipſe princeps,qui niſi ſe fortuna uertiſſet,feliciſsim9, & inter Italiæ regulos primus iudicari potuit. Taceo cæteros præclaros uiros,qui tanquam ex equo Troiano illuſtres Gręci,ita ex hac generoſiſsima familia emerſerunt. His tã pręcellentibus ſtemmatis,ſua quoq; pulchritudinis dona natura adiecit: inſigni enim formę uenuſtate princeps noſtra, totiusq; & corporis & membrorũ elegantia mirificè enituit,ut ſicut nomine,ita & ueritate rei Blanca Maria,id eſt,pulchra diceretur,quę inſignes & generis & naturę dotes nimirum meruere,ut ipſa orbis terrarũ domino,Diuo Maximilia

Thema.

Laudes à natalium ſplẽdore.

Blãca Maria.

lia

liano principi inuictiſsimo, matrimonii nexu iungi digna haberetur:quo excelſiorem illuſtrioremq; maritum non ſolum ſperare,ſed ne optare quidem potuit:maritum inquam qui & pace & bello nulli clariſsimorũ priſca ætate Imperatorum conceſſerit.In pace quippe Romanũ Imperium admirabili ſua prudentia, iuſtitia ſolertiſsima, uigiliis indefeſsis ita gubernat,ut nec ulli labori parcat, & nec ſomno, quieti,cibo,aut ulli uoluptati indulgeat,dum in publicum proſit.Bello uerò tanta gerit ſe animi acrimonia,tánta rerum militarium experientia,tam inuicto robore,ut quoties manu conſerendum fuerit,hoſtes ipſos infeſtiſsimos profligarit,ingentes fuderit exercitus,atq; ita plurimis uictoriis incõparabilem famam,gloriam immortalem ſit cõſecutus. Huius tanti Imperatoris tam pręclarum connubiũ quamuis noſtram principem feliciſsimã redderet,diuina tamen illa uirago hoc illuſtri culmine nõ cõtenta,ſuis etiã ſe fecit uir-

A religione. tutib.monſtrabilem.In Deum enim, in ſanctos, in noſtram Chriſtianã religionẽ impenſiſsimè ferebatur. Inter ſuos uerò quamuis comitate,mãſuetudine,modeſtia,perquàm humanã ſe præſtaret, hoc tamẽ inſtitutũ quadã uelut clementi grauitate ita tẽperabat, ut & mãſuetudinẽ colerẽt & maie-

A caſtitate & continentia. ſtatẽ in ea uenerarẽtur. Caſtitatis deniq; & cõtinẽtiæ , omniſq; matronalis uerecũdię tã tenax erat cuſtos,ut uerbũ impudicum corã ea ne nutu quidẽ ſignificari, nedũ proloqui fas eſſet:ut quæ cum ea conueniſſent nobiles puellæ, non tam in regali gynæcio,quàm in ſchola pudicitiæ uerſari dicerentur.Et ut ſemel finiam,nihil nõ fecit, nihil nõ omiſit, quod fieri uel omitti à laudatiſsima fœmina reuerendiſsimaq; matrona potuerit:ut iuſtè illud Prophetæ ad Cęſarem noſtrum accõmodari poſsit:Aſtitiſſe reginam à dextris ſuis in ueſtitu deaurato circundatam uarietate. Hanc tantam principem cùm is ipſe diuus Cæſar,quoniam multis Imperij & bellis & negotiis implicitus diu non uiderat,inuiſere deſtinaſſet,ecce tibi triſtis adfertur nuntius, luce defunctã naturam ſoluiſſe.O duram fatorum acerbitatem.O inexorabilem Parcarum ſeriem.Siccine fatalia abrumpi fila debuere,ut in medio uelut progreſſu floris detruncaretur amœnitas,& opt.maximus Cæſar ſua thalami cõſorte,quo minimè tempore expectauit,priuaretur?Profectò ſi flendum eſt cum flétib.ſi Lazarũ Saluator noſter fleuiſſe legitur, ſi quo-

que

que duodecim tabularum leges funebrem luctum recipiūt, meritiſsimò fieri exiſtimarem, pro eo qui integerrimus in amātiſsimum noſtrum principem nobis amor eſt,ut & nos uehementer lugeremus,& lachrymas ubertim profundere mus. Sed quando meminiſſe poſſumus, ea nos lege natos eſſe,ut aliquando moriamur:pallida enim mors æquo pulſat pede pauperū tabernas,regumq; turres:ut & nobis quoque dura iſta,ſed tamē ferenda uia ſit, operæ erit pretium ſi luctum morabimur. Noluimus enim quàm fallax,incerta, uana,& inſtabilis noſtra ſit uita mortalis, quæ inſtar rapidiſſimi fluminis,inſtar amentati iaculi,& ſicut ſagittæ ex manu potentis,ita ad mortē decurrit,impellitur,excutitur. Quod adeò uerum eſt,ut pro Euripidis ſententia,nemo uiuens de craſtino ſit ſecurus. Hoc eſt quod uitam noſtram Sophocles ſimulachro,pulueri, & umbrę cōparauit. Hoc deniq; eſt qđ Varro uir doctiſsimus eleganter(ut omnia) hominem bullam nominare conſueuit. Sicut enim in aquis agitatis bullulæ & uelut tubercula erumpunt,ſed mox euaneſcūt:ita quo momento naſcimur,mortis caſibus ſumus expoſiti:ut meritò Auguſtinus dubitarit, hoc quod uiuimus ęuum, mortalémne uitam,an uitalem mortē appellaret. & Plinius, hominem aut non naſci,optimum eſſe dixerit, aut natum quàm ocyſsimè aboleri. Adeò natura non tam parentem quàm ſe ueram ſe nobis nouercam exhibuit. Accedit ad hęc incōmoda ,incerta qua uoluimur rerum conditio. Aut enim ægri uiuimus,aut ſani. Aegros imperioſa, ne dicam periculoſa medicorū iuſſa cōſtringunt,ſub quorum manu(ut Plato uoluit)uiuere miſerrimum eſt. Cæterùm ſanos mille uincula circumueniunt:hunc ſuperciliosæ ſuperbiæ faſtus, alios cruciata ambitio,quoſdam inuidiæ liuor,impura Venus multos nectit & colligat:& in ſumma,quot ſenſuum affectionibus, quas paſsiones uocant,homo comprimitur,tot laqueis miſerè catenatur. Atque adeò undique nobis anguſtiæ ſunt, & ut cum Propheta loquar,tot nos laquei præuenerunt, in medio tot laqueorum ingredimur,ut Diuus Antonius mundum totum plenum laqueis eſſe quondam exclamauerit. Grandis error mortalium,qui ementitam lenocinantis uitę felicitatem mirantur,& uelut ſeruos, uelut mancipia, tot grauibus ſe uinculis obiiciunt:cùm tamen neſcire non poſſint, ſicut libertas eſt res inæſtimabilis ,ita ſeruitutem eſſe miſer

Rerum humanarum ſtatus incertus.

miſerrimam.Plebs olim Romana ære alieno oppreſſa,cùm à creditoribus graui nexu ſtringeretur,in montem ſacrum pro conſequenda libertate confugit. Nos ad quem fugimus montem,ut tot uinculis,tot laqueis liberemur? nempe ad montem domini pinguem atque coagulatum:cuius tamen conſcendendi nulla nobis patebit facultas,niſi ingrediamur ſine macula,operemur iuſtitiæ,& aliquando à grauiſsimo uinculorum catenarúmque pondere colla excutiamus.Id quod in hac pura anima,cuius hodie funebreis pōpas celebramus,eueniſſe ſperandum eſt. Neque enim mala mors eſſe poteſt,quam bona uita præceſsit:ut iam non ſolùm à luctu ceſſandum, ſed etiam ei gaudendum ſit,quam tot liberatam malis hoc glorioſo monte potiri,geſtire lætitia,& ſuo creatori gratificari piè credimus,quòd ipſa erepta ſit de laqueo uenantium.Quòd ſi in uia adhuc & carcere preſſa detineatur,non quidem luctu mœreamus,non ſitu deficiamus,ſed redemptorem humani generis Deum pro eius ſalute,precibus,eleemoſynis,aliisq; piis operibus deuotè comprecemur. DIXI.

ORATIO HABITA À ZAſio in Legum præconia poſt ferias æſtiuas.

EX MVLTIS & magnificis illis p̄coniis,auditores chariſsimi,quibus pro uetuſto more legum doctrina quotānis decoratur,hanc præ cæteris inſignem eminentiā aſſerere non uereor,quòd inter humanas diſciplinas omneis nulla facilè inueniatur alia,quæ honeſtatis,beneq; & beatè uiuēdi normā exquiſitius præſcribat,& hominem pace,unitate,cōcordia,æquitate,iuſtitia fidelius adiunet. Quæ enim alia,tanta animaduerſione uitia pellit?crimina punit?turpitudinem fugat?iniuriam propulſat?efferatos animorū motus cohibet?quæ inquā alia tanta operoſitate uirtutes cōmuneratur?æquabile ubiq; ius diſtribuit?& quodā uelut diſcretionis decoro,quam deam Maieſtā uocauere, ſingula tam peritè moderatur?Hoc,ni fallor,conſiderās Iuriſconſultus,

Maieſta dea.

eos

eos qui legalibus ſeſe ornamentis inſtruxerint, meritò ſacerdotes, id eſt, ſacram dotem exhibẽtes, dici autumat: quãdo artem illi boni & ęqui profitentur, & ueram, non ſimulatam philoſophiam adfectant. Quæ quum ita ſint, eum tandem uerum legitimũq; Iuriſconſultũ fatebimur, cuius animus ab inordinatarũ affectionũ fluctuationibꝰ liber ſit, qui morum grauitate, fidei põdere, uitæ dexteritate polleat, atque ita ſeſe comparet, ut quamminimis egeat: & his tãtum modo quibus egeſtatis inopia propellitur adeptis, tum acquieſcat illud Solonis crebrò memoria repetens, Sæpe maius diues, eſt ſæpe miſerrima uirtus. ſic nulla per nephas & ſordem quamlibet lucroſa compendia ſectabitur: ſic pacẽ quàm litem magis optabit, ſic nulli iniuriam inferet, nec aliter niſi ex æquo & bono conſulere, omnibus prodeſſe cupiet, nocere nemini uelit. Hæ ſunt legitimi Iuriſconſulti & ueræ & pulchræ diuitiæ, quas nullo numario pretio dehoneſtandas Iuriſconſultus uoluit. Sic uulgatam illam quæ per manus traditur, cæterùm egregiam Imperatoris ſententiam intelligimus, qui dicit, iura nõ permittere, ut in paupertate quiſpiam uiuat. *Iura nõ ſinũt egere.* Nouit diuus Imperator elegantem Platonis doctrinam, quinto de Legibus libro dicentis paupertatem non illam exiſtimari debere, cùm patrimonia minuerẽtur, ſed cum augerẽtur cupiditates. Nouit egregii Porphyrii Platonici dictũ in libro de ſacrificiis, qui effuſos diuitiarũ ſectatores, etiã ſi pecunias omneis habeant, ſi uel totã terrã occupent, tamẽ pauperes eſſe cenſuit. Vnde Imperator Iuribus paupertatẽ prohiberi teſtificãdo, immenſam colligendi libidinẽ paupertatis uocabulo mihi ſignificaſſe uidetur. Nec ipſe ſolum, ſed & primi legũ latores pręcipue id egerũt, ut immoderatꝰ diuitiarũ feruor à ciuibus ſuis arceretur. Nã & Licurgus lege cauit, ut ſuprà id quod ad liberalem uſum petineret, pecuniæ nõ quærerẽtur. *Lycurgus.* Et Solon, ut teſtis eſt Baſilius, moderatũ diuitiarũ terminũ ſtatuit. *Solon.* In qua re memorandũ nobis exẽplum exhibetur Numæ Pompilii tertii Romanorum regis, quo (teſte Beſſarione) diſciplinæ ciuilis non fuit peritior: *Numa.* qui cùm domi aurũ non haberet, etiã à tẽplis remouit: qui fictilibus & capidulis ligneis, ut eſt apud Cice. in Paradox. rei diuinæ operabatᷣ. Nec credo nos lateat, clariſsi. Iuriſcõſultũ Sabinũ amplas facultates nõ habuiſſe, ſed à ſuis auditoribus ſubſtẽtatum. Quòd ſi mihi qs

obiiciat Vlpianos,Scæuolas,Papinianos,Martianos,Mode
ſtinos,& cæteros pleroſq; Iuriſprudentes ditiſsimos,& ſplẽ
didis magiſtratuum titulis potẽtiſsimos:is nouerit,nolen-
tibus ipſis & refugientibus, diuitiarum moleſtiam acceſsiſ
ſe: & tamen ea faſtigia quibuſdam ex eis non ſolum maxi-
marum calamitatum, ſed etiam interitus occaſionem præ-
Infælices diuitiæ. buiſſe.Nam & Caius Caſsius à Cæſare in exilium actus.Vl-
pianus cum ignominia ab Heliogabalo à dignitate remo-
tus.Martianus à Didio Iuliano interfectus.Et ex duobus po
ſterioribus Sabinis, incertum pater an filius, Heliogabali
mãdato in tumultu populi fuſte percuſſus,& in publico re-
lictus. Quid nominem Papinianum? quem hiſtoriæ Iuris
aſylum uocant,& cuius Imperator noſter,ſine honorum p̃-
fatione,uel rarò uel nunquã meminit. Is cum in aula princi
pis plus potens eſſet quàm uellet,& nociturã aliquãdo po
tentiam deponere ſæpe conaretur, ab Antonio Caracalla
militum gladiis obiectus, & ſecuri percuſſus obiit. Quibus
quantum legalis philoſophia ad animi tranquillitatem &
rempublicam tuendam profuit, tantum diuitiarum & ma-
giſtratuum moles nocuit.Hunc legalem philoſophum, qui
tẽporalium uſum rerum ſolum neceſsitate moderatur, cu
ius uita honeſta & in ſe tranquilla ſit, Crœſo & Midæ,
ipſis quoque Attalorum diuitijs opulentiorem, quin &
Deo opt.max.pro Porphyrij ſentẽtia, quàm maximè con-
iunctum eſſe iudicauero. O igitur admirandum legalis
philoſophiæ ſplendorem,auguſtam & omnibus honoris ti
tulis prædicandam maieſtatem. Cæteræ enim diſciplinæ
licet & ipſæ contemnendas diuitias hortantur, hominem
tamen à repub.ſeuocant. Noſtra philoſophia etiam ma-
gnis rebuſpublicis cõiuncta(quippe quę populos, plebem,
Qui Iureconſultorũ à uero legalis philoſophiæ ſcopo non aberrent. ciuitates,regna, imperia,& rem omnem publicam guber-
nat) tamen diuitias aſpernatur immoderatas. Si quidem,
uerus Iurecõſultus idôla popularia,diuitias uaniſsima po-
tentatuũ fucamina, cæteraq; inferiora tanquam in ſpecula
poſitus ab alto deſpicit.Videre ergo licet,quantũ à uero le
galis philoſophię fine aberret, quàm à legitimi Iuriſcõſul-
ti perſona diſtet,qui ob infelices diuitias cõgregãdas hęc
ſtudia ſequitur:qui nullo rempublicam cõmodo, niſi quod
quæſtum adferat,impertit: omne ſtudium,diligentiã omnẽ
eò confert,& nullũ uel turpiſsimum opus interfugit,& nec

ſeræ

ſeræ meminit decedere nocti,Incubet ut Tirijs,atque ex ſolido bibat auro:ut domus argento fulgens , auroque renidens floreat,& pinnis procera palatia ſurgant. Prophanat, crede mihi,legalis ſcientiæ ſanctitatem, eiusq; candorem proſtituit,qui ob ſolum quæſtum eam didicerit,& qui dum lites fouiſſe cupit,fora ſordida uerſat,ære patrocinium uēdens,producere cauſas doctus,& immitis per uiſcera ſæuit egeni. Audiui ego aliquando his meis auribus , nebulonis cuiuſdam,qui Iuris peritiam ob illuuioſa lucra ſectari contendebat,impuriſsimam uocem;inuiſam enim ſibi eſſe aiebat eā eccleſiæ orationē,qua pro pace obtinēda publicè p̄cari conſueuimus , quando lites & iurgia plus quàm pacis ei prodeſſet tranquillitas,quòd ex litibus quàm pace cumulatiorem pecuniam cōgereret, marſupiaq; faceret refertiora. O funeſtā & abominandā, ô nephariā uocem: quid fœdius, quid turpi⁹ ab homine mortali cogitari,nedū dici potuit?Quis tenebriorem iſtum prophanū non potius à iure perditum , quàm iuriſperitum exiſtimet? Numorum uile *Iuriſperditus.* mancipiū quomodo ſuū cuiq; tribuet?qui niſi omnia ſua faciat,ab iniuriis & litibus nō quieſcit.Eſt igitur peregregia res,ponere modū pecuniæ, ponere quæſtui,atq; ita ſeſe cōponere,ut nō aliud ex legali philoſophia cupiat quàm q̄ iuſta ſūt ꝓſeq;iniuriā paſſos tueri, & tota adniti mēte, ut ſuploſis ſuppreſsiſq; litiū ꝓcellis,ciuilis cōcordia,placidiſsimaq; pacis ſerenitas cōplātetur.Sed qd, auditores optimi, *Reſupini Iureconſulti.* quid de illis ſēſerim⁹, qui delicijs quàm literis aſſuetiores nec hoc,nec illo fine legalem conſequi peritiā cōtendunt? prors⁹ deſides,uani,marcidi,negligētes,modulamina tibiarū quàm librorum uolumina crebrius uerſantes, & alioqui poculis,comeſſationibus,alijsq; uoluptatū lenocinijs prorſus illaqueati,qui ſi quādo ſcholas intrant, tātum ex literis capiūt, quātum piſces maris ex ſale materno: quāuis enim mare ſalſum ſit,piſces non facit ſalſos:ſic cū auditoria noſtra literata ſint,eos literatos minime efficiunt: quorum uicem equidem ex animo doleo,iuuentam enim, quam floridam adhuc, & ſtudijs aptam habent,perdunt: paternā frugem multo partā ſudore miſerè decoquūt: & quod periculoſiſsimum,eſt,& mēte & animo ſubuertūtur. Triſtis profectò iactura,& grande naufragiū,quādo nō ſolum extrarijs tuis fortunę bonis,ſed & tibiipſi,& tuæ quoq; rationi,nobi

liſsimę tuæ animæ exitium imminet. Vos non ita auditores mei, qui pulchram hactenus nauaſtis operam, in ea quam ingreſsi eſtis ſtudiorum palæſtra perſeuerate: ſacroſanctæ legalis philoſophiæ penetralia & arcana nullo obmiſſo labore inueſtigare pergite: non ut diuitias colligatis, lites ſectemini, ſed quo iuſtè & piè uiuatis, mortalesq; iuſto iuuetis conſilio: ita uos legitimam, non adulterinam legalis philoſophiæ prolem extitiſſe experiemur. Quod ſi quos ex uobis deliciarum adhuc blanditiæ auocarint, ſi illex uoluptas ſeduxerit, ſi quem aſotia, ſi quem malus error detineat, & à ſtudijs remoretur, meminerit quàm peſtifero ſe patiatur hamo ineſcari: quippe ut Sillius ait, nec ira deûm tantum, nec tela, nec hoſtes, quantum ſola obeſt animis illapſa uoluptas: cui ebrietas & luxus aſsiduus ſit comes, & quàm peruolitet atris infamia pennis. Addo quòd iſta uoluptatis mancipia Socrates nec uiuorum nec defunctorum numero ponebat, ut quæ uelut in aquam merſa, nec planè uiui, nec etiam defuncti haberentur. Quod & Democrates, ut eum Porphyrius citat, pulchrè ſubſecutus eſt, qui dicit: Imprudenter & impiè uiuere, nõ tam eſt malè uiuere, quàm diu mori. Quis enim, dicite mihi, unquam laudabilem ſenectam adeptus eſt, cuius iuuenta Aphrodiſijs, patinis, popinis, & alijs uoluptatum illecebris corrupta fuit? Quis unquam prudentiæ uel modicum gradum obtinuit, quẽ uirtutum inimica, cæca uoluptas obnubilauit? Agite, agite fratres, aureo rationis cõſilio utimini, blandam quidem, cęterum graſſabundam illiciorũ belluam ab humeris excutite, diram peſtem, monſtrum nulla uirtute redemptũ exagitate, ſtudiorũ legalium pulcherrimo labore uos occupate, uitæ & uirtutis ornamẽtis uos induite, ut præiactis ſtudiorum funibꝰ, uicino aliquãdo felicitatis littori adnauigare poſsitis. Si enim ꝑ aurea Pindari ſentẽtia, eũ qui uitã piè & ſanctè exigit, dulcis ſpes comitatur: uos ꝗ uiriliter certatis, qui noſtram legalem philoſophiam iuſto fine ſectamini, quàm omnino ſecurè futurum ſperare poteſtis, ut ſplendor nõ fucoſus & pompoſus iſte, ſed uerus & legitimus cùm honorũ tum uirtutum, felicisſimo nos fine ſit amplificaturus. Quod ut fiat, quantæ noſtrę uires ſunt, in legibus noſtris interpretandis fideles nos & operoſos, ut & antea factũ credimus, exhibebimus.

Sillius Italicus libr. xv. Punic. de uoluptate.

DIXI.

ORATIO ZASII LL. DOCT. IN *æde ſacra beatæ Virginis habita, cum Franciſcus Pauli ad Doctoris inſignia promoueretur.*

NON poſſum nō admodum formidare, Patres ampliſs. qui hanc publicam concionem ingrediar, ne fortè uerba facturus, uel interſiſtā tremore, uel pauore ſuccuſſus p̄ſtranguler. Cùm enim Thirtanus ille, quē ob eloquentiā Theophraſtum uocauere, clariſsimus tum Orator, tum Philoſophus, media ad Athenienſes concione, ut eſt apud Aul. Gellium, uerecundia deturbatus obticuit: & Cicero ille noſter rei Latinæ pater & princeps, inter ſuarum orationum initia crebrò quàm ſubtrepidaſſe dicitur: quid mirum ſi homūcio ego, qui gelidum natus ad Iſtrum, in ſplendidiſsimo illo ueſtro peritiſsimorum uirorum conſeſſu, orſurus cohorream, & propè totus conſterner? Sed dabitis mihi ueniam, uiri pientiſsimi, quando nulla temeritatis confidentia nulla denique emunctè diſſerendi opinione erectus, ſed euidenti, quæ teſte Laberio perdomat omnia, iniuncti muneris neceſsitate, recuſandiq; pudore coactus hæc pulpita conſcenderim, ut ea neceſsitas, impolitæ dictionis (ſi qua futura eſt) ruditatem meritò excuſare & poſsit & debeat. Sed nūc rem ipſam adgrediar. Quanquam ueri illa altior inueſtigatio, quam contemplationis nomine ornant, ciuilibus noſtris actionibus ſimpliciter comparata, longo interuallo antecedat, id quod Marthæ eiúsque ſororis exemplo teſtatum relinquitur, tamen ſi ad humani generis ſocietatem reſpicias, atque in id uelut in ſcopum ingeniū intenderis, nihil uideo ciuilibus actionib⁹ quid ſit magis utile: cùm & Plato ille diuinus eaſdem contemplationi, hoc quē præduximus fine prętulit, ad Architam ſcribens, eo potiſsimum uſus argumento, quòd nō ſolis ipſis, ſed & parentibus, ſed & amicis, ſed denique patrię geniti ſimus. Et profectò ſi originē noſtrā repetere uolumus, nos à principe DEO in hanc inferiorē mundi regionem uelut ad bellum mittimur, contra uoluptatum illecebras, cæteraque uitia pugnaturi, & ad

hoc contenturi, ut humanæ ſocietatis cōuentus iuſtè uiuat, modeſtiæ fines non excedat. Boni enim uiri egregium hoc eſſe Lactantius uoluit, errores hominum corrigere, eosque in uiam ueritatis, æqui & iuſti reducere, cùm ſocialis ſit & benefica natura hominum. Hoc itaque officium qui neglexerit, is quia nullum uitæ humanæ ſymbolum adfert, & nec priuatim nec publicè prodeſt, aſpernari ille hominum genus non iniuria putabitur. Nec me Marthæ ſororisque eius typus permouet: ſi enim Martha à cura ſe ſubduxiſſet, & cum ſorore otioſa ſediſſet, ſellularia iſthæc & quaſi oſcitabūda quies, ne Saluatoris quidem, nedum ipſarum ſororum famem pepuliſſet. Eſt ergo præcellens res ciuilis actio, qua ſine nec contemplandi facultas mortalibus relinqueretur, quando nec eſſet reſpublica aliqua: deficienteque ſocialis uitæ conuentu, hominum uita ſubſiſtere non poſſet. Quo minus mihi ſuccenſere quiſpiam debeat, ſi, quantum ad præſens attinet, ſedenti iſti, à communibusque uitæ officijs feriatæ, atque in ſeſe deliteſcenti contemplationi, ciuiles actiones prætulerim: ſed quia nemo, nec ſe nec rempub. ritè adminiſtrabit, niſi prius uirtutibus ille, quæ uitam moresq; emēdēt, decoratus, qd ſe, quid reliquos homines deceat, rectè nouerit. Ad idipſum ſi ulla alia uirtus, iuſtitia potiſsimum præſtat, quippe quæ totius eſt humanæ ditionis fundamentum, maximè ſi prudentiæ, ſi moderationis decus acceſſerit, quarum illa conſilio iuuare, hæc concitatos & effrenes animorum impetus cohibere poſsit. Principem igitur reipublicę iuſtitiam eſſe apparet: quod eleganter Plato in libris quos de Republica inſcripſit, teſtatur, utpote quòd non eſt ulla pars uitæ noſtræ uel in publicis, uel in priuatis uel in domeſticis, uel extraneis negotijs, quæ ſine iuſtitia aliquo modo conſtare poſsit. Porrò hæc uirtus ſummos cum infimis pari iure tuetur: ex qua ciuilis concordia, commune omnium bonum, & conſtituitur, & conſtitutum conſeruatur. Et ut in ſumma loquar, tanta eſt ipſius nobilitas, ut cœleſti origine eam dignati fuerint maiores, aſtream uocitâtes. Neque id immeritò, cū pro Lactantij ſententia, omnia illa à Deo mereatur, qui eam ſectatus fuerit. Huic tantæ uirtuti uelut præſcriptum & regula, lex accedit: neq; enim ſuum cuique diſtribuere quiſpiam poſsit, ſi non legali quodam inſtituto, præceptisque erudi

Vita contemplatiua actiuā præſtare.

Reip. princeps iuſtitia.

erudiretur, quid cuique, quãdo illud,quo pacto,& qua uia reddendum foret.Cùm ergo lex diuinæ illius uirtutis ſit di rectrix,& uerum ſit,quòd ea per quæ diuina diriguntur,hõ minis conſtare inuentione non poſſint,cõſequẽs erit ut le gem diuinum eſſe donum fateamur. Hoc eſt quod non ſolum Plato in uarijs locis,ſed & omnis antiquitas,diuinitus uidelicet inſpirari leges hominibus, una aſſertione teſtificantur: ut non omninò fabuloſe priſca gẽtilitas,à dijs immortalibus leges prodijſſe opinata ſit. Cæterũ quia hæc res ad deos immortales pro gentium uarietate uariè refertur,hũc locum in præſentia latius enarrare non eſt noſtri propoſiti.Hoc tamen inueſtigandum arbitror, cur potiſsimum in tria numina,Iouem,Apollinem,& Mineruam,legũ inuenta ueteres contulerint: nec enim id carere myſteriò crediderim.Sed hoc totũ ex Marſilio Ficino inſigni Platonico patere poteſt. Cùm enim legẽ rationalẽ quãdã regulã eſſe uelit,quæ certo ordine mortales ad bonum producat, atque adeò eius regulæ rationem ſapientia inueſtigari, potentia ſeruari,bonitate temperari opinetur,rectè colligitur, tria hęc numina ſelegiſſe Gręcorum ſapientes, in quæ legum origo reijceretur,ut per Apollinem potentia,quando quidẽ ſol planetarũ dominus eſt,per Iouẽ clemẽtia,ſapiẽtia per Mineruam intelligatur.Hoc eſt quòd à Ioue Minos,ab Appolline Lycurgus, & Solon à Pallàde leges accepiſſe dicuntur, ut tres illas legum dotes à tribus his numinibus, tres illi famatiſsimi & primarij legumlatores mutuati credantur. Et apud nos quoque Chriſtianos, ſi uerum admiſerimus,eius rei ratio conſtabit: quando & legem diuinam Deus Opt. Max. Moſi dedit,cuius trinitatem tribus his rationibus uel hodie explicamus,Patri uidelicet potentiã,ſapiẽtiã Filio, Spiritui ſancto clemẽtiã peculiariter adſcribẽtes, ut pulchrè reluceat,quod nos trinitati diuinæ aſsignamus, id gentiles theologos tribus his numinibus attribuere con ſueuiſſe. Hæc tria Iuriſconſultus l.j. de iuſtit.& iur. eleganter ſignificaſſe uidetur,cùm dicit,boni nos & æqui notitiã profiteri: ecce enim ſapientia. deinde ſubiungit, æquum ab iniquo ſeparantes,licitum ab illicito diſcernentes: ecce potẽtia.Et tãdẽ bonos nõ tãtũ metu pœnarũ,uerũ & premiorum cohortatione fieri cupiẽtes:ecce clemẽtia.Quid porrò quòd & hæ tres legum dotes,trino inſuper uſu inſtruũtur?

m 4 Potentia

Potétia enim tum in ipſa lege,tum in iudicio magiſtratus, tum denique in miniſtris eſse debet. Sic & de clementia & ſapientia ſenſerimus Cùm autẽ tria ter repetita nouẽ faciãt, non otioſe apud Platonẽ Minos nouẽ annos in antro ius legale didiciſſe dicitur. Vel, ut Marſilius Ficin⁹ uoluit,hoc numero nouenario , nouem angelicarum menſium ordines intelligimus , quod per angelos tanquam interpretes ,legis ſanciendæ ratio ad nos uſque transferatur. Et Imperator quoque noſter ad hunc tum ternarium, tum etiam nouenarium nonnihil reſpexiſſe uidetur:tres enim Iuris publici,& nouem iuris priuati libros ſuis conſtitutionibus cõplexus eſt. Nouem quoque collationes nouiſsimi Iuris edidit,& denique ex omni Digeſtorum uolumine, ſex tantum & triginta libros, quæ quadruplicatum nouenarium faciũt, publicè legendos exhibuit. Per quę omnia ſingularem legis excellentiam clariſsimè eſſe demonſtratam reor , quæ authoritate originis deum , operatione trinitatem, interpretatione angelos ,& numeri myſterio Imparitatis perfectionem referat. Huius porrò ſapientiæ tanta præ cęteris doctrinis (quamuis omnes ſint & egregiæ & inſignes) tanta inquã eſt amplitudo,ut ipſa uelut alter Zet⁹ (de Zeto loquor Amphionis fratre (aſſumptis alis , pro Platonis ſententia, totum mundum circunuolet. Siquidem in uniuerſo orbis ambitu nihil eſt quod nõ lege reguletur. Hęc ſola humani fœderis uincula continet, ciuilem mortalium ſocietatem conſolidat,per quam (teſte Platone) uelut per aureum funem ratio noſtra dirigitur . Hæc uel maximè docet uirtutẽ, qua in terra nihil eſt beati⁹,inſequi,reſectisque uitijs hominem in optimũ ſtatum collocat. Et in ſumma,lex ipſa ſtudioſum ſui,grauem facit,purum,ſyncerum,incorruptum,inadulabilem,erectum,arduum,& quadã æquitatis ueritatisq́; (ut ita dixerim) maieſtate uerendum:cuius fulgidiſsimę doctrinæ alta mœnia qui conſcenderit,is humanam felicitatem,ſi uſquã aliqua in terris recipitur, profectò attigiſſe credẽdus eſt. Sed Danaidum puellarũ laborẽ & dolia ſuſcepero, ſi pro condigno legis eminentiam laudare pergam:quæ cũ omni laudi ſatis ſuperq́; ſufficiat , nulla tamẽ ei quantumlibet doctiſsimi uiri,uel auctiſsima laus ſuffecerit: itaque finẽ facio, dum tamen hoc unum adiecerim,ad hanc amplitudinẽ per ueniri perdifficile poſſe , quãdo arduus ad eã & cõfragos⁹

eſt

eſt aditus, ſpinis horrentibus obſitus, ſaxiſque obſtantibus impeditus. Quis enim profundam Iuris Pontificij inueſtigationem, quis porrò nodoſa legum ignoret ænigmata? altã denique abſtruſiſsimarum rerum ſpeculationem? quando uel ipſi Iuris prudentes ſæpenumero ſuperiorem, quàm ut humanitus, niſi fortè ab illuminato ingenio, comprehendi poſsit, eſſe fateantur. At uerò ſi quis hanc difficultatem euaſerit, & uerticem eius ſuperauerit, quod tamen Imperatore teſte, non niſi ſummo ſtudio, intentiſsimis uigilijs indefeſſo labore eueniet, dij boni quàm amœnum campum, uberes iocundosq; laborum ſuorum fructus ille inueniet? Sed apparent rari nantes in gurgite uaſto. Hoc enim opus, hic labor, paucique, quos æquus amauit Iupiter, & ardens euexit ad æthera uirtus, hunc apicem contigerunt: quamuis hoc titulo in orbe terrarum multi glorientur, qui tamẽ cùm uel otio dedicentur inerti, uel ad ignobiliora & protrita quędam fabulamẽta, ad rhythmos dilabantur, ex inſigni ea dignitate, pręter inanes titulos, nihil gloriæ, nihil utilitatis reportare illi mihi uidentur. Quo magis te Frãciſce (ut ad te tandem noſtra flectatur oratio) te inquam laudandum puto, qui cùm prima & florenti iuuenta, uoluptatum illecebris ſeduci pro ætate facile potueris, cogitaſti tamen quòd fœda iſthæc illectamina uirilem frangunt integritatem, & teſte Platone, ſectatores à gradu uigoris deturbant, totósque cereos faciunt: & ſimul aliorum exemplo admonitus, quòd irritabilibus iſtis formis, otio, delicijs, marcore, multi in præcipitium miſerè corruerunt, uiam uirtutis, ut alter Alcides, non quidem corpore, quod quidem non eſt magna mole, ſed animo, tam conſtanti propoſito ingreſſus es, támque in ea indefecto uigore ſtationem tenuiſti, ut de te uerè dici poſsit illud Statij de Oenide, Maiorĩ exiguo regnabat corpore uirtus. Primis enim tuis annis optimarum illarũ artiũ, quas liberales uocamus, & præterea humanitatis ſtudia ſecutus, ita es fideliter inſtitutus, optimas literas ita hauſiſti feruidè, ut & in artibus primam tyrocinij lauream cõſequereris, & in manſuetioribus Muſis pulchram tui expectationem exhiberes. Sed cõſiderans prædictas artes, ſicut iuuẽtæ prorſus neceſſariæ ſunt, ita ad altiora anhelãtibus ſatisfacere non poſſe, & mens tua cũ Niſo Hyrtacide aliquod inuadere magnum agitabat, ultro ipſe genio te impellẽte incita

tus,& ſimul parentis tui uiri optimi aſſenſu alacrior factus, altioribus inſudare diſciplinis cœpiſti,ad egregia illa & uere nobilia iuris utriuſque ſcita te conferendo. Et cùm pro ſententia Diui Bernhardi obuerſi eſſe animi putares, antè q̃rere gloriam, quàm exercere laborē, cùm uanum ſit ante lucem ſurgere: quinque iam annos,& eo amplius, quos quidem nos,quibus præceptoribus uſus es,proprio experimento didicimus,tanta in legalibus illis ſtudijs diligentia, tantoq; profectu uerſatus es,ut & acutè quæ legerentur pręciperes,& non ſolum in ſcholaſticorum cœtu (quos noſtra facultas pulchrè eruditos habet)ſi quando de literis certandum foret,parem doctis locum tenueris,uerumetiam nouiſſimè poſt rigoroſiſsimam & diutinam habiti examinis probationem iam corona inſigniri militari,altioribusque illis doctoratus faſtigijs uno omnium facultatis noſtræ patrum & uoto & ſuffragio cōdecorari merueris. Iure igitur,patres ampliſsimi,facultatis noſtræ primarij, iure inquam me facturum exiſtimo,ſi Franciſcum hūc noſtrum,tanto per uos honore dignatum, & mihi iam antea præſentatum, ego quoque quod officij mei ſit, laborum ſuorum præmio ſim cōmuneraturus:cùm pro ſententia Platonicorum publicè interſit meritis eos cōdecorari honoribus, qui pro repub.cōſeruanda iuuentam ſuam ſtudijs optimis exercuerunt, & à

Artes ali honoribus.

Cicerone didicimus, quod ipſe à Platone deſumpſit, artes ali honoribus:quod nulla tantum re mortales accendi ad ſtudia,quàm honores ornamento uideantur: emeritiq; honoris tituli, ut Baptiſta apud Landinum commemorat, noſtrarum quas profitemur uirtutum teſtes exiſtunt. Quapropter optime adoleſcens,cum iure exigatur,ut poſtquam laudabiliter decertaſti,iuſtam præmij coronam adipiſcaris, authoritate omnipotentis Dei &c. in utroque iure deſignatum te facio,uel quo parum Latino,cęterum uulgatiore uocabulo utar, licentiæ gradum tibi confero, ea te libertate cōdonando,ut pręclara ſubire doctorū inſignia,eiuſq; faſtigij iura exercendi facultatem petere libere poſsis,ad laudē Dei Optimi Maximi, in nomine Patris & Filij & Spiritusſancti. Et ualeas. DIXI.

QVARTA LEGALIS ORATIO, *authore Vdalrico Zaſio.*

CVM pro ea quę moribus uſuq; recepta eſt cõ
ſuetudine;antè laudãdę legũ dignitatis mihi
prouincia incũbat, quàm ordinariæ lectionis
muhus aggrediar,nõ alia in pręſentia offere
batur occaſio,quàm ſi ea,quibus humana quę
libet diſciplina emteſcat, in legali ſapientia principatum
habere comprobauero: quod dum breui hac oratiuncula
complectatur,oro & obſecro beñeuolas ſitis aures adhibi-
turi, nec grauius accepturi,ſi in nonnulla, alio etiam tem-
pore à me dicta, incidero:negotiorum enim moles qua ijs
fui diebus præceptus,effecit,ut nihil propè deliberatum af-
ferenti, cõmunes loci ſubuenire cogerẽtur. Tria ſunt qui-
bus ſcientiæ ſublimitas commendari poteſt, ſcilicet origo,
effectus,& finis.Legis originem maiores noſtri in deos im- *Quæ diſci*
mortales retulere, quòd alij Iouem, alij Apollinem, non- *plinarum*
nulli Mercurium,atque ita cæteri cęteros authores confixe *ſublimita*
runt.Nos eas fabulas non morati,à Deo Opt. Max.& idip- *tem com-*
ſum in ſtatu innocẽtiæ,legem proceſsiſſe affirmamus.Adã *mendent.*
enim ne arbore uetita ueſceretur,legem accepit:qua uiola
ta,iuris ſeruato ordine,excluſi pœnã ſuſtinuit. Taceo quòd
cœlum,quod põdera,quòd totius mũdi machina,ſua quod-
que lege à rerum creatore coërcitum eſt, id quod de ſeſe
lex ipſa gloriatur:Domin⁹,inquiẽs,poſſedit me initio uiarũ
ſuarum.& alibi:Cum eo eram cuncta cõponẽs.Moſeu por-
rò legẽ tabulis ſculptã à Deo accepiſſe, nemo eſt q neſciat, *Deus legũ*
à quo tota iuris ſcripti ſeges ꝑſeritur.Quicquid enim poſte *& author*
ri legum ſcriptores in monumẽtis reliquere, id totũ tãquã *& lator.*
ſimiæ(ut Ficinus ait)à Moſe,pro Euſebij ſententia mutuati
ſunt.Plato quoq; quos de Legibus libros fecit,à Deo legũ
cõditore exorditur, quòd leges ſine Deo cõſtitui nõ poſſe
aſſerat.Deniq; idẽ Plato in Prothagora, cæteras humanas
diſciplinas à Prometheo,id eſt,humana prouidẽtia, ſolã le
gem à Ioue per Mercuriũ,id eſt, à Deo per angelũ proceſ-
ſiſſe teſtatur.Hoc noſter Imperator in ſuo Authẽticorũ uo
lumine nõ tacuit,qui leges diuina illuminatione ſanciri di
cebat,utpote quòd à ſolo Deo condendæ legis poteſtas cõ
cedatur.Quod & patrũ decreta ſubſecuta ſunt,qui leges ꝑ

ora principum diuinitus diſtributas,diuinoq; conſilio ſtatu
tas profitentur.Et certè hæc ſupereminens ſcientia,quæ uir
tutes,quę uitia,quæ cæteros hominum actus tam diligenti
ratione diſcutit,ęqui & boni campum tam glorioſè aperit,
ad ueram uitam,id quod alio & loco & tempore latius pro
ſequimur,producit,non alium quàm Deum ipſum autho-
rem habere debuit.Quæ cùm ita ſint,atq; ita, Deo opifice,
Deo parente,hoc opus,hanc prolem in lucem prodiſſe cõ
ſtet,conſequens eſt,quòd tantæ illius fœturæ,cuius tam ex-
celſa eſt origo,non alius quàm excelſus, quàm admirabilis
effectus reluceat.Quod cùm re ipſa euidenter pateat, bre-
Legis effectus. uibus tamen demonſtrare,non fuerit abſurdum.Qua enim
alia re,quàm lege,ciuilis humanę uitæ conuentus conſerua
tur?Nã & maiores noſtri,ciuitatis animam , legem dixerũt,
quòd ſicut ſine anima corpus,ita ſine lege nulla ciuitas per
ſiſteret.Vel quis furentem in arma populũ frenabit?& nul-
lo implicitas ſedabit ligamine gentes?quis alta dabit conſi
lia?publica ſuadebit?qs ſtatuet cõmoda?qs terras, maria,lo
cos conſeruet?quis pauperi,inopi,depreſſo,peregrino,in-
colæ,ciui,ſuũ cuiq; ius reddet,ſi legem ſuſtuleris? ex rapto
ſine lege uiueretur,non eſſet hoſpes ab hoſpite tutus,fuge
ret pudor,fugeret honeſtas,uerumq; fideſq;,ut uerbis Oui-
dianis utar:in quorum locum fraudes,doli,uis,tyrãnis ſub-
ſtitueretur.Vnde Plato amorem legis & iuſtitiæ mortalibus
infundendum eſſe cõſulebat,ꝙ ſine lege,nõ ulla reſp. ſed
nec exiguus hominũ cœtus,ne parua quidem domus per-
duraret.Quòd ſtamus,ꝙ incedimus,quòd uiuimus tuti, ꝙ
dominia rerum adſeruamus,quòd tandem diuina & huma-
na non uiolantur,id Iuri totum legibusq; debemus.Hoc e-
leganter(ut omnia)Cicero ſignificaſſe mihi uidetur,qui a-
it,nihil in ciuitate diligentius retinendum,quàm ius ciuile,
quo ſublato,exploratum eſſe nemini poſſe,quid ſuũ, quid
alienum,quid à patre accepturus,quid liberis porrò relictu
rus foret:nihil denique inter mortales æquabile, nihil con
cors remaneret . proinde eum qui Ius ciuile contemnat,
non iudiciorum modò,ſed & publicæ utilitatis,uitæque cõ
munis uincula refellere.Cui & Imperator noſter in eo quẽ
ſuprà uominauimus Authenticorum uolumine ſubſcribit,
dicens,lege fieri,quòd patria habitetur cautè, propriæ fa-
cultates ſecurè retineantur,iudiciorumque proceſſus iuſti-

tia ornetur. Legis enim imperio, ut decreta patrum ſentiunt, humana coërcetur audacia, tuta redditur inter improbos innocentia, infeſta inimicorum iacula proteruntur, potentesq; frænis, manicisq; (ut cum Caſsiodoro & Propheta loquar) ferreis conſtringuntur: ut meritò dixerim, ſicut à cęteris humanis diſciplinis ſalubritatem, ita à lege ipſam peti, ipſam obtineri ſalutem: quòd legis cuſtodia, pro Philoſophi ſententia, certa ſit incorruptionis cõſummatio, ex qua una pendet, quicquid uitę, quicquid concordiæ, quicquid ciuilitatis, morum, honeſtatis, ęquitatis, boni, & quicquid uſquam in uniuerſo rei exiſtat: quo non ſuccurrente, omnia mundi regna, teſte Caſsiodoro, peſſundarentur, &, pro Platonicorum aſſertione, ipſa uitæ humanę compago diſſolueretur. O igitur pulcherrimum omnium regnorum decus, ô ſingulare uniuerſorum præſidium, fiduciæ priuilegium, prerogatiua ſecuritatis perfectę, ô ſaluberrima noſtrorum medicina morborum, ô uera non ciuitas ſolum, ſed totius reipublicę anima, uita beata, uita felix, aurei ſeculi & mater & regina, quę pulchrè florere facit quodcunq; aſpexerit, & quæ regalibus ſuis ſceptris omnia complectitur, fouet, tuetur, moderatur, regit. Hactenus de origine & effectu docuimus, in humanis diſciplinis lege nihil uel eſſe melius, uel nobilius: reſtaret tertium, ut de finis eius excellentia ordirer, ſed quia in eo genere aliquanto latius eſt diſſerẽdum, non erat conſilium uos diutius diſtinere. Totam itaq; eam rem in futurum annum, ſi Deus uitam produxerit, explicandam reſeruo. Quod reliquum eſt, uos optimos & dilectiſsimos auditores, ad tanta tamque præclara ſtudia cohortor & commoneo: quibus ingenuè docetur, quid patriæ, quid amicis debemus, quo ſit amore parens, quo frater amandus & hoſpes, quod ſit conſcripti, quod iudicis officiumq;, quibus reſpu. habenis moderanda, & ut ſummatim dicam, ijs ſtudijs uerum exemplar uitę morumq; præbebitur. Quã nobilem ſcientiam ut facilius aſſequamini, modeſtiam colite, colite uirtutes, pernicioſas uitate uoluptatũ illecebras. Eia amantiſsimi auditores, cum inclyto Bellerophonte, hoc eſt (ut Fulgentius Placiades interpretatur) cum bona conſultatione Prœti regis uxorem Antiam, id eſt, funeſtã ſordidi hominis libidinẽ ueſtros complexus appetentem fugite: Chimeram, quam illiciti amoris uehementiã intelligimus, *Antia, Prœti regis uxor.*

iugu

Chimæra. iugulate:ſic Palladi magnæ illi deæ ſapientię,ſpolia ampla, *Caput Gorgonis.* caput Gorgonis,id eſt errorem contra uitia inſigni laudę referetis.Sic legum ſcita cõſequi proderit,ſic ueſtræ condu cent uigiliæ,labor proficiet,ſic ueram cenſebimini ſectati philoſophiam,ſic ſpem,ſic uitam poſterorum laborantium pulchrè ſubleuabitis,diuinarum humanarumq; rerum eritis interpretes,uitę duces, patrię oraculum,ciuitatum, regnorum,imperijq; moderatores,& ut uno uerbo complectar, deorum immortalium in terra uicem geretis.Nos tandem qui elucidandi Iuris ciuilis officium gerimus,ueſtris uotis, in quantum à ſuperis uirium conceditur,non deerimus,abſtruſa eius ſcientię ænigmata in lucem edemus, aperiemus inuoluta,& ſuperuacaneis doctorum reſectis ambagibus,ipſorum dicta uel uera recitabimus,uel confutabimus erronea,ſicq; pro eo quem adhuc tenemus tenore cuncta moderabimur,ut pro Iuriſconſulti ſententia,nec ſit moroſa tarditas,nec præceps feſtinatio. Ad quod nos adiuuet pater, filius,& ſpirituſſanctus. Amen.

DIXI.

VDALRICI ZASII LL. DOCT.
Oratio Legalis poſt Caniculi ferias, Friburgi habita.

SVPERIORE anno cùm poſt feriarum laxamenta literarij initia laboris auſpicaremur, deq; legum excellentia differerẽ,tria potiſsimum quibus hanc noſtram ſcientiã cæteris anteferrem diſciplinis,enarrare me memini: Originem,effectum,& finem.Duo illa priora tunc abſoluimus,hoc poſterius in præſentem annũ reiicientes. Voti igitur reus,iure feciſſe mihi uideor,ſi me liberauero:ueſtra referet,ut noſtra iſthęc exigua & breuia fauẽtibus,quod dicitur,auribus auſcultetis.Cum Cicerone teſte eum cuiuſcũq; diſciplinæ finẽ eſſe conſtet,ad quem omnia referũtur, ipſe *A fine,legum præſtantiã cõmendat.* ad neminẽ legis certè finem perquirẽti nõ alia quæ ei præſcriberetur occurrebat meta,quàm cõmune bonum, id eſt, ſalubris hominum concordia,tutaq; & trãquilla inter mortales cõuerſatio.Ad hæc enim quammaximè Iuris noſtri tẽdit

dit cognitio,ut non ſolùm nos ipſi rectitudine quadam inſtituamur,ſed & proximo bene uelimus:pro paceq; & ſecuritate hominum propaganda laboremus. Quando ea eſt præcipua legis ratio,ut & omnis per eam pellatur improbitas,& uirtus ipſa uigeat & floreſcat.Nā quis neſciat,niſi adeſt lex,iniuriarum mole,temeritate,ſæuitia,iniquitate, humana omnia premi & profligari?Hoc eſt quod Cicero ſecūdo de legibus libro eleganter attigit,ubi ad ciuium ſalutē, ciuitatum incolumitatem,hominūq; uitam beatam & quietam,leges eſſe adinuentas teſtatur.Quapropter legalis ſapientię finem,quæ ita ad humani generis conſeruationem & ad cōcordiam tendit,eò eſſe nobiliorem nemo inficiabitur,ꝙ homine nihil ſub cœlo ſit nobilius,cui, teſte Cicer. quædam ſit cum Deo cognatio,ſeminaq; in nobis à diuina origine profuſa eſſe dicantur:quibus & cōſequens erit,etiā hac noſtra ſcientia nihil eſſe præſtātius,quando nobiliſsimo ipſa fine decoretur.Atque ita, ex Ciceronis ſententia, legem in optimis rebus eſſe habendā,meritò concluſerim. At fine cognito,quo pacto ad eum perueniatur,nouiſſe nō erit inutile.Et ſanè Iuris noſtri principes, uulgata quidē illa,cæterùm prægnantiſsima iuris præcepta contradiderūt, ut porrò honeſtè uiuamus,nemini damno,omnibus utilitati ſimus,ſuum cuiq; diſtribuētes iuſtitiam cōſectemur. Quę præcepta quamuis numero tria,ſub una tamē uitę honeſtate duo alia complecti potuerunt,niſi Iuris prudens hoc uelut genere poſito,aliarum quæ uel alioquin cōprehenderētur,ſpecierum enarratione, omnem ambiguitatis nubem detergere uoluiſſent.Vitæ igitur honeſtatem latiori patēre præcepto nemini poteſt eſſe incognitum:ad hanc honeſtatem iuris ſtudioſus quàm cōmodiſsimè accedet, ſi ante omnia Deum colat & timeat. Hoc in breuiuſculis quibuſdā pręceptis Pythagoras iuſsit,quod in libris de legibus Cicero uſurpauit,cuius lex prima quam poſuit, ad diuinum cultum pertinet:Ad diuos,inquit,caſtè adeunto, pietatem colunto:hoc Plato in quarto ſuarum legum libro iuſsit. Qui licet uniuerſum populum exhortetur, ut pro ſe quiſque in eorum ſe numero collocet,ut Deum ueneretur, præcipuis tamē legū obſeruatorib.expedire inquit, uota dijs, ſacraq; facere:quod ad beatam illud honeſtāq; uitam pulcherrimum ſit & commodiſsimum.Nec illud iniuria:legum enim

Platonis præceptum de cultu diuorum.

ſun

fundatorem idem Plato deum eſſe uoluit, qui recta quadã legis regula omnia determinaret. Quod & Cicero ſecutus eſt, qui legem niuam illam & principem, quæ ad iubendum & uetandum apta eſſet, rectam ſummi Iouis eſſe rationem ſcribit: & in Philippicis, à numine deorum tractam eſſe aſſerуit. Proinde non otioſe Iuriſconſultus noſter, legum interpretationem multo tempore apud ſolos fuiſſe pontifices dicit: utpote quia ad neminem uerius, niſi ad eum qui diuinis præceptis diuinęq; uenerationi inſiſtat, Iuris ſcientia pertineat. Verumenimuero ſicut religio in Deum, in honeſtate uitæ primorem locum obtinere debet: ita non minori cura uerus legis obſeruator ſe ipſe ad uirtutem componere debet, cùm Cicerone teſte, nullum ſit aliud honeſtum, niſi uel uirtus, uel res geſta cum uirtute. Hæc honeſtas parari non difficile poterit, ſi ad omnem mediocritatẽ Iuris ſectator ſeſe accommodauerit: diuitiarũ molem, immenſas cupiditates, quę & premunt & perdunt, aſpernetur, & radicitus animo pellat, paruo uelit eſſe contentus: ſciens pro Cice. uerbis, naturam parabiles & temperatas habere diuitias: quas ſi aſſequutus ſit, ſi ad legem naturę uictus ſibi ſuperet, ditiſsimum ſe eſſe exiſtimet. Siquidem eum qui ad naturam uiueret, nunquam eſſe pauperẽ, Epicurus dicebat: qui ad opinionem, nunquam diuitem. Laborandum proinde ut moribus probatis, quàm ſeductrice pecunia & ornatiores ſimus & inſtructiores: nullæ enim diuitiæ, ut inquit Aeſchines, ſatis magnę eſſe poſſunt corruptis in homine moribus. Inde fit, ut multis nec purpura, nec aurũ, nec quęcunq; fortunæ ſufficiant, etiam ſi Lydias opes conſectentur. Has quis non fœdiſsimè errare, quis nõ miſerrimis miſeriores fateatur? quando in uita mortalium degentes, nec uiã, nec terminum inuenire poſſunt. Quãto cum eo agitur felicius, qui uitam honeſtam amplexus, nec circa pecuniam ſtudet, quæ fugitiua eſt, etiã ſi mille uinculis ſtringatur: nec gloriæ fucũ, quę extinguetur: nec circa corporis delicias, quæ momento defluunt: ſed animum ornare, mentem conſtabilire, affectionum cupiditates reſtringere ſatagit: qui labor facilis eſt, & merces ſalus perpetua. Hoc tenore, hoc curſu ad terminũ, ad finem legis cõtenditur. Ille ille, ut Epicurus prędicat, iucũde ſemper & beatè uiuit, qui cũ uirtute uiuit. Sic uerè felix, uerè lætus, ſecurus, quiet⁹ in portu reſidet, naufragan

Pecunia ſeductrix.

Pecunia fugitiua.

gantiumq; procellas,ſi uel ſuis eas oculis conſideret,nõ ue rebitur:& cũ uel mille à latere ſuo,uel decẽ millia à dextris ſuis ceciderint,nihil tamen aduerſi,nihil ſiniſtri ad eum appropinquabit.Nec porrò honeſtus ille,quiſquis ſit, quia ita legalem diſciplinam obſeruauerit,hoc quantumlibet felici ſtatu contentabitur,niſi & in publicũ proſit.Cùm enim à natura homo (ut eſt apud philoſophũ) in ſeſe habeat quiddã ciuile & politicum , laudatus ille Iuris aſſecla, à comitate, à charitate , à ſocietate humana cõfouenda non abhorrebit, ut qui ſciat nihil tã illuſtre eſſe , & quod latius pateat,quàm familiaris amicaq; hominum coniunctio, & communicatio utilitatum,quæ à iuſtitia proficiſcatur.Propterea ad hoc pręcipuum ſeſe comparet,ut amicorum,ut ciuium,ut patrię neceſsitatibus conſulat , laborantibus ſuccurrat, excitet afflictos,oppreſſos ope & conſilio adiuuet , & denique iniquitatem,iniuſtitiam omnem , quibus poteſt uiribus ſubterere non deſinat.Quòd ſi reip.præeſſe , magiſtratus gerere neceſſe ſit,puras eo loci ab omni corruptione manus ſeruabit,agenda & omittẽda, ſyncera dexteritate moderabitur, & omnino per ancipitia, per fluctus, rectũ diriget greſſum, rectũ tenebit callem,&,ut uno uerbo dicam, ad honeſtum, ad æquitatem,ad iuſtitiam,omnia ſua collimabit. Quæ per Iouem beatior,quæ felicior,quæ magis fortunata unquam poterit reſpub.optari,quàm quæ tali moderatore, tali præſide,uerè dixerim philoſopho (ueram enim philoſophiam profitemur)ornata ſit & communita? qui ad honeſtatẽ ſeſe uitæ, in omnem modum, priuatim & publicè compararit? Hæc certè reſpub.nullis factionibus fatigabitur,nullo conflagrabit incendio,potentum uiolentia non quaſſabitur, ſedata,tranquilla & ſecura, his habenis diutiſsimè producetur.Ille eſt ſcientiæ noſtræ præclarus finis:hoc tam glorioſo praeſcripto ſi iura didiceris, nobiliſsimam ſaluberrimámq; inter alias ſcientiam te conſecutũ, & uerè & iuſtè prædicabimus.Sed ubi ſunt imparabiles iſti lucifugæ,ſancti iuris euerſores,litigioſi fori quęſtuaria mancipia, forenſes rabulæ,ſtrepituarię ranę,marſupiorum pręciſores,furunculi?qui ſynceram & puram legis ueritatem ambagibus implicare, tenebriſque falſiſsimarum aſſertionum obuoluere , offundere,& iuſta omnia corrũpere conati , totũ eorum ſtudium ad lucra,ad gloriæ uanitatẽ,ad oſtentationũ ampullas metiuntur:

In litigioſi fori mancipia quæſtuaria.

n

tiuntur: qui inferre calumnias, auferre ſubſtãtias cupidi, pacem turbant, lites cõcinnant, ex nihilo cauſas morãtur, iudicia circumueniunt, in rerum fluctuationem, in tempora dubia ſpem omnem & prouentum collocant: qui egregiam ſibi operam ſumpſiſſe glorientur, ſi innocentis iuſtitiam uel perturbauerint, uel prorſus euerterint: & obtriuerint amicos, ciues diuites, pauperes, notos iuxtà & ignotos, ſuis expoliare peculiis, quin & totis patrimoniis (ſi ita uſus ferat) exuere non formidantes, ut altas domos, ſplendida palatia ędificent, uillas, terras, dominia, agros, clientelas, grandem quoque familiæ comitatum, & alia id genus faſtuoſa conſarcinent? O iniquum conſilium, ô nephandum propoſitum, ô deteſtabile, ô abominandum ſcelus, peſtem omni morbo pernicioſiorem, ſanctas illas leges ad ſalutem populi diuinitus inuentas, tam turpiter uelle ſubuertere? & quibus uita confouetur humana, eorũdem colore & prætextu, tantum mortalibus adferre interitum? digni profectò nepharii iſti lyſidici, qui ab hominum conuentu, cuius trãquillitatem oderunt, excludãtur, in Cimeriasq; tenebras detrudantur. Eia fratres, has peſtiferas calumnias, iſthæc uerſutiarum fugiamus conciliabula, queruloſi fori quæſtus auerſemur: meo periculo compertum habentes, limen eſſe ſecuritatis, turbulentis iſtis abſtinere inſani fori conflictibus, in quibus, ſi uel cauſa non ſit iniuſta, uix tamen tuto conſiſtetur: quando pro diui Ambroſij uerbis, altera pars defendi non poteſt, niſi lædatur altera: quòd certe ſolo fieri mercedis compendio non poteſt non eſſe à boni uiri officio alienum. Diſcenda igitur hæc nobilis ſcientia eſt, non litigandi, ſed iuſtitiæ cauſa affectanda porrò eſt non ad ſubuerſionẽ, ſed hominum ſalutem. ſi hoc feceritis, ſi non ad puram uulgi opinionem, ſed ad honeſtatis normã reſpexeritis, ſoli uos egregii illi, inſignes illi apparebitis, qui Iuris noſtri ſcientiam pro communi bono adeptam, nõ alio fine, amicis, ciuibus, patriæ, & in uniuerſum aliis ueluti ſanctitatis antiſtites, omni laude & gloria ſempiterna diſtribuiſſe prædicemini. DIXI.

Procul à foro, qui cupit eſſe tutus.

Ora

ORATIO HABITA IN DECAnatu Zaſij, dum D. Georgio Schmozer inſignium petendorum poteſtas conferretur.

APVD ſapientem illum Salomonem de ſe ſponſa gloriatur, quòd in ſua eam cellaria rex introduxerit: quos iubilos cum ſacrarum literarum antiſtites ad fidelem animã traduxerint, nos inuerſis pauliſper uerbis (ut noſtro ea res ſubſeruiat propoſito) huic actui ita accõmodamus, ut non ſponſam à rege, ſed à regina ſponſum introduci ꝑdicemus. Regina lex eſt, cuius ea eſt eminentia, ut uel ſupra regium ſplendorem præfulgeat, nedum regijs titulis ſit decoranda: quæ enim regna ſub regalibus ſceptris cõquieſcũt, certis ſunt finibus præſepta & cõterminata. Legis imperio totius orbis paratur ſecuritas. Iam & regius apex utcũque ſit neceſſarius, non conſiſtet niſi à lege pẽdeat, legum ꝑceptis gubernetur. Per me enim, inquit lex, reges regnant, per me principes, per me potentes iuſtitiæ temonẽ moderantur. Quòd ſi diuitiæ, ſi gloria, ſi conſilium, ſi æquitas, prudentia, fortitudo, in regibus ſublimia ſunt & magnifica, quãtò magis in legalibus ea diſciplinis prædicari par erit? Ipſa enim de ſe lex apud ſapientem, non ſolum eas, ſed cõplures alias uirtutũ dotes inſigni eloquio profitetur. Sed de cellarijs quid dixerimus? ſi enim tanta eſt reginæ amplitudo, qua putatis diuiti pœnoris opulentia cellaria ſua decorantur? equidem illic ſapidiſsima omnium moraliũ præceptorum diffundi uina crediderim: uina inquam nõ quæ in Nyſa mõte Bacchus plantaſſe dicitur, uel quæ Androcides ſanguini terræ cõpararit, non quæ in Cereris ſacris libare non liceret, uel quę poculorũ inſania inebriarent, ſed quæ ubertate ſcientiarum delectare, quę cor hominis uera & iuſta replere lætitia poſsint, & quę magnus ille Hiarchas æneo ſedens throno, admirabili phiala cõuiuis communicaret, quę & Apollonius Thyaneus licet abſtemius, tamen admiſiſſet. Illic denique dulciſsimum æqui & boni liquorem, odoriſera uariarum diſciplinarum aromata ſcitiſsimo concocta tẽperamento, ſed & nectar & ambroſiam deorum immortalium dapes, id eſt, ueri inueſtigationem illic recondi,

Cant. 1.

Lex regina.

Iuſtitia temo.

nõ eſt quòd dubitemus,ut uerè promptuaria plena ibi dixeris ex hoc in illud redundantia. Ex ijs cellarijs non ſaliares cœnæ,non Saturnalia feſta,non patina Vetelli, nõ Gallonij uoracitas,ſed Platonicorum philoſophorum conuiuia, ſed uenerabiles & religioſæ Pythagoricorum philoſophorum menſę inſtruuntur. Ex quibus cellarijs qui ſumptus exhibentur,nulla ſumptuaria lege,uel Orchiam uelis,uel Didiã,uel Phaniam,uel Lyciniam,prohibere fas ſit, quòd tantò quiſq; ſit beatior,quantò plures in eis ſumptus fecerit. In hæc cellara nemo niſi ſponſus introducitur. Et quem putatis ſponſum? Nempe eum qui ſtudioſus auguſti Iuris uenerator, poſt plurimos exantlatos labores, quibus optima ſectatus ſtudia ſudauit & alſit,ſeſe dignũ reddiderit,ut in deſiderata Legalis philoſophiæ ſacraria reciperetur. Hic de ſponſo plura mihi dicenda fuerant:ſed nutu ſignificari uideo,ut finem faciam,ut ad metam decurrat oratio,quib⁹ equidẽ parebo, dum tamẽ admonuero, in illa tanta cellaria nõ confeſtim, non tumultu irrumpendum eſſe, ad quæ conſequenda multis uigilijs,inceſſato uigore, labore irrequieto, ſolerti induſtria, lectione aſsidua opus ſit. Nam & patriarcha Iacob decoro uultu Rachelem, id eſt,doctrinam ueritatis non antè complecti, non antè obtinere potuit, quàm deformis Lyæ, quam loborioſam interpretantur, connubio parum deſiderato necteretur:ut adeò prorſus antè ſit laborandum,quàm de corona contendas. Quis igitur diplomarios iſtos,qui principum indultis, ſancti Iuris titulos iactitant, quos non nouerunt, ab ea beatitudine non arceret? quis eos ab iſtis penetralibus non prohiberet? iaciant ſuas ampullas, ſuſtollant ſupercilia, uultu intumeant, uentilent humeros,ac ſi cũ Atlante cœlũ ferrẽt,dũ tamen de rebus grandibus, arduis, peritis diſceptandum eſt, ad prima uerba ſyllabarij iſti uel balbi fringillant, uel attoniti obmuteſcũt. O felicẽ,ô fortunatum, qui noſtris inſtructus ſtudijs hęc cõſiderauerit,qui contra inſcitiam, contra inertiam pugnauerit,& uerè emerendę glorię ſpe erectus,nullo frangatur certamine,nullis ærumnis deterreatur. Hic mihi dignus ſponſus iudicabitur, ut in penitiora termaximæ reginæ cellaria introducatur, ubi uera animi uoluptate perfruetur, & non aſſultim ut iſti,ſed iuſto gradu honeſtos ſtudiorum ſuorum fructus ſe eſſe conſecutum lætabitur. Hoc tu Georgi (ut ad te no

Iacob Patriarcha.

Diplomarij Doctores.

Syllabarij fringillantes.

te noſtra uertatur oratio) recogitans, à iuuene in bonis literis uerſat'es,& cũ honeſtis eſſes natalib' progenitus, ut qui patre orneris prudenti & integro,matrẽ, dum uiueret, pudicam & ſagacẽ habueris,his inquam naturæ dotibus nõ cõtentus, propria quoque animi decoramẽta adiecisti. Nã poſt primæ linguæ Latinæ rudimenta, poſt artium liberaliũ præclaras doctrinas, in quibus militarem etiam coronã aſſecutus es,illuſtria Iuris noſtri ſtudia acceſsiſti, in quibus tã laudabilem operam nauaſti,ut & è lectionum frequentia, & aliis id genus literatis actibus ꝓbata eruditione perſpectus prodieris,& tandem regido clariſsimorum noſtræ ꝓfeſsionis patrum examine euentilatus,ſtationẽ adeò tenueris, ut uno omnium conſenſu,concordique iudicio,ad utriuſq; Iuris petẽdi faſtigia & ſis admiſſus,& ad ea cõſequẽda dignus exiſtimatus. Si itaq; in Olympico olim agone, q cęſtu,curſu,lucta uiciſſent,uarijs ſint coronis communerati: quanto honeſtius erit,ut meritę dignitatis honor operis tui ſtrenuitati non ſit adimendus:illi enim corporis, tu animi uiribus glorioſam uictoriã obtinuiſti. Quapropter ego iuſtę mercedis authoramẽto me ſoluturus,S.ſedis apoſtolicę authoritate qua fruor,nomineque & loco reuerendi domini noſtri Baſilieñs epſcopi,noſtræ Vniuerſitatis Cancellarij,cuius in præſentia & uicẽ & perſonam refero, utriuſque Iuris te deſignatum facio,uel ut uſitatiori uerbo utar,Licentiæ gradũ confero,Doctoralia inſignia petendi facultatem tibi largiẽdo,in nomine patris,& filij,& ſpiritusſancti. Amen.

DIXI.

IN LAVDEM LEGVM ORAtio per Vdalricum Zaſium Friburgi dicta.

SI QVI ſint,nobiles & ſpectati uiri,auditores integerrimi,qui legalẽ noſtram ſcientiam cæteris præſtare humanis diſciplinis negauerint (quorum nonnullos idipſum controuertentes audiuimus)hi mihi haudquaquàm ex ueritate ſentire uidentur. Quod cũ antehac generalibus tantũ locis egiſſemus,in præſenti iſto ſermone, per ſingulas doctri

nas nominatiores certè percurrendo,ſpecialius comproba re conſilium fuit,ne diuerſa ſentientes,legum eminentiam, quæ primis ornanda uenit titulis, in popularia ſubſellia opinione non recta contrudant:quod dū abſoluero(neque enim prolixus ero) benignis & auribus & animis fauete. Scio ex literatis pleroſque, & in primis Politianum, qui Dialecticen ſupra cæteras ſeſe diſciplinas explicuiſſe aſſerāt,quæ(teſte Plotino)præſtet, ut de quocunq;,ratione dici queat,& per quam facultas ſit probandi noſtra,conuellendi obiecta, argumentorumq; acumine in utranque differendi partem, & omnino ueri & falſi cognitione præbita, quod ſcientiæ ſit, diſcernendi ab eo quod ſit erroris: nec facilè fieri poſſe,ſi Stoicis credamus, ut acutus ingenioſúsue, aut ſapiens in dicēdo uir quiſpiam euadat, in quo Dialectice deſideretur. Ego,auditores,utilem & mehercule iucundam eſſe cognitu eam artem non nego: ſed cui Iuris noſtri ſcientiam magno ſpatio prætulerim:illis enim ſatis eſt,uerum & falſum dijudicaſſe, &(ut quidam inquit)hoc ab illo carbone notaſſe. Nos quiddam amplius:ueritatem enim ſequi, declinare à falſis docemus,illi telam, Penelopes exemplo,nunc texunt, modo retexunt, argutiarúmque ſtrophis uſi,quæ certa fuere,ſæpe incertant.Lex longe aliter:nā dubia ſerenat,inuoluta euoluit,ſtabilibus quoq; nititur documentis. Quòd ſi ſuā dialecticæ utilitatem inoffenſam relinquerimus,hactenus tamē progreditur,ut inſtrumēta duntaxat ſuppeditet in cæteris doctrinis cautius diuersādi. Lex uerò ea præſcribit dominātia iuſſa,quæ faſces, quæ ſceptra præ ſe ferāt uitæ hominum moderandæ.Sed aſtrorum ſitū, cœli conuerſionē,planetarum errores pernouiſſe,inter præcipua quidam ſtudia collocāt:nonnulli Geometricis,calculationumq; rationibus,certiſsima ſectione,numerorū tabulis incertiora quæq; colligere,ingētis eſſe rei pdicant. Nos multo nobiliora:hominem enim ipſum, eiusq; motus regulamus:eas ꝓfitemur præceptiones, quibus homo nō incertas aſtrorū domus diuinare,ſed aſtris uel ipſiſsimis dominari,aſtra ſibi ſubijcere poſsit.Deniq; nō circa lineamēta, formas,ſupficies & calculos fatigamur, ſed innumerabiles hominum actus, quos nec Geometres pmetiri, nec calculator dinumerare poſſet,certis & legibus & preſcriptis colligim⁹, utranq; lancem cōcordamus,ponderaq; rerum ita coæquamus,

Legum peritiam dialectica præſtare.

Penelopes telam texere.

Aſtronomia.

Geometria.

ſtius,ut admirabile ſit in tam immenſa tot perſonarũ, cõditionum,negotiorum,cauſarum,temporum uarietate,tãtam euentuum molem in una uelut conſepta,& ea præfinita cõcluſiſſe.Quòd ſi quis occultas & profundiores illas naturæ cauſas,operationes,effectus inueſtigari, inter inſignes doctrinas collocarit,is meminerit & nos quoq; in legibus noſtris naturales ſcrutari rationes, & idipſum fortè excellentius.Illi enim in cæteris rebus nihil ad uirtutem conferentibus occupantur: nos ex naturalibus iſtis rationibus, quibus lex nititur,mortales ad iuſtitiam,ad integritatem,ad rectitudinem componimus.De medicinæ uerò diſciplinis quid attinet dicere? Neque enim obſcurũ eſt huiuſmodi artem ab eius factionis profeſſoribus mirum in modum celebrari,in primiſque monſtrabilem prædicari:humanæ quippe condítioni ſicuti ſanitatem ſola præſtet,ita perpetui quodammodo æui propagatricem uideri.Sed nihil hoc ad legis nobilitatem: illi enim deteriorem, lex meliorem hominis portionem curat. Siquidem illi corpori medentur,nos animæ. Medicorum curatio,ut Nazianzenus inquit,ſæpe maiorem præbet peccandi facultatem.Lex omnimodam uitæ ſynceritatem ſuppeditat.Nam plerunque contingit ut medicorum herbis ſani facti, in uitia prioribus magis flagitioſa prolabantur.At qui uitijs ægri ſunt, inſtaurari adiuuarique legibus non poſſunt,niſi ab animi prauitate deſtitiſſe comprobentur.Moralem præterea philoſophiam ſummis eſſe exornandam laudibus euidentia docet, quæ prima uirtutes docuit,quę regna,ciuitates,domos,familias,hominem ad optima quæque dirigit. Verumenimuero ea celebratione legũ profeſsio ingẽti ſplẽdoris acceſsione illuſtratur:quid enim aliud uerſamus,quàm quod morale ſit? quod uirtutibus pulchriſq; uitæ inſtitutis cõducat?Id qđ elegãter,ut omnia,Vlpianus noſter uoluit,qui uerã nos,non ſimulatã,conſecutos eſſe philoſophiã teſtatur.Et rectè illud : ſi enim philoſophũ ſub excellẽtia non ob aliã rẽ nominamus,quàm quòd uirtutes & uitia diligẽti ratione diſcutiat, profectò officia iſthęc quàmmaximè legib.debẽtur:& eo uerius,quòd philoſophia nõ ultrà procedit,niſi quæ uirtutes & uitia uel ſectari uel fugere doceat.Leges uerò & impellũt,hic pœnis,illic premijs utrobiq; præceptis propoſitis: de quo tamẽ puncto aliàs nõ parũ multa diſſeruimus.Sed age,auditores,maius mihi cer

Phyſica.

Medicina.

Ethica.

tamẽ moueri uideo ab eloquẽtiæ ſtudioſis,ab his qui humanas literas tanquam filiolam omniũ pulcherrimã oſculantur.Hi nanq; eloquẽtiam & cæteris diſciplinis,& omnio Iuris ciuilis ſcientiæ anteponunt,eam nõ ſolum humanæ ciuilitatis authorem,ſed omnium etiam ingenuarum artiũ parentem prædicãtes.In communem quippe ſocietatẽ,in conventiun ciuilem agreſtes olim homines ſola eloquentię authoritate coiuiſſe,atq; inde uelut ſeminario , oẽs artes bonas pdidiſſe . deniq; eã omnis eruditionis dominã uideri, quòd nulla re,quàm nitidi ſermonis elegantia, ad optimas literas inuiteris: orationis ſplendore res ſecundas ornari, aduerſis præberi perfugium, pacem foueri , amoliri bella, omnem quoque reipublicæ ſalutem in ea reſidere.eloquentia,aiunt, rationis intelligendique uim perpoliri, in ſublimia erigi, & ad quæcunque uel difficilima ſtudia fieri expeditos:quæ ſi deſit,non ſolum cæteras doctrinas iacere,& uelut luto inuolui,ſed uel maximè ciuilẽ noſtrã ſciẽtiã ſordeſcere , faſtidiri, contemni , rem alioqui auſteram & implacidam , niſi orationis luce fulgeat , dicendíque nitore ſubleuetur. Hæc & his ſimilia adducentes , cæteris doctrinis à loco deturbatis, primas eloquentię ſedes prærogauerunt. Eam oppugnationem nimium quàm acrem uobis uideri poſſe ſatis puto,quam & apud Ciceronem M . Antonius alijs compluribus præſidijs obfirmauit,formularios in ſuper actionumque præcones inter alia , eos compellitare uiſus,qui iura ciuilia ſequerẽtur.Sed ſi uacarit, ueritatemq; placidi admiſeritis,luculenter oſtendã,quàm à uero aberrauerint illi uerboſitatis artifices:& quãdo ea res hui⁹ mei ſermonis præcipua fuit occaſio,argumentis ualidis conuincã, Iuris ciuilis ſciẽtiam eloquẽtiæ longo anteſtare interuallo, plurimoq; gradu eſſe nobiliorem:quo breuiter percurſo, finem faciam.Receptæ eſt aſſertionis,eã ſcientiã alij eſſe preſtãtiorem,quæ ipſa alterius auxilio nõ indigeat,altera uero ſine illius adiumento ſtare nequeat.At negari nõ poteſt,Iuris ciuilis ſciẽtiã ipſam ſibi eatenus cõſtare , quòd nihil ab eloquentia adiumẽti poſtulare neceſſe ſit:poteſt enim iuriſperitus eſſe,qui non ſit eloquens,qnod quidẽ in Caio Cuſeone,Aelio Sexto,P.Mutio,M.Manilio, cæteriſque multis compertum habemus. E diuerſo manifeſtum eſt eloquẽtiã, niſi Iuris ciuilis cognitione adiuuetur,mancam eſſe & ſterilem

Literæ humanitatis.

Scientiarum inter ſe præſtantia.

lem.Cùm enim tria ſint cauſarum genera, & iudiciale potiſsimum ſit, quomodo in iudicijs ſine Iuris peritia orator uerſabitur? Hoc eſt quod Scæuola olim, magnũ alioqui in eloquentia uirum, Sulpitium reprehendiſſe traditur, turpe, inquiens, uiro Patritio ius ignorare, in quo uerſaretur. Et Lucius quoque Craſſus, inertiæ, impudentiæ & flagitij eos condemnabat, deridendosq; dicebat, qui circum fora uolitarent, negotijs diſceptandis hærerent, Prætorum tribunalia, iudicia magnarum rerum obirent, cauſis ſeſe iactarent centumuiralibus, iura tamen ciuilia ignorarent. Proinde & apud Ciceronem pleriſque locis obnixè defendere ſolitus eſt, Iuris ciuilis peritiam ita eſſe in eloquẽtia neceſſariam, ut ſine ea nec eſſe nec dici orator poſsit. Per quæ ſatis patêre arbitror, eloquentiam Iuri ciuili, cuius ope ipſa tantopere eguerit, nulla iuſta ratione ne conferendam quidem, nedum non eſſe præferendam. Quòd ſi iudicialia prætereo, quid per Iouem neruorum habet eloquentia, quod nõ ab alijs doctrinis mutuetur? Suadeat ſanè orator, diſſuadeat, laudet, uituperet (quæ extra forum potiſsima ipſius ſunt officia) quis arma adminiſtrabit? An ſolis continebitur eloquentiæ finibus? non cenſeo: ſed uel à Philoſophis, uel ab hiſtorijs, iuréue publico, uel ab illis ipſis legalibus inſtitutis, dictionis ſuæ corpus cõmodabit, paucis ex ſuo adiectis, qbꝰ comere, ornare, ordine diſponere poſsit, quod ab alijs erat mutuatus. Quòd ſi q uel linguæ uolubilitate, uociſue, aut nudę artis cõfidentia concitati, in publicũ eruperint, neceſſariò eueniet uel fractum neſcio quid, uel eneruè inculcantes, aut fluant marcidi, aut dubitabundi uacillent, aut uagẽtur ignari, aut temerarij præcipitẽtur, uſqueadeò nihil habet eloquentia uel illuſtre uel amplũ, niſi cæterarum doctrinarũ, & potiſsimè Iuris ciuilis auxilio uelut tibicine fulciatur. At lex ipſa perfecta eſt, abſoluti roboris eſt, quę prodire in publicum nullo ſubeunte bacillo non uereatur. Iuſtum & æquũ in omni re lex per ſe ipsã tractat. Si enim de ordinib. de dignitatibꝰ, ſi de honoribus, deniq; ſi de pœnis, & omnino de capite hominis res ſit, ſi porrò nuptiarũ, ſi liberorũ, ſi agnationũ, ſi teſtamentorũ, ſi libertarum, ſi mancipiorũ, ſi nexorum, ſi contractuum, ſi regnorũ, ſi ciuitatum, ſi terrę, ſi aquæ, & ut uno uerbo loquar, quarũcunq; uel publicarum, uel priuatarũ rerũ, quinetiam ſi cœli, ſi inferni iura uerſen-

Lex ſuis ipſius nititur uiribus.

tur, ſola lex ſufficit: lex inquam illa directionis uirga adeò in omnibus ſatisfacit, ut nullius aliunde ſuffragationis ei ſint opes imploranda. Quod præclarè attigiſſe M. Craſſus uidetur, qui unum duodecim tabularum libellum, omnium ſibi philoſophorum bibliothecam uideri dicebat. Nec ſanè uerum eſt, Iuris ciuilis ſcientiam auſteram eſſe & implacidã, & quæ niſi eloquentia perpuretur, inſordeat. Nemo enim eorum qui in legibus uel ſunt uerſati, uel eas modicè certè olfecerũt, ignorare poterit, ſuo legem nitore eleuari, prorſusq; à ſordibus eſſe alienam. Sermo legis Latinus eſt, terſus, ſelectus, elegans: & licet ipſa eloquentiæ faſtu non intumeat (neque enim ueneres iſtas tãta maieſtas reciperet) pura tamen orationis luce non deſtituitur. Sed quid dixerim, quòd lex ipſa præclaris illis ſuis ornamẽtis totum prope orbem peruagatur? Nulla enim hac ætate natio eſt, quæ ſaltem ciuilem aliquam ſocietatem præferat, quæ præceptis legalibus non aliqua ex parte moderetur: quam amplitudinem quis de eloquentia dicere, quis aſſerere audeat? Tantum enim abeſt ut ubiq; recepta ſit eloquẽtia, ut etiã in nõnullis locis imò & regnis, lege prohibita ſit. Plato ex ſua Rép. rhetoricas iſtas eiecit. Lacedæmonij (ut Quintilianus teſtatur) eloquentiam ciuitate expulerunt. Athenis eloquentiæ uis ita reciſa, mutilata, nudata, & explumis facta eſt, ut nec principijs uti, nec miſerationem affectúsue in iudicijs moueri licuerit. Omitto non modicã in iſta arte, in eius artificibus uerborũ ne dicã mẽtiendi licentiã: cõmendationis enim finẽ, ſi faueant: ſi uerò oderint, uituperationis modum facere nõ poſsũt, adeò à rei & negotij uel ueritate uel augẽdo excedunt, uel premẽdo deficiũt, fallaciq; uerborũ modulatione, & raſis (ut Perſius ille ait) antithetis uelut quodã laruarum prætextu, aures liniunt, menteſq; præſentiũ ludificãtur: taceo, quòd parum habent cõſtantiæ. Nã quod antè pulchrè laudarunt, hoc modica pòſt arrepta occaſione, mox fœdè dilacerãt. Poſsẽ eius rei in magno illo noſtro Cicerone, poſſem in alijs argumenta præbere, niſi me quædã, ut ita dixerim, ueneratio tãtorũ uirorum ſeuocaret. Sed quid quòd næuuli iſti, ne dicã uitia, honeſtioribus uocabulis inumbrantur: mẽdacia enim, hyperbolẽm exceſsũq; rhetoricũ, laudaſſe quod uituperaris, tẽporaria epitheta nominãt: neq; eſſe tam laborandũ ut res uera ſit, quàm ut ueriſimilis uideatur:

Rhetores ex urbibus eiecti.

proinde

proinde amplificari, extendi, digredi, fingi (uellem addere̅t mentiri) oportere: quod totum, ut uerba Pici uſurpem, quid aliud eſt quàm mera impoſtura, merum præſtigium? O ſancta, ô omnium excellens legum maieſtas, quanto tu melioribus auſpicijs inaugurata es? quanto maiori dexteritate decoraris? tu nemini imponis, ſed dolos repellis, tuorum ſermonum declaratio illuminat, non perſtringit: mendacia, fraudes, technæ, ſimulationes, procul abſunto, quoniam principium uerborum tuorum ueritas: tota pulchra, tota cã dida es, ſub cuius labijs, ore, lingua, mella diſtillant: tuoque odore uel ipſa aromata ſuperantur, quæ nihil aulęi ſcenici, nihil tragœdiarum, nunc ad gratiam, iam ad inuidiam com moues, ſed lucidis, ueris, apertis, ſtabilibus uerbis uirtutes tractas, domitas doces habere cupiditates, manus, oculos, mentem ab alieno abſtinere, & quod cuiuſque eſt, cuique ſumma ęquabilitate diſtribuis. I nunc Antoni, & tuas iſtas uerborum lautitias, ſandilenocinia, calamiſtratas iſtas uene res auguſtis legum faſcibus pręferre aude, qua in rebus hu manis (ut quidem inquit) eminentius nihil inueniri poterit, quę & Dei ſit donum, ęquitatis forma, regula iuſtitię, unio populi, officiorum diſtributrix, parens uirtutis, ruina ui tiorum, &, ut cum Salomone loquar, lux mortalium, uia uitę. Quòd uerò magnos illos Iuriſconſultos formulariorũ prȩconumq́; conuitioſo nomine infamaſſe uideris, nec ex fide facis, nec ex ueritate ſentis. Iuriſconſultus qui iuſto fine leges ſectatur, formulis cauſidicorum non fatigatur, uo cem non uenditat, iudiciorum baſilicas, turbida fora non inquietat, niſi uel reſpublica urgeat, uel efflagite̅t amici: cu ius officium eſt de iure reſpondere, ambigua diſſoluere, pu bliceq́; & priuatim ſuis prodeſſe cõſilijs. Vel quæ te Marce Antoni malę agitauerũt intemperię, quòd tãtos uiros (quos Enni⁹ egregiè cordatos homines nominat) formularios uo cares, quum in tua illa una & eadẽ oratione, clariſsimos ſẽ per ciues legalibus ſtudijs prȩfuiſſe fatereris? quomodo tã pugnantia, tam inter ſeſe diſsidentia, uel nõ attẽdebas, uel non erubuiſti? Sed orator eras. Quę cùm ita ſint, auditores integerrimi, ut iam planè ſit factum perſpicuũ, Iuris noſtri ſcientiam primori eminẽtia præfulgere, ſit porrò uobis per quàm ſæpe & ſuperiorib. annis, & præſenti anno demõſtra tum, nihil eſſe lege utilius, nihil potentius, nihilq́; ad omnẽ

ſecuritatem ſalubrius,atq; itaque nullum inſumi laborem fructuoſius,quàm qui in noſtris ſtudiis eſudatur,tantaq; gloria,tantus honor,tãtus fauor,tanta dignitas Iuris ſtudioſos comitetur. Supereſt ut illam doctrinarum principem ex fide complectamini,collectioreq; animo confiſi, inuicto uigore,pertinaci nixu,ad eam contendatis.Quòd ſi qua forte à principio difficultas apparuerit,non continuò deſperatè , ſed aſsiduitate ſtudii eam perrumpentes,indefeſſo robore progrediamini,nec antè ceſſetis, quàm ſparſo fideliter puluere(ut glorioſi Pancratiaſtes) depugnatum eſſe uideritis. Sicut enim nihil imperuium eſt audeti, ita diffidentem,ut Nazianzenus inquit, nulla animabit fiducia. Non deerit mea uobis diligentia,qui ut ſim mediocri ingenio, tamen & peruigili lectione cum me uobis pręſtabo,ut niſi me uires, labor,uox,lingua deſerant,ea quę difficilia profundáue uobis putabuntur,clara,plana & aperta me redditurum confidam:ad quod nos Sancti ſpiritus gratia adiuuet & corroboret,propoſitúmque noſtrum cœleſti ſuo rore fœcundet. DIXI.

VDALRICI ZASII LL. DOCT. in laudem Legum oratio, cùm poſt ferias æſtiuas, lectiones ordinarias auſpicaretur, Friburgi frequentiſsimo eius auditorio habita.

TAMETSI Iuris ciuilis ſcientiam,auditores ſpectãtiſsimi,pro ueteri inſtituto iuſta oratione(quod plures iã annos fecimus) prædicare oportuerat, tamẽ quia cõpluria tum priuata, tum maximè publica negotia,quibus his perpetuis feriis ſum obtritus,ne tridui quidẽ ſpatium colligendi mei indulſerunt,nihil ueſtræ expectationi dignũ adferre potui:futuro fortè anno,ſi fata ſinẽt,ea repoſiturus, q̃ nunc obmitti rerum impedimenta iuſſere.Cæterũ ne illotis prorſus

ſus pedibus irrumpam,hoc ſolummodo commonuiſſe uelim,nullam tantam uel eſſe uel inueniri cõmendationem, qua non amplior ſit legalis ſapientię dignitas.Hæc quippe uetuſtate mundum preiuit:nam & ipſa ab initio & ante ſecula ſe genitam teſtatur.Iuſta ei ſedes eſt uel ipſum cœlum, nedum deliciarum paradiſus,utpote quòd ipſa in deturban dis prauis cœlo ſpiritibus,in exigẽdis ab horto uoluptatis primis parẽtibus,magnificã incõparabilemq; ſuam authoritatem explicuit. Hæc porrò toto ſe mundo inſerens humana uniuerſa complectitur & fouet,omnibus eſt intenta, celſior tamen omnibus:quicquid illa tractat, amabile, conſpicuum,admirabile facit,ſine qua,ut eſt Ciceronis illud,nil apud mortales uel eſt laudabile,uel quod gloriam ullam aſſequitur. Siquidem quò tibi uirtutum omnium conuentus, quò totius philoſophiæ ornamenta, ſi à lege diſceſſeris?Iã nec prudentia tuta erit,nec pura continentia, quòd illam aſtutior calliditas ementiri poſsit,hęc ſordidiore parſimonia adulteretur.Fortitudo ſine lege tyrannidẽ induet,conſtantia pertinaciam,diſcretio confuſionem. Sed nec ipſa iuſtitia quantaquanta eſt,næuo carebit.Inexorabilis enim rigor,quam acribodicen appellant,ſeuerius inhorreſcet, intolerabile minabitur,niſi ciuili æquitate manſueſcat & mitigetur,niſi ſanctiſsimæ legis,quæ ars eſt boni & ęqui, temperamento ad parabilitatem uelut Lesbia norma deflectatur. *Lesbia norma.* De cæteris porrò moralibus quid attinet dicere? Cõpertũ enim eſt uirtutes omnes,uel exceſſu,uel defectu, à ſtatione ſublabi,niſi legis dexteritate ſuffultæ fuerint. Ipſa uerò lex à rectitudine nõ obliquatur,rem enim iniquã non recipit, ut Cicero uoluit.Atq; adeò in ea,pro Senecę ſentẽtia, non æſtimamus quid expediat:expedit enim tibi,quid illa dictauerit.Veriſsimè igitur ſenſere qui legẽ uoluere,à qua una cõmunem omnium mortalium ſalutẽ peti conueniat:quicquid enim uſquam honeſti eſt,quicquid præclari, quicquid excellentis,quicquid omnino boni , à lege tanquã à fonte proficiſcitur,quæ uelut ſol uniuerſi huius,humanis actionibus depulſa erroris nube,lumen porrigit,eaſq; uel iacentes erigit,uel ſtantes conſeruat.Et ut ſemel finiam , per legem pax populorum,tutamen patrię,gentium munimentum,immunitas plebis,cura,ſubleuatio preſsis, ſecuritas ſolidior, quies publica,& omnium rerũ proſperitas comparatur. Huius *Lex ſoli cõparatur.*

ius tam inſignis ſcientię ſtudia uobis,auditores ſpectatiſsimi perſeuerantiori nixu capeſſenda eſſe conſulo, nec ullis parcendum uigiliis,ut ad tam ſublimia ſacraria non ſolùm accedere,ſed etiam penitius intrare mereamini.Merebimini autē,ſi ante omnia Deum colere, diuinis operari cōſueueritis. Nec enim ulla cum fructu ſcientia ſperari poterit, quam non adactus rerum diuinarum amor comitetur. Initium quippe ſapientię eſt timor Domini.Sed & neceſſe erit ſordida prauioris uitæ crimina uel excuti,uel caueri: fœdæ uoluptatis retibus non implicari:purum,ſyncerum, conſtantem,ſolidum,integrum,erectum uiuendi callem ingredi.Reprobi enim,pro Sapientis ſententia, bono intellectu non decorantur,quòd malignam animam ſalubris auerſetur ſapientia.Sic uos dignos reddetis,quibus humana priuatim,& porrò rerumpublicarum iura iuſta lance diſpendore,atq; adeò,quando pro Eraſmi ſententia res ſacra conſultor eſt,ſummum decus,incredibilē animi uoluptatem, ſed & gloriam immortalē cōſequi liceat.Quod ad me attinet, tam præſtabo mearū uigiliarū præcipuum documentum,ut ſi non doctrinā,quæ ſanè perexigua eſt,fidem tamen & diligentiam,quas omnibus numeris explicabo,de ueſtro præceptore ſitis cōmendaturi , præſtāte ductū diuino numine, quem implorantes orabimus,Veni ſancte Spiritus. DIXI.

VDALRICI ZASII LL. DOCT. mixto genere Oratio Friburgi poſt uacationes ab ordinarijs lectionib. habita, in qua & ſui purgationem aduerſus locutuleios quoſdā adducit, & legum eminentiam prædicat.

IVRIS ciuilis ſtudia,auditores ſpectatiſsimi, poſt ſolēnes reuecta uacationū ferias,pro more fueram cōmendaturus:ſed ecce tibi,aurem mihi peruellit diſſerendi domina eloquētia, quę meditāti uelut obuerſans expoſtulare uidebatur,quòd ſuperiori anno candoris ipſius ornamēta ni

mium

mium quàm eleuaſſem,preſsiſſemq́;:q̄ niſi me ſibi palinodia recantata purgarem,ingrati crimine reum facere minitabatur,quòd eius qualicũq; mihi in re Latina exhibito beneficio,ingratam gratiam retuliſſem.Graues & formidandas iſtas minas,licet nullius piaculi mihi conſcius ſum, deprecari tamẽ uolui,atq; ita argumento quod deſtinaram relicto,in purgationẽ mei cõuerſus ſum. proinde oro & obſecro,ut dum eam uelut apologiam breuius abſoluero,auribus fauere & linguis non grauemini:ita enim defenſoria iſta temperabimus,ut ab optimarum legum commendatione non ſim diſceſſurus.Inſimulari me ab eloquentia intelligo,auditores integerrimi,ſeſe à me parum ex ęquo eſſe impetitam,& quod intolerabilius ſit,armis uel ex ſua ſuppilatis familia depugnaſſe.Ego tametſi negare non poſſum,nupera oratione eorum uel faſtum dixerim uel errorem, retundere perrexiſſe,qui uelut contemptis legibus, priores in uniuerſum eloquentię ſedes pręrogarunt:iure tamẽ inficior ſua eloquentiam dignitate uel uiolaſſe,uel uiolandi iniuſſe conſiliũ.nec enim ita ſum à ſole auerſus,ut ignorem magno laudis præconio eloquentię decus in primis quidẽ eſſe dignum,& cui mortales multum debeant:cæterùm ſanctiſsimis eam legibus pręire,non ita recipiendam putauimus:quæ tamẽ res parabili & moderato poterit temperamento diſſolui.Bipartito enim genere rem aliam alia digniorem comperimus.Nam & abſoluta eſt rei dignitas: eſt & hypothetica,id eſt,ad certam rationẽ ſuppoſita uel aſtricta.Si abſolutam oſtenderimus,legum maieſtas ſine dubio præmicat & præfertur,id quod non ſolum ex his quæ ſuperiori anno,ſed ex eo quoq; patuerit, quod Iuris ciuilis fundamentum iuſtitia eſt,quæ cùm omnes uirtutes complectatur,neceſſe erit uel hanc ſcientiam omni concentu uirtutũ decorari:qua conſtãte ſicut uniuerſa ciuilis uita ſuſtinetur, ita ſublata deſeritur.Niſi enim lex ualeat,quid à ceteris beſtiis homo differat,non uideo. Athenienſes & Romanos, quòd à principio honeſtis uiuerent legibus,prudẽtia & humanitate inſignes fuiſſe:è diuerſo Barbaros,quòd prauis & propudioſis moribus inſtituerẽtur,exuto homine in beſtiarum & turpitudinem & truculentiã obbrutuiſſe,compertũ eſt.Perſę & Maſſagetæ cum ſororibus & filiabus inceſta cõnubia miſcuere.Gallorũ pueris muliebria pati impunè fuit.

Fauere auribus & linguis.

Duplex rerum digni tas.

Indię

Indiç bona pars humanis carnibus uefcebantur,alterq; alterius uentre,uelut ſepulchro cōdebatur.In Ripheis mōtibus ſenes coronati ſeſe præcipitarunt.Phœnices in aduerſis rebus,amiciſsimo quoq; interfecto,ſacra facere.Laodicenſes eam in rem uirginem mactare edocti ſunt.Scythç,Getç,Sarmatæ,Aricini,peregrinos & hoſpites iugularunt. Adeò ſi à lege diſceſſeris,non ulla çqui & boni ratio habebitur. Sed nec iuſti erit & iniuſti diſcretio,omniaq; promiſcuo flagitio confundentur:quas dotes in eloquentia non inuenias. Alteram dignitatem ſuppoſititiam nominauimus,qua habito ad aliud reſpectu,melioris notæ momenta colliguntur. Hîc ſi eloquentiam certa ratione metiamur,potiorem inter diſciplinas teſſeram ſortiri non negauerim. Et ſunt ſanè tria in dicendi arte præcipua,quç non temerè aliis conſtabũt.Siquidem hæc obflectendis ad nutum animis habenas moderatur,eoſq; non ſolùm ducit quoquo uelit,ſed etiam rapidi fluminis inſtar impellit. Antonius ille Orator,quem nuper ad partes uocauimus, imminentem ſuis ceruicibus hoſtilem gladium ſola ſuauiſsima diſſerendi facultate iam repulerat,ſi non alio fato concidiſſet.Denique eloquentia ſuo lumine cũctas illuſtrat ſcientias,quam ſi ademeris,quid habes in eis,quod placida perſpicuitate attollatur? Moſes & Hieremias magni illi prophetæ,cùm à Deo mitterentur, quamuis omnem eſſent docti philoſophiam, eloquentia tamen caruiſſe conqueſtos legimus:ut iure prędicari liceat, doctrinas quantumuis magnas ſapore deſtitui,niſi eloquētiæ ſale condiantur. Et tandem ea eloquentiæ uirtus iure commendatur,quòd per eam fundatior,facilior,& expeditior ad cęteras artes uia exhibetur,tradiq; documēta uerius poſſunt,apertius & acceptius. Ad hæc munera ſi reſpicias, ratio conſtabit,cęteris eloquentiam diſciplinis ui ſua, lepôre,gratia,adminiculis,plus eſſe monſtrabilē.Nanq; & lex ipſa quamlibet ſit abſolutè digniſsima,orationis tamē amœnitate uultum gratiorem induit.Itaq; diuerſos fines conſideranti perſpicuum eſt,& uincere gradu,& uinci legē. Simpliciter uincit,at ea ratione eloquentiæ concedit,quod orationis lumen ab ea mutuatur.Quç cùm ita ſint,ſatis iā accuſationi inſtitutæ feciſſe putabimus.Sed uideo in quas anguſtias incido:pugnantia me moliri ſubmuſſant,qui Iuris ciuilis cum eloquentia cōiunctionē admiſerim, quam ſuperior mea

Potiorem ſortiri teſſeram.

mea oratio pernegauerit.Hi tamen meminerint, duo eſſe in eloquentia conſideranda. Alterum eſt ubertas illa & ſyl ua ornatè dicendi,largusq; diſſerendi fulgor, qua grandi- loqui oratores & grauitate ſententiarum,& uerborũ maie ſtate,ad permouendos,immò cõuertendos animos inſtructi, auditorem attonant,concutiunt,& proſternunt, ut admire- tur,ſtupeat,oderit,diligat,fauerit,cõtemnat,ſperet,metuat, doleat,lætetur,fremat incitatus,tranquillus ſubſideat.Hanc eloquentiæ partem à noſtra profeſsione ita ſeparamus, ut uel nunc ultro fateamur,ad perfectionem Iuris noſtri nihil eam conferre,cùm tamen ipſa ſine legum cognitione non ſubſiſtat,quod annicula noſtra plenius tractauit oratio,quã non alio quàm eo fine exaudiendam declaramus. Alterum eloquentiæ ad Latini ſermonis puritatem pertinet,ne uer- ba illota ſint & barbara, néue compoſitio præfracta ſit, ne ſit hiulca & aſpera:ſed orationis filum ſuaue, elaboratum, ſermo terſus,limatus,proprius, elegans. Ab hac parte elo- quentiæ legalem ſcientiam tantũ abeſt ut diſſeparemus, ut etiam coniunctiſsimã eſſe prædicem.Si quis enim quinqua ginta Pandectarũ libros (ut cætera interim Iuris noſtri uo- lumina prætercam)percurrerit,tãtam Latinæ dictionis ſyn ceritatem inueniet & elegantiã,ut difficile iudicet, rerúm- ne ſcientia,an orationis dignitas maiori ſit laude celebran da.Equidem ambo ita ad palmam niti uideo, ut quum alte rum cum altero æmula paritate concertet, ſummũ utraquè gradum attigiſſe mihi uideantur. Quæ res quantum puta- tis eminentiæ, quantum gloriȩ Iuri noſtro conciliet? Duo enim in humanis rebus præſtantiſsima connecti in eo coiſ ſeq; reperiuntur,uitæ ſcilicet ordinẽ,& linguȩ decus.Nẽpe ſicut pulcherrima illa legum præcepta uitam componunt & moderantur,ita linguã perpurat,comit & decorat ſermõ nis elegantia.Mira profectò res, & quȩ nunquam nõ ex iu- ſto prȩdicari poſsit, actus hominũ tam uarios, mores tam diſsidentes,infinita facta,tantam rerum molem, ſentẽtiasq; ab altiſsimis ſæpenumero theorijs dependentes, tãto ubi- que orationis & ornatu, & ſuauitate exornari perpolirique potuiſſe. Mitto admirabilem illam reſponſorum breuita- tem, qui uelut puncto latiſsimi negotij campum comple- ctuntur. Hactenus defenſio noſtra, quam ſi domina fandi eloquentia,ex æquo ſit æſtimatura,accuſationem noſtri uel

Duo in eloquẽtia conſiderãtur.

Latinitas in Pandectis.

Vitæ ordo.

Linguæ lenus.

Domina fandi eloquentia.

intermittet,uel inſtitutam abolitione diſpunget.Sed nũc ad legalem reuertor eminẽtiam, in qua ſi præter ea quæ dicta nobis ſunt,commẽdare multiiugam eruditionẽ uelim, nec me dies ipſa capiet,nedum tantulæ horæ compendiũ. Pandectæ enim omnem propè philoſophiam continent,& quę naturæ ſit,& quæ morum,quæ'ue ratione cõſiſtat:illic dialecticis rhetoricisq; & locis & argumentis referta omnia uides.Sed & poëtici modi, ſchemata,figuræ,in eis quàm appoſitè uſurpantur:& ut uerbo dicam,qui Pandectarũ libros exquiſitè legerit,acutèque penſitauerit,is tã uariarũ doctrinarũ ueſtigia uelut impreſſa illic experietur,ut eam Vitruuij ſententiam, qua inter ſcientias rerum quandam coniunctionem, communicationémque eſſe dicebat, facilè ſit comprobaturus.Nec tamen in eis integræ illæ ſunt doctiſſimorum hominum traditiones,ſed ueluti à ſolidis corporibus diuulſa,diſſectaq; mẽbra,ita ab archetypis Iuriſconſultorum libris uolumina noſtra decerpta, & centonis inſtar conſuta ſunt. Quanto ampliores in ueris codicibus ditioresq; diuitias, ſi eam nobis fortuna felicitatẽ non inuidiſſet,conſpiceremus.quod certè nõ ſine mœrore proloquor: intercidiſſe enim tot illuſtres labores, plus propè iacturæ poſteritati contulit,quàm commodi addiderit Tribuniani lucerna:quod tamen aliàs latius tractamus. Hoc credo, in præſentia diffiteri nemo auſit,Iuris noſtri ſcientiã, quæ latiſsimis illis finibus extẽditur, triuialibus ingenijs non eſſe temerè aſſerẽdã,quam uix quiſquã ex ueritate profitebitur, niſi aliarum quoq; doctrinarũ loca haud parũ multa tracta uerit.Vt nõ immeritò à uia illi mihi declinare uideãtur,qui poſt Accurſianas gloſſas uulgatis quorundam cõmentarijs tantam legis amplitudinẽ metiuntur, ſolitariaq; eorum lectione ſuffarcinati,de portu,de brauio,de ſtatione glorientur: ea enim res errorũ nonnunquam fomenta nõ modica nutriuit.Cùm enim relicta elegãtiſsima textuũ proprietate à commentariis uelut à fune pendetur, illeq; ab alio arbitrariæ opinionis ſenſa inſuxerit, quæ & uel refragãte textu in ſui magiſtri uerba iuratus tueri pergat, fieri uidemus, ut ſæpenumero non tam attẽdatur quid legis ueritas exigat, quàm quid cõmunis prætendat opinio:quod certè Iuris noſtri claritatẽ craſsioribus nebulis offundit. Quòd ſi eas opinionũ factiones diſsimulaueris(nõ enim poteſt par omniũ

Pandectæ.

Iuris perit[ia].

eſſe

eſſe eõſenſus) hoc tamen quis uenia dignũ eſſe dixerit, ꝙ ex eorum numero qui ciuilia ſibi defendunt, non pauci ex teras artes, quę tamen in eis deſiderantur, & maximè rei La tinæ ſynceritatem oppugnare pergunt, negantes uerborũ proprietatem obſeruari oportere, dum de ſenſu conſtet: me dullas enim perdi, dum de uerborum iure diſceptes. Quo quid poteſt prętendi abſurdius? quid doctis uiris minus di gnũ? Quomodo enim ſenſum legis colligas, niſi uerba ob ſerues? An te ex Dodonæo lebete aliquis afflauit ſpiritus, q mẽtem legis extraria diuinatione colligas? Ergo Labeo Iu riſconſultus errauit, qui, ut eſt apud Gellium lib. xiij. de uo cũ origine, & ratione ad pleroſq; Iuris laqueos enodãdos utebatur. Ergo totus de legatis liber tertius concidet, qui tã topere uerborum proprietates eſt conſectatus, ut etiã quid chartæ, quid lanę appellatione ueniret, non tacuerit. Sed & iugulum felicibus animis Pomponio, Vlpiano, Paulo, & cæ teris imminebit, qui uerborum proprietates ita obſeruaue re, ut ex eorum doctrinis, inſignis de uerb. ſignif. titulus no ſtris Pandectis ſymbolum dederit. Vadant proinde, & in an gulum ſe contrudant, ſi qui ſint miſocali, qui has blactirẽ ineptias non uerentur, & diſcant aliarum artiũ, in primiſq; rei Latinæ cõgnitionem, ita eſſe neceſſariam Iura ciuilia profiteri uolenti, ut qui ſecus ad lucernas legales aduola uerint, nihil mirum faciant, ſi improuido pyrauſtę more am burantur. Vos igitur auditores integerrimi (ut ad uos nunc uela uertãtur) ex animo hortor, ut humanas literas non de ſerentes, clariſsimam illam Iuris ciuilis ſcientiam, in qua reipub. gubernacula, pacis præſidia, imò & ſalus uiuentiũm continetur, & quæ Pindaro teſte omniũ ſit & domina & re gina, pienter ueneremini, eamq; tum acrioribus ſtudijs cõ plectamini, quòd remiſsionũ indulgentia iam ſatis fuiſtis feriati: ex receſſu enim diſciplinarũ, uegeta ingenia maio res ſępe impetus edidiſſe, Valerius teſtatus eſt. Proinde fra tres ita in eruditos labores uigilate, ut ſicut otij nuper, ita nũc negotij uos rationem habituros omnes intelligant: ne cum Ennio uobis opprobretur, quòd nec domi noueritis eſſe, neque militię. Sint tecta ueſtra ſtudiorum, non uolu ptatum diuerſoria: uirtuti incumbite, uirtuti inquam, quę & iuuenem ornat, & ſeni ſuffragatur: qua qui ornatus eſt, oriẽ tem uiciſſe & ocidentem, ex Platonis ſententia, cenſebitur:

In eos qui ſermonis proprieta tem negli gentes, rem ipſam ſpe clare ſe di cunt.

Adhorta tio ad ſtu diũ Iuris.

quæ enim extra eam ſunt,fluxa ſũt & delumbia,ementitiſq; illecebris ad interitum blandiũt.Hæc ſi feceritis (facturos autẽ non diffido)ſolida uos gloria ſequetur,pulchriſq; illis animi dotibus ſciẽtia & integritate deo reddimini commẽdabiles,ſalutẽque & tranquillitatem mortalibus afferẽtes, pulchra uirtutis laude amplificabimini,quod ut fiat,mea uobis non deerit paruitas,ſtudio,labore,induſtria ,uigilijs,ita me oẽs fidei numeros expleturũ polliceor, ut ſi nõ doctrinã,quę exigua eſt,operã certe ſitis cõmendaturi,ſuffragante nobis Spiritu ſancto,qui eſt in ſecula benedictus. Amen.

VDALRICI ZASII LEGVM doct. & interpretis ordinarij, oratio de laudibus Legum, Friburgi magno auditorum cœtu dicta.

CVM alioqui, illuſtris princeps, ſpectatiſsimi uiri, auditores iucundiſsimi, dicẽdi prouinciam perquàm difficilem uideam,homini prę ſertim ſeni, qui & memoria & ingenio deſtituor,neſcio tamẽ quo modo fit,ut cùm de Iuris ciuilis laude ordiendũ ſit,quodam uelut feruore accendar,& impellar deſiderio:nec ſanè iniuria. Tanta enim eſt eius ſciẽtiæ amplitudo,ut nõ ſolũ materia uberrima ſuppetat, ſed & ſylua quędã eius laudandę ꝑpetuò porrigatur,in quam dubiũ eſt an ſit intrare facilius,quàm difficilius exire, ita ſemper ſuperat,quod in ea cõmendari poſsit.Lex omnẽ uiuendi & rationem præſtat & doctrinam,ſuoq; dominanti imperio,à tectis noſtris,ab aris,à focis,flammã, ferrum,rapinam,cędes amolitur & prohibet,mala omnia ſubterit,innocẽtiamq; & fouet & tutatur.Suis lex pręceptis ad æqui & boni cultũ,mortalium uoluntates cõponit,& prorſus hoc agit ut ciuiles cõuentus quãoptimè, quãordinatiſsimè cõſtituãtur.Vniuerſa legẽ ſpectant,ab ea diriguntur,omnẽ ſenſum, omne propoſitũ(ut uoluit Plato)in illa magna orbis ciuitate beatũ facit,& fortunatũ:ad omnia lex extenditur,omnia continet,ꝑinde ac cœli immenſitas terrã liquidis ulnis complecti

Lex uiuẽdi rationẽ præſtat.

plectitur. Quam legis magnitudinem cùm Græciæ ſapientes mirarentur, nonnulli, ut Pindarus, omniũ & mortalium & immortalium reginã prędicabant. Alij, ut apud Plutarchũ poëta ille, luce ipſa, & ſole, & denią; aſtris omnibus præſtare dicebant, cui ne ipſa quidẽ æternitas anteferretur: & ut uerbo dicam, de legali eminentia ſi ſumma dixeris, minora tamen ſunt ijs quæ dicenda relinquntur. Omnis diſciplina, omnis ſcientia humana, quãcunq; immenſa, quacunq; uel altiſsima laude attollatur, ſit ſanè confeſſu omniũ, primarum partiũ, ſi cum legalibus diſciplinis in cõtentionem ueniat, iam ſubmitti, iam ſecundarum eſſe incipiet. Quod quia ſuperioribus annis fuſius ſumus cõſecuti, ſuperſedemus. Ergo nihil dignius, nihil in humanis actionib⁹ nobilius lege uel datũ eſt unquam Dei munere, uel dari potuit: quam proinde uenerariſsimè excolendam, excolendiſsimè uenerandam, omnique cum diligentia conſectandam aſſeueranter prædicamus, nec ſtatum ullum ea in re nec eminentiam excipimus. Sicut enim priuatos lex ſuo honoris gradu con decorat, ita ſummos uiros, uiros principes incõparabili per ornat faſtigio. Si enim principes Deorũ diſcipuli Homero eſſe dicuntur, cur non ea excolerẽt ſtudia, quæ à dijs proceſſiſſe manifeſtum eſt? *Principes Deorũ diſcipuli.* Hic ad te illuſtris princeps, qui noſtrę florentis Academiæ ornamentũ es & ſingulare & perpetuũ, paulisper noſtræ orationis curſum adflectendũ putauimus: ſiquidem ad inſignia illa ſtudia illuſtrẽ tuam eminẽtiam co hortari uolui. Qui enim inter Germaniæ principes uetuſtiſsima nobilitate pollere conſpiceris, qui auos & proauos utroſq; ,q patrẽ habuiſti pace & bello clariſsimos & prudentiſsimos duces; q ultrò ipſe cõſpicua iuuenta oris & frontis dignitate eximia promicas, pręcipueq; oculorũ luminib⁹ uelut radiolis uibrãtibus (quod de Cæſarib⁹ Auguſto & Commodo hiſtorici ꝓdiderunt) adfulges, qui affabilitate deſiderata, placidã comitate, benignitate, admirabili mortales in tui amorẽ trahis, quomodo nõ operã & quidẽ operoſã nauares, ut ad illuſtres tuos natales, ad tãtas naturæ dotes, eas adderes doctrinas, per quas & mẽtẽ & animũ pulchris egregijsq; uirtutib⁹ decorares? Princeps recta ſequi cõſilia, iuſtitia, prudẽtia prominere tantò magis debet, quanto per imperium plura & maiora poteſt. Cum enim multis deliciarũ & fortunę irritamẽtis impeti ſoleat, honeſtiſsimis eſt à pri-

ma, à tenera ætate decretis, pulcherrimis inſtitutis præſpiēti dus: ſicuti ERASMO Roterodamo magno illo dicente, litora ualidius cōmuniri ſolent quæ uehementiſsimis fluctib⁹ impelluntur: ne mēs principis à recti ſtatione dimota, néue faſtu, ira, inſolētia, auaritia, trucitate, alijsq; turbulentis affectionibus corrupta, tum facilius perpetret quod nō deceat, quo liberius quæ uult, poterit. Sæuam enim eſſe iuſtitiā quæ armis ſit inſtructa, in Politicis Philoſophus teſtatur. Verum nulla alia diſciplina uel hæc fugere, uel illa ſequi docebit. Nulla magis aduerſum cupiditatū fluctus præmuniet, quàm legalis ſapientia moralibus iuncta præceptis. Per hanc princeps ad iuſtitiam, ſine qua nec Iouis ſceptra tuta ſunt, ad temperantiam, ad continentiam componitur, honeſtè uiuit, ſuum cuique diſtribuet, bilancem ex æquo & bono uerget, rerum æquabit pondera, uigilabit pro ſubiectis, ſalutem, pacem, quietem, ſecuritatem in rebus & publicis & priuatis parabit, ſeſeque placabilem, comem, ciuilem, amabilem, incorruptum, conſtantem, infallibilem, clementem, inadulabilem, & prorſus talem præſtabit, qui, ut illuſtris imago, uelut illuſtre lumen ſuis præluceat, omnibusque ſit honeſtè uiuēdi exēplū præbiturus. Eā ob rem tui regni moderatores, tui regni curatores, uiri prudentiſsimi, ad noſtra te demiſſum gymnaſia, doctis, probis, prouidentibus præceptoribus ſepſerunt, modeſta comitiua decorarunt, ſi tibi non deſis, ſi obſequaris, cum gloria redire, gubernationiſque olim habenas cum uirtute moderari poſsis. Hęc tecum illuſtris princeps uolui. Nunc autem (ut ad uos auditores mea reuertatur oratio) ſi in tanto principe in quo ſolida eſſe felicitas putatur, legales doctrinæ tantiſper expetuntur, quæ in uobis, qui utut ſitis ingenuis natalibus, longè tamen infra eminentem illum ſtatum poſiti eſtis: quæ inquam in uobis opera, quæ diligentia requiritur, ad tam ſalubria ſtudia ex ueritate & integritate perdiſcenda, per quæ ex priuatis primores, ex humilibus potētes, ex mediocribus primi, ex inopibus honeſte diuites, ex nobilibus nobiliores, & quod omnia ſuperat, rerumpublicarum tutores, ſuppreſſorum patroni, ciuitatum oracula, regnorum columina, iuſtitiæ aſſertores reddimini? Nec tamen temerè ad hęc ſacraria eſt accedendum: perpurandus eſt à flagitijs animus. Nihil enim iuſtitiæ aduerſius eſt, quàm animi turpido.

Siqui

Siquidem quia iuſtitia uirtutes omneis, Hierocle dicente, tã quàm partes continet, à quibus cùm mens uitijs uelata abhorreat, quomodo in noſtris ſtudijs quæ tota iuſtitiam tractant, crimine inquinatus uerſabitur? Accedat egregria Lyſiæ Pythagorici ſententia; ad Hipparchum ſcribentis, eum qui fœdis & obſcœnis moribus ſacra miſceat, nihilo ſecius agere, quàm ſi purum fluminis liquorẽ cœnoſo infundat puteo: hic enim & cœnum obturbat, & aquæ contaminat puritatem. Vitiorum nutriculæ uoluptates ſunt & deſidiæ, quarum hæc inerti otio & ſomnis, illæ Venere conſtãt & libidine. Otia quantum mali pariant, res ipſa prodit: elanguet mœrore animus, erectus uigor frangitur, ſubſidit acrimonia, nihil rectũ, nihil uiuax, nihil inclyti laboris agitur: eneruatæ enim uires ad quæcunque præclara primo in limine concidunt, & ut gloſſa alibi dicit, hoc genus ignauum tecto gaudebit & umbra. Hãnibalis exercitus in uicto duratus robore, non antè uinci potuit, quàm Capuanis uel otio, uel delicijs colliquiſſet & diſſolueretur. De uentre uerò & luxu quid attinet dicere? neque enim obſcurum eſt rabidas eas peſtes, ſęuientes tyrãnides, cõtra bonas literas, cõtra inſignia ſtudia, uelis remisq; (quod in prouerbio dicitur) niti cõſueuiſſe. Vẽter, ut ait Seneca, pręcepta non audit, ingenij culturam non recipit. Da poculonem, da gurgitẽ, da popinariũ, da ſcortatorem, qui ex iuſto meliores literas unquã capeſſuerit, uel ĩ quauis re ſublimi ueros honoris titulos meruerit. Pinguis uenter, ut ait Philoſophus, ſenſũ tenuem nõ gignit: quicquid enim ſubtiliorum reſtiterit ſpirituũ, uorax edacitas fumis groſsioribus ſubruit, iugulat, ſuffocat. Aſotos iſtos, quos Horatius Epicuri porcos nominat, ad noſtra ſacra non admittemus. Qui enim Doctorũ libros nũquam uerſant, in ſcortorũ fibris merſantur, qui peritorũ ſcholas non quęrũt, mulierum ſtolas affectãtur, qui erudita paginarum iura nunquam attingunt, ſaginata patinarũ iura perlingũt aſsiduè, qui crapula, ebrietate fumant, ęſtuant, ſudant, quorum pauimenta uino natant, madent parietes, quorũ cubicula ſpurca illicitas olẽt ueneres, qui tumidis, inflatis, extruſis, ſubidis, trucibus oculis, ore, uultu, geſtu, inceſſu, habitu diſtorquẽtur, & ut finiã, per omnes impudẽtię numeros uolutãtur, quis eos ad tam pura, ad tam ſublimia ſtudia dignos iudicaret? quomodo ipſi arcana illa uelut Eleuſi

Lyſias Pythagoric⁹.

Voluptates.

Otia.

na legiferæ Cereris ſacra nõ initiati tractarẽt? Tu uerò auditor quiſquis es qui meliora æmularis chariſmata, q noſtra ad altaria inſtituendus accedis, à fœdis iſtis uitijs animũ abſtine, memineris uulgati quidẽ cæterum egregij uerſus, quẽ

Hermolaus Barbarus. Barbarus noſter non barbarus Latinis reddidit,

Venter, pluma, Venus, laudem fugienda ſequenti.

Sit tibi præcipua diuinorũ cura: Deo enim authore in difficilibus noſtris ſtudijs inacceſſa profunditas, ambiguorũ ueritas, nodoſæ pplexitatis uelut diſſolutio uel explicatio obtinetur: uirtutes ex fide complectitor, literis incũbe, praua fugito cõſortia, peſſimos amolire ſocios. Hic profectò hic niger eſt, hũc tu Romane caueto. Malign⁹ comes (ut ait Seneca) alteri quantumuis probo & honeſto, rubiginem ſuam affricuiſſe ſolet. Præceptoribus eſto gratus, quib⁹ te omnia debere cognoſcito. Doctrinis eorum noli obſtrepere. Diſcẽti enim aſſentiendum eſſe teſtatur philoſophus. Diſputãdo exerce, quę ſtudẽdo cõſecutus es, utpote quòd p hoc memoria illuſtratur, uberiorisq́; cognitionis inſtrumenta parãtur. Hoc facito, his inſuda: ſic enim habitu mẽtis nobili & optimo conſtituto, conſilia tua cum factis rectiſsimis congruẽt, futurumq́ue conſide, ut apud æquæuos gratiã & famã, apud poſteros immortalẽ ſis gloriam amplificaturus. Nos præceptores diligẽtia omni, eruditione poſsibili, uota tua nõ fruſtrabimur, aſsiſtẽte nobis Dei numine, qui eſt in ſecula benedictus. DIXI.

VDALRICI ZASII TVM decani in inſignibus doctoreæ dignitatis per dominum Vdalricum Schmotzer iudicem Baſilienſem recipiendis, Oratio.

Crambe bis cocta. APVD literatos, preſtantiſsimi uiri, in prouerbium non illepidum abijt, crãbem recoctã faſtidiri, quòd eadem res iterum & iterũ repetita nauſeam faciat, ſi etiã uariato uerborũ tectorio, alia & alia innẽtione uel expolitione Rhetorica ſubnouetur. Vitio uertere non poſſem, ſi me tot

annos

annos in legalibus laudibus uerſatũ cũ moleſtia audiretis. Et ſanè ultro laborioſum eſt, ſemper tractare ſimilia, quòd pro magni ERASMI ſententia in locis æqualibus inambulãtes, facilius fatigantur. Sed quia legis claritudo hoc præcipuum habet, ut eo promicãtiora ſui fulgoris lumina diffũdat, quo plus tractãda ſuſpicitur, rectè ſicut aurum perpura tum, tum plus ſplẽdeſcit, quo plus inter manus diuerſetur, ſperamus fore, ut dũ in eo genere uel nũc aliqua percurrerimus, nõ ſitis grauatè dicentẽ excepturi. Nec diu uos diſtinebo: duo enim, quorum alterum ipſam legem, alterũ legũ cuſtodes cõcernit, dum abſoluero, finem faciam. Legis eminẽtia cùm multis uarijsq; prærogatis præconijs & poſsit celebrari, & ſit à doctis uiris perquàm ſæpe celebrata: ea tamẽ inſigni uirtute prẹſtanter conſpicua redditur, quòd tãquam medicina omnem in modum ſalutaris, perinde ut apud medicos alexipharmacum ſeu panchreſtos, uniuerſis animi morbis medetur, conducibileque omnifariam adfert remedium. Lex hominem ignauum animat, dubium ſerenat, fractum inſtaurat, periculo expoſitum liberat, uirtutes nõ ſolum adeptas conſeruat, ſed acquirendi uiam ſternit, modum rebus tribuit, decorem confert & perpetuitatem. Legum præceptis moderatio naſcitur uoluntati, diſcretio diſcitur actionum: quippe ſolidum à corrupto, ſyncerum à turbido, à uerſuto apertũ lege dinoſcitur. Sublata enim lege quis illipſi uirtuti ſubueniet, quin ſit in uitium degeneratura? quid à tyrannide regna, à conuenticulis ciuitates, ſocietatum collegia à factionibus diſtabunt? Andabatarum more uelut clauſis oculis à luce in tenebras obturbati omnia miſcebimus, omnia confundemus: adeò nec uirtus, nec imperium, nec ulla omnino communitas commodabit, niſi legem uitæ diuam parentem cuſtodiamus: hæc rerum ambigua diſcutit, confuſa diſtinguit, ſparſa colligit, inueſtigat uerum, uerſimilia examinat, actus noſtros ordinat, futura præſentit, ignarum purgat, adiuuat ſcientem, & ut uerbo dicam, omni doctrinæ, omni diſciplinæ, omni quod uel nobile, uel præclarum eſt, lex lumen addit, ornat pulchritudine, perfectionémque tribuit: cui ſi ſeruimus, liberi ſumus: & hoc liberiores, quo adſtrictiores deſideratę illi uirtuti nos ſubiecerimus, penituſque & totos tradiderimus. Non igitur immeritò Sapiens legem ut pupillam ocu

Legis effectus.

li aſſeruandam,inq; tabulis cordis inſcribendam præcepit. Hæc præclara legum cuſtodia, ut ad alteram partem acce- damus, cùm ad omnes pertinet, tum præcipuè eos reſpi- cit, qui uel docendi,uel iudicãdi munere reb.publicis inſer uiunt. Docere tamen non omnes impune poſſunt, etiam ſi docti ſint: uetuſtiſsimo enim receptum nouimus inſtituto, ut ea docendi prouincia,his dũtaxat qui publica eſſent au- thoritate probati permitteretur. Sic apud Hebræos non omnes, ſed Scribæ Moſis cathedram inſediſſe leguntur: ſic apud Athenienſes cum ſolenni delectu, ut ex Laërtio colligimus,philoſophorum ſcholis præfecti ſunt qui profi- terentur. Sed & apud Romanos decemuiralium legum in terpretatio, non tam prudentes quàm eorum authoritatem exigebat, ut Pomponius ſcribit. Quapropter ut maiori au- thoritate iuris profitẽdi facultas inſtrueretur, Cæſarem Au- guſtum inſtituiſſe, ut non niſi ex principis decreto de iure reſponderetur. Ab his uetuſtis moribus, hæc quæ uidetis ſo lennia in uniuerſalibus illis ſtudijs introducta ſunt, quibus doctores, qui aſsiduo ſtudiorum labore, uitæ integritate, bonisque moribus digni habiti ſunt, tanquam legum cuſto des, eius ſcientiæ adſerendæ poteſtatem ex publico recipi- unt. Nec enim fruſtrà Imperatorem noſtrum tam arctè ue- tuiſſe credendum eſt, ne quiſpiam ad hæc faſtigia, uel teme rè uel repentè proſiliat, niſi ordinis, cœtúsue ampliſsimi iu dicio probatus, eam dignitatẽ meruerit. Proinde nemo fa- ſtui uel ſuperbiæ aſſcripſerit, pro conſequendis doctorum titulis tãta operoſitate elaboraſſe: pulchra enim æmulatio, ut quidam inquit, quę pro uirtute ſuſcipitur. Quòd ſi nõnul li honeſto propoſito & moderatione animi pręſtãtes illos ti tulos obmiſerint, laudãdos putamus, dum de eo non glorië tur, dum moderationis fructum, quem adepti ſunt, oſtẽtatio ne ſui nõ perdãt. Quomodo enim doctrinæ gloriã quęrat, qui nolit teſtimonium? Quàm ſciẽter Laurẽtius Iuſtinian[9], in nulla re inquit tã falli homines, quàm in uera humilitate cognoſcenda: ſed quod ſpeciẽ boni habet nõ improbam[9]; dũ nihil fracti fidelia ſonet. Illos uerò quomodo excuſẽm[9] qui mentis elatione & quadam quaſi arrogãtia inflati, iſthęc faſtigia contẽnere pergunt? ſicut nonnullos aliquando ex nobilibus uidimus, qui cũ Iuris noſtri ſtudia ſedulò ſectarẽ- tur, titulos tamẽ ſunt aſpernati, & quod effectu quęſiuerũt,

Vnde do- ctorat[9] inſi gnia emer ſerint.

Tituli do- ctorales.

diſsimularūt nomine C.Caſsius Longinus,ex illuſtri Caſsiorum familia,inter Romanę nobilitatis patritios non extremus,qui generis lineam cum laude recenſebat, quòd auo Quinto Tuberone,& proauo Seruio Sulpitio Iuriſconſultis erat progenitus,M.Imperatori optimo fraudi non fuit,ut cognomēto philoſophus appellaretur.Nec D. Iuliano itē Imp.qui à Iuriſconſulto Saluio Iuliano ſeſe natum eſſe gloriaretur.Imperator noſter Iuſtinianus , princeps laudatiſsimus,Iuriſconſultos ſuos anteceſſores nominare non erubuit.Denique magnus ille Traianus, quo apud maiores uel feliciorem uel meliorē reſpu. Romana non habuit, Neratium Iuriſconſultum pro ſucceſſore deſtinauit.Et certè Romana nobilitas,eo maximè nomine cęteris pręeminere mortalib.uidebatur,quòd militia,eloquentia,Iuriſq; ciuilis cognitione pręſtaret.Ceſſet ergo ſuperclioſa Germaniæ nobilitas illuſtres noſtros Doctorū titulos contēnere, qui iuſto obtenti progreſſu, generis natales quālibet præclaros,cumulato nomine amplificant. Quòd ſi tanta eſt legis eminētia,quantā ſępe & docti alii,& nos pro noſtra exiguitate plures iā annos explicauimus , quo cenſes honore digni ſint Doctores,qui legitimo approbati iudicio,eā publica authoritate aſſerunt,profitētur,cuſtodiūt , dum uerè, dum doctè,dum probè, dum ex fide cuſtodiant?In qua re multa mihi tractanda occurrunt: ſed ne prolixior ſim, alii & tempori & loco ea reſeruamus.Nunc finem accelerantes,ad alterum genus,eorū ſcilicet qui iudicandi munere leges tuentur,procedimus:ſiquidē candidatus noſter iudicem agit,operępretiū fuerit eā in rem breuia quædam uelut ſummis labiis attigiſſe.Ad iudicem in primis ſpectat uitę integritas,erecta rerum gerendarum probitas:nec enim de alio iudicare poterit,qui de ſuæ conſciētiæ ſoliditate non exactum fecerit iudicium,ut uoluit Orig.in Apoſtolo. Hinc multa egregia oriuntur.Nam & iudex nunquā donis flectetur:ubi enim eſt uenale iudiciū,ibi latrocinās tyrannis ſub iuſtitię graſſatur tegumēto. Grauem quoq;, ſeuerū, conſtantē ſeſe præbebit,hoc enim iuſtitia,cuius ſeſe antiſtitem eſſe nouerit,maximè efflagitat:quā ueteres pro A.Gellii teſtimonio,forma quidē uirginali,cæterùm uultu uehementi,acribus oculis,ſeueraq; & uenerāda quadam grauitate ideo pinxerūt,ut uirginis habitus incorruptionē in uirgine,

C.Caſſius Lōginus.

M.Imperator.

Iulianus.

Traianus.

Iudicis partes.

Iuſtitia dea.

gine conſtantiam cætera effingeret. Quibus neceſſariò cõſequẽs erit, ut perſonas iudex non acceptet, potentis negotiũ & pauperis æqua expendat trutina, inimici cauſam eiſdem oculis intueatur, eadẽ fide examinet, qua amici. Eſt enim præclara D. Agapeti ad Iuſtinianum ſententia, Amicis iniqua contẽdentib. aſſentiri, & è regione, inimico iuſta petenti admoliri iniuriam, rem eſſe in iudice utrinq; perniciosam. Veritatem igitur, quam deam temporis Seneca nominabat, ueritatem inquam, multis uigiliis inueſtigandam omni corruptæ affectioni præferat, ut ſic, pro Origenis ſententia, deo, cuius uicẽ gerit, quàm ſimilimus eſſe comprobetur: magnam enim partem iuſtus iudex implet eorũ quæ Deus erat iudicaturus. Exigitur & tertio loco ſcientia: cùm enim à iure dicundo, iudex nominetur, quomodo ius dicat, quomodo æquum ab iniquo ſeparabit, lepram diſcernet à non lepra, qui iuris iuſſa, iuris doctrinas ignorauerit? Proinde ſolida legalis ſapientiæ eruditio fulgere in iudicãte debet: ſiquidẽ is magiſtratus, lex loquẽs, Ciceroni nũcupatur. Aſsidua porrò & uigili diligentia, infracto labore, cauſis intendat, litigãtium deducta patiẽter audiat, ſciturus pro Eleutherii præcepto, iudicantẽ cuncta rimari oportere. Nec unquam diffiniat, niſi de re controuerſa ad plenum liquerit: & ſimul liqueat, ueritatẽ intrepidè ſequatur, nõ habita ratione quòd in extraneis ſolennibus, in uerborum circuitibus, ex practicarum formulis aliqua non ſint obſeruata, quę commodè obmitti potuerunt: iſtas enim curioſas formulas, quibus nonnulli nituntur, & improbauit uetuſtas Romana, teſte Cicerone, & ſaluberrrimè Conſtantinus Imperator ſuſtulit. Eſt enim diuina Vlpiani noſtri ſententia, ueritatem rerum erroribus geſtorum non uitiari, ſequendaq; eſſe quę ex fide probarentur, non quæ ex formularũ uerbis. Tãdem iudex proprio uel capiti, uel arbitrio non nimis confidat, ſed ex fundatis iurium doctrinis, quę ſibi oſtenduntur, ferat iudicia: nec enim, teſte Gregorio, modicæ eſt & prudentiæ, & integritatis in iudice, nihil propriæ uoluntati, nihil proprio fortè nondum concocto ſtomacho indulſiſſe, ſed ſanis peritorum adhæſiſſe conſiliis. Solerti tamẽ induſtria caueat aduocatorũ technas, cauſidicorum tricas, cauillantium gerras, qui nonnunquam ſub lanam pilos ſubtexere, & cum Virgiliano Sinone uera falſis miſcere conſueuerunt.

Veritas.

Scientia.

Actorũ iudicialium formulæ.

runt. Talem iudicem, tam probatum hominem, ex uerbis Origenis meritò ambidextrum, uelut alterum Aiod cenſeri conueniet, qui ex utraq; parte dexter pugnet, nihil admittat ſiniſtri, omnemq; repellat corruptelam: nemini dubium quin is iudex tantorum ſit particeps futurus bonorum, quãtorum ſalutis author extiterit. Hęc eſt illa præclara legum cuſtodia, quam Sapiens, ut à principio diximus, ut oculi pupillam adſeruandam præſcripſit. Quæ omnia tu Vdalrice (ut ad te conuertatur oratio) diligenter conſiderans, ſaluberrimis te legum præceptis ſubiecisti, & in tam arduis doctrinis ne quicquam præcipitares, à primis annis uigilẽ nauaſti operam, tuæq; iuuentæ ætatem optimis diſciplinis es lucratus: & cùm meminiſſes, nemine niſi conſummatũ coronari (quippe nec diuina laude dignũ eſt, nec humana, quod opus ante finem dimittitur) à ſtudiorũ procurſu non antè deſtitiſti, quàm metam attingeres. Ad hoc tam laudabile inſtitutũ, & parentis tui uiri probatiſsimi, & fratris præcellentis doctoris exempla permouere potuerũt: ille enim quadraginta paulò minus annos ſingulari prudẽtia, emaculata dexteritate, conſtantiq; tenore, grauia trium epiſcoporum officia geſsit: hic uerò nonnullos iã annos, in noſtra Academia, in legib. profitendis cõmendabiliter uerſatur: quibus tam conſpicuis exemplis, & tui quoq; animi promptitudinem ita adieciſti, ut & iuſtã ſis laudẽ cõſecutus, & mercedis fructu, moribus, doctrina, uirtute, dignum teipſum præſtiteris. Ne igitur ſemper certãdo, ut ad illud Diocletiani alludam, ſemper expectes præmia, honoresq; debiti tibi iãpridem depugnãti differãtur, clariſsimorũ noſtræ florentis iuridicę facultatis patrum decreto, ad iuſti rigoris examen es admiſſus, & cùm in eo cõgreſſu ſeueriter & diutinè oppugnareris, ſtato tamẽ pede nihil retrocedẽs, argumẽtorũ tela, obiectionũ iacula, uel aduerſa frõte tam prouidẽter auertiſti, ut una concordiq; patrum ſententia, militari merueris cingulo inſigniri. IVRET. Itaq; ſpectate uir, cũ & deceat, & neceſſe ſit, ut iuſta mercede, quæ laboris uel fotura uel nutrimentũ eſſe dicitur, tuorũ ſtudiorũ decurſus reponantur, & ſimul iniuncti muneris me obligatione abſoluã, omnipotentis Dei numine cõfiſus, ſanctæq; apoſtolicę ſedis authoritate, & item nomine & cõmiſsione R.D.N.D. Chriſtophori epiſcopi Baſil. integerrimi: noſtrę uniuerſitatis Cancellarii

Ambidexter.

di

digniſsimi,cuius in hac parte uicē & locū gerimus, te utriuſq; Iuris deſignatum,uel ſi phas ſit uulgari loqui uocabulo,Licentiatū facimus & creamus,inſignia doctoralia, cæteraq; ad id pertinētia ſolennia petendi facultatem tibi concedētes,in nomine patris & filii & ſpiritusſancti.Amē.DIXI.

VDALRICI ZASII LEGVM Doct.Oratio, Friburgi in funere Maximiliani Imper.Aug.habita, Anno M. D. XIX. VII. Idus Feb.

FVERAT ſanè in primis dignū,generoſi,nobiles,egregii,prudētes,& præſtantiſsimi uiri, ut acerbū & lamētabilē iſtū occaſum illuſtriſs. & inuictiſs.Cæſaris & Principis noſtri MAXIMILIANI,quem omnes, ut par eſt,dolētiſsimè ferimus,funebri oratione ſummi oratores,diſſerēdiq; arte clariſsimi uiri proſequerētur:quando tanta ſit rerum dicendarum copia,quæ nō niſi à ſummis ingeniis tractari pro dignitate poterat,ut ſic ſeni mihi mediocris alioqui doctrinę homini uacare nō iniuria licuiſſet.Sed quādo id à me muneris nō tā poſtulatū,quàm iniunctū eſt (quamuis parum felici euentu ea res ceſſerit,ut qui ſuperiorib.annis ſereniſsimæ reginæ Blancę Marię,nūc illuſtriſsimo noſtro principi eius marito funebria iuſta perſoluere ſim coactus)obſtrepere tamē nec potui,nec debebā:patrū enim iuſsis quomodo refragarer?Itaq; cōpreſſo paulisp dolore,in publicū lugubris tn̄ & mœſtus prodeo,onus impoſitū uel qualicūq; ſermone obitur⁹.Nec enim id ago,ut quas ter maximus princeps laudes meritus eſt,aſſequi pergā:adeò tota mea oratio capita certè & uelutì faſtigia rerū cōplectetur:quę dū breuib. abſoluero(nec enim anguſtiæ tēporis,& uel maximè doloris acerbitas prolixum eſſe ſinēt) precor & obſecro, benignas ſitis & aures & mētes adhibituri.Sed quò me uertam? quid primū uel dicam,uel prǽteriero?luctu omnia complere dolor iubet,è diuerſo dicēdi ſeries ordinē poſtulat. Sed quis inſumi ordo poſsit ea in re,in qua omnia ſunt acerba,

triſti

triſtia,confuſa,cõtorta,fletu,luctu,lamentis,lacrymis referta?an ignoramus,affectam mentem,ſicuti ſibi ipſi non conſiſtit,ita uariare omnia,alternare,miſcere conſueuiſſe?Cæterũ ut priores partes diuo noſtro Principi tribuamus, partim amor, partim qualiſcunque ordo efflagitat. Qua in re non uidebor abſurdè facturus,ſi generis nobilitatem præmiſero,quę profectò,ſi ullis unquã ſummis uiris ſplendida fuit,diuo noſtro Principi ſplendidiſsima iure cenſeri debebit. Nemo enim eſt qui neſciat,ab illuſtriſs. Auſtręi archiducib.diuum noſtrũ Cæſarem eſſe progenitum:quæ pręcelſa domus,ſiue in Herculẽ,ut nõnulli, ſiue in Priamũ,ut alii uolunt,ſanguinis lineã referas,uetuſtiſsima eſt heroum proſata origine:quæ & ab ipſo heroico ſeculo per plurimas ætatum ſucceſsiones,integerrimos,iuſtiſsimos,& omninò optimos principes,quod laudatiſsimum puto, produxerit: qui pro fide Chriſti aſſerenda,ſanguinẽ admirabili conſtantia effuderint,id quod pulcherrima eorum arma demõſtrant: qui ſanctitate uitę in diuos relati ſunt,& qui ſuorũ ſaluti & commodis ita cõſuluerunt,ut beatum ſe quiſq; exiſtimarit, qui ſub ſaluberrimas tãtorum principum alas cõfugere, eorumq; uel manu ſubiici,uel fœdere iungi potuiſſet. Ab iis principibus,à ſelectiſsimis illis uirtutũ cultoribus,diui noſtri MAXIMILIANI natales proceſsiſſe,non poteſt non eſſe ampliſsimo pręconio dignũ. Quid enim pręclarius fuerit, quàm ſumma generis nobilitas,ſummis cõiũcta uirtutibus? Iam mirari ceſſabimus,qui fieri potuerit, ut tot innumerę uirtutum dotes in noſtro principe reluxerint:quæ enim in nobiliſsimis maioribus ſuis ornamenta per partes diffulſerunt,ea collecta,& quadam generoſi ſanguinis propagata ſerie,in diuum noſtrum Principẽ ſe tota infuderunt, ut ita princeps genuina illa uirtutũ ſemina propria illuſtrare animi rectitudine,inſignibus factis proficere quodam naturę impulſu contenderit. Hinc eximia illa in Chriſti religionẽ, Principis noſtri deuotio & pietas,cuius rei ſumma ſemper oratio,ſumma authoritas fuit,quam & intentiſsimo ardore proferre deſiderabat,inceſſata uigilantia conabatur. Erat in Chriſtianæ fidei augmentũ ita feruidus,ut p omnes uitæ ſuę dies nihil tã mẽte uerſaret,q̃ quo pacto pacatis inter ſe principũ ſimultatib.inimici Chriſti Turcę profligarentur, ſuoq; eccleſia ornatui reſtitueret. Quapropter diuina in laudatiſs

datiſsimum principē clemētia eueniſſe nō dubitatur, quòd ſub eo ,in eius preſentia,ſacroſancta Saluatoris noſtri toga, quæ trecētis & ampli⁹ annis Treueri latuit,reperta potius quàm inuēta fuerit,ut ſic nō hominis induſtriç,ſed diuinç dignationi hoc grande donum acceptum referatur.Denique qua in S.ſedem Apoſtolicā ueneratione diuus Princeps noſter fuerit,ex eo non obſcurè cōprobatur,quòd Sūmus Pontifex non ſolùm prç cçteris,tanquam uerum Eccleſiæ aſſertorem unicè obſeruauit,ſed inſuper coronam Imperii,quod nullis antè Imperatoribus contigit, Auguſtam, quo loco celeberrimus erat principum conuentus,honeſtiſſima legatione demiſit,pompaq; ceremoniarum exquiſitiſſima Imperatorē coronauit.Quòd ſi de iuſtitia dicere perrexero,iam in immenſum noſtra ſe oratio effundet. Ea enim uirtus cùm ultro latè pateat,& præſertim diui Cæſaris actus omnifariam ſit amplexa,neceſſe fuerit ut qui eam recenſere uelit,omnem quoq; Cæſaris uitam percēſeat,quod cùm non ſit noſtri inſtituti,multa prçclara tranſeunda mihi eſſe uideo.Vno tamen hoc argumento iuſtiſsimum fuiſſe liquidò apparebit.Cùm enim uniuerſi eſſet orbis Princeps, atq; ita ſolutus legibus,tanti tamen cōſtitit ei eſſe iuſto,ut ad exemplum optimi principis Theodoſij, & legibus ipſe ſe ſubiiceret,ut contra legis æquitatem nihil unquam ſciēs indulgeret.Vidimus noſipſi,cùm nonnulli ex principalibus reſcriptis aduerſus ſe extortis,grauari ſeſe & premi quererētur,diuum Principem,uel contra propria diplomata accuratis etiam cautionibus munita, iuſtitiam adminiſtrari iuſsiſſe:qua dexteritate ne in Traiano quidem, quamlibet laudato principe,quicquā prædicari poſsit illuſtrius.Doctrina porrò diuus noſter Princeps eminēti ornabatur,ut qui ingenio eſſet acutiſsimo,ad omnemq́; ſciētiam prompto. Memoria erat incredibili:nam & hiſtorias probatiores in numerato habebat,& per iuris Ciuilis capita,ſi quando neceſſe erat,eruditè decurrebat:cum doctis uiris uaria certabat eruditione:proponebat quçſtiones,& tam ſcitè philoſophabatur,ſiue moralia,ſiue naturalia occurriſſent,ut in nullo non literarū genere uerſatū eſſe faterere.Hinc egregius ille in literatos fauor emerſit,hinc prçſtātia in uiros doctos collata præmia,quos tanti fecit,ut eos etiā qbus uel umbra, uel opinio doctrinç fuerat,manu adiuuaret.Quç res nō me

dio

diocrem cauſam dediſſe exiſtimatur:ut in noſtra Germania exploſa barbarie, quæ ducentis & amplius annis fœda tyrannide patriam inuaſerat & oppreſſerat, diſciplinæ cultiores propè omnes pulchrè introducerentur; feliciterque increſcerent, & magnum in modum amplificarentur. Non hic dico uariarum linguarum peritiam, quas Princeps noſter ita habuit cognitas, ut aduenientibus plurimarũ nationum, complurium regnorum legatis, ſiue Latinè agerent, ſiue Gallicè, Hiſpanè, uel Italicè, ſuam cuiuſque linguam, quod in Mithridate admiratur antiquitas, intelligeret, & ſine interprete reſponderet. Quid dicam, qua integritate, qua prudentia, quo indefectò uigore uaſtam illam Romani Imperij molem ſuſtinuerit? Ad hoc omnis ſua intentio dirigebatur, ut publicè & priuatim omnibus prodeſſet, omniũ cõmodis intẽderet, oppreſſos ſubleuaret, coërceret rebelles, bonos iuuaret, omnibusq; ſua iura & æquaret, & æquo libramine diſtribueret. Erat tamen ad omnẽ moderationẽ ita compoſitus, ut nec à rectitudinis ſcopò deerraret, nec culpata ſeueritate efferueſceret; ſed omnia ſuaui quadam comitate temperaret, ut adeò non imperator, non dominus; ſed patronus, ſed pater patriæ per latos Imperij fines nominaretur. In ſuos uerò ꝓuinciales domui Auſtriæ ſubiectos, quâ fuerit clementia, quâ benignitate, quâ manſuetudine, quâ fide, fletu magis quàm uerbis ullis prædicari cõueniet. Quod enim officij genus humaniſsimus Princeps nobis non impartiuit? quod nõ maximum noſtri amore præſtitiſſet? Veſtrã ô nobiles dignitatem quo ſtudio defenderit, ꝓtulerit, auxerit, fortunata illa ueſtri ordinis cõditio pronuntiat. Vos autẽ, uos ô uiri Friburgẽſes, quà memorabili beneficẽtia, quo ſynceto fauore ꝓſecutus fuerit, nemo quàm uoſipſi prædicare uel poſsit uerius, uel cupidius uelit. Ciues ſuos fideliſsimos nominare ſolebat, quoties de uobis loqueret, & ſi q malè fortè fauẽtes aquã ſubffundere frigidam, mentem ipſius auertere aggrederentur, cõſtanti grauitate compeſcuit: ut interim prætereã ampliſsimos Romani Imperij cõuentus, quos pro euidẽti ueſtra utilitate, ꝓ ueſtra immortali fama in hac ciuitate celebrauit: ut obmittam ciuilia ueſtrã ſtatuta, ad reipub. augmentum nõ ſine labore meo compoſita, qua animi promptitudine inſtaurari, ſupplèri, erigi, & cõfirmari curauerit. Nec minori affectu fa-

migeratam noſtram Vniuerſitatem fauentiſsimus Princeps, fouendam ſuſcepit,quã & ſingulari ſemper gratia affecit,liberalique munificentia honeſtauit:Sic omnes ſuarum prouinciarum ſubditos ingenti beneuolentia,ſolidiſsima fide, & paterna omnino dilectióne complexus eſt; eorum profectibus,commodis, quieti,& omnibus omnino fortunis vigilantiſsimè proſpexit, operoſiſsimè conſuluit, omnem prouinciarum ſtatum ita compoſuit,ut & optimatum dignitatem non minueret, & populares à potentum uiolentis concuſsionibus tueretur,omnemque eis ſecuritatem compararet, id quod non ſolum homines, ſed ipſa etiam oppida & terræ, ipſa etiam pax placidiſsima proteſtaretur. Hinc factum eſt,vt quoties in hæc noſtra,aliáue prouinciarum loca,deſideratiſsimus Princeps aduenire nuntiaretur, effuſi omnis ſexus, omnis ætas, paruuli, iuuenes, ſenes, pendere ex domibus,ex pergulis, ex protectis,ex ſuggrundis,uias,compita,diuerticula complere, ut benigniſsimum Principem conſpicerent, communemque omnium parẽtem uel geſtu & nutu ſalutarent.Erat omnium par lętitia, quando iucundiſsimo ſuo aduentu omnium ſalus aduenerat.Et hæc in Toga.In bellicis uero rebus quãtus fuerit, hic ſuperſedemus,quãdo ea res modica concludi oratione nõ poteſt,ſed iuſtũ uidetur opus exigere.Tametſi nemo ignorare poſsit,rei militaris peritia,caſtrenſium laborũ tolerantia,amore in milites,robore, fortitudine,audẽtia, interrito in hoſtes cõgreſſu,glorioſis uictorijs inſignem fuiſſe,& ita inſignẽ, ut uix ullos dare uel fortiſsimos principes poſsis, quos Cæſar noſter uel non anteierit,uel æquarit certe.Has prærogatas,has illuſtres aliasq; immenſas Principis noſtri dotes qui memoria repetierit,quomodo nõ fatebitur hone ſtiſsimũ fuiſſe,ut in extremã uſq; ſenectã uir tantus Chriſtiano orbi præfuiſſet?Sed ô diram fatorũ ſeriem,ô inexorabiles Parcas, ô immitẽ mortalium ſortem,moritur uirtutum decus,illa lucerna recti,quæ optimis ſemp exemplis prælu xerat,extinguitur,diſceſsit è uiuis prouinciarum defenſor, unicum Romani imperij columẽ cõcidit.Heu nos miſeros, heu nos infelices:te uiuente diue MAXIMILIANE, in altiſsima ſedimus trãquillitate, à te pepẽdimus,à te cõſtitimus,tu ꝓpugnator noſter,tu aſylũ noſtrum,tu un⁹eras noſtrę ſalutis ſeruator,nũc lamentabili tuo occaſu in dubium ſtatum,

in incertam,in calamitoſam conditionem omnia abuertun tur.Nunc ut emortuũ corpus,quod ſanguine,quod ſpiritu, quod anima orbatũ eſt,proiecti iacemus,inimicorumq; noſtrorum inſidijs,inſultibus, prædis incurſionibusque exponimur. Quis à planctu ſe temperet?quis à fletu, à lachrymis, & ueris & ſpirantibus abſtinere poſsit? Amiſimus Principem fideliſsimũ,Principem quẽ olim poſteritas admiratura potiꝰ ſit, quàm alium unquam ſimilem habitura.Sed uideo præſtantiſsimi uiri eſſe quo reſpiremus, quo animum colligamus:nec enim tam uidemur deſolati, quin meliora ſperare liceat,quando illuſtriſsimus noſter Princeps nõ totus abierit,ſed bonam ſui partem,ornatiſsimos duos nepotes CAROLVM poſt ſe & FERDINANDVM,duo uirtutũ decora reliquerit, utroſque potentiſsimos reges,in quorũ fidem & ſynceritatem ſpes fata,ſucceſſus noſtros collocare tutò & poſſumus & debemus.Denique ſi meminerimus communem naturæ legem quę nobis iniũcta eſt,ſiquidem neceſſe ſit uniuerſa quæ orta ſunt,rurſum occidere,& ita neceſſe ut pro Senec.ſentẽtia is qui moritur nullo à nobis differat, niſi quòd eò proceſsit, quò nos ſequi oporteat, quando ſuus cuiq; terminus eſt defixus,quem tranſire, quẽ egredi nemo poſsit:ſi præterea hanc qua uoluimur mortalem uitam expenderimũs,que miſera eſt, quæ caduca, quę fragilis eſt,q̃ uel momento durat, quæ pluribus eſt caſibus obnoxia,ut quæ nihil ſit aliud quàm libertatis carcer,tentationũ ſentina,altrix cupiditatum,carnificina honeſti,officina ægritudinum,omniſq; infortunij diuerſoriũ.Quæ ſi reuoluamus,credo à luctu abſtinebimus,ſciẽtes fruſtrà deplãgi, quod reparari nõ poteſt:& ſimul exiſtimãtes,nõ infeliciter agi cum his qui uirtutibus ornati, bonis referti operibus mortem obierint,utpote quòd calamitoſam hãc uitam effugerint, & ſpe bonæ operationis alit',finem optatũ attigerint.Diuus noſter MAXIMILIANVS ſexaginta iã annos & amplius multa cum laude uixit.Iuuentã honeſtam exercuit laboribus, uirilẽ ætatem illuſtribus factis adornauit, ſeniũ optimis muniuit conſilijs,filios & filias pulcherrimã ſobolẽ ſuſtulit,quos & ampliſsimis illuſtres regnis uidit:uiciſsim aduerſa cõpluria paſſus eſt:nouit quibus ærũnis uita mortalis agitaretur:& ita utranq; fortunam expertus, pari animi magnitudine utranque ſuo iugũ miſit:nã nec pericu

lis ullis ceſsit, nec ſuccubuit, nec ulla felicitate intumuit. Hoc felici progreſſu, laudatiſsimus Princeps ad conſtitutã omnibus metam decurrit: & cum gliſcente iam ualetudine corporis uiribus deſtitueretur, infracto tamen animi uigore perſtitit, imminentemq; ſibi mortem interritus expectauit, quam & diuino, ut creditur, oraculo præmonitus, prædixit: teſtamento omnia quæ prouidenda fuerant, deliberatè cauit; ſacroſancta eccleſiæ ſacramenta, ſalutis noſtræ uiaticum deuotiſsimè ſuſcepit, religioſis aliisq; honeſtæ uitæ cõſpicuis uiris ſeptus, cùm omnem ſeculi curam abieciſſet, de contẽnenda morte, de uitæ miſeria, de æterna beatitudine, de Dei beneficiis pulchrè diſſeruit, ſicq; uitã ſanctiſsimè finiuit: & ut in uita fuerat omni modeſtia placidꝰ, ita in mortis pugna, ſumma decedẽtis trãquillitas cernebať. Si igiť uirtus animi, ſi obſeruatio recti; religionis, iuſti, æquitatis cultꝰ, ſi fides, ſi integritas, ſi quæ cum pietate aguntur, beatã pretioſamq; mortem efficiũt, nihil eſt quod dubitemus, quin ſelecta illa anima, corporis nexum feliciter reliquerit, & ad cœleſtes ſedes ſempiternis fruitura gaudiis, rectà euolauerit. Cohibeamus igitur uiri p̃ſtãtiſsimi, cohibeamus lachrymas, ceſſemus à gemitu, mentem à luctu abſtineamus, quin & felici animæ cõgratulemur, ne uel noſtra doluiſſe cauſa, uel eius felicitati inuidiſſe uideamur. Dulciſsimus noſter princeps etſi fato ad momentum occubuerit, uiuit tamẽ, uiuit in cœlis æterna Dei uiſione beatus, uiuetq; apud poſteros, rerum geſtarum gloria. Siquidem præclariſsimarum uirtutum memoria, nullo unquam tẽpore intermoritura, celebrabitur. DIXI.

VDALRICI ZASII LL. DOCT. in laudem Legum oratio, nouiſsimè Friburgi habita.

CLARISSIMAM aliarũ uirtutũ Iuſtitiam eſſe, nemo eſt qui iuſtè negare poſsit, ut quæ uim ſuam ad communem omnium ſalutẽ effundat. Hoc eſt qđ Philoſophus ex Theognis ꝓuerbio, omnes in ea cõtineri uirtutes teſtatus eſt: quam & Alcinous optimarũ perfectionẽ uirtutũ, &

Proclus omnis boni participem, rerumq; omnium perfe-ctricem eſſe crediderunt:ut interim Platonis aliorumq; prę conia prætercam.Quæ ſi ita ſunt,magnam eius laudis con ſecutionem,ius noſtrum uendicat,ſcilicet quòd à iuſtitia tã quam à fonte flumen, uel,ut alii,tanquam actus ab habitu producitur. Quam enim uim in ſuo fonte uel habitu iuſti-tia continet, ius quodam uelut procurſu & effectu diſtri-buit,ut quoties uel leges ſciſcuntur, uel legum preſcripta, iam à iuſtitia iuris uigor in actiones noſtras tranſiſſe intel-ligatur,ut ita fons, origo,habitus,ſtatus in iuſtitia reſideat, legitimæ actiones iure conſiſtant.Nec ſanè quenquam mo uere poteſt,quòd iura aliquando uel parùm æquè produn-tur,uel ad tempora demutantur,quaſi hoc abhorrere à iu-ſtitia uideri fortaſſe poſsit:eam enim uariationem nec iuſti tiæ,nec iuri,ſed rerum conditioni acceptam referri cõueni at,quæ iura ſæpenumero non ſimpliciter abſoluta,ſed quæ perſonis,reb',tẽpori accõmoda ſint,efflagitat:adeoq; quã-uis optimo legiſlator propoſito ſemper feratur,fit tamen uel euentu uel occaſione,quòd res ipſa diuariet. Verùm ex Valerij ſententia diſcimus,ab eo quod preclare cœptũ eſt, non ab irrito euentu rem æſtimari oportere:id quod Vlpia nus eleganter ſubſequitur.Deniq; iuſtitiam non puncti,ſed moralem profeſsio noſtra tractat,quæ ex boni prudentisq; uiri arbitrio certis finibus circunſcribitur,ut ſi Iuriſconſul-tus intra eos fines manſerit,etiam ſi ſcopum non attigerit, iuſta tamen ſtatuiſſe cenſebitur.Hoc eſt quòd idem Vlpia-nus iuſtitiam non aliter quàm diſtributoriæ æquationis uo luntatem finierit.Et Philoſophus,quæ legitima ſunt,quodã-modo iuſta eſſe in Ethicis aſſeruerit.Nouerunt quippe pru dentes uiri,fieri non poſſe,ut ad originem ſuam ius ſem-per collimaret,quia ex rerum humanarum uarietate à ſim-plici illa iuſtitiæ conſtantia ad pręſentem ſubiectorum utili tatem,iura uelut ad Lesbiam normam abflecti neceſſe fue-rit.Sic & in naturalibus uidemus,fontis quidem puritatem perpetuã,ſed quę ab eo produuntur flumina,ſæpe uariare, ut pro aluei natura uel terrę ingenio,nũc turbida ſint, iam colorẽ mutent,ſępe collidantur,efferueſcant,& item in pla niores decurſus ſubſidant,& nemo tamẽ eſt à ratione ita ſe paratus,qui non fateatur flumina cũ fontibus eſſe homoge nea.Hoc ideo prolixius diſceptauimus,ut improuidus quo-

P 3 run-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

rundam error euinceretur,qui aliud ius ciuile,aliud iuſtitiam eſſe opinati ſunt,non conſiderantes,ius dici non poſſe, quod ſuo ſaltē modo à iuſtitia proceſſerit.Hic eſt ille admirabilis à fonte,ut diximus,iuſtitiæ iurium proceſſus, qui in uniuerſum orbem diffunditur:hoc procurſu totius humani generis uiget ciuilitas,innumeriq; hominum actus, infinita negotia æquabili quadam ſerie,uelut legitimo,ut ita dixerim,aquæductu fœcundantur,nec uſquam eius fœcundatio nis(quod profectò mirum ſit)ullus eſt uel defectus uel ceſſatio,ſed ſicut iuges aquarum decurſus à fonte continuis impulſibus,dum à fluctu fluctus impellitur, protrudi uideas ita iuris noſtri fluenta per actus humanos ſine diminutione decurrunt,& ita decurrunt, ut quicquid inde uel haurias uel auferas,illic nō ullo diſpēdii ſigno notetur,hic ſucceda neo ſemper meatu reparet, ꝓſoq; profluxu fructificet, augeatur, increſcat. O fortunatos quicunque illi ſint, quibus contigit his fœcundari fluminibus,digni nimirum qui rerum & publicarum & priuatarum gubernacula moderentur.Hi enim præ cæteris mortalibus ad hoc compoſiti ſunt, ut inſolentes ſenſuum motus ſupprimant,proprias coërceant affectiones, factum, pompam, tyrannidem, prærogatiuanitatis nomina ſupplodant,immoderatas coërceant diuitias,& hoc unum agant,ut legitimo quæque ordine gerantur,æquabilitas & ciuibus ſeruetur & peregrinis humanæ conuerſationis communio non tumultuetur, nullus plus quàm par ſit uel authoritatis uſurpet uel potentiæ, in negotiis,in commerciis,in contractibus, in conuictu, in iudiciis rebusque aliis, quoad eius fieri poterit, ad paritatis lancem omnia reſpondeant. Hęc ſunt pulcherrima illa iuris ornamenta,quibus ciuilis ſeruatur ſocietas,pax uel maximè ad uicinos nutritur,nihil uel ſæuum timetur uel barbaricū, tuta redditur ubiq; ſecuritas,creſcunt diſciplinæ, rerum publicarum incrementum introducitur, & ut in ſumma dicā, uera & iuſta libertas aſſeritur. Sed cauendum interim puto,ne dum ad iuris fluenta accedere paras,in lacunas incidas extralimitaneas:quibus duo potiſsimum genera incumbere uideas,partim qui deſertis lepidiſsimis iuris textibus ex commentariis ſapiunt,partim qui ad turpiſsimos forenſes quęſtus iura adſectantur.Illi à ſynceritate, à fundamentis textuum ablegati,cōmentariorumq; tenebris innutriti,

ſi quando

ſi quando de Iuris ueritate diſceptatur, non aliter atque olim in Cebetis tabula uulgus diutino carcere detentum ad elegantiſsima Iuriſconſultorum ſenſa, tanquam ad lucem cæcutiunt, opinionumq; proluti uolutabro, illuſtrem iuris candorem auerſantur. Hi uerò ſi quicquam cauillationis, uafriciarum, doli, technarum in lacunis depræhenderint, pro legitima mox diſciplina circunferunt, formulis iſtis ſecundanis forenſibusq; & cautiunculis & impoſturis adſueti, & ad hoc præcipuè intenti, ut iuris puritatem quam aſſequi uel nolunt uel non poſſunt, eorum fraudibus, uti circum mellis aluearia obuolitantes fuci, contaminant, & quę ad ſalutem, ad quietem ſtatuta ſunt, & pernicioſo abuſu corrūpant, & litibus perpetuis inuoluant, & irretiant. Has tu lacunas, auditor, caueto: ex fonte uiua potantur flumina: cęterū lacunę ex putidis ſunt paludibus collectę. Iuris ſtudia ſectari ſi ſit animus, iuſtum finem intendito: eos petito pręceptores, qui ex ipſis Iuriſconſultorum oraculis, non ex craſsis cōmentariorum nebulis te doceant, qui in ueritatibus legalibus, non in cautelis & captionibus diuerſentur. Sic enim eueniet, ut dum uirtutum ornamentis uita inſtruitur, modeſtięque prudentiam coniunxeris; honeſtatis exemplo prodeſſe, rectisq; mortales adiuuare conſiliis, & quę legalia ſtudia aſſecutus es, ad communem politicæ conuerſationis utilitatem iuſtè diſtribuere poſſis, perpetuò non titulorū, ſed uirtutis decore commendatus.

DIXI.

*

VDALRICI ZASII ORATIONVM FINIS.